

**Erasmi a Chokier Tractatus iurisdictionis ordinariae in
exemptos, illorumque exemptione ab ordinaria
iurisdictione**

in duos tomos distinct.

I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis. II. Conservatorias
Ecclesiasticas quaest. 130. III. Conservatorum Laicorum materiam,
Tribunali viginti duûm virum Leod. adoptatam comprehendens

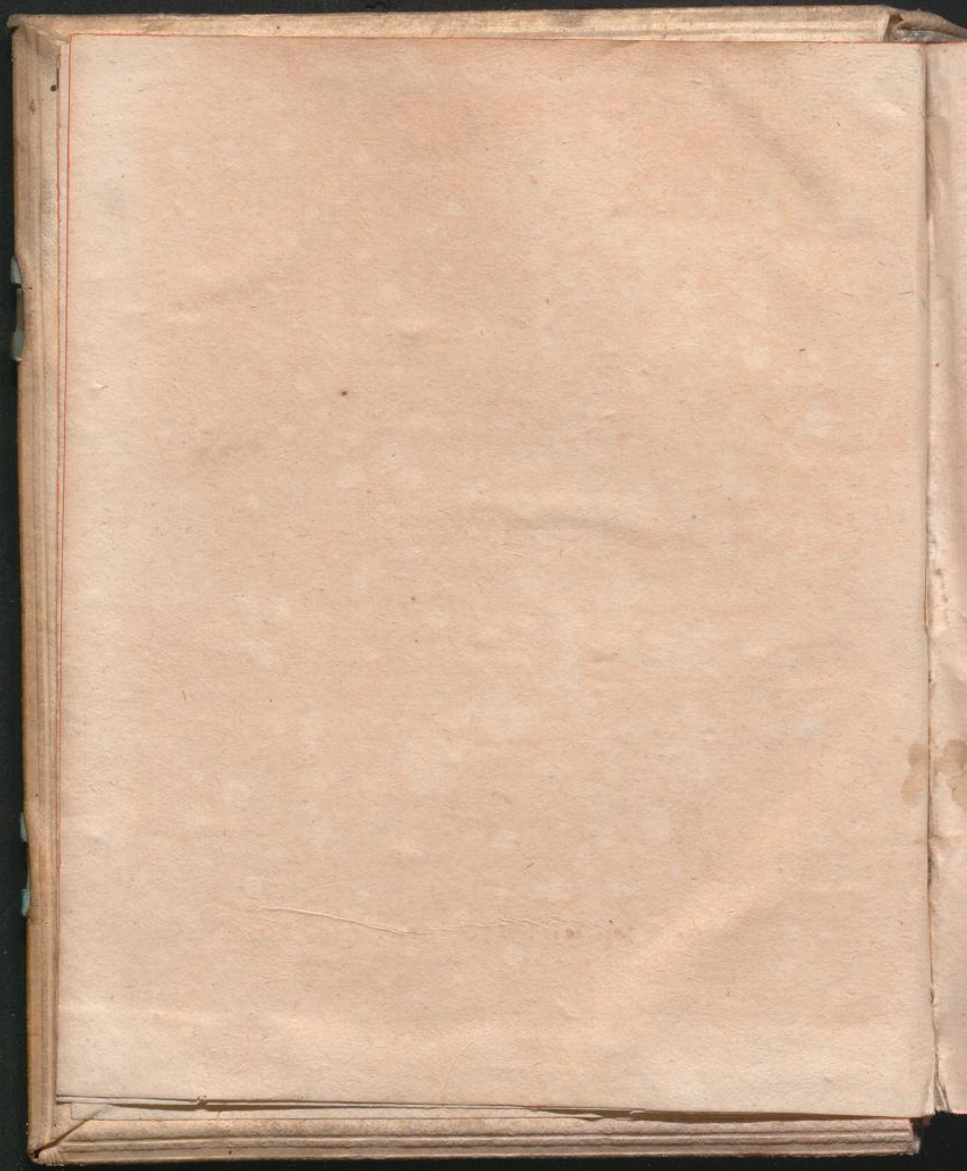
**Chokier, Érasme de
Coloniae Agr., 1684**

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61908)

Th. 4759.

M. 11
30

ERASMI à CHOKIER

JURISCONSULTI LEODIENSIS,

TRACTATUS
JURISDICTIONIS
ORDINARIÆ IN EXEMPTOS, ILLO-
RVMQVE EXEMPTIONE AB ORDI-
NARIA JURISDICTIONE,

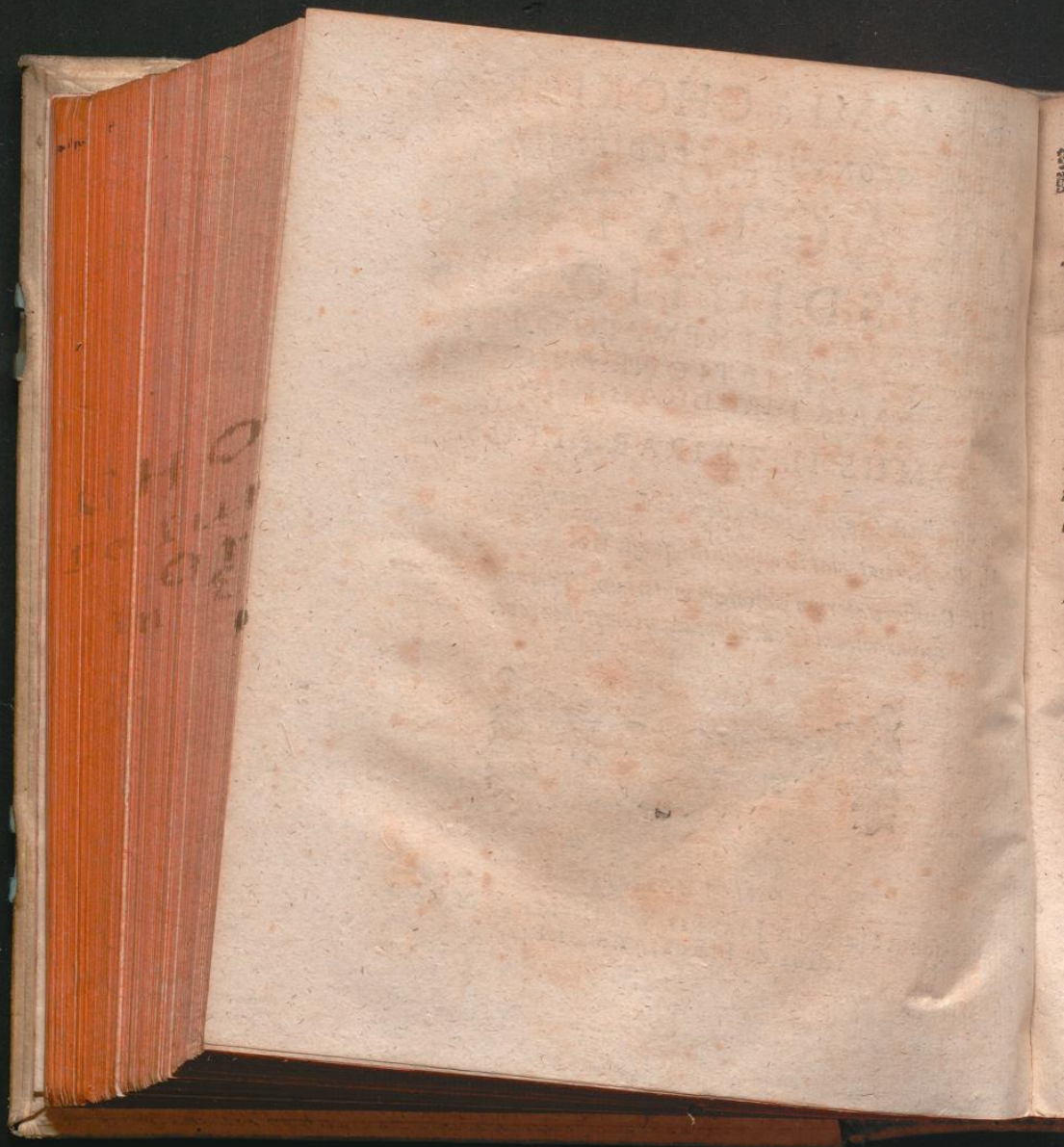
TOMUS II. TRIPARTITUS.

- I. Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis.
- II. Conservatorias Ecclesiasticas quest. 130.
- III. Conservatorum Laicorum materiam, Tribunali viginti
duum virum Leod. adoptatam comprehendens.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.

Sumptibus Hæredum JOANNIS WIDENFELDT, & GODE-
FRIDI DE BERGES, Anno 1684.

LECTORI.

Habes secundo hoc opere Jurisdictionis ordinaria in exemptos, & exemptorum à Jurisdictione ordinaria materiam, quæ ad forenses maximè disceptationem (juxta paræmiam) *περὶ τῶν ἀποκτῶν*, id est, ad farinam spectat, ita studiosè discussam, ut nisi me ratio fugit, nulla quaestio ex hoc fonte oriri queat, cujus decisio alterutro ex tractatu meo peti, hauriri que non possit. Porro, licet in hoc postrema lucubratione ea præsertim quæ hac in Diacesi Leodiensi spinosiora, obscurioraque videbantur explicarim, ea tamen ita digessi, ut etiam quaestionibus toto orbe nascentibus non modo facem præbere, sed etiam decisionem ipsam adferre possint. Quo nomine mihi facilius qui vis ignoscet, si fors in Oceanum privilegiorum toto orbe dispersorum invenit me errore aliquo facti potius quam juris lapsum esse: scitum enim illud est apud Græcos pro-verbium, *Anacharsi Scyæ* solecismum facienti apud Athenienses ignoscendum. Ad hæc, ne alienarum Civitatum privilegias exemptiones per-vagans, mea ego hospes, ab eaque alienus judicaret, bre-viter multa complectens, discussum tibi exhibui Vigintriduum viralium Leodiensium fœdus, Tribunal quidem ad pacem & Reipub quietem aliarumque jurisdictionum defensionem à majoribus nostris institutum, sed quod cùm (uti olim respondit Balduinus de Vaux nostras insignis I C.) alienarum jurisdictionum factum fuerit Bellua vorax, idèò ut Poeliam recoquat, ad sui originis normam est re-vocandum. Errores porro typographici, qui subinde in editionem hanc irrepserunt, non mihi longè ab operis

prali remoto imputabis, emendabisque uti in calce hujus libri tibi ostendi. Ceterum, studii hujus mercedem (candide Lector) non eam à te desidero, quam olim apud Laertium Thales Milesius à suo Man- drayto Priorense, cui cum philosophica quaedam, de sole, & caelo pre- legisset, nihil aliud ab eo mercedis exegit, quam ut apud alios ipsum istius scientiae gloriaretur autorem: sed mercedē multos eruditi- tium ad justitiam, Daniel. cap. 12. Deum ipsum, qui se, ut spero mihi, ita tibi sit vera studiorum merces, satis est, abunde est, praeterit enim, ut habet Scriptura, figura hujus mundi. *Tu his studiis fruiere & vale.*

EGo infra scriptus deputatus à Reverend. Domino Joanne à Chokier Vicario Reverend. Serenissimique Episcopi, & Principis Leodien. vidi Tomum secundum tractatus Juris- dictionis ordinariae in Exemptos Clariss. Domini ERASMI à CHOKIER I.C. Leodien. in quo nihil vidi repugnans ortho- doxae religioni, & bonis moribus, quin materiam Jurisdic- tionis ordinariae in exemptos his temporibus intricatam, dilucide explicatam animadverti. Proinde Reipubl. bono typis man- dari poterit, Datum Leodii, 22. Januarii 1624.

*Fr. Claudius Du Rapoy Sacrae Theologiae Doctor,
Prior Praedicatorum Civitatis Leodiensis.*

INDEX

INDEX PARAGRA-
PHORUM ET QUÆSTIONUM
HUIUS TRACTATUS TRIPARTITI.
P A R S P R I M A.

Scholia in Constitutionem Concilii Lateranensis, Ex-
emptiones à Jurisdictione ordinarii moderantem.

§, PRIMUS.

Summarium.

1. Cura & sollicitudo pastoralis.
2. Baculus pastoralis quid designet.
3. Pontifex cur baculum pastoralem non gestet.
4. Pontifex præsides universitati Ecclesie.
5. D. Bernardi encomium de summo Pontifice.
6. Energia dictionis juxta.
7. Pastoralis munus describitur.
8. Pontifex prosteritati Ecclesie aduigilat.
9. Libertas Ecclesiastica qua dicatur, & in quibus consistat.
10. Statuta & consuetudines contra Ecclesie libertatem non valent.
11. Qui à censura violationis Ecclesiastica eximantur.
12. Scandali significatio.
13. Duplex scandalum.
14. Scandali multa specialia.
15. Pontificum prima sollicitudo est pax & quies Ecclesie.
16. D. Constantinus Imperator pacis annator.
17. Pontifices dissidia conciliant.
18. Dissidia etiam privata & litis damnosa.
19. Analogia inter bella & lites.
20. Origo frequens bellorum & huius causa.
21. Experientia rerum.
22. In rescriptis nihil debet abundare.
23. Indulgentiarum & privilegiorum differentia.
24. Exemptiones disciplina Ecclesiastica præjudiciales.
25. Significatio S. Sedis.
26. Sedis Apostolicæ significatio quid nunciant.
27. Quid nomine Sedis.
28. Qui dicantur habere sedem.
29. Moderari quid sit.
30. Ratio huius constitutionis.
31. Exemptiones adversantur discipline Ecclesiastica.
32. Mala qua ab exemptionibus oriuntur.
33. Causa exemptionum.
34. Utilitas exemptionum.

35. Mala

INDEX QUÆST. ET §§.

35. *Malius non est indulgendum.*
 36. *Exempti suis privilegiis sepe abutuntur.*
 (Jurisdictionis)
 37. *Lex (Dæcesana)*
 38. *Obedientia in quo versetur.*
 39. *Exempti debent Episcopo Reverentiam sed non honorificentiam.*
 40. *Potestas episcopalis tripartita.*
 41. *Ab obedientia pendet nervus ecclesiastica disciplina.*
 42. *Exemptionum mala.*
 43. *Causa finalis exemptionum.*
14. *Regulares subjacent punitioni suorum pralatorum.*
 15. *Verbum sumplerit qualiter intelligendum.*
 16. *Qualis debeat esse correctio.*
 17. *Spes venia incentrum peccati.*
 18. *Delinquens spe immunitatis, an exemptione gaudeat.*

§. TERTIUS.

Summarium.

1. *Audacia compescenda.*
2. *Committentes enorme crimen, an exemptionem amittant.*
3. *Quid sit scandalum.*
4. *Scandali vitandi causa multa sunt species, hinc introducta qua hic recensentur.*
5. *Pralatus non est severitate a subditis arguendus.*
7. *Repub. interest delicta non esse impunita.*
8. *Culpa est non corrigere.*

§. QARTUS.

Summarium.

1. *D. Bernardi Encomium summi Pontificis.*
2. *Reipub. interest ne maneant impunita.*
3. *Pralati dicuntur medici spirituales.*
4. *Correctio exemptorum penes quos sit.*
5. *Energia ditionis confestim.*
6. *Quid si regulares extra eorum claustra delinquant.*
7. *Quid si regulares intra claustra delinquant.*
8. *Ordinarius incarcerans regularem exemptum excommunicatur.*

§. SECUNDUS.

Summarium.

1. *Pontifex scire dicitur quod ab aliis audit.*
2. *Patriarcha qui dicantur.*
3. *Apud gentiles quadripartitus ordo flammum, ut § hierarchia Ecclesia quatuor primates.*
4. *Patriarcha, an visitent.*
5. *Patriarcha, an jurisdictionem habeant in subditos suorum suffraganeorum.*
6. *Quid item Metropolitanus.*
7. *Qualis sit jurisdictio Metropolitanus in subditos sui suffraganei.*
8. *Cathedra eubimon.*
9. *Collegiate Ecclesie qua dicantur.*
10. *Appellatione personarum, an collegia comprehendantur.*
11. *Collegia, an habeant jurisdictiones in singulos de collegio.*
12. *Clerici sunt duplicis speciei.*
13. *Clericorum appellatione monachi non comprehenduntur.*

INDEX QUÆST. ET §§.

9. Scire qua dicatur.
10. Ordinarius, an presumitur scire crimen commissum.
11. Qualis ignorantia excuset ordinarium.
12. Dicitio ita quid denotet.
13. Qualis debeat esse correctio.
14. Misericordia severitate, et severitas est misericordia temperanda.
15. Quid si poenitentia non fuerit congrua.

§. QUINTUS.

Summarium.

1. Negligentes qui dicantur.
2. Diocesanus quis dicatur.
3. Ordinarius quis dicatur.
4. Citatio personalis quando necessaria.
5. Dicitio alioquin est conditionalis.
6. Certum quid dicatur.
7. De citatione per edictum.
8. Citationis tres modi.
9. Relatio executionis debet esse certa.
10. Citatio male executæ possit iterari.
11. Monitio quatuorplex.
12. Sufficit unica monitio.
13. Dilatio qua dicatur congrua.
14. Quid in dilatione concedenda considerandum.
15. A brevitate termini, quandoque non appellatur.
16. Appellatio ab interlocutoria prohibita est, cum appellatio à definitiva prohibetur.

§. SEXTUS.

Summarium.

1. Negligens qui dicatur.

2. Negligentia Prælati qualiter prohibetur.
3. Diligentia qualiter prohibetur.
4. Ob negligentiam sit devolutio ad superiorem.
5. Terminus à lege vel homine debent præcedere, antequam quis iure suo privetur.
6. Dicitio seu, quid denotet.
7. Dicitio tum, quid designet.
8. In eo in quo quis delinquens, est puniendus.
9. Ob negligentiam privatur quis iurisdictione.
10. Dicitio ullatenus, quid designet.
11. Sub hac dispositione Episcopi non comprehenduntur.
12. Pontifex rescribendo ordinariis, num non eorum iurisdictionem excitare vel delegare videatur.
13. Ordinarius, an apprehendere possit exemptum.
14. Constitutiones Pontificum sumunt interpretationem à iure communi.
15. Exempti non subiciuntur tortura ab Ordinario.
16. Ordinarius, an subdeleget examen testium.

§. SEPTIMUS.

Summarium.

1. One sit vis clausula sine solemnitate.
2. Ius Canonicum sustulit rigorem juris civilis.
3. Causæ quibus citationis defectus actum non vitiat.
4. Dictiones, dummodò aliàs, quid denotent.
5. Dictionum Rota recta differentia.
6. Pontifex tollit nullitates.
7. Constitutio Clementis tollens nullitates.
8. So-

8. Solemnitatis sublato effectu.
9. Sigilli appositio quid operetur.
10. Quid sedis Apostolica appellacione comprehendatur.
11. Actus cujus expensis fieri debeat.
12. Expense qualiter taxanda.
13. Opusne sit citacione ad videndum condemnari in expense.
14. Qualiter fiat executio, & an delegati habeant executores armatos.
15. De executione brachii secularis.
16. Reipublica inter est res iudicatas mandari executioni.
17. Quid dicatur proprium.
18. Nuntii & procuratore differentia.
19. Celeritas damnata.
20. Culpa tabellarii cui imputanda.
21. Ordinarii ad vigilare debent, ut processus formati contra exemptos Romano deferantur.
22. Iudex ad quem acta causa remittuntur, an ad aperturam opus habeat citacione.
23. Cognitio causarum exemptorum spectat ad Pontificem vel eius delegatos.
24. Dicitio, alius, quid dicatur.
25. Causse exemptorum speciali epus habens commissione.
26. Iudex debet omnia rimari.
27. Culpabilis, quid dicatur.
28. Ad condemnationem qualiter sit procedendum.
29. Indicia ad torturam.
30. Tortura elicitur veritas.
31. Iudicium turbantia.
32. Dictionis, seu, energia.
33. Dictionis, per, virtus.
34. Iurisdicchio ordinaria, quando consequitur excitata.
35. Modus iudicialis persequendi crimina.
36. Inquisitio quando necessaria.
37. Crimina omnia iure Canonum publicata.
38. Legitimus procedendi modus, qui per
39. Clausula una aliam declarat.
40. Clausula, & qualitates precedentium sunt in sequentia.
41. Dicitio, prout, quid designet.
42. Iudex quousque dicatur functus officio.
43. Appellari num posuit a sententia hoc in casu lata.
44. Appellari a correctione an possit.
45. An a sententia interlocutoria contra correctionis.
46. Quid si iniustitia sit evidens nisi facta probatur.
47. Quid si sententia peccet in forma iniqui constitutionis.
48. Extravagans qualiter producenda.
49. Extravagans, an habere debent datum temporis.
50. Centum Casus in quibus appellari venia est.

§. OCTAVUS.

Summariū.

1. Notarii unde dicti.
2. Notarii S. Sedis, qui dicantur, & an sint in dignitate.
3. Officium qualiter usurpetur & differat in dignitate.
4. Primitiva Ecclesia servor.
5. Pontificum defunctorum debet esse memoria laudabilis, etiam si illudate vixerint.
6. Habitu

INDEX QUESTIONUM ET §§.

6. Habitus non facit Monachum.
7. Sedis appellatione quid significetur.

§. NONUS.
Summarium.

1. Dictionis, nisi, energia.
2. Constitutio Papalis solet ligare duobus à promulgatione mensibus.
3. Quid, si de crimine agatur civiliter, an hanc constitutioni erit locus.
4. Inviolabilis est constitutio, qua exemptas reduci sub jurisdictione ordinarii.
5. Quid, si actio sit mixta.
6. Dictionis duntaxat energia.
7. Ardua causa est excedens 25. Ducatos.
8. An fieri possit prorogatio in majori summa.
9. Ducati valor.
10. Energia dictionis penitus.

§. DECIMUS.
Summarium.

1. Familiares, an gaudeant exemptione domesticorum.
2. Ecclesie Romana encomia.
3. Exemptione non gaudet, nisi qui actu servit.
4. Domestici qui dicantur.
5. Continuus domesticus quis dicatur.
6. Absentes causa Ecclesie habentur pro presentibus.
7. Recreationis causa absentes, an exemptionem perdant.
8. Dispositio de tempore est arbitraria.
9. Curia quid significet.
10. Absentia qualis sit censenda.
11. Cardinalium familiares, an sint exempti.

Tom. II.

12. Moniales exemptas, an diocesanus visitet, adjuvantur hic octo quaestiones.

§. UNDECIMUS.
Summarium.

1. Cui competat visitatio.
2. An hac constitutio comprehendat omnes moniales.
3. Quid si collegium sit mixtum.
4. Quid si cenobium alteri subdit.
5. Quid de canonicis secularibus.
6. Quid si exempta sint à visitatione, & an sint tales.

§. DUODECIMUS.
Summarium.

1. Pontifex potest huic constitutioni derogare.

§. DECIMUSTERTIUS.
Summarium.

1. Reip. interest citò lites finire.
2. Causae etimologia.
3. In causis beneficiorum reservatorum, Ordinarius non est Index.
4. Fructus, redditus, proventus, obventiones, quid sint.
5. Exempti non possunt in prima instantia evocari.
6. Bulla explicatoria Conc. Trid. quoad primam instantiam.
7. Beneficialis causa qua dicatur, & ad quem in ea appelletur.
8. Ab interlocutorii non licet appellare.
9. Bulla de non appellando ab interlocutorii, nec ubi agitur de morum correctione, cum clausula irritante appellationes & inhibitiones.
10. Bulla

(((

10. Bulla

INDEX QUEST ET §§.

10. Bulla ad Episcopos Leodiens. in prima instantia & variis in casibus non appellandi ab eorum sententiis cum clausula irritante.
11. Potentia unde sit metienda.
12. Ecclesia an respectu laici censenda sit potens.
13. Quid si uterque aequalis sit potentia.
14. Exceptio potentia an proponenda ante litem contestatam.
15. Perhorrescentia iuramentum an sufficiat.
16. Frivola recusationes jurisdictionem non suspendunt.
17. Appellatio & recusatio symboli sane.
18. Clausula irritans in iurisdictione appellacionis, inhibitiones, & quoscunque actus.
19. Quid si pars de prohibita appellacione non excipiat.
20. Quid si omnes recusentur.
14. Recusationem frivolum index potest sternere.
15. Multa sunt recusationis causa.
16. Index an teneatur assumere assessorem.
17. Index teneatur assumere assessorem, quous legem statuit, aut rescripto ad hoc obligatur.
18. Assessor petendus est.
19. Quid si alteruter petat, uter saltem assessor.
20. An index teneatur sequi consilium assessoris.
21. Laicus, an coram iudice Ecclesiastico assessor esse possit.

§. DECIMUS QUINTUS.
Summarium.

1. Cathedralicum unde vocetur.

§. DECIMUS SEXTUS.
Summarium.

1. Impedientes jurisdictionem Ecclesiasticam incurrunt censuras Bullae Coenae Domini.
2. Libertati Ecclesiasticae, qua dicantur ad-versari.

§. DECIMUS SEPTIMUS.
Summarium.

1. Principes an veniant sub generali dispositione.

§. DECIMUS OCTAVUS.
Summarium.

1. Synodus quatuorplex.
2. Episcopalis synodus est quotannis celebranda.

§. DECIMUS QUARTUS.
Summarium.

1. Dictionis Et energia multiplex.
2. Conservatores seculares hanc constitutione non comprehenduntur.
3. Excellentia canonici iuris.
4. Baccalaureatus an sit gradus.
5. Baccalaureatus sine scriptura probari potest.
6. An opponi possit de inidoneitate graduati.
7. Assessorum origo.
8. Assesores consensu partium designandi.
9. Quid si partes non consentiant.
10. Assessor debet esse omni exceptione maior.
11. Quid si male consulat.
12. Assesores non assumendi ex remotis partibus.

INDEX QUÆSTIONUM ET §§.

3. *Causa finalis synodi.*
4. *Pœna omissionis synodi.*
5. *Pœna an ipso jure incurruntur.*
6. *Exempti venire ad synodum non tenentur.*
7. *Cisterciensis Ordinis privilegio an derogetur hac leonina.*
8. *Privilegium in corpore juris clausum diffusum tollitur.*
9. *Clausula enim obstantiarum, an tollant tempus immemorabile.*
10. *An respiciant tempus futurum.*
11. *Monitio unica sufficit.*
12. *Clausula quales excusent a synodo.*
13. *Synodales constitutiones, an confirmari debeant à Papa.*

§. DECIMUS NON US.

Summarium.

1. *Ratio Clement. in plerisque de elect.*
2. *Homines semper nituntur in verita.*
3. *An ut huic Clem. sit locus, necesse sit Ecclesiam desitui clero & populo.*
4. *An hac Clem. habeat locum in non religiosis.*
5. *Dictionis præfertim energia.*
6. *Sine temporalibus spiritualia diu esse non possunt.*
7. *Dictionis nisi energia.*
8. *An clausula non obstantiarum derogent concilio.*
9. *Quid si habeant clausulas derogatorias derogatarum.*
10. *A quo tempore constitutiones Papales ligent.*

PARS SECUNDA.

Conservatorum Ecclesiasticorum Materiam comprehendens.

Quæstio 1.
Qua sit definitio conservatorum, & qualiter conservatoria juris scripti differant à conservatoriis hodiernis, & de multiplici conservatoriarum opere.

Quæstio 2.
Sitne conservatorum jurisdictio favorabilis vel odiosa.

Quæstio 3.
Conservatoribus qualis jurisdictio competat.

Quæstio 4.
Conservatores an possint cognoscere de debita civili.

Quæstio 5.
Conservatores, an cognoscere possint de causa hæresis.

Quæstio 6.
An cognoscat de causis matrimonialibus.

Quæstio 7.
Conservatorum jurisdictio, an possit prorogari.

Quæstio 8.
An conservatores procedere possint in favoris.

Quæstio 9.
An conservatores habeant tribunal.

Quæstio 10.
An conservator possit tanquam suspectus recusari.

Quæstio 11.
Conservatores quibus possint inhibere.

Quæstio 12.
Quid si sint plures conservatores, an injuriatus implorare possit officium ejus, qui remissor est à domicilio injuriantis.

Quæstio 13.
An conservatores salarium exigere possint.

INDEX QUÆST. ET §§.

- Quæstio 14. *Affessores conservatorum, an salaria exigere poterunt.*
- Quæstio 15. *Notarius conservatorum, an salaria debeantur.*
- Quæstio 16. *An à conservatoribus cadat appellatio, & ad quem.*
- Quæstio 17. *Conservator, an dare possit licentiam extrahendi quempiam ex loco sacro.*
- Quæstio 18. *An conservator exequatur suam sententiam.*
- Quæstio 19. *Utrum conservator invocare possit brachium seculare.*
- Quæstio 20. *An mittere poterit in bonorum possessione.*
- Quæstio 21. *Num conservator absolvere possit à censuris.*
- Quæstio 22. *Quam penam incurrunt, qui conservatoris officio abutuntur.*
- Quæstio 23. *An qui ex privilegio habent facultatem eligendi conservatorem, possint electione semel facta variare.*
- Quæstio 24. *Conservateria, utrum extinguantur morte concedentis.*
- Quæstio 25. *Utrum conservatores possint vices suas alteri delegare.*
- Quæstio 26. *Quid si sit institutum, ordinariusque iustitiam non administraret, an exemptis licet iudicio pulsare suos debitores coram conservatore.*
- Quæstio 27. *An exempti sint conveniendo coram conservatoribus à se nominatis.*
- Quæstio 28. *An Praefecti annonæ possint à conservatoribus impediri.*
- Quæstio 29. *Quid si exempti instituti sint per Laicum heredes, an si pro testamenti publicatione citentur coram iudice Laico, à quo sunt exempti, recurrere possint ad suum conservatorem.*
- Quæstio 30. *Executores testamentorum ab ordinario conventi, an recurrere possint ad suos conservatores.*
- Quæstio 31. *An conservatores possint procedere adversus eos, qui confugientes ad Ecclesiam extrahunt.*
- Quæstio 32. *Utrum regulares exempti ratione administrationis Ecclesie, si à Diocesano conveniuntur, possint ad suum conservatorem recurrere.*
- Quæstio 33. *Quid si quis fidei data de quempiam reduciendo ad locum exemptum non reducat, an conservator procedere poterit.*
- Quæstio 34. *Clausula, Conservatoris Bullis incerta non permittentes ab aliquo molestari, qualiter intelligenda.*
- Quæstio 35. *Quid de illa clausula, sciant se indignationem BB, Petri & Pauli.*
- Quæstio

Quæstio 36.
Quid de clausula appellatione postposita, quam privilegium quandoque apponitur.

Quæstio 37.
Quid importet clausula invocato etiam ad hoc brachio seculari.

Quæstio 38.
Quid de clausula suppletentem omnem defectum.

Quæstio 39.
Quid si fructus decimales colonia in parva Leodiensi ad Brabantiam spectantes à Leodiensi arrestentur, Brabantisque conquirentur in Brabantia violata Bullæ Aureæ potestate arrestari procurant ad conservatorem quem habet, recurrere.

Quæstio 40.
An executio sententiæ per ordinarium contra exemptum nulliter laici mandari possit executioni ejusdem ordinarii auctoritate adversus debitores exempti non exemptos.

Quæstio 41.
An si auctoritate ordinarii interponatur arrestum in rebus exemptorum, recurrere possint ad conservatorem.

Quæstio 42.
Num debitor ab ordinaria jurisdictione exemptus, qui eadem ordinaria auctoritate alteri solvit, possit à suo creditore ad iterandam solutionem compelli.

Quæstio 43.
An exemptus possit arrestum ordinarii spernere, & in illius præjudicium solutionem proprio creditori citra periculum geminanda solutionis impendere.

Quæstio 44.
Exempti, an legentur proclamationibus ordinarii.

Quæstio 45.
Exemptus in in crimine flagrante violatæ immunitatis palatii Episcopalis captus, si puniatur, an ad suum conservatorem possit recurrere.

Quæstio 46.
Ordinarius utrum Rescribendo exempti utatur verbis mandatoris, vel rogatoris.

Quæstio 47.
Conservatores, an curare possint per edictum publicum.

Quæstio 48.
Conservatores, an cogantur locorum ordinarii, aut iis adversus quos procedunt exhibere Bullas conservatoriales.

Quæstio 49.
Quid si conservator causam coram se captam à se abdicet remittatur, poteritne eandem reassumere.

Quæstio 50.
An Conservatores possint implorari ab iis qui præscriptionem exemptionem acquisiverunt.

Quæstio 51.
Quid sit de exemptis, qui in jure sepulture impediuntur.

Quæstio 52.
Quid si exempti veniant in jus coram ordinario pro quavis Parochiali, an conservator poterit inhibere.

Quæstio 53.
Conservatores, an habere dicantur territoriorum separatim.

Quæstio 54.
An Conc. Trid. constitutionesque Pontificum illius confirmatorie censeantur derogare exemptionibus earum de conservatoriis.

Quaestio 55.
*Utrum constitutio Concilii Lateranensis
 modificans conservatorias exemptiones qua
 si in viridi observantia.*

Quaestio 56.
*Quae Privilegia sibi à Concilio Tridenti-
 no revocata.*

Quaestio 57.
*Quid si confirmationi Privilegiorum ad-
 jiciatur clausula, quatenus sunt in usu.*

Quaestio 58.
*Quid si Privilegia confirmantur cum
 clausula, quatenus decretis Conc. Triden-
 tini & lacris Canonibus adversentur.*

Quaestio 59.
*An generalis confirmatio Privilegiorum
 se extendat ad ea quae sunt contra jus.*

Quaestio 60.
*Ordines, an sibi invicem propria privile-
 gia communicent.*

Quaestio 61.
*Quid si tollantur privilegia unius ordinis,
 an censentur sublata respectu eorum, qui
 habebant jus participandi in privilegiis istius
 ordinis.*

Quaestio 62.
*Conservatores, an clientum suorum gra-
 tia possint à jure scripto discedere.*

Quaestio 63.
*Quid si exemptus eodem tempore vocetur
 in jus coram Conservatore & coram alio
 iudice, coram utro comparebit.*

Quaestio 64.
*Quid si capitulum usurpet jurisdictionem
 in singularem personam capituli, an recurrere
 possit ad conservatorem.*

Quaestio 65.
An non obstante iudicii prorogatione pos-

si haberi recursus ad conservatorem.

Quaestio 66.
*An collega, qui collegam coram collega
 in jus traxit, possit per eundem suam colle-
 gam, ratione eiusdem rei, coram conserva-
 to reconveniri.*

Quaestio 67.
*Exemptiones conservatoriasque utrum
 Pontifex possit revocare.*

Quaestio 68.
*An si Decani collegiorum jurisdictionem
 exercent in collegas, liceat collegis ad con-
 servatorem recurrere.*

Quaestio 69.
*Clerus unius Dioecesis exemptus si trans-
 feratur ad aliam Dioecesim, an retinebit jus
 exemptionis & conservatorias.*

Quaestio 70.
*Conservatores, an indistinctè possint pro-
 cedere per censuras excommunicationem ad-
 versus violatores Privilegiorum.*

Quaestio 71.
*An debeat constare deesse alia remedia
 antequam excommunicatio decernatur.*

Quaestio 72.
*Sed si priusquam constet de eiusmodi im-
 pedimento si excommunicatio decernatur,
 eritne valida.*

Quaestio 73.
*Quid si conservatores quempiam nulliter
 excommunicent, qualiter ita excommunicati
 se poterunt tueri.*

Quaestio 74.
*Conservatores an possint multas pecu-
 narias sibi convertere.*

Quaestio 75.
*Conservatores utrum possint propter deli-
 ctum Episcopi civitatem cui praest inter dice-
 re.*

Quaestio 76.

INDEX QUÆST. ET §§.

Quæstio 76.
An conservatores propter delictum dominorum possint subijcere interdicto eorum terrarum temporali ter subiectas.

Quæstio 77.
Exemptus si ratione rei non exempta conveniantur coram ordinario, utrum ad conservatorem possit recurrere?

Quæstio 78.
Vultores exemptionem aut conservatoriam, an incidant in Ecclesia censuras.

Quæstio 79.
Conservator qua observare debeat, antequam excommunicationem ferat.

Quæstio 80.
Quid si quisquam sit conservator, qui utramque habet jurisdictionem, spirituales scilicet & temporales, an utramque poterit exercere.

Quæstio 81.
Quæ sit differentia inter censuras, quas violatores exemptionum incurrunt, & eas quas conservatores violatoribus exemptionum insignunt.

Quæstio 82.
An excommunicatis deat adversus excommunicantem ob excommunicationem injustam alio?

Quæstio 83.
Romipeta si in ius coram ordinario vocentur, qualiter poterunt sibi consulere.

Quæstio 84.
An indistincte omnes Romipeta privilegio huius Eugeniæ gaudeant.

Quæstio 85.
Quid si quis peregrinandi aut devotionis causa Romam petat.

Quæstio 86.
Quid si Romipeta delinquat, an privilegio Eugeniæ gaudeat.

Quæstio 87.
An hac Eugeniæ eximat Romipetas à jurisdictione ordinariorum quoad lites captas.

Quæstio 88.
An Romipeta possit sisti, seu arrestari.

Quæstio 89.
A quo tempore, quis censendus sit Romipetarum jure gaudere.

Quæstio 90.
Quanto tempore resicere quis consueatur Romæ, ut privilegio huius exemptionis gaudeat.

Quæstio 91.
An & tempus reversionis sub Eugeniæ comprehendatur.

Quæstio 92.
An statim post reditum ad patriam cesset hac Eugeniæ.

Quæstio 93.
Quæ sit pœna ordinariorum jurisdictionem in Romipetas exercentium.

Quæstio 94.
Quis ab hac Excommunicatione possit absolvere.

Quæstio 95.
Exemptus, an si quid rigore sententiæ, ab ordinario lata solverit, possit solutum condicere.

Quæstio 96.
Conservatores, an cognoscere possint de causis criminalibus.

Quæstio 97.
An Conservatores ius habeant incarcerandi.

Quæstio 98.
Quid si non incarceraverint, sed incarcerare conati sint.

Quæstio 99.
Confessores monialium exemptarum, an iisdem exemptionibus & conservator ius gaudeant.

- Quæstio 99.
Confessores monialium exemptarum, an
iisdem exemptionibus & conservatoris gau-
deant.
- Quæstio 100.
Exempti, an post cautionem iudicio sibi
iudicatum solvi, coram ordinario præstitam
recurere possint ad conservatorem.
- Quæstio 101.
Quid si exempti adjungant se alteri non
exempto cui iudicium coram ordinario mo-
tum est, cautionesque iudicio sibi & iudica-
tum solvi præstent.
- Quæstio 102.
Regulares exempti qui in partibus iudices
aut conservatores non habent, coram quibus
agere vel conveniri possint.
- Quæstio 103.
Clerici seculares exempti, qui in partibus
iudices, aut conservatores non habent, coram
quibus experiri aut conveniri possint.
- Quæstio 104.
Conservatores, an cognoscere possint in
prima instantia non obstante dispositione Conc.
Trid. sess. 24. cap. 20. de Refor.
- Quæstio 105.
Exempti, an causas contra eorum fidejus-
sores coram ordinario fidejussorum iudicibus
motas ad suum conservatorem possint recur-
rere.
- Quæstio 106.
Conservatores Ordinis Franciscanorum
de observantia certe Provincia, an in actione
debui civilis, tam proprio exemptorum no-
mine, quam suorum correorum inlubere pos-
si ordinario ne cognoscat.
- Quæstio 107.
Exempti ratione congrua portionis con-
venti coram ordinario, an recurrere possint ad
conservatorem.
- Quæstio 108.
Ordinarius si procedat contra exemptum
auctoritate ordinaria, cum delegata debuit
procedere, an exempti recurrere possint ad
conservatorem.
- Quæstio 109.
In dubio, an ordinarius procedere ordi-
naria vel auctoritate delegata censendus sit.
- Quæstio 110.
Qualem jurisdictionem Episcopus habet
in Monachos.
- Quæstio 111.
An exemptiones & conservatoria amittuntur
per non usum.
- Quæstio 112.
Revocatio exemptionum & conservatoriarum
sine favorabilis vel odiosa.
- Quæstio 113.
Recurrens ad conservatorem pendens
appellatione interposita à sententia ordinarii,
an dicatur attentare.
- Quæstio 114.
Actio inter duos exemptos, an proponenda
sit coram conservatore actoris vel rei.
- Quæstio 115.
Principes seculares, an possint suos subdi-
tos à jurisdictione conservatorum Apostoli-
corum eximere.
- Quæstio 116.
Conservatores, an irregulari jurisdictionem
suam possint exercere.
- Quæstio 117.
Utrum exempti exemptione clerici se-
cundarii Diocesis Leodiensis possint debito-
res suos actione personalis convenire coram
Abbate S. Laurentii Privilegorum conser-
vatore.

Quæstio 118.
Scholaris Lovaniensis, an possit coram conservatore Privilegiorum sua Academia evocare & convenire alterius Academia scholarum ius exemptum.

Quæstio 119.
Conservatorum sententias, an alii indices exequantur.

Quæstio 120.
Judices Leodienses, an & quibus casibus ad executionem sententiarum per conservatorem Academia Lovaniensis lazarum tenentur.

Quæstio 121.
An exemptus, cui de aliquo Canonatu provisum est, possit adversus Capitulum mandata de immitendo in possessionem Canonatus & Præbendæ a conservatore impetrare.

Quæstio 122.
An conservatoria sint à successoribus eorum, qui eas concesserant, confirmanda.

Quæstio 123.
Religiosi exempti, quibus ordinarius in sua diocesi hac lege exiructionem permisit, ut eum in superiore pleno jure recognoscant, utrum cœnobio exiructo exemptionibus gaudere & conservatoris se iuri possint.

Quæstio 124.
Ordinum mendicantium qui sint conservatores.

Quæstio 125.
An exempti cleri secundarii diocesis Leodiensis possint vocare in ius suos debitores, etiam exemptos coram Abbate S. Laurentii, sorum conservatore.

Quæstio 126.
Exempti non possunt in prima instantia ab eorum creditoribus non exemptis conveniri.

Quæstio 127.
An capitula jurisdictionem habentia eandem collegæ cognoscendam possint alicui committere.

Quæstio 128.
Ordinarius, an sententiam conservatoris remotioris exequi teneatur.

Quæstio 129.
1. Casus huius questionis, tenentes Ecclesiarum, an gaudeant eorum Privilegiis & conservatoris.

Quæstio 130.
Quid de Conservatoribus Francia in regno statuum sit.

PARS TERTIA.

Materiam conservatorum laicorum Tribunali vigintiduumvirum Leodiensi comparatam comprehendens.

Quæstio 1.
An sint etiam conservatores laici.

Quæstio 2.
Tribunal vigintiduumvirale Leodiense, an sit odiosum vel favorabile.

Quæstio 3.
Tribunal vigintiduumvirale, an censeri debeat Ecclesiasticum vel laicum.

Quæstio 4.
Princeps, an sub pace vigintiduumvirali comprehendatur.

)()(Quæstio

- Quaestio 5.
Clerici, an sub eadem pactione comprehendantur.
- Quaestio 6.
An exempti subiciantur huic vigintiduumvirum tribunali.
- Quaestio 7.
Pontifex, an statuere possit ne exempti ratione officiorum subiaceant vigintiduumviris.
- Quaestio 8.
An Ecclesia cathedralis illiusque singulis canonici subiciantur huic tribunali.
- Quaestio 9.
An collegia seu alia quaevis capitula, aut universitates comprehendantur sub hac pactione.
- Quaestio 10.
Vigintiduumviri, an cognoscere possint de iustitia vel de iniustitia, nullitate aut validitate sententiarum aliorum iudicum.
- Quaestio 11.
An iurisdictio hac possit alia in causarum specie a paribus prorogari.
- Quaestio 12.
Qualis debeat esse sensus clausulae que l'on ne doit mener aucun hors loy.
- Quaestio 13.
Utum Officialis vices suas alteri committens impingat in hanc pacem.
- Quaestio 14.
Iudex exequens sententiam iniquam, an in hanc pacem impingat.
- Quaestio 15.
Quid si iudex circumventus aliquid decernat, quod postea motu proprio revocat, an id ad vigintiduumvirale iudicium possit revocari.
- Quaestio 16.
Actiones vigintiduumvirales sintne civiles vel criminales.
- Quaestio 17.
Iudex exequens sententiam iniquam in prejudicium appellationis, an possit hoc tribunali coerceri.
- Quaestio 18.
An omnis violentia ad hoc tribunal spectet.
- Quaestio 19.
Qualiter intelligatur clausula, auroit à corriger tous juges qui auront mesfait.
- Quaestio 20.
An requiratur dolus veri aut lata culpa, ut quispiam à vigintiduumviris possit coerceri.
- Quaestio 21.
Iudices, an ob negligentiam puniantur.
- Quaestio 22.
Qua actione teneatur, qui aliquem remittit in ius coram hoc tribunali vocat.
- Quaestio 23.
An tribunal hoc iurisditionem habeat adversus delegatos Papa.
- Quaestio 24.
Quid si iudex delegatus appellationi non deferat.
- Quaestio 25.
Quid si pars non appellat à sententia iudicis corrupti.
- Quaestio 26.
Quid si violentia extra territorium Leodicense ab incolis tamen Leodiensibus committatur.
- Quaestio 27.
An appellatio & quarela vigintiduumviralis possunt concurrere.
- Quaestio

INDEX QUÆST. ET §§.

- Quæstio 28. *Judices vigintiduumvirali sententia condemnati, an infamiam incurrant.*
Quæstio 29. *Utrum vigintiduumviris competat executio suarum sententiarum.*
Quæstio 30. *Utrum vigintiduumviri possint sententias suæ executioni demandare per arresta & bonorum adjudicationes.*
Quæstio 31. *An possint se aliqua præscriptione etiam immemoriali iuri.*
Quæstio 32. *An tribunal hoc de excessu sportularum possit cognoscere.*
Quæstio 33. *Princeps juxta has paces habens ignem & fugam, utrum possit communem, quam homicida cum alio domum habet, diruere.*
Quæstio 34. *Quid si Judex ordinem juris prætermittat.*
Quæstio 35. *An iudices vel officii possint de eo quod*

extra suum officium committant, hac pace coerceri.

Quæstio 36. *Judex ferens sententiam nullam, an possit à vigintiduumviris coerceri.*

Quæstio 37. *Quid si iudex post sententiam pecunia à victore donetur.*

Quæstio 38. *An in iudice nulliter aut inique judicante presumatur dolus.*

Quæstio 39. *Quid si iudex incompetens aliquid decernat.*

Quæstio 40. *Officialis quæ ratione possit vigintiduumviroi jurisdictione sua abutentes coercere.*

La Paix de Fexhe De la paix def. 12. la Ratification Jean de Hynsberg Eveque de Liege.

Quæstio ultima. *An sub hoc fœdere comprehendantur Clerici.*

Finis Indicis Capitum.

XXX 2

TENOR

TENOR CONSTITUTIONIS
HUIUSLEONINÆ.
LEO X. IN CONCILIO LATERANENSI.

REGIMINI universalis Ecclesiæ (disponente Domino) præfide-
tes, juxta Pastoralis officii debitum libenter intendimus utilita-
bus subditorum, & ad conservandam libertatem ecclesiasticam,
removenda scandala, ponendam concordiam, & nutriendam qui-
etem inter ecclesiarum Prælatos, & eorum subditos, eò propensius
Apostolicæ sollicitudinis studium adhibemus, quò disensionem te-
lium fore dispendiosam experimento comprobatur, nec non indulta pariter pri-
legia eisdem subditis, & ipsorum Prælatorum dispendium, tam per prædecesso-
res nostros, quàm sedem Apostolicam concessa ita libenter moderamus; ne ex-
de scandala procedant, neve ex his ulli detur materia malignandi, & personæ eccle-
siasticæ à bono obedientiæ, nec non divini perseverantia servitii nullatenus retrahi-
tur. Sane nuper ad nostrum relatio fide digna pervenit auditum, quod Canonici
Patriarcharum metropolitanorum, & cathedralium collegiarum, & alii clerici
seculares plura præsumunt, quæ ipsis infamiam non parvam pariunt, ac aliis infe-
runt læsionem, prætextu exemptionis ordinariorum correctiones & ordinationes
subterfugiunt, ac eorum forum sive judicium declinant: nonnulli etiam impunita-
tem suorum excessuum per privilegium exemptionis obtineri sperantes, excessus ipsos
committere non reverentur; quos nisi per exemptionem, quâ gaudent, crederent se
defendi, nullatenus fuissent commissuri.

Hinc itaque accidit, ut propter eorum audaciam, quæ prætextu privilegii exem-
ptionis impunitatem excessuum obtinere confidentes, nonnulla multoties com-
mittant enormia, per quæ plurimum diffamatur Ecclesia, & scandala gravia gene-
rantur, potissimè autem, cum talia per eos, ad quos horum spectant, illa punire
negligunt.

Nos volentes ne eo prætextu delicta impunita verbo hujusmodi necessariam
inhibere medelam sacro approbantur, concilio statuimus, ut de cætero illi, quibus
exemptorum correctio & punitio à dicta sede demandata est circa illa vigilanter in-
tendant, & diligenter officii sibi commissi debitum exequantur, & quàm pri-
mum eis exemptos ipsos deliquisse legitime constiterint, ita eosdem exemptos de-
linquentes puniant, quod iidem exempti metu pœnæ à suis arceantur insolentis,
& alii eorum exemplo perterriti profligare ad similia merito perhorrescant. Et si circa
hoc negligentes fuerint diæcesani & alii locorum ordinarii, eosdem, quibus exem-
ptorum

CONSTITUTIO LEONINA

eorum correctio huiusmodi competit, personaliter, si illorum copia & noticia haberi poterit, alioquin vel si nullus, vel partibus exemptorum ipsorum certus iudex fuerit, eos quorum sua in praemissis interesse putaverint, per edictum publicum cathedralium seu aliarum Ecclesiarum locorum, in quibus exemptorum iudices huiusmodi residere, seu nullius eorundem exemptorum iudicibus existentibus, ipsos exemptos deliquisse contigerit, valvis affigendum moneant, ut ipsi tales exemptos delinquentes & criminosos puniant & castigent infra competentem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum. Et si ipsi moniti in hoc negligentes fuerint, & id adimpleri neglexerint, seu recusaverint, tunc ut in eo, in quo deliquerint, puniantur, cognitione huiusmodi ea vice sint privati, & se non intromittant ullatenus de illis: sed diocesani & alii locorum ordinarii huiusmodi contra tales exemptos delinquentes & criminosos auctoritate nostrâ ad inquisitionem, vel per accusationem sine aliquibus tormentis procedere, & testes per seipos examinare possint, ac processum ipsum (quem ratione solemnitatis iuris, praeterquam ratione citationis omisissum, dummodo delictum aliâ ritè probatum fuerit, nullum allegari, vel dici posse praehibemus; sed per eos habitum clausum, & eorum sigillo munitum ad Sedem Apostolicam examen ipsorum exemptorum delinquentium, expensis etiam in ipso processu factis, ad quorum solutionem ordinarii ipsi possint eisdem inquisitis & accusatis compellere, per proprium vel alium nuntium quantum citius destinare procurant) apud eandem Sedem per Romanum Pontificem vel alium, cui duxerit committendam diligenter examinandum, & ita culpabiles repertos, quod ad condemnationem vel propter sufficientia indicia, propter quâ ad toruram pro veritate executionem vel propter sufficientia indicia, propter quâ ad toruram per eos auctoritate nostrâ in causa inquisitionis seu accusationis ulterius legitime procedendum, & causam ipsam prout iustum fuerit, terminandam, remittendum. Notarii autem dictae Sedis, quorum officium in ipsis primitivae Ecclesiae initiis à scel. record. Clem. Papa I. ad Sanctorum gesta perquirenda, atque conscribenda noscitur institutum ad Protonotariatus officium assumpti habitum, & rochetum deferentes, & alii nostri & dictae officiales actu sua exercentes, tam in civilibus, quam in criminalibus ab omni ordinariorum jurisdictione sint exempti. Alii vero notarii habitum Protonotariatus non deferentes, nisi illum infra trimestre, & post praesentium publicationem assumpserint, & ipsi ac alii in posterum assumendi, habitum & rochetum huiusmodi continuè non gestantes, atque alii nostri, & dictae Sedis officiales officia sua actu non exercentes, tam in criminalibus, quam in civilibus ratione causarum summam 25 Ducatorum auri de Camera non excedentis dumtaxat eorundem diocesanorum & ordinariorum jurisdictioni subjacent: in civilibus vero causis summam huiusmodi excedentis plenâ gaudeant exemptione, & à dictorum diocesanorum & ordinariorum jurisdictione penitus sint exempti.

)) ((3

Dignum

Dignum quoque, & etiam congruum arbitantes, quod ex S. Romana Ecclesia Cardinalium familiaribus illi duntaxat privilegio exemptionis gaudeant, qui ad domesticum & continui sunt commensales, vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi, vel qui recreationis causa ad tempus a Romana curia absentes fuerint; ceteris vero etiam familiaritatis litteras habentibus, quoniam coercionis Diocesano & ordinario eorumdem subiacent, familiaritatis huiusmodi privilegium nullatenus suffragetur; & cum eisdem diocesanis, ut in nasteria monialium Sedi Apostolica immediate subiecta in eorum diocesis consistencia semel in anno visitari possint per constitutionem in Concilio Viennensi editam, quae incipit attendentes, plena fuerit data facultas illam innovamus, ac exemptionibus ac privilegiis quibuscumque non obstantibus districtè servari precipimus, & mandamus. Per praemissa quoque eisdem diocesanis & ordinariis casibus, quibus in exemptos a iure iurisdictionis concessa est, nullatenus praerudicium generetur. Exemptiones autem de cetero absque rationabili causa, quorum interest, minime citatis, pro tempore concessas nullius roboris & momenti esse decernimus. Et cum Ecclesiasticus Ordo confundatur, si sua unicuique iurisdictioni non servetur, ordinario iurisdictioni (quantum cum Deo possumus) favere, ac litibus celetus finem imponi, & litigantium immoderatis sumptibus & expensis parci satagenus statuimus, & ordinamus, quod singulae causae tam spirituales, quam civiles mixtae locum Ecclesiasticum quomodolibet concernentes & beneficiales (dummodo beneficia ipsa generaliter reservata non fuerint, & ipsorum singulorum beneficiorum estimationem valorem annuum non excedant) in prima instantia extra Romanam Curiam, & in partibus eorum Ordinariis locorum duntaxat cognosci, & terminari, quod nulli ante diffinitivam sententiam liceat appellare, nec appellatio (si fuerit omnimoda) nullatenus admitti, nisi ad interlocutoria, quae vim habet diffinitivae vel grativaminiè concernente, negotium principale, quod per appellationem a diffinitivam merito perhorrescens, seu alia & probabili & honesta causa aliter, quam per proprium iuramentum saltem semiplene probata coram Ordinario non auderet litigare. Eo enim casu causae ipsae appellationum in dicta curia etiam in prima instantia committi, & cognosci, & terminari possint. Alioquin appellationes & illarum etiam aliarum causarum huiusmodi commissiones in posterum, & quidquid inde secutum fuerit, nullius sit roboris & momenti. Iudices autem & conservatores a Sede Apostolica deputati, si in altero iurium graduati non fuerint, assessorem partibus non suspectum, ab ipsis partibus vel earum altera requisiti sumere, & secundum ejus relationem judicare teneantur.

Et quia saepius & multiplici relatione percepimus, quamplurimas Ecclesias, &

illis præfidentes Episcopos tam citrà quàm ultrà montes vexari in eorum jurisdictionibus, juribus & dominiis, ac turbari à domicellis, principibus & nobilibus eorundem, qui sub colore juris patronatus, quod in beneficiis Ecclesiasticis habere condecem, qui sub colore juris patronatus, quod in beneficiis Ecclesiasticis habere condecem, nullo privilegio Apostolico suffulti, sine ordinariorum collationibus & licentis, & absque aliquo saltem colorato titulo beneficia non solum Clericis, sed etiam Laicis conferre, Sacerdotes & Clericos delinquentes ad eorum libitum putant, decimas omnium rerum, & ad quarum solutionem de jure tenentur, ac canonicas, & alia, quae legis diocesanae & jurisdictionis sunt, & ad ipsos Episcopos damnata pertinent, temerè auferre, fraudare, usurpare, seu ut præmissa fiant, mandare, ac ipsa & fructus quoscunque, ne à civitatibus, terris, & locis eorum extirpentur, prohibere feuda, possessiones, & prædia occupare, & indebitè detinere, seu ad feuda & bona ipsarum Ecclesiarum eis concedendum, ac Ecclesiastica personis per eos nominatis conferendum minis & terroribus ac aliis viis indirectis inducere & compellere, & alia quamplurima damna, jacturas & injurias Ecclesiis & eorum Prælati ac Clericis præfatis inferri non modò permittere, sed etiam expressè mandare præsumant. Attendentes igitur, quod Laicis in Clericos & personas Ecclesiasticas ac bona Ecclesiastica non est attributa facultas, atque æquum, & justum esse, ut in eos jura insurgant, qui illa offendere præsumant.

Nec non considerantes, quantum ex his tam nostro & Apostolicae Sedis honori, quàm personarum Ecclesiasticarum quieto & prospero statui non sine damnanda pernicie derogetur, ac cupientes eos, quos ad observantiam jurium, virtutum præmia non inducant, tam adjectarum exaggeratione poenarum, quàm ad adjiciendarum de novo formidine à temerariis ausibus refranare omnes & singulas constitutiones, quae super decimarum solutione, & contra violatores & raptos Ecclesiarum, & incendiarios, agrorum depopulatores, & tam S. R. E. Cardinalium, quàm venerabiles fratres nostros Episcopos & alias personas Ecclesiasticas seculares & regulares capientes, detinentes, & eorum jurisdictionem & jura quomodolibet indebitè occupantes; aut eos in eorum jurisdictionis exercitio perturbantes, seu molestantes, eos quoque ad conferendum beneficia Ecclesiastica personis per eos nominatis aut alias de illis pro eorum libito voluntatis disponendum, & feuda ac bona Ecclesiastica in emphyteusim concedendum, aut alias vendendum temerè compellentes, nec non statuta contra libertatem Ecclesiasticam facientes, & ad præmissa auxilium, consilium, vel favorem præstantes hæcenus emanarunt, innovamus.

Et cum ea nedum juri contraria, sed & Ecclesiasticae libertati opprobriosa sint quamplurimum & adversa, ut de officio nobis credito dignam Deo possimus reddere rationem; affectibus & monitis paternis Imperatorem, Reges, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & quoscunque alios alterius
 ejus.

CONSTITUTIO LEONINA.

cujuscumque nobilitatis, præminentia, potentia, seu potestatis excellentia, vel dignitatis existentes, attentè hortamur in Domino, eisdem in virtute Sanctæ obedientia mandantes, ut ipsi constitutiones prædictas observent, & faciant etiam a suis subiectis inviolabiliter observari quâcunque consuetudine contrariâ non obstantibus, & divinam offensam & Sectis Apostolicæ debitam vitare voluerint ultionem, ac collationes de dictis beneficiis sic factas nullas & irritas nihilominus esse decernimus, ut illis utentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda, donec cum eis super hoc per Sedem prædictam fuerit dispensatum: Maturè quoque considerantes, quod post Christi ad cælos ascensionem Apostoli per singulas urbes & dioceses Episcopos distribuerunt, sicut Sancta Romana Ecclesia per orbem constituta eosdem Episcopos in partem sollicitudinis vocando onera gradatim distribuendo per Patriarchas, Primates, Archiepiscopos ac sacris etiam canonibus fuerit distinctum, per eos pro morum correctione & controversiarum decisione & determinatione, ac mandatorum Domini observatione fieri debere Concilium Provinciale ac Synodum Episcopalem, ut depravata corrigerentur, & illa facere negligentes canonicis poenis subjacerent, cum conveniat nos circa ea, quæ rempublicam Christianam concernunt, esse intentos, desiderantes canones ipsos firmiter observari, eisdem Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, & Episcopis districtè injungimus, ut de officio iis commisso, dignam Deo possint reddere rationem, canones, Concilia & Synodos hujusmodi fieri mandantes, quocunque privilegio non obstantibus, inviolabiliter observent, præterquam quoad Concilium Provinciale, quod de cætero singulis triennis fieri mandamus, ad illaque etiam exemptos accedere debere decernimus, privilegio & consuetudine quâcunque contrariâ non obstantibus. Circa hoc autem negligentes poenas in eisdem canonibus contentas se noverint incursums. Et cum constitutione in Concilio Viennensi edita, quæ incipit, In plerisque, ut Pontificie dignitatis honor servaretur, statutum fuerit, ne in Ecclesiis cathedralibus (sine quibus spiritalia diu esse non possunt) privatis ac clero & populo Christiano carentibus de aliquibus personis, præsertim religiosi provideretur, constitutionem ipsam innovamus, inviolabiliter observari debere volumus atque mandamus; nisi aliqua justa causa in consistorio nostro secreto approbata aliâ duxerimus faciendum. Nos enim quicquid contra præmissa, vel aliquo præmissorum contigerit attentari, irritum decernimus & inane, contrariâ quâcunque constitutione, vel privilegio non obstantibus.

Datum Romæ, Anno Domini 1515. 4. Nonas May. Pontificatus nostri Anno tertio.

PRIMA PARS.

SCHOLIA.

IN CONSTITUTIONEM CONCILII

Lateranens. Exemptiones à Iurisdictione
Ordinarii moderantem.

§. PRIMVS.

SUMMARIUM.

1. **C**ura & sollicitudo pastoralis.
2. Baculus pastoralis quid designet.
3. Pontifex cur baculum pastorem non gesserit.
4. Pontifex praesidet universitati Ecclesie.
5. D. Bernardi encomium de summo Pontifice.
6. Energia dictionis iuxta.
7. Pastorale munus describitur.
8. Pontifex prosperitati Ecclesie advigilat.
9. Libertas Ecclesiastica qua dicitur & in quibus consistat.
10. Statuta & consuetudines contra Ecclesie libertatem non valent.
11. Qui à censura violationis Ecclesiasticae eximantur.
12. Scandali significatio.
13. Duplex scandalum.
14. Scandali multa specialia.
15. Pontificum prima sollicitudo est pax & quies Ecclesie.
16. D. Constantinus Imperator pacis amator.
17. Pontifices dissidia conciliant.
18. Dissidia etiam privata & lites damnosa.
19. Analogia inter bella & lites.
20. Origo

A

- In Constit. Concil. Later. Exempti. à Jurisd. Ordin. moderant.*
20. Origo frequens bellorum & huius causa.	32. Mala quæ ab Exemptionibus oriuntur.
21. Experientia rerum magistra.	33. Causæ Exemptionum.
22. In rescriptis nihil debet abundare.	34. Utilitas Exemptionum.
23. Indulgentiarum & privilegiorum differentia.	35. Malitia non est indulgendum.
24. Exemptiones disciplina Ecclesiastica præiudiciales.	36. Exempti suis privilegiis sepe abutuntur.
25. Significatio S. Sedis.	37. Lex } Jurisdictionis. - }
26. Sedis Apostolicæ significatione quid veniat.	} Diocesana.
27. Quid nomine sedis.	38. Obedientia in quo versetur.
28. Qui dicantur habere Sedem.	39. Exempti debent Episcopo Reverentiam, sed non honorificentiam.
29. Moderari quid sit.	40. Potestas Episcopalis tripartita.
30. Ratio huius constitutionis.	41. Ab obedientia pendet nervus Ecclesiasticæ discipline.
31. Exemptiones adversantur disciplina Ecclesiasticæ.	42. Exemptionum mala.
	43. Causa finalis Exemptionum.

(1) **R**EGIMINI (2) universalis Ecclesiæ (3) (disponente Domino) præidentes, (4) juxta (5) pastoralis officii debitum, (6) libenter intendimus utilitati subditorum, (7) & ad conservandam libertatem Ecclesiasticam (8) & removenda scandala, (9) ponendam concordiam & nutriendam quietem, (10) inter Ecclesiarum Prælatos & eorum subditos (11) eo propentius Apostolicæ sollicitudinis studium adhibemus, (12) quo dissensionem talium fore dispendiosam, (13) experimento comprobatur, (14) nec non indulta pariter & privilegia, (15) eisdem subditis in ipsorum Prælatorum dispendium, (16) tam per prædecessores nostros, (17) quam Sedem Apostolicam concessa (18) ita libenter moderavimus, ne exinde scandala procedant, (19) neve ulli ex his detur materia malignandi, (20) & personæ Ecclesiasticæ à bono obedientiæ, (21) nec non divini perseverantia servitii nullatenus retrahatur.

SCHOLIUM.

SCHOLIUM.

(1) **R**ESIMINI. Summus Pontifex sanctiones suas exordiri con-
 suevit à Cura & sollicitudine Pastoralis officii, uti videre est ex
 proemio sexti & Clementinarum variarumque extravagantium
 tam communium quam Joannis 22. Cum enim (inquit Bonifa-
 cius in proemio sexti) Sacrosanctæ Ecclesiæ præsideamus, curis
 sollicitamur continuis & assiduâ meditatione urgemur, ut juxta
 credite nobis dispensationis officium, subditorum commodis in quorum prosperi-
 tate utique prosperamur, jugi sollicitudinis studio intendamus, amplectimur quippe
 voluntarios pro ipsorum quiete labores, & noctes quandoque transimus infom-
 nes. Et alibi Joannes 22. in Clem. super gentes de consuetudine. Super gentes &
 Regna Romanus Pontifex à Domino constitutus circa gregem sibi creditam curam
 Pastoralis sollicitudinis exercet, errata corrigit, aspera in plana convertit, & com-
 misso sibi populo salutis incrementa ministrat.

Disquiri posset hoc in loco, qualem & quantam habeat summus Pontifex admi-
 nistrationem seu potestatem in temporalibus rebus totius orbis, non modò ratione
 peccati danata, uti voluit Navarrus in cap. Novit. de judicis, sed etiam directè &
 principaliter quod multis rationibus auctoritatibusque pertractat Jacobus Antho-
 ninus Marra Jurisconsultus Neapolitanus tractatu de Jurisdic. inter Ecclesiast. & Se-
 cularem exercendo par. 1. cap. 25. & 26. & admodum eleganter Boetius Epo. tract.
 Heroic. & Ecclesiast. quest. Navarrus cap. Novit. de judicis. Illust. Cardin. Bellarmi-
 nus tract. de Potest. in Princip. Sed hæc velut ab instituto nostro remotiora omit-
 tam. Illud tantum obiter indigitandum, curam sollicitudinemque Pontificalem
 Pastoralis baculo denotari, qui cum acutus sit in imo, rectus in medio, recurvus
 in summo, significat in Pontificis officio esse ut pungat pigros, regat debiles,
 colligat vagos, quod antiquo versu explicavit Innocentius Tertius lib. 1. de Officio 2.
 Missæ cap. 50.

In baculi forma præsul datur hæc tibi forma.

Atrahere per primum, medio regere, punge per imum.

Collige, sustenta stimula, vaga Morbida lenta.

Cur autem Romanus Pontifex Pastoralis virga non utatur, refert idem
 Innocentius, ideo esse, quod B. Petrus Apostolus baculum suum misit Eucha-
 rio primo Treverensium Episcopo, quem una cum Valerio & Materno ad præ-
 dicandum Evangelium Theutonicæ genti destinavit. Cui successit in Episco-
 patu Maternus, qui per Baculum Petri de morte fuit suscitatus, quem baculum
 cum magna usque nunc veneratione Treverensis servat Ecclesiæ, ita Innocent.
 Tertius

4 Tertius in opusculo suo de Officio Misse, quod abhinc annis propè quadringentis non sine bono publico edidit. Aut melius dic cum D. Thoma 4. dist. 14. Pontificem non uti baculo, quia non habet coarctatam potestatem, cuius ratio baculi delinat; qua de re etiam Hieron. Sanctus de different. utriusque iuris, diffir. 24. num. 34.

(2) *Universalis Ecclesie.* Quid ni enim toti orbi præsideat is, qui Princeps est Episcoporum, hæres Apostolorum, primatu Abel, Gubernaculo Noë, Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech, Dignitate Aaron, Auctoritate Moyses, Judicatu Samuel, Potestate Petrus, Unctione Christus? D. Bernardus de considerat. ad Eugenium. Et quidem regimen hoc, pontificiamque potestatem agnoscens Ludovicus XI. Francie Rex, hac animi submissione scripsisse reperitur Pio II. Beatissimo Patri nostro Pio Papæ II. Obedientiam filialem Te Vicarium DEI viventis & veneratione prosequimur, ut sacra præsertim in Ecclesiasticis rebus tua monita veluti voce pastoris audite illisque parere promptâ mente velimus, Te Principem totius Ecclesie, Antiquitatem Sacrorum, Te Domini gregis Pastorem profiteamur, teque iubentem sequimur. Itaque sicut mandati, pragmaticam sanctionem tuæ sedi infensam à regno nostro pellimus, deicimus, penitusque abrogamus. Datum Turonis 27. Novemb. Anno 1461. Regni nostri primo.

(3) *Disponente Domino Præsidentes,* qui omnia regit in numero, pondere & mensura inquit Sapiens, vel ut inquit glo. in Extravag. Joannis 22. incip. ad omnes verb. Superna dispositione. hoc dicit, quia non debet sibi quisquam honorem assumere, nisi qui vocatur à Deo tanquam Aaron. 8. quæst. 1. in Scripturis extr. de elect. cap. quæst. post obitum. C. de Episc. & Cler. l. si quæquam, potissime autem in tantum honorem fastigio, cum universitas fidelium ex illius incolumitate animadvertat se pendere propensius, 50. dist. cap. 11. Papa juxta illud: integritas præsentium, salus est subditorum, 62. dist. cap. miramur in corpore, audent. ut iudicantes sive quoque suffragio cogitatio col. 2.

(4) *Juxta,* dictio hæc ponitur assertive cap. Abbate de verb. sig. & continuative h. fistulam 8. iuxta ff. de Servitut. urb. præd. Albertus de Pergama tract. de præpositionib. num. 28.

(5) *Pastoralis Officii debitum.* Pastoralis munus sibi commissum describit Clem. V. Extravag. ex superna. De præbend. & dignit. in hæc verba. Ex sup. mæ providentia Majestatis, cujus universa dispositione reguntur: ad Apostolicæ præ eminentiam dignitatis licet, (insufficientibus meritis) evocati, gregem Domini nostræ vigilantie creditum undique contemplamur: illamque salubri studemus Pastoris more vigili (quantum nobis ex alto permittitur) observantia custodire, ut de illo possimus ad ipsius laudem, cujus exercemus vires in terris, dignam,

dignam, in extremo iudicio reddere rationem. Ideoque nos diligens cura sollicitat, continua pulsat instantia, & curiosior sollicitudo perurget, ut circa statum fide-
 lionum salubriter dirigendum sic efficacibus studiis & promptis operibus intenda-
 mus, quod per nostræ cooperations ministerium erga sanctam matrem Eccle-
 siam, devotio filiorum concresecat, ipsorum cessent gravamina, & tranquillita-
 tis ei proveniat incrementum, quod tunc recte agere credimus, cum molestis
 eventibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahamus noxia & salubria
 procuramus.

(6) *Libenter intendimus utilitati subditorum.* Ecclesiæ Catholicæ ejusque fi-
 delium dispendia dissimulare non solet pontifex, sed postquam ei cognita sunt, ad-
 verfusea opportunis remediis occurrit. *Jo. 2.2. in Extravag. Ecclesia Romana de majori-
 ritat. & obedient.* neque tantum dispendia propellit sed & utilitati fidelium invigila-
 t, eorumque prosperitate se quoque prosperari testatur *in proemio sexti §. sacro-
 sanctæ.*

(7) *Est ad conservandam libertatem Ecclesiarum.* Libertatem Ecclesiasticam
 quam hæretici ex professo impugnant, & Catholici eam victando censuras ponti-
 ficias sæpè incurrunt, diffinitur esse jus inhærens generatim Ecclesiis Ecclesiasti-
 cis personis utendi privilegiis ipsis à Deo vel homine concessis, tam quo ad se
 quam quo ad res suas. Dixi jus inhærens generatim Ecclesiis. Quia libertas
 hæc opinione nonnullorum consistit in iis privilegiis & juribus, quæ generaliter
 toti Ecclesiæ omnibus Ecclesiasticis personis competunt, *Cajetanus in Summa
 verb. excommunicatio cap. 31. Navarr. in Manuali cap. 27. num. 119. Jac. de Grassi libr. 4.
 de excom. Barthelemy de censuris Pontificis reservatis par. 2. vers. nec non qui
 statuta num. 6. fol. 377.* quam proinde juxta eos non incurrunt qui jura particularis
 Ecclesiæ violant, *Innocent. Abb. & Doctores cap. noverint de sent. excom.* De quo
 plenius infra.

Subjedi Ecclesiis Ecclesiasticis personis. Quia libertate hac Ecclesiastica, solum
 gaudent Ecclesiæ, locaque pia & personæ Ecclesiasticæ ac ab iis dependentes. Deni-
 que annexi utendi privilegiis ipsis à Deo vel ab homine concessis, ob diversitatem
 privilegiorum quæ ipsis partim divinitus, partim humanitus per Pontifices vel Impe-
 ratores concessa sunt.

Porrò libertatem hanc contingit violari multis modis, quos strictim partim ex
 Joanne Lupi Jurisconsulto Segobienli *Tract. de libertate Ecclesiast. par. 2. quest. 10.*
 partim ex aliis perstringo. *Barthol. Ugo. de Censuris Eccles. reservatis Gregor. Sagr. in
 Theatro Theolog. Moral. Navarr. in Manuali cap. 27.*

I. Per extrahonem personarum ad loca sacra legitime confugientium *c. inter
 alia de immunit. Eccles.* qua de re extat Gregoriana constitutio, quam recensui alio
 in

- In Constit. Concil. Later. Exemp. à Jurisd. Ordin. moderant.
- in loco, Ab. 4. de Jurisd. Ord. in Exemp. quæst. 65. eamque prolixè enucleat Profer
Farioaceus, apud quem vide, quando ceteri debeat extracta legitima.
- II. Per exercitium actuum forensium factis in locis. cap. 1. cap. cum Ecclesia de im-
munit. Eccles. cap. decet. §. cesset eod. in 6.
- III. Compellendo Clericos ad tutelam Laicorum. cap. generaliter 16. quæst. 1.
- IV. Cum Laici cognoscere volunt de causis Clericorum. cap. nullus d. c. Sacerdotibus.
Sacerdotibus 11. quæst. 2.
- V. Vocando in jus Clericos coram iudicibus Laicis. d. cap. nullus d. c. Sacerdotibus.
VI. Vi aut metu absolutiones à censuris extorquendo. cap. unico quod met. caus.
in 6.
- VII. Per subtractionem direptionemque bonorum Ecclesiasticorum. cap. qui
Christi. cap. nulli can. quicumque 12. quæst. 2. cap. conquestus de foro compet.
- VIII. Per occupationem bonorum Clericorum. cap. similiter, c. quia iuxta 16. q. 1.
IX. Revocando donationes Ecclesie factas. cap. sunt qui apes, cap. sacrilegium 17.
num. 4.
- X. Per incendia & rupturas Ecclesiarum. c. Canonici 11. quæst. 4. cap. conquestus
de sent. excom.
- XI. Cogendo Clericos absque superiorum venia, ut ad curiam suam veniant. c. si
quis Episcopus 23. quæst. 3.
- XII. Nuendo privilegia Rom. Ecclesie violare c. omnes dist. 22.
- XIII. Per injectionem manus Laicæ in personam Clericalem. c. si quis suadent
17. quæst. 4. qua de re latè Navar. in manuali cap. 27. & Covarruvias in cap. alma ma-
ior de sent. excom. in 6.
- XIV. Per directam aut indirectam viam qua Clerici arcentur à conversatione
Sæcularium, aut ab iis quæ necessaria illis sunt. privantur. c. si. de immunit. Eccl. in 6.
- XV. Indicendo Ecclesiasticis personis collectas tallas vel alia pedagia. cap. non mi-
nus. cap. adversus de immunit. Eccles. cap. 1. eod. in 6. cap. quanquam de cens. in 6. Lupi de
liberi. Eccles. par. 1. quæst. 1. §. seqq.
- XVI. Impediendo ne literæ Apostolicæ in eorum territorio sine eorum licen-
tia publicentur aut executioni demandentur, cap. quoniam de immunit. Eccles.
in 6.
- XVII. Impediendo decimarum solutionem, vel etiam eas occupando. can. de
emas 16. quæst. 7.
- XVIII. Directè vel indirectè compellendo Ecclesiasticos ut sua beneficia re-
signent. Clem. multorum de penis.
- XIX. Electiones Ecclesiasticas turbando, aut illarum libertatem quandoquæ
inquietando directè vel indirectè, ideo injuriam Laico inferendo, cap. sciatis cum tibi
ubi gloss. de elect. in 6.

XX. Laici qui beneficia Ecclesiastica conferre præsumunt, *cap. si quis deinceps cap. quoniam 17. quasi. 7.*

XXI. Multis in casibus relatis in bulla Cœnæ Domini, qua de re videri poterunt quotquot hanc bullam commentariis suis enuclearunt, *Sayrus Navar. ubi supra. Tiletus in summa. Ugo. d. loco.*

XXII. Condendo statuta quibus non modò impeditur aut retardatur executio litterarum Apostolicarum, dandoque ad hoc consilium directè vel indirectè. *Petrus Manibus in 6. decretalium Tu. de rescriptis cap. 2. ubi describitur bulla Leonis X. edita anno. 1518.* Sed et si aliquo respectu tendant in præjudicium libertatis Ecclesiasticæ, *cap. noverint, cap. grave de sent. excom. late Jacob Anton. Mariba de jurisd. inter Ecclesiasticos & Sæcularem exercenda par. 4. casu 1. & seqq. Nav. in Manu. c. 27. num. 119. ubi vide qualiter quis excusari possit, late etiam Gregor. Sayr. in Thesuro Theolog. Moralium tom. 1. lib. 3. cap. 19. num. 2. & 9. Barthol. Ugo. de censuris Pontificis reservatis vers. nec non fol. 377. & seqq. ut puta, si Clerici timidiore alijunde reddi possint, Laici verò audaciores, *Rochus de Curt. de consuetudine num. 455. late Barth. Anib. Cassu de sacros. Eccles. ejusmodi enim consuetudines & statuta ipso jure non subsistunt, conditorumque & alii libertatis Ecclesiasticæ temeratores in censuram excommunicacionis Pontifici reservatam incurrunt, Navar. Ugo. & DD. jam citati, Rochus de consuet. num. 333. Everard. consil. 58. in fine.**

Quod ampliatur, etiam si violatores libertatis hujus essent Ecclesiastici qualicumque præfulgentes dignitate. Nam & ipso jure plus impingunt, quo magis Ecclesiam quam fovere deberent, violant, *arg. cap. fin. de post. Marian. Soc. cap. noverint de sent. excom. num. 7. Ugo. d. loco §. 3. fol. 382.*

Ampliatur 2. etiam si Ecclesiasticæ personæ adversus quarum libertatem aliquid committitur, excommunicatæ essent, *Barth. Ugo. de censuris cap. 13. §. 15. num. 7. cum seqq. tabul. 1. quod & in Exemptionibus ostendi alio in meo tractatu.*

Ampliatur 3. ut excommunicentur etiam notarii & alii quicumque auxilium vel favorem præstantes, *cap. noverit. de sent. excom.*

Ampliatur 4. ut etiam excommunicentur iudices qui secundùm ea judicaverint, *d. cap. noverint.*

Ampliatur 5. Ut etiam ii omnes comprehendantur, qui statutis talibus utantur, *d. cap. noverit. Ugo. de Censuris par. 2. vers. nec non §. 5. fol. 389. col. 2.*

Ab hac porro regula violationis Ecclesiasticæ libertatis eximo in primis Pontificem Roman. is enim exlex est, suaque constitutione ligari non potest, *Ugo. d. loco de censuris Pontificis reservatis part. 2. vers. nec non §. 4. fol. 385. Soc. d. cap. noverint. num. 7. Abb. cap. Universitatis in fin. de sent. excom.*

Eximo 2. eos omnes, qui accedente licentia & consensu summi Pontificis quid committunt, quod libertati Ecclesiasticæ repugnat. Dubium enim non est, quin

Pou

Pontifex legem quam tulit relaxare, ac ab ejus pœna possit alios eximere, *Ugolus. d. loco fol. 386. col. 1.*

Unde pallulat quæstio, num Pontifex eximere possit quempiam à pœna iniucientis manus violentas in Clericum, Quam ne cancellos noitros egrediar, prætereo, videri poterit distinctio Abbatis, Holtiensis, Socini cap. *pervenit in m. 395. de sent. ex. com. Ugolus. d. loco fol. 386. col. 1.*

Eximo 3. statuentes quamdiu statutum non est promulgatum. Tum quod arte promulgationem non ligat, §. *in istis §. leges instituuntur dist. 4.* Tum quod bullæ in violatores Ecclesiasticæ libertatis insu clausula *FE CERINT ORDINAVERINT ET PUBLICAVERINT.* Copula enim & requirit concursum copulatorum, *d. si heredi plures ff. de cond. instit. estque in pœnis benigna interpretatio faciendâ, cap. odia cap. in pœnis de Reg. jur. in 6. §. 1. interpretatone ff. eod. ideoque qui quid in libertatem hinc facere cœperunt, sed non perfecerunt, in censuram incidisse dici non debent, qui verbum illud fecerint, rem perfectam designat, l. 3. §. hæc verba ff. de neg. gest. §. 1. cap. *noverit. num. 4. vers. item adde.**

Eximo 4. ignorantia probabili aliquid contra hanc libertatem committentes, cap. *fin. de const. in 6. cap. Apostolica de Cler. excom. ministr. Mar. d. cap. noverit num. 16. Jacob. de Grassis. l. 4. Decisionum casuum consertent. in exposit. bulla Cœna Domini n. 122. Quælis autem censeri debeat talis ignorantia, & qualiter differat à crassa, lupina & affectata, distincte docet Gregor, Sayr. in *Theaur. Theol. Moralis som. 1.**

Eximo 5. universitatis statuta facientes. Non enim possunt universitates excommunicationis censuram incurere, cap. *Romana §. universitatem de sent. excom. mun. in 6.*

Eximo 6. eos actus, qui per se & sua natura Ecclesiasticæ libertati non repugnant, sed per accidens, *Cajetanus in Summa verb. excomm. cap. 31. vers. sexto nota, Navarr. d. cap. 27. num. 120. vers. nota, Abb. cap. fin. in fin. de Reb. Eccles. non alien. Jacob. à Grassis d. loco num. 121. Ugolus. ubi supr. fol. 388. col. 1.*

Quid autem de statutis, quæ simul contra consanguineos Clericorum & quæ non principaliter sed secundario adversantur, vide fule Rochum de *Curte de Consuet. numer. 456. §. 459. Barthol. & DD. Aubert. cassa C. de Episcop. & Clericis.* Item de statuto, ne collega vocet collegam in jus coram iudice Ecclesiastico, quod non sit contra libertatem Ecclesiasticam respondit *Navarr. conf. 6. de immunit. Eccles.*

Denique nonnulli eximunt à specie hujus excommunicationis eos, qui aliquid committunt adversus privilegia alicujus particularis Ecclesiæ, *DD. in principio hujus Scholæ citati,* quamvis tamen non eximant ab alia excommunicationis specie, quam si incurrunt, qui Sanctæ Sedis ac quaruncumque Ecclesiarum particularium jura quomodolibet directè vel indirectè expresse vel tacite violant, *Caje.*

Cajetan. d. cap. 31. Navarr. in d. cap. 27. numer. 119. Ugolin. d. n. 6. DD. in principio citati. Imo opinio aliorum non paucorum Doctorum classicorum, ne quidem ab excommunicatione principaliter lata in temerarios Ecclesiasticæ libertatis, *Card. Florent. ca. 2. de consuet. num. 457. Felin. cap. Eccles. Sanctæ Mariæ de constit. Injuria enim ubi Ecclesie facta omnibus aliis Ecclesiis illata censetur, cap. 2. de reb. Eccles. non alien. ubi Abb. cap. 2. de foro compet. & hanc opinionem defendit plenissimè Baptista de S. Severino. Lammæi populi col. 13. ff. de justis & jure. Itaque si una Ecclesia jus habeat v. g. deciman- di in alia Parochia, præscriptione vel consuetudine acquisitum, non poterit isti Ecclesie invicæ tale jus citra violentiam libertatis Ecclesiasticæ auferri, *Moneta de decim. 6. cap. 8. quæst. 1. num. 16. & seqq. Ugolin. de censuris Pontifici reservatis part. 2. vers. nec non §. 6. col. 2. vers. quare si una Ecclesia.* Ut nec jura privilegiarum exemptionum possit citra censuram in cursum volari alio in loco ostendi. Quod & de violatoribus privilegiorum exemptionumque Ordinis S. Augustini constituit Cælesti- nus Papi anno 1294. 4. Kal. Decembris & Leo X. anno 1514. uti compertum est ex privilegii eisdem ordinis pridem typis editis. Postremo eximuntur à censura hac ii, qui sine dolo & contemptu contraveniunt, uti alio loco scripsi, *De juris. ord. in Excep. l. 4. qu. 75.* Signanter quoque ad forum interius, non vero exterius. Eo ipso enim est contemptus ex quo iurisdic- & libertas Ecclesie violatur, ut proinde à tali censura tutius sit abolitionem postulare, *Card. Sabar. Clem. 1. in princip. quæst. 39. num. 2. in fin. de privilegiis.* Signanter potè si ignorantia non sit invincibilis sed supina & crassa, qua de relate Greg. S. yrus *libr. 1. cap. 18. numer. 1. Navarr. in manual. cap. 27. numer. 16.**

(8) *Et removenda scandala.* Scandalum vox est græca, frequens apud Ca- nonistas offensionem seu offendiculum significans, à ruina dictum, quod occasio sit cadenti si quid obiter eunti, *Fel. c. nihil num. 2. sub finem de prescrip. 12*
 Duplex dari solet scandalum, pusillorum & Pharisæorum: illud vitandum est, hoc neutiquam, *Navarr. cons. 9. n. 11. de iis qua vi metusque.* Porro scandali evitandi causa multa sunt speciali jure introducta teste Felino *c. nihil num. 2. de prescrip. 13* referet 33 specialia & Andrea de Barbatra *tractatu de Origine & præstantia Cardina- tum. prima quæst. part. prima num. 17. & 38.* qui etiam eadem in materia quam- plurima conglomeraat quæ brevitatis gratia prætereo. Est autem adeo scandalis obvian- dum, ut ne quidem Pontifex suas suorumve leges revocet, si inde scandali occasio oriri possit, uti latè respondit Navarrus *Cons. 2. in fin. Qui fin. fin. leg. Generaliter que quod ratione scandali liceat aut non liceat, dilucidè ceterdit Ab- bas cap. nisi num. 12. & 13. cum Apost. de renuntiat. Aures novitia Angelus Sylvester & alii casuisti.* Denique peccata eorum qui aliis exemplo præluere debent, alios ad similia committendum invitant, *cap magna post pr. de voto Joan. de Anania, cap. 14.*

cap. significavit nume 4. de adulteris. De qua materia paulò plenius infra tractabimus Schold 41.

15 (9) *Ponendam concordiam & nutriendam quietem.* Summos Pontifices semper studuisse paci & quieti fidelium, testatur reliquit de se Sixtus quartus *extravag. ad universales de treuga & pace.* Ad universalis Ecclesie regimen divina disponente Clementia vocati, inter alia pro commissorum populorum votiva dilectione nil occurrit præstantius, quàm exorta inter personas Ecclesiasticas principis tenebrarum astutia, discordiarum fomenta, pro nostræ sollicitudinis occursum protinus extinguere, ut cuiusvis altercationis salubriter evulsis seminibus pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos divina nobis adfistente gratia impo-

Itaque Leo decimus in sua hac constitutione unice satagit & studet paci & tranquillitati subditorum, ut ipse Deus colatur ac veneretur ab omnibus in unione quiete & pace, *tex. cap. 1. de treuga & pace.* Scimus enim & ex evidentia facti colligimus inquit Bonifacius octavus, *extravag. super Cathedram. §. scimus de sepulchris.* quod non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auror, nec ignoramus quod dissensiones & scandala pravus actibus aditum præparant, rancores & odia suscitant, illicitis moribus ausum præbent. Proinde in Concilio Cartaginensi mandatum est Episcopis, ut discordantes Clericos vel ratione vel potestate ad concordiam revertent, Refractoriosque & inobedientes anathematissent, *tex. c. discordantes dist. 90.*

16 Quam autem D. Constantinus Imperator fuerit pacis & concordie studiosus, satis ostendit ejus ad Patres Concilii Niceni Oratio relata à Nicephoro *Eccles. hist. lib. 3. cap. 16.* in hæc verba, Perverim vos omnes eadem cogitantes & animorum contentu in eadem sententia consistentes videre: rebus enim malisque adeo quæ quis eloqui possit omnibus longè deterius mihi esse duco quod Ecclesiam Dei seditionibus inter se dissidentem & contrariis hostiliter sententiis conflantem cerno. Quandoquidem autem (quod sanè factum nollem) quæ à me relata sunt, omnibus jam innocuere; quo dolore animum meum perculsum esse putabitis, quum involutus seditionibus esse vos audirem, quod minimè omnium à vobis factum oportuit, qui Dei ministri & pacis præcones designati estis. Quis jam aliis quieta Consilia sequi persuadebit, quando vos tam hostiliter arma sumitis & inter vos depugnatis? Non enim vesanus fuit sanctus ille Imperator in intestinis Ecclesiarum dissidiis hostes Evangelii delectari vitiumque incrementa assumere, uti bene advertit Nicephorus *cap. 16. §. lib. 7. cap. 43.*

17 (10) *Inter Ecclesiarum Prælatos & eorum subditos.* Proinde Leo decimus hac sua constitutione controversias & dissensiones à pacis amulo favore Zizanias d. *extravag. super Cathedram. §. olim de sepulchris.* suscitatas extinguere satagit præcisive radicibus dissidiorum veptibus, & litigiorum anfractibus omnino subductis vult ut

inter Prælatos subditosque pacis tranquillitas vigeat, fervor charitatis exstuet, invalefcit concordie virtus, animorumque identitas perseveret, *d. extra supra Carthe dram in pr.* Taliq; concordia gaudet altissimus & gloriatur in membris suis, inquit Avicinus Papa cap. *Archiepiscopus 9. qu. 3.*

(11) *Eo propensius Apostolica sollicitudinis studium adhibemus.* Nam salutem Reipub. tueri nulli magis convenit quam Principi, inquit Paulus l. C. *Inam salutem ff. de officio præs. l. i. vigilum.* Ideoque Summis Ecclesie Pontificibus semper fuisse curæ quæ etiam & pacem Ecclesie, eamque vigere non posse nisi discordiarum fomenta extinguantur, supra in novo glassemate ostensum est, constantinoque Imperatori nihil fuisse antiquius, quàm dissidiorum fomenta tam inter suos subditos, quàm Ecclesiasticos componere, eleganter describit Nicephorus *Hist. Eccles. lib. 8. cap. 16.*

(12) *Quo dissensionem talium fore dissensiosam.* Proximus enim gradus ad mutationem & everisionem rerum publicarum est discordia subditorum tam inter se, quam Prælatos dissentio. Etenim discordia dicitur à diversitate cordium, *glo. Clem. 1. de jur. jur.* Eaque causa solet esse primarum calamitatum humani generis, *Bald. l. 1. col. 1. C. de ser. fug. & in l. 1. C. de ca. tollendis.* Uti multis exemplis ostenditur in thesauro politicorum aphorismorum Joannis à Chokier fratris mei *lib. 6. cap. 1. vers. producantur in primis.* Sed & damnosissima sunt dissidia privata quæ ex litibus forensibusque contentionibus eruntur, uti latè prosequitur Gonzales de alternativa mensum §. 7. num. 11. & seqq. Et Nevisanus in *Sylvano nuptiali lib. 6. num. 8.* Contentiones enim illæ Forenses Analogiam habent & similitudinem cum armorum concertationibus. *Gall. lib. 1. obs. 73. num. 4.* Teste Ovidio ad Pisonem:

*Nec eum si bella quierunt,
Occidit & virtus, furat exercere torata.
Munera militie jurvat & sine sanguinis haustu,
Dulcia legimus sub iudice bella movere.*

Tam litis quàm martis eventus perquam dubius est, *l. eo tempore l. quod debetur ff. de 19 peculo.* Teste etiam Virgil.

*Ecquis erit certaminis arbiter huius,
Ecquis erit sub quo victoria iudice certet,
Eolus advenit iudex de litis furvus.*

Rectè respondit Eolum futurum iudicem, quem Poetæ finxerunt regem esse ventorum, quorum flatu & restatu incertius nihil esse potest. Præterea Ovidius *lib. 1. de Arte.*

*Mars dubius dubioaque lis viciq; resurgunt
Quisque neq; unquam posse jacere jacent,*

B 2

Discordie

Discordia & bella depopulantur agros. Virg. Eclog.
Impius hac tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes? en quo discordia civis
Perduxit miseros, En quis consecimus agris.

At lites & discordia forenses patrimonium exigunt. *Naosianus d. loco. id quod eleganter ostendit Martialis sequenti disticho ad flaccum:*

*Litigat & podagra diodorus Flacce laborat
Sed nil patrono tribuit hac chiragra est.*

Bella ut & diuturna sunt teste Ovid. lib. 3. *Metab.*
Pendet adhuc belli fortuna disique

Inter utrimque volat dubius victoria pennis.

Ita & discordia forenses uti exprimit Martialis.

*Lis te bis decima numerantem frigora Bruma
Conterit una tribus. Gargiliane, foris.*

*Ab miser, & amens viginti litigat annis
Quisquam? cui vinci Gargiliane licet?*

Tam bellorum quam litium causa.
*Jus & fura negant homines & numina fallunt
Nec Jovis imperium nec phlegetontis timent.*

Itaque cum ut inquit Aufonius
Vexat amicitias & foedera diffocet lis.

Exulenti ab orbe Christiano discordia omnes, quae non nisi à pacis æmulo, Satore Zizaniam producantur. *tex. extravag. super Cathedram S. olim de sepulturis.* Pax præstantissima rerum quas homini natura dedit. inquit quidam. Et nunquam nisi in pacis tempore bene colitur Deus pacis autor. *tex. extravag. super Cathedram.* Proinde pax semper redimenda, considerandumque plerisque caduceam quod aium victoriam reportare. Quod & Martialis indicat ad Sextum.

*Et Index peti & peti Patronis:
Solvat censo Sexte creditori.*

2 Si quis autem quaerat, qui fiat ut tot publice privatimque pullulent in Ecclesiis Dei dissidia & contentiones? in promptu ex supra laudato Nicephoro. *Ecclesiast. lib. 7. cap. 7. causa sunt.* Res secunda & temporum nimia felicitas, unde velut ex ovo hæc & infinita alia mala generantur. Qua de re nonnihil infra Scholio 130.

21 (12) Experimento comprobatum. Experientiam rerum esse magistratam vulgo ferri assolet, cap. quam sit de elect. in 6. Hinc est quod Justinianus Imperator in legibus condendis passim profiteatur se rerum experientia præpollere, uti malis jurant

textibus ostendit Bartholomæus Læpela *tract. de Imperat. militum deligendo* §. Scientia quoque res militaris num. 6. & 7. *Vol. Oce. 12.* Multa quoque experientia laudes in virtutem veluti falcem collegit Joannes Nevitanus in *syva Nuptialis* libr. 3. num. 7. Ut recte Cicero libr. 1. de orat. Dixerit; usum omnium magistrorum præcepta superare.

Solus & artifices qui faciunt usum adeft: inquit Ovidius. (14) *Necnon indulta pariter & privilegia.* In constitutionibus Pontificum nihil debet esse frostraneum, *glo. cap. soluta verb. tanquam de major. & obed. Staphil. de latere gratia Tu. de vi & potest. clausularum* §. Et postremo num. fin. Adiecit itaque Pontifex copulam inter indulta & privilegia, quia copula Et, conjungit diversa, præcedentique dispositioni solet aliquid novi adicere *Lea tamen adjectio ff. de leg. 3. Præsi Everardi in locis legal. loco à natura copula.* Porro indulta & privilegia licet plerumque sint Synonima & significationis promiscua, *Anastafius Germonius de indultis* §. nec non num. 14. Quippe quod privilegia sint quasi privatae leges, privatis personis concessæ, uti alias ostendi *lib. 1. quæst. 1. de Jurisdic. ord. in Exempt.* & indulta etiam indulgentiæ aut concessiones privatae, *cap. fin. ut lre pend. ubi gloss. verb. indultum, cap. dudum de privileg. cap. ex ore eod. in Rom. conf. 436. incip. quo ad indultum,* differunt tamen quamplurimum, & quidem signanter in eo quod privilegia juri communi derogent, sintque ideo juris odiosi, at verò indulta sunt remotiones obstaculorum juri communi obstantium, per quæ quia ad jus commune indultis mediantibus fit reversio, juris non sunt odiosi, sed favorabilis. *Hieronymus Gonfales de mensibus & alterativa Episcoporum* glo. 30. nu. 2. & seqq. Proinde Pontifex hanc suam constitutionem ita extendit, ut tam indulta quæ juris sunt favorabilis, quam privilegia quæ juris sunt odiosi comprehendat. De indultis plura qui volet, videat Anastafium Germonium qui tractatum de indultis copiosum & doctum scripsit.

(15) *Eisdem subditis in ipsorum Prælatorum dispendium.* Verè ejusmodi Exemptiones non modo in Prælatorum dispendium, sed etiam in Ecclesiæ Christianæ perniciem convertæ sunt. Laxat enim habenas spes impunitatis ad omnem libertatem vitæ laxioris. *Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform.* Et ideo restringendas esse ostendimus, latè *Exemptionum* lib. 1. quæst. 4. Imò verò expedire & è re reipublicæ Christianæ fore si tollerentur, uti multis tam juribus quam sanctorum Patrum rationibus & auctoritatibus comprobatur & concludit Guilielmus Durandus classicus & Antiquus Autor, *de modo concilii* part. 1. rubr. 4. per tot. ac etiam D. Bernardus. *De consider. ad Eugenium.*

(16) *Tam per prædecessores nostros.* Prædecessor legem aut constitutionem non potest facere talem & tam firmam quæ à successore revocari non possit. *cap. fin. de rescript. in 6. & latè ostendimus in libro Exemptionum* part. 4. quæst. 2.

- 25 (17) *Quam Sedem Apostolicam.* Distinguit Pontifex significationem Sedis Apostolicæ à significatione Romani Pontificis, de quo in præcedente glossemate & quidem rectè. Quia appellatione Sedis Apostolicæ comprehenditur legatus à latere, Romani verò Pontificis significatio strictior est glo. Clem. 2. verbo *Sede Apostolica de relig. domib. Marianus Socinus de oblationibus imagini factis libello 19. num. 3. Oec. vol. 15. fol. 332.* & ideo hac constitutione revocantur non tantum antiquæ Pontificum constitutiones huic extravaganti: repugnantes, sed & quicquid è contrarium à Cardinalibus legatis à latere constitutum. Porro magna est energia vocis hujus Sedes Apostolica, Etetiam Sedes Apostolica nunquam moritur, cap. si gratiose de rescript. in 6. & ideo gratia alicui facta à Sede Apostolica, nunquam dicitur mortua, cap. si gratiose. Sed est perpetua ut & appellatio ad S. Sedem interposita, Rosa de c. 364. in antiquis. Multiplex autem est ejus significatio.
- 26 Aliquando Sedes dicitur tronus, cap. ex ore de privilegiis. Quandoque cathedra cap. post translationem de renunt. quandoque tribunal, cap. fin. de offic. ord. in 6. aliquando Scallus cap. peto de renunt. quandoque dignitas, Auth. ut iudices sine quoque suffrag. §. sic igitur. quandoque sumitur pro potestate judicandi, cap. 11. Romanorum dist. 19.
- 27 Non autem tantum Papa dicitur Sedem habere, sed & Imperator, Judices, Doctores, Joannes Francisci de offic. & potest. capituli Sede vacante. præ l. 6. Præterea Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi dicuntur habere Sedem uti distinctis juribus probat D. Joannes Francisci, num. 9. & seqq. d. præ l. 6. Insuper Abbates & Priores tam Religiosorum quam Religiosorum dicuntur etiam habere Sedem, cap. si ad solum de Regul. in 6. Idem est, quod Pontifex hoc in loco non simpliciter utitur voce (Sedis) sed ei adicit nomen adjectivum APOSTOLICÆ, Per antonomasiam tamen sanctæ Sedis appellatio Romanum comprehendit; improbè verò comprehenduntur Sedes inferiorum signanter Laicorum, unde versus denotans differentiam.

Rex solum, Doctor Cathedram, indexque tribunal Possidet; at Sedem præsul pretorque curule.
glo. Clem. dudum verb. Cathedra de sepulchris.

- (18) *Ita libenter moderamur.* Pontifex non intendit totaliter hac constitutione Exemptiones abrogare, sed aliquibus tantum derogare, verbum enim MODERARI apud Jurisconsultos diminutionem quandam tantam designat. 29 *Abb. cap. fin. ubi gloss. verb. Moderantes de verb. signif.* Apud Latinæ verò linguæ sectatores MODERARI est cum modo & ratione regere, vel rem tractare, ut apud Suetonium in Augusto. Nec successum victoriae moderatus est, id est cum modo eum non rexit & usus non est. Sic apud Plautum in proemi. Ratio per juber

jubet, ne quid nimis sed omnia cum moderamine fiant & Cic. de Senect. Novienim moderationem animi tui & æquitatem. *Menochius de arbitr. jud. lib. 1. quest. 8. num. 54.*

Multa autem sunt quæ Pontificem ad moderationem harum Exemptionum induxerunt. Primum Generalis ordinatio universalis Ecclesiæ procedens à Deo, Apostolis, Sanctis Patribus & generalibus Conciliis. Quæ Ecclesiæ, & illius res ac persone immediate subjunctæ sunt locorum ordinariis. *Guilielmus Durandus de modo Concilii generalis part. 1. Rubr. 4. num. 17. Vol. Oca 2. fol. 90.* id enim expolit Hierarchia Ecclesiæ militantis secundum quam inferiores ab immediate superioribus gradatim reguntur atque gubernantur, *Durandus ubi supra num. 19.* itaque cum Episcopi vices gerunt Apostolorum, sicut & Pontifex summus vices Petri. *Durandus d. loco num. 23. & 29. cap. Ecclesiasticarum dist. 11. cap. si quis Episcoporum 16. quest. 5.* Rationi fuit consonum, ut pontifex iis se conformaret, quæ Apostoli & Sancti Patres rationi consona putaverunt. *Durandus d. loco num. 44.* Subditos immediate Episcopis subiceret, qui eorum potestatem Apostolicam repræsentarent. Signanter etiam inspectis quatuor Conciliis Ecclesiæ Niceno, Constantinopolitano, Ephesi. & Calcedonensi. quatuor enim ea Concilia cujus sint momenti, tradit prædictus quem laudavi Autor. *Durand. d. loco num. 44. & eod. tract. Rubr. 3. num. 9.*

Secundò, quia per Exemptiones impeditur correctio delictorum spectans ad Episcopos, *cap. irreparabilis de offic. ord. & cap. sentote 16. quest. 3. Durand. ubi supra num. 58.*

Tertiò, Diæcesinus medicus est, Ecclesiæ ei commissæ ad quem spectat abscondere membra quæ fomentorum non sentiunt medicinam, *cap. quia aliquam dist. 82. cap. in Canonibus 16. quest. 1.* Porro hæc correctio & disciplina quæ vitiorum est ultrix, Exemptionum privilegii non mediocriter impeditur, uti tradit D. Augustinus contra Pelagianum 23. quest. 5. cap. ad fidem, *Durand. ubi supra num. 61.*

Quartò, quia Exemptiones præstant impunitatem delictorum, cum enim Exempti remoti sint à Papa cui subsunt, tanta locorum distantia cum spe impunitatis præbet incentivum delinquendi de quo infra *Scolio 35. Durand. d. loco num. 54. cap. ut fama de sent. excom. cap. injusta 24. quest. 4. tex. cap. est. injusta 23. quest. 4. in fin. Concil. Trid. sess. 24. cap. 11. de Refor. vide supra schol. 15.*

Quintò, quia Exemptiones derogant juri ordinariorum, uti latè dictum est tractat. de Exemptionibus lib. 1. quest. 3. hæc autem moderatio reversio fit ad jus commune & quest. 3. Cui, prout nec juri ordinariorum Papa qua nimium fieri potest præjudicare velle præsumitur, *cap. licet de offic. deleg.*

Sextò, Exemptiones tollunt magna ex parte bona opera, *cap. fratrum dist. 86. cap. existimant 9. quest. 3.* Subjectio autem ea redintegrat, cum contrariorum con-

traria

traria sit ratio. *Præses loco à contrariis, Durandus ubi supra numer. 68.*
 Septimò, Pontifex animadvertit ejusmodi Exemptiones damnosas & Ecclesie præjudiciales, *Durand. d. loco nu. 69. & seqq.* Privilegia autem quæ sunt damnosa re-
 vocari posse scripsimus alio in loco *de exemptionibus lib. 3. quæst. 29.* nihilque mirum,
 si pro varietate temporum statuta & privilegia immutentur, *Durandus ubi supra n. 16.*
 Omnia enim sunt ex causa, ex loco, ex tempore, ex persona libranda, atque per-
 pendenda, *sed notandum cum c. seqq. dist. 24.*

Octavò, Exemptiones inducunt ad arrogantiam uti latè ostendit Guilielmus
Durand. ubi supra num. 71. Cum enim sancta Sedes habeat eos pro eximius & sanctæ
 Sedis filiis prædilectis, uti alibi dictum est. *De Exempt. lib. 1. quæst. 1.* multa sibi arro-
 gant, quæ intentioni Pontificis qui eos eximit adveclantur. Quæmodum D. Ber-
 nardus ad Eugenium graviter conqueuntur, *Durand. d. nu. 71.*

Nonò, Exemptiones sunt causa multorum scandalorum, & ideo moderandæ
 per Pontificem, *late Durand. ubi supra num. 72. & seqq.* Quia universalis Ecclesie
 status, gradus, honor, virtus, potestas ex eis labefactatur. Insuper neque aliqua ex eis
 utilitas universali Ecclesie accedit, quin verò potius populò & stanti Religioni
 efficiunt discordias, scissuras, schismata, mala scandala, onera, dispendia gene-
 rant & producant. Ut proinde Pontifex moderationem ad æquilibrium rationis
 hac sua constitutione inducendam, pro totius Ecclesie bono in animam suam in-
 duxerit. *Guilielm. Durandus late ubi supra num. 74. & 75.* Nam & D. Gregorio
 teste in Epistolis: Si sua unicuique Episcopo jurisdicção non servetur, quid aliud
 agitur, nisi ut per nos per quos Ecclesiasticus ordo custodiri debet, confundatur,
cap. pervenit 11. quæst. 1.

Ad extremum præterite non possum, quæ eleganter hac in materia Renatus
 Choppinus Gallie non infimi nominis Jurisconsultus scripsit reliquit in hæc
 verba. *De jure canobiorum lib. 1. tit. 2. num. 84. & seqq.* Equidem Petrus Capellanus
 in Chronicum Damasi Papæ commentario edito quædam notavit mala incon-
 modaque Ecclesiasticarum Exemptionum. Ait enim beatorum sibi videri Mona-
 chum si reprehensore careat, cum nil sit infeliciter felicitate peccantium, qua
 poenalis necesse iniquitas, & mala voluntas vel interior hostis roboratur. Ex
 D. Augustini verbis de puero centurionis *can. paratus caus. 23. quæst. 1.* Subsimilia
 his intonat Carnutum præsul Uvo, adversus Latinianensem Abbatem & cano-
 nicas minus dicto audientes Parisien. Anostri innumbrata specie libertatis cujus-
 dam ac immunitatis, Epist. 58. Probabile est ab hac præcepti sacrorum sodalium
 Exemptione à Diocesano Magistratu dissolutæ concordiam Clericorum, reveren-
 tiam majoribus, dilectionem junioribus vicissim impendendam everti, Hierar-
 chie necessarium ordinem perturbari: imò nec amicum esse Benedicti Abbat. vel
 ejus Regulæ, qui canobium leges soluat Episcopalis ordinis potestatis. *cap. 62.*

§ 64. ipsius Regula. Ex quo Cisterciensis Cœnobiaticha Normæ suæ studiosum
 ut delevatore se proderet, hanc Monastici obsequii formulam porrexit Diœcesela-
 no sacrorum Pontifici; Tibi Domine Episcopo &c. cap. Ne DE I timorem de Symon.
 Atque adeo Cisterciensem in familiam relatus cum esset D. Bernardus, nil mirum si
 cœnobiticæ Exemptiones infectetur Lib. 3. De consideratione ad Eugenium 3.
 talia effatus, *Murmur loquor & querimoniam Ecclesiarum Truncari se clamant et
 demerari, vel nulla vel paucè admodum sunt quæ plagam istam aut non doleant aut
 non timeant.* Quæris quam? subtrahetur Abbatibus Episcopis, Episcopi Archiepiscopis,
 Archiepiscopi Patriarchis sive primatibus &c. Nolo præterea mihi fructum mancipa-
 tionis istius. Nullus est enim, nisi quod inde Episcopi insolentiores Monachi etiam dissolu-
 tiores sunt. Quid quod & pauperiores? Inspice diligentius talium ubique liberorum &
 facultates & vitas, si non pudenda admodum & tenuitas in his & in illis Secularium
 inveniatur, Matris noxia libertatis gemina soboles hæc &c. si dicat Episcopus nolo esse sub
 Archiepiscopo: aut Abbas nolo obedire Episcopo hoc de celo non est, nisi forte tu Angelo-
 rum quempiam dicentem audisti. Nolo sub Archangelis esse; aut ex alio quolibet
 inferiorum ordinum aliquem non ferentem subesse cuiquam nisi DEO; hucusque Ber-
 nardus, qui rursum in Epist. 42. ad Senonensem Archiepiscopum. Miror inquit quos-
 dam in nostro ordine Monasteriorum Abbates hanc humilitatis regulam odiosa
 contentione infringere: & sub humili (quod peius est) habitu & tonsura tam su-
 perbè sapere, ut cum ne unum quidem verbum de suis imperiis subditos præter-
 gredi patiantur, ipsi propriis obedire contemnant Episcopis. Spoliant Ecclesias
 ut emancipentur: redimunt se, ne obediant &c. Nonnulla tamen Bernardi ipsius
 elogio, cœnobita per varios Episcopatus municipalium Apostolico solio pure addicta
 sunt peculiari foundationis suæ lege. Aliud enim est, quod largitur devotio, aliud
 ratione Petrus venerabilis Ecclesiæ suæ Cluniacensis immunitatem mordicus tue-
 tur Epist. 28. libr. 3. ad Cistercienses, illam velut inobedientiam suis objectantes.
 Ab ipsi, inquit, fundatoribus, qui eam Ecclesiam in proprio alio construxerunt solo
 Rom. Pontif. subiecta fuit, non autem alteri Episcopo prius eam possidenti ablata.
 Cæteroque iusta videtur Petri Plesensis querela inofficiosa Exemptionis cœnobii
 Augustiniani in Britannia insula: quod antea cœnobium suberat Archiepiscopo
 Cantuariensi: ille enim Epist. 68. ad Alexandrum III. Papam. *Adversus prima-
 tes, ait, & Episcopos intumescent Abbates, nec est qui maioribus suis reverentiam
 exhibeat & honorem, evacuatum est obedientia jugum in qua erat unica spes salutis &
 prævaricationis antiqua remedium. Detestantur Abbates habere suorum excessuum
 correctionem, vagam impunitatis licentiam amplectuntur, claustralisque militie jugum
 relaxatur in omnem desiderii libertatem. Nisi huic malo maturius remedium adhibeatur,
 vrendum est, ne sicut Abbates ab Episcopis, ita Episcopi ab Archiepiscopis eximantur,*

Et quæ est hæc forma iustitiæ, aut potius iuris deformitas prohibere, ne discipuli magistro consentiant, ne filii obediant patri, ne milites sequantur principem, ne servi domos sui subiecti? Quid est eximere ab Episcoporum Jurisdictione Abbates, nisi contumaciam ac rebellionem præcipere Et armare filios in parentes, videlicet quæsi isti Et iudicent qui indicant orbem terra: ne inde videantur emanare iniuria unde iura sumuntur.

Eodem propemodum relabitur Philon. Hebræi nota sententia ex libro de creatione Principis, quapropter Francicus Senatus olim Ambianorum Præsulem eundem interdicto experientem in Corbiensibus cænobitis: qui Romanæ Exemptionis obtentu sibi exterum accerserat familiaribusque suis Antistitem factos ordines impositurum Decreto Parisiensis ann. 1393, quod Joh. Gallus percensuit quæsi 306 iura cap. veniens de præscrip. cap. per Exemptionem, cap. Abbates de privi. apud Bonifacium VIII.

Haud tamen deest honesta quædam ac probabilis Monasticæ immunitatis causa, vocationisque fori Episcopalis ab degenerare & corrupto vitæ ita multorum Episcoporum. Quem Petrus Cluniacensis Abbas minimè dissimulans hæc idcirco subiungit (Epist. 28, lib. 3.) Olim in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesiis fuerunt Monachi sive Canonici Regulares in communi viventes, atque uno refectorio inique claustris contenti. E quibus assumptis Episcopi Monastica instituta callebant, Et ita visitandis suis Diocesis Monasteriis Monachorumque excessibus ponderandis ac corrigendis, nec non quæ ad sanctæ observationis augmentum conducunt faciendis idonei esse poterant. Hodie vero cum sint fere omnes Seculares à Regulari vitæ prope alieni, quæ fronte Monasteria visitare ac de rebus quas nesciunt diffinire debeant non video, scilicet docebunt quod non didicerint: milites erant priusquam tyrones: magistri antequam à discipulis. Reclamante sacro Canone ordinatos, distinct. 69. can. miserum distinct. 61. can. si Clericatus caus. 16. quæst. 1. Proinde B. Gregorius ad Brunehildem Francorum Augustam Epistola 5. Quæsi inquit. Magister erit, qui discipulus non fuit? Aut quemadmodum ducatum gregi dominico præbebit, qui disciplina Pastoris subditus antea non fuit? Addiscant ergo regulas Legesque Monachorum Episcopi, si earum violationem reos pro officio castigare plectereque voluerint. Nec abs te curia amplissima Religiosos homines criminis accessitos reiecit ad suum monasticæque familiæ præsidem, peculiarem Diocesano iudice posthabito: salva dumtaxat Regiæ nationis eximie scelerum animadversione penes civilem Magistratum Præclaro Aresto 10. Kalend. Martias ann. 1449. pro Frat. Reginaldo Borreo sacrorum Militum syndico Rhodi Insulæ Carpathii maris, & Frat. Antonio de Choucourt Rhodio equite maleficii reo victo: cui proximè accedit, consultum alterum 7. Kalend. sextiles. ann. 1451, secundum Frat. Oliverium Blanchardum Cisterciensis Sodalitii Procuratorem.

forem, qui ad domesticum collegii sui iudicium remissionem postularat quæstio-
nis criminum Frat. Georgio Burgelio motæ, consona his curiæ consulta volvere
est nostro li. 2. Ecclesiast. Polit. Foren. quin & nuper Lugdunensi in consessu senato-
rio iudicatum est. 5 idus Septembris anni 1596. pro libertate immunitateque fori or-
dinarii. Quæ suffulti Averniæ Canonici Claremontani, Senatam ex abusu pro-
vocarant ad Archiepiscopo Bituricensi. Quippè quum ipsi Apostolico pure Impe-
rio subicerentur, ut alibi edocuiamus; imo ordinarii etiam Diocæsum Præules
ipsi sua potestate manuque immiserunt cœnobis nonnulla: quorum Alumnis illu-
centem indies virtutem sanctitatemque vitæ admirabantur. Nam Audebertus
Parisiorum Antistes perpetua fori sui immunitate donavit Falcatese Monasterium:
quod D. B. bolenus Abbas pietate conspicuus moderabatur. Cujusmodi forensis
Exemptionis jus singulare probavit Clodoveus II. Rex VI. Idibus Maii an. 650. ex
communione quatuor Archipræfulum sententia ac septem Episcoporum, qui ad Galli-
cam Syaodum acciti convenerant. Inde & Carnutum Pontifex suo Follatensis
scripsit Walterio cœnobiarchæ de iusta sua ac legitima Monachis dicendi juris
privilegia, in Epist. 104. Sic Landericus Parisien. Episcopus, lege solvit Dic-
celani Imperii sui Dionysianum Monasterium. instigante Principe Armoyni lib. 4.
de Gest. Francor. ca. 41. Petæque B. Nivardus Rhemorum Archiepiscopus Cœ-
nobio D. Basili irrogavit vocationem juridicæ potestatis Rhemenium Præfulum
Childeberto Galliarum Rege ut Floboardus Rhemorum Canonicus literis predi-
cit lib. 2. sacre Rhemen Historiæ cap. 7.

Et quidem hæc sunt, quæ Renatus Choppinus Juri consultus Andegavensis in
supremo Parisiorum Senatu Advocatus adfert in suo Monasticon, seu de iure cœ-
nobiolorum tractatu lib. 1. tit. 2. num. 22. & seqq. fol. 24. quæ ego ob styli & dictionis ejus
elegantiam auctororumque quorum verba laudat & recenset pondus atque conciuni-
tatem; conceptis verbis hunc in locum redigenda existimaui.

Pro coronide rationum hujus agminis arguere nonnulli solent à corpore huma-
no ad Ecclesiæ corpus Mysticum D. Bernardus de considerat. ad Eugenium. Gaspar de
Peruso de reservat. beneficiorum in princ. num. 6. Quemadmodum enim monstrum
esset humano capiti immediate conjungere remotiora vel inferiora humani corporis
membra, ut sunt manus & pedes, ita & mystici corporis mysticum monstrum vide-
tur inferiora Ecclesiæ membra, ut sunt simplices Clerici Sæculares Regularesve,
jungere mystico illius capiti: hoc est Pontifici per ereptionem eorum ab Episcoporum
quibus immediate subsunt jurisdictione & subjectionem immediatam summo Pon-
tifici qui Ecclesiæ Princeps est & caput. E contra autem stat pro Exemptionibus
Auctoritas & ratio.

Autoritas consistit in Romano Pontifice Christi Vicario Petri successore vicem
Dei gerente in terris, ca. quanto ubi gloss. eleg. de translat. Episcop. quem Christus
honoravit

honoravit nomine Cephas, id est, caput, Gaspar de perusio de reservat. beneficii princip. num. 5. Andrea de Val. Parisiensis Doctor de suprema Rom. Pontif. potestate. Cujus encomium atque potestatem D. Bernardus de Consideratione ad Eugenium hinc expressit vertueulis.

TU PRINCEPS EPISCOPORUM,
HERES APOSTOLORUM,
PRIMATU ABEL,
GUBERNATU NOE,
PATRIARCHATU ABRAHAM,
ORDINE MELCHISEDECH.
DIGNITATE AARON,
AUTORITATE MOYSES,
JUDICATU SAMUEL,
POTESTATE PETRUS,
UNCTIONE CHRISTUS.

Auctoritati Pontificiæ, de qua orthodoxi non dubitant, quandoque accessit Regia atque Sæcularis, quæ in foundationibus Ecclesiarum à S. Sede confirmatis legem Exemptionis ab ordinario adiecit, uti de fundatione ordinum Cluniacensis, Cisterciensis, Carthusiensis scribit Petrus Blesensis in suis Epistolis. Sed & accessit quandoque consensus quamvis non necessarius ordinariorum, qui vel liberè in aliquas Exemptiones consenserunt, vel cum onere & compensatione alicujus census, uti alio in tractatu ostendi, lib. 1. quest. 1. in fin. & quest. 3. At vero eas rationesque harum Exemptionum sunt multiplices.

33 Prima, favor S. Sedis, cujus interest habere multos sibi immediate subiectos d. libr. à quest. 1. in fine.

Secunda, Quies & tranquillitas Exemptorum, qui jugo & multimoda ordinariorum oppressione, Clem. frequens de excessib. Prælat. ubi Card. num. 1. cap. unico de Sindico & tor. iii. Decretalium & texti de excessib. Prælat. erepti liberius diviniisque vacant rerum divinarum servitio atque contemplationi, c. limosa 18. quest. 2. In pace enim atque quiete alacrius colitur pacis & quietis autor. Extravag. super Cathedraliam §. scimus de sepulchris.

Tertia, præsumptum ordium ordinariorum ob quod Isostienus jocando, inquit licet Episcopus dicatur sponsus, Ecclesia verò sponsa, periculum tamen non esse, ne se mutuo amore spolient. Proindeque sicuti pater certis ex causis cogitur ad emancipationem sui filii, gloss. §. ult. in fin. Quibus modis patria potest solvitur gloss. cap. consuetudinis verb. emancipavit. De rest. in integ. l. fin. ff. de quos à parente fuerit manu missus. Item Dominus ad manumissionem sui servi, l. si Leones C. de Episcop. audient. Denique

superior ad liberandum subditum à sua superioritate, l. 2. C. de offic. pro conf. & leg. ita & sopra omnem hominum memoriam rationibus prædictis Divi Pontifices multos Ecclesie ordines à jurisdictione ordinaria exemerunt, eosque sibi primo Ecclesie capiti immediate subjecerunt, *Rebuffus Resp. 142.*

Quarta, ducitur ab analogia rei naturalis, sicuti enim oletibus at botibus que transplantatio prodest Virgilio teste in Georgicis.

*Nam quæ seminibus jactis se sustulit arbor,
Tarda venit seris factura neposibus umbram
Pomaque degenerant.*

Et caponium ungula à pede exempta capiti que ejus inserta magis excrevit D. Gregorio teste, & experientia, quæ rerum est magistra animadvertimus, cap. 1. de Magistrat. ita & Exempti inferiori ex agro mystico eradicati supremo que insiti agro, magis magisque in palestra spirituali radices agunt & virescunt, veluti sub multis divinis Pontificibus qui exemptiones concesserunt ex historiis videmus floruisse & etiam nunc florere in omni vitæ sanctimonia quam plurimos ordines de quibus ego alio in loco, lib. 1. quæst. 17. Non tamen quin in agro hoc mystico, *Clem. ne in agro, de stat. Monach.* Exemptionum prætextu loligo vitiorum non irrepat ut & in agro Virgiliano Georg. lib. 1.

*Mox & frumentis labor additur & mala culmos,
Effet rubigo segnisque horreret in arvis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera silva
Lappeque tribulique interque nitentia culta
Infelix lolium & steriles dominantur avenæ.*

Juxta etiam Evangelicam parabolam. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo. Unde ergo habet zizania, *Matthæi cap. 13.* Sed è multis malis minus eligendum, *cap. duo dist. 17. l. quoties ff. de reg. jur.*

Denique de Exemptionum utilitate ordinariorumque gravamine multa congerunt Alvarus Pelagius, *De planctu Ecclesie lib. 2. cap. 20.* Fria. *Tract. de Visitatione part. 1. quæst. 10. num. 2. casu 54. 57.* Oldradus *conf. 125.* Emanuel Rodericus *Reg. quæst. 63. art. 2.* Clemens V. *Clem. 1. de excessib. Pralat.* quorum autoritate plerique censuerunt, Hieron. *Gonzales de Mensib. & alternat.* Episcopo *gloss. 4. num. 88.* Emanuel. *d. art. 2.* Exemptiones esse utiles & proinde eas (quod hic facit Pontifex) non omnino eradicandas, sed vitia errorumque tantum & abusus qui earundem Exemptionum occasionibus in mystico Ecclesie agro irrepunt, veluti loliginem mysticam laniandos atque eradicandos. Et in eandem sententiam quoque descendit Joannes Lomede Advocatus Parisiensis, *De Exemptione Canonica quæst. 5.* qui libello, typis hoc anno 1627. edito decem harum Exemptionum materiam quæstionibus velut in folle complexus est.

- 35 (19) Neve ulli detur materia malignandi. Hic denotat malitiam hominum esse obviandum *l. in fundo ff. de re vend. malitiam hominum nunquam est indagandum*
- 36 *l. 4. ff. de inoff. testa. nec permitendum, ut Exempti sua privilegia trahant ad iniquum compendium, l. fin. C. de usucap. pro tempore, quod tamen plerumque faciunt, uti prolixè ostendit Guilielmus Durandus tractatu de modo concilii generalis part. 1. rubr. 4.*
- 37 (20) *Et persone Ecclesiastica à bono obedientia.* Episcopo in subditos competit duplex lex, una jurisdictionis, alia Diocesana, uti scripti in tractatu Exemptionum *lib. 1. quest. 15. per tot.* Obedientia de qua hic est sermo, adscribitur legi jurisdictionis *cap. Conquerente de offic. ord.* Debetque obedientia habere novem conditiones, quas Card. de Turrecremata & Archid. explicant *in cap. sciendum 3. quest. 1.* Consistit autem obedientia potissimum in tribus: Primò in exhibitione reverentia. Secundò in mandatorum susceptione. Tertio in judicio subeundo. *Henr. Bollemus tract. de Synodo Episcopi part. 3. n. 51.* Porro obedientia quæ consistit in reverentia, differt ab honorificentia, quæ reverentia propriè est honor exhibitus sine verbis, honorificentia verò honor exhibitus verbis, *Sabarella c. de his de majoritate & obed. ubi etiam Abb. notab. 4.* Exempti debent Episcopo reverentiam, non vero honorificentiam *Bald. l. fin. C. de bon. libert. Rom. sing. 480. Henr. Bollemus ubi supr. nu. 53.* & ita intelligendum quod in tractatu Exemptionum scripti *lib. 4. quest. 34.* Ad hæc obedientia quæ in mandatorum susceptione consistit, propriè obedientia censenda est, *Abb. d. cap. de his de major. & obed. ut & ea, quæ in judicii subitione versatur, debent itaque persone non Exemptæ signanter vero Ecclesiasticæ obedientiam Canonicam subjectionem & reverentiam propriis eorum Episcopis, penes quos etiam stat institutio, destitutio, correctio, reformatio, causarum ad forum Ecclesiasticum spectantium jurisdictione, Ecclesiasticarum censurarum promulgatio, Sacramentorum exhibitio, potestasque hæc Pastoralis in tria membra potissimum contrahitur. Quædam enim ad Episcopum spectant jure ordinis, ut Clericorum ordinatio, virginum benedictio, altarium & Ecclesiæ consecratio. Quædam lege Diocesana, ut jus census & Cathedralicum, exigendi decimas, percipiendi, jus hospitalium indicendi. Quæ omnia Paulus Lancelottus *Instit. Canon. lib. 2. de immuni. Eccles.* exposuimus *lib. 1. quest. 15.* Denique de bono & virtute obedientia & quod ab ea pendeat nervus Ecclesiasticæ disciplina, latè ostendit tam ex jure quam sanctis Patribus Guilielmus Durandus *Speculator tract. de modo generalis Concilii celebrandi part. 1. rubr. 4. num. 48.* addens & concludens à *num. 15. usque 75.* per Exemptiones obedientiam tolli, crimina impunita manere, ordinemque universalis*

Ecclesiæ conturbati, quæ quidem omnia congruunt Concil. Trident. Sessione 24. cap. 11. de refer.

(21) Nec non divini perseverantia servitii nullatenus retrahantur. Exemptiones ortas & concessas esse, ut Exempti à jugo Ordinarii liberati quietius intentiusque divino vacare possint officio, à quo frequenter ordinariorum malevolentia retraherentur, ostensum est Exemptionum lib. 1. quæst. 1. Pontifex itaque cui quies & tranquillitas subditorum cura est, non plane tollere vult Exemptiones, ne subditi à divino servitio retrahantur. Sed quadamtenus tantum ut ordinariis qualis obedientia subditisque etiam libertas conservetur.

§. SECUNDUS.

SUMMARIUM.

1. Pontifex sive dicitur, quod ab aliis audivit.	10. Appellationes personarum an collegia comprehendantur.
2. Patriarche qui dicantur.	11. Collegia an habeant jurisdictiones in singulos de collegio.
3. Apud gentes quadripartitus ordo flammum, ut est in hierarchia Ecclesia quatuor primates.	12. Clerici sunt duplicis speciei.
4. Patriarche an viscent.	13. Clericorum appellatione Monachi non comprehenduntur.
5. Patriarche an jurisdictionem habeant in subditos suorum suffraganeorum.	14. Regulares subiacent punitioni suorum prelatorum.
6. Quid nem Metropolitanus.	15. Verbum presumpserit qualiter intelligatur.
7. Quasi sit jurisdictio Metropolitanus in subditos sui suffraganei.	16. Quatio debeat esse correctio.
8. Cathedra ephraim.	17. Spes venia incontinentium peccati.
9. Collegiata Ecclesia qua dicitur.	18. Delinquentes spe immunitatis an Exemptione gaudeant.

(21) SANE, (22) nuper ad nostrum relatio fide digna pervenit auctum (23) quod Canonici Patriarchalium (24) Metropolitanarum (25) Cathedralium (26) & Collegiatarum Ecclesiarum (27) & alii Clerici Sæculares (28) plura præsumunt (29) quæ ipsis infamiam non parvam pariunt (30) & aliis inferunt laesionem (31) prætextu Exemptionis & libertatis à Sancta Sede obrepta (32) Ordina-

dinariorum correctiones, (31) & ordinationes subterfugium (34) ac eorum forum sive iudicium declinant (35) nonnulli etiam impunitatem suorum excessuum per privilegia Exemptionis obtinere sperantes, excessus ipsos committere non verentur (36) quos nisi per Exemptionem qua gaudent, crederent se defendi nullatenus fuissent commissuri.

S C H O L I U M.

(21) SANE. Dictio hæc est adfertiva frequenter in Constitutionibus Pontificum usurpata, uti videre est in plerisque extravaganibus Joannis 22. & infinitis prope Juris Canonici textibus.

(22) Ad nostrum relatio fide digna pervenit audium. Pontifex certam habere dici potest scientiam, seu scire quod ab aliis audit. l. item veniunt §. positum ff. de peti. hered. l. quidam §. ex quo ff. de administr. tut. gloss. in extravagag. Joan. 22. incip. si fratrum verb. notitiam ne sede vacante.

(23) Quod canonici Patriarchatum. Patriarcha inquit Beatus Isidorus lib. 7. Ethymol. cap. 12. relatus in cap. Cleros §. ordo vers. Patriarcha. dist. 21. Græca lingua summus Patrem interpretatur, quia primum post Apostolicum tenet locum, & id quia summo honore fungitur, tali nomine censetur sicut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus, Hierosolimitanus, ita ille. Inventa potest & constituta Patriarchatus dignitas jure positivo teste Joanne de Selua. tract. de beneficio part. 1. quest. 4. n. 27. Suffecta que est Beato Petro uti refert D. Hugo. tract. de officio quatuor Prælatorum par. 4. rubr. Quales Officiales Imperator ante conversionem habuit Vol. Occ. 14. fol. 195, in locum primatis seu primis fluminis. Erat enim apud gentiles quadripartitus ordo personarum, penes quos stabat religionis administratio, Primates seu primi flamines, quibus surrogati sunt Patriarchæ, Archiepiscopi, in quorum locum Archiepiscopi, flamines in quorum etiam locum sunt Episcopi, & Parochi in quorum locum sunt Pastores hodierni. Quod autem fuerit permagna Patriarchatus dignitas testatur Joannes Franciscus de Pau, Rotæ olim auditor. Tract. de visitatione part. 1. quest. 2. numer. 9. & seqq. Occ. vol. 14. In hæc verba: An Patriarcha possit visitare? responde, quod sic, quia supremum post Papam in subditos eorum super omnes alios Ordinarios habet principatum, cap. antiqua de privileg. cap. exigite cap. filius de censib. in 6. Sunt enim primi post Papam in Ecclesia Dei cap. omnes sine dist. 22. præsertim illi quatuor, de quibus in d. cap. antiqua. Ex quo infero idem in Patriarcha Aquilegens. & Venetarum olim Gradenf. Cum & ipsi inter prælatos Italiæ obtineant principatum, infero in omnibus etiam aliis prima-

metibus, sunt enim etiam adinstar Patriarcharum *d. cap. omnes sive dist. 22.* ut sunt Magteburgensis in Germania, & Buturicensis in Francia, & scias quod primates & Patriarchæ licet sint diversa nomina, tamen idem significant, *cap. 1. dist. 99. gloss. cap. unico de statu regul. in 6. & cap. provincia dist. 99.* Suntque quatuor principatus. Alii vero propriè dicuntur Primates, ut Aquilegensis, Venetarum sicutrogatus in locum Gradensis, & Toletanus & Bituricensis *9. quest. 3. nullus primas cum c. seqq. & cap. conciliorum dist. 63.* Et impropriè vocantur Patriarchæ hi duo secundùm, *Spec. de dispens. quest. dist. 63.* Et impropriè vocantur Patriarchæ in libro quem inscripsit, Monarchiam Conciliorum, Patriarchiam præferri Cardinalibus etiam Presbiteris excepto Cardinale Holtiensis, qui Papam coronat & Imperatorem inungit, *Rubr. Ordo. adfistentium Concilio num. 2. Oce. vol. 2. fol. 74.* qua de re etiam Nicolaus Boerius de ordine graduum utriusque fori *part. 1. num. 13. 14. & seqq. vol. Oce. 1. 4. fol. 301.*

Quærent nonnulli, an Patriarchæ in subditos suorum suffraganeorum manus possint apponere? Respondetur quod non, pro ut nec etiam Metropolitanus nisi in casibus notatis per gloss. in *cap. Pastoralis de officio ordinarii.* eosque etiam refert, & ita concludit dictus Joannes Franc. de Pavinis, *De visitatione part. 1. quest. 10. n. 49. & seqq.* De qua materia etiam late tractat Paulus Lancelotus *Instit. Canonic. lib. 1. tit. de Episcopis.*

(24) *Metropolitanarum.* Archiepiscopus & Metropolitanus sunt Synonima, diciturque Archiepiscopus ab Archos, quod est Princeps, & Episcopus, quod est quasi princeps Episcoporum; Metropolitanus vero dicitur à mensura Civitatum quibus præ est, qua de re Albertus Trotius *erat. de per. scto Clerico lib. 1. cap. 13. 7. num. 5. vol. Oce. 2. fol. 237. & gloss. cap. Cleros dist. 21.* Quam autem potestatem habeat Metropolitanus vide apud Joannem Bertachinium, *erat. de Episcopo lib. 4. part. 2. quest. 44. num. 102. vol. Oce. 2. fol. 165. DD. cap. Pastoralis de officio ord. cap. conquestus 9. quest. 4. & vide qua scripsi de Jurisdic. ord. in Exemptos lib. 1. quest. 3. numer. 10.*

(25) *Cathedralium.* Cathedralis Ecclesia nuncupatur ex eo, quod Episcopus in ea Cathedram habeat. *cap. 1. de major. & obed. in 6. cap. fin. de suppl. negl. Pralat. in 6. & hoc est sedem Episcopalem; Nomen est græcum, compositum ex chatos quod est Sedes, & edra, quod est sponda, Est autem sponda latus lecti, sponda enim sunt tabule quæ utrumque lectum sustinent, *d. cap. fin. verb. sponda.* Et sic Cathedræ Ethimologia infert, quasi sedes spondata, hoc est utrumque spondis circumvallata, *gloss. Clem. dudum §. super Cathedram, de sepulchris.* Sumitur etiam Cathedra non modò pro sede Pontificali, *d. Clem. dudum §. super Cathedram.* Sed etiam pro sede Doctoris, unde versiculi.*

Rex solum, Doctor Cathedram, Judexque tribunal
Possidet, ac sedem præsul pratorque curule.

D

De

De Cathedra D. Chrysothomus, cap. *Multi Sacerdotes* dist. 40. sic loquitur:

» Multi Sacerdotes, & pauci Sacerdotes, Multi in nomine & pauci in opere, videte
 » ergo fratres quomodo sedetis super Cathedram, quia Cathedra non facit Sacerdo-
 » tem, sed Sacerdos Cathedram, non locus sanctificat hominem, sed homo locum
 » sanctificat, Non omnis Sacerdos sanctus, sed omnis sanctus est Sacerdos, Qui bene
 » sedet supra Cathedram, honorem accipit Cathedra, qui male sedet, in juram
 » facit Cathedra, Ideoque malus Sacerdos de Sacerdotio suo crimen acquirit non
 » dignitatem, in iudicio enim tuo sedes si quidem bene vixeris & bene docueris non
 » pulum instruis. Si bene docueris & male vixeris, tui solius condemnator eris.
 » Nam bene vivendo & bene docendo populum instruis quomodo vivere debeat.
 » Bene autem docendo & male vivendo Deum instruis quomodo te debeat condem-
 » nare.

9 (26) *Collegiarum Ecclesiarum.* Ecclesia Collegiata est, in qua est Collegium
 penes quod regimen & administratio Ecclesie spectat. Est enim Collegium quod-
 dam corpus fictum representatum per singulos in unum congregatos. *Immo ff.*
de fratre in sor. Petrus à Braxio in directorio electionum part. 3. cap. 21. num. 6. vol. 10. 14.
cap. cum omnes col. 17. & 18. de consue. Facere autem Pontifex debuit dicitis verbi
 mentionem Collegiatam Ecclesiarum, ut sub hac dispositione collegia seu Eccle-
 sia Collegiata comprehenderentur. Quippe quod quandoque appellatione perso-
 10 narum collegia non comprehendantur. *Antonius de Poetis in clipeo Pastoralis cap. 3.*
num. 30. & 31. Rom. cons. 437. Constitutioque derogans privilegiis quarumcumque
 personarum collegia non comprehendit, *Rom. d. cons. 437. Anton. de Poetis ubi supra.*
 aliudque esse collegium, aliud singulos de Collegio, in tractatu Exemptionum sa-
 11 tis ostendimus, *lib. 1. quest. 23.*

11 An autem Collegium habeat jurisdictionem in singulos de Collegio; Abbas dicit
 non habere nisi adit consuetudo, in *cap. cum causa num. 7. de officio deleg.* qua de
 re vide quæ scripti tract. de Exempt. *lib. 2. quest. 47. & infra in materia conservatorum*
quest. 64. & 66.

12 (27) *Et alii Clerici Sæculares.* Clericorum duplex est species. Alii dicuntur
 Sæculares alii Regulares, Sæculares dicuntur, qui Sæcularia tractare & possidere
 possunt, Regulares qui non possunt, *Navarrus de Regularibus comment. 1. num. 6.*
 Potius enim horum Deus est, & ideo nihil quam Deum curare debent, cum Deus
 sit infinitus, omnipotens & omnia implens, *cap. 1. de summa Trinit.* Substantivo au-
 tem nomini Clericorum, adjectivum Sæculares adicitur, ambiguitatis tollendæ
 13 causa, licet enim propriè appellatione Clericorum Monachi non comprehendan-
 tur signanter in materia odiosa. *Bartholomeus Fumus in aurea armilla verb. Cleri-*
cus num. 2. 3. & 4. Ang. in summa verb. Clericus, Lancelotus in sit. Canon. lib. 2. de pec.
Cleric.

Cleric. in gloss. Pro materia tamen subiecta possent comprehendi, & ideo quia lex debet esse clara, Pontifex ut obcuritates omnes amoveat, Sæcularium Clericorum se hic meminisse profitetur. Cum itaque personarum Ecclesiasticarum seu Clericorum appellatione non comprehendantur Regulares aut Monachi, quando de ipsorum præiudicio agitur, *DD. Rubr. & ad cap. 1. ne Clerici vel Monachi, arg. cap. statum de elect. in 6. Boetius Epo. in comment. ad tit. ne Clerici vel Monachi, cap. 7. num. 11. fol. 85.*

Dubitari posset, cujus correctioni Regulares qui ab ordinaria jurisdictione exempti sunt subiecti? Responderetur Jurisdictioni suorum Prælatorum, *cap. cum ab Ecclesiasticum Prælatus, de offic. ord. arg. l. fin. C. de jurisdictione om. iud. Navar. de Regularibus comment. 2. Emanuel. Roderic. quest. Reg. tom. 1. quest. 17. art. 1. non verò Episcopi, Emanuel. Roderic. ibidem tom. 2. quest. 2. art. 6. idque nisi extra claustra cum populi scandalo deliquerunt, qua de re est Bulla, quam infra inferui, Scholio 54. itaque si infra claustra degant, aut quid committant, non sunt conveniendo contra ordinario, Navarr. de Reg. Com. 2. num. 63. & seqq. & consequenter pro censu annuo non poterunt coram ordinario conveniri, non enim potest census centeni extra eorum claustra, Navarr. ibi. Emanuel. d. quest. 2. art. 18. poterunt tamen, si Prælati quibus subiciuntur, longius absint, privilegia enim non conceduntur cum magno terui incommodo. Emanuel. tom. 2. q. 61. art. 5. in fine, ut & similiter alio in loco ostendi, de jurisdic. ord. in Exempt. lib. 4. quest. 50. & 51. item ut & inquit dicto loco Navarrus in causis mercedum & miserabilium personarum juxta Concilii Tridentini dispositionem, Sess. 7. cap. 7. de reform.*

Sed an Prælatus cognoscat de homicidio extra claustra per Regularem commissio, Emanuel. Roderic. d. tom. 2. quest. 2. art. 10. & quest. 34. art. 1. respondet & probat autoritate Navatri, quod cognoscere poterit, non tamen de atrocioribus, si pœna capitalis esset imponenda, Conf. 6. de foro compet. qua de re & ego quædam, lib. 4. quest. 88. An autem ejusmodi Exemptorum Prælati torquere possint, & ad tritimes condemnare, discutit Navarrus De Reg. Com. 3. numer. 52. & Emanuel. Roderic. d. tom. 2. quest. 25. & ego etiam pluscula alia in loco lib. 4. q. 111.

(28) *Plura præsumunt.* Verbum hoc præsumperit, in materia correctiva & prohibitiva qualis est præsens, comminationem inducit, uti videre est ex quam plurimis Pontificii Juris textibus. Clem. Ambrosio in fin. de reb. Eccles. non alienandis, doctumque & malitiam præsupponit, Navarr. de alienis rerum Eccles. num. 16. Card. Clem. 1. quest. 39. de priv. undecumque ut lex puniens præsumens non puniat bona fide facientem, Navarrus de datis & promissis pro iustitia notab. 23. numer. 38. Vere dicit Pontifex, Exemptos sibi multa in suam Ecclesiamque perniciem præsumere, nam & de eos multis in locis exclamat & conqueritur D. Bernardus ad Eugenium, idque etiam longe lateque deducit & probat Guilielmus Durandus

de modo Concilii celebrandi: part. 1. Rubr. 4. à numer. 15 usque 75. Et signanter num. 77.

(29) *Quæ ipsis infamiam non parvam pariunt.* Spe enim impunitatis crimina perpetrantur; quæ delinquentes infamant, *10. tit. ff. de his qui not. infamia.* idque eo facilius & liberius, quo Exemptionis prætextu se evasuros existimant, nam ut inquit Claudianus:

Proclivior usus

In peiora datur suadetque licentia luxum

Illebrisque effrena favet: Tunc vivere caste

Asperius cum prompta Venus, Tunc durius ira,

Consultimus cum poena patet.

(30) *Et aliis inferunt læsionem.* Pythagoræ est symbolum stateram ne transgrediari, id est, ne quid facias præter jus & æquum, fieri enim nequaquam id potest sine alterius læsione, imo ne quidem sine sui ipsius, cum etiam lucrum malum æquale dispendio censeatur.

(31) *Prætextu Exemptionis & libertatis à Sancta Sede obtenta.* Pontifex hoc in casu sentire videtur de Exemptionibus concessis Sancta Sede, non vero de Exemptionibus quæ aliis ex causis ortæ sunt, de quibus quædam scripsimus libro Exemptionum primo *quest. 3. num. 5. & seqq.*

(32) *Ordinariorum correctiones.* Casus plusquam centum quibus Exempti corrigi coercetique ab ordinario possunt, alibi descriptimus libro 2. de Jurisd. Ordinariorum in Exemptis *quest. 45.* debet tamen correctio hæc ut æqua sit & iusta, fieri animo medendi, non lævendi, *cap. Odio dist. 36.* & ex charitate, non vero ex futuro procedere, *cap. fraternitas 12. quest. cap. corripiantur 24. quest. 4. justitia tamen & juris rigor est misericordia temperanda, cap. omnis, cap. disciplina, cap. sunt itaque dist. 45.* Quandoque tamen correctio plus habere debet de asperitate quam benignitate *dist. cap. fraternitas, & cap. ecce 24. quest. 3. & cap. illud, eod. loco.* & è contra, quandoque etiam plus de mansuetudine quam rigore, *cap. sincera, cap. licet dist. 45.* Summa præstat cum severitate diligere quam cum levitate decipere, *cap. non omnis, cap. non oscuratur 5. quest. 5.* Charitas enim ibi esse nequit, sed languor, ubi mali mores notavimus Scholio 42.

(33) *Et ordinationes subterfugiunt.* Exempti subiiciuntur diversis & quam plurimis ordinationibus ordinarii, quos distinctim alibi retuli, *dicto libr. 2. quest. 45.*

(34) *Ac eorum forum declinant.* Exempti multis in casibus declinare possunt forum ordinarii ut ostendi tractato Exemptionum *lib. 2. quest. 6. & sequentibus.* Multis etiam in casibus non possunt partim à Concilio Tridentino re-

latis, partim à nobis dicta quaestione 45. & passim in discussis tractatus.
 (35) Nonnulli etiam impunitatem obtinere sperantes excessus committere non ve-
 rentur. Spe enim veniæ peccantes delinquent quam alii; unde sacra Scrip-
 tura, inquit, maledictus homo qui peccat in spe. Facilitasque veniæ incentivum
 tribuit delinquendi, 35. quaest. 4. cap. est iniusta, & cap. ut Clericorum de vita & honest.
 Cler. Paulus Lancell. Insti. Canon. libr. 2. de immunit. Eccles. §. hic autem in gloss. verb.
 sperantes.

(36) Quos nisi per Exemptionem qua gaudent, crederent se defendi nullatenus
 fuissent commissuri, utrum delinquens spe impunitatis consequenda Exemptione
 quæ gaudet ea puniti possit? latè discussimus lib. 4. de Jurisdictione Ordin. in Exemp-
 tionibus & contra de Exempt. à Jurisdic. Ord. quaest. 71. per tot. signanter num. 31. resolvimus
 quæ gaudere. Quia circumstantia Spei immunitatis non excludit affectantem aut
 delinquentem à participatione legis, aut Privilegii. Navarr. de Jure & Indulgent.
 notab. 34. numer. 6. tertia quaestio. Et Clerici spe immunitatis delinquentes privilegio
 non privantur, Navarr. ibid. & cons. 36. num. 3. de sent. excomm. Nisi tamen specia-
 liter dispositum sit, quod spe immunitatis delinquens Exemptione non gaudeat,
 Navarr. de not. 34. num. 6.

§. TERTIUS.

S U M M A R I U M.

1. Audacia compescenda.	5. Conviventia Prælatorum reprehensa.
2. Committentes enorme crimen an Exem-
pationem amittant.	6. Prælati non est de severitate à subdito
arguendus.
3. Quid sit scandalum.	7. Reipub. interest delicta non esse impu-
nita.
4. Scandala vitandi causa multa sunt spe-
ciali jure introducta qua hic recensentur.	8. Culpa est non corrigere.

(37) **H**INC itaque accidit (38) ut propter eorum audaciam, qui
 prætextu Exemptionis impunitatem excessuum obti-
 nere confidentes (39) nonnulla multoties committunt
 enormia (40) per quæ plurimū diffamatur Ecclesia (41) & scandala
 gravia generantur, (42) potissime autem cum talia per eos ad quos
 horum spectat correctio (43) incorrecta remaneant (44) seu illi ad
 quos spectant, illa punire negligunt.

SCHOLIUM.

SCHOLIUM.

(37) **H**inc itaque accidit. Proposuit Pontifex causas ob quas Exemptiones tot mala producant; nunc descendit ad rationes & modos quibus huic modo moderari possit, prius enim est de causa quam de modo inquirendum, *lib. 1. ff. de Except. doli.*

(38) **U**t propter eorum audaciam. Legibus & constitutionibus coerceri debet audacia, refrenari appetitus noxius, castigari delinquentium licentia, nocendique facilitas. *Fortunatus Garcia, pe ultimo sine utriusque juris num. 76. Rectè Horatius Ode 24. lib. 3. damnavit audaciam his versibus;*

O quisquis voles impias
Cedes aut rabiem tollere civicam
Si queris Pater urbium
Subscribi status indomitam audeat,
Refrenare audaciam.

Et alius:

Nam deteriores omnes sumus audacia, quodcumque inciderit in mentem valet.
*Neque id putabit pravum an rectum sit quid petat
Et ideo nunquam non nimia illa audacia
Semper evadit in aliquod magnum malum.*
Denique Claudianus.

Proclivior usui
In pecora datur, fundetque audacia luxum
Mlecebrisque effrena savet.

Hinc rectè scripsit D. Theodorus in *cap. sacre sunt disp. 4.* Factas esse leges & principum constitutiones, ut earum metu humana coerceretur audacia, tutaque sic inter improbos innocentia & in ipsis improbis formidato supplicio refrenetur audacia & nocendi facultas, & alibi *eadem disp. 4. cap. 1.* Causa constitutionis legum est humanam coercere audaciam & nocendi facultatem refrenare. Denique Cicero: *pro Sexto Rosc. amer.* Ostendit audaciam omnium malorum fontem existere, in urbe, (inquit) luxuries creatur, ex luxuria existit avaritia, nec esse est ex avaritia erumpat audacia, unde omnia scelera & maleficia gignuntur.

(39) **N**onnulla multoties committunt enormia. An enormia crimina committentes Exemptionis privilegium quo ante fovebantur amittant? tractatur alibi meo *lib. 1. de Exempt. quaest. 20. Et lib. 4. quaest. 65. nu. 5. Et seqq.* ubi etiam succinctim ostenditur quæ & qualia crimina censenda sint enormia.

(40) **P**er qua plurimum diffamantur Ecclesia. Ecclesiasticorum crimina produ-
cunt

cunt tria mala inquit Joannes de Anania in cap. significasti. numer. 3. vers. nota tria mala. de adulterio. Primò aliorum & signanter Laicorum corda scandalifantur. Secundò vituperatur officium & ordo Sacerdotalis. Tertio præstatur aliis liberior licentia peccandi, juxta illud quod inquit Dominus in Levitico ad Moysen, Si Sacerdos qui est unctus peccaverit, facit peccare populum, cap. magna post ponit. vers. præterea. de voto. Unde de D. Constantino Imperatore refert Nicephorus. Histor. Eccl. lib. 8. cap. 16. Si in Episcopum incideret alienum conjugium violantem, se purgata sua præculum id obiecturum esse, ne tam sædum facinus spectatoribus occasionem molli crearet.

(4) Et scandala gravia generantur. Scandalum definitur esse dictum vel factum minus rectum præbens occasionem ruinæ, Felin. cap. nihil num. 2. in fin. de præscrip. Navar. de spoliis Clericorum §. 19. numer. 3. Scandali ratione multa sunt specialiter constituta.

1. Ex non culpa sit culpa, gloss. cap. ex literis. de homicidio.
2. Evitandi scandali causa toleratur Clericus privandus, Innoc. cap. 1. de Clerico conjugato.

3. Spoliatus: re omnia non restituitur, gloss. cap. in primis 2. quasi. 1. §. 4. qu. 1. cap. in summo, §. in cap. ad petitionem, verb. restituendus de accus. Lancel. de attentatis part. 2. quasi. 18. num. 5.

4. Non habetur ratio pœne, l. si quis in tantum C. unde vi. Fel. cap. nihil. num. 3. vers. 7. de præscrip.

5. Punitur non Puniendus, Fel. ibidem num. 8.
6. Ratione scandali Episcopus privatur Episcopatu dato æquali cambio. Fel. ubi supra vers. 10. & beneficiatus suo beneficio, late Marfilis sing. 683. Abbas cap. quæsitum. de rer. permut. Feder. de permut. benef. quæst. 25.

7. Episcopus dispensare non potest cum Clerico deficiente in purgatione, Fel. ubi supra vers. 11.

8. Matrimonium etiam inter hábiles & idoneos prohibetur, cap. super eo de cop. spirit.

9. Prohibetur electio ejus, qui nihil deliquit, Abbas cum glo. cap. consideravimus in fin. de elect.

10. Ratione scandali Papa non dispensat super Matrimonio non legitime contracto, Rom. cons. 307.

11. Inferior à Papa, potest apponere manum causæ ad Papam devoluz, Abb. & Host. cap. constitutis de app.

12. Tolerantur inutiles, Fel. d. cap. nihil vers. 16. de præscrip.

13. Debet peti absolutio à voto, etiam si revera non obliget, Abb. cap. magna de voto.

14. Cogit

- 32 *In Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ord. moderant.*
14. Cogit contrahi matrimonium, *Abb. cap. cum in tua de sponsal.*
 15. Tacens non habetur pro consentiente, *Felin. d. cap. nihil vers. 19.*
 16. Licet transire ad religionem strictiorem, *Abbas ubi supra vers. 21.*
 17. Ratione scandali non licet rem meam propriam auctoritate recuperare etiam in casu quo à iudice iustitiam non expecto, *Fel. ibidem vers. 22.*
 18. Ratione scandali poena remittitur, *Fel. d. cap. nihil vers. 28.*
 19. Omisio citationis facta timore scandali tenet, *Felin. ubi supra vers. 29.*
 20. Potest suspendi executio mandati Apostolici quantumvis poenalis, *Fel. ibid. vers. 30.*
 21. Potest formari inquisitio absque fama precedente, *Fel. ibid. vers. 31.*
 22. Potest recedi à forma praescripta à superiore, *Fel. ubi supra vers. 32.*
 23. Lex iniusta quae alioquin in foro conscientiae non obligat, tamen ratione scandali potest obligare, *Fel. ubi supra vers. 33.*
 24. Ecclesia cum subest scandalum, non petit decimas ex terris ex quibus duntaxat confueverunt, *Fel. ubi supra vers. 33.*
 25. Veritas ratione scandali quandoque subicitur, *Fel. d. vers. 33. post med.*
 26. Ratione scandali Papa non est obediendum, *Barbatia de praesentia Cardinal. part. 1. quest. 1. nu. 37. vol. Oce. 14. Hier. Stratus. conf. 1. num. 39. vol. 2.*
 27. Litem cui quis renunciauit, resumere nemo potest: Potest tamen in subitum scandalum, *tex. cap. nihil cum scandalo de prescript. Barbatia d. n. 37.*
 28. Ratione scandali eligibilis fit ineligibilis, promouibilis inpromouibilis, *cap. Cum tenemur de preb. Barbatia ubi supra.*
 29. Lex nova corrigit antiquam, nisi subit scandalum, *Barbatia ubi supra.*
 30. Propter scandalum potest Religiosus omittere habitum sui ordinis, *cap. Deu qui de vita et honest. Cler. late. Antonius Scappo tract. De Birreto Rubeo dando S. R. E. Cardinalibus Responso 4. num. 20. scripsi infra Schol. 149.*
 31. Ratione scandali Exemptiones cassari debent late tradit & probat Guillelmus Durandus de modo et forma Concilii generalis part. 1. Rub. 4. numer. 72. 73. 24. Oce. 2.
 32. Scandalum operatur ut provisio impediatur & jam facta revocetur, *Stratus conf. 1. n. 64. part. 1.*
 33. Ratione scandali receditur à communibus Juris regulis, *Strat. d. conf. 1. n. 39.*
 34. Remedium attentatorum cessat ratione scandali, *Lancelotus de Attentatis part. 2. cap. 4. limit. 13.*
 35. De timore scandali credendum est superiori, *Strat. conf. 10. n. 10. part. 1.*
 36. Scandalum iustam dispensandi causam praebet, *Propositus. cap. licet. num. 8. dist. 45. Antonius Scappus de Birreto Rubeo Cardinalium Regularum Resp. 6. nu. 31. praepollet enim scandalum infamiae, Propositus ibid. num. 8.*

17. Scandali evitandi causa permittitur Monacho effecto Canonico, ut possit comedere carnes, *Henricus Boic. in cap. qui Dei timorem, num. 10. de statu Monach.*
Anton Scappus d. Resp. 9. num. 33.

38. Ratione scandali veritas juris positivi temperanda est & relaxanda, *Angel. in summa verb. scandalum sub num. 3.*

39. Item excommunicandus non debet, ut evitetur scandalum, excommunicati, *gloss. ult. can. Si quis ordinatus dist. 92. Vincentius Carocius de remediis adversus damnosus executiones Except. 6. num. 27.*

40. Similiter scandali causa receditur à pœna, *Si quis in tantam C. unde v. gloss. can. latior. 2. quest. 7. Vincent. Caroc. d. except. 6. num. 28.*

41. Principi non est obediendum, quoties vertitur periculum scandali, *D. Thomas 2. 2. quest. 8. art. Carocius d. num. 28.*

42. Mittigandæ etiam sunt pœnæ, *Tiraq. de Pœnis temperandis causa 46.*

43. Sequestrari possunt possessiones partibus citatis, imo etiam non citatis, *Vincens. Caroc. d. loco Except. 132. num. 18. idem in tract. de Sequestro part. 1. quest. 6. Bald. l. 1. §. quies ff. de officio presb. urbis.*

44. Papa non potest super scandalo dispensare, *cap. cum teneamur de prebendis Navarr. cap. Sacerdos num. 130. cum seqq. de pœnit. dist. 7. Nec rescribere cum clausula non obstante scandalo, Navarr. ibid. num. 131. talique rescripto obediendum non est, Abbas d. cap. cum teneamur, Navarr. d. loco. Et quidem hæc tenent dicta sint de scandalo pusillorum, non vero Pharisaorum, uti alias distinxit Scholio. 8. quod semper salva æternæ vitæ jactura vitandum est, Abbas cap. Nisi num. 12. de renunt. Grat. conf. 1. num. 39. part. 1.*

(42) Potissime autem cum talia per eos ad quos horum spectat correctio. Gravissime offendere Prælatos, qui subditorum crimina non puniunt, diversis in locis testatur Divus Augustinus, *can. in vitis 23. quest. 5. can. nemo dist. 83. can. non putes 23. quest. 5. can. non omnis, can. non osculatur. 5. quest. 5.* Unde eos non Prælatos esse, sed canes impudicos impropetat, *d. can. nemo dist. 83.* Et tam insipientes esse dicit, quam eos, qui cultrum rapere non audent puero, ne audiant ploratum, nec timent, ne vulnerratum audiant vel extinctum. *d. can. in vitis, & ideo Leo Pontifex. can. inferiorum dist. 86.* testatur inferiorum subditorum culpas ad nullos magis referendas, quam ad præfides negligentesque Prælatos, ii enim multam inquit sæpè nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam, itaque si Prælati in punitione sit Severus & excedens, non ea propter debet à subdito pro excessu in correctione commisso veniam postulare, inquit valde eleganter D. Augustinus, *can. quando necessitas dist. 86. neque etiam injuriarum actione tenebitur, eleg. Emanuel Roderic. Regul. quest. tom. 2. quest. 41. art. 3.* qua de re etiam quædam superius videri poterunt Scholio 32.

- (43) *Incorrecta remaneant.* Contra id quod Reipub. interest, ne crimina remaneant impunita, l. ita vulneratus ff. ad l. aquil. l. si longius §. i. ff. de judic. l. per omnes C. de defen. crim.
- (44) *Sen illi, ad quos spectant illa punire, negligunt,* de dictione seu notatur, infra Scholio 116. Culpam facientis habet, qui quod potest, negligit emendare. Error enim cui non resistitur approbatur, Paul. Lancel. insti. Canon. libr. 1. de vna & honest. Pralat. §. praeterea cavendum ubi & gloss. tex. can. Siis 24. q. 3.

§. QUARTUS.

SUMMARIUM.

1. D. Bernardi Encomium summi Pontificis.
2. Reip. interest crimina ne maneant impunita.
3. Praelati dicuntur medici spirituales.
4. Correctio Exemptorum penes quos sit.
5. Energia auctoritatis confessum.
6. Quid si Regulares extra eorum claustra delinquant.
7. Quid si Regulares intra claustra delinquant.
8. Ordinarius incarcerans Regularem Exemptum excommunicatur.
9. Scire qua dicamur.
10. Ordinarius an presumatur scire crimine commissum.
11. Qualis ignorantia excuset ordinarium.
12. Dicitur ita quid denotet.
13. Qualis debeat esse correctio.
14. Misericordia severitate & severitas est misericordia temperanda.
15. Quid si puniitio non fuerit congrua.

(45) **N**Os volentes (46) ne ex eo praetextu delicta remaneant impunita (47) morbo ejusmodi necessariam adhibere medelam (48) sacro approbante Concilio (49) Statuimus (50) ut de cetero (51) illi, quibus Exemptorum correctio & puniitio à dicta sede demandata est (52) circa illam vigilanter intendant (53) & diligenter officii sibi commissi debitum exequantur, (54) & quamprimum eis Exemptos ipsos deliquisse (55) legitime constiterit (56) ita eosdem Exemptos delinquentes puniant (57) quod iidem Exempti metu poenae à suis arceantur insolentiis (58) & alii eorum Exempto perterriti profilire ad similia merito perhorrescant.

SCHOLIUM.

SCHOLIUM.

(45) **N**os volentes, Sarta sanctaque debet esse omnibus orthodoxis summi Pontificis voluntas, eaque pro lege habenda, §. quod Principi institui. de iure naturali gent. & civili, de quo insigne illud extat Divi Bernardi Encomium lib. 2. de Consideratione ad Eugenium. Age, indagemus adhuc diligentius, quis sis, quam geras personam in Ecclesia DEI. Quis es? SACERDOS MAGNUS, TU PRINCEPS EPISCOPORUM, TU HÆRES APOSTOLORUM, TU PRIMATU ABEL, GUBERNATU NOE, PATRIARCHATU ABRAHAM, ORDINE MELCHISEDECH, DIGNITATE AARON, AUTORITATE MOYSES, JUDICATU SAMUEL, POTESTATE PETRUS, UNCTIONE CHRISTUS.

(46) *Ne ex eo proterius delicta remaneant impunita.* Reipub. enim interest ne delicta remaneant impunita, *L. ita vulneratus in fin. ff. ad l. aquiliam l. locatio §. quod illicite ff. de pub. iud. ut qui virtutis amore à scelere abduci nequeunt formidine poenæ deterreantur, l. si quis §. pen. in fin. ff. de poenit. hinc Deuteron. cap. 19. sic scriptum est. Reddes illi sicut fratri suo facere cogitavit & auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant & talia facere nequaquam andeant. Item Deuteron. cap. 13. 19. 21. Lapidibus obrutus necabitur, ut omnis Israel audiens timeat & ne faciat quicquam huic simile.*

(47) *Morbo eiusmodi necessariam adhibere medelam.* Pontifex medicus est Ecclesie universalis, Joannes Durandus demodo celebrandi Concilii part. 1. tract. num. 60. ut & Prælati Ecclesiarum sibi subiectarum, *can. inferiorum dist. 86. can. recedite dist. 45. can. non vos §. quæst. 5. can. quid faciet 23. quæst. 4.* ideo pro ratione morborum medelas adhibere & malo, quod ajunt, nodo malos cuneos adaptare debent, abscindereque etiam vulnera, quæ fomentum non recipiunt disciplinæ, *can. quia aliquanti in fin. dist. 32. can. in Canonibus 16. quæst. 1. in medicabile vulnus, Ense rescindendum est, ne pars sincera trahatur,* inquit Poeta, Denique, sicuti medicus uno collirio omnibus oculorum morbis non medetur, sic Prælati non uno genere doctrinæ, sed diversimode spirituales suas medicinas solet adhibere, *can. necesse dist. 29.*

(48) *Sacro approbante Concilio.* De sacro hoc Concilio elegantissimum dignissimumque tractatum edidit Cardinalis Pareotus, in quo multa scitu sunt digna & notanda. Et quid operetur clausula, de nostrorum fratrum consilio in literis Papæ trahunt DD. *ca. ad Apostolica de re iud. in 6. & Clem. 1. §. Caterum de iure iur.* Quæ autem Pontifices, Episcopi, Princeps negotia ardua explicare possint non adhibito suo Concilio succinctim etiam tradit Andreas Alciatus, *l. pla-*

l. placet rationabilis consilii. C. de Sacrosanct. Eccles.

(49) Statuimus. Hic Pontifex legem stabilit, cujus virtus est imperare, verere, permittere, *l. legis virtus ff. de legibus*. Soletque Pontifex, utendo hoc verbo Statuimus, inducere jus novum, *gloss. cap. ut litigantes de offic. ord. in 6. Navarr. de spoliis Clericorum §. 7. num. 2.*

(50) *De de cetero*, Quæritur hic posset, an lex aut constitutio Principis non tantum ad futura, sed etiam ad præterita extendatur? Quæ de re videti poterit Navarrus *Repet. cap. Si quando excepti. 21. numer. 3. & segg. de rescriptis fufe*, id emulcians.

4 (51) Illi quibus Exemptionum correctio & punitio à S. Sede demandata est, Exemptionum correctio & punitio spectat vel ad Prælatum eorum mediatum aut immediatum habentem in Exemptos jura quasi Episcopalia, de quibus tractavimus in tractatu nostro Exemptionum *lib. 1. quest. 17. & lib. 4. quest. 20.* vel ad capitula, de quibus etiam dicto tractatu *lib. 2. quest. 47.* quæ omnia pendent à privilegiis legitime concessis vel acquisitis præscriptione vel consuetudine, qua de re etiam eodem tractatu, *lib. 1. q. 6.*

” (52) Circa illam vigilanter intendant. Pontifex admonet Prælatos vigilantia diligentiaque in correctione subditorum, *Plaut. in Rud. vigilare decet hominem*, qui vult sua temporari consueve officia nam qui dormiunt libenter sine lucro & cum malo quiescunt. Et *ovid. lib. 1. de Ponto.*

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus

Ut capeant vitrum ni moveantur aqua

Es mihi si quis erit dicendi carminis usus

Deficit estque minor fastus inerte sita.

Quam autem gnaviter Prælati insumbere, debeant subditorum correctioni, notavi-
mus superius *Scholio 32. & 4.*

(53) Et diligenter officii sibi debitum exequantur. Admonet Pontifex Prælatos, ut Provinciam quam nacti sunt sese accommodent, proque illius dignitate sese gerant, ac, ut in proverbio est ut sparram quam adepti sunt hanc adornent, de quo in chiliadibus Erasmus. *Chiliad. 2. cent. 5. Adagio 1. & infra Scholio 106. & 107.* dicitur. Sed an, ut officii debitum exequantur, possint sibi Officiales armatos assumere? vide *Felinum cap. significasti de officio deleg.*

(54) Et quamprimum eis Exemptos ipsos deliquisse. Dictio quamprimum ut & confestim intelligi potest quam citius poterit. *l. 2. §. confestim ff. ad trebell.* adhibito aliquantulo temporis intervallo, *l. cum omnis l. quod dicimus ff. de solut. §. pro jure ubi gloss. verb. confestim in ff. de verb. oblig. v. Abbatem c. quia propter. nu. 17 de electione fol. 164.* ubi disquirat, quantum tempus hæc dictiones confestim, mox illico requirant, quando enim talis dictio ponitur ad aliquid dandum vel faciendum

dum, requiritur pro implemento aliqua morula, *Albertus de Pergamo de prapo-*
suibus numer. 46. non vero præcipitata celeritas de qua infra *Scholio 100.*
 Quid autem de Regularibus Exemptis extra eorum claustra forte delinquenti-
 bus statuendum sit, formam præscribit Clemens VIII. interpretando Concilium
 Tridentin. sess. 25. cap. 14. de Regulari. per expressam illius constitutionem edi-
 tam anno 1596. Martii 18. quæ talis est. Suscepti numeris ratio postulat, ut ea,
 quæ in sacro Concilio Tridentin. proinde constituta sunt, ab iis, ad quos spectat,
 inuolate obseruari curemus. Maturò sanè consilio ipsius consilii Decreto provi-
 sum est, ut quicumque Regularis non subditus Episcopo intra claustra degens
 extra ea ita Notorie deliquerit, ut populo scandalo sit Episcopo instante à suo su-
 periore intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè puniatur & superior de
 punitione Episcopum certiozem faciat, sin minus ipse à suo item superiore officio
 priuetur, & delinquens ab Episcopo punire possit. Verum quia experientia com-
 pertum est interdum huiusmodi decreti remissione minus remisse procedi, cum enim
 Episcopus instat aliquem Regularem eo, quod supradictum est modo delinquen-
 tem à suo superiore puniri sæpe fit, ut superior Regularem delinquentem ad alia
 suorum ordinum loca extra Episcopi Diocesim ex industria impunitum transmit-
 rat, atque etiam ipse ad alias provincias se conferat, nec ulterius super delinquentis
 excessibus inquitat, & de eius punitione Episcopum certiozem reddit. Unde nec
 Regularis delinquens tunc ab Episcopo puniri potest, cum extra ipsius Diocesim
 existens, nec superior, qui delinquentem corrigere negligit, Officio priuatur. Nos
 pro Pastoralis nostræ sollicitudine præfati decreti executioni, quantum cum Domino
 possumus favore & præmissis malis, ut par est, oportuno aliquo remedio occur-
 rere volentes, de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium prædicti
 Concilii interpretum sententia motu proprio & ex certa scientia nostris, ac de
 Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra perpetuo valitura constitutione omni-
 bus & singulis cujuscunque ordinis & instituti Regularium etiam mendicantium,
 Superioribus in virtute S. Obedientiæ & sub indictionis nostræ ac privationis
 dignitatum & officiorum per eos obtentorum eo ipso incurrendis pænæ præci-
 pimus & mandamus, ut iuxta prædictum decretum quilibet ipsorum Regularem
 non subditum Episcopo intra claustra degentem & extra ea ita notorie delinquen-
 tem, ut populo scandalo sit Episcopo instante intra tempus ab Episcopo præfi-
 gendum seuerè puniat, ac de punitione Episcopum certiozem faciat, & alias de-
 cretum in ipsorum in omnibus & per omnia exequatur, Cæterum si superior in
 Regularem delinquentem non animadverterit, quinimo si illum impunitum ad alia
 suorum ordinum loca extra Episcopi Diocesim, ut præferretur, transmiserit, volumus
 & simili auctoritate decernimus, ut superior instante Episcopo intra terminum ab
 Epi-

38
Episcopo præfigendum & sub eisdem indignationis nostræ ac privationis dignita-
tum & officiorum obtentorum, nec non & sub inhabitatis ab illa & alia impo-
tum obtinenda & ulterius privationis activæ & passivæ vocis ad quas à nemine præ-
terquam à nobis, & à Romano Pontifice pro tempore existente restitui possit ipso
facto similiter incurrendis pœnis ipsum Regularem delinquentem à loco, ad quem
transmissus fuit, revocare, & in quod deliquit constituere seu sistere teneatur: quod
si hoc etiam facere prætermiserit, per præsentem similiter statuimus, ut ordinarius
loci, ad quem Regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso ordi-
natio loci, in quo deliquit, similiter requisitus, vel alias de illius delicto informatus,
ut præfertur tanquam sedis Apostolicæ delegatus prædictum Concilii Decretum
omnino exequi, & in Regularem delinquentem severe animadvertere possit, & de-
beat, decernentes sic & non aliter per quoscumque iudices & commissarios quavis
autoritate fungentes etiam ejusdem Roman. Ecclesiæ Cardinales & causarum
Apostolici auditores, sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & inter-
pretandi facultate & autoritate ubique judicari & definiti debere, irritum quoque
& inane quicquam secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter vel igno-
rante contigerit, attentari, non obstantibus &c. Datum ut supra.

Qua de re quædam etiam sed breviter scripsit Navarrus de Regularibus comment. 2.
num. 63, & seqq. ad explicationem dicti Concilii Trident. sess. 25. c. 14. de Reg. Quæ qui-
dem Concilii Trident. interpretatio Clementisque constitutio obtinet in casu, quo
Regularis intra claustra degens extra ea crimen committit, cæterum, si deserto
ordine & habitu delinquat haud dubie omittis solemnitatibus à Clemente requi-
sitis, poterit ab ordinario coerceri, ut plenius alibi dixi, lib. 2. quæst. 45. numer. 33.
de jurisd. ordin. in Exempt. lib. 1. quæst. 20. Imo non modo si deserto habitu extra
claustra delinquat omisso ante tacto ritu puniri ab ordinario poterit, sed et si serva-
to habitu delinquat, puniri poterit juxta Concilii Trident. dispositionem sess. 6. cap.
7. de reform. tanquam in hoc à S. Sede delegato. Quid vero si Monachi intra clau-
stra delinquant? Poterit & ordinarius corrigere, si superior Monachi delinquentis
in correctione negligentem se præbeat, uti fusius videre est apud Bertachium,
tract. de Episcopo lib. 4. part. 2. num. 80. & ex professo apud Navarrum, in comment.
de Regularibus, & Emanuele Roderiques tract. de Regularibus. Sed quæ pœna
fit ordinarii incarcerantis Regularem Exemptum? dubitari potest, paucis Respon-
deo excommunicationem, Paulus Fuscus Episcopus Sarnen. de visitat. lib. 2. cap. 20.
num. 20. Hieron. à Sorbo ad Alphonsum à Casaribus de privileg. Minorum. idque
cum non iudicis id facit, eo enim in casu incarcerans censetur ad instar privati.
Card. Clem. frequens in pr. nom. 1. vers. nota de excessib. Pralat. Secus ideo si in casibus
concessis id facit, Card. ibid. vers. seqq. Qua de re vide Bullam Clem. VIII. latam
anno

anno 1595. Pontificatus sui anno V. 7. Kalendis Martii, quæ refertur ab Alphonso à Cafarubios, de Privileg. Minorum in fine tractatus.

(55) *Legitime constituitur.* Vel ex notorietate delicti qua de re prosper Farinac. lib. 1. pract. Criminalis, vel fama præcedente, aut denuntiatione vel relatione fidedigna. Scire enim dicimur ea, quæ h. sc. aliisque modis in jure descriptis ad nostram perveniunt noticiam, uti notatum est supra Scholio 22. Nam & certificatus ab homine fide digno dicitur certo scire, ff. l. certum num. 8. ff. Si cert. peccatus 10
 An autem ordinarii præsumantur habuisse noticiam criminis commissi? videtur quod sic. Quia habent vel habere debent. Fiscales Abbas cap. sicut num. 2. de accusat. & in cap. ex parte de concess. prebend. Paul. Lancel. insti. Canon. lib. 1. de collation. §. Tempus in gloss. per v. notitia. Seu corycæros qui tanquam cybiritici canes, ut inquit Hadrianus Junius Adagiorum cent. 2. adagio 4. omnia odorent, interceptant, investigant, perferuntur ac deferant, cujusmodi Ardeliones si ordinarii non habeant est quod sibi imputent, cum paria sint habere vel habere debere, scire vel scire debere, DD. l. quod te ff. Si cert. peccatur crescentius dec. 10. num. 12. de dolo & contumacia. Ideoque Ordinarius prætextu ignorantie culpa vacare dicit non potest, cum ex ejusmodi circumstantiis præsumptio scientie ejus & quidem non levis inducatur, Rom. cons. 481. Socin. in fallent. Reg. 176. Verum satius est & dicamus ordinarios ex præsumpta ignorantia criminum in occulto commissorum excusari. Ratio est quia difficultas facti obscuri excusat aliquem à præsumpta scientia. Soc. Reg. 175. fall. 4. crescent. d. dec. 10. num. 14. ut sunt omnia pene crimina clam & semotis abitis commissa, qui enim male facit odit lucem, inquit divina Scriptura rex. can. perniciosam 18. quæst. 2. Idque eo magis cum agitur de damno vitando & amissione exercitii jurisdictionis ratione negligentie, Quia tunc crassa ignorantia in propria facto etiam juris excusat, Barb. l. avunculo vers. venio ad secundam questionem ff. de cond. sine causa, & in l. fundum §. servus meus ff. pro emptore, Soc. d. Reg. 175. fall. 1. late Decius cons. 63. col. pen. crescent. d. dec. 10 numer. 15. 12

(56) *Ita eosdem Exemptos puniant.* Dicitur ita designat conditionem. l. Julia num. ubi gloss. ff. de cond. & dem. Hier. Grat. Conf. 126. num. 31. part. 2. Item designat modum, similitudinem & declarationem, Hier. Grat. conf. 9. num. 86. cons. 13. num. 5. part. 1. per lita tamen ff. ad Trebell. Itaque vult Pontifex Exemptos pro ratione & modo delicti ita puniri, ut alii penarum timore terreatur, ac, ut juxta mensuram delicti, sit & plagarum modus, Can. non offerant 24. quæst. 1. & Deut. cap. 16. Navarr. 14
 cons. 8. num. 5. de verb. sig. Cum levitate tamen severitas miscenda est. Nam misericordie multum demitur, si severitate omnino sit destituta, ideo in esse debet juxta consulens misericordia, & pie seviens disciplina rigore benignitatem man-

mansuetudinis. Nec rursus in mansuetudine distinctionem deserens discipline quodque severius castigare necesse est, non sapientis plectatur animo, sed mendicantis, *Can. prodest* 23. *quest. 1. can. odio. dist. 86.* Paulus Lancelot. *instit. Canon. lib. 1. de vita & honest. pralatorum §. Præerea.* Qua de re latius scripsit Joannes à Chokier Frater meus in suis Politicis Aphorismis *lib. 2. cap. 6.* Et ut inquit Horatius *lib. 1. Satyra 1.*

*Ponderibus modulisque suis ratio utitur, ac res
Ut quæque est ea supplicis delicta coercet.*

Et paulo post:

*Adsit
Regula peccatis qua pœnas irroget æquas
Nec seneca dignum horribili sceltare flagello.*

Quid ergo si punitio non fuerit congrua & correspondens enormitati criminis, an iterum poterit ab ordinario puniri? videtur quod non, quia de ejusdem hominis delicto sæpius quæri non debet, *l. si cui §. iisdem ff. de accusat.* neque enim Deus his iudicat in idipsum. *Lancel. instit. Canon. lib. 2. de sepult. §. ex his ubi gloss. Ab. cap. fin. de sepulturis, DD. cap. 1. de iudiciis.* & ut inquit Aristographus Papon. *lib. 19. in §. Arresto 10.* Accusæ puni trop legerement ne peut estre recherche pour estre punie legitiment ou congrue. Verum contrarium est respondendum Autoritate Julii Clari, *Recept. sent. §. fin. quest. 57. num. 12. & 25.* idque signanter in criminibus enormioribus, imo etiam in aliis minus enormibus, ut alii pœnæ timore à peccando arceantur. Est enim hæc mens Pontificis, licet disertis verbis non expressa, mentem autem legislatoris esse verbis præferendam ostendit tam juris autoritatibus, quam Ciceronis Quintiliani & aliorum fulissimè Tiraquellus *In rep. l. si unquam verb. Libertus num. 40. & seqq. C. de Revoc. donat.* Sicut enim scire leges non est verba tenere, sed vim, mentem atque earum potestatem *l. scire leges ff. delegibus.* Ita neque constitutiones Papales intelligit, qui in verba earum juravit, mentem vero atque intentionem constituentis negligit, insuper finalis causa hujus constitutionis est tam apta punitio delictorum, quæ metu pœnæ alios à similibus criminum perpetracione avertat. *Barthol. in extravag. ad reprimendum vers. Ne ex eorum num. 13. & 14. l. fin. ff. de hered. instit. Lanfrancus tract. de interpret. statutorum num. 21.* Itaque cessante causa finali hujus constitutionis, quæ est congrua punitio, cessare etiam debet illius dispositio, *cap. Cum cessante de appell. l. adigere §. quavis ff. de jur. patronat. præses loco, à cessante ratione.*

Denique in re scriptis & constitutionibus principum validum est argumentum à contrario sensu, de quo etiam abunde præses Everardi, debent itaque exemptorum Prælati ita punire Exemptos, ut alii similia committere perhorrescant, ut habet proemium hujus constitutionis, à quo causa finalis semper hauriri *lola. d. l. fin. Lanfr. d. num. 21.* si ergo ita puniant intentioni & causæ finali satis fecillè

facile dici non possunt, & ideo male suo officio negligenterque functi dicendi sunt, postremo est etiam hæc sententia ex mente Concilii Tridentini, *sess. 13. cap. 5. incip. Et quoniam de reformat.* Statuentis, quod si quisquam criminolus per surreptionem vel obreptionem fictis vel etiam probabilibus ex causis absolutionem à publico aliquo crimine vel etiam delicto remissionem obtineat, poterit Episcopus non oblitante ejusmodi gratia, pro ut delicti qualitas expostulabit, statuere atque animadvertere.

(17) *Quod idem Exempti metu pœna à suis arceantur insolentis.* Rectè intendit Pontifex, ut Exempti metu pœna à peccandi occasione arceantur, nulla enim ratione efficacius arceri possit, quam talione & supplicii similitudine. Res est impetiosa timor inquit Martialis *lib. vi. Epigr. sequentibus distinctis:*

Quod si me tonsor cum strigilla novacula supra est

Tunc libertatem divitiisque roget

Premittam? Nec enim rogat illo tempore tonsor

Latus rogat: Res est imperiosa timor.

(18) *Et alii eorum Exemplo perterriti prosilire ad similia merito perhorrescant.* Ut alieno malo doceantur, periculumque ex aliis faciant ipsis quod ex usa fiat, inquit Terentius & galafius Pontifex censuit pœnas esse exacerbandas & augendas, ut cœteri à scelere ultionis istius terrore revocentur. *text. c. Præter 17. quæst. 4. l. aut facta §. fin. ff. de penis. Navar. de Regular. Comment. 4. numer. 52.* Punitioes enim fontium alios à peccando revocant, rectè Juvenalis Satyra 8.

Respice quid moveant leges, quid curia mandet

Proemia quanta bonos manet quam fulmine iusto

Et capio & tutor ruerint damnante senatu

Pirata cilecum.

Et illud Calixtæ Papæ:

Iustum est, ut qui divina contemnunt mandata, severioribus cortigantur vindictis. Quatenus cœteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti sumant severitatis atque bonitatis Exemplum, *ca. istum est 23. quæst. 3.*

§. QUINTUS.
SUMMARIUM.

1. Negligentes qui dicantur.

2. Diascolanus quis dicatur.

3. Ordinarii qui dicantur.

4. Citatio personalis quando necessaria.

5. Dicitis

F

5. Dicitio alioquin est conditionalis.	13. Dilatio qua dicitur congrua.
6. Certum quid dicatur.	14. Quid in dilatione concedenda considerandum.
7. De citatione per edictum.	15. A brevitate termini quandoque non appellatur.
8. Citationis tres modi.	16. Appellatio ab interlocutoria prohibita est, cum appellatio à diffinitiva prohibetur.
9. Relatio executionis debet esse certa.	
10. Citatio male executam possunt iterari.	
11. Monitio quatuorplex.	
12. Sufficit unica monitio.	

(59) **E**T si circa hoc (60) negligentes fuerint Diocesani, (61) & alii locorum ordinarii (62) eosdem quibus Exemptorum correctio huiusmodi competit (63) personaliter si illorum copia (64) & notitia haberi poterit; (65) alioquin (66) vel si nullus in partibus Exemptorum ipsorum certus inde fuerit, (67) eos quorum sua in pramissis interesse putaverit, (68) per edictum publicum (69) Cathedralium seu aliorum Ecclesiarum locorum, in quibus Exemptorum iudices huiusmodi residere (70) seu multorum eorumdem Exemptorum iudicibus existentibus ipsos Exemptos deliquisse contigerit (71) valvis affigendum (72) moneant, ut ipsi tales Exemptos delinquentes & criminosos puniant & castigent (73) infra competentem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum.

SCHOLIUM.

1 (59) **E**T si circa hoc: De explicatione dictionis circa, tradit Albertus de Pergamo de præpositionibus num. 14. ubi dicit, quandoque significare idem quod in, quandoque proximitatem, quandoque continuationem.

(60) *Negligentes fuerint.* Negligentia quando dicitur committi, & ad quem devolvatur iurisdicatio, tradidimus in tractatu Exemptionum diversis in locis, lib. 2. quest. 8. nu. 20. lib. 4. quest. 5. §. 60. Aliud proinde obtinet, si legitime essent impediti, quo casu ne quidem protestatione opus erit. Paulus Lancel. in stru. Canon. lib. 1. e. qui eligere possunt §. interdum in gloss. vers. impediti. De negligentia vide copiosius infra Scholio 74.

2 *Diocesani.* Quis Diocesani appellatione comprehendatur, scripsimus tractatu de Exemptionibus, lib. 1. quest. 1. num. 6. & seqq.

(61) *Et alii locorum ordinarii.* Ordinariorum nomine censentur, quicumque Prælati jurisdictionem quasi Episcopalem habentes, de quibus gloss. in *Clement. 1. 3* in verb. *Proprii, de rebus Ecclesie non alienandis*. Item alii quicumque jurisdictionem habentes canone præscriptione vel privilegio, de quibus scripsi, *d. 9. 1. num. 9.* Præterea Vicarii Episcoporum, vide *d. 9. 1. n. 10.*

(62) *Eosdem quibus Exemptorum correctio competit.* Canone, præscriptione vel privilegio, hinc enim modis jurisdictionem acquiri ostendimus. *Tract. de Jurisdic. Ordin. Exempt. lib. 1. per tot.*

(63) *Personaliter si illorum copia.* Citati enim debet personaliter is, qui in Civitate est. *Vantius de nullis. tit. de nullis. ex defectu citat. numer. 83,* id est, cujus præsentia vel barbara vocabulo copia haberi potest, qua de re *Andr. Alciat. l. apud Labeonem ff. de verb. significat.*

(64) *Et notitia haberi poterit.* Si enim ignotus aut incertus sit is qui citati debet, necesse citatione personali, uti inferius ostendetur non est, *Scholia 66. & seqq. adde Gaill. lib. 1. obs. 57. num. 5. 4. 6.*

(65) *Alioquin.* Hæc dictio facit conditionem, quasi dicat, si hoc factum non fuerit, *Tiraquellus de re tract. consang. §. 8. glo. 6. n. 1.*
 (66) *Vel si nullus in partibus Exemptorum certus fuerit.* Certus dicitur, qui liquido apparet & occultiore sensu deprehenditur derivatione à cernendo ducta. *Jacobus Spiegelius in lexico juris verb. certum.* Itaque in omni materia quicquid ex ipsa rei nominatione vel alia certa demonstratione per se vel per relationem ad aliud apparet. Quid, quale & quantum sit, certum dici potest & si unum ex his deficiat, non modo in obligatione, sed etiam in alia materia incertum dici debet. *late Petrus Loriotus l. certum. n. 4. ff. si cert. pec.*

(67) *Eos quorum sua in præmissis interesse putaverunt.* Citandos plane eos esse, qui sua interesse prætendunt, tradit & late probat *Anton. Gravatus ad Vestrium. in praxi Romana lib. 5. cap. 13. num. 10.* Sed si specialis esset contradictor, generalis citatio non sufficeret, sed requireretur specialis citatio, *Vantius ubi supra de nullis. defectu citat. num. 142.* Quando pars enim quæ tædi potest est certa, tunc nominatim & specificè debet fieri citatio, *tex. cap. fin. & ibi Gem. de elect. in 6.* Citatioque per edictum, quando persona scitur vel sciri potest, non valet, *Felin. cap. gratum col. pen. de offic. del. Cardin. conf. 144. Mohodanus decis. 8. de fide inst.*

(68) *Per edictum publicum.* De citatione per edictum illius formula & executionis modo vide *Vestrium in praxi Rom. lib. 5. cap. 2. numer. 1. 4.* & ibidem *Gravatus num. 9.* Præterea ea omnia, quæ ad materiam spectant fusè complectitur *Sebastianus Vantius de nullis. tit. de nullis. defectu Citationis per tot.* *Andreas Gaill. lib. 1. obs. 57. & alii.* Quorum scripta ne prolixior sim, operæ præteritum non fuit hic transcribere, suffecerit digito ostendisse. *Adde Barth. Extravag. ad reprimendum verb.*

verb. per edictum. Late Felin. cap. quoniam frequenter, num. 14. & seqq. ne lite non contestata.

(69) Cathedralium seu altiarum Ecclesiarum locorum, in quibus Exemptorum iudices residere. Idque ut ejusmodi citatio per edictam verisimiliter ad eorum notitiam pervenire possit. Vantius de nulli. ut. de nulli. ex defectu citationis n. 144. Si enim citatio fieret aliis in locis remotioribus ab eorundem residentia, eos non arctaret. Vantius d. num. 144. Notandum bene, executionem factam pro valvis Ecclesie Cathedralis sufficere etiam si in admissione habeatur, quod fieri debeat in Ecclesia Parochiali. Quia citatio ita facta est pugnior. Achilles à Grassid. dec. 19. de dolo vel cont. Clem. causam de elect. & elect. glo. Clem. 1. de iud.

(70) Seu nullis eorundem Exemptorum iudicibus existentibus ipsos Exemptos deliquisse contigerit. Si Exempti nullis in partibus immediatis vel mediatis habeant iudices, tunc immediate subjacebunt Pontifici. Idque ne dentur Achephali, id est sine capite sive rege sicuti locustæ, c. nulla ratio, ubi glo. d. ff. 93.

8 (71) Valvis affigendum. Modus exequenda citationis triplex est. Unum personam si haberi potest. Alius ad domum cum persona apprehendi non potest. Tertius præ valvis Ecclesie. Vantius d. ut. de nulli. ex defectu citationis, numer. 139. Debetque executoris relatio esse certa & specifica de modo & specie factæ executionis alioquin executio relatioque executoris tanquam obscura & incerta non valet. Vantius ubi supra d. num. 139. Sed an satis sit valvis affigere, an vero præterea opus sit publicare & legere hanc monitionem, dubitari posset? Achilles à Grassid. dec. 14. de dolo. & cont. Regulariter censet sufficere affixionem nisi commissionis forma requiratur, utpote quod in commissione executionis adjectum sit affigendum publicandum & exequendum, laudatque hanc in suam sententiam, Cassadorum dec. 4. de dolo, & cautione. Utrum autem citatio male executà novo in melius executioni possit demandari, idem Achilles d. dec. 14. censuit posse.

11 (72) Moneant ut ipsi tales Exemptos delinquentes puniant & castigent. Monitio alia generalis, alia specialis, uti in hac specie monitionis pro punitione malefactorum tradit Henricus Botteius tract. de Synodo Episcopi artic. 1. concl. 13. num. 186. Habetque ejusmodi monitio vim citationis peremptorie, inquit Amadeus de Castello, tract. de sindicatu, numer. 212. verb. & dicti Domini sindici monuerunt. Est autem adeo necessaria præcedens hæc monitio ignorantibus, ut si ea commissa ordinarius quicquam adversus Exemptos attenter vel procedat vicibus non subsistat. Amadeus d. numer. 212. forma enim constitutionis hujus non servata actus contrahit, Præses in locis legalibus loco à vi forme. Satisque est, ut ista monitio fiat per modum vel viam simplicis requisitionis, nec requiritur solemnitas citatio, sed sufficit quod sit extrajudicialis. Abb. cap. per venit. 2. cap. ex una, cap. qualiter de appell. An

An requirantur plures, vel sufficiat unica? vide eundem Abbatem, *cap. cum causa de officio de leg. Paul. Lanc. instit. Canon. lib. 2. de Clericis non resid. §. si tandem in glo. verb. moniti*. Ubi cum distinctione concludit sufficere unicam monitionem. Et ut omnis disputatio tollatur in alia materia in differente unica pro tribus adhibito termino peremptorio tollatur in alia materia in differente unica pro tribus adhibito termino peremptorio fieri poterit secundum formam a legislatore praescriptam. *in l. non nunquam autem ff. de iudicis*, de quo etiam apostilla ad Abbatem. *d. cap. cum causa num. fin. in fine*. Sed in materia hujus constitutionis tanta solemnitate opus non est, quia Pontifex omnem juris positivi solemnitatem sustulit, uti ante notatum est. *Scholio 87. & seqq. & proinde unicam monitionem sufficere concludendum est. Barth. in Extravag. ad reprimendum verb. in termino. Clem. sepe de verb. sig. l. i. tit. 1. §. Imperator ff. de leg. 2. id quo etiam ostendam inferius. Scholio 200.*

(73) *Infra competentem terminum monstratur ipsorum arbitrio moderandum.*
Terminus & dilatio debet esse congrua pro ut iudicantis religio aequum esse censuerit. *Vant. d. ut de nullit. ex des. En. citat. num. 70. Cassador. dec. 7. de dilat. c. 2. ubi de de dilat.* Quae autem breves, quae longiores, quae congruae dilaciones censenda sint, peti poterit Jacobo Menochio, *de arbit. iudicium lib. 2. cont. 1. casu 53.* Quid autem si terminus praefixus sit nimis brevis, vide Innocentium *cap. super eo de appell. Abb. cap. de causis de officio delig.* Cavendum erit, ne brevis nimis terminus constituatur, nam regulariter a brevitate termini daretur acta appellandi, *Cesar. Contardus Rep. l. diffamari cap. 5. num. 61. Bal. l. Sed si per praeatorem §. au. praeator ff. ex quibus caus. majores. Innoc. cap. 1. de dilat. Barth. l. 2. num. 22. & seqq. ff. de appel.* Quia regulariter appellati potest ab iniquo iudicis arbitrio. *Ces. Contard. d. loco num. 62. gloss. & DD. l. si qua pass. ff. de verb. sig.* Cum itaque certa Regula statui non possit, debet in statuendo termino haberi ratio temporis, aetatis, personarum, locorum, valetudinis, qualitatibus, negotiorumque circumstantiarum quas omnes iudex lyncis oculis considerare & perspicere debet. *Contardus ubi supra num. 56. gloss. cap. fin. in verb. competentis de elect. in 6. Idque non in forma iudicii, sed de plano & sine iudicii strepitu velo levato parteque non citata, ac ut dicitur in sua camera vel iusticia. Fel. ca. 1. num. 13. vers. 7. de prob. Cesar. Contard. ubi supra num. 67.* Ergo tutius erit eligere medium viam, nam medium tenere beati, inquit Castrensis *l. continuis 137. §. cum ita ff. de verb. obligat. & Martialis lib. 1. Epigram.*

Illud quod medium est atque inter, utrumque probatur.

Et Horat. *lib. 1. Epist.*

Vixit est medium visorum utrumque redactum.

Porro quod haecenus diximus regulariter a brevitate termini appellari posse, non videtur in casu hujus constitutionis posse obtinere. Nam infra ostendemus *Scholio 7 num. 26*

num. 26. à sententiis in causa correctionis appellari non posse. Ergo neque à brevitate dilationis, quæ est sententia quædam istius cause interlocutoria. Tum, quod prohibita appellatione in causa, prohibita etiam censetur appellatio ab interlocutoria ejusdem cause. *Antonius Nicellus tract. de concordis glossarum concordia 6. num. 107.*
 16 Tum, quia accessorium sequi debet naturam principalis. Tum, quia quod non conceditur directo, non debet concedi per indirectum. *cap. cum quod de reg. jur. in 6.*
 Tum denique, quod ratio prohibitionis appellationis æque militet in interlocutoria, sicuti in definitiva, *Felin. in Rubr. de re jud. numer. 7. vers. ceterum.* Scilicet ne delicta diu maneant impunita.

S. SEXTUS.

S U M M A R I U M.

1. Negligens quis dicatur.	10. Dicitio nullatenus quid designet.
2. Negligentia Prælati qualiter probetur.	11. Sub hac dispositione Episcopi non comprehenduntur.
3. Diligentia qualiter probetur.	12. Pontifex rescribendo ordinarius, num. non eorum jurisdictionem excusare vel delegare videatur.
4. Ob negligentiam sit de volutio ad superiorem.	13. Ordinarius an apprehendere possit exemptum.
5. Terminus à lege vel homine debet precedere, antequam quis jure suo privetur.	14. Constitutiones Pontificum sumunt interpretationem à jure communi.
6. Dicitio seu quid denotet.	15. Exempti non subiciuntur tortura ab ordinario.
7. Dicitio tum quid designet.	16. Ordinarius an subdeleget examinatorium.
8. In eo, in quo quis delinquens est puniendus.	
9. Ob negligentiam privatur quis jurisdictione.	

(74) **E**T si ipsi moniti in hoc negligentiores fuerint (75) & id adimplere neglexerint (76) seu recusaverint (77) tunc (78) in eo, in quo delinquunt, puniantur (79) cognitione ejusmodi ea vice sint privati (80) & se non intromittant (81) sed Dilectissimi & alii locorum ordinarii hujusmodi (82) contra tales exemptos delinquentes & criminosos (83) autoritate nostra (84) ad inqui-

inquisitionem vel per accusationem (85) sine aliquibus tormentis
procedere (86) & testes per se ipsos examinare possint.

SCHOLIUM.

(74) **E**tsi ipsi moniti in hoc negligentes fuerint. negligens secundum Isidorum
Etymolog. lib. 10. dicitur quasi nec legens, seu nec eligens, fitque eo ipso,
quod quis non facit quod quando agendum est certo tempore & loco,
nisi de impedimento doceat. *Jacobus Spiegelius in lexico juris verb. negligens.* Negli-
gentiam autem gravem esse culpam & plerumque in arduis negotiis mortiferam
temperant caluistia. *Bartholomaeus Fumus in aurea armilla verb. negligentia.* Angelus
in summa verb. negligentia. Quae autem & quanta tam ad privatim, quam publice
mala oriuntur ex negligentia. persequitur *Guillelmus le Roville Tractatu de Justitia*
2. & *injustitia, lib. 2. cap. 6. de Episcopo negligente, nu. 7. Vol. Oce. 1. fol. 32.* Porro ne-
gligentia Praelati dissimulantis seu negligentis corrigere vel punire delinquentes
probatu militariam. Primò ex scientia maleficii commissi alio loco & tempore,
si sit *quidam decedens §. fin. cum l. 1. seqq. ff. de administr. tut.* Scientia vero probatur, si sit
publice notum, *l. 1. ff. de per. tut. Paris. de sindicatu, §. Qualiter arguatur negligentia*
vol. Oce. 2. fol. 399. eleg. *Barthol. ad rubr. in. Cod. de Stratoribus lib. 12.* Item si potuit
alteri vices suas committere & non fecit. *l. idemque ff. pro socio l. 1. §. si quis non villa ff.*
ad Syllam.

Item per testes deponentes de actu negligentia, sed debent pertinentem scien-
tia causam adicere, *Paris ubi supra num. 3.* Praeterea per interpellationem seu
monitionem vel protestationem, ut ostendimus alibi *Exemptionum lib. 4. cap. 30.*
E contra vero diligentia Praelati probatur ex eo, quod maleficcium fuerit secreto
commissum, neque adhuc in vulgus est sparsum vel propalarum. *Paris ubi supra*
num. 1. Item si in persequutione criminosis impedimentum aliquod supervenerit.
Paris ibidem. v. g. si delinquens aufugit, flumen inundatum transilierit. *Paris ibi-*
dem. Si delictum sit in remoto loco commissum ita, quod ignorantiam justam
habeat. *Paris ibidem.* Quando diligentia requisita non potuit exerceri, non imputa-
tur negligentia v. g. Si criminosis sit potentior Praelato ad quem correctio spe-
ctat. *Paris d. loco.* Si malefactor sit in aliqua arce constitutus, non imputatur illi
culpa, si eum non capiat. *Paris d. loco.* Praeterea si in locum sacrum, uti asyllum,
profugiat, ab ulteriore executione liberatur. *Paris ibidem.* Si facta sit omnis dili-
gentia. *l. fin. C. de his qui. Latrones l. 1. §. Si autem l. de raptu virg.* Quando custodes
appositi sunt in loco transitus, *l. in nomine ff. de offic. praefecti Africae.* Diligens
inquisitio per loca ubi poterat esse malefactor, *l. 3. §. nerva ff. de acq. poss.* Si fiat
ban-

bannum, ut quicumque capiet malefactorem, habeat tale præmiu[m]. Paris ubi supra. Summa obligatus ad aliquid certo loco & tempore eo ipso, quod quis id non facit, satis est probata ejus negligentia, nisi doceat de impedimento. l. 3. §. Si ad diem l. qui comatus ff. de re militari, l. 2. §. sed & si quis ff. si quis cautionibus. Diligentia autem non requiritur maxime summa sed moderata. l. si bene collocatus ff. de usuris. Paris ubi supra num. 4. adde infra Scholio 100. Itaque cum Prælati adstruantur ad diligentiam sine temporis præfinitione necesse fiat, ut in explicatione ejusmodi actus certa dilatio eis præfinitur, dictum est libr. 4. de Exempt. quest. 30. num. 16. Uti hac constitutione sanctitum esse supra ostendimus. Schoeto 73. Quia de re & alio in loco Pontifex. in ca. quamvis §. inferiores & ibi Dominicus de elect. in 6. Permittit Episcopo præfinitionem termini intra quem Exemptus, qui deliquit, se superiori suo præsentet. Bondestaus de Villadiego tractat. de legato pars. 1. quest. 8. numero 23.

(75) Et id adimplere neglexerunt. Dicitio & non accipitur hic copulative, sed disiunctive. l. sepe ita comparatum ff. de verb. signif. late Alberti. de Pergamo de preposit. nu. 22. An quis videri debeat negligens, est in arbitrio judicantis. ca. capientes de elect. in 6. aut in ca. si Clericus de preb. in 6. Lancel. instrum. canon. lib. 1. de collat. §. est ergo in A gloss. verb. negligentes. Ratione negligentia[m] autem solere amitti jurisdictionem multis autoritatibus juris est comprobatum. cap. per tuas de sent. excom. Abbas cap. ut transmissa num. 7. de foro comp. Spec. de comp. jud. adu. §. primo vers. 23. Jacobus Antoninus Maria de jurisd. inter Ecclesiast. & Seculare[m] exercenda cent. 2. casu 146. Devot. luiturque eo casu, jurisdic[tio] ab inferiore negligente ad superiorem. tot. tit. de sup. plend. neglig. prelat. Maria d. casu 146. & dictum est alibi.

Non tamen ipso jure, nisi terminus à jure vel ab homine præfixus præcesserit. Nam quando quis est negligens in faciendo nisi præfixatur terminus à jure vel ab homine ad illud faciendum, non incurritur pœna privationis. Innocent. & Abbas cap. extirpane §. quia vero de prebendis. Fel. cap. si autem col. 2. de rescript. Franc. cap. ad Apostolica in gloss. fin. de re jud. in 6. Cresc. dec. 32. de preb. Non enim dicitur per aliquem stare quo minus id ad quod obligatur exerceat antequam de eo legitime fuerit præmonitus. Crescent. d. dec. 32. in fin. gloss. d. cap. ad Apostolica de re jud. Neque obstat, cap. imputari de reg. jur. in 6. & cap. 1. de eo qui mittitur in poss. causa rei reservanda. Quia isti textus præsupponunt moram & termini præfinitionem Crescent. d. dec. 32.

(76) Seu recusaverint. Dicitio seu est conjunctio disiunctiva. l. 2. C. de profess. & medicis. Sumitur etiam augmentative & ampliative. Alberti. de Pergamo de preposit. numer. 24. hoc in casu utroque sensu usurpatur & disiunctive & ampliative.

(77) Tunc Dicitio tunc est adverbium temporis. l. inter. ff. de susp. int. l. 4. §. 1. ff. de

ff. de cond. & dem. l. 1. §. rectissime ff. de vi arm. Alber. de Pargamo de preposit. num. 101. & restringit dispositionem ad illud tempus. Hieron. Grat. Conf. 106. numero 2. part. 2.

(78) In eo, in quo deliquerunt, puniantur. Regulare est, quemlibet in eo, in quo deliquit, esse puniendum, cap. literas de temp. ord. in cap. Pastoralis de jure par. Paul. Lancel. instit. can. lib. 2. de immunit. Eccles. §. hoc autem ubi gloss. Frustraque legis auxilium implorant, qui in legem committitur. l. auxilium ff. de minor. ideo jurisdictione in quam peccaverunt indigni sunt, cap. cum illorum de sent. excomm. Lancel. ubi supra.

(79) Cognitione ejusmodi ea vice priventur. Ob negligentiam enim commissam reddiderunt se indignos, ut isti actui manum admoveant, sic presentans indignum, ea vice tantum, jure presentandi alium idoneum, privatur. Paulus de Cusad. de jure patronatus part. 6. art. 2. numer. 5. & 7. vol. Oce. 15. fol. 389. & eligens indignum, ea vice potestate alium dignum eligendi privatur. Barib. l. cum quidam 24. num. 4. de leg. 2. Cur autem suppliciter Prælati negligens totali jurisdictione sua non privetur: Ratio est, quia Officialis negligens deponi non debet, sed puniri pro modulo negligentiae. Pars de sindicatu §. Qualiter arguatur negligentia num. 5. & 7. vol. Oce. 2. fol. 399.

(80) Et se non intromittant nullatenus de eisdem. Dicitio, nullatenus, postposita negatione, est universaliter exclusiva jurisdictionis, ut & dicitio nullatenus. cap. 1. de Cler. coning. in 6. Decius cap. super literis num. 13. de Rescript. cap. eam te num. 33. de re jud. gloss. Clem. 1. verb. nullatenus de segg. possess. Giga de pensionib. quæst. ultima nu. 10. Jacob. Anton. Mariba de jurisd. inter Eccles. & secul. exercend. cent. 2. casu 153. num. 16. Habetque vim sententiæ & decreti irritantis, & aufert facultatem faciendi in contrarium, gloss. aub. si qua mulier. l. ad Veilleram. Tiraquel. l. Si nunquam verb. reuertatur num. 95. C. de Revoc. donat. Itaque Pontifex voluit omnem jurisdictionem excludere, quia ejusmodi dictiones æquipollentes, penitus, omnino, nullatenus, indistinctè, omnem casum comprehendunt. Hier. Grat. conf. 65. nu. 25. conf. 86. num. 10. part. 2. Achilles à Grassis decis. 11. de consuet. Castr. conf. 188. vol. 1. Dicitioque, hæc, nullatenus ut & dicitio, penitus, omnimodè signat & comprehendit indistinctè omnem casum. Hieron. Grat. conf. 66. nu. 23. conf. 86. num. 3. conf. 160. num. 10. part. 2. Ideo autem amplius se intromittere non possunt, quia nullo impedimento tam facti quam juris possunt excusari. Paul. Lancel. instit. Canon. lib. 1. de collat. §. Tempus in gloss. verb. impediti. Ideoque purgationi moræ locus etiam esse non potest. Salicet tractat. de mora. Oce. vol. 5. Regulareque est, ut qui intra tempus limitatum non proposuit, jus suum amplius non audiatur, cap. fin. de claud. desp. cap. licet de probat. l. diffamari C. de ingenus & manum. Paulus Lancel. instit. Canon. lib. 2. Qui maritum accus. poss. in pr. verb. in gloss. verb. Tempore. Et etiam à purgatione

gatione moræ excludatur. Latè *Cesar Contardus in repet. l. diffamari cap. 5. num. 71. & 72.* Signanter quia Pontifex comminationem hic fecit de ulterius se non introituro. *Fel. cap. penult. num. 6. de iudicio, Contardus d. loco num. 72.* Et quidem cum energia dictionis ullatenus, quæ admittit omnem potestatem & in contrarium gelli reddit ipso jure nulla. *Apostilla ad Abbatem cap. 1. & 6. num. 11. de officio deleg. de ideo quoque purgationi moræ locus esse non solet. Saltes. latè in suo tract. de mora. vol. Occ. 5.*

(81) *Sed Diocesani & alii locorum ordinarii.* De his dictum est supra *Scholio 60. & 61.* Pontifex iis hic incipit demandare cognitionem, non vero decisionem *l. Solent. ff. de officio proconsul. si quid. C. ad l. Cornel. de falsis.*

(82) *Contra tales delinquentes Exemptos & criminosos.* Cujuscumque dignitas sint, vel resistentiæ, quia delegatus hic representat personam Papæ, cui totus orbis subest. *quest. 3. cap. cuncta per mundum. Lancel. inst. Canon. libr. 3. de execut. rei iud. 4. sed si in gloss. verb. coercere.* Sed an sub ejusmodi generali dispositione Episcopos comprehendantur? minime, quia Episcopatus est apex omnium dignitatum Ecclesiæ. *Lancel. d. lib. 3. de sententiis 9. vocatus igitur in gloss. verb. apex.* diximusque in generali dispositione non comprehendendi personas tali nota dignas. *Tractat. de Exempti. libr. 4. quest. 5.*

(83) *Autoritate nostra.* Utrum Pontifex rescribendo ita ordinariis earum jurisdictionem excitare, an vero delegatam jurisdictionem eis demandare censetur, latè tradidi *Exemptionum lib. 2. cap. 14.* Quibus adde *Rober. Marant. de ordine judic. par. 4. dist. 5. c. 72. cum DD. ab eo citatis: Hier. Gratium conf. 111. num. 29. part. 1.*

(84) *Ad inquisitionem vel per accusationem.* De modo & forma instituendi processum criminalem, eleganter & succinctim tractat *Paulus Lancelottus Inst. Canon. lib. 4. tit. de accusat.* Et Doctores omnes criminalistæ, quæ materia in hoc compendium refertur nec potest, nec est etiam opere pretium. Illud hoc in loco quaeritur dignum est. Num ordinarius, cui sufficientibus & legitimis probationibus de reatu Exempti constat, ad illius capturam procedere possit? Potest, si Exempti iudex in eo se negligenter gessit, uti ante notatum est. *Scholio 74. & seqq.*

Ratio est, quia Pontifex mandando ordinario inquisitionem vel accusationem, censetur omnia alia ei mandavisse, sine quibus jurisdictio expleri non potest. *lex. l. 2. ff. de jurisdic. omnium judicum cap. præterea de officio delegati, ita de infra Scholio 95.* Porro certum est, quod si ordinario non liceret manus iniicere in Exemptum criminis, iudicium redderetur illusorium, quod jus non admittit. *Anton. de Amicis decis. 33. num. 14. Rot. novissima decis. 666. num. 4. part. 1. Gail. lib. 1. obs. 144. num. 2.* Quotusquisque enim est qui conscientiam habens reatus sceleris commissi salutem sibi pedibus non sit quaeriturus, Cum cuncta daturus sit homo, inquit Sapiens, pro

pro anima sua. Itaque voluerunt jura tam Pontificia, quam civilia, ut rei causam suam dicant in vinculis. *l. Divm ff. de cust. reorum. Farinac. in pract. crim. lib. 1. quest. 3. Jul. Clarus quest. 46. §. fin. vers. pariter etiam, Damhouderus in pract. Crim. quest. 45.* Pontificis autem rescripta & constitutiones secundum jus commune sunt interpretanda, *cap. causam qua de rescriptis l. si quando C. de inoff. testam.* Idque etiam illius verba venient impropianda. *cap. super eo de offic. deleg. Rom. cons. 334.* nisi tamen, uti limitat Felin. *cap. causam qua nu. 9.* De Rescriptis, esset constitutio emanans contra jus. Rursus Pontifex mandando ordinariis inquisitionem vel accusationem, excipit eorum casum tormentorum uti videre est in *Scholo 85.* Certum autem est, quod exceptio firmet regulam in casibus non exceptis, uti late probat Decius *l. 1. ff. de Reg. jur.*

Denique Pontifex eximendo criminofum à tortura censetur eum in aliis non exceptis ordinario subjecisse, quia qui de uno negat, de alio affirmare censetur. *ca. novus. ubi DD. de presump. & unius exclusio, est alterius inclusio. late Navarr. cap. Sacerdos num. 41. 47. Esseq. dist. 6. de ponti.* Summa interpretatio hæc tendens in favorem ordinariorum & per quam reditur ad jus commune, est favorabilis, & proinde sequenda, uti infra est ostensum *Scholo 154.* Et in tract. de jurisdic. ordinariis *Exemptos lib. 1. quest. 4.* Fuisseque alia quamplurima similia in odium & præjudicium Exemptorum ex jure & sanctis Patribus adducit Guilielmus Durandus *tract. de modo celebr. Concilii generalis part. 1. Rub. 4. num. 15 usque 75.*

(85) *Sive aliquibus tormentis.* Sed cur non vult Pontifex Exemptos ab ordinatio torturæ subiaci? Cum creatus omnem honorem excludat. *l. 1. C. ubi senat. vel Clarissim.* Duplex adferri potest ratio. Prior quia Exempti sunt præ aliis dilecti filii sanctæ Sedis, *cap. si Papa de Privileg. in 6.* Et ideo quadam prærogativa & eximio jure censendi sunt, ut dictum est exemptionum *l. 1. quest. 5. num. 2. Es 16.* Itaque cum honore digni sint, *d. quest. 5. num. 2. Es 16.* visum fuit eos non esse torturæ dedecore deonestandos, ut nec sunt jure scripto milites, Doctores, Nobiles. *l. nullus C. ad l. Jul. Majest. l. de fervorem, §. 1. ff. de re mil. l. milites. l. Divm C. de question.* Posterior, quia præsumptio est pro odio ordinarii in exemptos, uti ostensum est *lib. 1. Exemptionum quest. 1. num. 12. Es 13.* Ne autem in tortura ordinarius hoc odio pulsus sæviat, hæc ei ansa est crepta.

(86) *Et testes per seipso examinare possunt.* An autem ordinarius examen testium alteri committere poterit? Neutquam, quia Pontifex hic elegit personæ industriam, dum rescribit per seipsum testes examinandos. *Late Abbas in Repet. verb. industria.* Quando autem mandatur aliquid fieri per seipsum, non potest fieri per substitutum. *Abb. d. loco, quia personæ industria est electa. cap. fin. de offi. delegat. Lancelot. insin. Can. lib. 1. de collat. §. illud etiam in verb. non poterit. Signati.*

nanter etiam quod articulus receptionis testium in causa criminali non sit delegabilis. *Lancel. ubi supra lib. 2. de probation. §. Si qui in gloss. verb. dirigat.* Quis tamen de re vide distinctionem Abbatis cap. si qui de testibus DD. cap. mulieres de iudicis in 6.

9. S E P T I M U S.

S U M M A R I U M.

1. Quae sit via clausula sine solemnitate.
2. Jus Canonicum sustulit rigorem Juris Civili.
3. Casus quibus citationis defectus actum non vitiat.
4. Dictiones, dummodo, alia, quid denotent.
5. Dictionum Rota recta differentia.
6. Pontifex tollit nullitates.
7. Constitutio Clementis tollens nullitates.
8. Solemnitatis sublata effectus.
9. Sigilli appositio quid operetur.
10. Quid Sedes Apostolica appellatione comprehendatur.
11. Actus cujus expensis fieri debeat.
12. Expensa qualiter taxanda.
13. Opus ne sit citatione ad videndum condemnari in expensis.
14. Qualiter fiat executio, & an delegati habeant executores armatos.
15. De executione brachii Secularis.
16. Reipublica interest res iudicatas mandari executioni.
17. Quid dicatur proprium.
18. Nuntii à procuratore differentia.
19. Celeritas damnata.
20. Culpa tabellarii cui imputanda.
21. Ordinarii ad vigilare debent, ut processus formati contra Exemptos Romam deferatur.
22. Iudex, ad quem acta causa remittuntur, an ad aperturam opus habeat citatione.
23. Cognitio causarum Exemptorum spectat ad Pontificem vel ejus delegatos.
24. Dicitio, alius, quid denotet.
25. Causa Exemptorum specialis opus habeat commissione.
26. Iudex debet omnia rimari.
27. Culpabilis quis dicatur.
28. Ad condemnationem qualiter sit procedendum.
29. Indicia ad torturam.
30. Tortura elicitur veritas.
31. Iudicium turbantia.
32. Dictionis seu energia.
33. Dictiones per virtus.
34. Jurisdictio ordinaria quando censetur excitata.
35. Modus judicialis persequendi crimina.
36. Inquisitio quando non necessaria.
37. Crimina omnia iure Canonum sunt publica.
38. Legimus procedendi modus quis sit.

39. Clausula una aliam declarat.
 40. Clausula & qualitates precedentes insistant in sequentia.
 41. Dicitur prout quid designet.
 42. Iudex quousque dicatur sanctus officio.
 43. Appellari num possit à sententia hoc in casu lata.
 44. Appellari à correctione an possit.
 45. An à sententia interlocutoria causa

- correctionis.
 46. Quid si iniustitia sit evidens aut facili probatur.
 47. Quid si sententia peccet in forma huius constitutionis.
 48. Extravagans qualiter producenda.
 49. Extravagans an habere debeat datam temporis.
 50. Centum Casus in quibus appellatio vetita est.

(86) **A**C processum ipsum (87) quem ratione solemnitatis iuris (88) præterquam ratione citationis omiffæ (89) dummodo delictum alias ritè probatum fuerit (90) nullum allegari vel dici posse prohibemus, (91) sed per eos habitum clausum (92) & eorum sigillo munitum. (63) Ad Sedis Apostolicæ examen (94) ipsorum Exemptorum delinquentiam expensis (95) etiam in ipso processu factis (96) ad quorum solutionem ordinarii ipsi possint eosdem inquisitos & accusatos compellere, (97) per proprium (98) vel alium (99) nuntium (100) quanto citius (101) destinare procurent (102) apud eandem Sedem (103) per Romanum Pontificem (104) vel alium (105) cui duxerit committendum (106) diligenter (107) examinandum (109) & ita (110) culpabiles repetitos (111) quoad condemnationem (112) vel propter sufficientia indicia (113) propter quæ ad torturam (114) pro veritate exquirenda (115) procedi valeat (116) ad ipsos Diocesanos seu ordinarios (117) per eos (118) auctoritate nostra (119) in causa inquisitionis seu accusationis (120) ulterius (121) legitime procedendum (122) & causam ipsam (123) pro ut iustum fuerit (124) terminandum (125) remittendum.

SCHOLIUM.

(86) **A**C processum ipsum. Id est iudicii relam & acta judicialiter coram ordinario habita & gesta de plano summarie sine magno iudicii strepitu & sine longè (ut inquit Poeta) sufflamine litis.

G 3

(87)

(87) *Quem ratione solemnitate.* Per hanc clausulam reducitur ordo procedendi ad jus gentium adeo, ut illius vigore ceteri debent sublati omnis ordo cognoscendi introductus à Jure Civili vel pontificio, iudexque eo casu observare tantum teneat formam iudicii inductam de jure gentium vel naturali. *Lancelotti de auctoritate part. 1. in prefatione num. 63.* Sublata enim omni juris solemnitate, sublatus est etiam omnis ordo in cognoscendo. *Latus Lancelot. d. num. 63. & 64.* Nam & jure Canonico solemnitas exquisita actionum & rigor sunt sublati. *cap. dilecti, cap. examinata de iudicio. Lancelot. Instit. Canon. lib. 1. de constit. Eccles. in fin. in gloss. verb. iudicia.* Et Pius Papa IV. Clemens VIII. statuerunt, ex defectu solemnitatum aut terminorum quorumcumque processum de nullitate dici non posse, praterquam ex defectu citationis mandati aut jurisdictionis, uti videre plenius est ex Bulla apud Paulum Piazeccium in *praxi Episcopali part. 2. cap. 4. Rubr. de ord. iud. num. 69.* Proinde remissa solemnitate testes produci & audiri poterunt diebus etiam in honorem Dei feriatas. *Hugo Celsus de clausulis, num. 90. Barth. l. 1. ff. de test. milit. Bald. l. solam in fine C. de testib. Lanfranc. Clem. sepe de verb. sig. vers. in honore.* Credetur testibus injuratis, produci poterunt alii post publicationem, admittentur probationes invalidæ, non admittentur repulsa testium etiam sine causa deponentium, qua de re plene Celsus Hugo i. loco & Barth. l. *Filius famil. vel late ff. de dona.* Et infra Scholio 88.

(88) *Praterquam ratione citationis.* De nullitate proveniente ex defectu citationis & modis nullitatis salvantibus late tract. Sebast. Vantius de nullitat. tit. de nullit. ex defectu citationis. Rectè itaque Pontifex excipit defectu solemnitatis citationis. Cum ea sit juris naturalis, quod est immutabile. *Paul. Lancelot. instit. Canon. lib. 3. de in jus vocando §. 2.* Non tamen indistinctio vera est hæc theoria, Actum omnem vitari defectu citationis. Referuntur enim ab Antonio Nicello in *Concordiis glossarum. Concordia 52. num. 224.* à Jafone in *l. nequicquam §. ubi decretum ff. de offic. proconsul.* Et Roberto Marant. de *ord. iud. part. 6. memb. 1.* alique classicis Doctoribus casus, quibus defectus citationis actum non vitiat quos summam non pigebit recensere.

- I. In augendis vel minuendis dilationibus. *Nicellus d. loco nu. 227. Barth. in Extravag. ad reprimendum verb. per edictum.* id quod admittit limitationes.
- II. Cum citatus declarat, se non compariturum. *Nicell. num. 229. Bald. l. 2. C. Quomod. & quando iudex. Marant. loco infra citato.*
- III. Cum fertur sententia in ultima die compromissi ait. *Nicell. num. 230. Marant. in Speculo part. 6. memb. 1. num. 18.*
- IV. Papa potest contra detentores rerum Ecclesiæ sine citatione ferre sententiam. *Nicell. num. 232. Marant. ubi supra num. 10.*
- V. Iudex potest declarare processum nullum sine citatione. *Nicell. numer. 232.*

Abbas cap. causam que de Rescriptis.

- VI. Cum partes presentes. *Nicell. num. 234. Marant. d. loco num. 12.*
 VII. In sententia Principis. *Nicell. num. 236. Marant. d. num. 10.*
 VIII. In inhibitionibus per Ecclesiasticos iudicibus Laicis factis. *Nicell. num. 237.*
 Bald. l. Prebiteri C. de Episc. & Clericis.
 IX. In iis de quibus præiudicio non principaliter sed secundario agitur. *Nicell. num. 239. Marant. d. loco num. 30.*
 X. Cum quis fuit Citatus ad totam causam & processum usque ad diffinitivam, *Nicell. n. 144. Speculat. de positionib. § in fin.*
 XI. In contumace in respondendo positionibus. *Nicell. num. 246.*
 XII. Cum alicui interdicitur administratio tanquam prodigo, *Nicell. num. 246*
 h. ubi glo. ff. de curat. fin. DD. l. is cui bonis ff. de verb. oblig.
 Item quando semel declarat se nolle comparere, *Farinac. dec. 345. nu. 3. part. 12.*
 Item quando executor sententiæ secundum tenorem illius se informat de idoneitate, *Mlis in Repert. verb. citatio non requiritur fol. 67.*
 XIII. In datione tutoris vel curatoris, *Nicell. n. 248. Barib. l. qui habere §. quodlibet ff. de tut. in l. legitimos ff. de legitimo tutore.*
 XIV. Cum sententia ferenda est secundum conscientiam, *Nicell. num. 248. Marant. ubi supra num. 21.*
 XV. Quando commissio facta est per verba sonantia monitionem, *Nicell. num. 250.*
 XVI. In commissione revisionis rationum, *Nicell. num. 251. Barib. l. 2. §. 1. ff. de admistr. rerum. ad civit. cert. Marant. ubi supra num. 24.*
 XVII. In sententia taxationis expens. *Nicell. num. 252.* intellige quando in sententia non fuit requisita citatio, *Barib. l. terminato C. de fruct.*
 XVIII. Cum questio est validitatis processus agitati coram alio iudice, non requiritur citatio illius iudicis, *Nicell. num. 3. Barib. l. 1. §. fin. ff. ad turpit. cap. cum speciali ubi DD. de appell.*
 XIX. Sententia lata in favorem non citati valet, *Nicell. num. 254.* si sit interlocutoria, secus in diffinitiva, *Abb. c. querelam col. 4. de procurat.*
 XX. In absolutione à juramento, *Nicell. num. 155.* quod tamen non est indistinctè verum, uti late hic ostendit.
 XXI. Cum citatio realis seu captura fit ex actis præcedentibus, *Nicell. n. 64.* quod & majoris est indaginis.
 XXII. Cum parti non adfertur plenum præiudicium, *Nicell. n. 266. ubi vide.*
 XXIII. Cum quis appellavit ab interlocutoria, *Nicell. n. 268. c. cum quis de dolo & cont. in 6 Clem. n. 1. c. d. tit.*
 XXIV. Contra rebelles Ecclesiæ, *Nicell. n. 269.*

XXV.

- 6 *In Constit. Concil. Later. Exempti. à Jurisd. Ordin. moderant.*
- XXV. Cum citandus caret Exemptionibus, *Nicell. nu. 270. Marant. n. 37. Neu. conf. i. n. 16. de foro competenti.*
- XXVI. In vero contumace, *Nicell. n. 272. l. contumacia ff. de re jud.*
- XXVII. Cum judici à partibus est talis data potestas, *Nicell. nu. 273. Barb. c. DD. l. si societatem §. arbitrorum ff. pro socio.*
- XXVIII. Cum quis promittit prosequi iudicium intra certum tempus, illudque esset elapsum, *Nicell. fall. 29.*
- XXIX. Actus parte non citata factus potest parte non citata revocari, *Nicell. nu. 275. Rom. sing. 777.*
- XXX. Cum præsens non vult litem contestari, *Nicell. n. 276. Barb. Auth. qui se mel col. fin. l. quomodo §. quando iudex.* Vel si præsens esset nihil haberet relevans quod opponeret, *Navarrus conf. 4. num. 16. de foro compet. Abb. & Felin. cap. cum olim de re iudicata, aut unde posset devenire. Fel. d. loco §. in cap. causam quo de respici. Navar. d. n. 16.*
- XXXI. Cum iudex tacite ad ulteriora procedit, *Nicell. fall. 32. Barb. l. à presidente C. de dilat.*
- XXXII. In sententia excommunicationis, *Nicell. fall. 33. Mis. in Repert. verb. citatio partis non requiritur, fol. 68.*
- XXXIII. In absolutione ab excommunicatione, *d. fall. 33. Mis. in Repert. verb. citatio partis non requiritur.*
- XXXIV. Cum statuta declarantur esse contra Ecclesiasticam libertatem, *Nicell. fall. 35.*
- XXXV. Cum iudex vult superiori merita causæ recensere,
- XXXVI. Cum proceditur contra tutorem vel prælatum prodigam, *Nicell. fall. 37.*
- XXXVII. In notoriis, *Nicell. fall. 38.*
- XXXVIII. Si fuit renuntiarum, *Nicell. fall. 39. ubi supra.*
- XXXIX. In acta legitimacionis, *Nicell. fall. 40.*
- XL. Cum commissio facta est cum clausula si idoneum repereris, *Nicell. fall. 41.*
- XLI. In præceptivis, *l. Si debitori ff. de re jud. Nicell. fall. 42.*
- XLII. In examine testium in certis casibus, *Nicell. fall. 43.*
- XLIII. In electione cum est periculum, *Nicell. fall. 44.*
- XLIV. Cum fit declaratio aliquem incidite in penam constitutionis, *Nicell. fall. 45.*
- XLV. Cum iudex competens se declarat incompetentem, *Nicell. fall. 46.*
- XLVI. In casibus ut petfectius C. de Annali præscript. *Nicell. fall. 47.*
- XLVII. Cum commissioni adicitur clausula si in veneris, *Nicell. fall. 48.*
- XLVIII. In inquisitione generali, *Nicell. fall. 49.*
- XLIX. In

- XLIX. In imploratione brachii Sæcularis, cap. 1. de offic. ord.
 L. In meris gratiis, Nicell. fal. 51.
 LI. Cum testes ex officio examinantur, Nicell. fal. 52.
 LII. In sententia absolutoria à peccatis, Nicell. fal. 53.
 LIII. In commissione facta auditori causæ personalis, Nicell. fal. 54.
 Item in excommunicatione quæ generaliter fertur pro culpis præteritis vel futuris quæ ignorantur, Navar. cons. 1. num. 16. de foro compet.
 LIV. In revocatione commissionis, vel interlocutoriæ, Nicell. fal. 55.
 LV. Cum citatio tollitur ex prohibitione statuti, Nicell. fal. 56.
 LVI. In consultore qui non citat partes, Nicell. fal. 57.
 LVII. In generalibus bannimentis & proclamationibus, Nicell. fal. 58.
 LVIII. Cum partes dederunt auctoritatem ingrediendi possessionem sine alterius citatione, Nicell. fal. 59.
 LIX. Cum proceditur ad executionem sententiæ appellatione deserta, Nicell. fal. 60. ubi vide distinctionem.
 LX. In ultima die termini, Nicell. fal. 61.
 LXI. Cum petitur rescindi instrum. falsum. Quia non est necesse citare testes qui falsificarunt, Nicell. fal. 62.
 LXII. Cum quis arripit iter ad summum Pontificem, Nicell. fal. 63.
 LXIII. In inventario faciundo, Nicell. fal. 64.
 LXIV. Cum cognoscitur an monachus possit accusare, Nicell. fal. 65.
 LXV. Cum iudex vult revocare interlocutoriam, Nicell. fal. 66. apud quem vide distinctionem.
 LXVI. In præparatoriis iudicii, Nicell. fal. 67.
 LXVII. Cum periti in arte faciunt relationem, Nicell. fal. 68.
 LXVIII. Cum decisio committitur conscientiæ, Nicell. fal. 70.
 LXIX. In decreto super alienatione rei minoris, Nicell. fal. 71.
 LXX. Quando scedula appellationis offertur, Nicell. fal. 72.
 LXXI. Cum interdicitur furioso prodigo administratio, Nicell. fal. 73. quem tamen vide.
 LXXII. In sententia super instrumento guarentigiato, Nicell. fal. 74. quod est majus requirit examen.
 LXXIII. In interlocutoria quoad iudicium inchoandum, Bald. l. 1. C. de sentent. ex peric. recitand. Nicell. fal. 75.
 LXXIV. In scrutinis in Doctorando, Nicell. fal. 76.
 LXXV. Quando arbiter ultima die compromissi prorogat compromissum, Nicell. fal. 77.
 LXXVI. In impetratione rescriptorum vel privilegiorum, Nicell. fal. 78. qua de

de re nonnulla alia, alio in loco attuli, *lib. 1. de jurisd. ord. in Exempt. cap. 12. Item dispensationis. Anton. Milis verb. citatio non requiritur fol. 67. pag. 2.*

LXXXVII. In reo appellante, qui appellacionem non prosequitur. *Nicell. fol. 79.*

LXXXVIII. Cum quis vult ut privilegium matrimonii. *Nicell. fol. 80.*

LXXXIX. Cum iudex eadem die vult supplere. *Nicell. fol. 81.*

LXXX. Sufficit majorem universitatis citare. *Nicell. fol. 82, Rom. sing. 759. Baldus cap. 1. de milit.*

LXXXI. Quando ob enormia ipso jure sententia inferitur. *Nicell. fol. 83.*

LXXXII. Notarius potest dare copiam instrumenti. *Nicell. fol. 84.*

LXXXIII. Cum ordinarius confert beneficium ipso jure vacans. *Nicell. fol. 85.*

LXXXIV. In actu traditionis possessionis, cum pars in processu fuit citata. *Nicell. fol. 85.*

LXXXV. Cum filii ex delicto patris puniuntur. *Nicell. fol. 87.*

LXXXVI. Cum Princeps intra annum non expellit hereticos. *Nicell. fol. 88.*

LXXXVII. In contumace vero & notorio. *Nicell. fol. 89.*

LXXXVIII. Cum citatio est continuata ad alium diem. *Nicell. fol. 90.*

LXXXIX. In petitione rescissionis contractus, non est necesse ut citentur testes. *Nicell. fol. 91.*

XC. In petitione possessionis ex testamento non viciato. *Nicell. fol. 92.*

XCI. Citans aliquem non est necesse ut citetur. *Nicell. fol. 93.*

XCII. In omni actu ex quo ab executione potest incipi. *Nicell. fol. 94.*

XCIII. Cum requiritur justificatio actus celebrati post illius celebrationem. *Nicell. fol. 95.*

XCIV. Iudex informare potest se de stylo in camera.

XCV. In alienatione sui juris. *Nicell. fol. 98.*

XCVI. Contra infringentem carceres. *Nicell. fol. 98.*

XCVII. In declaratione judiciali, qua iussus respondere ob non responsum, habetur pro confesso. *Nicell. fol. 99.*

XCVIII. Quando periculum esset in mora. *Nicell. fol. 100.*

XCIX. In admissione articulorum, de quorum pertinentia dubitabatur. *Nicell. fol. 101.*

C. In examinando teste non est necesse citetur. *Nicell. fol. 102.*

CI. Quando iussu testatoris standum est dicto testis. *Nicell. fol. 103.*

CII. Satisfaciens in termino. *Nicell. fol. 104.*

CIII. Cum lis est contestata eum procuratore, non est necesse ut Dominus citetur. *Nicell. fol. 105.*

CIV. Absentes extra territorium non sunt citandi. *Nicell. fol. 106.*

CV. In estimatione rerum furto ablatarum. *Nicell. fol. 107.*

CVI. Executor trium sententiarum non est necesse ut citet. *Nicell. fal. 108.*

CVII. In relatione executoris non opus est citatione. *Nicell. fal. 109.*

CVIII. Cum prætor edicit tam citatis quam non citatis. *Nicell. fal. 110.*

CIX. Quando adversarius sine hærede moritur. *Nicell. fal. 111.*

CX. In nuntiatione novi operis. *Nicell. fal. 112.*

CXI. Libellus dari potest sine citatione partis. *Nicell. fal. 113.*

CXII. Quando iudex post conclusionem & peremptorium causam subdelegat.

Nicell. fal. 114.

CXIII. In productione instrumentorum. *Nicell. fal. 115.* idque quo ad simplicem productionem tantum, non verò quo ad præjudicium probationis. *Bald. l. si quando in fine C. de testibus*, qua de re plenius *Nicellus* hoc in loco.

(89) *Dummodo delictum, aliàs ritè probatum fuerit.* Dicitur, dummodo, quandoque facti modum, quandoque conditionem infert, cum rei imperfectæ jungitur. *Traquet. de retract. conf. §. 8. gloss. §. num. 1.* Designat etiam præcisum implementum & de necessitate adesse debere illud, cui adicitur. *Hier. Grat. conf. 86. nu. 1. part. 2.*

Dicitio autem aliàs, quandoque conditionem designat, quandoque aliud tempus. *Barth. l. ff. de conf. §. de 4. Hieron. Grat. conf. 14. num. 1. §. 4. part. 2.* Vult itaque Pontifex, non temerè ad inquisitionem vel accusationem esse procedendum, nam jura tam civilia quam Pontificia antequam judicia hæc criminalia exercentur, ut multa solemnia antecedant voluerunt, de quibus doctè & compendiosè *Paulus Lancelottus instit. Canonic. lib. 4. tit. de accusat.* Et quidem meritò, est enim accusatio generis illaudabilis intentionis. *c. si quis Episcopus 2. q. 7.* non rarò ex odio invidiæque procedens, *cap. si omnia ubi gloss. 6. quest. 1.* Ut meritò sycophantæ vocentur, qui ad accusandum proclives se præbent. *Alciat. l. si calumniatur ff. de verb. sig. §. late Eras. in Chitad. verb. Sycophanta.* Denique Pontifex utitur dictione Rite, non verò Reite, quia dicitio Reite justitiam causæ respicit. Dicitio verò Rite ritum & solemnitatem duntaxat. *Alciatus l. hac verba ff. de verb. sig. Rochus de Curie tract. de consuetud. num. 37. Abb. cap. secundum de tempor. Ordinand. & cap. 1. §. una vero num. 1. de summa trinitate. Decius l. infantis num. 5. C. Qui admittantur. Spiegelius in lexico juris verb. reite.* Hinc visum fuit quibusdam, quod si euidam committatur cognitio, an quid rectè factum sit, posse cognoscere tantum de justitia facti, non vero de illius solemnitate. *Alciat. d. loco.* Itaque Pontifex hoc in loco volens delictum ritè probatum, intendit non de probatione, quæ justitiam causæ criminalis concernit, sed illius solemnitatem, non enim subito & illotis, quod ajunt, manibus, ad judicia hæc criminalia licet convolare, sed pro solemnitate necesse est ut inquisitionem antecedat fama, idque Regulariter paucis quibusdam casibus exceptis, de quibus *Lancelottus ubi supra §. late Farinacius in pract. crim. l. 1. quest.*

Accusationem vero denuntiatio & alia quæ Doctores hac in materia fuisse descripserunt.

(90) *Nullum allegari vel dici posse prohibemus.* Pontifex sustulit hac sua constitutione omnem defectum orientem à jure positivo, ideo de nullitate cujuscumque speciei præterquam ex defectu citationis ut ante dictum est, excipi non potest, *Vantius de nulli. tit. quibus modis sentent. multa defendi possint.* Quin autem Pontifex nullitates omnes à jure positivo provenientes tollere possit, nemo est qui ambigar, uti fuisse ostendit ante laudatus Vantius tit. *an & quomodo libet sententia de nulli impug. possit num. 7. & seqq.* Princeps enim, inquit, nigrum in candida vertit. Exrat & constitutio Clementis VIII. tollentis omnes nullitates, exceptis iis quæ proveniunt ex defectu citationis mandato & jurisdictionis. Quippè quod experientia docet dispendiosam litium prorogationem plerumque ex subrepti ordinis iudiciali observatione provenire. *tex. Clem. dispendiosam de iudiciis.* Cujus quidem constitutionis tenor est talis. Litium dispendiis & ambiguis, præsertim inter personarum & jurisdictionis nostræ, etiam in temporalibus, subiectas occurrere, quantum in nobis est, cupientes, statutum sac. rec. Pii IV. prædecessoris nostri, ne iudices alia Urbis nullitates obtendant, nisi ex defectu citationis, jurisdictionis aut mandati ad expeditionem causarum procedant, ad omnes & quocumque iudices ordinarios & Magistratus & Officiales in quibusvis ditionis nostræ temporalis Ecclesiasticæ Provinciarum & Civitatibus, terris, oppidis & locis, quancumque jurisdictionem exercentes, quavis autoritate & dignitate fungentes, hac nostra perpetuo valitura constitutione excludimus & ampliamus, atque in quocumque tribunali aut curia Sæculari vel Ecclesiastica, firmiter & inviolabiliter servari, sicque & non aliter per quoscumque ex ipsis iudicibus etiam causarum Palatii Apostolici auditores etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales ac legatorum etiam de latere sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi facultate in quacumque causa & instantia etiam nunc pendente, aut in futurum movenda, Ecclesiastica, profana, Civilis & Criminali aut mixta iudicari & definiti & quibuscumque nullitatibus præter superius expressis nequaquam attentis ad expeditionem causarum eorundem procedi debere præcipimus & mandamus decernentes irritum & inane, si secus super his per quoscumque quavis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis. Datam Romæ anno incarnationis Domin. 1592. 5. ibid. Febr. Qua de re videri poterunt & ea quæ superius in *Scholio 87.* notata sunt. Nimirum remissa solemnitate testes audiri posse diebus etiam in honorem Dei feriatis, item post aliorum publicationem, præterea credi testibus injuratis etiam sine scientiæ causa deponentibus. *Celsus Hugo. tract. de Clausulis num. 9. Barth. l. i. ff. de feriis, l. i. ff. de milit. test. & hæc in l. filius*

Et filius familias ff. de donat. Bald. l. solam in fine C. de testibus. Lanfrancus Clem saepe de verb. signif.

(91) Sed per eos habitum clausum. Vide Speculatorem de Remissionibus §. utile n. 6. vers. consulo igitur iudicibus negotia referentibus. Idque ut secreta causae non propalentur arg. cap. venerabilis verb. sigillatim ubi Misng. Et DD. de testibus. Talisque etiam ordo observatur in transmissione actorum habitorum super vita & moribus alicujus sancti Canonizandi, uti refert Troylus Matuetius, tract. de Canonizat. sanctorum part. ult. num. 18. vol. Oce. 5.

(92) Et eorum sigillo munitum. Sigilli appositio fit pro authenticanda & confirmanda fide actorum, rex. Et gloss. cap. per venit. de fidejussoribus & late materiam hanc evolvens Menoch de arb. jud. casu 113. per tot. fol. 140. Sigilli enim appositio reddit scripturam authenticam & fide dignam. Bald. l. in bone fidei C. de iur. jur. inducitur totius scripturae approbatio etiam alienae. lae Gabriel. com. concl. 1. de probat. concl. 4. per tot. Quid autem si sigillans scripturam non legerit, item quid si sigillum non sit eementes materiam sigilli, pete ex Joanne Bertholino tract. de Episcopo lib. 3. part. 1. tit. Quater eligatur Episcopus num. 21. Et seqq. vol. Oce. 2. denique quid si sigilla sint incognita, vide Speculatorem de remissionibus §. utile vers. quid si sint sigilla & de probat. §. videndum vers. 10.

(93) Ad Sedis Apostolicae examen. Quid sedis Apostolicae appellatione comprehendatur supra tradidimus, Scholio 17. quis autem dicatur aliquid à sede Apostolica obtinuisse, aut apud Sedem Apostolicam aliquid fecisse, item de audientia Apostolica, curia Apostolica & similibus, vide Navarr. de datis & promissis pro justitia vel gratia notab. 17. num. 29. Hic incipit statuere Pontifex remissione faciendae ad se, causa cujus cognitionem tantum haec tenus ordinatio demandat, quae de re Speculator de remissionibus §. utile vers. alioquin negotium remittat ad deligantem & cap. ex parte Decani §. pacto de rescript. cap. dudum. scriptum §. 1. de licet.

(94) Ipsorum Exemptorum delinquentium expensis. Regulariter actus explicari debet expensis illius qui actum fieri postulat, quae de re fuisse Felinus, cap. 1. num. 8. Et §. de libelli. Abbat. Petrus Pechius de iure sistendi cap. 27. Gravari ad Vestrum lib. 6. cap. 6. ult. num. 14. Et 16. Petrus Surdus de alimentis tit. 1. quest. 63. Et scripti lib. 1. quest. 8. Hoc in casu statuit Pontifex processum adversus Exemptos formari debere, & ad sanctam Sedem transmitti eorundem Exemptorum criminorum sumptibus. Tum ut ordinati qui in uno gravantur procedendo adversus Exemptos, in alio releventur. Qui enim in uno gravatur, aequum est ut in alio relevetur. Item qui in pr. ff. de iur. jur. ardo, Everardi cons. 17. Tum quia actus fit in bonum & utilitatem Exemptorum, & ideo eorum expensis explicari debet, Card. Clem causam

sam in pr. quest. 20. de elect. Tum quia Pontifex est velut patronus, protector, & conservator exemptorum. Cap. si Papa de privilegiis 16. & ideo eorum defensio fieri debet ipsorum expensis. Archid. cap. filius super verb. denuntiet. 16. quest. 7. Tum quod remissio rei est facienda ad superiorum illius expensis. Bald. l. generaliter §. hic de praesentibus C. de rebus creditis. Tum quod iudicis sit arbitrari cujus expensis quid fieri debeat. Bald. d. loco. Tum denique quod Pontifici, qui lex est animata in terris, ita statutum sit, cuius sit pro ratione voluntas. l. prospexi ff. qui & a quibus cap. in causis de re iudic.

12 (95) Etiam in ipso processu factis. Expensæ hæ regulantur taxanturque ad instar expensarum aliis in causis factarum. De quarum ratione & taxatione passim Doctores in cap. finem de dolo & contumacia, l. eum quem temere ff. de iudicis, Gaill. lib. 1. obser. 151. Veniunt itaque in hanc rationem sumptus omnes, quorum ratio aliis in causis haberi solet; Equiparatorum enim eadem est ratio. Praeses loco ab equi-

13 (96) Ad quorum solutionem ordinarii ipsi possunt eosdem inquisitos & accusatos compellere. An autem nova ad hoc sit opus citatione ad videndum in expensis condemnari Bartholus censuit opus esse. l. i. num. 13. ff. si quis ius dicenti non obtemper. lib. 3. cap. de dolo & contum. §. idem quoque in gloss. verb. legitime. Compellere ergo poterunt per censuram Ecclesiasticam & aliis iuris remediis etiam invocato pu-

14 blico auxilio brachioque seculari si hoc expedierit. cap. 1. cap. quoniam de officio ordin. Gaill. de pace publica lib. 2. capit. 17. numer. 33. Paul. Lancelot. instit. canon. lib. 2. de Ret. dom. §. Quum in idem verb. remediis ubi gloss. & loco 1. habere Officialis armatos, Abb. cap. Cum non ab homine de iudicis cap. significasti in fine de officio det. Lancelot. ubi supra lib. 3. de iudicis, §. est & alia in gloss. verb. implorare. Felin. cap. significasti, num. 4. de Officio deleg. Delegataque causa omnia delegata censentur, sine quibus causa executioni mandari non potest. c. prater ea de officio de-

15 leg. Lancelot. ubi supra lib. 3. de procuratoribus §. quoniam in gloss. verb. ventillan-jurisdictionis alterius auxilium. Dist. 17. cap. non licuit & 24. quest. 5. cap. Principes. Quia quoties deficit Ecclesiastica potestas, recur. i potest ad auxilium brachii secularis 10. quest. 1. cap. petimus, & 24. quest. 5. cap. de liguribus. Unaque jurisdictione debet per aliam adjuvari. can. ad verum dist. 96. & d. ca. Quoniam Lancelot. instit. canon. lib. 4. cap. de hereticis §. utrumque in gloss. verb. brachium seculare, late, Gaill. de pace publica lib. 2. cap. 17. num. 32. & seqq. & susius lib. 1. obser. 115. ubi sigillatim im-vocationem brachi secularis examinat. Ab hoc iure procedunt litteræ quas Germani vocare solent mutui compassus, de quibus Andreas Gaill. d. cap. 17. num. 35. Nos vero iuris subsidium vel litteras subsidiales appellamus, sine quibus vana

redderetur & eluforia rerum judicatarum executio. l. à divo Pio §. sententiam Roma 16
 ff. de rejudic. l. properandum §. fin autem reus l. de iudiciis l. 1. ff. de offic. consul. &
 ubique Doctores. In spagnam Reipub. perniciem. Status enim reipublicæ (reque
 Cæro pro Sylicia) maxime rebus judicatis continetur ut rectè Theodoricus Rex iud
 Calliodorum, variat. Epist. lib. 1. epist. 5. scripsisse dicatur in hæc verba. Unus in
 ter procellas humanas portus instructus est, quem si homines fervida voluntate præ
 tereunt, in undosis jurgis semper errabunt. Itaque in immensum trahi non debent
 finita litigia, quæ enim dabitur discordantibus pax si legitimis sententiis non acquies
 catur.

(97) *Per proprium.* Proprium quid significet & quotuplex sit, tradunt Petrus 17
 Andreas Gammarios, in *dialectica legali lib. 3. cap. 5. vol. Oce. 1. fol. 287.* Et Christo
 phorus Hegendofinus, in *dialect. legali lib. 1. tom 12. eodem vol. fol. 239.* Sed ii magis
 dialectice. Navarrus vero, de *regularibus comment. 1. num. 15.* proprius ad jurispru
 dentiam, proprium ff. com. *prediorum.*

(98) *Velatum.* Dicitur alias diversum quid antecedente qualitate implicat.
 Leobinus Aurelianensis tract. de *mandatis Apostolicis num. 15. late Abb. sel. & de cap. se
 des de rescriptis Rom. cons. 13. Jacob. Aurelian. ubi supranum. 21.* Non tamen omnino
 dissimile à priore qualitate. *Fel. d. cap. sedis in fine.*

(99) *Nuntium.* Nuntius & procurator quomodo differant, vide Baldum Ca- 18
 strenf. & Doctores. *In nullum l. si quis alteri vel sibi.* Quid si nuntius in via incidat in la
 trones, an tatiens ei obligetur? vide late Petrum Antipoli. *tractatu de muneribus §.
 1. diversarum questionum num. 40. vol. Oce. 11.* Quid autem, si nuntius litteras sibi
 committas perdat vel se vis destinet? vide de his & similibus questionib. concetnen
 tibus materiam nuntiorum apud Bondislaum de Villadiego, tract. de *legata part. 3.
 per tot. Barib. in extravag. ad reprimendum verb. per nuntium.*

(100) *Quanto citius.* Celeritas plerumque reprobatur, est enim inimica confi- 19
 lio, inquit Salomon & Poeta.

Tu nimium properas & adhuc in a messis in herba est.
 Proinde vulgatum illud est. *Sar cito, s'fat bene.* Nulla enim res potest esse simul
 & festinata & bene examinata. Ideoque Cæsar Augustus in ore semper fertur
 habuisse *FESTINA LENTE.* Non ignarus, quod celeritatem penitentia, sed
 eadem fera atque inutilis sequatur, præcipitata enim raptim consilia neque revo
 cari, neque in integrum restitui possunt. Non raro tamen etiam commendatur
 & in præcepto est celeritas, uti per exempla late ostendit Glossographus, in *cap.
 fin. verb. celeritate de elect. in 6.* Et elegantissime id demonstrat Ioannes à Choc
 kier frater meus in thesauro suo aphorismorum politicorum. *lib. 3. cap. 21.* Res
 enim, occasio, tempus, anima est actionum humanarum & rerum bene gerenda
 rum. Itaque Pontifex hic non commendat celeritatem quæ rationi & consilii
 est

est inimica, sed nimiam cunctationem & negligentiam condemnavit, Quod autem iustus aliquid celeriter expedire in mora censeri debeat, vide Paul. Lancel. *insti. Canon. lib. 1. de coll. in 6. verb. mora. DD. l. 2. §. confessim ff. ad Terent. add. supra Scholio 54.*

(101) *Destinare procurem.* Cuius autem imputari debeat culpa nuntii scrius destinantis vel rem ei commissam amittentis late distinguendo examinat Bondislaus de Villadiego. *tract. de legato part. 3. num. 37. vol. Occ. 1. 4.* Itaque ordinarii ad vigilent, ut processum deferendum fidei consignent tabellario, quamdiu enim is non est delatus ad manus sanctæ Sedis, Officio functi esse dici non possunt; denominatio enim non fit ab eo quod erit, sed ab eo quod est. *Bal. l. si nondum C. de furtis. Destinatumque pro completo haberi necdum potest. l. cetera §. sed si paraverit ff. deleg. 1. Joannes Staphileus de Gratia & expectat. §. circa num. 27. & seqq. vol. Occ. 1. 4. fol. 34. Baldus d. l. si nondum.*

(102) *Apud eandem Sedem.* Qui veniant appellatione Sedis Apostolicæ, superius est traditum. *Scholio 17. & 93.* Quære hic licet, quales sint partes iudicis, ad quem causa aliqua remittitur, & an antequam acta clausa & sigillata aperiant, necesse sit citationem emittere in partem cuius interest, videri poterit Speculator *de remissionibus Rubr. quale sit officium eius ad quem sit remissio.* Qui censuit necesse esse: mihi vero hoc in casu non videtur. Tum quod supra succinctim ostendimus in sententia Principis citationem non requiri. *Scholio 7. n. 3. vers. 7.* Tum quod ejusmodi apertio sit exactis præcedens. *ibid. vers. 22.* Tum quod longè ablenes citandi non sint, *ibid. vers. 106.* Tum quod apertio impediri non possit. Denique hic casus est inter plerisque exceptos à necessitate citationis, de quibus late ranta in Speculo.

(103) *Per Romanum Pontificem.* Cognitio causarum immediate subiectarum summo Pontifici ejus vel sanctæ Sedis Apostolicæ cognitioni sunt reservatæ, ut dictum est. *tract. de Exemptionibus lib. 1. cap. 1. & seqq.* Quorum cognitionem quorundam aut personarum exemptarum, jurisdictionis in partibus, uti solet conservatoribus, quam ipsiusmet Pontificis eam delegantis. Uti infra ad explicationem Concilii Tridentini multa ordinarij auctoritate delegata demandantis ostendi. *De conservatoribus quest. 107. post. princ.*

(104) *Vel alius.* De hac dictione alius, videri poterunt Doctores. *cap. Sedes de rescriptis, fassl. quicumque, C. qui admittant. ad bon. poss. & aliquid supra notatum est Scholio 98.*

(105) *Cui duxerit committendum.* Idque speciali & particulari commissione. Quia causæ Exemptorum non veniunt sub generali commissione facta legatis

gatis Apostolicis, uti latè dictum est, *tract. de Exempt. lib. 2. quest. 2.* prout nec exemptos sub generali dispositione comprehendi plerisque visum est, dixi *ibid. q. 3. lib. 1.* Quid autem si legati sint non tantum qui dicuntur missi, sed nati. Item quid si sine cum potestate legati à latere. Item quid si legati sint à latere? *traditur d. qu. 2. lib. 2. de jurisdictione ordinarii in Exemptos.*

(106) *Diligenter.* Sic etiam D. Gregorius hortatur in hæc verba: Fraternitatem tuam his hortamur affectibus, ut cum Deificus decet timorè causam hanc subtili omnino investigatione perquiras. *tex. Can. quia sunt dist. 18.*

(107) *Examinandum.* Secundum Doctrinam Evaristi Papæ iniquitatis. *Judicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere. Cap. judicantem 30. quest. 5.*

(109) *Et ita.* De hac loquendi formula aliquid allatum est supra *Scholio 56.*

(110) *Culpabiles reperi.* Id est alicujus criminis vel delicti vere reos culpabiles esse longè plus est quam esse reum. Nomen enim rei dicitur relatum inter reos, cum iudex non obstantibus exceptionibus dilatoriis decernit via regia super accusatione procedendum, vel cum iudex etiam litè non contestata facit aliquem describi inter nomina Reorum. *Julius Clarus pract. quest. 8. fin. quest. 14. numer. 13.*

(111) *Quo ad condemnationem.* Ad quam non procedendum, priusquam iudex in statere & æquilibrio posuerit circumstantias totius causæ, personæ, loci, temporis, qualitatis, quantitatis, eventus. Sunt enim iudici omnia hæc lynceis oculis perspicienda. *l. Sacrilegii ff. ad l. Jul. peculatus.* Et subtili investigatione perquirenda atque trutinanda, uti ante dictum est. *Scholio 106. & 107.*

(112) *Vel propter sufficientia indicia.* De iudiciis distinctè scripserunt Guido de Sufaria, Franciscus Brunus, Marcus Blancus, Anthonius de Rosellis, quorum tractatus sunt congesti in decimo volumine tractatum Juris. Quæ autem & qualia dicantur sufficientia indicia, late pertractat Jacobus Menochius *lib. 1. pref. 89 per tot.* nihil quo in hac iudiciorum materia est quod specialiter Exemptos concernat, & proinde nihil ex professo venit hic inquirendum.

(113) *Propter quæ ad torturam.* Quæ ejusmodi sint indicia, ex quibus deveniri possit ad torturam, unus è multis dilucidè ostendit Jacobus Menochius, *lib. 1. presump. 89.* Quam autem in torturæ exhibitione circumspicere debeat esse iudex, præterea quæ qualis & quanta fides adhiberi debeat confessionibus in tortura factis, tradunt omnes criminalistæ & succinctim clareque Matheus Wezembecius, in *Paraculis tit. de quest.*

(114) *Pro veritate exquirenda.* Quia pleraque crimina clam arbitris & ita occulte committuntur, ut semper copia testium haberi non possit, ideo introductum esse refert Cicero *de Arte orat.* ut per tormenta veritas inquiretur. *Paul. lib.*

lib. 3. sent. tit. 14. § 16. Eleganter Quintilianus lib. 5. cap. 4. in hac torturæ materia sic
 30 scriptum reliquit : Si de habenda quæstione agetur, plurimum intererit quis &
 quem postulet aut offerat, & in quem ex qua causa live jam erit habita, quis ei pro-
 fuerit. Quis & quomodo sit tortus, an credibilia dixerit, an inter se constantia per-
 severaverit in eo quod cepit, an aliquid dolore mutaverit prima parte quæstio-
 nis, an cruciatu procedente, quæ utrimque tam infinita sunt, quam ipsa rerum
 31 varietas. Ita ille. De generibus vero tormentorum modo & ratione infligendi pro-
 lixè tractavit Tranquillus Ambrosius, *tract. de modo formandi processum informati-
 vum*. Rectè itaque hic Pontifex studet veritati exquirendæ. Veritas enim se-
 pius exagitata magis splendescit in lucem. *cap. grave 32. quæst. 9.* eaque studiosa in-
 quisiitione solet inveniri. *l. numerum §. 1. ff. de muneribus*. Veritatem autem impe-
 diunt maximè quatuor illæ cardinales passiones, pro quarum refrenatione, huic
 adoniis versibus utitur Boetius à Navarro laudatus, in *Manuali Confessoriorum
 preludio. 15.*

Gaudia pelle
 Pelle timorem
 Spemque fugato
 Nec dolor adsit
 Nubila menti est.
 Vinctaque frenis
 Hæc ubi regnant.

Potissimè verò inquit Urbanus Papa, *cap. Episcopus 35. quæst. 6.* Timor & amor,
 Timor inquam, quia ut inquit Martialis supra citatus:

Res est speriosa timor.

Amor verò, qui in affectu habendi consistit, quia is est, inquit Seneca in *Oratione*.
 Vis iniqua mentis & blandus animi calor, neque consilium, neque modum in se
 habens ullum incertum, id si ratione certum facere velis: nihilo plus agis quam
 si des operam, inquit Terentius, quod ut cum ratione insanias. Itaque ob oculos
 ponendum, quo sine munuscula præbeantur. Id quod benè exprimit Martialis hoc
 disticho.

Munera magna quidem mitis, sed mitis in hamo

Et Piscatorem Piscis amare potest.

Et concludendum, facultatem ratiocinandi in amatore munerum, non in capite
 sed in pecuniis collocari:

Nam qua reverentia legum,

Quis metus aut pudor est inquam propevatis avari?

Inquit Juvenalis. Certe nulla. Nam

Munera crede mihi excocant hominesque Deisque.

Et ut inquit Horat. Sil. 2. libr. 2.

*Dicam si potero male verum examinat omnis
Corruptus iudex.*

Denique Iudex vacare debet ab amoris passione, quia in iudiciis acceptatio personarum non est habenda. *Can. Sacrorum dist. 63. cap. in iudiciis de reg. iur. in 6.* Alioquin libertate à jure regulata uti non poterit, teste Horat. Satyr. 7. l. 1.

*Quisnam igitur liber? Sapiens sibi que imperiosus
Quem neque Pauperies, neque mors, neque vincula terrent.
Occurrere cupidinibus contemmere honores
Fortis es in seipso totus teres atque rotundus
In quem manca ruit semper fortuna.*

Et eleganter pieque Calixtus Papa in cap. accusatores 3. quest. 5. Scriptum reliquit in hac verba: Amor carnalis & timor atque avaritia plerumque sensus hebetant humanos & pervertunt opiniones, ut quæstum pietatem putent, & pecuniam quasi mercedem prudentiæ. Præterea D. Gregorius cap. quatuor 11. quest. 3. quatuor modis humanum iudicium pervertitur. Timore dum metu potestatis alicujus veritatem loqui pertimescimus. Cupiditate, dum præmio alicujus animum corrumptimus. Odio, dum contra quemlibet adversarium molimur. Amore, dum amico vel propinquo contendimus præstare auxilium.

(115) *Procedi valeat.* Juris ordine & tramite servato quem ante descripsimus, *glossæ in 89.* hoc est simpliciter, de plano, velo levato & sine longo sufflamine litis.

(116) *Ad ipsos Diocesanos seu ordinarios.* Qui Ordinarii & Diocesani nomine censendi sunt, supra ostendimus *Scholio 60. & 61.* Dicitio *seu* ponitur inter diveta, & stat ampliative ad rem diversam, *Hier. Gratius conf. 153. num. 42. part. 2.* quæ de re etiam supra *Scholio 76.*

(117) *Per eos.* Dicitio *per* denotat perfectionem & augmentum rei cui additur. *Abb. cap. si constiterit num. 13. de accusat.* An autem ex hoc sermone censeatur electa invidiosa personæ, ita quod Diocesani vel ordinarii vires suas alteri demandare non possint, supra ostentum est.

(118) *Authoritate nostra.* An pontifex ita ordinariis rescribendo, jurisdictionem eorum excitate, an vero delegare censeatur, supra ostentum est *Scholio 83.* remittendo lectorem ad tractatum de Exemptionibus *lib. 2. cap. 14.* in quo ubertius omnia quæ huc spectant discussimus.

(119) *In causa inquisitionis seu accusationis.* Duplici enim ratione criminalia iudicia solent institui, aut per inquisitionem, aut per accusationem, sed & quandoque per denunciationem. *Paulus Lancel. instit. Canon. lib. 4. cap. de accusat.* Per inquisitionem criminale iudicium instituitur, cum præcedente diffamatione & quasi

quasi fama denuntiante de crimine per judicem inquiritur. *Lancelot. ibid. §. per inquisitionem.* Necesse autem est, ut infamia præcedat, alioquin iudicium inquisitionis non subsistit idque nisi pars adversus quam inquiritur, non excipiat, taciturnitate enim ejus firmari potest iudicium ita ceptum, vel nisi autoritate & mandato Papæ vel Principis ad inquisitionem procedatur. *Lancelot. d. loco. §. idem etiam, ubi gloss. in verbis commissis.* Præterea nisi inquisitum crimen fateatur, confessio enim omnem solemnitatis defectum obliterat. *Lancelot. ibid. qua de re etiam Doctores in cap. fin. de accusat. in 6.* Inquisitio autem alia generalis, alia specialis. Generalis citationem non requirit. *Gabriel. Com. concl. libr. 2. de citat. concl. 1. num. 104.* quia per generalem inquisitionem nemo inquisitus dici potest, & per eam lis pendere contra aliquem non dicitur. *Navar. conf. 7. num. 4. de accusat.*

Accusationis autem alia Juris Canonici est dispositio, alia civilis, uti videtur esse fufiffimè apud Prosperum Farinaceum in *pract. crim. lib. 1.* Illud etiam notandum est, omnia delicta Jure Canonico esse publica. *Farinac. d. lib. quest. 18. num. 16. Item de Anania cap. Statuimus numer. 19. de maledictis gloss. can. infames verb. fures 6. quest. 1.* Et ideo ordinarius non modò adversus peccantes mortaliter per viam accusationis procedere. *Navar. conf. 7. de officio ord.* Sed etiam ex officio per inquisitionem secretam inquirere. *Farinac. d. lib. 1. quest. 1. num. 10.* Clarus in *pract. quest. 3. vers. sed, cum quicquid sit. Decian. conf. 18. n. 198. Et seqq. lib. 1.*

(120) *Uterius.* Dicitio hæc est continuative actus ante cepti. Permittitur itaque Ordinario ut resumat armamenta, rementa seu munimenta causæ criminalis ante inchoatæ, ut loquitur Rebuffus in *l. verbum reddendi ff. de verb. sig. Et in l. b. ves ff. eod.*

(121) *Legitimo procedendum.* Legitimum dicitur, quod est æquum, justum, conveniens & legitimo modo. *Francus in cap. factum legitum è in pr. verb. legitime ff. de Reg. Juris.* Sed hic occurrit dubitatio, quid Pontifex per hunc legitime procedendi modum intelligat. An solemnem, in quem facile quis ob solemnitatem juris positivo non observatam impingat. An verò simplicem & summarium procedendi modum, qui ad naturalem æquitatem, Jusque gentium est redactum? Certe verius est, intellexisse postremum hunc procedendi modum, de quo ante fecerat mentionem. *vide supra Scholio 87.* Juris enim est, clausulam unam rescripti seu constitutionis Apostolicæ per aliam declarari, ubi aperte satis rescripta Pontifex Celestinus in *cap. secundo requiris de appellat.* Probatque id suo more subtiliter Ludovicus Romanus. *Conf. 334. vers. ultimo quia clarum.* Porrò Pontifex ante sustulit solemnitates judiciorum juris positivi. *d. Scholio 87.* Ergo & in hac clausula id ipsum fecisse censendus est, clausula enim posita in una parte dispositionis, ad omnia alia refertur, cum subest eadem ratio. *Navarrius conf. 92. nu. 4. de Simonia. Fel. in cap. causam. qui num. 4. de rescriptis. Et d. cap. secundum requiris de appellat.*

appell. Denique in Principio hujus constitutionis præscribit modum, formam & legem procedendi contra exemptos, in posteriore autem præfigit similem legem ulterioris procedendi & terminandi processus anteceptos. Porro clausula posita in dispositione legis præcedentis, intelligitur tacite repetita in dispositione legis sequentis, de eadem materia loquentis. *Romani conf. 345. col. 5. in fin. Barth. l. prator aut. §. eritque diffinitia ff. de vi. bon. rapt.*

Pollrem ò qualitates causæ præcedentis veniunt in repetitione uniformi. *Paris. 40*
*conf. 18. num. 23. lib. 2. Rota noviss. dec. 696. num. 13. part. 1. unaque determinatio respiciens plura determinabilia, pariformiter ea determinat. l. hoc iure ff. de vulg. & pup. Et nequid plura verba cujuscumque dispositionis interpretanda sunt, secundum mentem disponentis quæ ex ratione & illius causæ finali colligitur. Abbas d. cap. secundo requiritis. Ostendimus autem intentionem Pontificis esse, ut quanto citius fieri potest, hæc lites expediantur. *Scholio 26.* Estque id etiam reipublicæ bono consentaneum, ut lites quantocius ditimantur. *Navar. cap. novie. not. 6. num. 79. de iudicis.* Ergo id ipsum & voluisse & sensisse Pontificem quem ante scripsimus *Scholio 9.* adeo invigilare paci & quieti subditorum dicendum est & concludendum, hac in specie processum non esse procedendum longo sufflamine litis, ne quod in proverbio est, dicitur, Bonas iudex est.*

(122) *Et causam ipsam.* Scilicet inquisitionis vel accusationis.
 (123) *Prout iustum fuerit.* Dicitur prout denotat modum *l. 1. C. de condit. quæ sub modo l. de eo ff. de cond. causa data.* *Albertus de pergamo de proposit. num. 77.* Dicitur Pontifex prout iustum fuerit. Quia ex ore sedentis in throno procedit gladius bis acutus, ex ore enim relictissima debet prodire sententia, quæ contra iustitiam nulli pareat, sed reddat unicuique quod suum est. *text. cap. ex ore ubi gloss. de privilegiis.* quasi gestans, inquit *D. Gregorius in cap. omnis dist. 45.* statetiam in manu.

(124) *Terminandam.* U. que ad diffinitionem & exitum causæ illiusque executionem iudex officio functus esse dici non potest. *cap. in literis de offic. deleg. Licet enim per sententiam iudex officio functus dicatur. l. iudex postquam l. cum querebatur. Id verum est respectu cognitionis, non vero respectu executionis. d. cap. in literis. Lan- celot. in situ. canon. lib. 8. de iudicis §. idem juris in gloss. verb. functus.* Quamdiu enim sententia executioni plene non est mandata, lis adhuc dicitur perdurare & nequaquam esse extincta. *Rota novissima dec. 33. num. 10. lib. 3.* idque nisi causæ cognitio commissâ fuerit, tunc enim executio sententiæ commissa non videbitur. *Apost. ad Felin. in cap. sane num. 2. verb. executio de offic. deleg. & penius per eum in cap. significasti eod. tit.*

An autem à sententia in casu hujus constitutionis appellari possit, quæstionis esse potest? *Speculator de appellat. §. in quibus numer. 14. vers. undecimo.* Distinguit inter clericos regulares & seculares, illos putat appellare à correctio-
 ne

ne non posse, quod major sit prelatorum in eos potestas. Hos autem posse, quia id de jure vetitum esse non invenitur, idque diversorum jurium autoritatibus comprobavit verum sacrosanctum & œcumenicum Concil. Trident. indistinctè statuit appellari non posse. *sess. 24. cap. 10.* Confirmavitque ejusdem Concilii interpres Sancia Congregatio, & etiam idiplum in decisionibus Marchiæ comprobavit Antho-
 44 *nius de Amatis decis. 25. Navarr. cap. cum contingat 14. nullitas de rescript. num. 5. de Abb. cap. licet num. 1. § 4. de rescript.* Idque nisi in correctione modus excedatur, eoque casu ut appellatio effectum sortiri possit, deduci debet particulatim & distinctè excessus, qui in correctionis modo commissus est, uti dilucide ostendit Felinus 1. cap. super literis num. 18. de rescriptis. *Marant. de ord. jud. par. 6. act. 2. in decis. for. num. 322.* Idque indistinctè sive versetur in casu quo regularis appellatur, sive qui-
 libet alius clericus secularis. Navarrus enim de Regularib. comment. 3. num. 51. non admittit distinctionem Speculatoris in d. §. in quibus vers. 11. tollentis regulari benefici-
 cium appellacionis rationibus per multis, quas ibi Navarrus adducit, autoritatibusque tam juris quam Concil. Trid. confirmat. Proinde si appellatio interponatur, juris effectum non operabitur, Appellatio enim catens adminiculo juris scripti statuti, Concilii vel constitutionis, executionem impedire non potest. *Mandofius de inhibiti-
 45 quest. 59. numer. 6. l. quisquis C. quorum appellat.* Sed an eadem in interlocutoria sententia obtineant, dictum est supra. *Scholio 5. gloss. 73.* Quæ tamen cum mica salis intel-
 ligenda sunt, uti bene animadvertit in explicatione Concilii Tridentini Ignatius Lopez in *practica crim. cap. 79. ut. de concubinaris vers. est tamen circa.* Nisi superiori de
 46 injuria sententia à qua ex actis liqueat, *Staphil. de literis justitia §. Imprimis Nicellus in concord. gloss. concordia §. vers. salit. sexto. Marant. de ord. jud. par. 6. act. 1. in decisori-
 is num. 116. Mathes sing. 127. Rot. noviss. decis. 1376. numer. 1. §. decis. 421. libr. 3.* Quid autem si in continenti gravaminis probatio eff. ratur, videri poterunt Doctores. *Mench. de arbur. lud. lib. 2. Cent. 1. casu 9. §. seqq. Staphil. §. Nicellus ubi supra.* Et quidem talis est præmissorum Doctorum sententia. Verum siro totæ auditorio
 47 decisum fuit, sententia criminales ne quidem ex capite notoriæ in justitia revocari possit. *Rota noviss. dec. 91. num. 1. decis. 101. num. 1. par. 1.* Sed an sententia lata contra formam hujus constitutionis de nullitate impugnari possit? Videtur quod sic, Quia sententia lata contra Concilium, est ipso jure nulla. *Cavale. dec. 2. numer. 66. part. 3. dec. 28. num. 14. eadem parte. Caballinus ad Consti. agidianam lib. 6. cap. 28. num. 3. & nunquam transitum facit in rem judicatam. Cavale. d. dec. 28. num. 14. part. 3. Alex. conf. 81. col. 1. vol. 2.* Constitutionem autem hanc esse conciliarem, hoc est in Concilio Lateranensi editam, nemo est qui ambigat. Insuper sententia lata contra extravagantem, hoc est Papalem constitutionem, in volumina librorum juris etiam non redactam, *Joannes Francisci de Pavinis in commentariis ad extravagantes*

tes, si sit publicata & indubitata, est ipso jure nulla, tanquam lata contra legem scriptam. *Ioannes Francisci ibid. Vantius de nullis, tit. de nullis, ex defectu processus num. 124.* Secus autem (sunt verba Francisci de Pavinis) ubi supra, si de ea dubitatur, per cap. *pastoris de fide instr.* Et ideo super ea Papa est consulendus, & si reperitur in archiepiscopio, dicitur indubitata. *auth. ad hoc C. de fide instr. l. celsus ff. de probat.* Et videm præsumitur, quando reperitur inter extravagantes. 20. qu. 1. cap. quoniam progre-
 num, maxime si reperitur glossata per Doctorem famosum. l. 1. in fin. l. de novo
 Cid. *Pavin. ubi supra.* vel si fuit diu observata. *Pavin. ibid.* Debet autem extragens 48
 bo, si producendæ sunt extra curiam vel sub sigillo Vicecancellarii vel camerarii si
 in curia. *Pavin. ibid. Hieronymus Clarus Brixianus in proemio extravagantium.*

Utrum autem extravagantes quæ producuntur, debeant habere datum tempo-
 ris: distinguitur: aut sunt diu observata vel redacta in volumen legum, & non est
 necesse, vel sunt noviter edita & promulgata & tunc opus est habeant datam præci-
 si temporis. *Bar. b. in extravag. Qui sint Rebelles verbo datum.*

Et quia hoc in *Scholo 124.* appellationis materiam delibavimus, non abs re cen-
 suis, si centum & amplius casus hoc loco recenserem, quos Antonius Nicellus ex diver-
 sis glossarum hypomnematis in unum veluti fascem collegit. *Tractatu de concor-
 diis glossarum concordia 6. à nu. 15. usque 161.* Quorum summa capitum quia mate-
 ria crebra & in foro utilis est huiusmodi.

Primo confessus & convictus non appellat etiam in criminalibus. *Anton. Nicel.
 d. concordia 6. num. 9. & 10. late iem Marant. de ord. iud. part. 6. in decisoriis acti 2.
 num. 267. & seqq.*

II. In notoriis criminibus. *Nic. num. 16 gloss. & DD. cap. non solum de app. in 6.
 gloss. ad cap. pastoralis de appel. Marant. d. num. 267.*

III. Cum appellationi est renunciatum. *Nic. ibid. numer. 22. l. fin. §. fin. C. de
 temp. app.*

IV. In material. fin. l. de edict. *D. Andr. Nicell. ibid. num. 25. l. quisquis l. quo-
 rum appel.*

V. In momentanea possessione. *Nicel. num. 26. ubi late id deducit ampliat. &
 perstringit.*

VI. In causa alimentorum. *Nic. numer. 35. latissime supra. Petrus Surdus in tra-
 ctatu de alimentis.*

VII. Item in iis quæ celeritatem desiderant. *Nic. d. num. 34. l. fin. C. de app. non re-
 cip. Rom. sing. 786. Petrus in d. tractu de alimentis Tiraq. de pia causa privil. 153.*

VIII. In executivis. *Nicel. num. 37. nisi tamen modus excedatur. l. ab exem-
 ptione C. quorum appell. à sententia tamen de exequendo appellatur secundum
 quos.*

- 72 *In Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ord. moderant.*
quosdam, quos recenset Antonius Nicellus, *ibid. Marant. d. numer. 267. & seqq.*
IX. In causa Pia. Secundum aliquos. *Nicell. numer. 39. Qua de te vide etiam*
Tiraq. *tract. de Pia causa privilegio 153.*
X. In interlocutoriis. Secundum jus civile. *Nicell. num. 40. Fel. ca. cum loan-*
nes col. 8. de fide instr. de l. 2. ff. de app. recip. A larant. ubi supra.
XI. Cum sententia consensu parvum fertur de consilio sapientis. *Nicellus num. 45*
Spec. de appell. §. videndum in fin. Fel. cap. causam qua de re jud. Mar. d. loco.
XII. In causa reductionis ad arbitrium boni viri. *Nicell. num. 46. Pualis in tract.*
clausularum §. Postremo ubi laic. Rom. conf. 261.
XIII. Officialis in officio condemnatus. *Nicell. n. 47. las. in l. qui jurisdictioni col. 3.*
ff. de jurisd. om. jud. l. multi. C. quorum appellat. Marant. d. loco n. 290.
XIV. In sententia Arbitri. *Nicell. num. 48.*
XV. In sententia arbitratoris. *Nicell. num. 49. l. diem proferre §. stari ubi ff. de ar-*
bitris.
XVI. In arbitrariis modici præjudicii. *Nicell. numer. 50. Bald. in sua Margaria*
vers. appellari non potest. Innoc. cap. conquestus de feriis, Menoch. de arbitr. iud. libr.
quest. 70.
XVII. In debito fiscali. *Nicell. num. 50. vers. 17. l. abstinendum C. quorum appel-*
lat. Mar. ubi supra.
XVIII. In vero contumace. *Nicell. nu. 51. ubi id late deducit & restringit Ma-*
rants. ubi supra num. 273. De æquitate tamen canonica etiam verus contumax appel-
lat. Ferrerius conf. 216. num. 3. Anton de Amatus deces. Rota Marchie 36. n. 4.
XIX. In sententia Principis. *Nicell. n. 60. l. 1. in pr. ff. à quibus appell. non licet.*
XX. In sententia præfecti prætorio. *Nicell. num. 61. l. a proconsulibus ff. de app. l.*
unica C. de sent. præfectis prætorio.
XXI. In sententia Episcopi, cujus jurisdictio fuit prorogata. *Nicell. num. 62. l. si*
qui ex consensu ff. de appellat.
XXII. Cum causa al cuius conscientie commissa est. *Nicell. num. 63. Bald. l. 2. C.*
de sent. ex periculo recitandis.
XXIII. In sententia ipso jure nulla. *Nicell. num. 64. l. si expressim l. si constat. ff. de*
appellat.
XXIV. A statuto generali iniquo. *Nicell. numer. 66. Bald. l. quisquis C. quorum*
appellat.
XXV. A tribus conformibus. *Nicell. numer. 67. tot. tit. C. ne liceat in una eadem-*
que causa.
XXVI. In causa syndicatus. *Nicell. num. 68. Paris in tract. syndicatus.*
XXVII. Cum appellatur post tempus à jure præfixum. *Nicell. num. 69. auth. sed*
hodie C. de appel.

XXVIII. Ab edicto Divi Adriani &c. l. fin. C. de edicto. Nicell. num. 70. Decisus & DD. d. l. fin.

XXIX. Appellare non potest victor pro expensis, quando victus à Principali appellavit. Nicell. num. 72. l. fin. l. Quando provocare non est necesse.

XXX. A sententia excommunicationis. Nicell. num. 73. cap. Pastoralis §. verum de appellat. Fel. cap. significaverunt in fine de excepti.

XXXI. Cum appellatur simpliciter ab excessu executionis & non à tanto. Nicell. num. 74. Innocent. cap. super eo quod mes. causa. Abb. cap. quod ad consultationem de re iudicata. ibique Fel. col. 16.

XXXII. Cum quis vult appellare ab uno articulo ex connexis cum aliis, à quibus non potest appellare. Nicell. num. 75. Abb. cap. secundo requirit de appellat. quamvis obstitit ea qua de mixtura adfert Menochius. de Rec. poss. Rem. 9. num. 32. Virg. de Botanis ad Egidianam add. 12. num. 1. March. in suo tractat. de differentiis sententiarum.

XXXIII. In dolo est appellante. Nicell. num. 76. c. ut debitus de appellat. Barth. l. tutorem §. tutor. ff. de adm. tut.

XXXIV. A muneribus & honoribus Ecclesiasticis. Nicell. num. 77. Bald. in suis sing. verb. appellatio. Innoc. cap. proposuit de concess. preb.

XXXV. A poena imposta à iure. Nicell. num. 78. Abb. & DD. cap. consuevit 3. & cap. ad nostram de appellat.

XXXVI. A sententia correctionis. Nicell. num. 79. d. cap. ad nostram & vide nos. supra Scholis 12. 4.

XXXVII. Appellans generaliter non admittitur. Nicell. numer. 80. cap. inter cetera de appell.

XXXVIII. Civili iure appellans per saltum non admittitur. Nicell. num. 81. Secus de iure Canonico. gloss. & DD. cap. 2. de consuet. in 6. cap. Pastoralis, cap. ut debitus de appellat.

XXXIX. Cum quis appellat ad superiores, nec nominatim exprimit ad quos. Nicell. n. 82. Rom. conf. 360.

XL. A pari ad parem. Nicell. num. 83. prepos. in Rubr. de appellat. col. 6. Nisi tamen diverso respectu v. g. à Duce ad eundem Regem. Navarr. de Reg. Comment. 3. num. 1.

XLI. De majori ad minus tribunal. Nicell. numer. 84. Abb. cap. fin. in fin. de precario.

XLII. Sine gravamine. Nicell. num. 84. l. fin. C. quando non provoc. non est necesse.

XLIII. Appellans coram alio, quam coram iudice à quo. Nicell. n. 85. tot. in. ff. Quis & à quo cap. appellatio ubi DD. de app. in 6.

XLIV. In sententia fortis. num. 86. prepos. in rubr. de appell. col. 17.

XLV. Semel appellans, non potest iterum appellare deserto actu primæ appellacionis. *Nicell. num. 87. DD. l. cum procurator. §. i. ff. de novi oper. nunt. v. Marant. ubi supra.*

XLVI. A sententia de exequendo. *Nicell. num. 88. Vide etiam Anton. de Canatio tract. de instr. execut. g. 45. & mar. ubi supra.*

XLVII. Qui requisitus de calumnia non jurat. *Nicell. num. 88. Barib. & DD. l. §. quod Actor C. de juram. calumnia.*

XLVIII. Recedens à iudice à quo ante responsionem de Apostolis. *Nicell. num. 89. Baldus in d. suis siog.*

XLIX. A sententia inter alios lata. *Nicell. n. 90. l. a sententia ff. de appellat. ca. cum inter de elect.*

L. Frivole appellans ab interlocutoria, non potest à definitiva appellare. *Nicell. num. 91. Clem. unica de dolo & contum. cap. i. ut lite non contest.*

LI. Appellare nemo potest ut electio non fiat. *Nicell. num. 2. cap. cum nobilitas de elect.*

LII. In decimis. *Nicell. num. 93. cap. suam nobis de decimis. Mar. besc. nus de comm. son. cap. 4. num. 13. fol. 64. Rebuff. de decimis quæst. 15. numer. 21. Petr. de Moneta de decimis cap. 8. num. 58. nisi tamen excipiat de privilegio Papæ aut compositione. Moneta d. loco. n. 59. & 60.*

LIII. In nominatione publici muneris utilitate privati. *Nicell. num. 93. Secus si sit utilitate publicum. l. si ad scribarum ubi Bald. de appellat. Marant. d. loco.*

LIV. Unus de capitulo non potest appellare à decreto maioris partis Capituli. *Nicell. numer. 94. cap. i. de his qua fiunt a maiore parte. Spec. de appellat. §. v. dendum vers. 20.*

LV. Si quis appellet ne in sua Ecclesia resideat. *Nicell. n. 94. cap. perveni. de appellat. Marant. d. loco*

LVI. In minimis causis secundum Jus Civile. *Nicell. num. 95. aliud de iure Canonico. cap. de appellationibus. de appellat.*

LVII. Cum iudex revocat gravamen. *Nicell. ibid. cap. cum cessante de appellat.*

LVIII. In damnato de falsa moneta. *Nicell. num. 96. l. i. C. de falsa moneta. Marant. ubi supra.*

LIX. In acquiescente sententiæ. *Nicell. num. 97. cap. gratum de offic. eleg. l. ad solutionem C. de re iudic.*

LX. Relapsus in hæresim non appellat. *Nicell. num. 98. cap. ad abolendam §. illis quoque de hæreticis.*

LXI. Cum denegatur audientia, seu cum appellatio est prohibita. *Nicell. n. 98. vel perpetuum silentium imponitur Nicellus ibid. recenset lxxcentos prope juris textus, quibus silentium imponitur seu audientia denegatur.*

LXII. Volens appellare ab eo quod fecit vel procuravit fieri. *Nicell. num. 104. §. generaliter §. 1. C. de rebus creditis.*

LXIII. Ab absolute excommunicationis. *Nicell. num. 105. cap. sacro ubi DD. de sent. excom.*

LXIV. A secunda sententia in arbitrariis, quando prima lapsa est in rem iudicatum. *Nicell. num. 106. gloss. l. si cum exceptione §. hac. actio ff. quod met. causa.*

LXV. A decreto de exhibendo. *Nicell. libid. d. num. 106.*

LXVI. Cum non potest appellari a definitiva, nec etiam potest appellari ab interlocutoria eam precedente. *Nicell. num. 107. quia accessorium naturam sumit sui principalis.*

LXVII. Cum causa committitur appellatione remota. *Nicell. num. 108. l. 1. §. intentum ff. a quibus appellat. non licet. cap. Pastoralis sup. proposuit. cap. meminimus cap. a nobis. de app.*

LXVIII. Appellans ex intervallo viva voce. *Nicell. numer. 110. late prapofuit cap. ut debuit col. 30. de appell.*

LXIX. In appellatione extrajudiciali nisi in casibus exceptis. *Nicell. num. 3. Baribol. §. DD. l. fin. ff. de app. recip.*

LXX. De uno tribunali seu territorio cum ad alud appellatur, & non servatur stylus tribunalis superioris. *Nicell. ibid. numer. 115. Abb. cap. si duobus in not. per. de app.*

LXXI. Quoties periculum est in mora. *Nicell. num. 117. prap. §. DD. cap. quia fronte de app. Spec. de appell. §. in quibus vers. 8.*

LXXII. A pronuntiatione de referendo. *Nicell. num. 118. Sed an ab ipsa relatione. ibid. DD. l. 1. C. de relas.*

LXXIII. Attentans appellare non potest nisi ante omnia attentatum reparat. *Nicell. num. 121. §. suse Lancelot.*

LXXIV. Cum appellatur ab eo, cui media causae sunt commissa. *Nicellus num. 121. glo. e. ut debuit in verb. rationabili de appellat.*

LXXV. Ab iis quae iudex pro arbitrio & non juris necessitate facit. *Nicellus num. 122. Nisi tamen in eiusmodi arbitrio notanter excederet. Menoch. de arbit. ind. lib. 1. quest. 70.*

LXXVI. Cum appellatur a iudice a quo extra tribunal. *Nicellus num. 123. quae tamen opinio paradoxa est & a paucis recepta, ut sentit idem Nicell.*

LXXVII. A facultate quam Doctor habet expellendi fabrum. *Nicell. nu. 123. Bald. l. unica C. si de moment. Rebuff. de privileg. Schol.*

LXXVIII. A sententia de praestando id quod ex cursu naturae debetur. *Nicell. num. 124. Spec. de app. §. in quibus vers. 8. Naturalia enim civili jure non possunt mutari.*

- LXXIX. A contractu. *Nicell. num. 125. item à transacione. l. à sententia §. si heres ff. de appell.*
- LXXX. In sententia contra quam probatio non admittitur. *Nicell. num. 126.*
- LXXXI. In sententia lata inter Patrem & Filium. *Nicell. n. 127. Spec. de appell. §. in quibus vers. sed nunquid es de offic. iud. ord. §. 1. vers. sed cur.*
- LXXXII. In cautione damni infecti. *Nicell. n. 128.*
- LXXXIII. In executionibus ulimarum voluntatum. *Nicell. num. 128. cap. 1. n. 10. bis de testam.*
- LXXXIV. A præcepto iudicis de solvendo; residendo. *Nicell. num. 130. l. si debitor ff. de iud. cap. perveni. 2. de app.*
- LXXXV. A sententia lata vigore Juramenti decisivi. *Nicell. numer. 131. Barth. l. in actionibus in fin. ff. de in litem iurando. Vincens. Caroc. tract. de jurament. decisorio quest. 47. fol. 297.*
- LXXXVI. In laico de consensu etiam utriusque appellante ad Ecclesiasticum. *Nicell. num. 132. ubi vide quomodo id intelligatur.*
- LXXXVII. Cum uterque ab eodem articulo vult appellare. *Nicell. n. 132. proq. §. Card. d. cap. si duobus de appell.*
- LXXXVIII. A sententia in casu auth. bona damnatorum C. de bonis damnat. *Nicell. n. 133. Bal. l. si is qui col. fin. l. si pendente appellas.*
- LXXXIX. Excommunicatus appellans in his quæ extra iudicium fiunt. *Nicell. 133. Spec. d. §. in quibus vers. 35.*
- XC. A sententia senatorum. *Nicell. num. 133. l. 1. ff. à quibus appell. non liceat.*
- XCI. Si sint plures iudices, & quis velit appellare ab una vel in parte parte. *Nicell. n. 134. lex Clem. 1. ubi DD. de appellat.*
- XCI. Cum copia iudicis à quo haberi non possit, superior queri debet. *Nicell. n. 136. l. 1. §. biduum & §. die ff. quando appell. fit.*
- XCI. A sententia legis. *Nicell. ibidem. à sententia tamen qua quis declaratur incidisse in penam legis, licet appellare. g'off. cap. cupientes §. quod si de elect.*
- XCV. Appellans non exprimendo qualitatem sententiæ vel gravaminis. *Nicell. n. 137. l. 1. §. 1. ff. de appel.*
- XCV. Faciens actum per quem videtur appellationi renunciare. *Nicell. num. 118. Etiam si sit actus tacitus. late Felinus cap. quod ad consultationem cor. 5. de re iud.*
- XCVI. Contra seditiosos si sententia lata sit. *Nicell. num. 139. l. Constitutiones ff. de appellas.*
- XCVII. Contra duces factionum. *Nicell. ibid. d. l. Constitutiones.*
- XCVIII. Contra insignes latrones. *Nicell. ibid. d. l. constitutiones.*
- XCIX. Cum non petuntur Apostoli. *Nicell. n. 140. l. 1. ff. de libel. domiss.*
- C. In causâ beneficii non appellatur bis sed semel tantum. *Nicell. numer. 141.*

Ret. decis. 387. incip. fuit dubitatum.

CI. Cum quis tacite renuntiat appellationi. *Nic. num. 142. DD. l. tale pallium qui provocavit ff. de pallis.*

CII. Cum appellatio non admittitur nec à iudice à quo, nec à iudice ad quem. *Nicellus num. 142. Barb. l. chirographus §. 1. ff. de admist. iur. cap. sollicitudinum ubi de app.*

CIII. Ad effectum devolutivum appellatio debet intimari appellato vel illius procuratori. *Nicellus numer. 143. DD. Clem. 1. de appel. late Lancelot. de at. tentati.*

CIV. Qui procurat ut iudex se absentet. *Nic. ibid. cap. Pastoralis §. fin. de offi. del.*

CV. In crimine læsæ majestatis. *Nic. num. 144. Adde Marant. in suo speculo, cap. de appellat.*

CVI. In causa Simoniacæ. *Nicellus num. 145. gloss. cap. urgentis de hæreticis. Marant. ubi supra.*

CVII. Cum iudex admittit exceptionem si probata fuerit. *Nic. num. 146. Spec. de ex. ep. §. coram vobis vers. nem cautus sit iudex.*

CVIII. A futuro gravamine. *Nicel. numer. 146. cap. dilecto, cap. cum cessante de appel.*

CIX. In servo & quocumque alio cui denegatur iudicium. *Nicel. ibid. l. fin. in pr. ff. de app.*

CX. Ab iis quæ sunt facti. *Nic. ibid. Bald. l. si quis provocatione C. de app.*

CXI. A rescripto Principis. *Nic. ibid. l. iubemus. C. de appel.*

CXII. In debitore Reip. *Nic. ibid. 10. l. fin. C. quorum app. Mar. ubi supr.*

CXIII. In appellatione alternativa. *Nic. ibid. est tamen paradoxum uti refert Felin. cap. inter cætera de appell.*

CXIV. In crimine barataria. *Nic. ibid. Bald. Autb. novo jure C. de pena iud. qui male iudicavit.*

CXV. In interdicto. *ibid.*

CXVI. A gravamine extrajudiciali. *ibid. quod ut intelligatur, ibi perspicere.*

CXVII. Si forma statuti in appellatione observanda non observetur. *Nic. num. 150 Capolla conf. 54.*

CXVIII. Cum iudex negligens est, vel nihil decernit. *Nicel. nu. 51. Bald. l. fin. C. de iur. et iur. locut. om. iud.*

CXIX. Cum appellatur à sententia, qua locatio revocatur facta sine consensu Capituli. *Nic. ibid. n. 152. c. ad audiendum de reb. credit.*

CXX. Cum statuto prohibetur appellatio. *Nicellus numer. 152. l. 1. ff. qui et à quibus.*

CXXI. A sententia super primo decreto, Nicell. num. 118. fallentia 83.
Hi sunt casus quos obiter ex Antonio Nicello jurisconsulto Placentino collegi, & digito tantum demonstravi, Lector pro re nata qualiter is quemque casum extenderit vel restinxerit variisque rationibus firmaverit ex eo tanquam ex fonte haurire poterit.

(127) *Remittendam.* De remissione autem criminosa ad locum commissi criminis consuetudo est juri contraria, uti refert Andreas Gaill. de pace publica lib. 1. cap. 16. num. 30. & seqq. Solent tamen inquiri idera *num.* 31. Magistratus vicini juris quodam amicitiae vicinitatisque criminosos sibi invicem remittere sub antigrapho, hoc est attestazione scripto redacta, quod ejusmodi remissio jurisdictioni remittentis praejudicio futura non sit, id quod si inter laicos magistratus observatur, longe magis inter Ecclesiasticos deberet observari, qui uni Principi, hoc est uni Pontifici subiecti sunt, *ca. cuncta per mundum 9. quasi. 3.* Quid sit remissio, quae in ea consideranda sint, in quibus casibus sit facienda, qualiter fieri debeat. Quod sit officium ejus ad quem fit remissio, denique de remissione quae fit à iudice superiore ad inferiorem late tractat Speculator *sic. de remissionibus.*

S. OCTAVUS.

SUMMARIUM.

1. Notarii unde dicti.	5. Pontificum defunctorum debet esse memoria laudabilis, etiamsi illaudate vixisset.
2. Notarii S. Sedis qui dicuntur & an sint in dignitate.	6. Habens non facit Monachum.
3. Officium qualiter surpetur & differat à dignitate.	7. Sedis appellatione quid significetur.
4. Primitiva Ecclesiae fervor.	

(126) **N**otarii (127) autem (128) dictae Sedis (129) quorum officium (130) in ipsis primitivae Ecclesiae initiis (131) & felicitis record. (132) Clem. Papa, (133) ad sanctorum gesta perquirenda atque contribuenda noscitur institutum (134) ad prethonotariatus officium assumpti (135) habitum & Rocherum deferentes (136) & alii nostrae & dictae sedis (137) officiales (138) actu sua officia exercentes (139) tam in civilibus quam in criminalibus (140) ab omni ordinariorum jurisdictione (141) sint exempti.

SCHO-

SCHOLIUM.

(126) **N**otarij. Notarii inde dicti sunt, quod notis quibusdam velocissime di-
 stantium verba excipiant. *Jacob Spiegelus in lexico juris verb. notarii.*
 Quales exceptores tam olim Romæ, quam hodie adhuc esse in Parisiensi Parlamen-
 to, qui miranda quadam solertia omnia propemodum dicta advocatorum judicium-
 que excipiunt refert Guiljelmus Budeus, in annot. ad pandectas l. abesse cum l. seqq. ff.
 ex quibus causis majores. Hinc notis scribere, notis excipere dixit tranquillus de Tito
 Principe Romano & de Cæsare & etiam Plutarchus in Catone. Inde traductum
 ut Actuarii qui acta publica conscribunt notarii vocentur, ut & ii quibus publica
 cura stipulationum, contractuum, instrumentorum conscribendorum publicè est
 demandata. *Spiegel. ubi supra.*

(127) **A**ntem. Dictionem, autem, quandoque esse copulativam, testatur Al-
 bertus de Pergamo de prepositionibus num. 110 quandoque etiam conjunctionem ad-
 versativam. l. ff. si mulier ventris nomine. Hoc sensu videtur, hoc loci usurpanda,
 Pontifex enim novam hic exorditur dispositionem.

(128) **D**icta Sedis. Ii sunt quires ad sanctam Sedem pertinentes describunt,
 & in publica perpetuaque munimenta redigunt, quos in publica esse dignitate ut &
 Principum notarios nemo est qui ambigat. l. i. ubi gloss. & DD. C. de mandatis prin-
 cip. *Spiegelus ubi supra verb. notarii Principis, qua de re vide infra Scholio 134.*

(129) **Q**uorum officium. Officii nomen quandoque sumitur largè, quando-
 que strictè, quandoque propriè, quandoque in propriè, uti late ostendit & diversis
 juris textibus explicat Joannes P. ancisci de Pavinis Rotæ auditor. tract. de officio &
 potestate capituli sede vacante præludio 2. per tot. vol. Occ. 15. fol. 166. Differt officium à
 dignitate, quod illud dicatur esse seu habere onus annexum sive prærogativam ho-
 noris. E contra vero dignitas est quæ habet jurisdictionem cum administratione
 vel honore qua de re Beatus Antonius Archiepiscopus Florentinus. *Tract. de excom-
 municat. cap. 72. num. 4. & seqq. vol. Occ. 16. & Pantius de nullitat. tit. de nullitat. ex de-
 fect. juris d. deleg. num. 70.* Itaque non bene Petrus de Ungola in præf. art. notaria-
 tus in pr. num. 13. Definit Officium notarii esse dignitatem & auctoritatem ad legiti-
 morum negotiorum hominum notam de publico introductam. Notarius enim dig-
 nitatem habere non dicitur, sed officium. *Franc. cap. ut officium §. ad conscribenda de
 hereticis in 6.*

(130) **I**n ipsi primitiva Ecclesia imitio. Cum aurei Sacerdotes litabant in calici-
 bus æneis inquit quidam. Et Tibullius.
Tunc melius coluere fidem cum paupere cultu.

Sta.

Scabui in exigua ligneus ede Deus.

Hinc factum est, inquit D. Hieronymus ad Rusticum Episcopum Narbonensem in can. Diaconi §. *nunc autem dist. 93.* Quod excrecente in Ecclesia, sicut in Romano imperio, avaritiis, perierit lex de Sacerdote, & visio de Propheta. Sed quid? M. Crassus aurum sibi bibit, aurum bibit, auro perit, inquit, D. Augustinus, ca. *quod quidam dicitur §. ex his verbis r. quast. 1.* Legitur enim Marcus Crassus auri sitiens à Parthis peritatio auri ferventis liquidi que interfectus. *gloss. in d. §. ex his verbis;*

Ut merito Propertius Poeta lib. 3. exclam.

At nunc desertis cessant sacraria lucis

Aurum omnes vilita jam pietate colunt.

Auro pulsa fides, auro venalia iura

Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Idem Propert. lib. 3. eleg.

Perloquar atque utinam patria sim vrus aruspex:

Frangitur ipsa sibi Roma superba bonis.

Defectus itaque hujus temporis, quo non solum merita, sed etiam corpora defecerunt, alia jura exposcit, inquit Papa Pelagius in ca. *fraternitate dist. 34.*

(131) *A felicitis Recordationis.* Cum de Pontifice defuncto in litteris, diplomatis aut receptis fit mentio. Honorari solet hoc encomio. Felicitis recordationis, venerabilis, Laudabilis recordationis, bonæ memoriæ. I. *Quoniam C. de Epif. & cler. Resbaurus Castaldus tract. de imperatore quasi. 59. late gloss. extrav. dudum in verb. bona memoria de schismaticis.* Idque etiam inquit ibidem glossa, illaudabiliter vitam suam traduxisset, quia non quid fecerit, sed quid facere debuerit, inspiciendum est. *gloss. d. vers. bona memoria.*

(132) *Clemente I. Qui sub Trajano imperatore anno Domini 102. martyrio affecit.* - st.

(133) *Ad sanctorum gesta perquirenda atque conscribenda noscitur institutum.* Uti legitur in vita Clementis Papæ & Fabiani. Et vide etiam hac de re Lucam de Penna in rubr. *de magistris scripturorum lib. 12.*

(134) *Ad prothonotariatus officium assumpti.* Notarii illi S. Sedis ad altiorem e-
vecti dignitatis gradum nuncupati sunt prothonotarij, id est, primi, & velut aliorum
notariorum Princeps, quos à jurisdictione ordinariorum exemptos esse latius scripsi-
mus *tractatu de exempto à jurisd. ord. lib. 1. quast. 18.* Sacra tamen Concilii Trident.
Constitutio *sess. 24. cap. 11. de reform.* vult dictos prothonotarios jurisdictioni ordi-
narium subiectos velut S. Sedis delegatos, ut latius habetur in dicta Constitutione.
& vide supra *Scholio 126. & seqq.*

(135) *Habuum & Rochetum deferentes.* Licet habitus Monachum non fa-
ciat. *cap. porrectum de Regul. cap. ex parte. Qui clerici vel Monachi.* Statuit tamen

Leo Papa; hac sua constitutione, ne ii gaudeant hac Exemptione, nisi habitum prothonotariatus gestent, quod à juris æquitatisque ratione alienum non esse scriptum est. *quest. 18.* Nam cultus concessus atque magnificus, addit hominibus auctoritatem, inquit Quintilianus *lib. instit. 8.* Quam quidem præ se ferre debent ii, qui à Sancta Sede hoc honoris titulo sunt honorati & proinde amicti esse veste, quæ sit conveniens statui, ordini & officio. *cap. Deus qui de vita & honest. Cler. ca. 2. cum ca. seq. 21. quest. 3.* *Spec. de advocato in. quales vestes debeant habere advocati num. 2.* Ideo est. Quod *Spec. d. loco.* consulat advocatis decetem vestitum hinc male compositis vestibus:

Vir bene vestitus pro vestibus esse peritus

Credetur à multis, quamvis idiota sit ille

Si careat veste, nec sit vestitus honeste

Nihilus est laudis, quamvis sciat omne quod audit.

Ratio inquit, quia talis prima facie presumitur, qualem eum judicat vestis. *Spec. ibid.* Hinc adagium Erasmi in *chiladibus.* Vestis virum faciat, & Ecclesiast. *cap. 19. vers. 27.* Amictus hominis & ritus dentium & ingressus hominis enuntiat de illo. Ceterè Gregorius Nazianzenus ex vultu & habitu se scribit deprehendisse latentem in Juliano Imperatore improbitatem, dixeritque ante illius Imperium: O quale malum Romanorum respublica alit. *Jansenius dicto Ecclesiast. cap. 19. vers. 27.*

(136) *Et alii nostra & dicta Sedis.* Sedis appellatio est æquivoca, neque enim tantum de Pontificali Sede, sed & etiam de Cardinalium sede intelligenda est, ut ostensum est supra *Scholio 16.* & fusillime de ethimo & significatione sedis discutit Joannes Francisci de Pavinis *tract. de officio & potest. Capituli Sede vacante præfatio 6. vol. Occ. 15.*

(137) *Officiales.* Nomen Officialis sumitur quandoque adjectivè, quandoque substantivè. *Spiegelius in Lexico juris verb. Officialis.* Adjectivè tunc sumitur, cum quid significamus quod ad officium pertinet, vel de Officio tractat, substantivè ut hoc in casu cum de ministro magistratus, Principis, Papæ, aut alicujus superioris enuntiat. *Spiegelius ibid.*

(138) *Actu sua officia exorcizantes.* Id latè præbavimus in tractatu de Exemptione à jurisd. ord. *lib. 1. quest. 30.*

(139) *Tam in Civilibus, quam in Criminalibus.* Civilium & Criminalium causarum longè dispar est ratio atque diversitas, uti longè ostendit & probat Paulus Lancelottus *instit. Canon. lib. 4. cap. de accusat. in pr.* Satisque etiam id colligitur ex dictionibus illis tam & quam, quæ diversa & separata solent conjungere.

(140) *Ab omni ordinariorum jurisdictione.* Ordinariorum nomine comprehendendi non tantum Diocesanam, sed etiam quemlibet alium Jurisdictionem quam

quasi Episcopalem habentem, Canone, præscriptione vel privilegio (superius adhuc ostendimus.

(141) *Sine Exempti.* Plenissima itaque & exuberans est hæc Exemptio, quæ antedictas personas eximit à cujuscumque ordinarii Jurisdictione, de qua etiam ante abunde satis à nobis scriptum est. Sed Concilium Tridentinum modificavit ejusmodi Exemptiones, *cap. 11. sess. 24. de reformat.*

§. NONUS.

SUMMARIUM.

1. Dictionis nisi energia.	5. Quid si actio sit mixta.
2. Constitutio Papalis solet ligare duobus à promulgatione mensibus.	6. Dictionis duntaxat energia.
3. Quid si de crimine agatur civiliter, an huic constitutioni erit locus.	7. Ardua causa est excedens 25. Ducatus.
4. Favorabilis est constitutio, quæ exemptos reducit sub Jurisdictione ordinarii.	8. An fieri possit prorogatio in majori summa.
	9. Ducati valor.
	10. Energia dictionis penitus.

(141) **A**lii vero notarii (142) habitum prothonotariatus non deferentes (143) nisi illum (144) infra trimestre (145) post præsentium publicationem (146) assumpserint, (147) ac ipsi ac alii in posterum assumendi (148) habitum & Rocherum hujusmodi (149) continuè non gestantes (150) atque alii nostri & dictæ Sedis Officiales (151) Officia sua actu non exercentes (152) tam in criminalibus (153) quam in civilibus ratione causæ (154) summam 25. Ducatorum auri de camera non excedentis (155) dumtaxat (156) eorundem Diœcesanorum & ordinariorum Jurisdictioni subjaçant (157) in Civilibus vero causis summam hujusmodi excedentibus (158) plena gaudeant Exemptione & (159) à dictorum Diœcesanorum & ordinariorum Jurisdictione (160) penitus sint Exempti.

SCHOLIUM

SCHOLIUM.

(141) **A**lii vero Notarii. De dictione alius scriptum est *Scholio. 98*
 (142) *Habuum prothonotariatus non deferentis.* Rationi enim contententum est, ut qui prothonotarius honore sunt decorati, distinguantur & secernantur peculiari habitu, cum in publica apparent ab aliis. Ideoque est, ut non modo singulis religiones invicem distinguantur, sed & ordines etiam militares, uti solus apud Antonium Scappam describitur. *Tract. de Biveto Rubeo Cardinalium* lib. 7. nu. 15. & 16. Sic fabricensium Privilegio non gaudet, qui fabricensium normam non observat. *Stigmata Ipsi quia consortium C. de fabricens. lib. 11.* & Clericali Privilegio non gaudet, qui Clericalem habitum non gestat. *ca. unico de vita & honest. Cler. cap. ex parte de Privileg. Conc. Trid. sess. 23. cap. 6. de reform.* Qua de re dictum est supra. *Scholio 135. & de Exemptio. lib. 1. q. 18.*

(143) *Nisi illum.* De vi, energia & significatione dictionis nisi, latè Albertus de Pergamo *tract. de Propositionibus num. 77. vers. Nisi.* Idem significat quod si non, Hieron. *Gratus conf. 15. num. 15. part. 1. per l. actione C. de transact.* Inducitque quandam formam. *Gratus num. 15. signanter cum postponitur orationi negativæ.* Hieron. *Gratus conf. 138. num. 7. & 9. part. 1. & eleg. lateque Alciatus l. actione verb. Nisi C. de transact.*

(144) *Infra trimestre.* Dubitabit hic quispiam, cui Pontifex trium mensium tempus indulget ad relumendum habitum, cum bimestre tantum indulerit à promulgationis die ad observantiam suæ legis, uti probat Navarrus *Conf. de constit.* Et nos scripsimus tractatu de Exemptionibus *lib. 1. quest. 50.* Respondeo tetraium numerum esse absolutissimum; unde Virgilius:

Terna tibi hac primum triplici diversa colore

Licia circundo, Terque hac altaria circum

Effigiem duco, numero Deus impare gaudet.

Et ne superstitiosus nimis multa tribuam cum Tiraquelli numeris. *Tractat. de prescript. gloss. 1. verb. per decem annos.* Satis sit hanc esse summi Pontificis, penes quem est rerum summa, voluntatem. Decreta enim Pontificum decet ab omnibus reverenter acceptari. *Lancel. Canon. instu. l. 1. de constit. Eccles. §. decreta.* Non secus quam si D. Petri voce stabilita & firmata essent. *ca. sic omnes dist. 19.* Signanter quod in arbitrio legislatoris consistat, à quo tempore velit legem suam robur assumere. *Menoch. de arbit. iud. l. 2. cent. 2. casu 185. n. 8.*

(145) *Post presentium publicationem.* Legislatoris est præsituere certum tempus, ex quo lex ejus ligare incipiat. *Navarr. conf. 1. d. de constit. & d. libr. 1. quest. 50.*

(146) *Assumpserim.* Verbum assumi ponitur hic in bonam partem Cic. Neque onus in vitis assumpserit, non vero in malam, pro arrego, aut nimium utrius, prout apud eundem Cicer. Si id mihi assumo, videor id meo jure quodammodo vindicare.

(147) *Ac ipsae alii in posterum assumendi.* Comprehendit hic pontifex hac sua sanctione non tantum prothonotarios ante hanc constitutionem creatos, sed etiam in futurum creandos. Eex enim magis ad futura, quam ad praeterita est tendenda.

(148) *Habitum & Rochetum hujusmodi.* Nisi Pontifex huic Concilio Lateranensi derogaverit, ut plerumque solet, ut est videre ex litesis creationis prothonotariorum hodierni temporis. Nec enim dubium est, quin Pontifex habitus solemnitatem possit remittere. *Abbas cap. Deus qui de vita & honest. Cler. Anonymus Scappus de Boreo Rubro S.R.E. Cardin. Resp. 5. num. 20.* Sed quid si ejusmodi habitum gerant alia veste coopertum? Respondendum est, par esse habitum non gerere, vel gerere alio habitu coopertum. *Achilles à Grassis decif. 346. num. 13. de Apostatis. Jo. de Anania in Rubr. de Apostatis. Cavalcan. conf. 123. cap. 2. ubi Francus ne Curia vel Monachi in 6.*

(149) *Continuè non gestantes.* Continua habitus gestatio non est Judaice & ad litteram intelligenda. Sed cum mica salis & moraliter late & eleg. *Diazarrus cap. 1. §. semper de preceper. num. 5. de ponit. dist. 5. ubi explicat energiam dictionis semper, indefinenter, id est, certis temporibus, aut hodie interpolatis vel statutis, cum in publicum procedit, aut sui praesentiam aliis facit. arg. l. si quis disturna ff. si servand. Stephan. de Federicis de interpo. juris par. 2. num. 125.* Quid enim si ad exteras nationes abeant, nunquid scandali causa licebit eis mutare habitum. *cap. Deus qui de vita & honest. Cler. & dictum est supra Scholio 44. num. 30.* Idque evitetur absurdum, quod & in legibus Constitutionibusque est observandum. *Preses loco ab absurdo.* Et ita in monachis qui ad continuam habitus gestationem obligantur resolvit Beatus Antoninus Archiepiscopus Florentinus. *Tract. de excommunicatione cap. 53. num. 4. & 5. vol. Occ. 16.*

(150) *Atque alii nostri ac dicta sedis officiales.* De hoc dictum est ante Scholio 136.

(151) *Officia sua actu non exercentes.* De eo & notatum est supra Scholio 138.

(152) *Tam in Criminalibus.* Et de eo tetigimus in Scholio 139.

(153) *Quam civilibus ratione causa.* Causas Civiles plurimum differre à Criminalibus superius ostendimus. Scholio 139. & late tradit Maranta de ord. Judiciorum par. 4. dist. 1.

(154) *Summa 25. Ducatorum anni de Camera non excedentis.* Sed quid si de crimine agatur non criminaliter sed civiliter, an ejusmodi actio sub dispositione

tionem hujus constitutionis comprehenditur? Videtur quod non, quia ejusmodi actio est mixta inter iudicium civile & criminale, *cap. i. de procurat. cap. super his in fine de accusat. cap. per venerabilem. Quis filius sine legitimi, late Andreas de Barba. Tract. de testibus part. 3. num. 1. vol. Oec. 5. fol. 250.* Mixtum autem venire non solet: sed simpliciter, nisi certis quibusdam in casibus. *Gonsales de mensibus & alternat. Episcoporum gloss. 2. num. 20. Ripa de nocturno tempore cap. 4.* At è contra quod veniat, arget favor hujus constitutionis. Mixtum enim comprehenditur sub casu simplici, cum versatur in acta favorabili. *Felici. in Repet. verb. Mixtum fol. 81. col. 4.* Favorabilis autem est constitutio, quæ reddit ordinario jurisdictionem in Exemptionibus, uti statim ostendimus *Exemptionem lib. 1. quest. 4.* & ideo quantum fieri potest extendenda. *d. quest. 4.* cum distinctione tamen, quæ ego inferius adduxi §. 14. quest. 112. Rursus opinione nonnullorum actio criminalis civiliter mota civilis actionis naturam induit, cujus finis est commodum partis interesseque privatis actionis naturam induit, *Andr. Barbata d. loco num. 2. & seqq.* Quo fit, ut ea actio actionis civilis qualitates induat, ac sub dispositione faciente mentionem actionum civilium comprehendatur, dispositio enim generalis omnes casus comprehendit, dato quod non sit major ratio in uno quam in alio. *ff. de alioribus. Denique actiones criminales civiliter motæ ad instar civilium regulantur, adeo ut in eis iuramento suppletorio locus esse possit, uti de communiori & receptioni Doctorum opinione testatur Costalius. l. 3. §. 2. ff. de iurejur. Barth. l. Maritus ff. de quest. Fachinus controvers. lib. 1. ca. 15. gloss. l. in bona fidei. C. de iurejur. Cephal. corf. 14. num. 20. Papon. in Arrestis Parisiensibus lib. 9. tit. 6. Arrest. 10. Adæquatorum autem eadem est ratio, idem jus & æqualis dispositio. DD. l. 1. ff. de leg. i. Paris. cons. 222. num. 3. vol. 4. Rom. cons. 382. num. 2. & 3.*

(155) *Duntaxat.* Dicitur duntaxat, ut dictio tantum, est ad verciem quantitatis. *6 Albert. de Pergamo de Preposit. num. 102.* Excluditque alium omnem modum per quem res aliter expediri possent. *Hieron. Grat. Cons. 69. num. 10. part. 2.* Ideo de summa excedente 25. Ducatos auri de Camera non cognoscet, uti infra *Scholio 157.* *filius demonstrabitur. Praes loco à natura dictionis taxati varum. Gonsales de mensibus & alternat. Episcop. gloss. 43. m. 24.*

(156) *Eorundem Diacesanorum & ordinariorum jurisdictioni subiaceant.* Jurisdictio hic accipienda est non in genere, sed in specie duntaxat, quatenus cognitionem civilem concernit summae 25. Ducatorum supra mentionatorum.

(157) *In Civilibus vero causis summam hujusmodi excedentibus.* Censet hoc in loco Pontifex causas excedentes summam 25. Ducatorum esse arduas, & proinde sibi relevandas. *Joannes Staphil. de lituris iustitia §. dicendum est numer. 11. vol. Oec. 14. fol. 40.* In arduis enim & magnis causis cautius procedendum. *Marant. de ord. jud. part. 6. actu 9. num. 7. & seqq.* Quæ autem magna, quæ parva censenda sint causæ, stat

stat in arbitrio judicantis. *Staphil. & Marant. d. loco. Menochius de arbitrariis iudicium & DD. passim.*

8 Quid autem, si summa excedat 25. Ducatos auri de camera, an ejusmodi exemptionem cognoscendi de causis præcise quantitatis, potest consensu partium cognoscere etiam de majore quantitate, uti in terminis inter cæteros tradit Abbas cap. p. & G. num. 12. vers. venio ad secundum de offic. deleg. per l. inter convenientes ff. ad municipales & de incolis & iura ab eodem Abbate ibidem num. 11. allegata. Verum contrarium est in hac exemptionum materia respondendum. *Felin. cap. p. & G. num. 13.* Exempti enim Papæ immediatè subjecti, exemptioni renuntiare non possunt, nec jurisdictionem alterius iudicis prorogare. c. *Cum tempore de arbitris.* Id quod fuscè tractatu de exemptionibus lib. 2. quest. 7. & seqq. ostensum est. Deinde hac in constitutione Pontifex utitur taxativa. *Duntaxat.* quæ inducit formam, adeo ut illius transgressio a sum vitiat. *Felin. cap. ex parte num. 7. de constit. Paris. conf. 19. num. 19. sul. 2. Gonzales de mensib. & alternat. Episcop. gloss. 43. num. 26.* Qua de re vide plenius infra, in questionibus conservatorum q. 7. Quantus autem sit valor ducatorum auri de camera, quæstio est facti, de quo jurisconsulti non respondent. *l. eum quæ §. i. ff. de iud.* Nota tamen ducatum auri de camera antiquum valere scutum unum auri in auro & quantam partem unius regalis. Ducatum vero de camera Novum valere scutum unum auri in auro & unum Regalem: Scutum vero monete, regalia decem: Scutum auri, undecim regalia: Scutum auri in auro valere scutum unum auri in specie.

Sed quid si debeatur summa major & excedens 25. Ducatos, an licebit ex ejusmodi summa majore, petere minorem, quæ sit intra summam hac in constitutione definitam, videatur Barth. Castrensis, & DD. in l. *Si idem ff. de jurisd. om. iud. Vaninus de nullit. sent. in de nullit. ordinarij ex defectu jurisdictionis num. 34.*

Præterea quid si idem debeat diversis ex causis diversas summas excedentes summam 25. Ducatorum, an ex omnes coacervari poterunt coram eodem iudice, eadem actione, vide DD. d. l. *si idem.*

Itaque in instituenda actione fundari debet hæc qualitas à constitutione requisita, quæ jurisdictionis est tributiva, & si negatur, summarie erit probanda. *Pantius d. loco num. 53.*

(158) *Plena gaudeant exemptione.* Exemptionum multas esse species ostensum est in schemate inserto indici tractatus nostri exemptionum, in verb. *exemptio.* explanatumque est distinctus in eodem tractatu lib. 1. quest. 2. per totum. Itaque Pontifex in summa excedente hic descriptam, eximit non limitatè vel mediatè, sed simpliciter, purè, absolute, perfectè, plenè & immediatè, qua de re alibi, dicta quest. 2.

(159) A dictorum diocesanorum & ordinariorum jurisdictione. De Diocesanorum & ordinariorum differentia & cujuslibet indistincta jurisdictione dictum est supra non uno in loco. Scholo 60. & 61.

(160) Penitus sine exempti. Id est omnino & absolute, integre, plene & perfecte. Dicitur enim penitus, significat omni casu totaliter & indistincte. Hieron. Grat. de cons. lib. 3. part. 6. cap. super eo de heretic. Socin. lib. 1. §. Si mihi stipulanti col. 2. de cons. oblig. Præcisè & sine aliqua modificatione aut limitatione. Jacobus Antonius Murda de jurisdic. inter Ecclesiast. & secularem exercenda. cent. 2. casu 85. n. 19. Tiraq. Si inquam, verb. Revertatur n. 87. de revoc. donat.

§. DECIMUS
SUMMARIUM.

1. Familiares an gaudeant exemptione domesticorum.
2. Ecclesia Romana encomia.
3. Exemptio non gaudet, nisi qui actu servat.
4. Domestici qui dicantur.
5. Continuus domesticus quis dicatur.
6. Absentes causa Ecclesia, habentur pro presentibus.
7. Recreationis causa absentes an exemptionem perdant.
8. Dispositio de tempore est arbitraria.
9. Curia quid significet.
10. Absentia qualis sit censenda.
11. Cardinalium familiares an sit exempti.
12. Moniales exemptas an diocesanis visitentur, adjiciuntur hic octo questiones.

(161) Dignum quoque & etiam congruum (162) quod ex familia Romana Ecclesie Cardinalium familiaribus (164) illi dumtaxat (165) privilegio exemptionis gaudeant, qui actu (166) domestici (167) & continui (168) sunt commensales (169) vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi (170) vel qui recreationis causa (171) ad tempus (172) a Romana curia (173) absentes fuerunt (174) ceteris vero etiam familiaritatis litteras habentibus, que minus coercionis diocesanorum & ordinariorum subjaceant, familiaritatis hujusmodi privilegium nullatenus suffragetur.

SCHO-

SCHOLIUM.

(161) Dignum quoque & etiam congruum. Descendit hic Pontifex ad familiaritatem Cardinalium, cum enim ambigere hactenus fuerit disputatum, num generalis dispositione comprehendantur Cardinales, Navar. de dati. & promissis pro iurisdic. ordin. in exemptos lib. 1. quest. 5. num. 6. & 16. Dubitari à quibusdam potest, num Cardinalium familiares, qui dominorum privilegio gaudere solent, scripsi lib. 1. de iurisd. ord. in Exempt. quest. 30. hac constitutione comprehenderentur. Itaque ut Pontifex ambiguitatem omnem tollat, quibus in casibus Cardinalium familiares, qui alioquin regulariter exempti sunt. d. quest. 30. & 32. num. 5. Andreas Barbatus de prestantia Cardinalium, Bonducius de Villadiego de origine, dignitate & potest. Cardinalium, ordinario subici debent hic constituit. Dignum autem & congruum censent Pontifex certis in casibus familiares Cardinalium subiciere potestati & iurisdictioni ordinariarum. Tum quia ea favorabilis est, scripsi d. lib. 1. quest. 4. Tum quia Exemptiones causa sunt vitæ laxioris, uti ante notavimus Scholio 18. Notandum est, Pontificem hic uti duabus dictionibus, Quoque, etiam, quæ idem significant, implicari quidem ius & factum, Hier. Grat. conf. 13. num. 27. pari. 2. Alex. 1. in 3. not. C. Qui admitt. ad ben. poss. Imo expriment casum magis dubitabilem, simulque implicent casum minus dubitabilem. Hier. Grat. conf. 29. num. 68. pari. 2. gloss. Clem. 2. vers. Ecclesia de Heret. Barth. l. supra iter §. officium ff. de aqua pluviæ arcendâ. Dicitur & DD. l. qui se patrii C. unde liberi.

(162) Arbitrantes. Arbitrium hoc summi Pontificis vim legis obtinet. §. quod principi de iustit. & iure l. 1. C. de mandat. principum. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 2. casu 185. num. 3. & seqq.

(163) Quod ea sancta Romane Ecclesie Cardinalium familiaribus. Sicut omnes rivuli à fonte, ita omnes Ecclesie à Romana derivantur. ca. fin. 11. dist. Can. loquitur 24. quest. 1. que est capitularum omnium ratione principii institutionis & prælationis. cap. quamvis 21. dist. ca. 1. 22. dist. ubi præpositus. Diciturque Domina. ca. oportebat 29. dist. de her. ca. qui abstulerit 12. quest. 2. ca. fin. de foro compet. ca. non docet. dist. 12. Magistra d. ca. fin. quia primam præcipuamque curam inferiorum Ecclesiarum gerit. Rebuff. l. quibus ff. de verb. signif. caputque est & Regula omnium aliarum, uti eleganter docet D. Bernardus episc. l. 125. 126. 130. lib. 2. & 4. de Consider. ad Eugen. ca. in memoriam dist. 20. 21. 22. per tot.

(164) Illi duntaxat. De hac dictione scripsimus quædam antea Scholio 159. (165) Privilegio Exemptionis gaudeant qui actu. Ratio est, quia nemo potest Privilegio familiaritatis gaudere, nisi qui actu & continuè versatur in exercitio sui

huius officii, Cassad dec. 1. De verb. sig. Card. cons. 126. num. 11. August. Bero. familiarum
 quest. 35. de quo ego alio in loco, libr. 1. de iurisdic. ordin. in exempt. quest. 30. qua de
 vide plenus commentaria Ioannis à Chockier mei fratris ad Regulas Cancel-
 lariae Reg. 30. n. 41. fol. 312. & ego infra Schol. 168.

(166) **Domestici.** Significatio domestici, opinione nonnullorum, differt à
 significatione familiaris. Quippe domestici dicuntur ii omnes, quibus imperari
 potest ratione patriæ, aut Dominicæ potestatis, familiares vero dicuntur v.g. con-
 sanguinei, coloni adscriptitij, mercenarij, sive ij mercede, sive gratis inserviant. Abb.
 ca. in literis num. 5. ubi & Felinus caterique aggregatum de testib. Bald. l. C. Si rector
 provincia & in l. 1. C. Si quacunque prædictus potest. existimaverim tamen hic in
 constitutione significationem domestici tantumdem inferre ac familiaris. Sunt enim
 duo hæc vocabula domesticus & familiaris synonyma. Anton. de Butrio d. cap. in
 literis scribitur num. 1. & 2.

(167) **Et continui sunt.** Iudaice id, & ad literam non est intelligendum
 Continuatio enim non dicitur interrupta licet quispiam quandoque ablit causa
 aliqua rationabili l. si quis ira ubi Barth. & Bald. ff. de condit. & demotr. l. memoria ff.
 de Manumiss. testam. R. buff. de privileg. scholar. privileg. 23. num. 3. & 4. Petrus de
 Moneta de distrib. quotidianus part. 2. quest. 5. sex & gloss. cap. fin. de verb. sig. in 6. ubi
 Fran. num. 9. explicat qualiter verbum continuo intelligi debeat. Satis est quod ani-
 mum revertendi ad servitium non arg. §. pavonum iust. de rer. divis. Qui enim ab-
 est brevi tempore à loco, animo tamen redeundi, dicitur continuo commoratus
 in loco, etiamsi aliquo temporis intervallo abfuerit, c. 27. fin. ubi glo. de verb. sig. in
 6. l. malum in fin. ff. de verb. sig. Rebuff. d. loco. At vero quando revertendi animum
 deseruisse quis sit censendus, pendet ex varijs caulatum figuris, ac iudicantis arbitrio
 arg. §. Revertendi iust. de rer. divis. Certè si cessante causa ob quam abest non rever-
 tatur revertendi animum deseruisse censetur, l. si cui in provincia §. tandem l. hi qui
 ff. Ex quib. causis maiores Moneta d. quest. 5. nu. 32.

(168) **Sunt commensales.** Familiaris, & continuus commensalis dicitur ille
 qui continuus Domini servitijs adhsit, ut quia præsto sit ad tenendum stipendium
 & calcaria, & qui de pane, & vino Domini vivit ita August. Bero. d. quest. 35. num. 3.
 arg. l. questum §. si instructum ff. de fundo instr. Quid autem si quispiam non sit de
 servitio Cardinalis, habeat tamen quotidie à Cardinali certam panis & vini por-
 tionem? idem Augustinus Bero censuit talem pro familiari, aut domestico non
 habendum, d. num. 3. Censetur enim ob quotidianam illam cibi, viniq. portio-
 nem, potius Vasallus de Cavena quam domesticus seu familiaris. ca. 1. §. sciendum
 ubi Bald. de feudi cognit. & in cap. 1. in 1. responso vers. quid de feudo de feudo guardie.
 Commensalitas enim consistit in facto, & usu, ideoque ficti commensales non
 comprehenduntur. Seraphin. de cis. 1251. numer. 6. & seqq. Anchar. conf. 398. Castr.
 conf.

90 In Confit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin moderant.
conf. 340. lib 1. Barb. l. si is qui pro emptore num. 23. ubi las. num. 120. ff. de usucap. per
cap. fin. de verb. sig. in 6.

(169) *Vel ab eisdem Cardinalibus ad ipsorum exequenda negotia missi.* arg. l. fin.
6 C. de agentibus in rebus li. 12. Sic & beneficii abentes ob servitia Ecclesie, Episcopi
Cognati Cardinalis, Papae, beneficiorum suorum jura fructusque non amittunt. Mo-
neta d. loco part. 2. quast. 8. cum seqq. Nec tantum abesse licet gratia Cardinalium,
rex. & glo. cum DD cap. fin. de verb. signif. in 6. Sed etiam propriorum negotiorum
causa glo. d. cap. fin. Denique abentes qui praesentialitatis habet indulgentiam pro pre-
sente habetur. Ioannes à Chokier meus frater ad Reg. Cancell. Reg. 30. numer. 45.
folio. 313.

7 (170) *Vel qui recreationis causa.* Privilegium non admittitur ex eo quod qua
gratia spatandi ablit, inquit Rebuffus de privileg. Schol. privil. 23. num. 3. arg. l. medi-
cus ff. de oper. libert. l. ult. C. de praeposito sacri cubitali lib. 12. Pontifex recte censuit
nimium nonnunquam relaxandum, nam uti Ovidius ad Pisonem.

nec enim sacundia semper.

Adducta cum fronte placet, non semper in armis

Bellica turba manet, nec tota classicus horror

Nocte dieque gemit, non semper Gnosius arcus

Destinat, exempto sed laxat cornua nervo

Et galea miles apud & latus ense resolvit.

Eadem est ratio si quis valitudinis suae causa ablit. gloss. cap. fin. de verb. signif. in 6.
cum servus §. strictus ff. de statu liberis.

8 (171) *Ad tempus* Quotiescumque à lege vel homine fit indeterminata men-
tio temporis illud indicantis est arbitrio relinquendum. Menoc. de arbi. iud. lib. 2. cent.
1. casu 6. n. 13.

(172) *A Romana Curia* Curiam nonnulli ethimologifant à Cura unde Poeta
quidam.

Si curiam cures dabit tibi curia curas

Vivit secure cui non est curia cura.

9 Sed postposita ethimologia quae fallax est ut ostendam in tractatu de privilegiis
senectus varia & aequiva est huius nominis significatio ubi late ostendit Ni-
colaus Boetius in 1. addit. ad tract. Ioannis Montague de parliamentis num. 5. & seqq.
vol. Oceani 12. Sumitur enim large stricte strictius Lucas de penna in l. Curiales &
de decur. lib. 10. late Gonsales de mensibus & alternat. gloss. 13. §. 1. num. 18. proprie ta-
men curia Romana sumitur pro loco ubi est Papa aut pro loco ubi est causarum
& literarum Apostolicarum audientia licet ibi Papa non sit, uti ostendit Io à Cho-
kier frater meus in Comment. ad Reg. Cancellaria Reg. 5. num. 15. arg. l. pen. in fin. ff.
de iust. & iure. Qui plura de Rom. Curia quae dicitur mater aliarum volet videat
Gon-

Gonsalem d. §. 1. per totum. Quid autem si ipsemet Cardinalis à Rom. Curia absit. vide iter Gonsalis de mensib. & alternat. Episcop. gloss. 24. nu. 146. & 148.

(173) Absentes fuerint. Absentiæ materia enucleant inter ceteros. Petrus de Moneta tract. de distribut. quotid. par. 2. quæst. 5. Vel cap. quoniam frequenter ut li- te non contest. Alciat. l. Mulieris §. abest ff. de verb. sig. Satis sit hinc meo instituto annotasse ab arbitrio iudicis pendere quæ sit dicenda brevis longa aut diuturna ab- sentia. Menoch. de arbit. iud. casu 62. num. 2. ut & quæ censenda sit absentia iusta lau- dabilis vel iniusta & illaudabilis. Odd. tract. de rest. in integ. quæst. 5. art. 6. nu. 41. Mone- ta d. q. 5. n. 16.

(174) Ceteris vero etiam familiaritatis literas habentibus quo minus coercioni di- cte sanorum & ordinariorum subiaceant familiaritatis huiusmodi privilegium nullate- nus suffragetur. Pontifex concludit hunc paragraphum statuens neminem posse pri- vilegio exemptionis in vim familiaritatis Cardinalium gaudere nisi accedentibus prærequiritis, ne quidem si Cardinalitas habeat attestaciones familiaritatis. Franc. 11 cap. fin. num. 8. & fin. de verb. signif. in 6. Cardinales enim exemptionem ab ordi- natio nemini possunt concedere, uti alias notavi. l. 1. de iuris. in Exempt. quæst. 3. num. 13. ergo nec etiam attestatoriales familiaritatis dare quibus exemptio concedatur, ne per indirectum eis permittatur quod per directum prohibetur. cap. Cum quid de Reg. iur. in 6. l. oratio ff. de sponsalibus. nec etiam possunt hæ exemptiones trahi de casu vero ad casum fictum quod fieret si fucio & quæsto colore qualis qualis familiari- tatis exemptionis privilegium quod Cardinales concedere non possunt. d. lib. 1. quæst. 2. n. 13. & q. 24. concedi possent.

§. VNDECIMVS.

SUMMARIUM.

- 1. Cui competat visitatio.
- 2. An hæc constitutio comprehendat omnes moniales.
- 3. Quid si collegium sit mixtum.
- 4. Quid si canobium alteri subst.
- 5. Quid de canonicatibus secularibus.
- 6. Quid si exempta sint à visitatione & an sint tales.

(175) **E**T cum eisdem diocesanis ut monasteria monialium Se- di Apostolicæ immediate subiecta in eorum dioccesibus consistencia semel in anno visitare possint per constitutionem in Concilio Viennensi editam quæ incipit Attendentes plena fue- rit

M 2

rit data facultas, illam innovamus ac exemptionibus, & privilegiis quibuscumque non obstantibus, districte servari præcipimus, & mandamus. Per permiffa quoque eisdem diocæsanis, & ordinariis casibus quibus in exemptos à jure, jurisdictionio concessa est nullatenus præjudicium generetur.

S C H O L I A.

(175) **E**T cum eisdem. Renovat hic Pontifex constitutionem Clem. V. re-
 da&am in volumine Clementinarum sub titulo de statu Monachorum incipientem attendentes hujusce tenoris. Attendentes quod
 12 ubi gubernaculum disciplinae condemnatur, restat, ut religio naufragetur, pro-
 dendum censuimus esse præcipuè, ne per contemptum hujusmodi in his, qui
 Christi voto celebri desponderunt, quicquam reperitur incongruum, quod
 regularis ponat honestatis gloriâ, maculam, & divinam possit merito offendere
 maiestatem. Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuendum, ut sin-
 gula monialium monasteria per ordinarios exempta, videlicet quæ ita Sedi Apo-
 stolice quod nulli alij subjecta noscuntur Apostolica non exempta, vero ordi-
 naria autoritate ac exempta alia per alios quibus subunt, annis singulis debeant
 visitari. Visitatores autem hujusmodi sollicitudinis studium diligenter impen-
 dant, ut moniales ipsæ quarum nonnullas dolentes audivimus, in subscriptis ex-
 cedere pannis, sericis variorum foderaturis, scandalitijis comatis, & cornutis crini-
 bus (cacatis, & virgatis caputiolis non utantur, non choreas, non festa secula-
 rium prosequantur non die, noctivè per vicos, vel plateas incedant, aut volup-
 tuosam alias vitam ducant, easque solertius retrahant ab insolentijis quibus
 liber, & mundi hujus illecebris, ac inducant easdem ad impendendum in mo-
 nasterijs suis devotum, & debitum virtutum domino famulatum. Ad quæ om-
 nia observanda moniales easdem (non obstantibus exemptionibus, & privilegiis
 quibuscumque, quibus tamen quo ad alia nolimus præjudicium generari) per il-
 los de quibus suprascriptum est compelli iubemus remedijs oportunitis, statuimus
 insuper ut quavis ad regimen Abbatiarum assumptæ in monasterijs, in quibus
 Abbatissæ sunt solitæ benedicti, infra annum à suæ confirmationis tempore com-
 putandum munus benedictionis suscipiant, alioquin à jure suo (nisi subit causa
 rationabilis) profus se noverint cecidisse, per illos ad quos id pertinet provisio-
 ne de Abbatissis, monasterijs ipsis facienda. Illas quoque mulieres, quæ vulgo dic-
 untur canonicæ sæculares, & ut sæculares canonici vitam ducunt non renuntian-
 tes

tes proprio, nec professionem aliquam facientes per locorum ordinarios si exemptae non fuerint sua, si vero exemptae fuerint, auctoritate Apostolica praecipimus visitari. Per hoc tamen non intendentes earum status regulam, seu ordinem approbare. Ipsos autem visitatores notariis duobus, & personis duabus suae Ecclesiae, quatuorque viris alijs honestis utique, & maturis praecipimus in ea quam visitando facient inquisitione fore contentos. Si vero visitatores ipsos in praemissis impeditae praesumpserint, seu aliquo praemissorum (nisi moniti respiciant) ipso facto excommunicationis sententiam se noverint incurfuros, privilegijs, statutis, & constitutionibus quibuslibet in contrarium minime valituris.

Cujus quidem Clementinae, ac hujus etiam constitutionis enucleandae gratia non absere erit si paucis quibusdam quaestionibus quae proponi possent laconice (quod ajuat) respondeamus.

QUESTIO PRIMA.

Cui hoc in casu visitatio competet an Diocesano vel ordinario.

Ut respondeam praenotanda est distinctio quam alibi praemisi, lib. I. de iurisdictione in exempt. quest. I. inter Diocesana & ordinaria. Diocesani significatione intelligimus Episcopum, ejusve vices gerentem at vero ordinarij: alium quemvis iurisdictionem ordinariam, seu quasi habentem canone praescriptione, vel privilegio etiam si diocesano sit inferior. d. quest. I. num. 6. & seqq. Quo praemisso Respondeo visitationem competere Diocesano, non vero alteri cuiquam ordinario inferiori. *Laudensis in d. Clem. attendentes ubi & Steph. cap. de persona II. quest. I. cap. unico § penult. & ult. de statu Monach. Clem. si una § adhaec, de Reb. Eccles. non alien. cap. sicut unive de excess. pralat.* Est enim iurisdictione diocesani favorabilis, & per totam ejus diocesim extendenda. *cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6 scripsi lib. I. de iurisdic. ord. in exempt. quest. 4.* nisi tamen quispiam alius sibi jus ejusmodi praescripserit. *Clem. d. attendentes ubi gloss. & D.D.* & ita contra Cardinalem in d. *Clem. attendentes.* concludit *Laudensis, & Stephanus.* Nec etiam id alienum a sensu hujus constitutionis & mente pontificis qui hic diocesanos, non vero ordinarios facit mentionem. *Vers. & cum eisdem diocesani.*

SECUNDA QUESTIO.

An hac Constitutio generaliter intelligenda sit de omnibus monasterijs monialium.

Minime sed tantum de ijs quae sunt immediatè summo Pontifici subiecta, *gloss. & Card. d. Clem. attendentes.* Si enim habeant superiorem aliquem ordinis

M 3

TERTIA QUÆSTIO.

3 Quid si collegium sit mixtum scilicet compositum ex utroque sexu.
Cardinalis, Clem. attendentes. hanc adfert quaestunculam refertque & ita est
Beatum Gregorium in ca. diffinitus, & c. in nullo 18. quaest. 2. ejusmodi duplicia col-
legia improbare quod multis sint scandalo atque offendiculo d. cap. diffinitus.
Si tamen sint ut sunt in Thoren, diœcesis Leodiensis, Nivelles, diœcesis Namur-
censis & multis in Germaniæ partibus incidenter quaeritur an ejusmodi mixta seu
duplicia collegia virorum aut mulierum, sint dicenda virorum vel mulierum pro
cujus quaestionis resolutione recurrendum est ad teoriam quam Doctores tra-
dunt in l. cum queritur ff. de statutum, in enim mixto considerandam qualitatem
quæ præpoller viderique poterit Cardinalis, ubi supra num. 5. qui id se dicit exa-
minasse alio in loco. in cap. ex litteris de constit. in cap. directio de excessibus. prelat. Pa-
tergos enim id à me proponitur, itaque ut ad prioris quaestionis solutionem re-
vertar diœcesanus visitabat moniales five canonicas non vero monachos aut ca-
nonicos. Quippe quod diversitas sexuum diversitatem juris inducat, Card. l.
num. 5. nec sit absurdum ut quoddam collegium diverso respectu diverso etiam
jure censetur. l. cum qui ades ubi DD. ff. de usucap. Navar. cap. novit not. 6. num. 24.
de iudic. Rochus de Curte de consuet. num. 203. at vero si collegia sint ejusdem ordinis
utriusque sexus sed separatis collegijs habitationibusque distincta res est extra aleam
nihilque obstat quominus monialium collegia diœcesanus possit visitare. Card. d.
num. 5. in fin.

QUARTA QUÆSTIO.

Quid si cœnobium alteri subfit qui visitare non possit ut esse potest Abbatisa aut
Priorissa qua oblatuam eiusmodi munere fungi non potest.

4 Respondendum cum Cardinali & glossa in d. Clem. attendentes, quod ejusmodi
vices alteri subdelegare poterit quod plenius probat Ioannes Francisci Pavinus Ro-
tae auditor. de visitationibus per quaest. 2. num. 43.

QUINTA QUÆSTIO

An autem pluries eodem anno iterari poterit hac visitatio.
Videtur quod non, Quia constitutio præscribit formam quotannis visitandi
semel. Veruntamen glossographus cum Cardinale censuerunt pro re nata & oc-
casionibus emergentibus posse sæpius iterari, cap. mandamus de offic. archid. cap.
cum venerabilis de censibus. Henric. Borssem Tract. de Sinodo Episcop. Quæ enim de
novo

Pars I. §. XI. 23
novo emergunt novo opus habent auxilio. l. de arate §. ex causa ff. de interrogat. &
actionibus. Castr. l. si ex toto num. 5. de leg. 1.

SEXTA QUÆSTIO.

An autem hac constitutio comprehendat canonicas seculares.

Multas ante dixi mulieres canonicas seculares esse quæ mixto cum viris collegio aut etiam separato vitam Ecclesiasticam profitentur. Quod ex si exemptæ non sint ordinaria auctoritate visitati. Si vero exemptæ sint auctoritate delegata ab ordinario visitari possunt expressa est Clement. attendentes §. illas quoque mulieres. Idque si separatim habeant collegium sive mixtum cum virili sexu. Card. d. num. 5. Canones enim non favent mixtis seu duplicibus ejusmodi collegiis. Card. d. §. illas quoque, atque ideo diversitas hæc sexuum diversitatem etiam iuris indicat. DD. d. l. cum queritur Card. d. num. 5. idque nisi speciali privilegio aliter sit dispositum ad quod semper est collineandum.

SEPTIMA QUÆSTIO

An hac visitatio possit impediri prætextu alicuius privilegii.

Pontifex huic constitutioni inseruit clausulam, non obstantibus de qua plusculum alibi scripsimus. de iurisdic. ord. in exempt. lib. 3. quæstion. 9. Proinde vigebit hæc constitutio quamdiu non fuerit ei efficaciter derogatum.

OCTAVA QUÆSTIO.

An & quales ordines monialium censeri debeant exempta à iurisdictione ordinaria.

Respondet quæstionem esse facti, de facto autem Iuriscultus non respondet. l. eum quem §. 1. ff. de iudicij. Interim certum est paucos esse ordines monialium quæ exemptionibus particularibus non gaudeant aut principaliter aut per participationem de qua alio in loco scripsi lib. 1. quæst. 17. num. 17. & seqq. Emanuel. Rodervig quæst. Reg. tom. 2. quæst. 63. art. 5. Itaque adjudicatio hæc pendet à tenore privilegiorum, cap. porro de privilegijs.

(176) Per præmissa. Pontifex tollit omnem ambiguitatem cum enim descriptis hic casibus det ordinarijs iurisdictionem in exemptos dubitari à quibusdam potuisset num ei alijs casibus hac constitutione comprehensis iurisdictione eis abstulisset. Hos enim casus ordinarijs concedens alios exclusisse quibusdam videri potuisset. l. si cum dotem in prin. ip. ff. solut. matrimon. juxta illud unius inclusio est alterius exclusio. ca. nonne de presump. Menoch. libr. 8. presump. 50. numer. 8. Itaque ut omnem dilcprandi ansam tollat decla-

96
In Const. Conc. Later. Exempt. à Jurisd. Ord. Moderant.
rat nolle jurisdictionem ordinariorum in exemptos impedire alijs quibusdam in
casibus de jure eis competentibus, de quibus ego sigillatim alio in loco de jurisd.
ord. in exempt. libr. 2. quest. 45.

§. DVODECIMVS.

SUMMARIUM.

1. Pontifex potest huic constitutioni derogare.

(177) **E**xemptiones autem de cetero absque rationabili causa
& quorum interest minime citatis pro tempore concessas
nullius roboris, & momenti esse decernimus

SCHOLIA.

(177) **E**xemptiones autem. De hujus constitutionis clausula, breuiter scripsimus
in dicto nostro tractatu, ut non sit necesse eadem hic tædiota tuperfluitate
repetere lib. 1. quest. 12. Solet tamen ut & potest Pontifex ordinatis non ci-
tatis exemptiones concedere, uti testatur Emanuel Roderiques Tract. de Regulari-
bus. Nec mirum quia Exemptionibus adjicit pragnantes illas clausulas non ob-
stantiarum de quibus ego inferius.

§. DECIMVS TERTIVS.

SUMMARIUM.

1. Reipublica interest cito lites finire.
2. Causæ etimologia.
3. In causis beneficiorum reservatorum ordinaris non est iudex.
4. Fructus redditus proventus obventiones quid sint.
5. Exempti non possunt in prima instantia evocari.
6. Bulla explicatoria Conc. Trid. quo ad primam instantiam.
7. Beneficialis causa que dicatur & ad quem in ea appelletur.
8. Ab interlocutorijs non licet appellare.
9. Bulla de non appellando ab interlocutorijs nec ubi agitur de Morum correptione

- Alone cum clausula irritante appellati-
ones & inhibitiones.
10. Bulla ad Episcopos Leodien. in prima
instantia & varijs in casibus non appel-
landi ab eorum sententijs cum clausula
irritante.
11. Potentia unde sit metienda.
12. Ecclesia an respectu laici censenda sit
patens.
13. Quid si uterque equalis sit potentia.
14. Exceptio potentia an proponenda an-

- te licet contestatam.
15. Per horrescentia iuramentum an suffi-
ciat.
16. Frivola recusationes iurisdictionem non
suspendunt.
17. Appellatio & recusatio simboli-
sant.
18. Clausula irritans inficit appellationes
inhibitiones & quoscumque actus.
19. Quid si pars de prohibita appellatione
non excipiat.

(178) **E**T cum Ecclesiasticus ordo confundatur si sua unicuique
iurisdictio non servetur ordinario iurisdictione (quā-
tum cum Deo possumus) favere ac litibus celerius finem imponi
& litigandum immoderatis sumptibus ac impensis parci satagen-
tes. (179) Statuimus & ordinamus quod singulæ causæ (180)
tam spirituales (181) quam civiles & mixtæ forum Ecclesiasticum
quomodolibet concernentes (182) & beneficiales (dummodo be-
neficia ipsa generaliter reservata non fuerint (183) & ipsorum sin-
gularum beneficiorum fructus redditus & proventus 24. ducatorum
auri de camera secundum communem estimationem valorum
curiam & in partibus eorum ordinari s. locorum cognosci & (187)
terminari ita quod nulli ante definitivam sententiam liceat ap-
pellare nec appellatio (si fuerit amissa) ullatenus admitti nisi ab in-
terlocutoria quæ vim habeat definitivæ vel à gravamine minime
concernente negotium principale quod per appellationem à diffi-
nitiva sententia reparari non possit. (186) Nisi alter colligantium
adversarij sui potentiam merito perhorrescens (187) seu alia pro-
babili & honesta causa aliter quam per proprium iuramentum sal-
tem semiplenæ probata coram ordinaria non auderet litigare (188)
Eo enim casu causæ ipse appellationum in dicta curia etiam in pri-
ma instantia committi & cognosci & terminari possunt (189) alio-
quin

quin appellationes & illarum etiam aliarum causarum huiusmodi commissiones in posterum & quicquid inde secutum fuerit nullius sint roboris & momenti.

SCHOLIA.

(179) **E**T cum Ecclesiasticus ordo confundatur si sua unicuique iurisdictioni non observetur ordinariorum iurisdictioni favere ac litibus celerem finem imponi & litigantium immoderatis sumptibus parci sat agentes. Pontifex assumit verba Gregorij Papæ, in c. pervenit. 2. quæst. 1. insinuatque iurisdictionem ordinariorum esse favorabilem id quod ego alio in loco ostendi. lib. 1. quæst. 3. de iurisd. or. in exempt. cui deo Pontifices qui sunt canones animati. lib. 1. quæst. 9. quæst. 2. iure se favere profitentur. Præterea Pontifex Reipublicæ ostendit interesse quanto citius finem litibus imponi. l. quidam existimaverunt ff. si. cert. pet. quæ alioquin magno partium dispendio solent protrahi & fieri immortales uti conqueritur Marcellus ad Gorgilianum.

Libus decimæ numerantem frigora brumæ.

Conterat una tribus Gorgiliane foris,

Ach miser & gemens viginti litigat annis.

Quisquam cui vicini Gorgiliane licet.

Notum ad adagium Bunas iudex est ortum ab Buna Atheniensis iudiciorum praestimatorum quo Erasmus in Chiliadibus. Ideoque summi semper Pontificibus curæ ut litigantium technis atque dispendijs obviarent. Clem. dispendiosam de iudicijs. ne litigantes post litem diuturnam Cadmeam victoriam reportent. iuxta Budeum in forensibus, & Erasmus in Chiliadibus.

(179) **S**tatuimus singula causa. Causæ ethimologiam Cardinalis Clem. 1. 6. ab olim de sepulturis. Maranta de ord. iud. par. 5. num. 67. derivant à chaos materia rerum omnium confusa & in formam nec improprie si confusionem & inconfusitatem plerumque causarum spectemus malitia vel etiam incititia apalestrorum qui eas architectantur ut certe in earum dijudicatione non raro Thelei filio necesse sit. Quid porro differentia sit inter iudicium, litem, causam, instantiam, controversiam videri poterit apud Nob. Marantam d. par. 5. num. 1. & seqq. & nu. 68. Utitur porro textus dictione singulari ut nullam excludat. Clem. ne in agro §. sane ubi Car. de statu Monach.

(180) **T**am spirituales. Spirituales causæ dicuntur in quibus disceptatur de aliqua re spirituali vel spiritualitati annexa quales sunt decimales, Matrimoniales præbendales, administrationis Ecclesiasticæ, rerum Ecclesiasticarum Iuris patro-

patronatus, & cetera quas Clem. V. distinctionis recenser, Clem. dispendiosam de iudic. Marant. de ord. iud. part. 4. dist. 13. Suntque causae spirituales duplicis speciei scilicet civiles & criminales. Marant. ibid. num. 2. & 5.

(181) *Quam civiles & mixtae forae Ecclesiasticam quomodolibet concernent.* Pontifex hac sua constitutione comprehendit omnis generis ac speciei causas forae Ecclesiasticae quas late describit Maranta de ord. iud. part. 4. quest. undecima. qui enim omne dicit nihil excludit. Praesens loco a generalitate. & dictio quomodolibet tantae est energiae ut omnes casus comprehendat August. Bero famul. quest. 66. num. 2. Paris. § 8. num. 10. part. 1.

(182) *Dummodo beneficia ipsa generaliter reservata non fuerint.* Sicuti personae per exemptionem liberantur a iurisdictione ordinarij ita per reservationem beneficiorum ejusmodi beneficia eximuntur in collatione ordinarij, qua de re videtur. Simon. Bertr. Aeneas de Falconibus, Petrus Andreas Gommaris, Fredericus de Senis, Petrus de Vbaldis qui speciales tractatus Reservationum in lucem olim emisserunt. Itaque sicuti ordinarius in causa exemptionis iudex esse non potest eodem in tractatu explicavi. lib. 2. quest. 13. Ita neque in causis hujusmodi beneficiorum reservatorum propter affectionis illud interesse quo ordinarius non potest non dolore beneficiorum reservatorum collationes sibi esse exemptas d. q. 13. idque nisi rescripto speciali ejusmodi causae ordinario committantur.

(183) *Et ipsorum singulorum beneficiorum fructus redditus & proventus 24. ducatorum auri de camera secundum communem estimationem valorem annum non excedant.* Quid nomine fructuum reddituum & proventuum obventionum emolumentorum comprehenditur late ostendit Petrus alexa Moneta. d. distributio quibus quotidianis par. 1. quest. 6. num. 9. & quest. 7. & 8. concludens etiam, in valore seu estimatione beneficiorum facienda non venire distributiones quotidianas. d. quest. 8. per tot. nec earum habendum esse rationem. Quod tamen restringit Felinus cap. ad aures num. 15. de rescriptis & Ancharanus Clem. 1. quest. 5. de prebend. nisi ejusmodi distributiones quae plerumque incertae sunt. Moneta d. q. 8. num. 6. reduci possunt ad aliquam certam & praecisam summam quod tamen Moneta d. q. 8. num. 2. non sequitur fieri enim non potest ut reduci possint ad praecisam certitudinem quia beneficiatus absque etiam sua culpa imo iusta ex causa distributionibus frustratur ut puta studiorum aut domesticorum negotiorum causa abiens. Monet. d. q. 8. num. 6. Junctaque est aptitudinem acquisitionis non augere pretium aut valorem rei nec reddere quempiam locupletiore. l. naturalem §. 1. ff. de acq. rer. dom. l. praetia ff. ad l. fal. cap. si postquam de preb. in 6. Monet. d. q. 8. num. 7.

(184) *In prima instantia extra Rom. curiam & in partibus coram ordinarijs locorum*

eorum cognosci & terminari. Itaque licet exempti immediatè subiecti sint summo Pontifici. ea auctoritate de privilegijs in 6. Choppinus de sacra politia lib. 2. tit. 4. num. 6. fol. 231. ac legato ejus à latere. cap. ff. Abbatem de elect. in 6. Glossenarijs in prac. sanct. tit. de causis verb. subiecto. Non tamen poterunt in prima instantia evocari ad Romanam Curiam & ita pactis inter Rom. Pontificem Reges Franciæ Hispaniæ Belgicæ Principes testatum reliquit Choppinus d. tit. 4. num. 8. fol. 233. proinde si contingat eos evocari habebunt ius revocandi domum ad patres provinciale sive iudices quos ex privilegio sortiuntur. Quippe quod Ecclenasticæ causæ alibi quam in patrijs litigatorum finibus à Pontifice ratione privilegiorum committi non soleant uti Guichardinus in sua historia refert. Si autem quippiam contra hanc libertatem fiat licebit eis quorum intererit quærule libello supplicare Pontifici. Imo etiam officium conservatoris privilegiorum implorare. Chap. d. loco. Estque id à Concilij Trid. dispositione non alienum. Sess. 24. cap. 20. de Reform. Sunt autem eiusmodi Trident. Concilij verba.

Causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes etiam si beneficiales sint, in prima instantia coram ordinarijs locorum cognoscantur exceptis his quæ juxta canonicas sanctiones apud Sedem prædictam sunt tractandi vel quæ ex urgenti rationabilive causa indicaverit summus Pontifex Romanus per speciale rescriptum signaturæ suæ ejus manu propria subscribendum committere aut avocare.

Ad ejus quidem Concilij Tridentini elucidationem extat Bulla Gregorij XIII. Pontificis tenoris sequentis.

GREGORIUS XIII.

6 Ad Romani Pontificis providentiam circumspectam pertinere dignoscitur dubia super factorum Conciliorum decretis pro tempore insurgentia sic suæ declarationis oraculo dilucidare & interpretari ut exinde litium dispendia inter fideles quoslibet valeant, multoties Romanus Pontifex ut provisiones & gratiæ per eum de beneficijs pro tempore vacantibus actus & Sedis Apostolicæ dispositioni vel ordinationi reservandis in favorem diversarum personarum sibi gratarum & acceptarum factæ executioni debita demandentur & ne dum litteræ Apostolicæ sub plumbo desuper expediuntur beneficia ipsa ab aliquibus indebite occupentur aut aliqua in spiritualibus & temporalibus detrimenta sustineant nonnunquam corporalem possessionem ipsorum beneficiorum & illis annexorum juriurumque & pertinentiarum quomodocumque Sedis & cameræ Apostolicarum nominibus apprehendi ac omnes & quoscumque fructus redditus & proventus beneficiorum & annexorum eorundem percipi exigi eosque integris personis prædictis postquam ipsas litteras sub plumbo expeditas haberent una cum dicta possessione confirmare quandoque vero dum litteræ sub plumbo hujus-

hujusmodi expeditæ existunt ut jus suum unicuique illorum conservetur & temerariorum audacia debita castigatione compescatur ac ipsæ literæ Apostolicæ facilius debita executioni ut par est demeretur proviso de beneficijs in corporalem realem & actuaalem possessionem beneficiorum & annexorum jurium & pertinentiarum prædictarum induci & inductos in ea manentem à notis quibuslibet intrusis detentoribus at eisdem aliisque fieri & exequi per diversas suas in forma brevis & sub annulo piscatoris confectas litteras mandet & percipiat eorum simili modo & forma tunc per scriptis dilecto filio causarum curiæ camerariæ Apostolicæ generali auditori seu alijs executoribus desuper deputatis quibus omnino parendum esse nihilominus nonnulli beneficijs prædictis inhiantes ac gratias prædictas illudere eorumque intrusiones & detensiones improba tueri & processus per eosdem executores desuper habitos & formatos ac inde secuta quocumque nulla & in valida nulliusque roboris vel momenti esse neque attendi debere contendunt sub prætextu quod in decreto sacri Concilij Tridentin. Sessione 24. cap. 20. de Reformatione dispositum fuerit quod causæ omnes ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes etiam si beneficiales sint in prima instantia coram ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur exceptis his quæ juxta canonicas sanctiones apud Sedem prædictam sunt tractandæ vel quas ex urgenti rationabile causa indicaverit summus Pontifex Romanus per speciale rescriptum signaturæ eius manu propria subscribendum committere aut avocare verum cum decreto hujusmodi Concilij concessione prædictarum litterarum in forma brevis & illarum executionem nihil efficiat neque per illos causa vel instantia introducat sed more executive procedi mandet litteræ quoque in forma brevis annulo piscatoris monitæ non minoris sint efficacitæ & autoritatis quam rescripta signaturæ Roman. Pontif. ejus manu propria subscripta nos in his nostræ debite declarationis cautelam adhibentes ac provisorum prædictorum jus adversus dubia & cavillationes hujusmodi æquitatè & instantia suadentibus perseverare volentes nec non prædictarum & quarumcumque litterarum in forma brevis super capienda possessione nomine cameræ hujusmodi aut in favorem litterarum sub plumbo expeditarum tam à prædecessoribus nostris quam nobis à dicta Sede hæctenus concessarum tenoris ac litis & causæ si quæ desuper executæ sint statum & merita nominatè & cognomina judicium executorum & colligantium presentibus pro sufficienter expressis habentes motu proprio non ad ipsorum provisorum aut aliorum nobis pro eis super hoc oblatæ petitionis instantiam sed ex certa scientia ac de mera nostra deliberatione decernimus & declaramus per concessionem litterarum in forma brevis sub

annulo pilcatoris super capienda possessione quorumcumque beneficiorum dispositioni Apostolicæ reservatorum seu affectorum, Sedis & cameræ Apostolicorum nominibus apprehendenda & ejusdem possessionis in favorem provisionibus hujusmodi habuerunt expeditas, relaxatione nec non adstantia ipsi provisionis literas desuper sub plombo expeditas habentibus præstantia & illorum in ibi expressorum executione facienda, qua mandata executiva sunt & summariam duntaxat causarum propter illæ emanarunt cognitionem requirunt decretis Concilij hujusmodi non contravenire nihilque præjudicij illis inferri vel eorum formam in aliquo violari neque iudicij aut censei vel executionem litterarum earundem propterea in aliquo suspendendi sive remorari aut facultatem litterarum executores ipsos & ab eis deputatos sub executoris facultate sibi per easdem litteras ut præfectum concessas uti frui gaudere & contra illis non parentes & declarationem incurtus pœnarum & censurarum in eisdem litteris in forma brevis contentarum ac invocatione brachij singularis procedere alia omnia & singula in eisdem litteris contenta (illarum tamen forma servata) facere & libere & licite potuisse & posse nec non processus, desuper habitos & formulas habendosque & formandos ac inde secuta & sequenda quæcunque firma valida & efficacia fuisse & esse & fore suosque integros & plenarios effectus sortiri debere in omnibus & per omnia Præsentes quoque litteras de surreptionis & obreptionis vitio aut intentionis nostræ vel quoquam alio defectu notarij impugnati vel invalidari nullatenus.

Liquet itaque ex dicti Concilij Trid. dispositione, *sess. 24. cap. 10. de Reformat.* causas beneficiales indistincte in prima instantia agitari debere coram ordinario dictio enim Et, in hoc Textu sumitur expositive uti alio in loco ostendi *Schol. 190.*

Sed quæstio est an à lata per ordinarium sententia liceat appellare ad Nuntium Apostolicum neutiqam à facultatibus cum Nuntiorum Apostolicorum excipiuntur causæ beneficiales. *Gonsales de mensib. & altern. Episcop. §. 2. in proe. nu. 59.* utpote quod ejusmodi causæ censeantur Rorales atque curiales. *Gonsal. ibid. Marches. de commiss. part. 2. cap. 3. de Com. app. num. 2 & 8. Rot. dec. 36. num. 2. de appell. in novis.* Itaque inspicenda facultates Nuntiorum à quibus hæc quæstio pendit, *ca. porro ca. recipimus de privileg. l. diligenter ff. mand. quarum exhibitionem expeditatum in exordio causæ ut iurisdictioni fundari possit postulare atque diligenter examinare. Rot. divers. dec. 73. part. 3. lib. 3.* Rursus quæstio est quando dicitur causæ beneficiales. Respondeo. Quando agitur de collatione jam facta vel faciendâ & sic de titulo in re vel ad rem tam in petitorio quam in possessione. *glo. Clem. dispendiosam verb. beneficij de iudicij ubi Card. num. 12. Gonsal. d. loco num. 65.*

Non

Non tamen censetur causa beneficialis si ex parte unius agatur de collatione beneficii obtinenda & ex parte alterius præteratur non esse locum collationi sed quod debeat fieri suppressio & ponere Nuntius de simili casu cognoscere potest. *Gosfal. ibid. num. 66.* Similiter si agatur de unione perpetua quamvis secus de unione temporali. *Cassad. de. 3. num. 1. & 3. de iudicij.* alios casus in quibus causæ censeantur debet aut non censeantur beneficiis vide apud glossographum. *d. Clem. i. ubi Card. 13. & seqq. puteus dec. 66. dec. 496 lib. 2. Rot. divers. decis. 765. libr. 3 part. 3.* An autem distincte ab ordinarijs procedentibus tanquam S. Sedis delegatis appellare debeat ad S. Sedem. Respondeo. Quando ordinarij procedunt auctoritate Concilii uti Apostolicæ Sedis delegati in causis quæ sub eorum iurisdictione ordinaria non comprehenduntur ab eis debeat ad Sedem Apostolicam appellari. At quando Concilium iurisdictionem delegatam cumulat cum ordinaria licet ad Metropolitanum appellare. *Ioannes de Gallemat. in libro declarationum Concilij Trid. sess. 14. ca. 4. fol. 72* qua de re videantur quæ paulo fufius alio in scripto notavi. *de iurisd. ord. in exempt. li. 2. quest. 14.*

(185) *Ita quod nulli liceat ante diffinitivam sententiam appellare nisi ab interlocutoria que vim habeat diffinitivam vel à gravamine quod per appellationem à diffinitiva reparari non possit.* Id ipsum renovavit ac constituit Pius Quartus Pontifex cum clausula irritante inhibitionum procedentium à iudicibus delegatis appellationem ab eisdem diffinitivam interpositam. Quæ de re videbimus infra *Scholio 187.* extractæque eius Bulla edita anno 1565. pridie Nonas Septembris apud Petrum Martini in septimo decretalium constitutionum summorum Pontificum *lib. 2. tit. 9. de appellat. cap. 6.* id quod etiam conforme est non modo Concil. Trident. *Sess. 24. cap. 2. de Refor. Sed & constitutioni Caroli V. Imperatoris editæ anno 1545. Wormatiz in hæc verba.*

Interdictum vero de non appellando à sententijs interlocutorijs interpretandum duximus ut procedat generaliter in omnibus illis interlocutorijs inter subditos patriæ Leod. latique vim diffinitivæ principalis non habent negotii quemadmodum sunt interlocutoria competentis iudicis pronuntiationes causarum ad iustitiam secularium remissionis & similes nihil circa negotium principale diffinientes in talibus enim pœnali edicto & ordinationi nostræ pœnisque in contravertores locum esse volumus & declaramus.

Tenor porro dictæ Bullæ Pii IV. talis est.

PIUS PAPA QUARTUS.

Episcope Archiepiscopis primatibus & Patriarchis residentibus ultra Privilegia & indulgentias per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros ac Sedem Apostolicam & generalia concilia in cancellariæ Apostolice

stolica regulas concessa quæ in suo robore permanere volumus tanquam à S. Sede de delegatis in quibuscumque civilibus criminalibus vel mixtis causis contra quoscumque clericos seculares regulares ac etiam extra eorum monasteria seu regularia loca degentes regulares quomodolibet exemptos auctoritate nostra procedere & causas ipsas cognoscere sineque debito terminare ac quicquid terminaverunt exequi & observari facere ipsique exemptos pro tempore & delinquentes juxta eorum excessus & delicta punire corrigere & omnem jurisdictionem in eos exercere omniaque alia & singula in præmissis & circa quomodolibet necessaria & oportuna quæ nosmet facere exercere & exequi possemus in omnibus & per omnia facere exercere & exequi libere & licite valeant plenam & liberam licentiam ac facultatem auctoritate & tenore prædictis concedimus & decretisante diffinitivam sententiam vel vim diffinitivam habentem & ubi agitur de morum correctione nullatenus etiam ad nos & Sedem Apostolicam appellari posse & nihilominus per appellationes quascunque contra præsentium tenorem quomodolibet interpositas minime causas devotui aut etiam per qualvis inhibitiones etiam cum quibusvis censuris pœnis eis à quibusvis iudicibus ordinariis vel delegatis forsitan faciendas illarum ulteriorem cognitionem & expeditionem & ubi de morum correctione agitur etiam legitimam executionem minime impedire aut censuris & pœnis hujusmodi ligari aut irritari censere. Datum Romæ pridie nonas Septembris 1560.

Est & insignis constitutio ejusdem Pij Quarti Pontificis ad Episcopos Leodienses quibus concedit eis eorumve officialibus privilegium primæ instantiæ cum clausula irritante quatumcumque avocationum inhibitionum appellationum à quibuscumque sententiis ante diffinitivam non habentibus vim diffinitivam nec non à declaratione frivolorum appellationum seu exceptionum Revocationibus inhibitionum Remissionibus ad justitiam secularem insuper declarat commissiones Legatorum in præjudicium hujus constitutionis esse nullas licetque non obstantibus inhibitionibus sine periculo attentatorum ad ulteriora præcedere. Quod notatu dignum est pro acceleratione causarum ac effugio attentatorum quæ plerumque negotium principale solent remorari, uti bene advertit Lancelottus *de attentatis part. 2. cap. 20. limit. 2.* Tenor porro dictæ constitutionis est talis.

PIUS PAPA QUARTUS.

Venerabilis Frater salutem & Apostolicam benedictionem: Pro salutis gregis tui directioni & Apostolicam benedictionem: Pro salutis gregis tui directioni & officio justitiæ sine qua religio nusquam colitur nos decet ea tibi familiariter concedere per quæ subditi tui ab indebitis vexationibus ea qua potest industria præserventur & illi qui à rectitudinis semita ex

ta exorbitant ad sua officia debite compellantur : Cum itaque (sicut nuper nobis exponi fecisti) valde difficile atque dispendiosum reddatur subditis prædictis pro quibuscumque causis ad Romanam curiam accedere seu extra tuas Civitates & diocesis ad iudicium evocari ac frequenter in causis Ecclesiasticis & prophanis coram te seu vicariis illorumve commissariis aut alijs iudicibus tuis tuarumque civitatis & diocesis pro tempore motis multi de iuribus suis diffidentes passim & promiscue colligantes suos ad Romanam curiam seu loci Metropolitanam aut alium vel alios iudices & à dicta diocesi longinquos antequam aliqua sententia per te vel eos feratur per modum appellationis à præsentia denegata iustitia seu gravaminibus aut alijs diversimode confectis causis trahere conentur ut illos itineris sumptuum ac molestiæ diuturnitatis perasos ad vexationis, pecunia redimendum aut iura sua indefensa relinquendum impellant ; quidam etiam instans contra se iudicium callidæ effugere nirentes frivolas appellationes huiusmodi aut fori exceptiones coram te aut tuis vicariis interponant literas inhibitorias ad hoc duntaxat extorquendo ut huiusmodi appellationibus aut exceptionibus per te aut ipsos vicarios frivolis declaratis & propterea inhibitoriis huiusmodi per vos revocatis ac eiusdem appellationibus seu exemptionibus ad iudices suos remissis ipsi etiam à declarationibus & remissionibus huiusmodi tanquam iniussis appellare causasque desuper ad alias provincias & ipsam curiam transferri procurent : multi præterea iniquitatis filii dictarum civitatis & diocesis habitum & tonsuram clericales negligentes ad illicita passim prosiliant in malitia exultantes quod si de crimine quopiam coram te aut iudicibus tuis prædictis acculerent vel in eo deprehendantur seu convincantur statim provocaciones à præsentis gravaminibus aut alijs subterfugijs tuam & iudicum tuorum iurisdictionem & censuram minimo negotio effugere possint unde iurisdicctio ipsa in dies confunditur & contemptibilior redditur in gravissimam status ac clerici & populi tui læsionem nos præmissis malis atque incommodis ea quæ possumus providentia occurrere ac simul pauperes litigantes prædictos ab huiusmodi indebitis distractionibus & dispendiis eximere volentes tuis in hac parte supplicationibus inclinati auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuo statuimus & ordinamus ac tibi nec non clero ac populo civitatis & diocesis Leodiens. concedimus quod posthac ad nostrum & Sedis Apostolicæ beneplacitum omnes & singulæ causæ Ecclesiasticæ & prophanæ civiles criminales reales personales & mixtæ cuiuscumque qualitatis & naturæ ac inter quoscumque dictarum civitatis & diocesis coram te vel tuis vicariis iudicibus officialibus illorumve commissariis in prima instantia introductæ ibidem omnino cognosci & terminari debeant & exinde eadem instantia dubitante minimè etiam ad Romanam curiam evocari possint ibidem cognosci & terminari.

terminari debeant nullique occasione seu prætextu denegatæ iustitiæ vel gravaminis aut quacumque alia causa præterquam ab interlocutoria vim diffinitivam habente ante diffinitivam sententiam per vos ferendam nec à declaratione frivolorum appellationum seu exceptionum & revocatione inhibitionum ac remissione vel alio quopiam decreto per quemcumque vestrum interpositio licet appellare nec appellationes huiusmodi si fuerint emissa admitti debeant; neque quisquam etiam noster aut successorum nostrorum Romanorum Pontificum familiaris continuus commensalis aut Apostolicæ Sedis notarius accollitus capellanus, causarum palatii Apostolici auditor litterarum Apostolicarum abbreviator vel scriptor seu alius officialis vel in Romana curia residens etiam prætertu literarium Fac. Rec. Eugenij Papæ quartæ in favorem curialium edictarum aut cuiuscumque alterius privilegij realis vel personalis aliquem in eadem primam instantia causa coram te aut tuis officialibus ut præfertur introducta seu ante primam diffinitivam sententiam ad curiam etiam si alias causa ipsa de sua natura aut juris necessitate tractanda & finienda esset vel metropolitanos prædictos seu alibi extra dictas civitates vel dioceses ad iudicium evocari possit & nihilominus appellationibus inhibitionibus seu quibuscumque aliis impedimentis vobis interpositis non obstantibus tu aut præfules Vicarii officiales aut iudices tui prædicti in huiusmodi causis sine vitio attentatorum ad ulteriora procedere eamque sine debito terminare ac quicquid superinde iudicaveritis executioni demandare libere & licite valeatis in omnibus & per omnia perinde ac si appellationes exceptiones provocaciones inhibitiones & alia præmissa nullatenus emanassent quodque prætextu huiusmodi denegatæ iustitiæ vel gravaminis ante sententiam diffinitivam vel diffinitivæ vim habentem ad alium quum te ad quem cum tuo consilio pertineat declarare an appellationes huiusmodi rejiciendæ vel admittendæ sint recursus haberi nequeat nullaque causæ appellationum à sententiis interlocutoriis vim diffinitivæ non habentibus nec non declarationibus revocationibus inhibitionibus remissionibus & decretis vestris huiusmodi devolvantur aut per nos seu legatos nostros committantur nec commisse valeant nisi in illarum commissionibus quod à diffinitiva vel quæ vim diffinitivæ habeat interlocutoria sententia appellatio interpositiva fuerit exprimitur decernentes appellationes commissiones inhibitiones processus sententias decreta & alia acta nec non quicquid secus contra præmissa per quoscumque tam metropolitica quam Apostolica auctoritate surgentes scienter vel ignoranter fieri vel attentari conigerit irrita & inania nulliusque roboris vel momenti fore ac appellantes & evocantes præfatos nec non appellationes à sententiis interlocutoriis aut denegata iustitiæ seu gravaminibus huiusmodi alteri quam ut præscribitur suo vel alterius nomine prosequentes ad expensas damnas

& interesse per eos propterea debita condemnari debere non obstantibus præmissis ac constitutionibus & ordinationibus Apostolicis necnon privilegiis indultis exemptionibus conservatoris & literis Apostolicis quibusvis personis Ecclesiis sub quibuscumque tenoribus & formis ac cum quibusvis clausulis & decretis in contrarium quomodolibet concessis confirmatis & innovatis quibus omnibus etiam sufficienti illorum derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis specifica individua & expressa ac de verbo ad verbum (non autem per clausulas generales idem importantes) mentio seu quavis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret tenores huiusmodi ac si de verbo ad verbum nihil pariter omisso & forma in illis tradita observata inserta forent præsentibus pro sufficienter expressis habentes; illis alias in suo robore permanentibus hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus: contrariis quibuscumque aut si aliquibus communiter vel divisim à dicta Sede sit indultum quod interdicti suspendi vel excommunicari seu coram aliis quam iudicibus vel conservatoribus suis ad iudicium trahi non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die undecima Septembris M.D.LXI. Pontificatus nostri anno secundo. Sic signatum Ca. Glotierius: & in dorso erat scriptum venerabili Fratri Roberto Episcopo Leodiensi.

(136) Nisi alter colligantium adversarij suo potentiam merita perhorrescens. Potentia hæc metienda est ab opibus l. 1. ubi gloss. verb. potentiarum & Bald. num. 3. C. Ne liceat potentioribus d. l. 1. verb. viris clarissimis eruditione. Castr. d. l. 1. numer. 2. Duennas Reg. 122. num. 4. Gomes. ad reg. Cancell. de surrogandis quest. 7. & not. libr. 1. quest. 48. de iurisdic. ord. in exem. pr. Insuper varijs alijs ex figuris caularum quæ licet regula comprehendi una non possunt, eadem tamen ruina pendenda sunt. Quæstionis esse potest utrum Ecclesia respectu laici censeri debeat potentior? Lud. Romanus respondit non esse, nisi Ecclesia iurisdictionem aliquam vel potestatem habeat in laicum. Conf. 518. Innoc. & Host. cap. 2. de alienat. iudicij mut. causa facta Spec. de cess. act. §. sciendum vers. ex proxime dictis qua de re & ego quædam d. lib. 1. quest. 48. Quid si uterque litigator paris sit potentia: an alter poterit de alterius potentia excipere? Neutiquam Bald. d. l. 1. in fin. arg. l. sed & milites ff. de excus. tut. l. non solum §. de uno ff. de Ritu Nupt. An autem exceptio hæc proponi debeat ante litem contestatam ad instar declinatoriarum? videtur quod sic. l. ita de num. C. de procurat. Bald. d. l. 1. nisi tamen adversarii potentia post litem contestatam evenierit, qua de re ego fusius alio in tractatu. lib. 2. quest. 16. de iurisdic. ord. in exemptos.

(187) Seu alia probabili & honesta causa aliter quam per proprium iuramentum

108 In Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin. moderant.
 tum saltem semiplena probata coram ordinario non audeat litigare. Antonia
 hac in re est iuris civilis & canonici. Jure enim civili solo partis curamento quod
 perhorrescentia vocant citra suspicionis causæ expressionem poterat iudex re-
 cusari. gloss. l. apertissimi C. de iudicijs ubi Bald. & Salic. Minfang lib. 3. obs. 58. Mar-
 cus Anton. Bayer. tract. de Viribus iuramenti numer. 86. vers. 2. Menoch de arb. iud.
 casu 202. num. 36. Lancelott de attent. part. 2. cap. 5. num. 68. At vero iure canonico
 cui conformis est hæc constitutio necesse est ut recusatio nitatur legitima causa
 quam non sufficit allegare sed necessario etiam est ut probetur Philipp. Franc.
 cap. iudex num. 6. de officio deleg. in 6. Cavalcanus dec. 29. nu. 97. part. 2. Steph. Aufrer-
 rius tract. de recusationibus num. 3. Quales autem eæ recusationum causæ sint in
 magno numero recenset Aufrerius d. loco & Lancelott. cap. 5. numer. 41. & seqq.
 Quæ quidem si frivole sint aut præsumptio sic malitiæ reculantis potest iudex eas
 spernere & recto tramite in iuris administratione procedere quia frivole recu-
 sationes aut malitiöse iurisdictionem non suspendunt. Franc. d. cap. iudex numer.
 6. & 7. Navar. cap. cum contingat 10. nullitate num. 10. de rescript. qui dicit ita fecisse
 Salmantica Staphil. d. litteris iustitie §. si appellatus numer. 2. Angel. §. si
 quod si quidem, numer. 1. & 2. in st. de fidei commissarijs libert. Lancelott. d. cap. 5. num.
 70. 31.

(188) Eo enim casu causa ipse appellationum in dicta curia etiam in prima in-
 stantia committi cognosci & terminari poterunt. Ratio est. Quia appellatio &
 17 recusatio simbolant. Marant. de ord. iud. part. 6. in decis. actu 2. Lancelott. de at-
 tentatis part. 2. cap. 8. num. 69 & 70 & proinde sicut per viam appellationis causa
 ab inferiore transfertur ad superiorem ita & per viam recusationis. Mar. & Lancel.
 iam citati. Equiparcitorum enim eadem est ratio & iuris dispositio. Preses ius
 ab aequiparatis.

(189) Alioquin appellationes & illarum & etiam aliarum causarum commis-
 siones & quicquid inde secutum fuerit nullius sit roboris & momenti. Ecce claudunt
 irritantem quæ inficit & irritat commissiones inhibitiones & processus appella-
 tionum interpositarum ab interlocutoris non habentibus vim definitiva vel
 gravaminibus quæ per appellationem à definitiva reparari non possint. Fufe Ga-
 brielius com. concl. lib. 6. tit. de clausulis. concl. 3. Itaque non obstantibus inhibiti-
 onibus iudicium delegatorum in eiusmodi causis hiebit citra periculum attenti-
 18 tati ad ulterius procedere executionemque promovere. Tum quia inhibiti-
 o quæ non est canonica extra rotam non ligat. Lancel. de attent. part. 2. cap. 20. lim. 1.
 nu. 1. & 10. Corra dec. 204. Signanter cum inhibitiio emanavit contra constitutionem
 Papalem uti hoc in casu. Corneus cons. 25. lib. 3. Lancel. d. lim. 1. num. 9. aut sine præ-
 via causæ cognitione hoc est partis citatione. Lancel. ibid. num. 6. Tum quia inhi-
 bitio non ligat quando princeps vel Pontifex permittit quid fieri non obstante
 in-

inhibitione Lancel. d. cap. 20. lim. 2. Tum quia inhibitiō emanata vigore rescripti subreptitii non ligat Lancel. ibid. lim. v. 2. verbi gratia si enarretur appellatum esse à diffinitiva sententia vel diffinitivæ vim habente cum tamen sit ab interlocutoria cuius gravamen potest per diffinitivam reparari Commissio enim non potest dare iurisdictionem super eo quod non est. Egid. dec. 22 incip. secundum Ver. Nam commissio. In omnique rescripto ac inhibitione tacite inserta est & in fine clausula. Si preces veritate nitantur. Dec. conf. 33 num. 5 Paris. conf. 172. nu. 13. lib. 4. Tum denique quod constitutio hæc conciliaris habeat clausulam derogatoriam. Fel. cap. nonnulli col. 4. in 1. regula de Rescriptis. Rota Ver. dec. 262. part. 1. Menoch. conf. 294. tom. 3. cui Pontifici derogare non censetur nisi cum specifica expresseione. cap. ex parte vestra de Capell. Monach. Cotta dec. 48. part. 1. longe magis rescripta inferiorum qui generalibus Ecclesie conciliis Pontificisque constitutionibus derogare non possunt. gloss. ca. cum dilectus verbi in etate de elect. Rebuff. de dispensat. ad plura num. 28. & 31. ca. quod super ca. cum inferior de maioritat. & o. dedition.

Sed quid si pars non opponat an non obstante hac clausula irritante appellatio processus sustinebitur? Respondeo. Sustineri Clausula enim irritans nullius est energie nisi parte opponente. Gonsales de mensib. & altern. Episcop. glo. 66. num. 52. & seqq. gloss. 56. num. 65 per Clem. 1. vers. Quia decretum de præb. Roman. conf. 330. appellatioque alioquin rejicienda sustinetur parte non opponente. Menoch. lib. 2. præf. 46 n. 2. Dec. l. 1. C. de bon. poss. secundum tabulas. Consensusque partium solet reddere licitum quod alioquin esset illicitum. Lancelot. de assensu cap. 12. limit. 42. num. 13. appellatioque ut sentiunt nonnulli etiam non interdicta solet devolvi in vim consensus & taciturnitatis partium. Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu iurisdictionis num. 75. & seqq. Abbas cap. Cum contingat. de officio deleg. Auton. Nicellus in concord. gloss. num. 27. Seu prorogationis eleg. Castr. l. 1. §. biduum nu. 6. ff. Quando appell. sit. Cui tamen theoria adversatur Rota dec. 11. num. 2. de appellatione in novu. Granat. ad Vestr. lib. 7. cap. 2. numer. 12. & cap. 7. numero 72.

§. DECIMVS QVARTVS.

SUMMARIUM.

1. Dictionis & energie multiplex.	ne non comprehenduntur.	
2. Conservatores seculares hac constitutio-	3. Excellentia canonici iuris.	4. Bac-
- O 3

- In Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin. moderant.
110	
4. Baccalaureatus an sit gradus.	14. Recusationem frivolam iudex potest spernere.
5. Baccalaureatus sine scriptura probari potest.	15. Multe sunt recusationis causae.
6. An opponi possit de inidoneitate graduati.	16. Iudex an teneatur assumere assessorem.
7. Assessorum origo.	17. Iudex tenetur assumere assessorem quoties lege statuto aut rescripto ad hoc obligatur.
8. Assessores consensu partium designandi.	18. Assessor petendus est.
9. Quid si partes non consentiant.	19. Quid si alteruter petat uter solvet assessores.
10. Assessor debet esse omni exceptione maior.	20. An iudex teneatur sequi consilium assessoris.
11. Quid si male consulat.	21. Laicus an coram iudice Ecclesiastico assessor esse possit.
12. Assessores non assumendi ex remotis partibus.	
13. Quid si omnes recusentur.	

(190) Iudices autem & conservatores (191) à Sede Apostolica deputati (192) si in altero iurium (193) graduati non fuerint (194) assessorem in partibus (195) non suspectum (196) ab ipsis partibus vel eorum altera requisiti (197) sumere & secundum eum relationem iudicare teneantur.

S C H O L I A.

¹ (190) Iudices autem & conservatores. Dicitur Et varie in iure usurpatur interdum enim copulat, l. ea tamen adiectio ff. de leg. 3. l. titio ff. de leg. 2. nonnunquam disjungit. l. cum quidam §. ult. C. de verb. sig. l. saepe ff. de verb. signif. Quandoque ponitur argumentative. d. l. ea tamen adiectio DD. l. omnes populi ff. de iust. & iure. aliquando ponitur expositive scilicet pro id est. l. in venditione ubi gloss. ff. de eversionibus. Albertus de Pergamo de prapost. num. 12. Hoc in loco Pontifex praeposit iudices uti genus subnectitque conservatores uti unam speciem iudicium. Claud. Cautimacula de officio iudicum lib. 3. cap. 3.

² (191) A Sede Apostolica deputati. Hoc adjicit, ut ab hac constitutione excludit conservatores à principibus laicis constitutos. cap. 1. & fin. de offic. deleg. in 6. in verb. Apostolica Sede. Quin autem principes seculares non autem inferiores aut qui iure principum non censentur conservatores designare possint dubium non

non est. tit. C. de defensoribus Civitatum auct. Vt nulli iudicium liceat habere loci
 servat. auct. de mand. princip. §. nulli quoquo iudici. Franc. cap. fin. §. Conservatores
 ubi DD. in princ. deleg. in 6. quos proinde Pontifex non vult hac sua constitutione
 comprehendi prout nec similes conservatores constitutione Innocentij ac Bone-
 facij comprehendi testantur Doctores classici. lo. And. Gemin. Franc. & ceteri in cap.
 1. & fin. de offi. deleg. in 6.

(192) Si in altero iurium. Scilicet canonico aut civili duæ enim istæ scien-
 tiæ dicuntur archætonicæ id est omnibus alijs dominantes. Rebuffus ad concordat.
 1. Rubr. de collationibus in gloss. verb. iur. canonici aut civilis. Medicas enim agrimen-
 sorum economus, imo Theologus si in scientiæ suæ professione labatur cervicibus huic
 scientiæ subijciat ut proinde ceteræ scientiæ utrique huic non immerito ancillari
 dicantur. Ac quidem utriusque hujus scientiæ tanta est coniunctio ut alterius
 perfectio ab altera dependeat juris enim canonici sanctitas à sublimitate juris ci-
 vilis decoratur iurisque civilis maiestas à canonum autoritate firmatur. Bald. in
 pro. decretalium Ut proinde vix sit qui in altero iure sine altero possit præcellere
 teste Romano. Sing. 654. lo. re dico che & legista seu a capitulo vale poco Ma il ca-
 nonista seu a de lege vale mente.

(193) Graduati non fuerunt. Graduati debent esse in aliqua universitate fa-
 mosi ut sub hac dispositione comprehendantur & proinde graduati quos Bul-
 latus vocant sub hac constitutione non veniunt. Rebuff. de nominationibus quest.
 10. l. nemo C. de advocat. divers. iud. Guld quest. 388. DD. cap. clerici de iud. idem Re-
 buff. ad concordata Rubr. de collationibus. §. præterea gloss. verb. famosa. Nam & Con-
 ciliij Trident. dispositione. sessione 22. & cap. 2. sess. 24. cap. 2. de Reform. & constitutione
 Eij. V. edita anno 1568. Kal. Junij. omnis prærogativa ita graduatorum sublata est. 4
 Quid autem si quispiam sit tantum baccalaureus an dicatur graduatus, videtur
 quod non. Quia baccalaureatus non est gradus. gloss. ad Reg. Cancell. Julij 2. in 3.
 parte. Baccalaurei enim seu baccalarij, teste Rhenano à bacillo nominati sunt
 quia primi studij auctoritatem quæ per baculi exhibitionem concedebatur jam
 consecuti fuissent ut fuerit velut quoddam mancipationis signum in aliquod
 studium baculi traditio. Iacobus Spiegelius in lexico verb. Baccalarij. Sed an ad
 probationem gradus requiratur scriptura seu instrumentum ab universitate?
 Minime quia actus nunquam ad sui substantiam requirit scripturam nisi ita ex-
 presse iure stabilitum sicuti prolixius alio in loco docui. lib. 1. de iurisd. ord. in ex-
 empl. cap. 7. probari itaque poterit gradus nedum per duos testes, sed etiam per
 unicum. 1af. l. huiusmodi §. legatum ff. de leg. 1. quia actus parvi est præiudicij & ter-
 mino non nocet. Fel. & DD. cap. licet universis de testibus. ad instar ordinis clericatus
 qui solet probari per unum testem. Gerard. sing. 49. num. 3. 1af. d. §. legatum DD. d.
 cap. licet. Guld. quest. 474. 1af. Rep. l. admonendi num. 198. col. 7. ff. de iureiur. Quod
 intel-

In *Constit. Concil. Later. Exempt. à Jurisd. Ordin. moderant.*
intelligendum est quando ejusmodi probatio esset extrajudicialis neminique præju-
dicaret alioquin requireretur ut minus probatio duorum testium, *Rebuff. de Nomi-*
nationibus quest. 14. nu. 32.

- 6 An autem exhibitis litteris autoritatis gradus possit excipi de inidoneitate graduati? Neutiquam. Quia jam est approbatus. *Fel. cap. fin. de præsumpt. Stapili-*
leus de litteris gratia in decima forma expectatarum, Rebuff. d. Rubr. de collationibus
§ præterea in gloss. verb. Quinquennium. habilitateque personæ præsumitur ex actu
habente debitam formam. *cap. in præsentia ubi des. de probat. l. ab ea parte ff. eod.*
Aufser. thol. dec. 449. proinde sicut capitulum inquirere nequit de habilitate
sibi per collationem præsentati *cap. Menoch. 16. quest. 1. ca. capitulum §. Crucis de*
Rescript. ca. enim cui de prob. in 6. Abb. cap. pro illorum de prob. Ita neque quisquam
de idoneitate ejus quem universitas formosa tori orbitestatum fecit. *Rebuff. d. §.*
præterea in gloss. verb. quinquennium, Choppinus de sacra politica lib. 1. tit. 8. num. 8. &
seqq. Arnulphus Rufus de iure regaliorum Franciæ & Philipp. probus eodem sta-
tutu.
- 7 (194) *Assessorem in partibus.* Fuit olim in more positum Romanis ut qui
judicandi potestatem haberent sibi iurisperitos adsciberent quorum consilijs &
operis in exercenda jurisdictione uterentur. *l. 1. & rot. tit. ff. de officio assessorum*
ab assidendo dicti quod iudicibus in judicando assideant eumque consiliorum soo-
rum faciant participem. l. 1. C. de assessoribus, qui & ideo consiliarij etiam nuncu-
pantur. *Spec. de consilijs requisit. & tit. de assessore §. assessor.* Assessorum itaque es-
lectio spectat ad eum qui judicantis munere fungitur. *l. 1. nullius iudicium C. de as-*
sesoribus. tutius tamen & magis congruum est ut eligantur de consensu partium li-
terantium. *cap. non sane vers. illi enim 14. quest. 5.* ita enim mutua partium consensu
assumptus assessor postea suspicio jus prætexu reculari non poterit *cap. quod semel*
placuit de Reg. iur. in 6. Si autem partes in electione non possunt convenire judi-
cantis religio assellorem designabit. *cap. cum speciali de appell. cap. super questionum*
de officio deleg. Specul. de ass. §. eligitur. iudicium enim redditur in invitum. *l.*
inter stipulantem ff. de verb. oblig. Debet autem assessor esse omni exemptione ma-
jor ne laborare aliqua infamia juris aut facti. *l. liberti ff. de offic. assessor. l. neque C.*
de dignit. li. 12. proindeque hæreticorum filij quia juris infamia laborant ejusmo-
di assessoris munere fungi non possunt. *Jacobus Simanchas Episcopus Paceris in en-*
chiridio iudicium violata religionis tit. 63 c. vergentis de Hæreticis c. 2. §. hæretici eodem
in 6. ut nec excommunicati propter consilij participationem & communicatio-
nem quæ eis prohibetur. *Spec. d. loco §. debet.* idque non obstante quod assessores
nullam habeant jurisdictionem. *l. 1. C. de assessoribus.* consiliumque duntaxat jus dicenti
suggerunt *l. Consiliarij ff. de offic. assessor. l. 3. C. eod.* debent enim qui sunt à consilijs vi-
tæ ac famæ esse illibata. *d. l. liberti.*

De latatio assessorum notam quaedam inferius. Scholio 197. qua. 12. & 13. quae
 hic ne actum agam non repeto ut & quid si una partium petat assessorum an alie-
 ra tenebitur ad contributionem sprotularum, vide Scholio 1. 6. Quid autem si assel-
 for male consulat an iudici imputabitur? Distinguo civiliter tenebitur eligendo e-
 nim assessorum: imperitum iudex versatur in culpa. Quia electio mala est in culpa
 l. nam & servus ubi gloss. ff. de neg. gest. l. si servus §. servi §. fornicarius ff. ad l. aquilia
 Capula de servitut. urb. praed. ca. 73 num. 6. Rebuff. ad ord. reg. cit. de sent. execut. art. 7.
 gloss. 10 num. 3. Navarr. cap. si quando except. 16 num. 3. de Rescript. Cuneo aub. qua in
 proxima num. 4. Cui de crimine agi oportet. Hippolit. Bonacossa tract. de famulis quaest.
 143. 164. Gomesius ad Reg. Cancell. de trienniali quaest. 28. casu 49. Criminaliter vero
 non tenebitur nisi intervenierit eius dolus. l. 2. ff. quod quisque iuris. l. observare §. pro-
 non tenebitur nisi intervenierit eius dolus. l. 2. ff. quod quisque iuris. l. observare §. pro-
 nisi ubi gloss. ff. de offic. procons. Assessorum vero utroque casu in distincte tenebuntur.
 Imo si quid iudex perperam decreverit tenebuntur assessorum nisi protestatione de
 contraria eorum voluntate fidem fecerint, praesumptio enim est quod assessorum
 consilium secutus ita decreverit. l. quoniam iudices ut Bald. & DD. C. de appellat. apost.
 ad Spec. de assessorum §. poena.

Adicitur autem in textu constitutionis. in partibus. Ne iudex gravi sumptu par-
 tium & locis remotioribus advocet assessorum. Spec. de Requisit. concilii numer. 14. pro-
 spectandum enim est ut partes quam minus fieri potest sumptibus graventur. Spec.
 de iudice delegato §. sequitur num. 1. Emanuel. Roderic. quaest. Reg. tom. 1. quaest. 68. art. 8.
 quia etiam ratione delegatus Papae non potest causam subdelegare alteri alicujus
 loci remotioris. Spec. d. num. 1. qua de re notavi similia in tract. de iurisdic. ord. in
 exempt. lib. 4. quaest. 87 & vide infra in materia de conservatoribus q. 12. Quid porro
 si alterutra pars vel etiam utraque omnes reculent. Respondeo iudicis officio in-
 cumbere multitudinem suspectorum refrenare Spec. de Requisit. Concilii num. 14. in
 fine proinde poterit tunc etiam partibus invitit quem piam designare iudicium e-
 nim redditur in invitum uti initio huius scholii ostensum est. Signanter quod va-
 gae & generales ejusmodi reculationes ut & exceptiones non sint considerandae
 sed spectandae Fel. cap. pastorali num. 13. de rescriptis late Lancelot. de attentatis
 part. 2. cap. 5. num. 31. & sequentibus. Lanfrancus cap. quoniam contra verb. exceptionem
 de probat. Gerardus sing. 70. Cavale. dec. 46. num. 327. part. 1. Imo ne quidem cum in-
 specie & individuo proponitur quoties iudex animadvertit reculationis causam
 se trivolum, sperni enim libere ejusmodi reculationi potest. Navarrus cap. cum contin-
 gat decima causa nullitatis num. 10. de Rescriptis Franc. cap. iudex num. 6. & de officio
 deleg. Angel. §. ergo si quidem num. 1. & 2. inst. de fideicom. hered. ad instar appellatio-
 nis trivolae quae iurisdictionem non suspendit. Pedem. dec. 84. Lancel. de attentatis par.
 2. ca. 12. limit. 6.

(195) Non suspectum. Centum prope suspicionis causas vide discussas apud
 P. Steph.

114 In Constit. Concil. Later. Exempte à Jurisd. Ordin. moderant.
Stephanum de Auferijs. tract. de recusat. & nepotem à Monte Albano tract. de excep-
tionibus tit. 3. de except. contra iudices.

16 (196) Ab ipsis partibus vel earum altera requisita. Assessoris assumptio relinquitur arbitrio & conscientiae iudicantis. d. cap. statutum §. assessorem de Rescr. in 6. Non enim ex juris præcepto obligatur etiam iudex imperitus assumere assessorem Gon- sales de mensib. & alternat. gloss. 46. num. 68. & 50. Vant. de nullit. ex defectu. iurisd. num. 752. Menoch. de arbit. iud. lib. 1. quæst. 23. Ideoque sententia lata à iudice imperito qui assessorem non assumpsit valida est licet iudex ita ferens sententiam peccet. Ioan. Andr. cap. nullus ex consilio num. 7. de reg. iur. in 6. Abb. cap. 1. num. 7. de consang. & affinit. Lancell. de attent. cap. 9. concilio sapientia pendente.

17 Quod intellige nisi iudex lege statuta Rescripto consuetudine aut constitutione teneretur sibi assessorem assumere, nam tunc sententia assessore non assumpto lata esset ipso iure nulla. Apost. ad Barth. l. 1. §. si plures num. 12. littera G. de exercit. actione Vantius d. num. 152. Lancel. d. loco num. 13. Menoch. d. quæst. 23. in fin. Conso-

18 les d. gloss. 46. num. 82. Itaque oportebit iudicis officium in hac hypothese implorare ut assessorem assumat. Tum quod iudex officium suum non imploratum impartiri non tenetur. l. 4. §. hoc autem ff. de damno infecto. Tum quod omnis dispositio tendens in favorem alterius ita demum effectum sortitur si in cuius favorem tendit petat aut velit. gloss. l. universa rescripta verb. prabeatur. C. de prac. imper offer. ubi Laf. num. 2. & DD. Des. conf. 27. Archid. cap. 1. numer. 2. de decim. lib. 6.

19 Menoch. lib. 2. pres. 46. late Gonfales d. loco gloss. 56. num. 48. usque 109. Sed quid si alteruter solus petat assessorem an alter debet contribuere pro illius salario an is solus solvet qui petijt? Respondetur onus salarii solvendi incumbere utrique parti etiam si alter solus assessorem petierit. l. sed & loci §. 1. vers. Sed & si messer. ab altero ff. finium reg. l. pen. §. expensis C. de Reb. credit. Spec. de assessore §. salarium num. 4.

20 (197) Sumere & secundum eius relationem iudicare tenebitur. Sed quid si iudex censetur consilium assessoris non esse æquum an hac in facti contingentia sequitur tenebitur? Neutrquam Constitutio enim per quam quis cogitur sequi consilium alterius intelligitur si sit æquum. late Abb. cap. Cum in veteri de electione Barbol. l. 1. §. si plures num. 10 ff. de exercit. act. Sed an laicus in casu huius constitutionis in assessorem designari possit? Videtur quod non cuius enim consilium de necessitate est, uti interveniat particeps officii & jurisdictionis esse censetur.

21 Barbol. d. §. si plures, qualis esse nequit laicus qui jurisdictionis Ecclesiasticæ capax non est. Abb. cap. si pro debilitate de offic. deleg. Sanchez de matrimonio lib. 7. disp. 46. num. 14. Greg. Sayrus in Thesuro Theol. Moral. lib. 1. cap. 5. num. 13. & segg. Abb. cap. decernimus ubi Decim. num. 17. de iudicij. nisi speciali commissione Papæ ei ejusmodi iurisdictione committatur. Greg. Sayrus d. cap. 5. num. 15. Ioannes Stronius

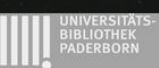
traff. de Vicario Episcopi lib. 1. quest. 2. & quest. 37. gloss. ca. bene quidem verb. prater Romanum dist. 96. Abb. cap. Ecclesia sancta Maria num 5 de consir. ca. ab excommunicato num. 6 de Rescript. Conluetudine enim aut praescriptione sola laicus talem iurisdictionem acquirere non potest. Abb. c. causam de praescript. & d. c. decernimus, DD. iam laudati Covarru. Releff. cap. alma mater de sens. excom. Greg. Sayrus d. loco. nisi tamen ea sit immemorialis. Navar. cons. 6. num. 4. de immunit. Eccles. cap. super questionum & prater de verb. sig. d. hoc iure §. dicitur ff. de aqua pluui a arcenda. At e contra stant multae rationes quae ex theoria Abbatis adfertur possent. d. cap. cum veteri de elect. Nimirum in consilium assumi etiam posse eum qui particeps officij esse non potest. Abb. ibid. num. 12.

§. DECIMVS QVINTVS,

SUMMARIUM,

1. Cathedralicum unde vocetur.

(198) ET quia saepius ex multiplice relatione percipimus, quam plurimis Ecclesijs & illis praesidentes Episcopos tam citra quam ultra mentes vexari, in eorum iurisdictionibus iuribus & dominijs, ac turbari a domicellis principibus & nobilibus eorundem, qui sub colore iuris patronatus quod in beneficijs Ecclesiasticis habere consingunt, nullo privilegio Apostolico suffulti, sine ordinarij collationibus & litteris & absque aliquo saltem colorato titulo beneficia non solum clericis sed etiam laicis conferre, sacerdotes & clericos delinquentes ad eorum libitum punire, decimas omnium rerum & ad quarum solutionem de iure tenentur (199) ac cathedralicum & alia quae legis dioeceseanae & iurisdictionis sunt & ad Episcopos duntaxat pertinent, tenere auferre fraudare usurpare seu & ut praemissa fiant mandare ac ipsa & fructus quoscumque ne a civitatibus terris & locis eorum extrahantur, prohibere feuda possessiones & praedia occupare, & indebite detinere seu ad feuda & bona ipsarum Ecclesiarum eis concedendum ac Ecclesiastica personis per eos nominatis conferendum minis &

& terroribus ac alijs vijs indirectis inducere & compellere & alia quam plurima damna jacturas & iniurias Ecclesijs præfatis inferri non modo permittere sed etiam expresse mandare (200) præsumunt.

SCHOLIUM.

(198) **E**T quia sæpius ex multiplici. Pontifex hic à moderatione exemptionum transit ad reformationem laicorum qui multis modis in præjudicium libertatis Ecclesiasticæ de qua superius scriptum, *Scholio 7.* clericis & rebus Ecclesiasticis præjudicium inferunt. Quæ quidem materia cum non concernat exemptiones quarum enucleationem mihi proposui subsisto.

(199) *Ac cathedraticum & alia quæ legi dicæsanæ & iurisdictionis sunt.* Cathedraticum sic vocatur quia pro honore Cathedralis datur. *ca. placuit. 10. quest. 3.* dicitur & synodaticum quia in synodo solvi consuevit. *ca. olim de censibus.* elegantius eulogia dicitur munificencia quædam ab eo quod est bonum & logosid est sermo quia munuscula bono sermone & cum animi gratitudine dantur recipiuntur. *que. ca. de eulogijs dist. 18.*

Solebant autem pro cathedratico solvi duo solidi, secundum estimationem illius monete quæ antiquitus ab initio solvi consueverat nisi circa solutionem minoris monete quæ modo est in usu fuisse præscriptum. *d. c. olim. Ioannes Franc. Papius de visitationib. part. 1. quest. 5. num. 13. & seqq. gloss. cap. conquer. recte de offic. ord.* Quod enim ex non usu solvendi cathedraticum minuatur aut libertas non solvendi acquiratur tradit Henricus Bottenus Beaxianus *tract. de Synodo part. 3. num. 94.* debet tamen non usus esse immemorabilis. *Abbas cap. fin. de consuet. & in cap. pervenit. de censib. Alex. cons. 6. vol. 7. Dec. cons. 85.* tempus enim illud, exemptioni à Papa vel Episcopo concessæ equipollet. *Henric Bottenus d. loco num. 90. & seqq.* Quæ autem posset quod Honorius Pontifex in *d. can. conquereute.* nomine solidi intellexit erit Iustiniani ævo aureus fuit dictus solidus eo videlicet quia nihil illi decesse videbatur. Solidum enim præfati integri torumque dicebant uti notat frater meus de re Nummaria præfati ævi *cap. 11. fol. 64.* aurei vero valorem pro varietate temporum variasse eodem capite ostenditur.

Porro Pontifex denotat hic Episcoporum duplicem jurisdictionem scilicet dicæsanam & jurisdictionis de utraque scripsimus alio in loco. *de iurisd. ord. in exempt. lib. 1. quest. 15.*

(200) *Præsumunt.* Itaque ut quispiam in hanc constitutionem impingat requiritur dolus & contempus ea enim est energia hujus verbi præsumunt.

Card.

Card. Clem. 1. quaest. 39. de privileg. Navarrus de alienat. rer. Eccles. num. 76. & notari i-
dem alio in loco d. lib. 4. quaest. 75 num. 4.

§. DECIMVS SEXTVS.

SUMMARIVM.

1. Impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam incurrunt censuras Bullae Coena do-
mini.
2. Libertati Ecclesiasticae quaerantur adversari.

Necnon considerantes quantum ex ista nostro & Apo-
stolicae Sedis honori quam personarum Ecclesiasticarum
quieti & prospero statui non sine damnanda pernicie derogetur,
ac cupientes eos quos ad observantiam iurium virtutum praem-
ia non inducunt, tam adjectarum exaggeratione poenarum qua
adjiciendarum de novo formidine a temerariis ausibus refrenare,
(201) omnes & singulas constitutiones quae super decimarum so-
lutione & contra violatores & raptores Ecclesiarum & incendia-
rios agrorum depopulatores & tam S. R. E. Cardinalium quam Ve-
nerabiles Fratres nostros Episcopos & alias personas Ecclesiasticas
seculares & regulares capientes deridentes (202) & eorum iurif-
dictionem & iura quomodolibet indebite occupantes aut eos in
eorum iurisdictionis exercitio perturbantes seu molestantes eos
quoque ad conferendum beneficia Ecclesiastica personis per eos
nominatis aut alias de illis pro eorum libito voluntatis disponen-
dum ac feuda & bona Ecclesiastica in emphiteosim concedendum
aut alias vendendum temere compellentes (203) Nec non statuta
contra libertatem Ecclesiasticam facientes & ad praemissa auxili-
um consilium vel favorem praestantes hactenus emanaverunt in-
novamus,

SCHOLIA.

(201) **O**Mnes & singulae constitutiones. Constitutiones istae cum non quærentur in Instituto exemptionum quarum enumerationem susceperat Petrus Matthei in septimo decretalium Apostolicarum post sextum Clementinas & extravagantes editarum apud quem sigillatim distinctis titulis hæc consuetudines descriptæ sunt.

(202) **E**t eorum iurisdictionem aut iura quomodolibet. Incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini eos qui iurisdictionem Ecclesiasticam prælatorum ac etiam ordinariorum impediunt per recursum ad curias aut seculares potestates liquidum est ex serie dictæ Bullæ ac signanter excommunicatione in ordine decima sexta quam Gregorius Savius in thesauro Theologiæ moralis explicavit lib. 3. cap. 20, eaque etiam innodat eos qui auxilium Concilium favorem præstant, quæ de re & ego alio in loco, d. lib. 4. questio. 76. de iurisdictione. ordinar. in exempt.

(203) **N**ec non statuta contra Ecclesiasticam libertatem. Quæ dicantur adversari Ecclesiasticæ libertati, vide supra scholio 7. & quæ dicantur statuta contra libertatem Ecclesiasticam præterea quibus ex causis statuentes excusentur tradit Navarrus in Manuali cap. 27. num. 119.

§. DECIMVS SEPTIMVS,

SUMMARIUM,

1 Principes an veniant sub generali dispositione.

(204) **E**T cum ea iuri nedum contraria sed etiam Ecclesiasticæ libertati opprobriosa sint, quam plurimum & ad verum ut de officio nobis credito dignam Deo possimus reddere rationem, affectibus & monitis paternis imperatorem Reges, Duces Marchiones, Comites, Barones & quoscumque alios alterius cuiuscumque nobilitatis præminente potentia seu potestatis excellentia vel dignitatis existentes, attente hortamur in domino eisdem in

in virtute Sanctæ obedientiæ mandantes ut ipsi constitutiones prædictas observent & faciant etiam à suis subditis in violabiliter observari quacunque consuetudine contraria non obstante nisi divinam offensam & Sedis Apostolicæ debitam virare voluerint ultionem ac collationes de dictis beneficijs sic factas nullas & irritas nihilominus esse decernimus ac illis utentes reddantur inhabiles ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda donec cum eis super hoc per Sedem prædictam fuerit dispenſatum.

SCHOLIUM.

(204) **ER cum ea.** Anima dverte quod licet in generali dispositione non veniant principes & aliæ personæ speciali nota dignæ ut latius ostendi a-
lio in loco *lib. 1. quest. 4.* hoc tamen in casu comprehenduntur quia specialis hic eorum facta est mentio idque non obstantibus privilegijs aut consuetudinibus contrarijs. Tum quia Papa per clausulam in calce hujus constitutionis ad scriptam derogat. De cuius potestate ambigi nequit uti alias dixi. *lib. 3. quest. 9.* Tum quia Papa claves Ecclesiæ à se non potest abjicere nec sibi magnum ligare. *cap. fin. ubi gl'os. de Rescript in 6. cap. Inno. de elect. dixi lib. 4. quest. 13. Navarrus cons. 2. de Religiosis domibus.*

§. DECIMVS OCTAVVS.

SUMMARIUM.

- 1. Synodus quadruplex.
- 2. Episcopali synodus est quotannis celebranda.
- 3. Causa finalis synodi.
- 4. Pena omissionis synodi.
- 5. Pena an ipso iure incurrantur.
- 6. Exempti venire ad synodum non tenentur.
- 7. Cisterciensis ordinis privilegio an derogetur hæc Leonina.
- 8. Privilegium in corpore iuris clausum diffinitius tollitur.
- 9. Clausule non obstantiarum an tollant tempus immemorabile.
- 10. An respiciant tempus futurum.
- 11. Monitio unica sufficit.
- 12. Clausula quales excusent à synodo.
- 13. Synodales constitutiones an confirmari debeant à Papa.

Matu-

(205) **M**ature quoque considerantes, quod post Christi ad
 cœlos adscensionem Apostoli per singulas urbes Epi-
 scopos distribuerunt, sicut Sancta Romana Ecclesia per orbem
 constituit, eosdem Episcopos in partem sollicitudinis vocando o-
 nera gradatim distribuendo per Patriarchas Primates Archiepis-
 copos ac sacris etiam canonibus fuerit diffinitum, per eos pro mo-
 rum correctione & controversiarum decisione & determinatione
 ac mandatorum Domini observatione, fieri debere concilium
 provinciale ac synodum Episcopalem (206) ut depravata corrige-
 rentur (207) & illa facere negligentes canonicis pœnis subiacerent
 cum conveniat nos circa ea quæ rempublicam Christianam con-
 cernunt esse intentos (208) desiderantes canones ipsos firmiter
 observari eisdem Patriarchis Episcopis districte inungimus, ut
 de officio eis commisso dignam Deo possint reddere rationem,
 canones concilia & synodos huiusmodi fieri mandantes quocum-
 que privilegio non obstantibus in violabiliter observent præter-
 quam quo ad Concilium provinciale quod de cætero singulisti-
 cennijs fieri mandamus (209) ad illaque etiam exemptos accedere
 decernimus (210) privilegio ac consuetudine quacumque contra-
 ria non obstantibus, (211) Circa hoc autem negligentes pœnas in
 eisdem canonibus contentas se noverunt incursumos.

SCHOLIA.

(205) **M**ature quoque considerantes. Descendit hic Pontifex ad synodum
 quæ græcæ vox est latine significans Concilium seu cœvium. Tri-
 plexque apud canonistas invenitur synodus. *Abb. cap. grave in su-
 de præbendis ubi etiam Innocent. Henric. Bottenus de Synodo pari. 1. quest. 4.* Una uni-
 versalis, alia Provincialis, tertia Episcopalis, Generalis dicitur cui Pontifex præ-
 est representatque universalem Ecclesiam de qua Gratianus *dist. 1. c. 17.* hu-
 jus hic non est sermo. Provincialis est illa quam Patriarcha Primas vel Archi-
 episcopus cum suis Subepiscopis sive suffraganeis celebrat de qua late Gratianus
dist. 18. Episcopalis vero synodus est quam Episcopus celebrat in suo diocœsi de
 qua ex professo doctè & late scripsit Henricus Bottenus Buxianus tractatu
 quem

quem inscripsit de Synodo Episcopi, itaque hac sua constitutione Pontifex statuit ut quamvis secundum Canonicas sanctiones quotannis celebrari debeat Synodus Provincialis. *Can. Abbates 18. quest. 2. can. annis singulis dist. 18. Abb. cap. sicut de accusat. in cap. ex ore not. 2. de privileg. Summa Silvestri verb. Concilium §. fin. Henric. Botenus de Synod. part. 1. n. 52.* Satis est si singulis trienniis semel celebretur. Quo vero ad Synodum Episcopalem, Pontifex nihil immutat sed relinquit in juris dispositione juxta vulgatam theoriam quod non mutatur cur stare prohibetur. *l. Sancimus C. de Testam.* Quo fit ut Episcopales Synodus singulis annis juxta antiquorum canonum dispositionem sint celebranda. *Abbas locis sanctitatis §. in cap. conquereute col. 3. eos. decimo habet de offic. ord. in cap. olim not. 1. de censib. d. cap. grave not. 4. de preben. Henricus Botenus d. loco.* Declara id, nisi Episcopus pro re nata censuerit bis in anno celebrandam. *Arg. cap. si Episcopus ubi gloss. de offic. ord. in 6. Henric. Botenus ibid. num. 54. Joannes Pavinus de visitatione part. 1. q. 4.*

(206) *Ut depravata corrigentur.* Episcopalis synodus instituta est quatuor ex causis, quibus unam hic designat Pontifex. Primò. Ut depravata corrigantur. Secundò. Ut ignorantes instruantur. Tertio. Ut regula motum statutaque formetur. Quarto. Ut quæ in Provinciali Synodo Decreta sunt, in Episcopali publicentur. *Imola d. cap. grave de preben. Card. de Turrecremata ad dist. 18. Henricus Botenus ubi supra num. 70.*

(207) *Et illa facere negligentes Canonici pœnis subjacent.* Queritur quæ sint Canonice pœnæ, quibus subjacent ii, qui omittunt in executionabili causa Synodum. Respondetur. Suspendendi sunt ab executione officii, *ca. sicut de accus. ubi Host. Jo. Andr. Henric. Botte. d. loco num. 45.* An autem ipso jure hæc pœna incurratur? Neutiquam præpter clausulam illam se noverint incursum, quæ est ferendæ sententiæ & non latæ. *d. cap. sicut.* verbum enim futuri temporis requirit executionem alterius & non latæ. *d. cap. sicut.* verbum enim futuri temporis requirit executionem alterius. *Abb. cap. cum in cunctis §. fin. col. pen. de elect. Felin. cap. Rodolphus col. 20. verb. subiacet de Rescript. latissime Tiragu. ad l. si unquam verb. Revertatur C. de revoc. donat.* Itaque Episcopus ad celebrationem annuæ synodi compelli poterit per Archiepiscopum cui subest sub interminatione suspensionis. *Can. 1. ubi Archiep. dist. 34. Gemini Card. Franc. cap. fin. de except. in 6.* licet enim Archiepiscopus suffraganeum suum removere non possit, suspendere tamen eundem atque excommunicare potest. *DD. d. cap. fin. Henric. Botenus d. loco. num. 47.* Nisi tamen Episcopi speciali reservatione ab Archiepiscoporum jurisdictione eximantur, quæ de re alio in loco, *lib. 1. quest. 41. de jurisdict. ord. in Exemptis.*

(208) *Desiderantes Canones ipsos firmiter observari.* Atque ita Pontifex innovat hic Canones, quibus statutum fuit in singulis Episcopatibus Synodum celebrari debere quotannis semel, præterquam Concilium Provinciale, quod sufficere censuit si singulis trienniis celebretur.

(209) *At illaque etiam Exempti.* Jure communi ad Synodum venire non tenentur ii qui Exempti sunt. *gloss. cap. quod super his de major. & obedi. cap. ex ore de privilegii. Henric. Botenius ubi supra part. 2. num. 4. vers. Si autem.* At vero hac constitutione Leonis X. venire debent non modò ad Episcopalem Synodum, sed & ad Provinciale, dictio enim *Etiam* in hac constitutione exprimit casum magis dubitabilem, simulque implicat casum minus dubitabilem uti ante ostendi in *Scholio 16* potest casus minus dubitabilis est venire ad Synodum Episcopalem, magis vero dubitabilis ad Provinciale. Quod & constitutione Concilii Tridentini innovatum esse sibi ostendi *d. l. 4. quest. 9.*

(210) *Privilegio ac consuetudine.* Quid in ordinibus, qui in privilegiis habent non valere derogationem nisi in ea mentio fiat ordinis, uti est Cisterciensis. *cap. cum ordinem de Rescriptis.* Sunt qui existimant exemptioni non esse derogatum & proinde etiam à Synodo Exemptos esse. *gloss. cap. Abbates 18. quest. 2.* Sunt è contra qui censuerint à Synodo exemptos non esse inter quos Henricus Boten. *d. part. 2. num.* qua de re videri poterunt ea, quæ alio in loco non adverti. *De jurisd. ord. in Exempti. lib. 1. quest. 4. & lib. 9. Summa, Pontifex hic derogat privilegio, non quod corponi juris insertum est, illud enim difficiliter tollitur nisi alio in loco scripti. d. lib. 3. quest. 9. num. 1.* Sed quod in corpore juris non est clarum, qua de re vide inferius *Scholio 219.* An autem consuetudo immemorabilis censetur per hanc generalem clausulam sublata. Respondetur non esse. *Gloss. Auth. Q. de vetero non sicut verb. prescriptio. Boer. dec. 39. num. 12. Fel. Rubr. de prescript. num. 18. In sq. de Rit. convent. §. 1. gloss. 2. n. 25. Emanuel. Rodr. Reg. quest. tom. 1. quest. 9. art. 5.*

10 *Sed an per ejusmodi clausulam censetur derogatum consuetudini futura? hoc est in modo dicitur post hanc consuetudinem.*

Respondetur affirmative, nisi consuetudo noviter introduceatur ex non à causa à priori non cognita. Imò etiam ex præterita, quæ verisimiliter erat legislatori incognita. *arg. l. si hominem ff. Mandati Emanuel. Rodr. d. quest. 9. art. 5. Novellus de dato part. 6. Privileg. 21. num. 18. qua de re late Codarruvias lib. 2. variar. Resol. cap. 13. num. 4. Gutierrez lib. 3. præf. cap. 32.*

(211) *Circa hoc autem negligentes parvas in eisdem Canonibus contentas se novit incurseros.* Pœna eorum qui legitime citati ad Synodum non comparuerint, nulla legitima causa excusati, est excommunicatio. *ca. fin. dist. 18. cap. super his de major. & obedi.* Imò etiam suspensio & interdictum: Censura enim appellatione comprehenditur excommunicatio, suspensio, interdictum. *d. cap. quod super cap. quarenti de verb. signif. Henric. Botenius d. loco.* Censura tamen non comparentis non ipso jure sed per sententiam incurritur uti ante notavi. *Scholio 1, 6.* propter verbum illud futuri

temporis se noverint incurfuros. *Tiraq. l. unquam in verb. Reveretur C. de Re-
vocanda donat.*

Quod autem dixi non comparentes incidere in cenfuras ferenda sententia,
declara fi legitime moniti fuerunt non quidem civili titu. *l. ad peremptorium ff de
iudicis.*

Sed fimplici monitione, ea enim habet vim peremptorium & trinæ monitionis.
*Abb. cap. ex literis col. 4. de cenfuratione in cap. cum caufa col. 2. de offic. del. Henric. Bot-
teus d. part. 2. num. 53. & 54.* quia in actibus extrajudicialibus non requiritur trina
citatio fed fufficit unita. *Barth. l. fi tempora C. de fidei mfr. & iure hafa fiscalis libr. 10. &
in extrava. ad reprimendum verb. termino. Rom. fing. 32. 4. incip. Ego dixi, qua de re &
ego fuperius Scholo 72. Declara fecundo. Nifi iuftum aliquid impedimentum excu-
let prout fi in monitione in feretur caufa iniufta, aut fi (quod raro uluvenit) finis aut
intentio Synodi effet malus. *dec. cap. prudentia col. 12. de offic. del. Innocent. d. cap. quod
fuper. Henric. Botteus d. loco num. 56.* Deinde nifi exculet moribus Ponticus. *l. morbus
fonticus, ubi Alciat. ff. de verb. fign. Card. Clem. 1. quæft. 7. de celeb. miff. Petrus Moneta
distribuit quotidianis part. 2. quæft. 6. abfentia caufaria, Petr. Moneta d. parte 2. quæft. 5.
nbi late.**

Actas fed quanta. Quidam cenfuerunt annorum 70. Sed verius tamen eft id judi-
cantis arbitrio relinquendam. *ca. de caufis de offic. del. Moneta ubi fuprà part. 2. q. 7.* qua
de re fi otium fit videbimus tractando de privilegiis fenectutis.

Necessitas non quævis fed gravis v.g. oriens ex inundatione aquarum aeris ma-
gna intemperie, funere domestico, timore hoftium & alia quæ Henricus Botteus di-
gnat in quibus cum non sint hujus noftri inftituti non fubfifto. Hæc enis dicta funt
in folle de fynodo. Reftat an conftitutiones fynodantes robur habeant fine confir-
matione Pontificis. Refponderetur non habere. *Sacra Congregat. apud Joannem Guille-
maeri. feff. 24. cap. 2. de Reform. verf. decreta. Novella Imperat. 131. verf. Nulla unquam
fynodus rata legitur qua Apoftolica Beau Petri Sede non fuerit fulta. Andreas de Val
Dottor Parifienfis de fuprema Rom. Pontif. in Ecclef. potefiate part. 4. q. 5. Corcil. Trid
feff. 24. c. 2. de refor.*

§. DECIMUS NONUS.

SUMMARIUM.

- 1. Ratio Clement. in plerisque de elect.
- 2. Homines femper nituntur in vetita.
- 3. An ut hinc Clem. fit locus, necesse fit Ec-
clesiam defertui clera & populo.
- 4. An hac Clem. habeat. locum in non rel-
giofa.
- 5. Di-

5. Dictionis præsertim energia. gent concilio.
 6. Sine temporalibus spiritualia diu esse non 9. Quid si habeant clausulas derogatorias
 non possunt. derogatariorum.
 7. Dictionis nisi energia. 10. A quo tempora constitutiones Papales
 8. An clausula non obstantiarum devo- ligent.

(212) **E**T cum constitutio in Concilio Viennensi edita quæ incipit. In plerisque ut Pontificiæ dignitatis honor servaretur, statutum fuerit, ne Ecclesiis (213) Cathedralibus (sive quibus spiritualia diu esse non possunt) primatis ac Clero & populo Christiano non carentibus de aliquibus personis præsertim Religiosis provideretur, constitutionem ipsam (214) innovamus, inviolabiliter observari debere volumus atque mandamus (215) Nisi aliqua justa causâ (216) in consistorio nostro secreto approbanda alias duxerimus faciendum, (217) Nos enim quicquid contra præmissa (218) vel aliquod præmissorum contigerit attentari irritum decernimus & manere (219) contraria quacumque constitutione vel privilegio non obstantibus. Datum Romæ in publica sessione in Lateranensi Basilica solemniter celebrata anno Domini M.D.XV. 4. nonas Maii Pontificatus nostri anno IV.

S C H O L I A.

(212) **E**T cum consuetudo, de qua Pontifex hic loquitur est Clementis V. *Clem. in plerisque de electione.* Cujus epitome hæc est.

In plerisque Ecclesiis Cathedralibus Clero & populo Christiano carentibus Religiosi Episcopos solebant promoverè. Quia autem inde Pontificalis dignitas obscuratur, hinc prohibetur ne de cætero fiat talis provisio sine licentia speciali Papæ. Nec Religioso ad hoc detur licentia à suo prælato, quæ si data fuerit, non ideo eximitur religiosus à superioritate sui Prælati privabiturque in omni electione voce activa & passiva.

Quæritur primo, Quæ fuerit occasio hujus Clementinæ. Respondeo patere ex illius textu glossographo Cardinali Sabarella ac aliis ejus commendatoribus. Cum enim Religiosi præsertim mendicantes secluderentur ab ejusmodi apicibus dignitatum. *Clem. cum concessa de electione pulchre ex cap. quarundam eod. tit. in 6. factum est, ut eo magis eas arderent, juxta illud Ovidii.*

Nisimur in vitium semper cupimusque negata

Sic interditi imminet ager aquis
 Desine creda mihi vitia irruare vetando
 Ingenio vinces aptius ipse tuo.
 Vili ego nuper equum contra sua frenata tenacem
 Ore eluctat: fulminis ire modo
 Constitit ut primum concessas sentit habenas
 Et ena que in effusa laxa jacere iuba.
 Cui peccare licet peccat minus ipsa potestas,
 Semina nequitia languidiora facit.

Nam semper videtur ita à natura comparatum, ut quilibet semper appetat id, quo videtur se destitit, uti de Anglis Scotis Polonis quibus cum vitiis non crescant, vinolentios tamen esse tradit glossographus d. Clem. in plerisque num. 8. Et in can. Moyses 32. quæst. 2. proinde oportuit Pontificem excessum hunc corrigere, cuius interest ne in agro dominico sacra scilicet Monachorum religione indecorum aliquid obrepit, aut vitiosum quicquam permittit in fegetam coalescat. Sed ut in illa potius flores honoris, & honestatis fructus in ubertate succrescant. Clem. Ne in agro de statu Monach.

Quæritur secundo. Utrum ut huic Clementinæ sit locus, necesse sit Ecclesiam conjunctim destitit clerico & populo. Card. Sabarella late articulum hunc examinat. d. Clem. in plerisque num. 6. Mihi & aliis verius est utriusque veritatem requiri. DD. ad d. Clem. clerus enim & populus diversa sunt, nec alter sub alterius dispositione comprehenditur, nisi quibusdam casibus specialiter exceptis. Card. ibid. n. 2. Franc. cap. si sententia num. 1. de sent. excomm. in 6. Et in cap. ubi periculum §. præterea num. 2. de elect. in 6.

Quæritur tertio. An eadem Clementina habeat etiam locum in aliis non religiosis. Respondetur habere. Card. d. Clem. in plerisque quæst. 14. numer. 15. inserta enim est huic constitutioni dictio Præsertim, implicans casum minus dubitabilem, & non excludens casum magis dubitabilem. d. l. qui se patris numer. 10. C. Unde liberi Albertus de Pergamo de prepositionibus num. 87. Card. d. quæst. 14. Vigetque etiam in non religiosis eadem ratio & proinde eadem constitutionis dispositio. Præsertim in locis legalibus loco ab identitate rationis Et loco ab æquiparatis, quippe quod hujus Clementinæ ratio sit defectus facultatum, in quibus Ecclesiarum præfidia consistunt. d. Clem. in plerisque in princ. ubi Card. d. num. 1. Nam sine temporalibus spiritualia diu esse non possunt. can. si quis obiecerit 1. quæst. 3. cap. ut quisque ea quoniam de vita Et honest. cler. Card. d. num. 1. per text. ibid. vers. sine quibus spiritualia diu esse non possunt.

(213) Cathedralibus. Cathedralis Ecclesia dicitur, cui præest Episcopus. Card. d. loco num. 7. Et notavi supra Scholio, 25.

(214)

- (214) *Innovamus*, Pontifex constitutiones antiquas innovando, censetur jus vetus conservare non alien. novum creare. cap. ex parte in fin. cap. quia intentione de privilegiis gloss. d. Clem. 119. plerisque verb. ampliare.
- (215) *nisi aliqua iusta causa*. Dicitur nisi præcedentibus adverteatur. *Decius l. actione* n. 5. C. de transact. & exceptionem ponit à regula. *Decius l. si quis in aliqua n. 2. C. de edendo*. *Albertus d. loco n. 77. vers. nisi*. denotatque sententiam contrariam præcedenti. *Eleganter Alciat. in l. actione. verb. nisi C. de transact.*
- (216) *In consistorio nostro secreto approbanda*. De facto hoc concilio perlegantem tractatum scripsit Cardinalis Paleotus.
- (217) *Nos enim quicquid contra præmissa*. Descendit hic Pontifex ad clausulam irritantem quæ est penetrabilior omni gladio accipiti, quia omnia interiora & exteriora afficit & astringit, estque tam malignantis naturæ, quod quicquid invenit, destruit & in oppositum ducit, de qua quidem clausula velut ex copiarum cornu tractatum invenies apud Gabrielem. *Communium conclusionum l. 6. de clausulis concl. 6. Hæc. Consal. de Mensib. & alternativa Episcoporum*, & nos etiam in his scholiis *Scholio 189. in tract. de jurisd. in Exempt. de ea quædam attulimus*.
- (218) *Vel aliquid præmissorum*. Post generalem prohibitionem subnectit clausulam particularem, idque ut præcisius liqueat de enixa Pontificis voluntate. *Clem. in agro dominico §. sane ubi Card. de statu Monachorum*.
- (219) *Contraria quacumque constitutione vel privilegio non obstantibus*. Clausula non obstantibus constitutionibus vel privilegiis, non extenditur ad constitutiones vel privilegia in corpore juris causa. *glo. l. 2. legat. ff. de iudic. Bald. l. humanum C. de legib. glo. auct. qua in provincia C. Ubi de crimine. Fel. & DD. cap. nonnulli de Rescriptis*. Sed an per ejusmodi clausulam censeatur constitutioni conciliari esse derogatum, Emanuel Roderic. uno in loco existimat, non esse, nisi specifica mentio Concilii cui derogatur. *quæst. Reg. tom. 1. q. 8. art. 10.* hac nixus ratione, quod Concilia Ecclesiæ quæ plurimorum consensu celebrata fuerunt, majori robore nitantur, & proinde speciali derogatione opus habeant. *Archid. cap. 1. de consil. in 6.* uti & alio loco diximus in generali dispositione non venire ea, quæ speciali nota digna sunt. *l. 1. de jurisd. ord. in exemptis qu. 4.*
- At vero alio in loco idem Emanuel Roderiques censuit speciali non esse opus derogatione Concilii, sed sufficere generalem clausulam non obstantibus quibuscumque, laudatque. *rom. 3. qu. 39. art. 4.* pro istius sententiæ opinionis firmamento Anastasium Germonium *de sacror. immunit. lib. 2. cap. 11. n. 52.* ac factam congregationem, talemque esse stilum Cancellariæ Romanæ testatur ibidem Emanuel reprehendens erroris Oedam *de incompatibil. benefie. 2. part. cap. 12. nu. 85.* Carastum in *Reperi. Reg. Jur. in 6. par. 2. ampl. l. lib. 7. cap. 26. n. 3.* estque ejusdem cum Emanuele Roderiques sententiæ D. Joannes à Chockier frater meus in suo ad regulas Cancellariæ

rellariz Rom. commentario ad Reg. 49. n. 6. fol. 471. nixus decisione Rotali, relata per prosperum Farinaceum. dec. 179. n. 6. par. 2. an non sit limit.

Gravis autem est & haecenus ab utriusque juris interpretibus exagitata quaestio, quid si priori privilegio insint praegnantibus illae & ut ita dicam Achilleae clausulae, qualescumque possent excogitari, quas uno verbo vocant revocatorias revocatorium, an prius tale privilegium talibus insitum clausulis, censetur revocatum per postea, cui inest sola clausula non obstantibus quibuscumque contrariis, etiamsi de iis specialis fieri mentio deberet de verbo ad verbum.

Pro affirmativa militat, quod haec clausula tali suo ambitu & generalitate comprehenditur in genere omnia non secus, quam si in specie singula essent enumerata. *l. si chorui in pr. ff. de leg. 2. l. 2. C. de quadrien. prescript. late Iason Conf. 121. vol. 4. VVamef. conf. 596. n. 6. de iniuriis p. 2.* Hincq; est ut pleriq; voluerint nullam obstantiam impedire, cum Papa rescribit, ut tenor habeatur pro expressio de verbo ad verbum. *Feder. de Senis conf. 47. Bald. cap. cum delecta de rescriptis. lo. de Anania conf. 56. Barth. & DD. l. si quis in principio testamenti ff. de leg. 1. DD. l. omnes C. de prescr. 30. an. novum.* Sed sunt & quidem non parvo agmine nec autoritate nixi, sibi que etiam contrarii qui diversim descendunt sententiam, scilicet per secundum indultum continens generalem derogationem cum illa clausula etiamsi de verbo ad verbum, non censetur derogatum priori privilegio habenti specialem derogationem, nisi sua propria & specialis mentio de verbo ad verbum cum expressa mentione nominum & locorum. *esp. 2. de dolo & cont. Inf. conf. 121. vol. 4. Feder. de Senis conf. 233. Calder in conf. 17. Cardinalis conf. 52. & conf. 136. Romanus 327. & conf. 436. conf. 498. Felix. c. accedentes de prescript. c. nonnulli de Rescriptis. lo. de Anania d. conf. 56. Iason. l. conf. 121. Decius conf. 166. & in l. certum n. 4. ff. si certum pet. Paulus Parsius conf. 42. vol. 4. lo. VVamef. conf. 596. n. 8. de iniuriis tom. 2.*

Ratio eorum est, quia cum in antecedente rescripto seu indulto praequantiores & magis geminatae sint clausulae quam in posteriore sit ut posterius indultum aut privilegium cui insitae tantum sunt huiusmodi generales ac velut in nube conceptae clausulae, priori privilegio abstracto munitoque energia potentiorum clausularum derogare non videatur. *VVamef. d. loco n. 7.* aliter enim sentiendo (inquant) prius privilegium esset fragile sine solido fundamento, signatim etiam, quod solo curia Romanae huiusmodi generales clausulae tanquam in folle soleant, coarctari, praeterquam quod privilegi anteconcessi revocatio odiosa sit, atque eo etiam respectu sensu tacito non inducenda sed restringenda. *VVamef. d. conf. 596. n. 13. Inf. d. conf. 121. post princip. vers. tamen ad ultimum.* Mihi in hoc conflictu & Doctorum analogia nefas visum est concedere in rescriptis, indultis, privilegiis aut Pontificum constitutionibus quicquam irrepere quod sua careat energia. **U** & asserere privilegiorum revocationem juris esse odiosi, nam quo

quo ad Stylum Cancellarie Romanæ, quæ organum & vox Papæ est, & quæ Papæ, in-
 licio nihil facere censetur, uti liquet satis ex Regulis Cancellariæ à fratre meo com-
 mentatis, Reg. 43. n. 42. fol. 424. quis adferat in diplomatibus Pontificiis aliquas posse
 clausulas eripere contra aut præter summi Pontificis enixam voluntatem, quo vero
 ad privilegiorum revocationem eam indistincte non ausim asserere odiosam, quippe
 quod sicut à jure recessus per privilegia odiosus est, scripsit lib. 1. quest. 4. ita è diverso
 per privilegiorum juri repugnantium revocationem ac ejus reversio favorabilis cen-
 seri debet, contrarium enim contraria est ratio atque disciplina. *Præses in locis ita-*
galibus loco à contrariis atque repugnantibus. Proinde satis esse existimo si ex postero-
 ris privilegii serie & clausulis de Pontificis enixa mente liquere possit, etiam si privile-
 gium prius clausulis insignioribus & longe majoris energię sit communitum, alioquin
 enim legem imponemus Pontifici, ne varia privilegia variis munita clausulis per ip-
 sum Joblitis possit revocare, ut & ego adhuc ante hac scripti de jurisd. or. in exen. l. p.
 95. num. 6. & 7.

(120) Datum Romæ in publica sessione in Lateranensi Basilica solemniter con-
 gata anno 1515. 4. nonas Maij Pontificatus nostri anno IV. Philippus Francus & alii ju-
 ris interpretes coronidem imponentes suis commentariis occasionem sumpturam in
 data texti decretali in medium adducendi diversas quæstiones quæ solemnitates in-
 strumentorum concernunt. Quales sunt, an defectus loci & loci, item temporis in-
 dictionis vitient instrumentum, in quibus ego cum remotiores sint ab hoc iustitio,
 pedem nunc non figo.

xo Solum inquiri, à quo tempore Pontificales constitutiones quæ Romæ solemniter
 tu publicantur, ligent Provinciales. Doctores variis distinctionum involucris respon-
 dent. *Franc. in data sexti n. 13. late Nav. conf. 1. de constit.* Ego quia brevis omni-
 bus amica esse solet. *Abb. in proem. decretal. n. 4. sub late Apostolica judicibus advocatis*
brevitatem commendat. Paucis cum Navar. d. conf. 1. num. 19. & seqq. cenleo consti-
 tutiones si juris constitutionem consideremus, non ligare provinciales antequam in
 provinciis publicentur, sed de stilo curiæ Romanæ, qui facit jus. c. 1. de crimine falsi.
 in foro exteriori, in interiori enim foro indistincte ignorantia justa excusatur, non ta-
 men si affectata esse, aut crassa, quis ignorantie species alio in loco explicat idem Nav.
in manuali c. 23. n. 45. & seq. Sed an idem obtineat in Constitutione antiqui juris de-
 claratoria. Neutiquam, quia ejusmodi constitutio statim incipit ligare. *Franc. d. loco*
num. 10. Secus si constitutioni aliquid de veteri jure detraheretur, aut etiam eidem al-
 iquid novi adjiceretur, quia tunc idem, quod de constitutione novi juris
 erit dicendum. *l. leges C. de legib. cap. fin. de constit. in 6. Clement. 1. ubi*
glo. de officio vicarii. Franc. d. num. 10.

PARS SECVNDA.

CONSERVATORUM ECCLESIASTI- CORUM MATERIAM COM- PREHENDENS.

QUESTIO PRIMA.

Quæ sit definitio conservatorum, Et qualiter conservatoriarum ju-
ris scripti, differant à Conservatoriis hodiernis & de multi-
plici conservatoriarum opere.

SUMMARIUM.

1. Definitio debet esse principium omnis
disceptationis.
2. Conservatorum definitio.
3. Differentia inter Conservatores hodie-
nos & juris scripti.
4. Quod sint conservatorum species.
5. Veritas datum vrum Leodiensium juris-
dictio.

MNIS quæ de aliqua re suscipitur disceptatio, debet à diffini-
tione proficisci, ut intelligatur id de quo disputatio suscipitur,
inquit Cicero lib. 1. *Officiorum*.

Licet autem in jure omnis definitio periculosa sit, utpote
quod vix ulla sit adeo universalis theoria, quæ non quibusdam
restrictionibus aut extensionibus subvertatur. *l. omnis definitio ff.*
de Reg. jur. non posse tamen mihi videtur generalius aptiusque diffiniri conser-
vatores, quam esse iudices Canonicè designatos cum potestate defendendi res aut
personas privilegiatas.

R

Dixi

Dixi iudices, ut comprehendam non tantum conservatores juris scripti, qui potestant tantum cognoscere de manifestis injuriis & offensis rerum aut personarum privilegiatarum. *cap. 1. §. fin. de officio deleg. in 6.*

Sed etiam alios omnes conservatores, qui judicialem habent indaginem, & cognoscunt etiam de non notoriis. Subjci Canonicè designatos. Ut duntaxat comprehendam Conservatores Pontificios, hoc est, Pontificia autoritate deputatos, inferioribus enim Conservatores auctoritate propria dare non est permittum. *Franc. cap. fin. §. Conservatores de offic. del. in sexto. Aurb. ut iudices sive quoque suffrag. §. nulli quoque.* Adjeci cum potestate defendendi. Quia potestatis nomen amplius est significationis. *l. potestatis ubi Alciat. Rebuff. & DD. ff. de verb. signif. habens annexam defensionem, id est, jurisdictionem, quia conservatores sunt ex cathedra majorum iudicum, uti alio in loco ostendi. lib. 4. quest. 111. n. 16. de iurisd. ord. exemptio.* Addidi res aut personas privilegiatas, ad designandam differentiam exemptionum. Aliæ enim sunt exemptiones reales, id est, rebus competentes, alæ conjunctim reales & personales, uti alibi distinctius ostendi. *h. de iurisd. ord. exemptio.*

Et quidem hæc citra polilogiam & verborum circumlocutionem breviter dicta sufficiunt pro definitione conservatorum. Nam teste Horatio.

Quicquid præcipies esto brevis ut cito dicta.

Percipiant animi dociles teneantque fideles.

Quod autem attinet ad differentias inter Conservatorias juris scripti & hodierni temporis, eæ sunt multiplices.

Primò, Conservatoria juris scripti de notoriis tantum cognoscit. *cap. fin. ubi DD. de privileg. in 6.* at vero Conservatoria hodierni temporis, qualis est conservatoria mensæ Episcopalis Leodiensis, aut cleri primarii ejusdem Civitatis penes Abbatem S. Laurentii, cognoscit etiam de non notoriis, uti videre est ex eorum diplomate Conservatoriali.

Secundò, Conservatoria juris scripti, regulatur secundum juris scripti dispositionem. *d. cap. fin.* at verò hodierni temporis neutiquam, has enim jus scriptum non agnovit, uti testatur Mandosius. *in tractatu literarum gratia tit. de conservatoria, ideoque à conservatoriis Juris Canonici ad has argumentatio certa trahi non potest. Mand. d. loco.*

Tertiò, Conservatores Juris Canonici, ultra unam diatam, à sine Diocesis evocare non possunt. *d. cap. fin. §. Conservatores.* Clericantem hujus Conservator, potest juxta facultatum suarum seivem.

Quartò, Juris scripti conservator, vices suas alteri subdelegare non potest. *d. §. fin. §. vices,* hodierni autem Conservatores possunt, uti speciali quaestione confirmavi. *infra quest. 26.*

Quintò, Conservator juris scripti non habet judicialem indaginem in violentis quæ non sunt manifestæ. *d. cap. fin. §. ut autem.* Hodiernus autem, plerumque est iudex super damnis, injuriis, & molestiis, in bonis etiam immobilibus, non cum illis & inferendis tam spiritualibus seu Ecclesiasticis, quam temporalibus, non solum exemptis ad eos ratione forsitan beneficiorum pertinentibus. Sed aliter qualicumque modo & quamvis ex causa spectantibus, procedereque potest contra quoscumque eorumdem exemptorum etiam alia quam beneficiorum Ecclesiasticorum ratione debitores, cujus uberior distinctio dependet à diplomatibus conservatoris. *Farin. dec. 616. num. 2. part. 2. ubi late.* Opus enim hic quasi est Lesbia Regula quæ flexilis est, & constitutiones Pontificias juris communis, facta postea emergente, alisque posterioribus Pontificum constitutionibus accommodat, ad instar legum, quarum posteriores prioribus derogant. *Alciati. l. pælla novissima C. de pællis.* & ut in Proverbio ejusdem Alciati, alter de altero judicat, dies postremus de omnibus. *Late hac de re Farinac. decif. 616. per tot. part. 2. ubi variis conservatoriarum hodiernarum clausulas explicat.*

Sextò, Conservatoria juris scripti est temporalis, quæ expirat morte concedentis, *d. cap. fin.* at verò alia est perpetua, quæ neque morte delegantis, neque delegati evanescit. *text. d. Conservatoria.*

Septimò, Illa non habet tribunal erectum, quia iudicis officio non fungitur, sed defendit tantum ab injuriis acque molestiis manifestis. *d. cap. fin.* Hæc autem habet tribunal erectum, judicialemque indaginem procedendi summariè, de plano, sine strepitu iudicii ac facultatum, prout causæ qualitas exegerit, contradictores rebelles injuriatoresque Ecclesiasticis censuris & aliis opportunis juris remediis compellendi.

Octavò, Conservatoria juris scripti, plurimum derogavit Concilium Tridentinum at verò hodiernis non ita. *Conc. Trid. sess. 14. c. 5. de reform. in fine.*

Quo verò ad species conservatorum multiplices adferri possent.

Alii enim sunt secundùm normam juris scripti,

Alii enormes sive anomali aut heterochiti.

Alii, de notoriis tantum cognoscunt, jurisdictionemque suam exercent secundùm normam à juris dispositione eis demandatam. *cap. 1. & cap. fin. de offic. dec. in 6.* Hi verò adamussim in jurisdictionis exercitio privilegia propria & diplomata Pontificia sequuntur. *ca. porro de privilegiis Beat. Antonii tract. de Excommunicatione §. 37. num. 3. vol. Oceanis juris 16. Mandosius de signatura Gratiani, de Conservatoribus. Franciscus de Platea tract. de Excommunicatione §. 57. n. 2.*

Præterea, alii sunt Conservatores Ecclesiastici, rerumque & personarum Ecclesiasticarum à Pontifice jurisdictionem obtinentes. *d. cap. 1. & fin.* alii verò Sæculares, rerum personarumque Sæcularium ab Imperatore summissive Principibus

Epibus jurisdictionem habentes. *tot. tit. ff. & C. de defensoribus Civitatum.* Rursus alii conservatoris nomen sibi vindicant, eo quod defensas & patrocinium personarum, iis est à jure demandata, ut sunt Episcopi seu locorum Diocesani ordinarii judices Ecclesiastici. *ca. ex parte de foro competent. ca. ex tenore eod. tit. cap. 1. & 2. de h. 37. ca. administratores s. quasi. 27. Navar. cons. 1. num. 4. ne Clerici vel Monachi, ca. significaverunt ubi DD. de Offic. del. Maranta de Ordine judic. par. 4. dist. 9. num. 78. de quibus ego alio in loco li. 4. g. 108. de Jurisdic. Ord. in Exemptis.*

Alii, quia rem publicam conservant quietam & tranquillam à prædonibus latronibus aliisque publicam privatamque quietem turbantibus. *l. 3. §. congruit ff. de Offic. præsidis.* Quales à majoribus nostris, seu hujus patriæ Leodiensis Ordinibus instituti sunt, hac in patria Leodiensi Vigintiduum viri Tribunal seu Magistratus in Civitate Leodiensi per totam hanc patriam jus dicens, ad coercendam vim adversus, ac corruptos depravatosque judices pretio aut gratia peiperam judicantes, venales reserentes in mercedem profereutes, ut & adversus Officiales, ministrosve justitiae, verantes subditos & in officiis male versantes, indebiteque concutientes. Multa alia adferri possent Conservatorum signanter à summis principibus aut rebus publicis institutorum species, vix enim sunt privilegia, quæ suos non habeant conservatores. Sed minutim singula persequi, hujus non est instituti. Neque etiam constitui Cancellis Pontificiarum conservatoriarum, quos ipse mihi & quidem, in solle, quod ajunt examinandos circumdedi, excutere in jure peritus pro re nata solutiones quæstionem quæ in aliis conservatoriarum speciebus enasci poterunt, ex hoc Canonicarum conservatoriarum tractatu, ob analogiam quæ utrimque intercedit facile mutabit, nam uti Julianus & Paulus rescripserunt. Non possunt omnes casus sigillatim comprehendere, sed cum in aliquo casu ratio juris manifesta est, is qui jurisdictioni præest, ad similia procedere poterit, bona enim occasio est & cætera quæ tendunt ad eandem utilitatem vel interpretatione vel certa jurisdictione suppleri. *l. Et ideo, l. non possunt ff. de legib. ca. inter ceteros ubi gloss. in verb. in similibus & DD. de rescriptis.*

QUÆSTIO SECUNDA.

Sine conservatorum jurisdictione favorabilis vel odiosa.

SUMMARIUM.

1. Conservatores sicuti introitus dicuntur à conservando.

2. Jurisf.

- 2. Jurisdictio conservatorum est favorabilis.
- 3. Opinio aliorum odiosa.
- 4. Intentio efficere non potest, ut quod odiosum est, sit favorabile.

Premitto, conservatores dici à conservando, quod personas privilegiatas resque eorum ab injuriis (id est ab omni eo quod eis non jure fit. l. Sed est §. i. ff. ad l. Aquil.) tueantur atque defendant. Concil. Trid. sess. 14. cap. 5. de reform. DD. cap. 1. §. fin. de offic. del. in 6. ad instar tutorum. Ioan. Andr. d. cap. fin. in prin. verb. tueantur. 1. §. fin. de offic. del. in 6. ad instar tutorum dicebantur conferent & defenditorum qui olim defensores locorum seu civitatum dicebantur conferent & defendant. C. de defens. civitatum. Petrus Gregorij in Syntagmate juris universi lib. 47. cap. 25. num. 25. amba. ut nulli iudicium. Emanuel Roderic. quest. reg. tomo. 1. quest. 65. art. 1. Hi, loco ante ludii premissis.

Respondeo, non defuisse non infimi nominis jurisconsultos qui censuerint conservatorum jurisdictionem esse favorabilem. Iason. cons. 145. num. 1. Felin. cap. eam te num. 15. vers. quarta declaratio de Rescriptis. Gem. cap. cum in illis §. 1. de prabend. in 6. Neusan. cons. 35. num. 7. quippe quod eorum jurisdictione vertetur in iure favorabili, quod quilibet in suo jure est defendendus. l. aequissimum ff. de usu fruct. l. i. ff. ne vis fiat. l. per omnes. C. de defens. civitat. Bened. Capra Reg. 48. num. 9. §. 10.

Verumtamen verius est, conservatorum jurisdictionem esse odiosam & restringendam, ideo quod jurisdictioni ordinarii, quæ perquam favorabilis est, deroget. DD. cap. fin. de offic. del. in 6. Navar. cons. 3. num. 3. de offic. del. Emanuel Roder. questio. num. regularium tom. 1. quest. 65. art. 8. §. 9. num. 29. prout conclusi in alio tractatu de jurid. ordin. in exemptos. lib. 1. quest. 4. §. quest. 39. num. 29. Neque obstat jurisdictionem conservatorum inductam esse in favorem exemptorum.

Intentio enim statuentium efficere non potest, ut quod odiosum est, sit favorabile, nec è contra. Traga. de Retr. cons. in proemio numer. 68. Novumque non est eandem dispositionem diversis respectibus censeri posse favorabilem vel odiosam. Bald. l. vna C. de in jus voc. dec. Conf. 259. id quod etiam probat Io. à Chokier frater meus ad Reg. Cancell. Reg. 18. num. 36. fol. 120.

QUÆSTIO TERTIA.

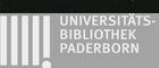
Conservatoribus qualis jurisdictione competat.

SUMMARIUM.

1. Conservatores habent jurisdictionem & mixtum imperium,

R 3

2. Fla;

2. Habent jurisdictionem heteroclitam.
3. Cognoscunt aliquando in prima instantia.

Regulariter simplex jurisdicatio & mixtum imperium nisi tamen plenissima omnimodaque jurisdicatio eis sit demandata. *gloss. Clem. 1. verb. omnimodam de foro compet. Ioan. Baptista Confessus de privileg. ordinum part. 2. tit. 4. cap. 7. de officio conservatoris. fol. 350.* quæ dijudicatio dependet à tenore diplomatis conservatorialis, ut recte conservatores dici possint habere jurisdictionem heteroclitam seu anomalam ut paulo plenius intelligi poterit ex iis quæ eodem in tractatu tradidi *lib. 4. quest. 109. num. 12. & seqq. & quest. 111. per tot. & eleg. Farinac. dec. 616. per tot. ubi late explicat clausulas conservatoriales part. 2.* Imo vero habere ordinariam, posseque in prima instantia cognoscere, tradit notanter Gregorius Sarrus in *floribus decisionum lib. 1. tit. 17. de officio deleg. dec. 1. fol. 25.* & etiam Guido Papæ. *Dec. 247.* censuit eos habere mixtum imperium, quem vide eum Apoft.

QUÆSTIO QUARTA.

Conservatores an possint cognoscere de debito civili.

S V M M A R I V M.

1. Possit censuit Guido & cum eo quidam alii.
2. Non posse voluit Alciatus.

Possit censuit Guido *dec. 18.* Speculator *de instr. edis. §. nunc vero aliqua de ultim. vol. execut. num. 69. vers. conservatores autem, Emanuel. Roderic. quest. regul. 65. art. 12. Franciscus Marius decis. delphi 1087. part. 1.* Tum quod conservator sui ordinarius in prima instantia cognoscat, *Greg. Sarrus loco infra citato.* Tum quia per retentionem debiti fit crediti injuria. *Spec. d. num. 69. gloss. cap. ad Apostolorum verb. injuriari de concess. prob. in extravog.* signanter cum de debito constat, per instrumentum publicum judiciale, confessionem partis aut rem judicatam, tunc enim est notoria injuria, de qua etiam conservator deputatus secundum formam juris scripti cognoscere potest, juxta Ignatium Lopes. *in addit. ad practicam Dias cap. 3. Emanuel. Roderic. d. art. 12. ubi fuse.* Tum quod jurisdicatio conservatorum ad instar ordinariæ jurisdictionis censetur. *Navarr. cons. 3. de offic. del. Greg. Sarrus in flor. decis. lib. 1. tit. 17. dec. 1. de offic. del. & dec. 2. gloss. cap. cum causam. verb. delegatus in fin. de app.*

app. Nevizan. conf. 38. numer. 11. VVamesius conf. 181. num. 4. de appell. Tum quod per retentionem rei ad alium spectantis vis dicatur inferri. l. vim facis qui ff. de vi et vi armat. Amanellus de claris aquis sing. nota quod si promiss. possitque is cuius res retinetur, ad suum conservatorem recurrere. Guiteres pract. questionum lib. 3. quest. 9. gloss. d. cap. ad apostolatus.

Non posse vero censuit Alciatus de presump. Reg. 1. presump. 23. num. 3. Et 4. lo. Guiteres pract. quest. lib. 3. quest. 9. qui rationibus in contrarium allatis acurè respondet. De qua questione ego etiam alio in meo tractatu differui d. quest. 39. num. 71. Emanuel Roderic. loco jam laudato se profuadit ac pro affirmativa concludit, respondetque antinoniis argumentisque contrariis, licet à facto aberrer, cum pro sua opinionis stabilitate laudat Alciatum, qui non affirmativam quam ipse, sed negativam amplectitur sententiam, qua de questione vide complura inferius quest. 102. 103. Et 104.

QUESTIO QUINTA.

Conservatores an cognoscere possint de causa hæresis.

SUMMARIUM.

1. Generalis commissio non extenditur ad causas fidei.
2. A delegatis ad Conservatores procedit argumentum.

Neutiquam, in causis enim herefeseo S. Sedes deputat speciales iudices, scilicet in ordinarios & inquisitores hæreticæ pravitatis cap. ad abolendam in fine vers. Si qui vero fuerint de hæreticis cap. accusatus §. fin. cap. ut officium in pr. Et §. compescendi ead. in 6. Deinde generalis Papæ commissio facta delegato non extenditur ad causas fidei. ca. Frater noster 16. quest. 1. cap. in generali ubi glo. verb. generalis de Reg. iur. in 6. ergo neque generalis commissio data conservatori, ad ejusmodi causas fidei extendi potest. A delegatis enim ad conservatores procedit argumentum tantum à genere ad speciem. gloss. cap. fin. verb. edita de offic. del. in 6. arg. I semper in generalibus de Reg. iur. Navar. conf. 3. de officio deleg. Denique fidei favore multa sunt specialia jure introducta, pedum contra privilegia, sed & adversus communes juris regulas. cap. in fidei favorem cap. accusatus §. licet §. sane cap. ne aliqui de heret. in 6. & ita huic questioni eodem in meo tractatu etiam respondi libro 4. quest. 47. quod tamen intellectum velim cum ea mica salis, de qua inferius quest. 96.

Quest.

QUÆSTIO SEXTA.

An cognoscat de causis matrimonialibus.

SUMMARIUM.

1. Prælati inferiores possunt causarum arduarum jurisdictionem præscribere.

Respondetur negative. Quia matrimoniales causæ sunt Episcopales. *ca. accedentibus ubi DD. de excess. prælat. Conc. Trid. sess. 24. cap. 20. de Refor. æquiparantur enim matrimoniales causæ criminalibus. cap. pen. de Rest. in integ. gloss. Barib. & DD. l. 3. §. quacumque ff. de iurejurando. de quibus conservator non cognoscit. Idque nisi diploma conservatoriale aliud disponat; uti jam quæstione secunda diximus. arg. cap. 2. de officio vicarii in 6. aut nisi etiam consuetudine vel præscriptione aliud sit indicatum. Navar. cons. 3. num. 4. de offic. del. ca. auditus ubi DD. de præscrip. Abb. d. ca. decedentibus num. 3. ubi etiam apost. possunt enim Prælati etiam Episcopo inferiores jurisdictionem talium causarum præscribere. *ca. 1. de const. in 6. ca. 1. de consang. Cognat. in epit. q. 2. cap. 8. §. 12. Abb. d. cap. auditus Sayrus in floribus decisionum tit. 17. de offic. deleg. dec. 2. qua de re vide plenius infra quæst. 96.**

QUÆSTIO SEPTIMA.

Conservatorum jurisdicctio an possit prorogari.

SUMMARIUM.

1. Jurisdicctio ad universitatem causarum potest prorogari.	5. De prorogatione rei ad rem.
2. Item iudicum specialiter deputatorum pueri scholarium artificum, &c.	6. De prorogatione loci ad locum.
3. In aetna mixto qualitas præponderans est consideranda.	7. De prorogatione temporis ad tempus.
4. Quatuor sunt prorogationis species.	8. De prorogatione personæ ad personam.
	9. De prorogatione causarum meri & mixti imperii.

DE Conservatoribus deputatis ad universitatem causarum dubium non est, jurisdictione enim ad universitatem causarum delegata potest prorogari. *Abb. cap. de causis de Offic. del. Menoch. de arb. iud. quest. 67. num. 54.* *Abb. cap. 1. & 9. num. 5. ubi Felin. num. 6. vers. sexto fallu. de iudicis.* Quia iudices ad universitatem causarum delegati ordinati æquiparantur. *late Fel. cap. quatuor & quando de accusat. gl. ff. cap. cum causam de appellat. Abbas cap. P. & G. numer. 5. de offic. delegat.* Confirmo id ex iis, quæ libro de jurisdictione ordinarii in exemptos primo quest. 45. adduxi, arguendo ab habentibus iudices speciales ad hanc exemptionum materiam. Sicut enim jurisdictione filci prorogari potest. *l. 1. C. de iurisdictione iudicum.* Ac iudicium v. g. artificii laxa est prorogabilis, *afflictus dec. 27. Item iudicium scholarum. Nevizan. cons. 35. num. 10. Barb. l. 1. num. 8. ff. de iudic. Abb. d. cap. P. & G. num. 14. ita & Conservatorum. Equiparatorum enim eadem est ratio & iuris dispositio. Preses in locis loco ab æquiparatis. & ita hac in questione concludit Innocentius. cap. 1. num. 7. de offic. del. in 6. ubi Joan. Andr. numer. 9. & Geminianus. Neque dum ita concludo immemor sum ejus sententia, quam alio in loco comprehensus sum. de iurisdictione ord. in Exempt. lib. 2. quest. 11. Iudices nimirum exemptorum prorogari non posse. Etenim Imbertus quem eo loco in auctoritatem adduxi, intelligendus est de iudicibus singularibus personis & causis delegatis, non vero de deputatis ad universitatem causarum, quales magis ordinariis quam delegatis comparantur. *Navarrus cons. 3. de offic. deleg. Abb. cap. P. & G. num. 5. de offic. deleg. & propter ea ordinariorum naturam quorum jurisdictione prorogabilis est induentes, ejusmodi delegatorum jurisdictionem prorogabilem esse etiam dicendum est. arg. l. cum queritur ubi DD. ff. de statu hominum.* Nam & juxta notabilem illam juris theoriam in omni actu & dispositione qualitas cause quæ præponderat in actu mixto, semper est attendenda. *DD. d. l. cum queritur Cravetta ad Rubi ff. de legatis num. 152. Abb. cap. 1. de Rescriptis. Rebuffus de privilegiis Scholarium privilegio 105.**

Cum autem variæ sint proroganda jurisdictionis species scilicet. 1. de re ad rem. 2. de loco ad locum. 3. de tempore ad tempus. 4. de persona ad personam. Questio est, an his in singulis speciebus Conservatorum seu iudicum exemptorum jurisdictione possit prorogari. Paucis ut ad singulas prorogationum species respondeam. Quo ad primam, quæ est de re ad rem, verbi gratia si iudex non possit cognoscere, nisi de summa certæ quantitatis licebit partibus si velint prorogare & consentire, ut cognoscat de summa majoris quantitatis. *l. si idem cum eodem l. cum quædam §. quoties ff. de iurisdictione ord. iud. l. de qua re §. 1. ff. de iud. Bald. l. si quis ex consensu C. de Episc. audient. Abb. cap. P. & G. num. 12. de offic. deleg. Marant. d. dist. 12. num. 3.* Idque nisi iudex deputatus sit cum dictione taxativa, uti superius ostendi. *§. Schalto 157.*

S

Quo

Quo vero ad secundam speciem quæ est de loco ad locum, quæstio controversa est, an prorogatio fieri possit. Affirmativam tenetur. *Barth. in l. quaro ff. de solut. Alex. & DD. l. fm. ff. de iurisd. om. jud. Abb. d. cap. P. & G. num. 14. & 15.* Ita tamen, si iudicium loci conferat uti plenius explicat *Maranta. d. dist. 12. num. 3. v. exemplum de quarta. Abb. d. num. 14. & 15.* At vero negativam quod hæc in specie prorogatio non admittitur, tenet *Baldus in l. 1. v. 3. quaro e. de iurisd. om. jud. & in d. l. si quis ex consensu.*

Quo ad tertiam speciem prorogationis de tempore ad tempus, hoc est an iudices habentes iurisdictionem limitatam ad certum tempus, possint consentientibus partibus eam post tempus exercere. Responderetur posse, nisi coram ejusmodi iudicibus prorogatio sit prohibita. *l. 2. §. sed si iudex ff. de iudic. Marant. d. dist. 12. num. 3. v. exemplum de tertia. cap. de causis ubi DD. de offic. del. Abb. cap. P. & G. num. 12. eod. m. idque dummodo prorogatio non extendatur in tempus successoris in iurisdictione. Abb. d. loco.*

Postremo quo ad quartam speciem prorogationis de persona ad personam & hæc permessa est. *lib. 1. c. 2. ff. de iudic. l. si conueniri de iurisd. om. jud. Maranta. d. dist. 12. num. 5.* Licet autem Abbas in d. cap. P. & G. num. 5. & 11. de offic. deleg. tamen in delegato prorogationem de persona ad personam admitti non possit, libentius tamen descendendo in opinionem Innocentii in cap. 1. num. 7. de offic. del. Felin. d. cap. P. & G. Glossæ l. 1. ff. de iudic. cujus autoritatem ceteris præponderare testatur Antonius Corsetus *Tract. de Auctoritate glossæ.* Idque quia Conservatores & iudices Exceptorum plerumque sunt ad universitatem causarum deputati, quæ cum ad instar iurisdictionis ordinariæ censetur. *gloss. cap. cum causam de appell. Hostiensis. cap. quoniam Abbas de offic. del. Abb. cap. P. & G. num. 5.* consequens etiam est, ut ejusmodi iurisdictioni quæ instar ordinariæ censetur, prorogabilis sit ad instar ordinariæ de personis iurisdictioni subiectis, ad personas extraneas iurisdictioni a quo non subiectis. *l. 1. c. 2. ff. de iud. l. 1. c. de iurisd. om. jud. cap. significasti de foro comp. Abb. d. cap. P. & G. num. 13. in fine.*

Quid autem de prorogatione causarum meri & mixti imperii, item in specie criminalium spiritualium, beneficiorum nec non de prorogatione tacita, plenioris est examinis, de qua materia videri poterit *Abbas d. cap. P. & G. n. 15.*

QUESTIO OCTAVA

An Conservatores procedere possint in rebus.

SUMMARIUM.

1. Feries sunt duplicia speciei.
2. Divinis & repentinis feriis renunciari non potest.
3. Conservatores procedunt in feriis rusticis.

Distinguo ferias tripartitam, in divinas, repentinas, & rusticas hominum favore
 Introductas, divinae feriae sunt, quae divini cultus gratia sunt introductae.
 Repentinæ vero, quæ nec opinato indicuntur, ut puta propter publicam
 aliquam lætitiâ, aut etiam tristitiam aliquem casum. Rusticæ quæ publicæ utilitatis
 causa, videlicet messium aut vindemiarum gratia conceduntur. *Spec. de feriis.* Di-
 vinitis & repentinis prenucciari non potest, & proinde conservatores in istis feriis
 procedere non poterunt. *Spec. de feriis.* At vero feriis rusticis procedere pote-
 runt, etiam partibus invitie, si diplomati conservatoriali insit (ut plerumque inest)
 tunc, etiam partibus invitie, hæ enim clausulæ fa-
 cultatem procedendi in feriis. *Guido de Rescriptis num. 10. Barib. l. nec quic-*
quam §. de plano de offic. procons. Paris. de Puteo de S. judicatur verb. feria. Clem. sepe de
verb. signis confirmatur. Quia conservatores cessantibus dictis clausulis possent cog-
 noscere de interdico recuperanda quod feriis impediri non potest. *Capell. Tholos.*
quæst. 139. ut etsi quæstio esset de injuria tam atroci quæ celari non posset. l. eadem
de feriis. Alciac. lib. 1. de verb. sig.

QUESTIO NONA.

An Conservatores habeant tribunal.

SUMMARIUM.

1. Tribunal quid sit.
2. Delegati non habeant tribunal.
3. Conservatores extra locum Conservato-
 riam non dicunt.

Si proprietatem elegantiamque verbi Tribunal, quam Latinitatis vindex
 Budeus in *Annotat. ad Pandectas l. 1. ff. de judiciis.* descripsit teneamus, non
 habebit. Quia tribunal locus est, in quo ordinarius solent reddere pro-
 inde cum conservatores propriè non sint ordinarii, tribunal propriè non possunt
 dici habere. *Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. de reform. l. Pen. ff. de just. & jure. Cagnolus d. l. 1.*

num. 25. & 39. ubi & Barib. ff. de jud. Ut nec delegati dicuntur habere tribunales non habeant tribunal seu certum locum more majorum dictioni juris designatum, si locum aliquem elegerint, poterunt postea pro re nata aut impedimento emergentibus mutare. Barib. d. l. 1. num. 8. cap. statimus de offi. del. in 6. Clem. 1. de firm. com. Si modò tamen fines Diocesis ad cuius tutelam seu conservationem sunt designati, non egrediantur, nec enim id possunt cap. fin. §. Conservatores & §. si. de offi. del. in 6. Auferrius de potestate Ecclesie super Laicis num. 9. vers. undecimo potest. Fel. cap. nonnulli num. 1. de Rescriptis. Idque nisi obtinet diploma conservatoriale, eoque sententia concilio hanc quaestionem cum his quae dicta sunt quaest. 1.

QUESTIO DECIMA.

An Conservator possit tanquam suspectus recusari.

SUMMARIUM.

- 1. Conservator recusari non potest, nisi sit ad universitatem causarum. causam subdelegare.
- 2. Conservator qui de notorio cognoscit, an possit recusari. Delegatus principis potest subdelegare.
- 3. Ritus recusandi Conservatores. 6. Subdelegare an possit dnm cognoscitur de causa recusationis.
- 4. Arbitri quales esse debeant. 7. Subdelegatus à conservatore an recusari possit.
- 5. Conservator suspectus an possit alteri

Respondi in toties jam citatu tractatu nostro de jurisdictione ordinari. in exemptis lib. 1. quaest. 39. num. 33. recusari non posse. Innocent. d. cap. 1. num. 4. & DD. bid. de offi. del. in 6. Sylvester verb. Conservator num. 5. Caval. deo. 33. num. 15. parti. 2. declaro tamen, non praecedere in Conservatoribus ad universitatem causarum aut cum indagine judiciali procedentibus, idque arguendo à delegatis ad conservatores, quod esse validum jam quaestione quarta ostensum est. Clem. saepe verb. declaratio de verb. sig. Lancel. de attent. parti. 2. cap. 5. num. 64. Wamefius conf. 181. de appell. tom. 1.

Declaro 2. ut Conservator qui de notorio cognoscit, cujus poena non est certa sed arbitraria, possit etiam recusari. Milit. in Repert. vers. iudex non potest recusari fol. 111. & verb. notorium fol. 278. ubi distinguit gloss. cap. 1. de offi. deleg. in 6. Anton. cap.

cap. cum speciali vers. oppono quod non possit de appellationibus.
 Quo ritu autem conservator sit recusandus, Concilium Tridentinum ostendit
 4
 158. 4. cap. 5. de Reform. & Doctores cap. cum speciali de appellat. Paucis arbitri a re-
 culante debent denominari intra dies tres a die suspensionis allegata, alioquin proces-
 sus iudicis recusati subsistit. Caval. dec. 28. num. 57. Et segg. part. 2. l. fin. C. de iudic.
 pract. papiensis in forma libell. declinat. iudicis. gloss. verb. indices suspectum num. 5. citata
 in hunc finem parte ad verba. pract. pa. d. loco. Debent autem arbitri esse de iurisdictione
 ne iudicis recusati, Spec. de recus. §. effectus autem numer. 2. Caval. ubi supra nu. 110
 qui statuet eis tempus, intra quod quaestione suspitionum definiat. Spec. d. §. effe-
 ctus num. 13. cap. legitima ubi DD. de app. in 6.

Sed an conservator recusatus poterit alteri causam subdelegare, Wamecius re-
 spondit posse. Conf. 181. num. 3. & 4. de appellat. tom. 1. DD. cap. index de offic. del. in 6. 5.
 Tum quia delegatus principis potest subdelegare. d. cap. iudex DD. cap. cum speciali
 de appellat. Tum quia conservatores ad universitatem causarum deputati, ordinariis
 equiparantur. Wamef. d. conf. 181. num. 7. qui si reculentur, possunt causam alteri sub-
 delegare. cap. si quis contra de foro competent. gloss. d. cap. cum speciale. verb. recusatoris,
 dec. Thol. 355. Federicus de Senis conf. 24. Franc. d. sap. index num. 5.

An autem dum de causa suspensionis cognoscitur subdelegare possit, vide Wame- 6
 sium d. conf. 181. & Philip. Franc. d. cap. iudex. Barth. Brixensem in dominicalibus qua-
 estionibus quaest. 74. vol. Oce. 17. fol. 31. ubi dicit ante propositam recusationem subdelegare
 posse, sed ea pendente an possit, vide ibidem d. nu. 4. apud Wamecium.

Quid porro dicendum sit de subdelegato a conservatore, an is recusari possit, re- 7
 spondetur ex capite conservatoris delegantis recusari non posse, sed bene ex proprio
 subdelegati capite utpote aliqua legitima ex causa ejus caput seu personam concer-
 nente. Bartholomaeus Brixensis dominicali quaest. 74. Wamef. d. conf. 161. cetera hu-
 jus fatinae plenior manu discussa reperientur apud Cavalcanum, Speculatorem &
 alios hic laudatos.

QUAESTIO UNDECIMA.

Conservatores quibus possint inhibere.

SUMMARIUM.

1. Conservatores possunt quibus summo inhibere.
2. Conservator est delegatus principis, major quovis ordinario.
3. In-

3. Inhibere potest legato S. Sedis. inhibere.
 4. Inhibere non potest in præjudicium eius, qui conservatoriam concessit. 6. Conservator procedendo adversus Episcopos, qualis prudentia nisi debeat.
 5. Conservator an possit alteri conservatori

Responderur quibuscumque. Et quidem in primis ordinario qualicumque. *cap. 1. Et fin. de offic. deleg. in 6. Concil. Trid. sess. 7. cap. 14. de reform. Guiteri lib. 3. præf. quest. cap. 10.* est enim conservator delegatus principis, & eo nomine major quolibet ordinario. *ca. fauet de officio del. ca. pastoralis §. præterea de offic. ord. Mandos. de inhibitionibus quest. 5.*

Potest præterea inhibere legato sedis Apostolicæ. *Anchar. ibid. Cardinalis Tufus in suis conclusionibus verb. Conservatores. Rom. conf. 3. vol. 4. Specul. de legato §. superest num. 48. Lancel. de attentatis part. 2. cap. 20. in præfat. nu. 60. Gomezus Rep. cap. statutum num. 8. de Rescript. in 6.*

Non tamen poterit inhibere in præjudicium eius, qui conservatoriam concessit. *tionibus alibi allatis. lib. 1. de iurisdic. ord. in exemptos quest. 17. numer. 21.* Major difficultas est, an conservator possit alteri conservatori inhibere? Responderur etiam posse, si is cui inhibetur, aliquo respectu sit inferior, seu non habeat jurisdictionem parem. Ut etsi conservator per suam inhibitionem alterum conservatorem prævenisset. *Lancel. de attentatis cap. 20. in præfat. num. 160. Et seqq. Et declar. quinta eodem capite. Mandosus de inhibitionibus quest. 4. Et 8. de iurisdic. ord. in exempt. quest. 39. num. 16.*

Si autem controversia sit inter conservatorem & ordinatum de jurisdictione, Conservatoris est cognoscere, quia dignior est. *Rom. conf. 412. DD. cap. pastoralis de Rescriptis, DD. l. cum queritur ff. de stat. bom.*

At vero si controversia vertatur inter duos conservatores sibi omnino pares & æquales, aut causa est utrinque ad principem seu Pontificem remittenda, uti ostendit *d. quest. 39. num. 161.* vel certe eligendi sunt arbitri, qui jurisdictionis hanc questionem decernant. *cap. cum contingat. de Rescript. cap. ab arbitris de offic. deleg. in 6.* tantisperque superlegendum, dum cognitum sit, an & quando conservator conservatori possit inhibere. *Rom. d. conf. 412. Lancel. d. cap. 20. in præfat. Mandos. de inhib. quest. 4. Et 8.*

Porro inhibendo Episcopis procedendoque adversus eos utatur salis mica, atque prudentia; quam tradit Alexander Quartus. *cap. quia Pontificali de offic. del. in 6.*

QUÆSTIO DUODECIMA.

Quid si sint plures conservatores, an injuriatus implorare possit officium ejus, qui remotior est à domicilio injuriantis.

SUMMARIUM.

- 1. Conservator qui remotior est à domicilio parium, non potest adiri.
- 2. Mens Pontificis est no parias sumptibus graventur.
- 3. Mens in privilegiis pravales scripturam.
- 4. Culpa est facere id quod alteri nocet, & sibi non prodest.

Minimè. Io. Andr. in add. Spec. de officio delegati § sequitur num. 1. super verb. Sed nunquid. Emanuel Roderic. quest. Regul. som. 1. quest. 65. art. 8. Peckius de iuris sistenti cap. 2. num. 6. Tum quod ea mens videatur fuisse Pontificis, ne datum proximo inferatur sine causa. cap. cum paratus 24. quest. 1. cap. causam de Re. scriptis, cap. ex parte 2. de officio deleg. cap. quamvis de in ius vocando, l. si quando C. de inoffic. test. ubi adhuc lupia ostendi, §. 14. Scholio 194. mens autem in privilegiis semper præpoller scripturæ, ca. in his ubi gloss. de privileg. cap. intelligentia, c. præterea de verb. sig. & scriptis infra quest. 106. Tum aliis rationibus, quas attuli in d. tractatu lib. 4. quest. 87 è quibus hanc depromo, in culpa doloque versari eum quid facit quod sibi non prodest & alteri nocet. Menoch. libr. 1. præf. 4. num. 97. Restringo tamen hanc theoriam nisi conservator qui utrique parti magis est ad manum sit impetranti suspectus, nolitq; subdelegare, tunc enim eo postposito licet adire remotiorem etiam; eum dispendio partis alterius, ordinata enim charitas incipit à se ipso. can. qui vult de penit. dist. 3. l. præf. C. de serv. & aqua.

QUÆSTIO DECIMA TERTIA.

An Conservatores salarium exigere possint.

SUMMARIUM.

- 1. Conservator non exigit salarium, sed expensas quas extra domicilium facit, idque nisi obset consuetudo.
- 2. Munera non potest accipere.
- 3. Etc.

3. Esculentia & poculentia recipi possunt quibus diebus consumi possunt. 5. Merces conservatorum est participatio in bonis operibus ordinis cuius sunt conservatores.
4. Abstinendum a xeniis & muneribus.

1 Respondetur non posse. cap. cum ab omni de vita & honest. cler. d. §. insuper & d. cap. fin. §. circa munera de offic. delin. 6. Expensas tamen quas extra domicilium facere cogitur exigit. cap. d. cum ab omni. in quibus non tenebitur deducere eas, quas domi esset facturus. gloss. d. §. insuper verb. moderatas. licet aliud in ordinario obtineat. §. illud autem ant. de mandati principum. id quod cum mica hac salis est intelligendum, nisi obstat consuetudo, nam tunc poterit exigere sportulas moderatas. *Festrius in praxi Romana lib. 7. cap. 1. num. 13. Card. Clem. statutum de elect. Inson. §. Tripti. num. 46. insu. de act. Quæ libranda & iusta trutinæ pensandæ sunt ex caute qualitate ac loci consuetudine. gloss. d. §. assessorem arg. l. 1. §. in honorariis ff. de variis & extraord.*

2 Porro munera accipere nullo modo possunt, quæ si accipiant, restitutioni sunt obnoxii, uti ex professo tractat Navarrus de datis & promissis pro instit. vel gratia. facia enim scriptura munerum corruptelam detestatur. *Eccles. cap. 20. vers. 30. cap. 40. vers. 14. Deuter. 16.* Sed & ethnicorum scholæ, quibus non incognita adagia: *Bovem habere in lingua, Hælis argenteis pugnare, Argentagineum pati,* de quibus Erasmus in chiliad. Aulus Gellius, lib. noct. art. 9. c. 9. & 10. Imo & Poetæ.

Munera crede mihi excæcant hominesque Deosque,

Placatur donis Iuppiter ipse datus

Quid faciet sapiens stultus quoque munere gaudet

Ipse quoque accepto munere meus erit.

3 Exciunt tamen Doctores nostri esculentia & poculentia quæ pauculis diebus consumi possunt. d. cap. statutum §. insuper de rescript. in 6. l. plebis ciro ff. de offic. præsidis. l. solent §. non vero in totum ff. de offic. procons. atque id quidem non indistincte sed cum mica salis Imperatorum Sænti & Antonii. in l. solent de offic. procons.

Neque omnino, neque semper, neque ab omnibus

Sed quot diebus ejusmodi esculentia circumferibimus.

Doctores idem circumferibunt tribus diebus consumenda. *Menoch. de arb. iud. casu 517. num. 9. Farin. in præct. crim. quest. 111. art. 10. nu. 260. Greg. 13. in sua constit. alii judicantis arbitrio & conscientia timorata relinquunt, qui id ex dignitate conservatoris ejusque familiaræ trutinabit. Spec. de Salar. iud. num. 5. Farin. d. art. 10. nu. 258. l. pen. C. de fabricis, lib. 11. cap. licet de privileg. in 6.*

4 Ego vero consuetum xeniis planè abstinendum. Nam beneficium accipere, libertatem est vendere inquit Publius. Deinde prudens & aristachus iudex facile circumspicit nisi culpa sit cæcior, non alio fine xeniis se peti, quam ut demulceat.

ceatur, cenferurque juxta illud Poeta:

*Munera crede mihi miffe, fed miffe in hamo,
Et pifcatorem pifcis amare poteft.*

Item.

*Cum me captabas, mittebas xenia nobis.
Jam cum coepiffi mittis avarie nihil.
Ut captum teneas, capto quoque munera mitte,
De cavea fugiat ne male patulus aper.*

Confiderareque debent Conſervatores, pro juſtitia mercede repositam eſſe mercedem & proecium in caelis. Idque maxime Conſervatoribus Regularium, quilo-
co retributionis omnibus privilegiis & gratis ſpiritualibus conceſſis ordinibus quo-
rum ſunt Conſervatores, perfruuntur, eisque bonorum merita quae in Ordine ſunt,
etiam communicantur, quibus etiam ſemel in vita & in morte plenaria omnium
peccatorum indulgentia conceditur, cum facultate conſequendi omnes & ſingu-
las indulgentias peccatorumque remiſſionis diebus ſtationum Eccleſias urbis & ex-
tra muros viſitantiſ concedas, recitando quinque orationem Dominicam cum
Angelica ſalutatione, veluti privilegio Julii cautum eſſe refert Joannes Baptiſta Con-
fectus de Privilegiis Ordinum mendicantium & non mendicantium part. 2. tit. 4. cap. 9. in
fine fol. 385.

QUESTIO DECIMA QUARTA.

Aſſeſſores Conſervatorum an ſalaria exigere poterunt.

SUMMARIUM.

1. Aſſeſſores Conſervatorum exigunt ſalaria.
2. Salarium unde dicatur.
3. Sportulae qualiter ſunt metiendae.

Poterunt. *Specul. lib. 1. tit. de Aſſeſſoris. §. de ſalaris Aſſeſſores.* DD. *prae* 1
dente quaſtione curati, ſalarium enim ſecundum Plinium, *lib. 3. hystor. Natur.* di-
citur a ſale, ſine quo ſicut nemo hanc vitam recte traducit, ita neque nemo
commode ſine ſalaris. Nam quod Principibus eſt aurum coronarium, Medicis 2
Jatrae, praecceptoribus didalealia, Artificibus epihera, beneficis chariſteria, hoc
aſſeſſoribus eſt ſalarium ſportularum *Alciat. l. inter domum ff. de verb. ſigni-*
ficat.

Porro ſportulae, de quarum varia ſignificatione varia adfert Cuiacius in pa-
3
rati.

T

Varii. C. tit. de sportulis, seu salaria assessorum debent librari & æqua pensari et tunc qualitate causæ partium conditione præstantia assessoris denique consuetudine loci gloss. d. §. assessorum argum. l. i. §. in honorariis ff. de variis & extra ord. cognit.

Q U Æ S T I O D E C I M A Q U I N T A .

Notariis Conservatorum an salaria debeantur.

S U M M A R I U M .

1. Notarii Conservatorum exigunt salaria.	3. Notarios quis designare possit, & qualis in causis que aguntur.
2. Notariis obstat præsumptio maleversationis in officio.	4. Illegitimus & male affectus an possit esse notarius.

1
2
N ULLA ratio est cur exigere non possint, sed ita nemodum excedant, d. cap. 1. in sum. §. Notarios Imbert. inst. Forens. lib. 1. cap. 6. gloss. verb. Aterces, in quo cum expe culpandi sunt. Imbert. d. loco Guil. obs. 104. numer. 6. lib. 1. ob culpæ frequentiam adversus eos voracitatis præsumptionem jura induxerunt. l. i. C. de numerariis lib. 12. Lucas de Penna l. quemadmodum versarios C. de agric. & censu lib. 10. per l. Pen. C. de privileg. eorum qui palat. militum, Jacobi in sua practica tit. de actione mandata contraria.

Hinc est, quod licet ordinariam habent jurisdictionem, imò opinione nonnullorum delegatam. Ausserius de potestate Ecclesia super Laicis num. 27. vers. 35. Spec. de instr. edit. §. restat. vers. sed quis potest. Notarium creare possit, etiam Laicum in causis Ecclesiasticis coram se vententibus. Hostiensis in summa de fide instrum. num. 7. Abbas cap. decernimus num. 14. de iudicis. Non tamen nisi sit bonæ famæ & legitimo matrimonio procreatus. Piacensis in practi. Episcopali cap. 4. artic. 1. num. 40. fufus in aurea armilla verb. rabellio num. 3. Anchar. tract. potest. Pape. alioquin ejus actus fides non haberetur. Alex. conf. 8. vol. 2. Marfilis sing. 273. quod limitarem, nisi esset bonæ famæ & solitus ad eum haberi recusus. Barb. l. eadem num. 3. & 4. ff. ad l. in l. repetundarum. Quid autem de notario excommunicato. vide remissive apud Bartholum dicto loco num. 5. Deinde licet iudex quilibet ordinariam & delegatam habens jurisdictionem, possit sibi el gere nuntios & apparitores per quos jus possit administrare. gloss. & Bald. & quando iudex l. 2. C. de sportulis. ita tamen dum modò viles & infames non assumant, Nicolaus Runicernus de officio commissarii

in gloss. & verb. assumendo verum fol. 13. Abbas cap. 1. numer. 33. vers. an autem, ubi etiam Ripa num. 90. ver. si limina de iudicis.

QUESTIO DECIMA. SEXTA.

An à Conservatoribus cadat appellatio & ad quem.

SUMMARIUM.

1. A Conservatoribus iuris scripti non appellatur, nisi adferatur causa obfuscaans notorium, aut inhibito superioris aut causa rationabilis.
2. Appellari non potest nisi à gravamine usm habente diffinitiva.
3. Appellandum à Conservatore deputato à S. Sede ad Papam, nisi legati Papa aliud habeant in facultatibus.
4. Subconservatorum potestas, & ad quos ab eorum sententiis sit appellandum.

Dico primo. A Conservatoribus deputatis in terminis iuris scripti, qui tantum cognoscant de notoriis, appellari non posse. gloss. cap. 1. de offic. deleg. in 6. Abb. cons. 100. num. 3. & 4. pari. 1. Cardinalis Tuscus in suis conclusionibus verb. Conservator num. 6. Sylvester in summa eodem verbo num. 3. Quia in notoriis appellari non potest. cap. cum sit Romana §. fin. autem, cap. perveni, cap. consensit de appell. in 6. late Farinac. in pract. crim. quest. 21. num. 117. Maranta de ord. ind. pari. 6. act. 2. in decisoria num. 282.

Limita 1. nisi adferatur causa obfuscaans notorium. gloss. cap. Romana §. si autem verb. mandetur & ibi doct. precipue in Monach. num. 13. de appell. in 6. Franc. cap. cum speciali §. porro numer. 7. de appell. Farin. in pract. crim. lib. 1. tit. 3. q. 21. n. 118.

Limita 2. nisi sequatur inhibito superioris, DD. d. cap. Romana §. si autem Covarr. ruy. pract. quest. c. 15. num. 1. & c. 23. num. 5. vers. 2. conclusio. Farin. d. quest. 21. num. 121. aut appellationi adiciatur causa rationabilis. Marant. d. n. 282.

Limita 3. in notorio probationis. Lancelott. de attentatis cap. 12. limit. 9. n. 22. Far. d. quest. 21. num. 124.

Limita 4. in notorio per famam. Lanc. d. lim. 9. n. 22. Far. d. q. 22. n. 125.

Limita 5. quando quis condemnatur uti de re notoria, fecus si simpliciter condemnaretur, nam tunc condemnatus appellare posset, & iudex appellationi deferretur. d. cap. Romana §. si autem, Salicet. l. ea quidem col. fin. C. de accusationibus, Far. d. loco n. 126.

Limita 6. Licet appellari nequeat à diffinitiva super notorio, poterit tamen appellari

appellari ab illius declaratoria. Fel. cap. Rodolphus col. pen. vers. Et appellari potest de scriptis. Lancel. d. Lim. 9. n. 13.

Dico secundò, à Conservatore appellari non posse nisi à gravamine vim habentis diffinitivæ. Conc. Trid. sess. 24. cap. 20. in quam rem conferunt ea quæ suse supra citata. S. h. l. o. 185.

Dico 3. à Conservatore deputato à S. Sede appellandum ad Papam, & non ad alium inferiorem, etiam si esset legatus à latere. Card. Tuscus d. verb. Conservator n. 6. Anchar. cons. 132. Ruinus cons. 3. lib. 4. scripsitque lib. 1. de iurisd. ord. in exempt. quest. 19. Jo. Baptista Confessus de Privileg. ord. pari. 2. tit. 4. de officio conservat. vers. præterea in fin. fol. 353. adeo ut contraria consuetudo non valeat, Ruinus d. loco Mandos. de subdit. quasi. 4. num. 10.

Declaro tamen id non obtinere, si legatus nedum à latere, sed quispiam illius inferior habeat in suis facultatibus cognitionem appellationum à conservatoribus interpositarum uti nunc habet Reverendissimus.

Quid autem respondendum sit de subconservatoribus, latè & doctè explicatum relinquit Nicolaus Belloneus antiquus Academiæ Dolanæ antecessor in quaestione quam anno 1548. movit atque typis mandavit, quam hic pro authoris, ac materiæ raritate ejus conceptis verbis recensebo.

QUESTIO SUBALTERNA.

Ad quem sit appellandum à subconservatore. Et an à legato Episcopi possit appellari ad ejus officialem generalem vel ad summum Pontificem.

S U M M A R I U M.

1. Conservator censetur iudex delegatus & num. 8.
2. Appellatur à subdelegato à principe, qui totum subdelegavit ad principem, non ad subdelegantem.
3. Delegatus ad universitatem causarum equiparatur ordinario.
4. Appellatur à legato ordinarii ad ipsum ordinarium.
5. Episcopi & eius Officialis generalis est unum & idem tribunal & nu. 22.
6. Conservatorum quot sint species.
7. Conservatorum potestas hodie est ampliata.
8. Conservator quamvis constituatur conservator & iudex, non tamen desinit esse conservator, effectus est maximè ut ibi.
9. Conservator quamvis sit delegatus, non est tamen ad universitatem causarum, sed

sed ad generalitatem:

10. Delegatus ad universitatem generalitatem & particularitatem causarum, quis dicitur.
11. Inquisitores dicuntur delegati ad generalitatem, non ad universitatem causarum.
12. Ultra est maxima cognoscere an quis sit delegatus ad generalitatem vel universitatem causarum.
13. Differentia nulla est inter delegatum ad universitatem vel generalitatem in modo appellandi à subdelegato.
14. Ratio quare à subdelegato delegati à principe qui totum commisit, non appellatur ad delegantem.
15. Verba illa auctoritate nostra cognoscas vel agnoscas inserta in rescripto faciunt quem delegatum.
16. Index ordinarius si eius iurisdictio alteretur, per rescriptum efficitur delegatus.
17. Delegatus à principe, si subdelegando aliquid sibi jurisdictionale reservat, ad eum appellabitur.

Durum est in minimis causis adire Pontificem.

ACADEMIA Dolana ornata & munita est pluribus & honestis privilegiis sibi concessis per Martinum Pontificem, ut in eius litteris apparet, quæ in fronte Statutorum Almar Universitatis habentur. In quibus inter cætera constituit D. Archiepiscopus Bisontinum Conservatorem dictorum privilegiorum in amplissima forma, dans sibi potestatem vices suas committendi &c. Nunc D. Archiepiscopus Conservator solet vices suas committere & alium subconservatorem instituire in civitate Dolana, qui jus dicit Scholanibus. Contigit aliquando ab eius sententiis appellari. Fuit dubitatum, ad quem deberet appellari. Et potissima

18. Delegatus principio suam sententiam exequitur.
19. Executor non habet jurisdictionem quando commissio sibi à iudice: secus si iudex efficiatur executor reservando sibi executionem in delegatione.
- Appellatur ad Pontificem omisso medio L. ut hic.
20. Appellatur ad Papam omisso medio, quod tamen fallit, quando appellatur à subdelegato delegati à Papa.
- Legatus representat vices Papæ.
21. Appellatio à subdelegato delegati à Pontifice, si interponatur ad Pontificem, est nulla.
22. Appellatur à delegato Episcopi ad ipsum Episcopum, non ad eius vicarium generalem.
- Episcopo suspensio, iurisdictio officialis est suspensa.
23. Officialis generalis non potest se intrudere virtute generalis jurisdictionis de causa semel ab eo exempta.
24. Appellationes ascendunt & non descendunt.
25. Appellatur à delegato Episcopi ad eius officialem generalem, quando Episcopus est absens in loco remoto.

maratio dubitandi fuit, quia nonnulli appellare volebant ad officialem generalem
 ipsius D. Archiepiscopi, quod nolebat admittere subconservator. Res est delata
 ad venerandum Collegium nostrum, in quo diverſa fuerunt ſententia. Ego vero
 cum nunc paululum otii nactus fuerim, quo potui maturius omnia perpendere & con-
 ſiderare, operæ pretium duxi his ſcriptis comprehendere quid mihi de jure videatur.
 Tres fuerunt tunc inter eos opiniones, ſunt qui ſentiebant ad ſummum Pontificem
 appellandum, ſunt qui ad D. Archiepiſcopum, ſunt qui etiam ad ejus officialem
 generalem. Quod ad ſummum Pontificem facit, quia Archiepiſcopus eſt conſer-
 vator, & per conſequens delegatus. *gloſſ. magiſtra in cap. 1. de offic. deleg. in vi &*
ibi. lo. Andr. & Gemin. notant. & in conſtitutione ſubconſervatoris totum ſub-
delegavit, unde ſequitur communis conſuſio gloſſarum & doctorum, quod quan-
do appellatur à ſubdelegato delegatus à principe qui totum ſubdelegavit, debet
appellari ad principem, non ad ejus delegatum ſubdelegantem. Et hoc non habet
dubium de jure canonico. caſus eſt. ſuper quaſtionum §. porro extra de offic. deleg.
ubi gloſſ. & Doſtor. Et §. ille procedit etiam de jure civili, ut, ibi notatur, & Peruſ.
in cap. dilecti extra de appell. Et in ſpecie, quod omiſſo medio ad Papam appellatur
vult gloſſ. in cap. dilecti ubi Peruſ. column. §. verſic. decim. ſimil. Quod autem ſit ap-
pellandum ad D. Archiepiſcopum conſervatorem ſuadet, quia licet ſit delegatus,
ut proxime dixi, tamen eſt delegatus ad univerſitatem cauſarum, Gemin.
in cap. ſin. §. officium illo tit. de offic. deleg. in 6. qui quidem æquipara-
tur ordinario. gloſſ. in cap. cum cauſam de appell. ſuper verbo delegatus & in
l. ſin. C. de judic. & l. ſi uni alias l. Pompon. ff. de re judica. in gloſſ. magna circa
medium. præſertim in materia delegationis, nam delegare poteſt ut ordinarius. gloſſ.
& Doſt. in l. à judic. C. de jud. ubi laſ. late & in l. eſiſprator. ff. de officio eius & in l. ſo-
let ff. de juriſdicit. omn. jud. & plura alia poteſt, quæ ponuntur per DD. in d. locis &
l. more ff. eod. tit. & cumulat. aliqua. Peruſ. in d. cap. cum cauſam col. antepe. Sed quan-
do appellatur à delegato ordinarii, eſt appellandum ad ipſum ordinarium, non ad ſu-
perioſiorem. gloſſ. in d. cap. dilecti in ſin. & ibi DD. Barib. in l. 1. §. 1. propoſitionem ff. qui
& à quo appell. & hoc eſt generale, ut à delegato appelletur ad delegantem. Spa-
cul. in tit. de appell. §. nunc tractemus. Et hanc partem ut ad Archiepiſcopum ſeu E-
piſcopum delegantem ſit appellandum, tenet Panor. in d. c. dilecti. Quod autem ad
officialem poſſit appellari, probatur, quia idem eſt conſiſtorium tribunal Epilco-
pi & officialis generalis, c. Romana de appell. in 6. & ita tenet Bald. in cap. dilecti filius
col. 11. de appell. Archidia in cap. 11. de conſuetu. in 6. Et hæc trahent dominos
Doctores Collegii in diverſas ſententias. Quid modo dicendum eſt in tanta va-
rietate, cum pro qualibet opinione ſint fundamenta in ſe vera & communitè
approbata? Pro habenda reſolutione præſentis quaſtionis examinandum eſt
unum, unde omnia pendent, & quod eſt cardo in hac difficultate, ſcilicet quæ
juris.

jurisdictionem habeat D. Archiepiscopus ratione conservatoria, & hoc tam de jure communi, quam ex literis summi Pontificis. In qua re altius est repetenda materia conservatorum, quorum tres sunt species, aliqui enim dantur ut aliquos defendant contra latrones, aliqui ad conservationem privilegiorum, aliqui ut defendant ab injuriis & offensis, & hi non habent judicialem cognitionem, sed tantum cognoscunt de manifestis & notoriis, nec possunt vices suas committere, ista habentur. in cap. 1. de officio deleg. in 6. & per gloss. in d. cap. 1. hodie tamen ampliatur multum eorum potestas per literas suae institutionis, in quibus solent constitui conservatores & iudices, & dari facultas expediendi per alios, quo casu habent postea judicialem cognitionem & jurisdictionem, & litterae conceptae in hac forma appellantur secundum formam Concilii Vienenensis. lo. Andr. in d. c. fin. col. 11. in verbo dietam & ibi gemini, in §. conservatores & idem Ioan. Andr. in additio. Specu. in tit. de officio deleg. §. in. colum. antepenult. Non tamen propterea licet constituatur conservator & iudex, desinit esse conservator, sed remanet conservator cum hoc adjuncto delegatus quod est hujus effectus ut non possit delegare nisi constitutus in dignitate, sicuti dicimus in simplici & vero conservatore. Ut per lo. Andr. in additio. d. §. fin. & Gemina in d. conservatores in fi. & ita est in conservatoria nostra. Ex his apparet, conservatorem in similibus literis constitutum esse delegatum, non ordinarium, ut per gloss. d. cap. 1. ubi Ioan. Andr. colum. 11. & Gemina. iii. not. & Corn. conf. 15. col. 111. Et colligit in hoc proposito unum generale. Gem. in d. c. per hoc de heret. in §. quod quoties commissio sit alicui respectu certi negotii, talis dicitur delegatus, facit etiam, quia ejus officium extinguitur morte concedentis, nisi aliter sit dictum, d. c. fin. §. officium Guido Papa conf. 15. quod convenit in delegatis, l. more cum sua materia de iurisd. om. iud. Confirmatur ex natura tituli, sub quo servatur eorum materia, qui est de officio deleg. arg. l. imperator. ff. de in diem adiect. Et cenetur delegatus ad universitatem causarum. ut notat Gemina in d. §. officium & Imola in cap. licet undique extra de offic. deleg. Iason. in discursu in d. l. more col. 9. Sed licet verum sit, quod est delegatus, tamen in hoc ultimo decipiuntur, dum volunt esse delegatum sed universitatem. Nam moventur solum per text. in d. §. officium, per quem probatur, quod est delegatus ut statim induxi, sed quod sit ad universitatem causarum, nullum verbum ibi, ex quo hoc colligi possit aut tacite aut expresse. Et ideo dico esse delegatum ad pluralitatem seu generalitatem causarum, non ad universitatem, nam communis est theoria Doctorum, eum dici delegatum ad universitatem, cui est commissa pluralitas causarum respectu territorii puta caulae, quae vertuntur in tali castro, villa, seu quarterio. Exemplum poni potest in vicario foraneo Episcopi, ut per gloss. in Clem. & si princip. de rescript. super verbo foraneo, & ubi Card. Alex. ad generalitatem causarum eum dicunt, cui committantur plures caulae, non re-
spectu

spectu territorii, sed certarum personarum tantum, puta causas vertentes inter Sem-
 pronium & Titium. ita gloss. in l. 1. §. 1. ff. quis & a quo app. & in l. solet de iuris om.
 iud. in verb. speciem & Azo. in summa illius tunc. Paul. de Castro in l. 11. ff. de offic. eius
 Bald. & Sal. in l. à iudice C. de iud. Perus. in d. c. cum causam col. penult. Cur. junior con-
 sil. 11. col. 11. Cum igitur conservatoribus committantur causæ respectu personarum
 non territorii, ut puta causæ talis monasterii, causæ viduarum, causæ pupil-
 lorum, causæ scholarum & aliorum suppositorum universitatis, qui non recipiunt
 territorium, debent ceteri delegati ad generalitatem. *In d. l. more de iuris. em.*
iud. col. 9. Et ita expressè decidit declarando d. §. officium. Perus. in d. cap.
cum causam col. antepenult. & penult. & Cur. junior. in d. l. more col. 11. simile est
 in inquisitoribus hæreticæ pravitatis, qui sunt delegati respectu hæreticis ad universi-
 tatem personarum, qui non dicuntur ad universitatem sed simplices delegati, ut per
 Lappum, Ioan. Andr. Gemin. in c. ne aliqui col. 11. de hæret. in 6. Sever. in d. l.
 more q. 19. Perus. in d. cap. cum causam col. antepen. licet de hoc dubitaverit Doi.
 in c. causam matrimonii col. penult. extra de offic. delegat. Et est maxima utilitas cog-
 noscere, an quis sit delegatus ad universitatem causarum, an ad generalitatem, quia
 ille in pluribus æquiparatur ordinario, ut per DD. in d. l. more, & Perus. in d. cap.
cum causam col. antepenult. & dixi supra. Et licet sint varix & diversæ causæ, reputa-
 tur una tantum commissio. Anton. de But. & Bald. in c. licet extra de offic. deleg. *In d.*
d. l. more col. 9. Hic vero æquiparatur particulari delegato, quia tot sunt delegatio-
 nes, quot causæ; ut declarat Sali. in d. l. à iudice. Et bene verum; quod licet aliàs
 inter hos sit maxima differentia, tamen quo ad effectum appellationis de quo nos a-
 gimus, non curarem an esset delegatus ad universitatem vel generalitatem, quia in
 modo appellandi non differunt & idem de utroque iudicatur, & à subdelegato etiam
 delegati ad universitatem causarum, quando totam causam commisit, appellatur ad
 superiorera delegantem, non ad delegatum, cum sit eadem ratio quæ in particulari
 delegato principis subdelegante totum, quia scilicet nihil iurisdictionis remanet a-
 pud eum, & sic non potest causa ad eum redire cognoscenda, ut per glossam d. cap.
super quest. §. porro de offic. deleg. & ibi Panor. declarat. & in vult glo. in d. c. dilecti de
appell. ubi Panor. & Bald. & Perus. col. 6. in princ. & 3. quest. & in d. cap. cum causam
col. antepen. Et ex his cessat fundamentum, quod supra feceram pro domino
 Archiepiscopo conservatore. Remanet ergo firma conclusio, eum esse delegatum
 & hoc de iure communi. At quoniam hodiernis temporibus multum ampliatur po-
 testas conservatorum per literas suæ institutionis, ut supra ostendi, videndum est,
 quam iurisdictionem habeat ex literis summi Pontificis. Et concludas idem ut sit de-
 legatus per duo realia & communia fundamenta. Primum propter illa verba, autho-
 ritate nostra, quæ pluries sunt repetita in dictis literis, maxime in ea parte principali,
 ubi dat plenam & liberam eadem auctoritate in omnibus licentiam & facultatem.

Et

Et quoties princeps committit aliquid cognoscendum vel faciendum cum hac clausula, auctoritate nostra, censetur tribuere delegatam jurisdictionem. *Doct. & Barth. in d. l. more colom. 11. in l. ambitiosa ff. de decretis ab ord. fac. & in q. sua incip. Ad unanimitatem in si. que Canonizata est apud omnes in d. l. more, & in l. si quis simpliciter ff. de verb. oblig. fas. late in l. jus autem civile ff. de just. & iuro.* Secundo, quia licet ipse D. Archiepiscopus esset iudex ordinarius Scholasticorum & Suppositorum Universitatis, ut per gloss. in *Authen. habita C. ne Filius pro Patre, ubi Bald. & DD. in l. est preter. ff. de offic. eius.* Tamen ex literis istis est multum ampliata ejus potestas, ut videri potest, unde sequitur alia communis conclusio, quod quando princeps committit aliquid iudici ordinario, in quo alias habebat jurisdictionem alterando ejus jurisdictionem, detrahendo vel ampliando in illa causa commissa, iudex Ordinarius efficiatur delegatus, ut habetur per Doctores in *d. l. more fas. in d. l. jus autem. Ang. Alex. Socin. fas. & quicumque moder. in d. si quis simpliciter in notab.* Stante itaque hoc quid sit delegatus, de quo non est aliquo pacto dubitandum, sequitur determinatio principalis questionis, ut ad Pontificem sit appellandum, cum totum commiserit. *d. cap. super questio §. porro ubi casus.* Durum admodum mihi visum fuit, nam hoc retraheret eas causas cogentur litigantes adire summum Pontificem, ut propter minimas causas cogentur litigantes adire summum Pontificem, nam hoc retraheret eos ad appellando, quod posset dare materiam subconservatoribus delinquendi in iudicando, videntibus difficultatem in appellando, quinimo hoc noceret ipsi conservatoribus, quia clientes videntes posse vexari maximis sumptibus, adirent alios iudices ordinarios. Et propterea esset major honor Reverendiss. D. Archiepiscopo Bisontino, ut causae appellationum caderent in ejus manus. Ideo principaliter in honorem ipsius Reverendiss. D. & ad utilitatem tribunalis Conservatoris, & suppositorum Universitatis, qui in eo litigant, ulterius consideravi, an possit dari aliquis modus & cautela ut appellationes devolverentur ad Archiepiscopum, & reperi quod sic. Nam illa quod a subdelegato delegati Principis appelletur ad Papam seu Principem procedit, ubi delegatus totum committit, & nihil sibi reservavit, quia tunc desit esse iudex, nec posset amplius cognoscere, ut not. per gloss. & Panor. in d. §. porro, secus est quando aliquid sibi reservavit, quia tunc appellatur ad ipsum delegatum, & d. §. porro. reservet igitur d. conservator aliquid, quando instituit subconservatorem, & habebit appellationes. Et si modò quaeras praxim, id est, quid poterit sibi reservare. Respondeo, quod instituat subconservatorem cum hac clausula: donec duxerit eum revocandum, vel cum alia clausula, reservata sibi executione. Nec oblati dixeris, hæc tua cautela erit inutilis, quia supra tenuisti, D. Conservatorem esse delegatum, sed delegatus non exequitur sententiam. *l. a. d. v. Pio ff. de re jud. ubi Barthol. & communiter alii ita tenent.* Ad hoc dico, conclusionem illam procedere in aliis delegatis, secus in delegato principis, ut est noster, quia is sententiam exequi-

tur

tur ut prædicti Doct. concludunt. in d.l. à arvo Pio. Et est casus in cap. significatio
 extra de offic. deleg. ubi Canonista, non obstat rursus si opponatur, ad hoc ut appel-
 latio devolvatur ad delegatum juxta terminos d. §. porro, non sitis est quod delega-
 tus aliquid reservet, sed debet sibi reservare aliquid jurisdictionis, ut per Fel. in d. §. por-
 ro, sed executor non habet jurisdictionem. l. siut proponis C. de execut. rei judic. Hanc
 difficultatem censuit & movit gloss. in d. §. porro in verbo transferi in sine. Sed eam
 tollit Panor. fatendo verum esse, executores non habere jurisdictionem, quando
 à iudice committitur nuda executio. Et ita procedit d. l. si ut proponis, secus in
 iudice ipso qui exequitur, quoniam habet jurisdictionem. Et tandem de hęc
 cautela non est dubitandum, & eam habes pro verissimam, quoniam de ea est nunc
 casus in c. si delegatus, de Offic. deleg. in 6. juxta hæc, ut evacuetur omnis
 motiva facta supra in principio, pro utraque parte, quæ po sito quod adhibita al-
 tera ex illis clausulis sit appellandum ad Dominum conservatorem, an nihilomi-
 nus poterit appellari ad summum Pontificem? & videtur quod sic, quia licet
 gradatim sit appellandum, est tamen speciale in Summo Pontifice, ut ad eum
 possit appellari, omisso medio, cap. ad Romanam 2. quest. 6. gloss. in d. cap. directi
 de appell. ubi omnes maxime Perus. & Dec. & dixi supra fundando partem Pontifi-
 cis. Tu teneas contrarium, quoniam illa conclusio ut ad Papam appellari possit
 omisso medio, procedit in aliis delegatis subdelegantibus, secus in delegato Papæ, &
 rationem assignat Panor. in d. §. porro in sin. & in cap. cum te eod. tit. de Offic. deleg. que
 est, quia delegatus in hac causa repræsentat personam Papæ, unde cum appellans ha-
 beat iudicium Papæ paratum in personam delegati, frustra recurrit ad Papam.
 Hanc dicit ipse esse communem opinionem quod verum est, nam quam sequitur Fel.
 in d. §. porro, Gem. in d. c. si delegatus in sin. Perus. in d. c. directi col. 5. Inno. Imo & Dec. in
 d. c. cum te, & eaverat est, quod talis interposita ad Papam est nulla, si opponatur,
 & sic intellige ope exceptionis, item intellige nullam, si subdelegatus non admittat
 appellationem, alias admittendo præjudicaret deleganti ut per omnes, in d. cap. directi.
 & Dominus de rota, decisio 335. incip. si appelletur in novis, & ideo caveant subdelega-
 tores vel alias subdelegati, ne admittant appellationes ad Pontificem, imò potius
 reiiciant, ne præjudicent suis superioribus & etiam ipsi met. Nam superior delegans
 posset ipsos punire, ut per Gemin. in d. cap. si delegatus. Sed an saltem poterit appel-
 lari etiam ad Officiale Generalem Reverendiss. Archiepiscopi Conservatoris? Et
 videtur quod sic, cum sit idem consistorium & tribunal Episcopi & ejus Officialis
 Generalis, cap. Romana de app. in 6. & factum ab ejus Officiali, videtur factum ab
 Episcopo, gloss. in cap. 1. de capel. Monach. in 6. Et in tantum est connexa eorum juris-
 dictio, quod Episcopo suspecto est suspensa jurisdictio Officialis, gloss. in cap. 1. de
 Of.

Officio Vicarii in 6. Et per has & similes rationes hanc partem tenet Archid. in c. 11. de
consuet. in 6. Domini de Rota decif. 350. incip. item Officialis. Bald. in c. dilectus filius de ap-
pell. col. 3. Perus. in d. cap. dilecti col. 6. q. 2. at contraria opinio est in iure verior, ut ad eum 23
 appellari non possit, quoniam hæc causæ fuerunt semel è manibus suis exemptæ, ex
 quo alteri fuerunt specialiter commissa, c. *studuisti de officio deleg. quod procedit etiam*
 in causa appellationis, cum sit eadem causa, & de eadem re tractetur, *juxta nota in l.*
intraui C. de procur. Ideo non debent amplius ad eum redire. Et adeo hoc verum est,
 quod licet concederet delegatus, quo casu extinguitur delegatio, *glos. in §. Et hoc vero iu-*
hemu in aut. ut nulli iud. in verbo rescriptum. tamen Officialis non posset se intromitte-
 re virtute generalis jurisdictionis de causa exempta, sed devolvitur ad superiorem
 qui delegavit, *Bald. in l. si ut proponis eolum pen. C. Quomodo & quando iudex post Archi.* 24
per eum allegatum sequuntur & comprobat. Jas. in d. l. more col. fin. ff. de iurisdic. om. iud.
 Præterea cum hic delegatus sit major ipso Officiali, cum repræsentet in hac causa D.
 Archiepiscopum, non potest ad eum appellari, quia appellationes ascendunt, & hæc
 est magis communis opinio quam tenet Panor. in d. cap. dilecti *& in cap. si quis contra*
Cleri extra de foro compet. col. 11. Card. Alex. in Clem. 11. in fin. de rescript. Rom. notab. 384 25
in sp. in habes titulum, Alex. in apost. ad Barb. in l. 1. §. 1. Quis & a quo app. Felin.
Deci. in d. dilecti in princ. moder. Taurin. in rubr. ff. de officio eius col. 5. vers. 6. Nec ob-
 stant rationes in contrarium allegatæ, quia non potest dici idem tribunal, nec idem
 factum in causis exemptis, ita respondet & bene Alex. in d. apost. ad Barb. Limita hanc
 conclusionem communem, quando Dominus Conservator esset absens in loco re-
 moto, *ut per Panor. & alios in locis supra allegatis.* Et ita omnimodo tenendum est,
 Hactenus Nicolaus Bellonus, In qua coronidem articulo huic impono, si tamen prius
 indiget avero, me illi non concedere conservatores nostros, signanter Cleri Sæcun-
 datii hujus Diocesis Leodiens. censeri debere ad generalitatem causarum sed ad Uni-
 versitatem. Tum quia plus apud me valet autoritas. *Gemin. cap. fin. §. Officium*
de Offic. de leg. in 6. Imola cap. licet undique de hereticis in 6. Jas. l. more col. 9. ff. de iu-
risdic. om. iud. & aliorum, quos infra allegavi quæst. 49. Tum quia hi Conservatores
 lata quadam interpretatione etiam respectu territorii seu eorum qui in Diocesi sunt,
 conceduntur. *Rol. cons. 33. num. 44. part. 3. Felin. cap. grave num. 2. in fine de Offic. Ordin.*
 Et nū ego restringendo quæstionem 49. infra ostendit. Nonnulla alia quæ mihi
 ab eodem Bellono allata non arident, nolo hic sub
 acumen calami
 revocare.

 QUÆSTIO DECIMA SEPTIMA.

Conservator an dare possit licentiam extrahendi quempiam
ex loco sacro.

Minimè, Quia de re extat Gregorii consuetudo, quam descripsi in jamci-
rato tractatu, *lib. 4. quest. 65.* Quod vero hac in re pari cum Episcopo
manu possit, vide Emanuelem Roderic. *quest. Regul. tom. 2. quest. 50. art. 3.* &
plena manu Farinac. qui Gregorianam illam constitutionem suis commentariis
illustravit.

 QUÆSTIO DECIMA OCTAVA.

An Conservator exequatur suam sententiam.

SUMMARIUM.

1. Conservator exequitur suam sententiam.
2. Exequi non potest post annum, nisi quidam volunt.
3. Exequi au possunt in bonis laicorum.

Respondetur affirmative, *cap. 1. de offic. deleg. in 6. cap. querenti, cap. signifi-*
ficanti, cap. si quando, cap. in literis eod. tit. Spec. tit. de execut. sent. §. unus di-
cedendum, idque non tantum per se, sed etiam per ordinatum, *cap. cum con-*
tingit ubi Navar. de rescriptis d. cap. significanti d. cap. literis, opinione tamen non-
nullorum non post annum, *d. cap. 1. & d. cap. querenti*, opinione vero aliorum etiam
post annum, *l. 1. ff. de vis. fiat ei Nevil. conf. 35. num. 7. Abb. cap. pro illorum numer.*
11. de prebendis, idque non obstante remota ordinarii, *cap. si quando de offic. deleg.*
cap. Pastoralis §. quia vero eod. tit. Conclusionis hujus ratio est, quia delegatus
principis sententiam suam exequi potest, & quidem si sit Ecclesiasticus in bonis
Clericorum, non vero in bonis Laicorum, nisi per implorationem brachii Sa-
cularis, *Vincenius Carocius de Remediis advers. damnasas execut. except. 119. Lan-*
franc. sing. 25. & 27. quam tamen distinctionem Speculator non admittit, cummo-
do executio fieri possit sine armis. *Speculus de primo & 2. decreto §. Restat. nn. 1. &*
2. vide

2. vide Rom. d. iudere num. 6. ff. de iurisd. omni. iudicium, Innocent. cap. cum olim Papa num. 2. de privilegiis.

QUESTIO DECIMA NONA.

Utrum Conservator invocare possit brachium Sæculare.

DE imploratione brachii Sæcularis quedam tradidimus alio in loco de iurisd. dict. ord. in exemptos lib. 4. quest. 39. § 2. 111. num. 16. 19. 20. Qui plura velit, videat ex professo Franciscum Molinum, tractat. de brachio Sæculari, Navarri in Rep. cap. cum contingat. Rom. 1. de Rescriptis, Andreæ Gaill lib. 1. observ. 115. DD. cap. significanti de offic. deleg. Et etiam infra hoc loco quest. 37.

QUESTIO VIGESIMA.

An mittere poterit in bonorum possessionem.

SUNT afferentes & negantes sententiæ, uti videre est ex iis quæ tradidi dicta quest. 11. numero 22. Et seqq.

QUESTIO VIGESIMA PRIMA.

Num Conservator absolvere possit à censuris.

SUMMARIUM.

1. Conservator absolvit à censuris à se laicis, nisi superior conservator absolutionem sibi refervasset, aut illius iurisdictioni expresset.	3. Confirmatio Papa quid operetur.
2. Lamenta, nisi Papa excommunicationem confirmasset.	4. Conservatores absolvunt eos, qui Ecclesias ipsi subiectas volunt. Absolvendi potestatem an conservator possit subdelegare.

Respondetur, quod à censuris à se laicis absolvere possit. cap. prudentiam § sexto de offic. del. cap. Pastoralis §. præterea de offic. ordin. gloss. cap. cum inferior verb.

verb. ligare ubi Fel. num. 5. de major. & obed. Innoc. ca. 1. de offic. del. in 6. cap. querentibus
 tra eod. Gregorius Sarrus. Anglus in thesauro Theolog. moralis lib. 2. cap. 20. tomo 1. Pe-
 gulariter enim penes eum stat absolutio, penes quem fuit condemnatio, / nihil tam
 naturale l. nemo qui condemnare ff. de Reg. iur. cap. verbum ubi Navarr. de penit. dist. 1.
 & in Manuali cap. 27. num. 40. Gregor. Sarrus d. quest. 20. num. 7.

Limita 1. nisi superior conservatoris absolutionem sibi reservasset, cap. grave
 ubi Abb. num. 7. de prabendis, Silvester verb. absolutio 1. num. 3. §. octavo, Sarrus
 d. loco numero 8.

Limita secundo, conservatorem absolvi non posse post anni lapsum à data sen-
 tentia, cap. querenti ubi gloss. verb. ante lisis contestationem de offic. deleg. ubi DD. id quo
 eo casu, quo post anni lapsum iurisdictionis conservatoris expirat, secus si sit perpetua,
 de quo quaestione 18. meminimus.

Limita 3. nisi conservator à tempore excommunicationis quam tulit, ipsemet in-
 currat excommunicationem majorem, secus vero si minorem. Angel. in summa
 verb. absolutio in pr. Gregor. Sarrus d. ca. 20. aut etiam ab eo tempore iurisdictionis sua
 dissolvatur. Sarrus ibid. num. 11. cap. duobus ubi gloss. de sent. excom.

Limita 4. nisi conservatoris excommunicationis esset incendiarium, eo enim in casu
 non ipsi, sed Papae absolutio est reservata, cap. tua nos de sent. excom. Sarrus d. cap. 20.
 n. 10. Ang. ubi supra. Silvester verb. absolutio 1. n. 3.

2. Limita 5. nisi Papa excommunicationis sententiam per conservatorem latam ex
 certa scientia confirmasset, cap. ex frequentibus ubi gloss. & DD. de insti. Pontifex e-
 nim ex certa scientia aliquid confirmans, suum illud facere videret, cap. si Apostolica
 de prabend. in 6. cap. 1. de confir. nisi & inutili. Dixi, quando ex certa scientia confir-
 mant, hoc est, quando tota causa illi fuit explicata, seu quando in asinertur totius res-
 nor rei confirmata, vel cum Papa utitur clausula ex certa scientia, de qua quaedam
 alio in loco notavi, lib. 1. de iurisdic. ord. in exempt. quest. 50. num. 36.
 3. Secus liquet, huiusmodi confirmationem esse subrepticam, cap. 2. de confir. utili, aut
 si sit concepta in forma communi, id est, sine causae cognitione, nam tunc conser-
 vator qui innoavit, solvere poterit, Sarrus d. cap. 20. num. 12. Abb. cap. 1. num. 6. de
 confir. utili vel inutili.

Limita 6. in conservatoribus, quibus tantum simplex executio & nudum ministere-
 rium sine causae cognitione commissa est, glo. cap. perveni ubi glo. v. facere 7. quest.
 1. Navar. in Manuali cap. 27. num. 44. Sarrus d. cap. 20. num. 13.

4. Dico secundo, conservatores absolvi posse eos qui Ecclesiam suam conservatoriae
 subjectas infringunt, incurunt enim ejusmodi effractoress censuras in quas, si impin-
 gunt, qui libertatem Ecclesiasticam violant, de quibus scripsi superius, Scholio 7.
 quos proinde conservator velut suae conservatoriae & iurisdictioni subjectos potest
 absolvi, Emanuel. Roder. quest. Reg. tom. 2. quest. 2. art. 2. cum ea tamen
 unca

uneca, quam ante præmissi.

Dico 3. Conservatorem in casibus quibus potest absolvere, potestatem eandem
 posse alteri committere, *Navarr. in manuali cap. 27. num. 45. vers. octavo 3 gloss. cap.
 fin. de offic. ordin.*

QUESTIO VIGESIMA SECVNDA.

Quam pœnam incurrant, qui Conservatoris officio abutuntur.

SUMMARIUM.

1. Suspenditur conservator qui officio abuti-
tur.
2. Suspendus non privatur distributionibus
quotidianis.
3. Procurans ne conservator faciat aliquid
extra suum officium, incurrit censuras.
4. Ignorantia excusat conservatorem, &
qualis ea esse debeat.

Conservatores secundum juris terminos constituti officio abutentes, hoc est, in
 non notoriis se intromittentes, uno anno ab officio sunt suspensi, *cap. 1. Et fin. de
 offic. del. in 6. ubi Ioan. Andreas & DD. Franciscus de Placeta tract. de excommunicat. o-
 ne §. 17. vol. Ocean. 16. fol. 205.* quæ quidem suspensio tria comprehendit, executione
 nem ordinis, jurisdictionis Ecclesiasticæ & Ecclesiæ rerumque Ecclesiasticarum ad
 Dei cultum administrationem, *Sayrus de censuris lib. 4. c. 5. Barth. Vgolin. de censuris
 Ecclesie tab. 4. c. 6. n. 1. Et seqq.*

Declarata tamen, hanc suspensionem non inferre privationem à distributionibus
 quotidianis, *Navarr. d. cap. 27. num. 160.* à quibus tanto tempore sub pœna irregula-
 ritatis debet abstinere, *cap. 2. de cler. excom. late Vgolin. d. loco tab. 1. c. 14. §. 1.* qua tamen
 de re videatur Alex. Moneta, *de distrib. quotid. part. 2. cap. 15.*

Limitari, nisi conservatoria sit concessa cum facultate cognoscendi de aliis, *Na-
 varr. in Manuali cap. 27. num. 157. Soares de censuris disput. 23. sent. 4. num. 10.* seu
 quod in idem recidit, nisi judicialis indago sit ei commissa, *Navarr. Et Snar. iam
 citati.*

Porro pars eius instigatus conservator limites sui officii transiit, eo ipso excom-
 municationem incurrit, à qua non potest absolvi, priusquam captaverit animum ejus
 quem hoc modo fatigavit, *d. cap. fin. §. seu vers. pars vero ubi gloss.* Idem respondeo
 in iudico item collegia vel universitates quæ censuras incurrun, quarum est capax,
 idque nisi uti prædixi, conservator procedere possit in eis qui judicialem habent in-
 daginem.

Limi-

Limitatur secundò, nisi Conservator ob ignorantiam, non tamen quæ sit cessata & affectata, excusetur, cap. eos ubi gloss de temp. ord. in 6. Emanuel Roderic quest. Reg. tom. 1. quest. 65. art. 12. Ignorantia enim juris aut crassa non excuset, Francisc. de Plea d. §. 57. num. 5. glo. c. fin. de offic. del. in 6. c. 1. de clandest. de spons.

QUESTIO VIGESIMA TERTIA.

An qui ex privilegio habent facultatem eligendi Conservatorem, possint electione semel facta variare.

SUMMARIUM.

- 1. Electione facta variare non licet.
- 2. Jus alteri questum tolli non potest.
- 3. Societas JESU electione unius conservatoris potest variare.
- 4. Exemptorum interest habere plures Judices.

1. **N**entiquam, Emanuel Roderic. d. quest. 65. art. 5. Joannes Baptista Consetius de privilegiis ordinum part. 2. tit. 4. cap. 9. fol. 335. idque ad instar judicum delegatorum, cap. cum plures de offic. del. in 6. Navar. cons. 8. de offic. deleg. electione enim facta, jus alteri acquiritur, quod ei nolenti auferri non potest, late R. buffus de privileg. Scholarium privul. 153. n. 6. etiam si tale jus ex privilegio comperat. Mober. dec. 28. Rot. cons. 2. n. 22. l. 4. Farin. dec. 10. cent. 7. quod fufius ex his quæ à Tiraguello traduntur, posset confirmari, l. boves §. hoc sermone limit. 1. de verb. signif. id quod tamen temporandum est, nisi speciali privilegio conservatoriae aliter dispositum sit. Emanuel Rod. commissa est Abbati S. Laurentii extra muros Leodiens. SS. Apostolorum Colonienf. & S. Joannis Trajectensis Decanis, quam ego alio in tractatu inserui, lib. 1. quest. 39. de Jurisd. Ord. in Exempt. videre est, id quod etiam de Conservatoria privilegiorum Societatis JESU à Pio V. in Bulla per Gregor. XIII. edita refert Emanuel Roder. d. art. 5. interest enim Exemptorum, ut multos habere possint Conservatores, qui eos defendant, Lucas de Pennal. fin. C. de delatoribus lib. 10. Rebuffus d. loco privilegio 152. num. 5. ut alius alio negligente alterius iustitiam administret. arg. l. decurio fortunam d. de decurion. lib. 10. Rebuff. ibid. num. 5. Licet aliis placuerit magis expedire unam quam pluribus subici. Felus. cap. dilecti vers. hominibus de major. & obed. Budeus dec. 21. in fin. lib. 31. in fin. lib. 1. Farinac. cent. 7. dec. 10. n. 3.

QUEST.

QUÆSTIO VIGESIMA QUARTA.

Conservatorie utrum extinguantur morte concedentis,

SUMMARIUM.

1. Conservatores à manifestis injuriis deferunt à conservatoribus Privilegiorum.
2. Gratia perfecta non extinguuntur morte concedentis.
3. Privilegia realia sunt perpetua.

Distinguunt nonnulli inter Conservatores à manifestis injuriis, & Conservatores privilegiorum. *Franc. cap. fin. §. Officium de offic. del. in 6.*
 Ut quætionem hanc paucis expediam, dico gratiam factam & perfectè concessam etiam re integra mortuo concedente non expirare. *Sylvester verb. gratia numer. 3. cap. si super de Offic. del. in 6. cap. si cui de prob. in 6. Et utrobique DD. præsertim si Conservatorialia privilegia uti assolent censentur non ad instar personalium Privilegiorum, sed realium quæ sunt perpetua. l. proponebatur ff. de judic. l. forma §. quanquam ff. de censib. l. 2. ff. de rebus dubiis Rom. l. maritum numer. 17. ff. sol. matr. §. Emanuel. Roder. d. loco. art. 6. qua de re & ego alio in loco. d. quæst. 39. numero decimo quarto.*

QUÆSTIO VIGESIMA QUINTA.

Utrum Conservatores possint vices suas alteri delegare.

SUMMARIUM.

1. Conservatores possunt subdelegare.
2. Subdelegare an possit Conservator.
3. Subdelegare potest nadium ministerium simplici Clerico.
4. Subdelegare non potest Conservator universalem suam jurisdictionem.

Iohannes Baptista Confettius, *tract. de Privilegiis ordinum part. 2. tit. 4. de Officio Conservatorum vers. possunt insuper fol. 351.* censuit simpliciter, quod Conservatores ordinum possunt tanquam Papæ delegati vices suas in principio medio & fine

finē causæ aliis personis qualificatis subdelegare. *cap. super quæstionem de officio del.*
 quod certe extra dubium est, si uti assoler, in conservatoriali diplomate inserta sit
 clausula: Tam per te, quam per alios, uti de Conservatoria Societatis JESU & aliis
 quibusdam recenset Emanuel Roderic. *d. loco art. 10. cap. fin. §. vices de officio del. in 6.*
 Rom. cons. 370. quo etiam in casu ejusmodi subdelegatio fieri non poterit alteri, qui
 Conservatorialis dignitatis non sit capax. *Joann. Andr. & DD. d. §. vices.* subcon-
 servator enim eadem debet habere qualitates quas Conservator, *gloss. d. cap. fin.*
ubi etiam Franc. Nam & Regulariter qui per substitutum servare potest, debet
 constituere alium æque sibi idoneum. *l. 2. C. de Propositis agent in rebus lib. 12. ubi*
Barth. num. 4. Quod tamen temporè nisi nudum tantum ministerium subdelega-
 retur, ut puta examen testium, licet enim id etiam personis in dignitate non con-
 stitutis committere, *Capell. Thol. quæst. 12. Unigenitus pract. objer. lib. 1. cap. 13. de*
testib. Villadiego tract. de legato part. 1. quæst. 8. num. 31. Idque nisi intercedere deberet
 causæ cognitio, *Milis in repertorio verò b. judex delegatus ab ordinario, Rom. cons. 370.*
 264. 370. Denique licet Conservator unam causam possit subdelegare, non po-
 terit tamen totam Universitatem causatam seu universalem illam quam habet juris-
 dictionem alteri committere. *Legatus ff. de officio præsidis, Host. in summa de Offi.*
del. d. l. à judice, ubi Jaf. C. de iudicis, Nicol. Bellon. in d. Rubr. de offic. ejus cui mand. §.
Jurisdic. num. 612.

 QUÆSTIO XXVI.

Quid si sit, justitium ordinariusque Justitiam non administraret, an
 Exemptis licebit iudicio pulsare suos debitores
 coram Conservatore?

SUMMARIUM.

1. Justitium si sit, potest recurrere ad Conservatorem.

Emanuel Roderic. *d. loco art. 12. vers. ex qua doctrina infero,* respondit licere, nulla
 tamen id fulciens autoritate, confirmo id ego ex eis, quæ in alio tractatu
 articuli *de Jurisdic. Ord. in Exempt. lib. 2. quæst. 8. num. 10. & seqq.* Judicem scilicet
 animum alterius iudicis negligentiam supplere debere.

QUÆSTIO XXVII.

An Exempti sint conveniendo coram Conservatoribus à se nominatis.

SUMMARIUM.

1. Iudicem nemo designari debet, quem elegit.
2. Introductum in favorem, non est convertendum in odium.
3. Retortio privilegii non datur in privilegii motu proprio concessis.
4. Iudices an presumantur dati & postulationi parium.
5. Exemptis non est dispendiosum in prima instantia conveniri active & passive coram conservatore.

Exempti causa, habent non pauci ordines Exempti id privilegii, ut ipsimet possint sibi Conservatores dignos nominare, coram quibus debitores suos conveniant, injuriasque sibi illatas propulsent. *Joannes Baptista Consetius de privilegiis Mendicantium & non Mendic. Ordinum par. 2. tit. 4. de conserv. cap. 6. & 7.* dubitatio est, utrum Exempti coram Conservatoribus ab eis ita nominatis conveniri possint.

Ratio dubitandi est, quia nemo designari debet iudicem contra se, quem elegit pro se, *l. cum Papinianus C. de sent. & inter omni. Jud. cap. 1. ubi DD. de Mutui petu. 2. uti Futius hac in eadem materia deduxi alio in tractatu, lib. 2. quest. 29. de Jurisd. Ord. in Exemptis.* Sed aliis visum est non posse.

Ratio, quia hujusmodi controversiæ sunt introductæ in favorem Exemptorum, *cap. 1. & fin. de offic. del. in 6.* quod autem in favorem Exemptorum introductum est, non est in eorum dispendium retorquendum *cap. quod ob gratiam de Reg. Jur. in 6.* uti ego in simili pluribus rationibus alio in loco confirmavi *de Jurisd. Ord. in Exempt. lib. 1. quest. 17. nu. 19. 20. 21.*

Deinde Conservatorum Ordinibus concessa sunt plerumque motu Pontificis proprio, quo casu privilegii retortio & ratio illa naturalis quam Papinianus admisit, seu retaliario, aut potius similis conveniendi ratio cessat, uti ego ostendi citato jam loco *num. 10. & seqq.* & ita non quidem hiis, sed aliis effulis rationibus concludit Emanuel Roderic. *d. loco art. 13.* Verum ego in hanc Emanuelis opinionem me non possum ob distinctionem glossographi & Doctorum aliorum classicorum *in l. si quis iniquum ff. quod quisque juris*, qui me in aliam vocant sententiam, Etenim si Conservatorum seu Exemptorum iudices ad exemptorum postulationem sint deputati, eo in casu si adversus quos talis jurisdictio erit demandata, pote-

poterunt retaliare seu sub eadem jurisdictione agendo experiri ad versus Exemptos, etiam si Exempti qui tales judices obtinuerunt, penitentia ducti experiri non velint, quamvis secus si Exempti tales judices non postulavissent, tunc enim adversus eos agendo talis jurisdictione retorqueri non potest, nisi tunc demum, si Exempti jurisdictione ejusmodi motu proprio concessa tui voluerint l. 3. ubi glo. etiam marginalis ff. de DD. ff. quod quisque juris l. 2. §. si d. Et si agant ubi DD. ff. de judiciis l. fin. C. de finibus & lit. expensu, Innocent. cap. ex conquisitione de Res. spol. Petrus Lariot tract. de apicibus juris Tit. de Privilegiu Retortione axiomat. 3.

4 Sed an in dubio tales judices ad postulationem Exemptorum vel motu proprio designati censentur, dubitari potest. Paucis respondetur, quod in bivio consilii seu indubio ad postulationem Exemptorum dati presumuntur, cap. si more de praeben. in 6. Petr. Lariot d. loco. Nec ea propter dicendum est, jurisdictionem in gratiam exemptorum concessam convertam iri in eorum odium, contra id quod jus dicitur ponit. d. cap. quod ob gratiam de Reg. jur. in 6.

Nam ejusmodi in Exemptos à sancta Sede delegata jurisdictione tam activa quam passiva, non in eorum odium aut dispendium, sed in favorem atque compendium convertitur; quippe quod si exempti à Romana curia longè remoti specialibus ejusmodi judicibus destituerentur, plerisque in casibus conveniendo essent eorum ordinariis, quibus magis sunt invisili, quam iis qui judices eorum sunt speciali diplomate à S. Sede designati, vide lib. 4. de Jurisd. Ord. in Exempt. quast. 1. n. 12. & seqq. Hinc est, ut exemptis etiam utilis & compendiosus sit, si certis in partibus habeant Conservatores judices, coram quibus eorum causa tractentur activè & passivè & quast. 101. Et 2. hac enim ratione liberior est atque amplior eorum à jurisdictione ordinaria Exemptio, quippe quod tunc ordinariis in casibus exceptis quales sunt, cum peniculum est in mora, aut cum difficilis est ad Papam accessus, aut alii permulti similis categoriæ jurisdictionem exercere non possit in Exemptos, vide infra quast. 101. & 102.

QUESTIO XXVIII.

An Praefecti annonæ possint à Conservatoribus impediri.

Neutiquam, Ratio prima, quia in publicis subventionibus cessant omnes subtilitates & Privilegia, l. 1. C. ne liceat in Exemptione specierum lib. 11. l. fin. C. de quibus numer. vel praestas nemini liceas l. si exeri. C. eod. Platen l. quod ad C. de Muri leg. lib. 11.

Ratio

Ratio secunda, quia necessitas non habet legem. l. 2. §. si tamen ff. si quis curia-
 nibus Innoc. cap. cum Ecclesia de immuni. Eccl. & in qualibet dispositione semper cen-
 setur esse excepta necessitas, l. 1. ff. de offic. pro cons. Emmanuel Roder. quaest. regul.
 tom. 2. quaest. 62. art. 3. qua de re & ego alibi alia quaedam de iurid. ord. in exem-
 ptos lib. 4. quaest. 1. n. 9. quaest. 51. n. 3. unde & necessitatis tempore non modo huma-
 ni iuris sed divini, Rom. l. si vero §. si vero num. 9. Fall. 54. ff. sol. matr. Emanuel d. tom.
 2. si quaest. 9. art. 8. in fine. ratio haberi non solet, cap. discipulis de consecr. dist. 6. Rom.
 l. si vero §. si vero num. 9. Fall. 54. ff. Sol. matr. Emanuel Roderic. d. loco tom. 1. quaest. 9.
 m. 8. in fine.

QUAESTIO XXIX.

Quid si exempti instituti sint per Laicum haeredes, an si pro testamenti publicatione
 citentur coram iudice Laico à quo sunt exempti, recurrere possint ad
 suum conservatorem.

SUMMARIUM.

1. Cautione emissa an sua putaverit inter- dicem laicum.
2. Testamenti laici publicatio spectat ad iu- dicio.
3. Scripturae recognitio peti potest coram or- dinario.

Minimè. Glossa cap. si haeredes ubi DD. de testam. Covar. pract. quaest. cap. 8. nu. 1
 2. Gutierrez lib. 2. pract. quaest. 49. Emanuel Roder. quaest. Regul. tom. 2. quaest. 62
 art. 12. Tum quia Iudex laicus huius quaestiois est iudex competens, Covarr.
 d. cap. si haeredes nu. 3. & DD. iam citati Baribol. l. solent ff. de aliment. & cibariis legat.
 Tum quod ejusmodi citatio est conditionalis, si sua putaverunt interesse, Bald. l. te-
 stem. nu. 5. C. de quaest. quo casu opinione nonnullorum quos tamen alio in loco,
 quaest. 41. non sequor, exempti subjicientur ordinario, Surd. dec. 79. Tum quia
 ejusmodi publicatio testamenti laici spectat ad iudicem Laicum, Ansvr. de rep. clem.
 1. Regula 2. nu. 9. vers. 9. fallit de offic. ord. l. consulta. divaria C. de testam. licet
 enim executio testamenti ad Ecclesiasticum iudicem spectet, non
 tamen illius publicatio glo. d. cap. si haeredes. prout & de recogni-
 tione propriae Scripturae alio in loco scripsimus, d. tract.
 lib. 2. quaest. 45. num. 104.

Q U A E S T I O XXX.

Executores testamentorum ab ordinario conveni, an recurrere possint ad suos conservatores.

S U M M A R I U M.

1. Executores testamentorum qui plenissime sunt exempti, non possunt coram ordinario conveniri. 2. Testamentorum executores quorum exemptio derogat cap. volentes de privilegi. in 6. non possunt conveniri coram ordinario.

EXaminavi hanc quaestiuunculam alio in loco, de Jurisdic. ord. in exemptis, 4. quest. 49. distinxique inter regulares exemptos & alios non regulares exemptos, hos dixi, quia plenissima gaudent exemptione, non posse conveniri, illos vero posse, quod limbo & declaro, nisi & hi plenissima gaudeant exemptione, cum derogatione cap. volentes de privilegi. in 6. ut puta quod nequidem contemplatione contractus delicti vel loci coram ordinario possint conveniri, & quidem cum mica hae salis temporandam hanc quaestionem censet Emanuel Roderic. Regul. quest. tom. 3. quest. 70. art. 3. auctoritate nixus Richaldi, in 4. dist. 45. & Sylvestri verb. testamentum 2. num. 2. & 4.

Q U A E S T I O XXXI.

An conservatores possint procedere adversus eos, qui confugientes ad Ecclesias extrahunt.

S U M M A R I U M.

1. Extrahentes ab Ecclesiis sunt excommunicati. 2. Immunitas non violatur per investigationem delinquentis.

Respondi posse lib. 4. de Jurisdic. ord. in exemptis quest. 65. incurritur enim excommunicationem a qua non possunt nisi a Pontifice vel conservatore absolvi, Emanuel Roderic. d. tom. 2. quest. 50. art. 2. vers. 4. & ultimo. ac alias poenas quas in d. quaestione expotui. num. fin. Non tamen incurrent, si effingerent immunitatem investigandi gratia, an in

eo sint delinquentes, cum enim investigare possint, an delinquentes sint in loco immuni, possunt & cetera. sine quibus ejusmodi investigatio fieri non potest, l. 2. ff. de heresd. omnium iudicium. Emanuel Roderic. d. art. 2. vers. ex dictis inferitur.

Q U Æ S T I O XXXII.

Quid si quis fide data de quempiam reducendo ad locum exemptum, non reducatur, an conservator procedere poterit.

S U M M A R I U M.

1. Fides data servanda.
2. Frustratorius est actus, cuius nihil operatur eventus.

Distingui solet, an casus sit qui immunitate gaudeat vel non gaudeat, si gaudeat, omnino opinione non nullorum est reducendus, quia fides data servanda est & ideo conservatoris officium poterit implorari; si non gaudeat, non est aliorum opinionem reducendus, & consequenter conservator adiri non poterit, Anton. Gomez. var. resol. lib. 3. cap. 12. num. 26. Dic. l. ea est natura cavillationis num. 7. ubi Cuchal ff. de Reg. iuris. Clarus in pract. crim. lib. 1. §. fin. quest. 55. Emanuel Roderic. quest. Regul. tom. 2. quest. 5. art. 5. Covarr. lib. 3. var. cap. 2. num. 26. Navar. in Manuali cap. 25. num. 22. quia ad locum immunem reductus, a novo deberet educi; frustratorius autem esset actus reductionis, cuius nihil operaretur effectus, l. si quis ita ff. de hered. instit. l. cum heres. §. 1. ff. de acq. hered.

Q U Æ S T I O XXXIII.

Utrum regulares exempti ratione administrationis Ecclesie, si à Diecelesano conveniantur, possint ad suum conservatorem recurrere.

S U M M A R I U M.

1. Intellectus cap. 11. sess. 25. de Refor.
2. Regulares & eorum Ecclesie qualiter sunt ordinario subiecta, & an à suis conservatoribus possint conveniri.

Dubitandi occasionem facit Concil. Trid. sess. 25. cap. 11. de Refor. & constitutio Innocentii 4. in cap. volentes §. in eos de privileg. sm. 6. quæ subdit, regulares exemp-

exemptos Iurisdictioni Diocesanorum respectu administrationis Ecclesiarum que Iurisdictioni Diocesanorum sunt subiecti.

Verum cum Emanuele Roderic. *Regul. quest. tom. 1. quest. 36. art. 4.* respondit constitutionem Innocentii 4. que in Concilio Trid. d. cap. 11. innovata est, intelligendam esse de Ecclesiis, quarum administratio licet spectet ad exemptos, nihilominus tamen subiecte sunt Diocesanis, *Conrar. pract. quest. cap. 11. num. 5.*

Proinde si loca atque Ecclesie sint pleno iure tam in spiritualibus quam temporalibus subiecta alicui Ordini habenti plenam exemptionem, religiosi quibus administratio ejusmodi Ecclesie demandata est, coram ordinario ratione administrationis conveniri non poterunt, *Conarruvias d. nu. 5. vers. Ex quibus apparet. verb. posselamen. Wamsius conf. 366. nu. 37. de Regularibus. Feder. de Sens. conf. 13. & consequenter si conveniantur, poterunt pro sui iuris exemptionisque tuitione ad suum conservatorem recurrere, cap. fin. de offic. delan. 6. ad quod confert declaratio sacre Congregationis, in hac verba.*

2 Congregatio Concilii censuit, Episcopos aut alios locorum ordinarios vigore cujusvis decreti ejusdem Concilii, nullam habere facultatem quovis tempore in Monasteriis, domibus & Ecclesiis Regularium exemptorum, quibus non imminet cura animarum personarum secularium, visitando Sacristias, paramenta, vasa sacra, Altaria & cetera hujusmodi, aut etiam tabernaculum seu pixidem in qua sanctissimum Eucharistiae Sacramentum asservatur.

Hactenus sacra congregatio, ad cujus enucleationem Emanuel Roderic. d. art. 4. ita scriptum reliquit. Hec declaratio ibi, quibus non imminet cura animarum personarum secularium, clare eminet, quod in Ecclesiis in quibus imminet cura animarum secularium, non procedunt in eo decreto, quod utiq; ex dictis verum est, si intelligatur de Ecclesiis exemptis non omnino que reguntur per Episcopos, in quibus Prælati regulares non habent plenam potestatem tam in spiritualibus quam in temporalibus, non autem in his que ipsi Prælati regularibus pleno jure sunt subiecta, ita Emanuel, sunt tamen qui id recte restringunt juxta Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 21. ut visitari & corrigi possint quo ad ea que ad Parochianorum curam & administrationem pertinent. *Navar. conf. 8. de privileg. Gregorius Sayrus in floribus decisionum lib. 1. Tit. 7. de temporib. ordm. dec. 4.*

Quod iterum videantur ea, que inferius scripsimus *quest. 77. & Hieron. Cevallos. De cognitione per viam violentia. quest. 22. num. 10. ubi late docet praxim.*

 QUÆSTIO XXXIV.

Clausula Conservatoris Bullis inserta, non permittentes ab aliquo molestari, qualiter intelligenda.

SUMMARIUM.

1. Molestia est Jure & facti
 Clausula non permittentes ab aliquo molestari, intellecta.

Intelligenda est de contradictione aut oppositione seu molestia quæ de facto sit, non autem quæ de jure, glo. cap. per illarum verb. contradictionis de preb. Abb. cap. audita de restit. spoliat. Corst. in sing. verb. molestia. Felin. cap. cum causam col. 2. & 3. de rescriptis. Navarr. cap. contingat in 7. causa nullit. cap. 3. de rescriptis. Alciat. cap. quod Sedes nu. 6. de officio ord. Rebuffus in praxi benefic. tit. declaratio nove provisionis in fine. Restan. de Imperatore quest. 100. nu. 38. Menoch. de arbit. jud. lib. 2. cent. 4. casu 365.

 QUÆSTIO XXXV.

Quid de illa clausula, sciant se indignationem BB. Petri & Pauli.

SUMMARIUM.

1. Clausula sciant se indignationem BB. Petri & Pauli incursum.

Clausula hæc intelligenda est non de excommunicationis fulmine, sed de quavis alia arbitraria, uti Alciatus, Rebuffus, Delleveinus, Menochius, scriptum reliquerunt, Alciat. cap. quod sedes num. 6. de Offic. ord. Rebuffus in praxi benefic. tit. declaratio nove provisionis in fine. Restan. de Imperat. quest. 110. num. 38. Menoch. de arb. jud. cent. 4. casu 365. id quod nos in alio hæctenus allegato ostendimus, lib. de Jurisd. Ord. in Exempt. quest. 62.

Y

QUÆSTIO

Q U A E S T I O X X X V I .

Quid de clausula, appellatione postposita, quæ in Privilegiis quandoque apponitur.

S U M M A R I U M .

1. Clausula appellatione postposita effectus.
Clausula hac tantum vincit Princeps.
2. Pontifex speciali favore prosequitur exceptos.
3. Injuriarum actione licet experiri adversus frivolum appellatorem.
4. Conservator potest vixere hujus clausula, usque dum inhibito superveniat, suam exequi sententiam.

Sicuti Privilegia nemo est qui concedere possit, nisi is qui contra legem statere potest, alio in loco ostensum est *lib. 1. de jurisd. ord. in exempt. quest. 3.* ita neque potest quippiam hac appellatione postposita uti, nisi qui legibus derogare potest, qualis est Pontifex, qui Canonum auctor est. *Late Celsus Hugo in suatrat. de clausulis l. 1. §. fin. ff. de quibus appell. DD. cap. Pastoralis de offic. de l. Bald. l. 2. C. de appell. cum exceptione tamen, nisi inferior appellationi à sententia interlocutoria adiciat. l. fin. ubi glo. & DD. C. de sent. & interl. cm. jud. Minusag. lib. 1. obs. 3. Imola d. l. 1. §. fin.* Proinde quo sensu intelligenda sit hæc clausula, nunc est questio.

Sunt qui æstimant, hæc clausulam impedire tantum appellationes frivolas, inanes, & nullo juris fundamento nixas. *Celsus Hugo de clausulis.*

Verùm emphasis verborum & enixa Pontificis voluntas involvit dispositionem prohibitive appellationis cujuscumque, etiamsi ea esset colore alicujus legitime causæ interposita, *Emanuel Roderic. Regul. quest. tom. 1. quest. 8. art. 13. d. cap. Pastoralis de offic. deleg. idque (ut est in proverbio) acutang potest.* Cum enim Pontifices tanto sint Ecclesiæ ordines prosecuti favore, ut eos à jurisdictione ordinariorum speciali privilegio eximere dignati sint, quis credat Pontificem hæc clausula duntaxat tollere voluisse appellationes frivolas quas jura exofas habent, & ob quas adversus frivolum appellatorem de injuriis etiam experiri permissum est, *glo. l. fin. in fine C. quando provoc. non est necesse, Geminiannus cap. appellationibus de appell. in 6. Fel. cap. 2. col. 2. de appell. Emanuel. Roderic. Reg. quest. tom. 1. quest. 8. art. 3.* proinde extensio facienda est, ut Pontifex utramque appellationem procausæ interpositam, *Emanuel d. art. 13.* ac consequenter is cujus jurisdictione uti & energia hujus clausulæ firmata est, potest usque dum ei sit à superiore, hoc est ab

eo qui hanc clausulam interponere potest, inhibito procedere & sententiam suam debita Exemptioni demandare, *Mansing. de Obs. 3. Innoc. Et DD. cap. Pastoralis de offic. dilect. Lanfranc. cap. quoniam contra de probat. Marant. de orat. jud. pari. 6. act. 2. in de- cisor. num. 325.*

Q U Æ S T I O X X X V I I .

Quid importet clausula, invocato etiam ad hoc brachio seculari.

S U M M A R I U M .

- 1. Clausula, invocato brachio seculari, tacite inest illius energia.
- 2. Conseruator an possit de viribus sententia cognoscere.
- 3. Secularis iudex an teneatur exequi sententiam iudicis Ecclesiastici pendente ap- pellatione.

Clausula hæc in rescriptis Pontificiis etiam si non adiceretur tacite inest. *Imola cap. significasti nu. 3. de offic. del. Navarr. cap. cum contingat Remedio 1. de rescriptis*, nec enim in iure rarum est, ut quædam dubitationis tollendæ gratia adiciantur rescriptis, testamentis contractibus quæ necessario adici non debebant, *l. que dubitationis ff. de Reg. Jur.* Itaque clausula hujus energiæ est, ut censuris Ecclesiasticis aliisque pœnis arbitrariis laici iudices compelli possint ad executionem à S. Sede delegatis demandatam, *cap. 2. de offic. ord. 7. 1. à dno § sententiam Roma num. 16. de Re. iud.* qua de re etiam aliis in locis tractavi.

Sed an secularis iudex cujus brachium imploratur, possit de viribus sententiæ iudicis Ecclesiastici cognoscere, quæstio esse potest. In causis mixti fori censuerunt posse cognoscere, *DD. cap. 1. de offic. ord. Emanuel. Roder. Reg. quest. tom. 1. qu. 8. art. 14.* Signanter vero cum nullitas opponitur, *Navarr. d. cap. cum contingat Remed. 1. num. 7.* aut si mandetur aliquid, quod iudex secularis scit esse iniustum, *Innoc. d. cap. 1. de offic. ord. Navarr. d. num. 7. vers. tertio*, & ideo est, quod Joannes Andrea Panorm. *Imola* responderunt, in *d. cap. 1. de offic. ord.* non teneri iudicem secularem ad impartien- dum ordinario brachium seculare contra illum qui prætendens se exemptum, appel- lavit à sententia ordinarij, *Navar. ad rem. 1. numer. 7. vers. 4.* ut nec tenetur brachium concedere pro executione sententiæ interlocutoriæ, si coram eo allegetur esse ap- pellatum, nisi tamen implicetur, ostendaturque appellandi causam esse falsam, *Navar. d. vers. 4.*

QUÆSTIO XXXVIII.

Quid de clausula suppletes omnem defectum.

SUMMARIUM.

1. Clausula suppletes omnem defectum.
2. Clausula de plenitudine potestatis.
3. Dolo an sublatus censetur.
4. Defectus citationis mandati jurisdictionis, an censetur sublatus, & quid si impetrans sit superius bigamus.

Clausula hæc non tollit defectus substantiales. DD. cap. 1. de transact. Spec. de legato §. nunc ostend. verf. 14. Paris. cons. num. 16. vol. 4. Emanuel. Roder. Reg. quest. tom. 1. quest. 8. art. 15. uti nec defectus naturales provenientes ex parte supplicantis provenientes tollerentur. Spec. d. loco num. 18. DD. cap. suspensata de Rescript. cap. ipso iure de rescript. in 6. idque nisi & huic clausula alia adiceretur de plenitudine potestatis, vel motu proprio, aut certa scientia, nam tunc omnes defectus sublatis esse censentur, Emanuel. d. art. 15. excepto tamen dolo impetrantis, qui nunquam exceptus esse censetur. DD. l. quod nerva ff. de posui & in l. contrarius ff. de Reg. jur. Emanuel. d. loco. Similiter nec sublatis censentur defectus ex omisa citatione, mandato aut jurisdictione provenientes. Qua de re extat Bulla Pii IV. & Clem. VIII. quam alio in loco inferui.

QUÆSTIO XXXIX.

Quid si fructus decimales coloniarum in patria Leodiensi ad Brabantum spectantes à Leodiensi arrestentur, Brabantusque conqueratur in Brabantia violata Bullæ Aureæ, poteritne arrestari procurans ad conservatorem, quem haber, recurrere.

SUMMARIUM.

1. Actiones plures competunt pro decimis. sive procedi seu per arrestationem.
2. Decimarum in exactione potest executione.
3. Decimales fructus arrestari possunt ut in agris requirantur per horas viginti quatuor.

quatuor, vel aliorum opinione horas duas decim.

4. Decimarum dominium translatum est in Ecclesiam sine traditione.

5. Principes non possunt legem dicere decim.

6. Bulla Aurea Papali dispositioni non potest prejudicare.

7. Prætextu Bullæ Aureæ impediens so-

lutionem decimarum excommunicati sunt.

8. Impediti in perceptione decimæ, possunt recurrere ad conservatorem.

9. Bulla aurea intelligenda est in casu temporali, non vero speciali.

10. Actiones regulariæ non comprehenduntur sub Aurea Bulla.

Proposita mihi fuit nuper hæc questio, ad cuius explicationem priusquam me accingam, præmitto pro illius basi, ad solutionem decimarum obtinendam quam plures à jure concedi rationes, uti uno ore apud omnes decimanos scriptores proditum est. *Rebuffus de decimis quest. nona. Ioannes Petrus Moneta tract. de decimis tam spiritualibus quam Papalibus cap. 8.* Inter quas hæc promptior est & comodior, quæ realis & executiva est: *gloss. Clem. dispendiosam de iudicis ubi Cardinalis num. 26. & 27. Rebuffus de decimis quest. 15. num. 23. Moneta d. cap. 8. num. 56.* Scilicet per arrestum seu manus injectionis, *Anfrevius ad capellam Tholosanam quest. 433. Moneta de decimis cap. 6. num. 4. Guido decif. 283. apost. ad Bald. l. fin. num. 1. C.* aut enim decimæ necdum sunt à cæteris fructibus separatae, & tunc creditor decimæ potest experiri via arresti, quam in jure denuntiationem prohibitoriam vocamus. *l. detestatio ubi Alciat. ff. de verb. sign. impediendo ne fructus collantur nisi se præsentante. DD. citati & Anfrevius d. loco Spec. de decimis §. 1. col. fin. Guido dec. 283. Traug. de Retr. conf. 1. gloss. 7. num. 38. Didacus lib. 1. var. res. cap. 17. num. 8.* Antonius *Thezaurus forens. quest. 9. num. 1.* maneatque fructus in agris per 24. horas, vel juxta opinionem senatus Pedemontani per 12. horas, usque dum venerit decimator. *Thezaurus d. quest. 9. num. 2.* aut decimæ sunt separatae à fructibus aliis decimatis, & tunc in Ecclesiam, quæ decimarum est creditrix, *Rebuffus de decimis quest. 9. num. 7.* dominium sine alia traditione Ecclesie seu piæ causæ favore transfertur, potest tunc arresta tanquam in rebus propriis interponi, *Pech. de jure sistendi cap. 4. n. 25.* secus quam in fructibus præbendæ. *Gail. lib. 1. obs. 17. num. 8.* licet quod de fructibus præbendarum dixi non simpliciter, sed cum mica salis admittat Navar, *conf. 3. num. 1. de immunit. Eccles.* & etiam de decimarum fructibus, *Imbertus instit. forens. lib. 2. cap. 60. in verb. pignorat.* Itaque si creditor decimæ, seu quod perinde est, Ecclesia arrestum interponat in fructibus suis decimalibus in patria Leodiensi existentibus, debitor qui Brabantus est, nihil habet quod conqueratur, non enim Ecclesia impingit in constitutionem Bullæ Aureæ ab Imperatoribus conditæ, qui legem Ecclesie rebus

bus spiritualibus, quales sunt decimæ, *Felin. cap. cum ab Ecclesiarum numer. 7. de consil. Peck. cap. ea quantum. 5. de Reg. Jur. in 6. præscribere nullatenus potuit. Rebuffus de decimis quest. 10. num. 4. cap. Ecclesia S. Mariae ubi plena manu, Fel. Abb. & DD. de consil. Peckus cap. ea quantum 5. in fine de reg. jur. in 6. ca. verum ca. Imperator dist. 96. num. 18. de probat. late Card. Manica de tacitis & ambiguis par. 2. Ab. 22. tit. 19. num. 20. id quod etiam plenius infra confirmavimus quest. 115. & cap. in præsentia, ubi Abb. ad eod. quidem, ut ejusmodi Bulla Aurea generali Papæ confirmatione decimarum juri officere non possit, *Fel. d. cap. Ecclesia num. 4.* Imo vero prætextu hujus Aureæ Bullæ impediens solutionem decimarum velut Ecclesiastica libertatis temeratores censuras eas incurrerent, quas illarum violatores solent incurrere, *ca. decimas 16. quest. 7. cap. noverrunt de sent. & com. ubi Innoc. Bellamora conf. 40. Card. d. Clem. dist. pendiosam numer. 27. & scripti supra Scholio 7. vers. 5. & 18.* idque nullo privilegio aut constitutione canonica obstant, nisi quæ specialiter Bullæ Cœnæ Domini deroget, uti tradunt ii, qui constitutionem annuam Bullæ Cœnæ Domini suis commentariis illustrarunt, *Greg. Sayrus in thesuro Theol. moralis. Navar. in manuali. Toletus in summa, ego in tractatu de Jurisd. ord. in exempt. plusculis in locis ostendit.* Unde sequitur, eum qui prætextu Bullæ Aureæ hoc in casu inquietatur, posse via hac juris licita solutionem suarum decimarum persequi, ac pro tuitione jurium & decimarum suæ Ecclesiæ ad conservatorem jurium suæ Ecclesiæ recurrere, *per cap. fin. de offic. deleg. in 6.* Bulla enim Aurea aliter non est intelligenda, quam in suo casu, hoc est cum de reali qua temporali actio instituitur, prout denotant verba in ejus textu, præsumere faire ou exercer quelque jurisdiction ou judicature temporelement, actio autem de jure decimarum est spiritualis, à temporali longe differens. *Maranta de ord. jud. par. 4. dist. 13. Moneta d. cap. 8.* Ideoque Episcopus cogere etiam potest exemptos ad solutionem decimarum debitarum ratione rerum non exemptarum, *Geminian. conf. 72. num. 18. Card. Tuschus tom. 3. concl. 565. num. 11.* Deinde dispositio ejusdem Bullæ Aureæ excipit actiones confessorias & negatorias hisce verbis. Celles seulement exceptees esquelles la confessoire ou action negotiore se peut de droit agir, quod autem confessoria actione agi possit ad verus decimarum debitores, juris est explorata, *Rebuff. supra quest. 9. num. 11. Moneta d. c. 8. n. 38.* concludo itaque, quæstionem hanc, posse hunc decimarum creditorem cui prætextu Bullæ Aureæ molestia fit, conservatorii remediis sibi providere; sunt enim ejusmodi molestiæ de facto, non vero de jure, quæ possunt conservatoris officio propulsari, uti alias ostendi hoc loco quest. 34.*

Q U A E S T I O X X X X .

An executio sententiæ per ordinarium contra exemptum nulliter latae mandari possit executioni ejusdem ordinarii auctoritate, adversus debitores exempti non exemptos.

S U M M A R I U M .

1. Exceptio iuris tertii non admittitur.	exemptum latè aditur, potest cognoscere de nullitate sententiæ.
2. Tertius potest executionem impedire.	
3. Nullitas potest per tertium proponi.	7. Acta per exemptos coram ordinario, non probant coram iudice exemptorum.
4. Nullitas ex officio potest aliquando à iudice suppleri.	8. Tertius accipere potest ex persona convicta.
5. Prorogatio iudicii non est tertio.	9. Debitoribus hereditariis datur exceptio pendente actione rescissoria testamenti.
6. Ordinarius qui pro executione adversus exemptum, quam ei adhaerenti.	

Videtur posse, quia nullitas Processus ordinarij adversus exemptum concernit quidem exemptum, sed non tertium, qui de nullitate Processus excipiens de jure tertii exciperet quod admitti non solet, *l. iij. ff. de usufruct. Barb. l. qui cum herede num. 1. ff. de except. rei jud.* ubi Zasius adfert limitationes.

Respondemus nihilominus, eo non obstante eum adversus quem ejusmodi executio urgetur, in exceptione nullitatis Processus ac sententiæ per ordinarium contra exemptum latae esse admittendum.

Ratio prima est. Quia non modò necessarius defensor qualis est is qui citatus & coactus comparere, *l. 2. C. ubi in rem actio Bald. Arb. nunc heres. C. de Lingios. Pantus de nullit. sent. Tit. quis de nullitate dicere possit num. 3.* de nullitate istius Processus potest excipere, sed & is qui voluntarius est defensor, hoc est voluntariè pro suo interesse ad executionem impediendam comparere. *Pant. de num. 3. Barb. l. ut tamen §. quoties ff. ad trebell.* adeo quidem, ut ita excipienti nequæ replicari, tua non interest. Nam ita comparens ac de nullitate excipiens, exaudiendus est, non modò ratione sui privati juris ut executionem à se avertat, sed etiam respectu iuris publici utilitatique publicæ ob quas Ecclesiæ Romanæ interest exemptio

- emptionum jura Privilegiaque non violari, sed eadem facta re et conservata, cap. Pa-
 storalis de Re, lud. cap. quam sit 18. quest. 2. Rebuff. Resp. 142. ut & in qualibet causa
 3 populari Ecclesie aut religionis, nemo à judicii limine arceri hoc fucio potest, quod e-
 jus non interfit, Late Vant. d. loco num. 9. & seqq. Quin vtro nemine opponente nul-
 litas ejusmodi à judice ex officio suppleri possit dubium non est. Alex. conf. 77. col.
 pen. lib. 3. Vant. ibidem num. 10. Abbas cap. licet magister num. 3. de supplend. neglig. prel.
 idque etiam si exempti expresse prorogassent, debitumque coram ordinario agno-
 vissent, potest enim eo non obstante is cuius interest intercedere, ac nullitatem alle-
 gando, executionem ulteriores que processum impedire, tum quod destructo fun-
 damento corruiat superædificatum, leg. tecum in pr. ubi cast. & DD. ff. de except.
 rei judicata l. cum principalis ff. de regulis iuris, ex principioque tituli posterior for-
 metur eventus, l. C. de imponenda. Luc. de script. lib. 10. Tum quod acta coram or-
 dinario non nocent exempto convento coram iudice competente, etiam si coram or-
 dinario debitum ingenue cognovisset, scripti lib. 2. de iurisd. ord. in exempt. quest. 1.
 Tum quod ejusmodi confessiones aut prorogationes quales qualesve remota-
 tiones tertio præjudicare non possint, Bald. Auth. nunc hares. col. 2. C. de
 4 Litigios. DD. cap. cum super de offic. deleg. Alex. conf. 188. col. fin. lib. 2. Vant. d.
 loco num. 21.
- 5 Ratio secunda, quia cum exemptus semper possit de nullitate excipere, etiam si
 prorogari, ac sententiam ultro passus sit, uti variis in locis ostendi alio in tractatu, in-
 dem posse dicendum est si tertius sit opponens. Quia quamdiu præclusa non est via
 principali litigatori, nec etiam censenda est præclusa via pro suo interesse ei adhari-
 ti, Petrus de Anchar. Clem. constitutionem de elect. Barib. & DD. l. si pro lusorio ff. de
 appel. Vantus d. loco num. 25. in fin.
- 6 Ratio tertia est. Quia ordinarius qui aditur pro executione sententiæ contra ex-
 emptum, late potest cognoscere de illius nullitate, Navar. in Repet. cap. cum con-
 tingat rem. 4. de Rescriptis scripti lib. 2. quest. 44. de iurisd. ord. in exempt.
- 7 Ratio quarta, Quia acta, confessiones & convictiones exemptorum autoritate
 ordinarii non probant coram iudice competente exemptorum, scripti lib. 2. cap. 31. de
 iurisd. ord. in exempt. Franc. cap. fin. de offic. del. in 6. Mili in repet. vers. confessio
 facta coram iudice, hacque ratione Novembris die 23. 1620. Dominus Hubertus
 Ursinus à Campo Decanus, S. Ioannis iudex delegatus me & Domino Rausino al-
 fessore iudicavit, acta, confessiones conjunctionesque autoritate ordinarii adver-
 sus Dominum Peranum S. Martini Leod. Canonicum eoque nomine exemptum,
 & ab eo tempore similiter acta, confessiones, convictiones ad instantiam Guilielmi
 Everardi contra Matthiam van den Roeye uti debitorem dicti Domini Perani exem-
 ptum, eidem Matthiæ coram Abbate S. Laurentii conservatore Privilegiatorum clerici
 secundarum diocesis Leodiensis non nocere,

Denique tertius ille adversus quem executio sententiae contra Exemptum late oritur, potest etiam lite contestata ac iudicio prorogato declinatoriam obicere ex persona convicti, quam Exemptus proponere nolit aut neglexit, Innocent. cap. capitulum sanctae Crucis, nu. 5. de Rescriptis Rom. sing. 630. & cons. 347. Guill. lib. x. obs. 73. nu. 3. id quod etiam alio in loco ostendi, lib. 2. de Jurisd. ord. in Exempti. quest. 37. n. 23. Et quidem etiam post sententiam adversum quam integra est facultas exempto de illius nullitate multis rationibus, quas seorsum exposui, lib. 2. quest. 4. de Jurisd. ord. in Exempti. excipiendi. Quae quidem facultas denegari nequit aliis, qui ratione eius personae impediuntur.

Non minus quam aliis quibuslibet hereditariis debitoribus, quibus etiam exceptio conceditur, quamdiu rescissoria testamenti est in pendentis, l. quamdiu. 2. & l. 9. quamdiu i. ff. de aequi. vel amitend. hered. a testamentis enim ad iudicia ratiocinari posse tradit late & doctè praes Everardi, in locis legalibus loco à testament. ad iudicia.

QUESTIO XXXI.

An si auctoritate ordinarii interponatur arrestum in rebus Exemptorum, recurrere possint ad Conservatorem.

SUMMARIUM.

- 1. Arrestari non possunt Exempti.
- 2. Forenses & Exempti equiparantur.
- 3. Arresta sunt obliqua citationes.
- 4. Arrestum & citatio ad expurgandum est actus iudicii contentiosi.
- 5. Exvanei non censentur esse de territorio.
- 6. Exvanei possunt arrestari.
- 7. Consuetudo in uno ex parificatis, extendi debet ad aliud.
- 8. Jurisdiclio in Exemptos est Papa reservata.
- 9. Clansula irritantis energia.

Requens est in usu Forensi haec questio, contingit enim quotidie, ut & nuper contigit, Titium habere condemnatum convictumque Moevium, istumque Titium auctoritate ordinaria executionem sententiae urgere adversus debitores Moevii sibi condemnati, l. a viro Pio ff. de Re. Jud. inter quos cum plerumque reperiantur ii, qui à Jurisdictione ordinaria sunt Exempti, quaeritur hinc primò, utrum ejusmodi executio per viam arresti & adjudicationis urgeri possit ordinaria auctoritate adversus Exemptum.

Z

Deinde

- Deinde an si Exemptus auctoritate ordinaria creditori sui creditoris solvat, postea iterato ad solutionem a suo creditore compelli.
- 1 Quoad primam questionem responderetur, exemptos non potuisse auctoritate ordinaria arrestari, & consequenter ad solutionem compelli non posse.
 - 2 Ratio prima. Quia Exempti & forenses procedunt a paritate rationis, uti alio in loco ostendimus, *lib. 2. de iurisdic. ord. in Exempti. quest. 19. nu. 4.* proinde sicuti forenses non possunt secundum Juris dispositionem ab alieno iudice extra eorum domicilium arrestari, *Peckius de iure sistendi cap. 4. nu. 4. Lanfranc. Rep. cap. quoniam contra verb. recusationes num. 15. de probat. l. 2. §. sed & si dubitetur ubi glo. & Barb. & l. heres. absens §. proinde ff. de iudicis.* ita neque exempti; aequiparatorum enim eadem est Juris dispositio, *praeferes loco ab aequiparatis.*
 - 3 Ratio secunda. Quia arresta nihil aliud sunt quam obliquae citationes, quae relaxantur resolvunturque per comparitionem arrestati in simplicem citationem, *de iussor. §. si ff. qui satisd. cogantur, Everardi conf. 102. Wamejus cap. mammonia. & 3. de appellat.* proinde sicuti exempti in jus vocari non possunt coram ordinario, ita neque arrestari, itaque si arrestentur, habent jus revocandi domum, *Wamejus de nu. 2. & 3. hoc est declinandi iurisdictionem ordinariam, quam exemptos non posse prorogare, alibi fuisse ostendimus, lib. 2. de iurisdic. ord. in exempti. quest. 7.*
 - 4 Ratio tertia. Quia arrestum est citatio ad expurgandam, nam exemptus quid alteri debeat, est actus iurisdictionis, quam ordinarius non magis exercere potest in exemptos, quam in extraneos, *Mysing. lib. 6. obs. 7. vers. 2. Innocent. cap. 2. nu. 3. de dilatione. Exempti enim non censentur esse de Diocesi, Fel. & DD. cap. 9. de offic. ord. sicut nec extranei de territorio, Caldeus conf. 14. de foro compet. Angel. conf. 230. praesertim in locis loco a proportione glo. in cap. verb. nunquid ergo & cap. auctoritate verb. non Exempti de privileg. in 6. in quos proinde ordinarius iurisdictionem exercere non potest, Peckius & Lanfrancus supra citati.* Neque refert, quod generali consuetudine inoleverit, extraneos eo in loco in quo repertiuntur, posse arrestari, *Zafius §. si quis nu. 9. in ff. de actionib. Rebuff. ad ord. Reg. tit. de literis obligat. §. 6. glo. 3. nu. 4. & seqq. & in l. adificia de verb. signif. Marcus dec. 396. par. 1. Gaill. lib. 2. obs. 44. nu. 10. Alandanus de processibus Imperii lib. 1. cap. 47. art. 3.*
 - 7 Quia licet consuetudo introducta in uno, ex parificatis extendi solet ad aliud, *Rochus de Curie tract. de consuetudine nu. 336. Barb. & DD. l. si quis seruo persuasus C. de furtis l. non tantum ff. de seruo corrupto.* Non tamen haec extraneos arrestandi consuetudo extendi potest ad Exemptos. Tum quod consuetudo contra jus est stricti iuris & extendi nequit, sed ad unguem & exarctissimum est intra suos limites servanda, *Rochus ibidem num. 321. Abb. cap. 2. de consuet.* Tum quod iurisdictionis in Exemptos immediate Papae subjectos est Papae reservata, uti copiose alio in tracta-

tractatu ostendi, de Jurisdic. ord. in exempt. lib. 2. quest. 5. nu. 10. & seqq. Bald. & DD. cap. imperiali §. preterea de prohib. feudi alienat. & proinde inprescriptibilis, nisi pre-supposita Papae scientia aut cursu temporis omnem hominum memoriam excensit, Felinus cap. cum nobis nu. 2. de prescript. Roibus de Curie de consuetudine nu. 354 glo. cap. & DD. cap. penult. de filiis presbitero: Barb. l. Publicanus §. veltigalibus ff. de Publicanis. Tum quod claufula irritans quae inferi solet privilegiis Pontificis, habet, ut inquit Navar. in commentariis de spoliis Clericorum §. 14. nu. 12. oculos ante retro, sique penetrabilior omni gladio ancipiti efficiens & destitans ea omnia, quae illi opponuntur, de cujus quidem clausulae energia scripserunt plena manu Gabrielus, com. conel. lib. 6. de clausulis conel. 6. Hieronimus Gonzales de mensibus & alternatiua Episcoporum, Hugo Celsus tract. de clausulis, & alii non pauci,

QUESTIO XXXXII.

Num debitor ab ordinaria Jurisdictione Exemptus, qui eadem ordinaria autoritate alteri solvit, possit a suo creditore ad iterandam solutionem compelli.

SUMMARIUM.

1. Jussus iudicis non habentis jurisdictionem non excusat.
2. Ordinario exercenti jurisdictionem in Exemptos, non paretur.
3. Solvens alteri auctoritate ejus qui iudex non est competens, non liberatur & n. 4.
4. Arrestum quod nullum est, non impedit solutionem.
5. Solvens mandato iudicis liberatur.
6. Metu censurarum solvens liberatur.
7. Arresti nulli violatio est punibilis.
8. Solvens creditori creditore liberatur.

Uccedit appendix haec & parergos proposita questio, in qua videtur respondendum compelli posse. Quia ordinarius jurisdictionem non habet in Exemptos, tot. in. de privileg. in decretal. & in 6. Jussus autem iudicis jurisdictionem non habentis debitorem alteri quam suo vero creditori, solventem non liberat, glo. l. non videtur §. qui iussu, ff. de Reg. jur. cap. quod quis ubi glo. cap. ea que ubi DD. de Reg. jur. in 6. cap. factum eod. tit. l. inuito. C. de solut. Deinde ordinarius jurisdictionem exerceudo in exemptos, limites suae potestatis egreditur, quo casu ei obediendum non est, Dec. conf. 72. nu. 2. conf. 319. num. 11. Mansob. de arb. jud. casu 35. nu. 22. Innoc. cap. ad auras de temp. ordin. Abb. cap. quando

Z 2

quando in fine de Rescriptis, l. 16. *damnum datur* §. *ius vero*, à contrariis istius legis sicut ff. de Reg. Jur. mandatum enim iudicis nullum non excoletur, contemnitque potest Navarr. cap. cum contingat rem. 2. nu. 42. de Rescriptis & consequenter impendens autoritate ordinarii alteri quam suo vero creditori solutionem, est quod sibi impunitum quasi si sponte non suo creditori solverit, Menoch. de arb. iud. lib. 2. cen. 2. casu 137 nu. 6. & 14. l. in iure C. de solu. nec enim debuit esse tam credulus, ut putaret se iraberratum iri; nam & nimia credulitas quæ deceptionis dicitur mater, Tirag. ad l. com. nu. 1. g. n. 177. est Juri repugnans, soletque esse damnosa, l. 3. §. pen. vers. sed & si se accepit ff. de in rem verso. l. 1. §. dolum ff. de eo. per quem factum erit.

Unde etiam est, ut non obediens præcepto Officialis nullo vel injusto, non incidat in poenam solutionis geminandæ. Fel. c. Ecclesian. 33. de constit. c. 1. de iur. in 6. c. veniens de iuris. Martinus Laudens. Tract. de Officialis Dominio quæst. 12. vol. Oce. 12. fol. 215.

Rufus arrestum quod nullum est, quale est ordinarii in Exemptos, non impedit solutionem vero creditori impendendam, Hier. Gratius conf. 28. nu. 2. par. 1. Minutus ad consuet. Paris. par. 2. fol. 75. nu. 33. quia non præstat impedimentum quodde iure non fortitur effectum, cap. non præstat. de Reg. Jur. in 6.

Denique exempti solvendo autoritate ordinarii alteri quam suo creditori, sponte solutionem impendisse non suo creditori censentur, Surd. dec. 79. num. 6. Jac. Barro l. 3. ff. de testib. ad instar testis qui ad testimonium cogi non potest, si enim is non declinet, sponte & ultro testimonium dixisse censetur, Surd. d. loco Bald. conf. 351. num. 8. & consequenter Exempti ita solvendo liberationem non consequuntur, l. in iure C. de solu. qui mandatum iudicis jurisdictione carentis aut quod nullam est, non excoletur impune que potest contemni atque lacerari, Navarr. d. cap. cum contingat rem. 2. n. 42 de Rescriptis.

E contra vero videtur quod Exemptus iussu iudicis ordinarii solvens alteri quam suo creditori, liberationem consequatur, quia solvit mandato iudicis, etiam si solvat non suo creditori, liberatur. Farina. dec. 849. nu. 2. Bald. l. si aquam nu. 26. C. de Servit. & aqua Affli. dec. 150. nu. 59. Francus cap. quod quis de Reg. Jur. in 6. non videtur §. qui iussu de Reg. Jur. lignanter vero propter justum metum, quæ Exemptus ob censuras & executiones ordinarii concipere potest, Anton. de Min. lib. in repet. verb. metus iustus inferri. per injustam excommunicationem, eorum enim timore arrestatus alteri solvens liberationem consequitur, Menoch. de arb. iud. lib. 2. cen. 2. casu 137. num. 13. DD. l. Paulo Callimacho §. ult. ff. de leg. 3. Affli. et. dec. 150. num. 19. glo. l. art. pretor. §. permittitur verb. imputandum ff. de minoribus, Barbo conf. 26. col. 1. lib. 3. Ruin. conf. 71. num. 3. lib. 4. Inf. conf. 26. col. 2. lib. 3. nam & violatio arresti etiam nulli punibilis est propter contemptam iudicis auctoritatem, Achilles à Grassis dec. 375. per Clem. ad compe-

postestas de seq. poss. ad instar sequestri, quod cum arresto simbolizat, & à paritate iuris cum arresto procedit, Paris. conf. 100. p. 3.

Declaratum tamen, id est, nisi debitor aliqua diligentia usus sit, ne solutionem non suo creditori impenderet, alioquin enim liberationem non consequeretur, Surdus de. ff. 79. num. 6. Menoch. dicto casu 137. num. 14.

Declarandum secundo, nisi debitor suo debitori denuntiaverit, se ab alio exigi seu molestari, alioquin enim si denuntiare noluit aut contempserit, poterit ad iterandam solutionem compelli, Menoch. d. casu 137. num. 18. & seqq. Ruinus conf. 147. lib. 1. ff. l. item quaritur §. exercitur ff. locati.

Declarandum tertio, ut quamvis ita solvendo liberetur, non tamen ad solvendum obligatur, quia iussu iudicis non sui obtemperare non tenetur, ut paulo ante scripsi, l. non quicquid ff. de iudicio, non enim quicquid alicujus potestati subijcitur, id juris necessitati subijcitur, arg. l. non quicquid ff. de iudicio.

Declarandum quarto, nisi tertius ille cui solutio impenditur, esset creditor creditoris solvens, l. solvendo ff. de negot. gestis l. solutionem ff. de solut. Parisius conf. 107. num. 128. & seqq. part. 3. solvens enim creditori sui creditoris, liberatur ipso iure, etiam si invito suo creditore solvisset, Paris. d. num. 128. signanter quando debitor est ex eadem causa, ex qua creditor suus est debitor, l. si liber. ubi DD. ff. de negot. gestis ubi Raph. Cuman. num. 2. at vero exceptionis, cum debita sunt diversae speciei, l. si opera ubi DD. ff. de doli except. Paris. d. loco.

QUAESTIO XLIII.

An exemptus possit arrestum ordinari spernere, & in illius praedictum solutionem proprio creditori citra periculum geminandae solutionis impendere.

SUMMARIUM.

1. Arrestum ordinari in exemptos est nullum.
2. Arrestus inest vacua clausula, in quantum de iure liceat.
3. Arrestus per comparitionem resolvendus respondetur posse. Ratio prima. Quia ordinarii jurisdictionem non habent in exemptos, & consequenter si arrestentur ab ordinario exempti, ejusmodi arresto non obligabuntur, l. cum unus §. is qui ubi gloss. C. de honoris auctor. iud. posse, hextra territorium ff. de jurisdic. com. jud. Violatio enim arresti aut
4. à Pena contumacia ad penam geminandae solutionis illatio fieri non potest.
5. Poenalia non debent extendi.

aut contemptus iudicis esse non potest, ubi iurisdicção radices agere, & effectum operari non potest. *Lancelotus de attentatis part. 3. cap. 29. num. 34. l. extra territorium ff. de iurisdic. om. iudicum*, ad instar præcepti iudicis in alieo territorio, cui sicuti impune non pareretur, *d. l. extra, ita* & in præcepto personis suæ iurisdictionis non subiectis, cum à locis ad personas efficax detur argumentum, *Præses in locis loco in loco ad personas, Pantius de nullu. tit. de nullu. ex defectu iurisdic. uti late scripsi alio in loco de iurisdic. ord. in exemptos lib. 2. quæst. 5. §. lib. 4. quæst. 72.* arrestum autem quod nullum est, impedit solutionem. *Grac. cons. 28. num. 2. part. 1. arrestumque in congruè significatum non ligat. Molivens ad consuet. Paris. part. 2. §. 52. num. 75. fol. 33. ac proinde illud arrestum præstare non potest impedimentum, quod de privilegiato iure non sortitur effectum, cap. non præstat de Reg. iur. 6. l. 16. damnum dat. §. eius vero ff. de Reg. iur. Ratio tertia.* Quia ordinarius procedendo per arresta adversus exemptos, qui iurisdictioni suæ subiecti non sunt, censetur procedere tanquam privatus, cui impunè non pareretur, *l. factum à iudice ubi Dec. ff. de Reg. iur. cap. ea que sunt à iudice eod. in 6. d. l. extra territorium d. §. eius vero.*

Ratio quarta. Quia potestatis inhibitoris ex quarum specie sunt arresta alicuius. *l. detestatio ff. de verb. sigus, l. virilis §. pen. ff. de leg. præst. l. fundum C. de rei vend. l. fulcimus ff. ex quibus causis in poss. eatur l. au. §. si quis pariceps ff. que in fraud. Cred.* semper tacitè inest clausula condicionalis, in quantum de iure sit permissum, *August. Bero cons. 85. num. 23. lib. 3. Lancel. de attentatis part. 2. cap. 20. declarat. §. fol. 454.* Cum itaq; ejusmodi inhibitiõ arrestatoria ob defectum iurisdictionis permissa ordinario non sit, habenda est pro crassa, irrita & nullius effectus, *Lancelot. d. deci. §. d. cap. non præstat. d. l. damnum dat. §. eius vero ff. de Reg. iur.*

Ratio quinta. Quia arresta quæ per compartionem resolvendi solent in simplicem citationem, *v. lib. 4. de iurisdic. ord. in exempti. quæst. 72.* non plus roboris habere possunt quàm decreta & sententiæ in exemptos lata, quæ nullæ sunt & nullius effectus, *latè lib. 2. quæst. 40. de iurisdic. ord. in exempti.* & quæ præstare non possunt impedimentum, cum de iure non sortiantur effectum. *d. cap. non præstat de Reg. iuris, late Tirac. de Retr. cons. §. 1. glo. 5. n. 2. §. 26. gloss. 2. nu. 5. §. fuse Fel. c. ex tenore num. 4. §. seqq. ubi hanc regulam explicat de Rescrip. prout nec plus roboris potest esse in cautato, quam ei à potentia suæ causæ derivatur. c. 1. §. hoc autem, Qui secundum dare possunt.*

Ratio sexta. Mandatum arresti emanans ab ordinario in exemptos vanum est & frustratorium iuris ante citatis, cuius virtute & efficacia pena geminandæ solutioni committi non potest. *Bald. l. ea quidem C. si mancipium ita fuerit alienatum ut manumittatur, Fel. d. cap. ex tenore num. 7.* nam & sicuti in contractibus pœna promissa non aliter commissa censetur, quam si contractus sit validus, *glo. cap. significansibus de offic. del. Felin. d. cap. ex tenore num. 7. de rescriptis, ita & in iudicis, à contractibus enim*

enim ad iudicia efficax est argumentum, *Præses in loco locis à legalibus ad iudicia*. Sicut
 fitaque iudicia ordinariorum in exemptos nulla sunt, ita & pœnæ eorum in iudici-
 is committuntur, ut & citationes effectus & vires intelliguntur, si ea sit valida. *Fel. d. cap.*
ex tenore num. 5. gloss. l. si accusatoribus C. de accus.

Mandatum item executivum, vel quod perinde est, arrestum cum hac semper
 mica salis exaudiendum est, nisi sit invalidum, aut exceptione legitima elisum, *Roma-*
na cons. 43. 4. Fel. d. cap. ex tenore num. 5. in fine, ut & commissio executiva intelli-
 gitur, si sententia exequenda valida est. *Hieronymus Gonzales de mensib. & alternat.*
num. 7. num. 20. Crescent. dec. 1. de re iudic. Marchesinus de commissio. part. 2. de com-
miss. super nullu. cap. 2. num. 7. ita de instrumentorum executione & quibuscumque
 aliis actionibus executivis, late testatur reliquit *Fel. d. cap. ex tenore nu. 5. & seqq.*
 ut & de pœna judiciali quæ non committitur, si jurisdictionis defectus non obstat.
Abb. & DD. d. cap. significantibus de offic. deleg. gloss. l. si patronus §. fin. ff. si quod
in fraud. par. d. l. extra territorium.

Ratio septima. Paria sunt mandatum arresti autoritate ordinarii adversus ex-
 emptum impetrare, & mandatum nullum, quod propter privilegium exemptionis ef-
 fectum suum sortiri non potest. *Soci cons. 595. lib. 2. l. quous ff. qui satisd. cog. Peck.*
d. cap. non prestat in pr. ut & paria sunt, rem non esse, & effectum non producere. Peck.
d. loco num. 5.

Ratio octava. Robur & efficacia eorum quæ geruntur à iudice, fundatur in e-
 jus jurisdictione, quæ si defuit, cessat fundamentum, quo corruente, omnia corruere
 debent. *secum in pr. ubi Cast. ff. de except. rei iud. cap. principatus quaest. 1. Mol. ad*
cons. Paris. tit. 2. §. 52. num. 104. cum & paria sint, quod non sit iudex, vel quod sit,
 sed non ad illud de quo agit *Ioannes Menoch. d. cap. ea qua sunt & Peck. ibidem nu.*
6. versatio d. l. extra territorium. Neque impediunt rationes quibus alio in libro de
 iuris. ord. in exempt. 2. quaest. 5. & seqq. ostendi, exemptum non comparentem coram
 ordinario, contrahere scemodicum, id enim cum ea salis mica intelligendum est,
 quam ibi satis superque adhibui.

Deinde à pœna contumaciæ ad pœnam geminandæ solutionis illatio exten-
 sioque fieri non potest. Tum quod à separatis nulla fieri possit illatio, *Præses in loco*
locis à separatis. Tum quod in pœnalibus extensio fieri non possit,

Tum denique quod cessante jurisdictione, cesset quoque
 contumacia. *Abb. cap. cum in iure num. 6. in fine de*
offic. del. Mantua ad l. non videtur de
iudicis fol. 2. 2.

QUÆ-

QUÆSTIO XXXIV.

Exempti an ligentur proclamationibus ordinarii,

SUMMARIUM.

1. Citationi per edictum ab ordinario emissæ teneantur, *reueantur,*
 2. Reuocantur & voluntarii an comparere *3. Inventarii ad confessionem citati an debeant comparere,*

1. **F**requentes sunt citationes per edictum, seu si sua putaverint interesse, quaritur hic, utrum exempti teneantur coram ordinario comparere, & si non compareant, iuribus suis priventur, & consequenter utrum & eapropter possint ad summum conservatorem recurrere: quæstionem hanc fide examinavit *Joannes Petrus Suramus dec. 26.* resolvitque, exemptos ejusmodi citationibus per edictum seu proclamationibus non magis arctari quam aliis specialibus citationibus, proindeque exemptum non comparentem iuribus suis non posse privari, firmatque suam decisionem variis citationibus, Doctorumque autoritatibus.
2. Ratio est. Quia hoc modo citati dicuntur rei voluntarii & non necessarii, qui proinde comparere non tenentur, *late Felin. cap. cum inter. num. 12. Limit. 2. de excepti. P. Hanulius de inventario par. 3. num. 21. Angel. l. consentaneum C. quomodo & quando Iudex Socin. tract. de citatione art. 20. num. 22. Et seqq. & non comparendo contumaciam non contrahant, Surd. d. loco num. 12. Et DD. iam laudati. Imo veto exempti jurisdictionem ordinarii prorogare non possunt, uti alio in loco ostendi, longe magis, si exempti generalibus ejusmodi citationibus in jus vocati compareant, & declinatoriam proponant, nam tunc remittenda erit cognitio ad iudicem exemptorum, *Surd. d. num. 13.* sit itaque conclusio, exemptos hoc in casu iuribus suis non posse privari, neque etiam contumaciam contrahere; posseque si hac via in quietentur, ad asylum conservatorum recurrere. Qua de re videatur etiam *Rolandus à Valle tract. de confessione inventarii par. 3. quest. incip. nunquid vocandi sunt Sacerdotes. fol. 93.* tradens, ad confessionem inventarii requirendam esse per modum monitionis iudicem ejus qui revocatur, ut eum moneat quatenus compareat si sua putaverit interesse, idque quoties ejusmodi iudicis copia haberi potest.*
3. Si vero talis iudex ad manum non sit, seu ejus copia haberi non possit, sufficit generalis citatio per edictum, si sua putaverit interesse, *l. omnes si vero apparuit C. de Epi-*

de Episcop. & Clericis. quia ejusmodi citatio vim tantum habet cujusdam denuncia-
tionis qui etiam extrajudicium fieri potest & non ut coacti compareant aut ut
lingeretur sed tantum ut si sponte velint compareant. *Rot. à Valle d. loco. ostendimuf-*
que ubi non uno loco exemptionum iura cessare quoribus ad Papam aut ad judi-
ces exemptorum accessus non est aut si sit difficilis, lib. 4. de iurisdic. ordin. exempt.
quest. 50. & 51.

QVÆSTIO XXXV.

Exemptus in crimine flagranti violatæ immunitatis palatij Episcopalis captus si
puniatur an ad suum conservatorem possit recurrere.

SUMMARIUM.

1. Palatia qua dicantur.	6. Ordinarius habet plus iuris in exemp-
2. Palatium Episcopale comprehenditur ap-	tum quam in extraneum.
pellatione loci sacri.	7. Ordinarius potest in exemptos multa au-
3. Paria sunt capi in flagranti crimine vel	toritate delegata.
committere crimen notorium.	8. Delictum quod fit notorium.
4. Exemptus in flagranti crimine capi pe-	9. In dubio iudicandum pro ordinario.
test ab ordinario.	11. Quid si Conc. Trid. non sit receptum.
5. Ubi te invenio ibi te iudico.	

QVÆSTIONIS HUIUS OCCISIO EST HELESTERNUS CASUS EXEMPTI CUJUSDAM AB ORDINA-
RIA JURISDICTIONE POTU OBRUTI QUEMPIAM IN PALATIO EPISCOPALI CULTRO INVA-
DENTIS AC IN FLAGRANTI CRIMINE IN CARCERIBUS JUDICIS ORDINARIJ REPENTE CON-
JECTI.

Pro cujus quæstionis solutione præmitto palatia proprie dici ædes regibus
seu supremis principibus consecratas, *l. ult. C. de palat. anomasticeque nuncupan-*
tur divinæ domus sacra palatia, l. 1. C. de offic. Rector Provinc. & d. l. ult. ac inter
species regaliorum recensentur, cap. unico qua sint Regalia Reneris Sextinus de rega-
lib. cap. 29.

Præmitto secundo palatium etiam Episcopale dici ad instar Regiæ Imperatoris
appellationeque loci sacri comprehendendi locique sacri immunitate gaudere. *Navar.*
in Manuali cap. 25. nu. 17. Ioannes de Visichis tract. de immunit. Eccles. nu. 52. Covar. lib.
2. AT. 1. cap. 20. nu. 4. Abbas cap. penult. nu. 9. de immunit. Eccles.

A a

Præ-

- 3 Præmitto tertio paria censeri captum quem esse in flagranti crimine & notorium crimen commississe. *glo. cap. cum non ab homine verb. deprehensus ubi Decius num. 143. de iudic. Gram dec. 36. nu. 35. 46. & 83. Mascard. de probat. vol. 2. concl. 1101. nu. 15. Franc. lib. 1. quest. 21. nu. 133.*
- 4 His succinctim præmissis concludo exemptum ratione violatæ immunitatis in flagranti crimine deprehensum ab ordinario puniri posse. *glo. cap. patentibus & in cap. tuarum de privilegijs.*
- 5 Primo. Quia sicuti ordinario liceret extraneum sibi que neutiquam subditum immunitatem loci sui Sacri violantem sistere atque arrestare iuxta illud ubi ego te invenio ibi iudico. *l. 1. ubi glo. C. ubi de crim. agi oportet Clarus lib. 5. sentent. §. fin. quest. 9. vers. sed quæro Boerius dec. 202. Abbat. cap. cum contingat nu. 6. vers. si autem ibi non inveniatur de foro comp. & dixi supra lib. 4. quest. 10. 9. nu. 14.*
- 6 Longe magis potest id in exemptum in quem ordinarius multo plus iuris habet quam in pœnitus extraneum. *Rot. noviss. dec. 702. nu. 4. par. 1. & dec. 207. num. 2. part. 2. exempti enim licet non censentur esse de dicæceli, ordinarij censentur tamen esse in Dicæceli cap. grave ubi Fel. & DD. de offic. ordin. at vero extranei atque de Dicæceli neque id dicæceli ordinarij esse dicuntur. d. cap. grave ubi DD. ut proinde rationari hic liceat à minori ad majus si id de quo minus inesse videtur inest ergo id de quo magis. præses in locis legalibus loco à minori ad majus.*
- Secundo etiam si ordinarius id non posset ordinaria autoritate posset tamen (quod in idem prope recidit) autoritate delegata. Cum teste Cardinale Baronio in *annualibus Ecclesie* tomo 8. sub anno 676. Pontifice adnotato fol. 577. exemptiones plurimum abint Ecclesiasticæ disciplinæ præbeantque exemptis occasionem vitæ laxioris factum est, ut Concilium Tridentinum, *cap. 11. sess. 24. de reser.* ob graves expositiones de quibus Divus Bernardus plurimis hac de re in Epistolis tribuenit ordinarijs tanquam sanctæ sedis delegatis variam potestatem in exemptos. *eleg. Boerius epo. cap. relatum nu. 8. ne Clerici vel Monachi D. Bernard. in libro de consider. ad Eugen. Ut proinde sicuti ordinario licet delinquentem in loco immuni (quale est palatium) corrigere, Abb. cap. inter alia nu. 26. de imminut. Eccles. Ioannes de Vifchi ubi sup. nu. 16. & 17. ita & ordinario idem autoritate S. sedis permissum sit. Conc. Trid. d. loco.*
- 7 Tertio delictum hic notorium proponitur, tum quia in flagranti crimine deprehensus vivante dictum est, tum quia coram decem & longe pluribus hominibus commissum, *Farin. lib. 1. quest. 21. nu. 47.* si vera autem esset opinio Hostiensis, *de Privilegijs nu. 11. per cap. patentibus cap. tuarum de Privilegijs*, exempti possunt ratione notorii delicti puniri ab ordinario. *glo. cap. patentibus §. d. cap. tuarum, Quæ Hostiensis opinio signanter accedente Concilio Tridentino, d. sess. 24. tribuente ordinatio autoritatem in exemptos delegatam prævalere in dubio deberet opi-*

ree opinioni Cardinalis Flor. in Clem. x. de officio ord. Domin. in cap. 1. de officio ord. in
 6. semper enim in dubio iudicandum est pro ordinario Feder. conf. 130. Abb. cap. 1. o
 quoniam nu. 4. cum Apost. de privileg. cuius iurisdictione est per quam favorabilis ex-
 ceptiones vero per quam Iuris odiosi; Archid. cap. frater 16. quest. 1. nu. 3. cap. per
 venit in quest. 1. & cap. qui resistit quest. 3. Abb. d. nu. 4. Quæ tamen conclusio intel-
 ligenda est adhibita mica talis nisi privilegia exemptionis hæc in specie repu-
 gnent ad ea semper enim est collineandum, cap. porro cap. recepimus de privilegys.
 quod hac in materia semper est animadvertendum. Præterea nisi repugnet excep-
 tio legis non receptæ seu Concilii Tridentini eo in loco quo vigent hæc exempti-
 ones non recepti de quo plenius alio in libro scripsi, de iurisd. ordin. in exempt. l. 1.
 quest. 50.

QUESTIO XXXVI.

Ordinarius utrum Rescribendo exemptis utatur verbis mandatorij
 vel rogatorij.

SUMMARIUM.

- 1. Hypothesis huiusce questionis.
- 2. Ordinarius potest uti verbis præcepti-
vii.
- 3. Canonici receptio consistit in factio.
- 4. Inter mandatorias & hortatorias for-
mulas parum interest.
- 5. Hortatoria verba adiecta dispositioni in-
ducenti necessitatem obtemperandi assu-
munt naturam verborum præceptorio-
rum.
- 6. Aneupia verborum rejicienda.

Ordinarij in quam plurimis Europæ locis habent exclusus capitulis exemptis
 collationis beneficiorum. Quæritur nunc v. g. utrum ordinarius in suo col-
 lationis elogio sive deplomate possessionis dandæ suo beneficio uti debeat verbo.
 Hortatur rogamus an vero præceptivo mandamus Capitulum quod à juridi-
 one ordinariæ exemptum est contendit jus non esse ordinario imperiosa mandati
 formula utendi in tabulis Sacerdotij erogatorij & proinde cum præfco Ecclesiæ
 ritu inquirere sibi liceat rejiciendus nec ne sit novitius Canonicus aut Sacerdotio
 frui permitte ndus licere sibi ab imperio ordinarij exempto producentem collati-
 onis litteras informes & imperiosas ad possessionem non admittere verum in contra-
 riam litteras ubi eleganter deducit & supremis Galliarum tribunalibus de-
 cisionem refert Rhenatus Chopinus, de sacra politia lib. 1. tit. 7. nu. 3 & seq. fol. 143. & seq. Licet

- 2 Licet enim (inquit) ordinarius uti debeat formula hortandi seu rogandi capitulum exemptum nilominus tamen si ordinarius secus faciat utendi imperiosiori formula mandandi vel præcipiendi non ideo promissus est capitulo exempto retractari aut moras in possessione decernenda necesse quippe quod capitulum debeat noviter provisum citra prolixiorum causæ cognitionem recipere atque in sum gremium coopertare uti exactius ostendit idem Renatus Chopin. d. tit. 8. num. 1. & seqq. Canonici enim receptio verius in facto quam in iure consistat, ca. capitulum s. Crucis de Rescript. cap. eum cui de præb. in 6. Abb. cap. pro illorum de præbend.
- 3 Ego vero hac in materia quo ad has hortatorias aut mandatorias formulas parum interesse existimo. Cum enim capitulum exemptum non possit non qualicumque Renato Chopino probatum est. Certe hoc in casu ordinarij rogatus aut hortatus præcepto equipollere censendus est.
- 4 Rogatoria enim aut hortatoria verba adiecta dispositioni inducenti obtemperandi necessitatem præceptoriorum verborum naturam assumunt, gloss. cap. ad aures de arate & qual. tit. ord. gloss. c. 1. de testam. Fel. cap. non & col. 1. de constit. 10. pbus sese de inhibition. & execut. privilegiata cap. 8. §. 4. num. 37. & 38. fol. 364. Clem. 1. ubi Card. de testibus.
- 5 Iuxta illud Ovidij de quo gloss. §. 1. instit. Mandati:
*Est orare ducum species violenta jubenti,
 & quasi midato supplicat ense potens.*
 Scitumque illud est. Rogando cogit qui rogat potentior & blanditiæ principium vim continent minarum. dec. l. in omnibus causis ff. de Reg. iur. gloss. l. 1. C. si rector provincie, V. f. sembech in paratit. ff. quod met. causa num. 3. Itaque cum magis res quarum verba intucunda sunt, l. promitto ff. de re iud. & l. 3. de liber. præteritis, valeant hæc verborum ancupia nam & Virgilio teste.
- 6 *Littera rem ipsam loquitur res ipsa medullam
 verbi quam vivax mens videt intus habet.*
 & eleganter Cicero pro cecinia scriptum sequi calumniatoris est boni vero iudicis voluntatem scriptoris autoritateque defendere non enim ex verbis pendet ius sed verba serviunt consilij & autoritatibus nec verba inveniunt in iudiciis sed ea res cuius verba in leges conjecta sunt. Quid porro iuris cum exempti præceptis ordinarij legitimis non obtemperant, dictum est hæcenus libr. 4. quest. 33. & 64.

QUESTIO XLVII.

Conservatores an citare possint per edictum publicum.

SUMMARIUM.

- 1. Conservatores citare non possunt per edictum publicum nisi conservatis ijs quibus hic exprimentur.
- 2. Limita nisi conservatoriali diplomate aliter permissum sit.

Respondetur non posse nisi prius testes summarie examinaverint super non tuta accessu potentia metu aut aliis impedimentis quae praestantur, Rota dec. 104. incip. dic. quod citatio in antiquis & dec. 163. incip. nota quod aliquoties Fel. cap. quoniam frequenter nu. 14. & seqq. Ut lite non contest. DD. Clem. dudum de iudicis, adeo quidem ut ad ejusmodi non tuta accessus probationem juramentum partis non sufficiat, Rota dec. 253. & 254. sic quod citatio processus aliter factus vitia nullitatis corrueret. Decius cons. 260. viso. puncto nu. 16. lib. 4. Ioannes Baptista Confettius de privilegijs ordin. part. 2. tit. 3. de conservatoribus cap. 8. vers. advertendum DD. Clem. causam de elect. idque nisi aliter conservatoriali diplomate sancitum sit, cap. porro de privilegijs.

QUESTIO QUADRAGESIMA OCTAVA.

Conservatores an cogantur locorum ordinariis aut iis adversus quos procedunt exhibere Ballas conservatoriales.

SUMMARIUM.

- 1. Delegati procedere non possunt nisi exhibitis litteris suae delegationis citatique comparere non tenentur.
- 2. Conservatores non tenentur edere diploma conservatoriale.
- 3. Tutius tamen est exhibere.
- 4. Faciendum est quod aij prodesse nobis obesse non potest.
- 5. Malitij non est indulgendum.

Sicuti Apostolicae sedis delegati procedere non possunt nisi editis litteris suae delegationis citatique nisi ijs visis comparere non tenentur, cap. cum in iure ubi

Aa 7

ubi DD. de offic. del. ita etiam in conservatoribus videtur mihi respondendum quorum omnis iurisdiclio & potestas à sancta sede uti & in delegatos derivatur, cap. 1. cap. fin. de offic. del. in 6. Veruntamen Ioannes Baptista Consetius, tract. de privileg. ordinum par. 2. Tit. 4. cap. 7. de offic. conservat. vers. praterea conservator, fol. 352. & cum eo VVamestus conf. 181. nu. 14. tom. 1. tit. de appellat. Censuit duplici ratione eos ad exhibitionem non teneri, tum quia ad universitatem causarum deputati ordinarijs equiparantur. Navar. conf. 3. de offic. deleg. late Fel. cap. quatiter & quando de accusat. Tum quia ex præcepto Concilij Tridentini suas facultates semel ordinariorum exhibuerunt sed ego arbitror tutius esse si dubitationis tollendæ gratia de hoc interpellati exhibeant, in eamque sententiam pederacito inclinant, Idem Ioannes Baptista Consetius, laudans extravagatam frequentes de iudicijs. Rationem ego adfero quia eiusmodi editio conservatori obesse non potest sed prodesse ei qui dudum semper esse id quo nobis nõ obesse at vero alijs prodesse potest. Idq; nisi malitiam aut subterfugij causa eiusmodi editio postularetur malus enim non est indulgendum Barib. l. in fundo ff. de Re. vindic. & in l. 1. ff. de aqua pluvia arcead. Menoch. de arbit. iur. lib. 2. cent. 2. casu 168.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA NONA.

Quid si conservator causam coram se cceptam à se abdicet remittatve potestive eandem reassumere.

SUMMARIUM.

1. Delegatus deferendo appellationi causam à se abdicat. sententiam diffinitivam possit in integrum restituere.
2. Apostoli simbelisant cum remissione causa ad collegam. 8. Officialis Leodiensis adversus diffinitivas à se latus solet restitutionem concedere, & nu. 14. & 17.
3. Conservatores equiparantur ordinarijs. 7. 9. Quid si causa ad superiorem remittatur.
4. Ordinarius iurisdictionem à se non potest abdicare, & nu. 14.
5. Conservatores possunt adiri per modum quarels.
6. Delegatus principis an adversus sententiam diffinitivam possit in integrum restituere. 10. Quid si ad collegam.
11. Delegatus nuntij Apostolici an possit adversus sententiam sublationis clausula inhibitoria in integrum restituere.

- 12. Sententia non expectans aliam post se non potest revocari.
- 13. Interlocutoria committet a definitiva regularur ad instar definitiva.
- 15. Differentia inter appellationem & restitutionem.
- 16. Appellatio ab Alex. dormitante ad ex- citatum.
- 18. Executor gratia beneficialis decretum

- à se latum revocat.
- 19. Item alij iudices si partes non contra- dicant.
- 20. Delegatus pronuntiando contra formam re- scripti potest iterum cognoscere.
- 21. Item à sententijs deserta appellationis & absolutionis ab instantia iudicij.
- 22. Item si error in sententia commissus sit.

Videtur quod non : sicut enim delegatus deferendo appellationi causam omnem & jurisdictionem à se adeo abdicare censetur ut ne quidem par- tium consensu sive nova commissione eandem reallumere non possit, cap. cum appellationibus de appellat. in 6. Late Lancelot. de attentatis part. 2. cap. 1. li- mit. 1. nu. 72. & seqq. Milis in repert. verb. iudex deferendo fol. 244. Boer. decis. 72. num. 9. Gornel. Varre fol. tom. 3. cap. 13. nu. 32. Franc. cap. cum cessante nu. 14. ubi decis. num. 18. de Appell. Rebuff. l. quod iussit not. 1. nu. 81. de re iud. Rot. dec. 49. nu. 4. de appell. in nonis de Anon. de Anais dec. 68. nu. 2. Late Paris. cons. 106. nu. 2. cum seqq. vol. 4. Ita & vide- tur conservator jurisdictionem quam ad collegam remittendo dimisit recupera- re non posse. symbolizat enim delatio quam facit iudex appellationi coram se in- terposita cum remissione causae ad collegam seu abdeatione jurisdictionis, Rot. dec. 13. num. 4. de offic. del. in nonis per cap. intinasti de appellat. uti & jurisdictionum delegatorum & conservatorum symbolum & analogiam habere ante hac osten- di supra quasi. 4. Verum licet iure ita obtineat ut delegatus deferendo aut remit- tendo abdicandove à se jurisdictionem eandem reallumere non possit nisi ei no- vo re scripto committatur. Rot. dec. 49. num. 4. aliud tamen in conservatoribus dispositum est ij. enim ad universitatem causarum deputati ordinarii comparan- tur uti tradit Ioann. Nevilanus cons. 35. num. 8. Ioannes Baptista Consetius de privi- legijs ordinum part. 2. tit. 4. de conservatoribus cap. 7. uti late alio in loco ostendi lib. 1. de iurisdict. ord. in exempt. 38.

Porro iuris est ordinarium à se jurisdictionem abdicare non posse. l. legatum ff. de offic. praesid. cap. cum teneamur de appellat. ne amittere jurisdictionem quam ta- men amitteret delegatus. Franf. cap. cum cessasset 60. numer. 4. de appell. Bald. l. Praes C. Quomodo & quando l. legatum ff. de officio praesidis proinde potest iurisdic- tio accedere praeterim partium consensu aut tollerantia ad eum revolvi, Ro- ta ibidem. signanter vero quod conservatores sint ex ea specie iudicium qui pos- sunt per modum quaeclae agiri. Marant. de ord. iud. par. 6. art. 2. in decisorys Franc. in disputatione periorij. d. 2. num. 17. & 18. vol. Ocean. fol. 107. idem & in delegato prim.

- principis speciali jure dispositum est cuius iurisdictione ante definitivam sententiam non expirat nec per eam functus dicitur officio antequam ea sit debite executioni demandata, *cap. in litteris de officio deleg. cap. querenti eod. tit. cap. si delegatus eap. fin. eod. in 6. cap. secundo de matrimonio contra. contra interdicit. Eccles. cap. cum te. neamur de appell. Ut proinde non absque iurium autoritatibus Cumanus in l. adversus ff. si adversus rem indicatam & Boerius dec. 6. censuerit ejusmodi principis ad- veretur Castrensis l. adversus C. si advers. rem iud. & Abbas in cap. causa restitutionis num. 7. de integ. rest. Temperans tamen id in delegato ad universitatem cau- rum, late Fel. cap. qualiter de accusat. qualis est conservator ut & adversus suam dif- finitivam sententiam possit reponere quemadmodum & in vicario suo officiali E- piscopi alio in loco tradit Abbas in cap. ex litteris num. 11. in fin. de integ. rest. qua- ratione officialis nosse Leo. diensis quotannis restitutiones concedit adversus plu- rum sexcentas sententias definitivas a se latas nam & eiusmodi iudices potest ju- risdictione que fuerat abdicata revolvit, *Mito in Reper. verb. iudex deferendo Rota d. 13. de offic. del. in nonu. dec. 49. de appell. in nonis.**
- 9 Quid limita nisi iudex causam iurisdictionem remiserit ad superiorem: tunc enim iurisdictionem quam a se ita abdicavit non potest sine nova commissione reassumere. *Rota dec. 14. num. 5. de offic. del. in nonis*, quia a privatione ad habitum non datur regressus, §. quod autem ut DD. *insti. de capit. dimunit. & l. homo li- ber. ff. de statu hominum*. Renuntiantique suis iuribus non est dandus ad ea regres- sus. *Cavalcan. de iur. 22. num. 70. part. 3.* Secus vero si ad collegam ut puta ra- tione supervenientis impedimenti vel alia quadam iusta ratione causam remi- tteret licet enim cessante suo impedimento non possit causam quam remisit re- assumere poterit tamen collega impedito vel ei remittente aut malitiose nolen- te procedere aliave ratione causam reassumere, *cap. cum in plures ubi Franc. num. 7. in fine de offic. deleg. in 6. Rota de 14. de offic. deleg. in nonis* ut & potest si collega non acceptet aut si post acceptationem remittat *Rota d. num. 5. a privatione*, enim ad habitum datur regressus quando prior status non fuit omnino extinctus sed re- latus aut suspensus ut est iurisdictione suspensa ob impedimentum superveniens vel alia ex causa, *Preses loco a privat. ad habitum in sine argum. l. 1. ff. de Regul. iuru.*
- 10 Patet ergo hic propono quaestiuclam non infrequentem nuper mihi com- municatam. Num delegatus nuntij Apostolici possit revocare seu restituere in inte- grum appellentem adversus hanc sententiam. Tollimus clausulam inhibitoriam re- mittentes pro ulteriore executione sententiae partes ad iudicem a quo. Videretur posse. Quia interlocutoria habens vim definitive etiam per quam iu- dicialis officium finitur potest si ab ea interponatur appellatio per iudicem qui

eam tunc revocari. Felin, cap. significantibus n. 2. de offic. deleg. Abb. cap. cum cessante
num. 12. de appellat.

At vero hac in hypothesi censui non posse. Ratio est quia per hanc sententiam
non modo finita fuit jurisdictio sed etiam remissa & revoluta ad judicem a quo
pro ulteriore executione quo casu non potest iudex qui ita decrevit sententiam su-
am revocare aut appellatam in pristinum statum reponere, Abb. d. cap. cum cessante
num. 15. DD. cap. cum appellationibus eod. in 6. Abb. cap. significantibus de offic. deleg. Gui-
do sig. 904.

Ratio secunda est quia haec sententia non modo habet vim diffinitive Marant. 12
de ord. iud. part. 6. in decisorijs actu 1. num. 42. Sed etiam non sperat aut expectat ali-
am post se quo casu etiam revocari non potest. Marant. ibid. num. 46. l. iudex postquam
l. cum queritur ff. de re iud.

Idque non obstante quod eidem clausulae adiecta sit inter locutoria sublatio-
nes clausulae inhibitoria per quam non videtur omnia abdicata seu remissa iurisdic-
tione sed reservata quod ad punctum devolutionis licet non quod punctum sus-
pensionis. Tum quia interlocutoria commixta diffinitive amittit naturam inter-
locutoriae regulaturque ad instar diffinitivae Marant. d. loco n. 37. & ideo quemad-
modum diffinitiva revocari non potest ita etiam nec eiusmodi interlocutoria diffi-
nitivae commixta. Mar. d. n. 37. Tum quia concurrentibus duabus causis vel qua-
sitibus praevallere solet ea quae est potentior. l. cum queritur ubi DD. ff. de stat.
hom. qualis est diffinitiva sententia cum commixta est interlocutoria, DD. d. Leonu
queritur. Temperandum quod prius dixi est in ordinatio is enim iuxta Theoriam
Castrensis adversus n. 2. C. si adversus rem iudicatur, & in l. quod ius ff. de re iud.
& in l. pater in fin. ff. si quis ius dicenti non obtemperat. Bald. l. praes. C. quomodo &
quando Castr. l. 1. n. 2. C. ubi & apud quem. Potest etiam adversus diffinitivam a se
latam restituere appellatam in integrum idque signanter ex officio eius nobili
Fel. c. qualiter n. 35. de accusat. in hoc enim differt restitutio ab appellatione quod
appellatio ad superiorem restitutio vero apud eundem qui gravavit possit inter-
poni. l. praes. ff. de minorib. vel a dormitante ad experrectum quemadmodum
de Philippo Macedone refert Budeus ad pandectas tit. de offic. praes. praetorio in
haec verba. Philippus Alexandri magni Pater cum causam Machete cognoscens
dormitare videretur non satis animadvertere quae ille pro suo iure diceret ad extre-
mum Machetam damnavit quo vociferante ac provocare se dicitante Philippus ita
percurus ad quem tandem inquit. Tum Machetas ad te ipsum, inquit, ubi fueris ex-
perrectus animumque advertere volueris.

Estque haec respondendi usus signanter a sententijs vim diffinitive habentibus
non semel aut bis sed pluries valde frequens in Romana curia uti testatur ejus-
dem curiae celebris pragmaticus Antonius Massa Galelius ad formulam camera-
lis

- is obligationis par. 3. tit. reliqua de processu n. 28. & seqq. Vestrius in praxi Rom. lib. 7. a.
- 17 4. n. 6. per c. si à iudice de appell. in 6. c. ex literis ubi de rest. in integrum Solent que etiam ab omni hominum memoria ab officiali Leodiensi non sexcentarum vel sex nullenarum causarum iudice ordinario repositiones hæc aduersus sententias tam vim definitiue habentes quam in ære definitiue peti atque obtineri per not. Abbat. c. ex literis n. 11. in fine de Rest. in integrum.
- 18 Temperandum secundo in executore gratiæ beneficiæ qui licet se pronuntiet non esse executorem poterit nihilominus ejusmodi decretum revocare, Fel. d. cap. significantibus n. 3. de offi. deleg.
- 19 Temperandum tertio, Nisi delegatus parte tolerante revocaret sententiam vim habentem definitiue, Fel. d. c. 3. vers. non obstat, Innoc. c. cum dilectus de Rescriptis. Multa enim partium taciturnitate tolerantur qui si ad iudicium revocarentur corruerent uti plenissima manu variorum exemptorum genere ostendit, Hieronimus Gonzalez de mensibus & alternat. Episcoporum § 56. nu. 4. usque 10. 8.
- 20 Temperandum 4. nisi delegatus pronuntiasset contra formam rescripti non tunc posset iterum cognoscere atque sententiam suam revocare. Felin. cap. in litteris nu. 1. vers. tertio fallit de officio deleg. ubi etiam Abbas Cardin. Clem. 1. quæst. 10. de re iud. Bald. & Salicetus l. si ut proponis C. quomodo & quando index Angel. & Imol. l. iudex postquam ff. de re iudic. castr. l. cum querebatur ff. de re iudicata.
- 21 Temperandum quinto dummodo sententia habeat figuram sententiæ v. g. si condemnatur is qui nunquam fuit in iudicio nisi per procuratorem de cuius mandato non constat, Fel. d. cap. in litteris nu. 2. vers. 6. limita similiter si eius sententia non sit lata in scriptis. Fel. d. loco.
- 22 Temperandum sexto, in sententia absolutoria ab instantia vel observatione iudicij aut declarationis defecte appellationis nam ab ejusmodi sententijs etiam delegatus potest restituere, Fel. d. cap. qualiter & quando nu. 3. 4. de accusat. spec. de officio iudicis §. deseruit vers. quod si opponens late Abb. cap. examinata nu. 22. de iudicis Innoc. cap. consultat in pr. de offic. del.
- Tum quod ejusmodi sententiæ vim tantum habeat interlocutoria, glo. Barth. & DD. l. iudicij ff. de accusat. late Ioannes Bapt. Marchesonus in tract. de differentijs sententiarum.
- Tum quod perempta instantia iurisdictione delegata non pareat, glo. l. 1. ff. de iud. d. cap. qualiter num. 3. 4. fuitque quam pluries à sacro Romanæ rotæ auditoria ecclesium iudicem delegatum aduersus sententiam defectæ appellationis à se latam potest reponere licet eque ei de diligentis ac appellationis non defectæ doceri coram se possit in integrum restituere, Rota dec. 12. de appell. in novis dec. 42. de appell. in antiquis.
- 22 Temperandum septimo nisi delegatus sententiando errorem in facto commisset, Innoc. cap. 1. de Resud. Abb. d. cap. qualiter & quando Barth. l. iudex postquam & castr. l. cum querebatur ff. de Re. lu. quæ tamen restricto, Felino non placuit in d. cap. qualiter & quando n. 45. & in d. c. in litteris de offic. del.

QUESTIO L.

An Conservatores possint implorari ab ijs qui præscriptione exemptionem acquisiverunt.

SUMMARIUM.

- 1. Præscriptio alia est activa alia passiva.
- 2. Exemptio præscriptione acquisita potest per Conservatores defendi.
- 3. Exempti possunt se tueri privilegio Romana Ecclesia adversus quã præscriptio minor quam centenaria non currit.

Duplicem hic formo præscriptionem. Activam & Passivam. Activam præscriptionem intelligo per quam privilegium exemptionis acquiri potest de qua ego alio in loco lib. 1. quest. 8. Passivam vero per quam adversus exemptos præscriptio induci potest de qua ego eodem libro quest. 35. & lib. 3. quest. 12. Itaque si exempti præscriptionem suam exemptionem acquisiverunt si adversus eos præscriptio subjectionis necdum complete inducatur poterint ij ad conservatores quos habent recurrere & coram eis proponere exceptiones quas sagillatim locis iam dictis examinavi. Nimirum sanctæ Sedi sese esse immediate subiectos adversus quam nulla currit præscriptio brevior quam centenaria. De quo etiam varias extare Bullas Pontificas in favorem quorundam ordinum exemptorum tam quo ad bona mobilia quam immobilia refert Ioannes Baptista Confettius de privilegij omnium ordinum part. 2. tit. 22. de præscriptione activa & passiva fol. 376.

QUESTIO LL.

Quid de exemptis qui in iure sepulturæ impediuntur.

SUMMARIUM.

- 1. Exempti impediti in iure funerandi recurrunt ad suos conservatores.
 - 2. Benedictio extrema est à Parocho recipienda.
- Quam-
Bb 2

1 **Q**uamvis sepulturæ jus scripto jure competere soleat Ecclesiæ Parochiali, Cardinal. Sabarella Clem. dubium §. huiusmodi nu. 2. de sepulturis, tæpe tamen usu venit ut aliæ Ecclesiæ præsertim ordines exempti privilegium nacti sint funerandi.

2 **Q**uæritur nunc an possint alienas Parochias solemniter funus ad suas Ecclesias ducendi gratia ingredi & si impediantur an possint ad asilum conservatoris recurrere Oldradus uno concilio, censuit non posse, conf. 8. alio vero censuit posse, conf. 204. ita tamen ne funus tollatur nisi vidente & autoritate Sacerdotis Parochialis ut ab eo accipiat præcationem extremam & requiem æternam & ita jure usque multis in locis invaluit teste Sabarella, in Clem. dudum §. huiusmodi num. 3. proinde si qui hoc in Privilegio inturbentur ambigi nequit quin conservator imploratus possit se se interponere, Ioannes Baptista Consettius de Privileg. om. ord. par. 2. tit. 19. cap. 1. fol. 440.

—————
 QVÆSTIO QVINQVAGESIMA SECVNDA.

Quid si exempti vocentur in jus coram ordinario pro quarta Parochiali an conservator poterit iuhibere.

SUMMARIUM.

1. Canonica Parochialis unde introducta.	4. Iuris executio spectat ad ordinarium.
2. In quibus consistat.	5. Responsio ad antinomias.
3. Decisio questionis.	

1 **A**FFINIS est hæc quæstio præcedendi pro cuius illustratione præmittendum exemptos quibus privilegiario iure concessa est in suis Ecclesijs funeratio alienorum Parochianorum obligari Parochis ad Canonicam Parochialem quæ limitata est ad quartam funeralem introductam ut alio in loco scripti, lib. 4. de iurisdic. ordin. in Exemptos quæst. 6. à similitudine, legitime patri aur patriono debita in bonis filij vel liberti similiter debitam Parochis in compensationem oneris spiritualis consistens in imitatione Sacramentorum, ut qui spiritualia merent, temporalia merant Petrus de Vbald. tract. de Canonis. a Episcop. par. 2. c. 6. n. 2. Innoc. c. in nostro c. certiscari de sepult. Consistit hæc quarta in legatis ac alijs inobventionibus quæ sunt alienæ Ecclesiæ ratione in ea sepulturæ. Idque nisi Ecclesiæ cui privilegium funerandi concessum est speciali etiam privilegio ab ejuismodi canonica Parochiali exempta sit, Vbald. d. par. 2. cap. 5. Ioannes Baptista Consettius de privileg.

villeg. ord. par. 2. tit. 19. de sepulturis vers. de candidis, aut nisi consuetudine aut præscriptio-
 tione eandem exemptionem adopta sit, Hostiensis summa de sepulturis §. an licitum
 vers. si consuetudo v. bald. d. par. 2. cap. 5. num. 3. Licet Abbas voluerit ejusmodi libertate
 tem consuetudine in totum acquiri non posse, cap. certifica. de sepult. quem merito
 refutavit, Petrus de Vbaldu jam laudatus.

Sed hæc paulo extra scopum cætera examussim peti poterunt ex d. Petto de
 Vbaldis qui speciali ac docto tractatu totam istam Canonicam Episcopalis & Pa-
 rochialis materiam diligenter discutit nihilque intactum reliquit. Redeo itaque
 ad propositam quaestionem, num Ecclesie exemptæ quæ ad Canonicam Parochia-
 lem obligantur possint ab Ecclesia Parochiali illiusve Rectore conveniri coram
 ordinario.

Quæstio hæc ut pleraque alia in iure variæ est exagitata Guilielmus de Monte
 Landu in Clem. dudum §. verum de sepulturis, censuit posse conveniri coram ordi-
 nario. Ratio ejus est per Clement. dudum de sepult. privilegia exemptio non revo-
 cantur, d. Clem. dudum vers. neque ad id, à quoquam. Deinde Clementina dudum con-
 tinet iuris dispositionem cujus executio competit ordinario, cap. si clericus in fin. de
 prob. in 6. Frustra enim lex edita nisi quispiam qui sit legis executor, cap. ubi peri-
 culum §. præterea de elect. in 6. verum opinionem istam explodunt alij melioris no-
 tæ. Paulus de Lesarus d. Clem. dudum §. verum super verb. ei argiri Card. Sabarella ibid.
 Petrus de Vbaldis de Canonica Episcop. & Parochiali par. 2. cap. 3. num. 15. & seqq. Nec
 obstant pan dictæ rationes in contrarium, etenim Clem. dudum non revocat ex-
 emptiones sed Privilegia per quæ ante illam clementinam Ecclesie non tenebantur
 Ecclesie Parochiali ad Canonicam Parochialem neque hic deest qui sit hujus
 Clementi adversus exemptos executio Papa enim aut legatus de latere iudex est ex-
 emptorum coram quo hæc & similes actiones adversus exemptos poterant inten-
 tari uti alio in loco ostendi, lib. 2. quaest. 2. Card. & Vbaldu iam citati sit itaque conclu-
 sio exemptos si ratione quartæ Parochialis coram ordinario conveniantur ad eos
 posse quos habent conservatores recurrere.

QVÆSTIO LIII.

Conservatores an habere dicantur territorium separatum.

SUMMARIUM.

1. Territorium quid sit.	& quare.
2. Conservatores non habent territorium	3. Privilegia eximunt à subiectione sed non
	Bb 3

- nov. à situatione.
4. Prælati inferiores non possunt præscribere territorium.
5. Jurisdicção respectu territorij habet se ad instar rei cuius quispiam est Dominus.
6. Idque proprie loquendo secus improprie.
7. Jurisdicção conservatorum non ideo inefficax quod territorio careat.
8. Jurisdicçãoi nihil est commune cum territorio.
9. Ecclesiastici iudices bona immobilia non faciunt.

Territorij diffinitionem tradit Pomponius, l. Pupillus §. territorium ff. de verb. sig. ut sit universitas agrorum intra fines cuiusque civitatis ab eo dictum quod magistratus ejus loci intra eos fines terrendi id est submonendi habeat facultatem, sunt autem ejus prope significationis comitatus delicticus Diocesis. Alciat. d. §. territorium de quorum analogia Felinus cap. Rodolphus nu. 15. & Joannes Francisci de Pannus tract. de potest. can. sede vocante par. 2. quest. 20. nu. 41. & seqq. Itaque huic quaestioni paucis respondeo negative.

Ratio est. Quia si concederemus conservatores habere territorium separatim sequeretur conservatorias locaque eorum exempta non esse in aliqua Diocesi seu territorio Episcopi (Diocesis enim & territorium Episcopale symbolizant, ca. si quis Episcoporum 16. quest. 2. & ca. omnes Baslica quest. 7. cap. cum Episcopos de offic. ord. in 6. Alberic. in dictionario verb. territorium (sed constituere propriam Diocesim seu territorium, glo. Clem. 1. §. volumus verb. Diocesanu ubi Card. nu. 2. de foro compet. Farinaceus dec. 324. par. 2. editionis Amverpiensis anni 1620. quod juris ratio non admittit ut enim territorium separatim in Diocesi solus Pontifex summus potest concedere ad quem solum spectat Dioceses separare, Hoff. cap. cum contingat nu. 1. ubi Butrio n. 11. Abbas nu. 18. de foro compet. Farinas, d. decis. 324. nu. 2.

Ratio secunda. Quia Privilegia eximunt duntaxat à subjectione non vero à situatione seu denominatione id est per exemptiones definiunt quidem exempti esse de Diocesi, sed non definiunt esse in Diocesi, Vtall. Clem. 1. num. 44. de privileg. franc. cap. 2. §. statuto vers. sed adverte de constit. in 6. Abbas cap. Apostolica num. 3. de donat. plena Fel. Abb. DD. cap. grave de offic. ord. Unde juris ratio non patitur exemptiones quæ sunt juris odiosæ l. 1. quest. 3. extendi atque ampliari à casu subjectionis ad eam situationis quæ apud Philosophos sunt categoriæ distinctæ ea enim omnia quæ per Privilegia exemptionum Episcopo expresse non auferuntur censentur illi reservata ac sub ejus primæva jurisdictione remanere. Anchar. cap. Pastoralis num. 45. de foro compet. & d. cap. 2. num. 10. vers. quando Prælati de constit. in 6. Farinas, d. decis. 324. nu. 5. Quo fit & cum conservatorie exemptionesque sint in diocesi sive territorio non possint conservatores dici habere territorium separatim quippe quod territorium seu Episcopatus

petas unum sit corpus cuius caput est Episcopus si autem constituatur in eodem Episcopi territorio aliud territorium fiet ut inquit, *Hofstiensis in d. cap. cum contingat nu. 1. & in cap. quanto nu. 13. cap. quoniam nu. 2. de offic. ord. Farin. d. loco Abb. & DD. d. cap. cum contingat*, unum corpus monstruosum plura habens capita.

Confirmatur ab identitate rationis, quia Prælati inferiores non possunt nequidem præscribere territorium ita separatum ab Episcopo ut quasi aliud caput faciat in eadem Diocesi, *Barrio cap. cum contingat nu. 11. ubi Abb. nu. 18 & 19. Bel-lamira num. 15. & 16. de foro compet. eff. & que ejusmodi consuetudo aut præscriptio irrationabilis quæ ne quidem immemorali tempore præscribi possit, Farin. d. dec. 324. nu. 11.* idque ut dixi ne ejusdem mystici corporis plura capita supponamus nec obstat quod utraque lex scilicet jurisdictionis & Diocesanæ ac consequenter territorium præscribi ita possit ut ne quidem Episcopus in eo possit constituere Officiale, *Rota d. dec. 12. de præscriptionib. in novis Abb. d. nu. 11. & 18.* Quia hoc intelligendum est uti explicat idem Abbas, *d. nu. 11. & 18.* & Doctores hæcenus laudati in præscriptione jurisdictionis quasi Episcopalis & Episcopo inferiori non vero in præscriptione territorij separati, præscribentes enim territorium separatum qui præscripsissent non amplius essent in Diocesi sed ipsimet essent Diocelani & separatim territorium constituerent & ita in una constantiensis jurisdictionis per sacrum rotæ auditorium decisum, *Anno 1611. May 18. refert Farina-cus d. dec. 324. num. 13.* quod notandum pro Archidiaconis cujusdam Diocesis qui finiticias suas ac phylacteria dilatando parem æqualemque cum Episcopo jurisdictionem sibi adeo attribuunt ut non modo præventioni locum esse existiment sed & ab eorum septentij ad Episcopum veluti eis coequalem appellari posse non putent.

Confirmatur secundo, quia jurisdictionis respectu territorij habet se ad instar rei cuius quispiam habet dominium *eleg. Barth. l. 1. nu. 15. vers. sicut ergo dominium coheret persona domini tamen est in re ita iurisdictionis coheret officio persona eius qui habet officium tamen est in territorio & sic non est qualitas territorij sed magis persona ff. de iurisd. om. iud. glo. marg. & l. qui furere ff. de st. ar. hom. sicut autem idem dominium aut jus non potest esse in solidum apud plures, l. si utero §. si duobus ff. de com. mod. l. 2. §. ex contrario ff. de acq. poss. Socin. in Fallen. Rog. 99. ita & ejusdem territorij jurisdictionis competens Episcopo conservatori non potest eodem in territorio competere. Hæcenus dicta proprie loquendo procedunt non vero improprie loquendo plerisque enim placuit loca exempta & consequenter conservatorias constituere seu habere territorium, *sate Roland conf. 32. num. 44. par. 3. Fel. cap. grave num. 2. in fin. de offic. ord.* idque quo ad certos tantum casus & effectus per modum similitudinis, *Farin. dec. 324. num. 7.* Porro conservatorum jurisdictionis non ideo minus erit efficax quod territorio careat ut nec minus efficax est jurisdictionis ordi.*

De Conservatoribus Ecclesiasticis
ordinaria quæ potest esse sine territorio dummodo habeat personas in quas iurisdictionem possit exercere. *Alex. l. solent in fine ff. de iurisdic. om. iud. Fel. d. cap. Rodolphus nu. 15.* Jurisdictioni enim signanter speciali nihil esse cum territorio commune traditum est, *cap. 1. de re iudic. domibus Fel. cap. cum causam nu. 12. vers. secundo de probat. Farinac. d. del. 324. num. 10. glo. cap. 1. in verb. divisio dist. 10. & in Clem. nu. Romani verb. Diocesis de elect. Anton. & Hostiens. cap. quarimoniam de iure patronat. indeque est quod Rebuffus, d. l. Pupillus §. territorium ff. de verb. sig. tradidit Episcopos ordinariosve iurisdictionem Ecclesiasticam habentes salire vel sequestrate non possent bona immobilia quæ territorium respiciunt, idem Rebuff. ad concordata tit. de nominationibus Regijs §. 1. verb. maritus. ut nec Apostolici seu Ecclesiastici notarii instrumenta conficere quæ rem ipsam realiter efficiant & hypothecam realem inducant, Pirichus ad cons. Aurel. tit. 12 §. 1. glo. in littera D. E. Nam divisum imperium cum Iove Cæsar habet. Quæ omnia velut ex copia coram examinantur & resolvuntur à Navarro, in Repert. cap. novit. de iudicij.*

QVÆSTIO LIV.

An Conc. Trid. constitutionesque Pontificum illius confirmatorie censentur derogare exemptionibus earumve conservatorij.

SUMMARIVM.

1. Consil. Trid. derogat multū in casibus exemptionibus. nem sumit à confirmata.
 2. Non tamen indistincte. 8. Cessante causa confirmationis cessat confirmatio privilegij.
 3. Quid si Conc. Trid. non sit receptum. 9. Explicatio Conc. Trid. cap. 22. sess. 25. de Regul.
 4. Item quid si Papa Conc. Trid. derogaverit. 10. Dispositio intelligenda est secundum conditionem personarum ad quas dirigitur.
 5. An opus sit ut Papa specificè Conc. Trid. deroget. 11. Conc. Trid. non revocavit conservatorias universitatum collegiorum aut Regularium.
 6. Dispositio Principis interpretationem sumit à iure communi.
 7. Constitutio confirmans interpretationem.
- I**ta videtur. Nam non modo Concilium Tridentinum passim sed etiam constitutiones Pij 4. derogant magis magno ac quibuscumque Privilegijs exemptionibusque

nibusque etiam si de eis verbatim facienda esset mentio Deinde Concilium Trid.
sess. 25. cap. 22 de Res. cum magna verborum emphasi sancivit observandos suos
 canones cum clausula irritante quorumcumque exemptionum adversantium, 2
 verum cum Emanuele Roderico distinguendum est inter Concilij Tridentini
 canones quibus sigillatim apposite sunt clausula derogatoria exemptionum &
 alios canones quibus ejusmodi clausula non sunt appositae. Emanuel Roderic.
quest. regul. tom. 1. quest. 8. art. 6. v.g. canon Concilij quid simpliciter sancit nec ul-
 tra procedit ad irritationem privilegiorum contrariantium & hoc casu Conci-
 lium Trid. non censetur exemptionibus derogasse aut vero canon ulterius 3
 procedit cum clausula derogatoria & tunc censetur derogasse, Emanuel Rode-
 ric. *id. loco.* quae tamen adhuc cum mica salis intelligenda sunt nisi Concil. Trid. 4
 non sit receptum qua de re plenae scripti alio in loco, *lib. 1. quest. 50.* aut si eadem
 Concil. Trident. Papa postea derogaverit in favorem quorundam ordinum uti 5
 factum in favorem Societatis Iesu Cisterciensium minorum constat ex *Greg. XIII.*
 & *XIV. PP. ac Sixti V. qua de re Emanuel d. quest. 8 art. 8. in fine.* nec opus est ut
 nominatim specificae Concilio Trid. per Papam derogetur sed sufficit generali
 clausula, non obstantiarum, per quam Pontifex Concil. Trid. derogare voluisse
 censendus est uti ex mente sacrae congregationis Concil. Trid. interpretum con-
 cludit & ex iure probat Emanuel Roderic. *quest. reg. tom. 3. quest. 39. art. 4. col. 3. &*
6. fol. 119. Anastasius Germonius de sacr. immunit. lib. 2. cap. 11. num. 52. reprehendens 6
 alios qui in aliam fuerunt sententiam, neque obstat constitutio Pij IV. confirmato-
 ria Concil. Trid. cum ampla derogatione quorumcumque privilegiorum, quia Prin-
 cipis dispositio interpretationem sumit à jure communi quae praesumitur fuisse talis
 qualis de iure esse debet. *Bald. l. ex facto not. 4. ff. de vniq. & pup. utriusq. Alex. 1. in*
l. beneficium n. 35. ff. de const. princ. Emanuel Roder. *d. tom. 1. quest. 8 art. 3. in fin.* De jure
 autem constitutio quae fit ad confirmationem alterius constitutionis intelligi debet 7
 secundum terminos constitutionis confirmatae, *Fel. cap. 1. num. 57. de iure iur. glo. cap.*
statutum verb. consuetudine de elect. ubi Card. & DD. nimirum ut constitutio confir-
 mans non censetur derogasse privilegij nisi & in canonibus Concil. Trid. specia-
 tim sit privilegij derogatum.

Deinde finis constitutionis confirmatoria est ut decreta Concil. Trid. observen-
 tur inquam tacite influit clausula nisi aliquid privilegium cui per Concil. Trid. non 8
 fuerit derogatum allegetur, Emanuel Roder. *d. art. 6. col. 3. & 4.* ideoque cessante
 causa finali constitutionis confirmantis cessat illius constitutio, *l. adigere §. quamvis*
ff. de iure patr. cap. cum cessante de appell.

Sed nec obstat, *d. cap. 22. Concilij Trid.* Quia capitulum illud 22. derogat tan-
 tum privilegij regularium adversantibus canonibus in sessione 25. comprehen- 9
 sis, non vero alijs Canonibus qui sparsim sub categoria aliarum sessionum de-
 cri-

202
 De Conservatoribus Ecclesiasticis.
 retribuntur Emanuel Roder. d. art. 6. col. 2. omnis vero dispositio intelligenda est se-
 cundum conditionem personarum ad quas diriguntur. glo. l. si quando ff. de iur. offic.
 test. l. plenum §. equitius ff. de usufruct. Barth. l. ex Militari §. sed utrum ff. de Milit. test.
 Deinde Concil. Trid. non renouasse conservatorias universitatum aut regularium
 similisve facta congregatio Concilij Trid. interpretes resolvit, teste Farinaceo par. 4. ad
 cap. 5. sess. 14. de reform.

QVÆSTIO LV.

Utum constitutio Concilij Lateranensis modificans conservatorias exemption-
 nelque sit in viridi observantia.

SUMMARIUM.

1. Constitutio Lateranensis est in viri-
 di observantia nisi Pontifex illi deroget. 2. Variæ Bullæ derogant huic consti-
 tutioni.

Respondetur esse, cap. de constit. & Navar. cons. 1. de constit. idque nisi posteriore
 aliqua constitutione sit revocata in totum vel pro parte. abrogare l. derogare ff. de verb. sig. aut etiam nisi summus Pontifex vivæ vocis oraculo eidem
 constitutioni derogaverit quod & fecisse Leonem X. Anno 1519. in vigilia Visi-
 tationis B. Mariæ qui ejusdem Concil. Lateranensis autor fuit in favorem ordinis
 Minorum observantiæ testatur Emanuel Roderic. Reg. quest. tom. 1. quest. 8. art. 9.
 refertque eadem questione art. 10. extare Bullam Pauli Papæ IV. anni 1549. mensis
 Martij die 10. specificè revocatoriam dicti Concil. Lateranensis in favorem quo-
 rundam ordinum.

QVÆSTIO LVI.

Quæ Privilegia sint à Concilio Tridentino revocata.

SUMMARIUM.

1. Conc. Trid. multis casibus derogat exemp-
 tionibus. conservatorum universitatum aut coi-
 legiorum. 2. Conc. Trid. non derogat iurisdictioni 3. Privilegia quibus non est derogatum
 manent

manent facta lecto.

4. A iure antiquo non est recedens-

dum nisi quatenus novo iure exprimitur.

Responderetur omnia illa privilegia quae discretis verbis à Concilio Tridentino abrogantur. Emanuel Roder. regul. quaest. tom. 1. art. 7. Inter quae recenseretur correctio concionatorum qui concionandi munere abutuntur. Conc. Trid. sess. 5. cap. 2. de Resor.

Secundo ut nequeant concionari sine licentia episcopi. sess. 25. cap. 4. de Resor. Tertio ut subdiaconus ordo ante vigesimum secundum annum, Diaconatus ante vigesimum tertium presbyteratus ante vigesimum quartum non conferatur. sess. 23. cap. 12. de Resor.

Quarto ne eodem die duo ordines sacri conferantur. sess. 23. cap. 13. de Resor. Quinto ne quispiam confessiones sacramentales audiat antequam ad hoc munus fuerit à Dicoelano iudicatus idoneus. sess. 23. & 15. de Resor.

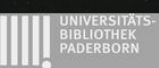
Sexto omnia decreta sessionis 25. de Regul. quae compendij gratia hic non referuntur observanda sunt exemptionibus non obstantibus. Emanuel Roder. regul. quaest. tom. 1. quaest. 8. art. 7. vers. 10. id quod tamen est intelligendum adhibita salis mica. quaest. 50. lib. 1. de iurisdict. ord. in exemptos. sed an conservatorum jurisdictione centetur revocata. Respondeo conservatores ad universitatem causarum deputatos non esse revocatos. Greg. Saryus in flor. decis. lib. 1. Tit. 17. de offic. del. dec. 1. qua de re vide etiam infra quaest. 96. sic itaque conclusio facta tecta manere privilegia quae Posterioribus Pontificum constitutionibus non inveniuntur Canonice revocata quia à iure antiquo non est recedendum nisi quatenus exprimitur in novo. l. praeceptum C. de appellat. Navar. cons. 17. nu. 4. de sponsali. 6.

QVAESTIO LVII.

Quid si confirmationi Privilegiorum adjiciatur clausula quatenus sunt in usu,

SUMMARIUM.

1. Privilegia an per non usum amittantur.	ad quosdam alios ordines.
2. Ordini Benedictino minor praescriptio non obstat quam 60. annorum.	4. Intelligentia clausula quatenus sunt in usu.
3. Iure participationis id extendi potest	5. Confirmatio novum ius non tribuit sed ante constitutum stabilis. & nu. 7.
	Cc 2
	6. Secus

- 6. Secus si confirmetur quod nullum est aut imperfectum.
- 8. Clausula non obstantibus constitutio-
- 6. Clausula ex certa scientia effectus.

Gregorius XIII. in Bulla confirmatoria privilegiorum quorundam ordinum adiecit clausulam *quatenus sunt in usu*. itaque breviter huius clausulae interpretatio est investiganda ad cuius explicationem prius quam descendam præmittito quæstionculam ab Abbate in cap. cum accessissent de confir. & à me alio in loco, de iurisdic. ord. in exempr. lib. 4. quæst. 21. examinatum. An privilegia per non usum amittantur in qua solet ita distingui, aut privilegium concessum est persone particulari aut alicui ordini communitati vel Ecclesiæ primo casu perditur per contraversionem seu usum directo contrarium non vero in secundo, Abb. d. loco DD. 1. voluntarie C. de executor. sive ster. verb. privilegium num. 2. & 3. Emanuel Roder. quæst. reg. tom. 1. quæst. 8. aut 3. ubi id explicat Card. Saraphinus dec. 951. nu. 1. causa enim universalis potius consideranda est quam exercitium ipsius actus, Bald. l. 2. nu. 2. Code Eman. liberor. Far. d. decis. 951 nu. 2.

Secundo vero casu non amittitur nisi legitimo tempore præscriptum sit non quidem cursu annorum 30. ut innuere videtur, Alex. III. in c. si de terra de privileg. sed 2. annorum 40. cap. ascendentibus de privileg. excepto tamen inter alios ordine S. Benedicti cui Eugenius Papa IV. Anno 1434. septimo Kalendas Martij concessit Privilegium ne contra eum curat minor præscripto annorum 60. quod quidem Privilegiorum origine & concessione dependit uti de origine mendicantium testatur, Emanuel Roderic. d. art. 3. fol. 36. Col. 1. Itaque ut quæstioni proposito respondeam, 4. dico quod Greg. XIII. confirmando privilegia cum hac modificatione, *quatenus sunt in usu*, censetur tantum confirmare privilegia quæ valida sunt hoc est quæ præscriptio annorum 40 secundum ius commune vel 60. iuxta d. Eugenianam non sunt cassæ & obliterata, Emanuel. d. art. 3.

Ratio est. Quia confirmatio novum ius non tribuit sed ante constitutum stabiluit, & confirmat. cap. cum dilectis de confir. utili & inutili. Gaill. lib. 2. obs. 1. cap. 6. quia diversitatem de concess. præb. quod secus esset si id quod ipso iure nullum est, legatim inuenerit ff. de adept. aut quod imperfectum est confirmatur nam tunc rem novam concedere censetur, Barth. l. 1. & quia ff. de iurisdic. om. iud. aut. de defensorib. §. interim. col. 3.

Ratio secunda. Quia Greg. XIII. non tantum confirmat Privilegia sed etiam eadem innovat seu de novo concedit innovatio autem Privilegiorum novum ius non tribuit sed antiquum duntaxat conservat, cap. ex parte de privileg. idque nisi confirmationi seu innovationi Privilegiorum adiciatur clausula non obstantibus

tibus revocationibus Apostolicis nam tunc Privilegia quæ casta irritaque fuerunt per non usum vel præscriptionem vel aliter vivificarentur atque à novo restaurarentur, *Abb. cap. cum super de causa post & propriet. late Rosella. in sua Sena. tit. absolutio* 8
1. num. 122. 123. Emanuel. d. loco. prout & si confirmationi adjiciatur clausula ex cer- 9
ta scientia per eam enim etiam confirmantur privilegia abrogata per contrarium
usum, præscriptionem vel aliter, late Emanuel Roderic. d. quæst. 8. art. 4. fol. 37. col. 1. &
d. cap. quia diverfitatem glo. cap. ad hoc ubi Ab. 6. num. 7. de Rescriptis in 6. cap. nonnul-
li col. 1. cod. tit. dec. Dec. l. restam. num. 13. de milit. test.

QVÆSTIO LVIII.

Quid si Privilegia confirmentur cum clausula quatenus decretis Concilij Tridentini & sacris Canonibus adverteantur.

SUMMARIUM.

- 1. Confirmatio Privilegiorum Societatis Iesu est amplissima.
- 2. Particula & sacris Canonibus explicatio.
- 3. Confirmatio Privilegiorum latissime interpretanda in præiudicium confirmatio.

AD hujus clausulæ explicationem quædam notavi alio in loco, *lib. 4. quæst. 21. d. iuris d. ord. in exempt.* à quo tempore incidi in Emanuele Roderic. qui eodem prope sermone in eiusdem clausulæ enucleationem convenit, *quæst. Reg. tom. 1. quæst. 8. art. 8.* subjungitque in confirmationibus Privilegiorum ordinis minorum per Sixtum V. verba illa sacris Canonibus non inesse prout nec in confirmatione Privilegiorum ordinis Cisterciensis per Greg. XIV. At vero confirmatoria Privilegiorum Societatis Iesu pura puta est atque amplissima nullis restrictivarum clausularum vinculis coarctata. Itaque si quorum ordinum Privilegia post Conc. Trid. publicationem confirmata fuerunt cum hac clausula quatenus sint in usu & decretis Conc. Trid. & sacris Canonibus non contradicant particula illa & sacris Canonibus non ponetur copulatione ut sæpe solet, *l. sape ff. de verb. sig. Albertus de Pergamo de probationibus vers. et.* Sed expositive, *l. si in venditione ubi glo. ff. de evictionibus.* Cum enim Conc. Trid. scateat sacris canonibus sit ut copula illa proposita inter duo quorum unum sequitur ad aliud resolvatur in expositivam. *Abb. cap. monasteria nu. 4. de vita & bon. cler.* veluti si Pontifex
 dice-

diceret quaterius decretis Conc. Trid. id est, sacris canonibus Concilio Tridentino infectis non contradicant nisi enim ita interpretatur nulla certe aut paucissima remaneret privilegia per Pontificem confirmata, Emanuel. d. art. 1. debent autem privilegia eorumque confirmationes in dubio latissime in præjudicium concedentis interpretari. l. beneficium ubi DD. ff. de const. principum.

 QVÆSTIO LIX.

An generalis confirmatio privilegiorum se extendat ad ea que sunt contra jus.

SUMMARIUM.

1. Confirmatio generalis non se extendit ad ea que sunt contra jus nisi excipiat casus unus qui sit contra jus.
2. Princeps non censetur velle præjudicare tertio.
3. Idque nisi unum casum excipiat in quo declaret se nolle tertio præjudicare.

Minimè nisi post confirmationem generalem excipiat casus unus qui sit contra jus: talis enim exceptio hujus est energie ut Papa censetur etiam confirmare omnia alia privilegia que sunt contra jus. Bald. ca. fin. num. 2. per quos fiat investitura, & in l. 1. in fin. de serijs, l. 1. in fin. ff. quod quisque iuris Ruit. conf. 100. vol. 3. Matudos. ad Reg. Cancell. 1. quast. 8. num. 5. Emanuel. Roder. quast. tom. 1. quast. 8. art. 9 in fin. quippe quod hæc exceptio ex ea specie sit quæ regulam solet ampliare. Dec. l. 1. num. 3. & seqq. ff. de Reg. iur. hincque est quod licet princeps non censetur velle tertio præjudicare, l. 1. & seqq. C. si contra jus vel utilis. attamen si unum casum excipiat in quo nolit tertio præjudicare censetur in alijs omnibus casibus tertio præjudicare voluisse. Dec. d. l. 1. & num. 32. idque nisi verba regulæ repugnent nam tunc exceptio facta de eo quod in regula non comprehenditur non ampliat regulam sed vitatur. Dec. d. l. 1. num. 35. & 40.

 QVÆSTIO LX.

Ordines, an sibi invicem propria privilegia communicent.

SUM-

SUMMARIUM.

1. Privilegia concessa religiosis non extenduntur ad religiosos eiusdem ordinis.
2. Nisi specialiter ita disponatur.
3. Participatio privilegiorum an & quatenus se extendat.
4. Quid si observantia religionis repugnet aut ordo non utatur, num. 2. in fin.

DE hoc articulo succinctim tractavi alio in loco, de iurisdic. ordin. in exemptos lib. 1. quest. 17. num. 17. fuseque & late hanc materiam pertractaram reliquit Emanuel Roderic. Reg. quest. tom. 1. quest. 55. per tot. explicans quæ & qualia privilegia singuli ordines sibi invicem communicent quæ cum in facto consistant non petsequor, solam hic inquiri an privilegia concessa religiosis unius ordinis extendantur ad religiosos eiusdem ordinis, Respondi de iure non extendi, lib. 1. de iurisdic. ord. in exemptos quest. 17. num. 17. quia in odiosis masculinum non concipit Fe-
 mininum, l. quisquis C. ad l. ul. Maies. l. 1. §. quare ff. de ventre in poss. mittendo. Alciat. & DD. l. verbum hoc si quis ff. de verb. sig. nisi specialiter ita sit dispositum uti de fororibus, S. Clara quas Emanuel Roder. d. quest. 55. art. 13. speciali privilegio docet privilegio minorum gaudere & de monialibus ordinis S. Dominici privilegij ordinis Dominicanorum idque etiam si ordo cuius privilegia alteri communicantur è privilegio non utatur, Abb. cap. cum accessissent nu. fin. de const. ubi Innoc. Silvester verb. privilegium §. 11. Emanuel. d. quest. 55. artic. 19. quod exaudiendum cum communicatio privilegiorum sit independenter, Secus vero si dependenter, Emanuel. d. quest. 55. art. 19. & 21. & late eod. tom. quest. 8. art. 4. Declarandum tamen ita demum hanc privilegiorum communicationem procedere dummodo observantia religionis quæ alteri in privilegio participat non adversentur alioquin etiam ea participatio non ad stabilendam religionem sed ad illam discipandam destruendamque tendet, dicit Emanuel. d. quest. art. 22. Inducta autem ad augmentum religionis diminutionem illius parere non debent, arg. l. si mancipia in pr. ff. de fundo instr. legato l. si circa C. de propos. agent in reb. lib. 12. Albertus Brunus tract. de diminutione concl. 6. C. de propos. agent in reb. lib. 12. Albertus Brunus tract. de diminutione concl. 6. Inducta que in favorem religionis non debent in illius odium & dissipationem redundare, cap. quod ob gratiam de Reg. in 6.

†

QUE.

QVÆSTIO LXI.

Quid si tollantur privilegia unius ordinis an censentur sublata respectu eorum qui habebant jus participandi in privilegijs istius ordinis.

SUMMARIUM.

1. Intereſt an participatio competat dependenter vel independenter.

Distinxi alio in loco. lib. 1. de iurisdic. ord. in exemptos quaest. 17. utrum ejusmodi participatio concessa fuerit, independenter vel dependenter primo casu non censentur sublata secundo censentur qua de re plenius Emanuel Roderic. quaest. Reg. tom. 1. quaest. 8. art. 4. quaest. 9. art. 9. & quaest. 55. artic. 19. & 21. eiusdem tom.

QVÆSTIO LXII.

Conservatores an clientum suorum gratia possint à jure scripto discedere.

SUMMARIUM.

1. Philosophi quidam censuerunt amicitia causa à iure recedisse posse.
2. Auligellij hac de re refertur sententia.
3. Quid Cicero & posteriori avi iuriconsulti censuerunt.
4. In dubio an pro amico iudicandum.
5. Axioma illud Glossa pro amico refellitur & num. 7.
6. Iudices gerunt vicem Dei apud quem acceptatio non est personarum.
7. Amici causa ne latum quidem unguem à iure est discedendum.
8. Glossa magna est autoritas.
9. Amicitia causa pœne quandoque molliuntur.

NON contemnenda est hæc quaestio, sicuti enim non pauci Philosophia lectatores uti eleganter refert Aulus Gellius noctium atticarum lib. 1. cap. 3. amicitia gratia à rationis tramite non nihil declinare posse censuerunt ita & conservatoribus clientum suorum causa id videbatur indulgendum si amicitiam necessitudinemque inter eos & clientes intercedentem consideremus.

Aul.

Aul. Gell. noctium atticarum lib. 5. cap. 13. quæ est ad instar amicitia officijque patronorum in libertos *ter. tit. ff. de obsequis parent. & patr.* aut superiorum in subditos, *Ioannes de Signano tract. de amicitia dominorum in servos & e. contra.* Ut proinde de esse videatur quatenus amicitia venia dari possit præsertim cum amici utilitas nimio est amplior honestatis autem nostræ in re non gravi levis jactura est tum enim quod utile amico est id primura illo quod honestum nobis est fit plenius sicut magnum pondus æris parva lamina auri fit præciosius uri tradit Aulus Gellius cujus verba hic referre non piguit apud eum itaque sic habetur. *d. libr. 1.*

1473.

Chilo præstabilis homo sapientia, quoniam usque debuerit contra legem, & contraque jus pro amico progredi, dubitavit. Eaque res in fine quoque vitæ ipso animo ejus anxio. Et alij deinceps multi Philoſophia sectatores, (ut in libris eorum scriptum est) satis inquit, scite satisque solcite qualiter ut verbis quæ scripta sunt, ipsis utar *ἐὶ δὲ ἐὶ βολὴν τῶ φίλου παρὰ το δίκαιον, καὶ μέχρι πῶς ἔτεταται.* Ea verba significant: quæsisse eos, an contra jus, contra morem faciendū pro amico sit, & in quibus, & in quibus causis, & quemnam ad usque modum. Super hac quaestione tum ab alijs, (sicut dixi,) multis, tum vel diligentissime à Theophrasto disputatur, viro in Philoſophia peripatetica modestissimo, doctissimoque. Eaque disputatio scripta est, (si recte meminimus) in libro ejus de amicitia primo. Eum librum M. Cic. videtur legisse: cum ipse quoque librum de amicitia componeret, & cætera quidem quæ sumenda à Theophrasto existimavit (ut ingenium facundiaque ejus fuit) sumpsit & transposuit commodissime aptissimeque. Hunc autem locum, (de quo satis quaesitum esse dixi) omnium rerum aliarum difficultumū stricium, atque cursum transgressus est, Neque ea quæ à Theophrasto pensiculate atque enucleate scripta sunt executus est sed anxietate illa & quasi morositate disputationis prætermittæ genus ipsum rei tantum paucis verbis notavit ea verba Cicer. (si recensere quis vellet: apposui.) His igitur finibus utendum esse arbitror ut cum emendati mores amicorum sunt: tum sit inter eos omnium rerum, conciliorum, voluntatum, sine ulla exceptione communitas ut etiam si qua fortuna acciderit ut minus juxta voluntates amicorum adjuvanda sint: in quibus eorum aut caput agatur, aut fama declinandum sit de via, modo ne summa turpitudine sequatur. Est enim quatenus amicitia venia dari possit, cum ageatur, inquit aut caput amici, aut fama, declinandum est de via: ut etiam nonnunquam voluntatem illius adjuvemus sed cujusmodi declinatio ista esse debeat, qualisque adjuvandum digressio, & in quanta voluntatis amici iniquitate, non dicit. Quid autem referret scire me in hujusmodi periculis amicorum si non magna me turpitudine secutura est, de via recta esse declinandum, nisi id quoque me docuerit quam putet magnam turpitudinem esse & cum decessero de via quousque digredi debeat? est enim inquit quatenus da-

D d.

ri amicitiae venia possit. Hoc immo ipsum est, quod maxime discendum est quodque ab iis qui doceant minime dicitur quatenus, quaque fini amicitiae venia debeat. Chilo ille sapiens (de quo paulo ante dixi) conservandi amici causa, de via declinavit. Sed video quousque progressus est, fallum enim pro amici salute consilium dedit. id ipsum tamen in fine quoque vitae, an iure posset reprehendi, culpaeque dubitavit, contra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda non sunt. Hoc profecto nemo ignorat, & priusquam Theognis, ut Lucilius ait, nasceretur, sed id quaero, id desidero: cum pro amico contra jus, & contra quam licet, salva tamen libertate & pace, faciendum est: & cum de via (sicut ipse ait) declinandum est: quid & quantum & quali causa, & quonam usque fieri debeat? Pericles ille Atheniensis egregius vir ingenio bonisque orationibus disciplinis ornatus, in una quidem specie, se id planius tamen, quid existimaret, professus est. Nam cum amicus eum rogaret, ut pro re, causaque eius fallum deiceret: his ad eum verbis usus est: *δὲ μὲ εὐμαρτάτην τοῖς φίλοις ἀλλὰ μέχρι δέων*. Theophrastus in eo quem dixi libro, inquisitius quidem super hac re ipsa & exactius, pressiusque quam Cicero dicitur. Sed is quoque in docendo, non de unoquoque facto singillatim aestimat, neque certis exemplorum documentis, sed generibus rerum summam, universamque utitur, ad hunc ferme modum. Parva inquit & tenuis vel turpitudine, vel infamia subeunda est: si ea re magna utilitas amico quaeri potest. Rependitur quippe, & compenatur leve damnum delibatae honestatis majore alia, gravioreque: in adiuvando amico, honestate. Minimaque illa labe, & quasi lacuna famae imminens, partarum amico utilitatum ratione solidatur. Neque nominibus inquit, moveri nos oportet: quod paria genere ipso non sunt, honestas mea famae, & rei amici utilitas, Ponderibus haec enim, potestatibusque praesentibus, non vocabulorum appellationibus: neque dignitatibus generum dijudicanda sunt. Nam cum in rebus aut partibus, aut non longe secus, utilitas amici, & honestas nostra consilium: honestas proculdubio praeponderat. Cum vero amici utilitas nimio est amplior: honestatis autem nostrae in re non gravi levis jaectura est: tunc quod utile amico est, id primum illo quod honestum nobis est, fit plenius sicuti magnum pondus auri, parva lamina auri fit pretiosus. Verba adeo ipsa Theophrasti super ea re adscripti. *ὅτι οὐδ' ἔπειτα τὸ πλεονέκτημα, τιμιώτερον ἢ δὲ, ὅτι οὐδ' ἀπὸ μέρους τὸ πλεονέκτημα ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀντιπαρὰ βαλλόμενον πλεονέκτημα ἀλλὰ ποιήσει τινὰ βλάβην καὶ τὸ πλεονέκτημα καὶ τὸ μέγεθος*. Phavorinus quoque Philosophus hujuscemodi indulgentiam gratiae, compellivius laxato paulum permissoque sublimi iustitiae examine, his verbis definitivum, *ἢ καλεσμένον χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τὸ ἐστὶν ὑπερὶ ἀρετῆς οὐδέοντι*. Post deinde idem Theophrastus ad hanc ferme sententiam dilucidavit. Has tamen inquit

inquit & paritates rerum, & magnitudines, atque has omnes officiorum æstimaciones, alia nonnunquam momenta extrinsecus, atque alia quasi appendices perforarum, & causarum, & temporum: & circumstantiæ ipsius necessitates: & nunc cludere in præcepta difficile est: moderantur & regunt, & quasi gubernant: & nunc ratas efficiunt: nunc irritas. Hæc talia quæ Theophrastus satis caute, & solcite, & religiose, causa differendi magis, disputandiq; diligentia, quam cū decernendi sententia, atque fiducia differuit. Profecto causas scientiæ corporum varietates, differantia; & differentiarū ignorantia, directū atq; perpetuū distinctūq; in rebus singulis præceptum, quod ego in prima tractatus istius parte desiderate dixerā, nō capiunt.

Fuit & huius sectæ non modo Cicero oratorum coriphæus uti jam retulit Aulus Gellius, sed & posterioris ævi alij non pauci, *gloss. cap. nisi de officio legati ubi Innocent. ubertus de Bonocorso in sua praxi in. de Recusatione vers. quia secundum mart. in apost. verb. gratificari per l. non quicquid ff. de iudicijs.* lentes in bivio consilij pro amico judicandum, Imo glossæ opinionem si sit singularis alijs præferendam juxta pragmaticorum quorundam minervæ pinguioris proverbium Glossa pro amico verum ij toto celo aberrant conservatores enim & alij quibus iudices Dei partes gerunt, *eleganter Innocentius IV. cap. 1. de re iudicata in 6.* apud quem sicut nulla est acceptatio personarum, *cap. in iudicijs de Reg. iur. in 6.* ita neque apud iudices esse debet qui Dei universalis iudicis cuius personam repræsentant debent esse imitatores, *d. c. 1. de Re iudic. in 6.* ut proinde negligentiæ imo respiciendæ sint ex chilonis aliorumq; Philosophorum quæstiones. An contra ius contraq; mentem facien dum pro amico sit & in quibus quibusq; causis acquiemnam adusque modum, ii enim veram iustitiam veritatemque non agnoverunt quam si cognoscere voluissent ad eam (ut cum D. Augustino loquar) civitatem pervenissent cuius Rex est veritas cuius lex est charitas cuius modus est æternitas ac religiose magis peniculate solcite enucleate ac religiose Mathæus Matthesilanus, *tract. de electione verioris opinionis, & Martinus Navar. in Manuali confessor. cap. 27. Miscell. 5.* cæteri que omnes meliores notæ scriptores ne latum quidem unguem a iustitiæ tramite amicitia tramite amici causa seu pro amico declinandum esse voluerunt simulque explodunt iniustum illud axioma ecce Glossa pro amico. Nam ut inquit Navar. *in cap. si quis autem numer. 132. de pœnit. dist. 7.* Jura non iubent in dubio iudicari pro amico quod iubent pro dote aut pia causa & ideo qui in dubio pro amico iudicare voluerit prius certo credere debet ius illi esse vel saltem secundum causæ acta sic esse credendum ab eo qui nesciret animum esse si peccatum vitare voluerit quod si credere id nequit neque profecto iudicare iuste poterit pro amico quod multos parum animadvertere & ideo de iure male mereri dolet interioris fori apprimere peritus Martinus Navar. *loco iam laudato.* cui etiam late invhentes in impium illud axioma Glossa pro

pro amico assentiuntur Baldus *conf. 4. 20. li. 1. atque Menochius de Ret. post. Rom. 3. nu. 797. & de arb. iud. lib. 3. casu 330. num. 22.* Quin vero ipsemet Cicero relictus, in libro de amicitia, sentiente voluit lib. 3. offic. amici personam deponere eum qui induit iudicis quod & late eleganterque comprobatur apud D. Ambrosium lib. 3. officiorum. Idque etiam pro amico stet Glossa. Licet enim Glossæ magna sit autoritas, Antonius Corsetus tract. de autoritate Glossæ, in eiusque verba quidam iurasse videantur, Antonius Burgos Hispanus cap. quod hoc nu. 46. in fine de emp. & vendit. Non tamen mihi tanta est quin cedere debeat & herbam dare meliori opinioni de cuius electione post Matheslanum metodice scripsit Navar. de cap. 27.

9 Denique non obstat quod iuris Canonici Glossographus d. cap. nisi scripserit de amicitia causa pœnas quandoque remitti aut minui posse id enim in principibus qui ex leges sunt obtinet, Peckius in cap. in iudiciis de regul. iuris in 6. non vero in iudiciis inferioribus, v. Abb. d. cap. nisi nu. 6. & Tirag. de pœnis temperandis causa 26. Itaque amicitia quidem indulgendum sed ita ne iustitiæ veritati que legistores amicitia anteposuerunt fiat iniuria, Io. de Lignano tract. de amicitia tit. de legislatoris intentione, hoc est uti in proverbio usque ad aras quod & fecit Aristoteles in Ethicis dum renuens descendere in sententiam Platonis sui magistri amicitie, respondit amicus Plato amicus Socrates amica magis veritas, Concludo ergo conservatores ne latum quidem unguem posse in gratiam clientum à iustitiæ tramite declinari. Quod nec facient si iudicium suum non suum sed Dei quem imitari debent & cui rationem reddituri sunt existiment uti olim quem vivum colui piæ Memoriz reverendus ac omniscius Martinus Delrio, è Societate Iesu disquisit. mag. li. 5. cap. 1. versiculus hisce antiquis sed veris delineavit.

Indicabit iudices Index generalis.
 Neque quicquam poterit dignitas Papalis.
 Sive sit Episcopus sive Cardinalis.
 Reus condemnabitur nec dicetur qualis.
 Illi nihil proderit quicquam allegare.
 Neque quid excipere neque replicare.
 Neque ad Apostolicam sedem appellare.
 Neque codicillos Casari citare.
 Reus condemnabitur nec dicetur quare.
 Cogitate miseri quid & quales estis.
 Quid in hoc iudicio dicere potestis.
 Hic non erit codicis locus nec digestus.
 Idem erit Dominus Index actor testis.

QVÆSTIO LXIII.

Quid si exemptus eodem tempore vocetur in jus coram conservatore & coram alio iudice, coram utro, comparebit.

Hanc quæstionem proposui alio in loco, lib. 4. cap. 107. de iurisdic. ord. in exemptos, unde ne actum agam illius decisio hauriri poterit.

QVÆSTIO LXIV.

Quid si capitulum usurpet iurisdictionem in singularem personam capituli, an recurrere possit ad conservatorem.

SUMMARIUM.

- 1. Aliud est capitulum aliud singuli de capitulo.
- 2. Iurisdic. ordinaria non competit capitulo in singulos de capitulo.
- 3. Secus nisi de consuetudine.
- 4. Capitula cleri secundarij iurisdictionem exercent in singulos de capitulo.

Aliud esse capitulum, aliud singulos de capitulo & proinde capitulo exempto singulos non esse exemptos nec à contra alio loco ostendi. *de iuris ord. in exempt. lib. 2. quest. 23.* quid itaque iuris si singuli de capitulo sint exempti an capitulum poterit exercere in eos iurisdictionem. Neutiquam, tum quia per exemptionem eripitur quisquam à iurisdictione omnium subicitur sanctæ sedi, scripsi lib. 2. quest. 2. nu. 13. Tum quia de iure comrauni iurisdictione ordinaria non competit capitulo in singulos de capitulo. *Abbas cap. ex parte Decani num. 2. de re scriptis & in cap. cum causa nu. 7. de officio deleg.* Dixi de iure communi, quia secus si capitulum de consuetudine (quemadmodum potest) iurisdictionem acquisiverit, *Abb. de cap. ex parte Decani nu. 2. & de cap. cum causa num. 7.*

Vigore quidem ejusmodi consuetudinis existimo capitula Ecclesiarum canonicarum cleri secundarij Diocesis Leodiensis iurisdictionem sibi usurpasse in singulos de eorum Capitulo seu membra capitulo earundem Ecclesiarum supposita adjecti ordinaria propter particulares quosdam iurisdictionem actus quos capi-

Dd 3

Capitula etiam de iure communi possunt exercere in singulos de Capitulo de quibus in tractatu jam citato satis superque disserui, lib. 2. quest. 47. Itaque ut quæstioni huic coronidem imponam si singularis de Capitulo à suo Capitulo in casu vetito inquietetur poterit ad suum conservatorem velut ad asylum recurrere molestia enim esset non juris sed facti quæ à conservatore coerceri posset uti hoc eodem tractatu ex iure comprobavi, *infra quest. 6.*

 QVÆSTIO LXV.

An non obstante iudicij prorogatione possit haberi recursus ad conservatorem?

SUMMARIUM.

1. Exempti possunt non obstante prorogatione recurrere ad suum conservatorem. 2. Inferiores non possunt iuri superiorum præiudicare.

1. Exempti an possint ordinarij jurisdictionem prorogare ostendi alio in loco, de *iurisdic. ord. in exempt. lib. 2. quest. 7.* hoc in loco paucis ostendo exemptos qui alieno jurisdictioni cum non possint acquiescunt posse nihilominus ad suum conservatorem recurrere.

2. Ratio prima quia factum subditorum non potest præiudicium generare superioribus & conservatoribus eorum iurium, Ioannes Monach cap. non putamus de consuet. Iacob. de Bellonisu in Rep. cap. Romana § contrahentes num. 101. & seq. de for. comp. in 6. nec possunt subditi in præiudicium jurisdictionis superiorum coram alienis iudicibus litigare Bald. de prohib. feudi alien. per Feder. S. ius Barth. l. 1. §. & post operu ff. de novi operu nuntiat. Iacob. de Bellonisu d. S. contrahentes num. 102.

 QVÆSTIO LXVI.

An collega, qui collegam, coram collegio in ius traxit, possit per eundem suum collegam, ratione eiusdem rei, coram conservatore reconveniri.

SUM-

SUMMARIUM.

1. Hypothesis huius quaestionis.
2. Capitula exerceant iurisdictionem in capitulatis.
3. Conservator est primus post Pontificem iudex.
4. Vna iurisdictione debet per aliam adiuvari.
5. Conservator adiri potest per viam appellationis & etiam querela in prima

instantia.

6. Retentio censetur vis inferri.
7. Conservator cognoscit de quibusvis emptorum causis.
8. Contumax non potest excipere de praevisione iudicij.
9. Electio unius fori non excludit aliud & nu. 10.

Nuper M. Andreas Fomalle curiae Episcopalis Leodiensis procurator, in re forensi tam peritus quam strenuus caularum defensor, hanc mihi hypothese[m] proposuit, Dominus Ioannes Peumanus Ecclesiae Tongrensis Canonicus, Dominus Guilielmum Rethium eiusdem Ecclesiae Canonicum actione civili, coram eiusdem Ecclesiae capitulo convenit contumacemque convicit victumque iudicio, alio pullavit coram Abbate Sancti Laurentii Privilegiorum cleri secundarii Diocesis Leodiensis conservatore, Dominus Guilielmus coram conservatore excipit non posse propter praevisionem at vero Dominus Joannes posse. Quaestio haec in iudicium deducta actisque deluper agitata rite perpendis. Respondi pro Domino Joanne Abbasque causa hac ad aequilibrium iuris reducta ex voto nostro decrevit dicto Domino Joanni autoritate sua conservatori in subsidium ulteriorem executionem. Concilii porro nostri ea in causa series fuit talis.

*Reverende Domine Abbas S. Laurentij cleri secundarij Diocesis
Leodiensis conservator.*

DUplex hac in causa versatur inspectio.

Prior, num processus autoritate capituli Tongrensis ad instantiam Domini Joannis Peumans adversus Dominum Guilielmum Rethium subsistat.

Posterior, num mandatum a Dominatione vestra uti conservatore Privilegiorum cleri secundarii huius Diocesis Leodiensis cuius uterque colligans membrum est valeat.

Priori quaestioni respondeo processum illum coram Capitulo Tongrensi fabricatum subsistere,

Ratio

Ratio est quia hujus causae tam actor quam reus notorie est à jurisdictione or-
 2 dinario exemptus. Quo fit ut cum ejusmodi Ecclesiastica capitula sint à Iure Ca-
 nonico approbata possint ea in singulos de Capitulo signanter vero in contuma-
 ces jurisdictionem exercere, Gregorius Sarrus in *Thezan.* 17. *Theol. Moral.* lib. 1. cap.
 6. num. 17. Bellamera *concl.* 244. Mohedanus *dec. Rota* 2. *de foro compet.* quod ego ple-
 nius eo in tractatu quem de jurisdictione ordinarij in exemptos in lucem emissi
 comprobavi.

Quare cum Dominus Guilielmus Restius coram dicto capitulo Tongrensi ere-
 modicum contraxerit hoc est contumax fuerit toties citatus non comparens, *Gaill.*
lib. 1. obs. 132. nu. 6. *l. contumacia ff. de Re.* hinc est quod adversus eum non modo pro
 toto litis damno ejusve quod interest. *d. l. contumacia ff. de Re. Ind.* sed per execu-
 3 riales excommunicationumque censuras jure procedi poterit, Mohedan *d. dec.* 2.
Abb. cap. cum contingat de foro compet. Guymet *pragm. sanctionem Tit. de concubinarij*
 § quod si in glo. verb. pertinet.

Hinc paucis descendendo ad secundam inspectionem dicoque conservatori cleri
 secundarij dubio procul hac in causa jurisdictionem competere multis etiam ex
 causis è quibus paucas has recensleo.

Prima, Quia Domin. Guilielm. Restius hujus causae opponens autoritate capi-
 tuli Tongrensi convictus & tanquam contumax tribus edictis citatus, *d. l. contuma-*
cia § 1. excommunicatus est proinde licuit Domino Joanni Peumans huius causa
 3 impetranti ad conservatorem iudicem omnibus alijs maiorem ac à Pontifice sum-
 mo primum Petrus de Acharano *conf.* 131. nu. 4. *Mandol. de signat. gratia tit. de con-*
servator. recurret. una enim jurisdictio debet per aliam adjuvari, *cap. quoniam de*
 4 *officio ord. Gaill. lib. 1. obs.* 115. num. 2.

Secunda. Conservator cleri secundarij non modo in secunda instantia per viam
 5 appellationis adiri potest, sed etiam in prima instantia per modum quarelae aliaque
 quavis via exemptis compendiosiore & utiliore adiri potest uti respondit Navar.
conf. 3. *de offic. del. &c.* etiam ostendi praedicto meo in tractatu, *lib. 1. quest.* 39. num. 30.
 quo conservatorum diploma Abbatis S. Laurentii ad longum descripsi.

Tertia Dominus Guilielmus Restius Retinendo supellestem ad Dominum
 6 Joannem Peumans huius causae impetramentem spectantem vim ei inferre cen-
 suratur, *vim facit qui de vi & vi arm.* Amanellus *de claris aquis sing. incipiente nota*
 quod si promisi. proindeque licet ei cui eiusmodi violentia inferretur ad suum con-
 servatorem recurrere. Ioannes de Amanellus *de claris aquis sing. incip. nota quod si*
 promisi.

Ioannes Guiteres Hispanus *pract. quest. lib. 3. quest.* 9. Didacus Perres *lib. 3. ordin.*
 num. 69. *vers. conservatores autem Emanuel Roderiques questionum regularium* 65. art.
 12 quippe quod per retentionem debiti iniuria etiam creditori inferri censetur,
 specul.

Specul. de instit. edit. S. nunc vero aliqua de ult. volunt. exec. nu. 69. de quibus quidem in iuris etiam non sunt notoria speciali Privilegio quod supra recensui cognoscit repugnante nihilominus constitutione Bonifacii, in c. v. & fin. de offe. del. in 6. noster conservator uti ex illius serie videre est quae dictae constitutionis Bonifacii derogat.

Quarta. Cognoscit idem conservator de quibuscumque actionibus exemptorum etiam alia quavis ex causa quam beneficiarii uti compertum est ex Sixtina constitutione Anni 1475. ep. Kal. Novemb. quam ego jam dicto in tractatu inserui.

Nec obstat allegata ex adverso iudicii praeventio coram Capitulo Tongrensi. Tum quia contumax de praeventione iurisdictionis quam sprevit accipere non potest, Lancelor. 18. Menochi de arbitr. l. ad. casu 371. num. 22. Mindanus tract. de contumacia causa 11. §. art. 22. l. i. in fin. ubi glo. & DD. C. de assert. toll. l. quamvis ubi Barth. & DD. ff. de damno infecto idque opinione nonnullorum etiam contumaciam purgare velle, Antonius de Tremolis in additione ad ubertum de Bon. cursu in praxi tit. de impedimentis & exceptionibus rescripsi §. item si per ver. secundo fol. 50. col. 2. Tum quia Joannes Peumans variare potuit atque penitendo nunc potest Dominum Guilielmum convenire coram conservatore uti respondit Socinus, Conf. 94. vol. 3. laudatus à Borghino Cavalcano in suo repertorio consiliorum par. 1. verb. foros plures.

Quare ut omnia in pauca conferam opponens iurisdictionem hanc conservatoris cleri secundarij in dubium revocare satagens nodum (ut dicitur) in scripto quaerit proinde adversus eum qui jam antea autoritate capituli Tongrensis convictus est censio autoritate vestra ulteriorem literarum cursum decernendum, d. l. contumacia, quia ut dixi una iurisdictione debet per aliam ordinari licetque ab una iurisdictione ad aliam pinguiorem utilioreque convolare uti eodem in tractatu ostendi, lib. 4. quest. 5. n. 4. 5. 6. 7.

Et ita si quid mei iudicij est quaestioni huic coronidem impono.

QUESTIO LXVII.

Exemptiones conservatoriasque utrum Pontifex possit revocare.

SUMMARIUM.

1. Joann. Lamede censuit revocare non posse.
2. Pontifex sibi manus ligare non potest.

Et

3. Pon-

3. Pontifex an tollere ius quaesitum censeatur.

4. Pontifex iurisdictionem à se abdicare non potest.

Incidi nuper fortuito in Ioannem Lamede advocatum Patifensem multa lectionis virum qui Anno hoc currente 1621. libellum Parisijs edidit de exemptione Canonica decem duntaxat quaestionibus materiam hanc exemptionum complectentem. Inter quas haec una est utrum Pontifex haec exemptiones possit pro suo libitu & voluntatis arbitrio revocare. Is censuit non posse hac iuris ratione quod Pontifex ius alteri quaesitum revocare non possit. At ego in eius sententiam ire non possum, quippe quod Pontifex manus sibi ligare non possit, cap. fin. ubi glo. de rescript. in 6. cap. innotuit de elect. glo. cap. fin. de sent. excom. in 6. Fel. in reperi. sua lectura verb. Privilegium an revocatur fol. 100. etiam si exemptiones roborantur praescriptione, Barb. & las. l. imperium ff. de iurisdic. om. iud. Bald. cap. sicut col. 3. de iure iurando Restaurus tract. de imperatore quest. 55. num. 2. & etiam si exemptiones concessae sint in vim contractus aut pacti iustis enim ex causis Pontifex pactis suis contravenire potest. Bald. l. fin. ff. de Senatorib. Imola. & Anton. de Barrio cap. cum M. de constit. Fel. cap. 1. num. 6. de probat Navar. de spolijs clericorum 18. num. 2. etiam si exemptiones in remunerationem & compensationem meritorum, Innoc. Abbas & DD. cap. novit. de iudicij Navar. d. §. 18. num. 2. aut intercedente aliquo pretio essent concessae. Navar. de jubileo not. 28. num. 7. Nec movet quod objicitur Papam non censeari tollere ius quaesitum, per Reg. Cancell. 16. de non tollendo in quaesitum quam late explicat Ioannes à Chockier frater meus in suo ad Reg. Cancell. commentario.

Licet enim in dubio non censeatur velle ius alteri quaesitum tollere, l. 1. §. si quid à Principe ff. ne quid in loco l. nec. anus C. de emancipat. liber. cap. quamvis de Resfor. in 6. Secus tamen est cum de enixia eius voluntate liquet revocaturque ius alteri ex lege aut concessione sua vel Privilegio quaesitum, Castrensis cons. 2. l. 6. incipit quomodo Fel. cap. novit. nu. 9. de iudicij Gomez ad Reg. Cancell. 16. de non tollendo iure quaesito quest. 16. Felin. late in cap. qua. in Ecclesiis nu. 5. l. de constitut. & Frater meus ad d. Reg. 16. nu. 17. Ideoque Papam ne quidem posse iurisdictionem à se ita abdicare, Navar. cons. 2. de Relig. dom. quin exemptiones à se concessas revocare pro re nata possit ostendi locis jam citatis, tract. de iurisdic. ord. in exempti quibus adde sussime Card. Tuschum Com. Concl. 1021.

3. Concl. 570.

QVÆSTIO LXVIII.

An si Decani collegiorum jurisdictionem exerceant in collegas, liceat collegis ad conservatorem recurrere.

Qvæstio hæc pendet ab alia. Num decani jurisdictionem habeant in Collegas, quam licet alio in libro examinaverim, libuit tamen hoc in loco nonnihil exactius eandem quæstionem repetere; & pleniore quod ajunt manullius resolutionem & Concilio Cardinalis Sabarellæ ponere. Itaque Francisci Cardinalis Sabarellæ Thema & consilium 62. tale est.

T H E M A.

IN Ecclesia Bellunensi, post dignitatem Episcopalem immediate constituta est dignitas Decanatus, quæ est major dignitas post Episcopum, in ipsa Ecclesia, solita conferri per electionem Canonicorum Bellun. & per Episcopum confirmari & post dictum Episcopum Prælatus immediatus est ipse Decanus qui principalior & caput est, quod dictum Episcopum, canonicorum & totius clerici dictæ Ecclesiæ, ad quem Decanum de iure & antiqua consuetudine pertinet citatio canonicorum, & omnium ipsius Ecclesiæ clericorum, & ipsi Ecclesiæ divina officia ordinare &c. In qua Bellun. Ecclesia constituta sunt novem præbendæ Canonicales, ad quas dum vacant, eliguntur Canonici per Decanum & Canonicos dictæ Ecclesiæ & per Episcopum confirmantur. Item in ipsa Ecclesia sunt duo Sacristæ & quinque Capellani, quorum officia & beneficia dum vacant conferuntur duntaxat per præfatos Decanum & Canonicos. Ad huc in eadem Ecclesia sunt aliqua alia constituta, quorum quædam pertinent ad collationem Episcopi tantum, & quædam ad collationem dictorum Decani & Canonicorum tantum. Alia autem officia dignitates & beneficia non sunt in dicta Bellun. Ecclesia constituta nisi ut supra narratum est. Modo sunt anni quatuor & ultra quibus Decanus Bellun. qui nunc ipsam dignitatem Decanatus adeptus est, per permutationem juridicam, omnibus canonicis consentientibus, cujus dignitatis possessionem & tenuram pacifice possidet & quiete. Post hoc vocaverunt tres præbendæ Canonicales tria Altaria, quorum duo ad collationem dictorum Decani & Canonicorum, & unum ad collationem Episcopi spectat & bina vice vacavit una & eadem Capella cujus collatio ut supra spectat ad collationem dictorum Decani & Canonicorum & omnia beneficia prædicta numero octo collata fuerunt

fuerunt iudice, per eos ad quos pertinet collatio. Post quorum beneficiorum collationes, beneficii predicti de novo a prefato tempore citra ipsorum beneficiorum tenetas & corporales possessiones, successive habuerunt a prefato Decano Bellun: duntaxat libere pacifice & quiete nemine Canonico contradicente excepta ultima vacatione predictae Capellae secundario & prefatos Decanum & Canonicos collationes predictae Capellae secundario & ultimo vacantis, opponitur ipsi Decano per prefatos Canonicos quod ad ipsum Decanum solum non spectat, huiusmodi teneta & possessio corporalis & similiter asseritur per ipsos Canonicos detentis aliorum beneficiorum Bellun: ut supra narratum est, dicentes quod ad totum Cap. similiter secundum dispositionem ipsius Capituli seu majoris partis haec pertinent Decano. E contra negante quod ad ipsum solum duntaxat haec spectant de jure communi & consuetudine, ipsum jus ratificante, asserens se septem vicibus, & tempore predicto, quo fuit Decanus quiete, pacifice, libere & nemine Canonico contradicente, prefatos actus exercuisse, & esse in pacifica possessione actuum ipsorum ut supra narratum est, ac invenisse suum praedecessorem Decanum immediatum in huiusmodi quiete possessione pacifica, Propter quod hinc inde multis dictis & narratis prefati Decanus venerunt & Canonici ad compositionem videlicet, quod salvo impofterum jure Capituli & ipsorum Canonicoꝝ ipse Decanus solus duntaxat sicut solitus est ponat in tenutam & corporalem possessionem dictae Capellae ipsius Capellanum, & de hoc facta fuit per Canonicos protestatio, ipso Decano dicente & approbante, dictam protestationem in casu quo sit iudice facta & eidem non nocens, asserens semper quod ad ipsum solum duntaxat, haec pertinent, ut supra narratum est, & cum fustibus in arenis defendet suum jus, & solus duntaxat sicut solitus est dabit huiusmodi tenutam, de quibus narratis, rogatus est notarius facere publica instrumenta cum consilio sapientis. Post qua ipse Decanus solus duntaxat nemine contradicente & instante praesente massario & Syndico Capituli qui est Canonice nihil omnino contradicente seu opponente posuit in tenutam & corporalem possessionem, prefatae Capellae ipsius capellanum nomine suo proprio ad quem predicta de jure pertinent & spectant de quibus factum est publicum instrumentum. Ex praemissis modo sic supra narratis oriuntur ad praesens aliqua dubia super quibus petitur consilium sapientis.

Et primo nunquid Decanus de quo supra in themate, succedat in dicta Ecclesia Bellun: in locum Archidiaconi vel Archipresbyteri an utriusque cum in prefata Ecclesia non sit, Archidiaconus seu Archipresbyter vel alia dignitas ut supra in themate nisi solum dignitas Decanatus, &c.

Secundo, casu quod Decanus prefatus habeatur loco Archi. &c. An ad ipsum Decanum duntaxat pertineant & spectent, predictae tenetae & corporales possessiones

sessiones de quibus in themate, Et an de jure communi vel consuetudine vel si-
mul de jure communi & consuetudine habita distinctione inter tenutas prae-
bendarum Canonicalium & aliorum beneficiorum de quibus in themate si est habenda,
&c.

Tertio, an Decanus praefatus gaudiat eodem jure in omnibus, & per omnia ae-
si esse electus per Canonicos ad ipsam dignitatem, cum ipsam habuerit per per-
mutationem factam in manibus ordinarij Canonici ex post facto consentienti-
bus ut in themate dicitur, &c.

Quarto, an idem Decanus de jure communi quia de consuetudine non est dis-
tributum habeat qualem qualem jurisdictionem super Canonicos & clericos praeb-
endae Ecclesiae Bellun. maxime circa officium divinum & alia intra Ecclesiam in-
cumbentia cum saepe clametur per ipsos Canonicos quod Decanus non est eo-
rum superior habita distinctione si est habenda inter Canonicos & alios clericos
Bellunen. ut supra in themate & 7. & qualem & quantam super eos habeat juris-
dictionem cum ipsi Canonici dicant quod Decanus nihil secum agere ha-
bet, &c.

Quinto an ex septima vice temporis de quo in themate inducatur qualis qua-
lis consuetudo super qua ipse Decanus per superiorem tueri debeat proprietate per
adversarium non opposita seu probata & si opposita sit, &c.

Sexto & ultimo, an protestatio & conventio de quibus in themate, nocent ipsi
Decano attentis quae post ipsas conventionem & protestationem narrata & fa-
cta sunt per ipsum Decanum ut in themate praesupponitur.

SUMMARIUM.

1. Consuetudo in officijs & dignitatibus Ec-
clesiarum est attendenda.	7. Possessionis datio spectat ad Archidiaconum.
2. Decanus quandoque fungi potest duplici
officio.	8. Decanus creatus ex collatione eodem
iure utitur quo creatus ex electi-
one.
3. Nominis habenda non est ratio sed ef-
fectus.	9. Consensus superveniens sufficit.
4. Praelatura indicanda est ex consuetu-
dine.	10. Praelatus collegij quam jurisdictionem
habeat in collegas.
5. Signa Praelaturae & maioris aequa
sunt.	11. An & quando unico actu inducatur con-
suetudo.
6. Ad Decanum de consuetudine quandoque
spectat installatio.	12. Protestatio an interrumpat consuetu-
dinem.

CONSILIUM.

Singillatim ad præmissa dubia respondeo.

- 1 **A**D primum respondeo, quod officia vel dignitates Ecclesiarum citra Episcopum respectu eorum quæ ad ipsas pertineant magis attenduntur penes consuetudines varias locorum quam secundum jus de excom. Praela. ad hæc ubi hoc dicit, *gloss. de Archidiacono & idem dicit gloss. de alijs de offic. Archi. cap. 2. de officio primicerij cap. uno & de officio sacriste cap. uno & ibidem & expressius tenet, Inno. de officio Archidiaconi cap. 1. & Hostiens in sum. illius tit. §. quod sit eius officium, ibi tertij dicunt. Et sic in casu præmissis cum Decanus exerceat officia quæ partim spectare solent ad archidiaconum partim ad Archipresbyterum ut patet, *in tit. de officio presbyteri*, nec in Ecclesia sit Archid. nec Archipresbyteri nec alius qui ipsorum officia exerceat nisi solus Decanus potest dici quod succedit loco utriusque.*
- 2 Pro hoc quia de nomine non est curandum sed de effectu de procura petitorio. Et cum quaeritur de talibus officijs quod non sit curandum de nominibus tenet, *Hostien. in summa de offic. Archidia. §. & unde dicatur*. Hinc etiam ad sciendum quæ dignitas sit major post Episcopum, in Ecclesia cathedrali attendimus majoritatem prælationis secundum consuetudinem de offic. de leg. C. *fin. lib. 6. ubi hoc not. glo. in vers. electionis in fin. quod secundum Ioan. And. in novella*. ibi attenditur de majoritate quæ est in actu & non habitu tantum quamvis per casum possit deduci ad actum quod profequitur ibi declinando super gloss. præ allegata ubi etiam posuit plura signa majoritatis quæ concurrunt in casu nostro in decano. Unde saltem in his in quibus de consuetudine exercuit & exercet Decanus negari non potest quin gerat vices prædictorum.
- 3 Ad secundum respondeo quod ex quo reperitur Decanum esse in possessione dandi corporales possessiones datio prædictarum possessionum ad ipsum spectat loco Archidiaconi adeo quod Canonici dicentibus ad se spectare incumbit onus probandi consuetudinem contrariam; quam si probarent obtinerent quia ut dictum est in præsentis dubio in talibus attenduntur consuetudines. Sed ipsis non probantibus Decanus ex sola possessione obtinebit etiam si nihil aliud probet quia pro ipsis Canonici nullum jus est. Pro Decano autem sic cum in alijs succedat in locum Archidiaconi & exerceat spectantia ad Archidiaconum. Et datio possessionis corporalis spectat ad Archidiaconum, *de officio Archi. & not. strum*. Quod enim ibi dicit de Abbatis & Abbatissis. Idem est de omnibus Prælatibus eadem ratione & idem de omnibus alijs beneficijs in quibus est consuetudo quod installentur quia non subest ratio diversitatis. Ad tertium respondeo quod
- per

per omnia gaudet Decanus idem privilegio quo gauderet si esset à Canonicis 8
 electus nam collatio habet vim electionis & confirmationis, de causa pos. cum o-
 lim juncto eo quod ibi not. Inno. in princ. Hinc surgit quod superior ad quem ne-
 gligentibus electoribus fit devolutio potest unico actu collationis se expedire
 quod probatur, de elect. si postquam in fine lib. 6. & not. de elect. ne pro defectu pro hoc
 quod no. de elect. & circa in glo. 2. lib. 6. sed in permutatione fit collatio præmissa re-
 nuntiatione, de præbend. inter cetera de rerum permutatione cap. unico lib. 6. & in
 Clem. uni eodem titu. Igitur Decanus prædictus habet omnia jura decanatus ac si
 fuisset electus & confirmatus. In eo autem quod dicitur in hoc dubio quod Ca-
 nonici consenserunt permutationi, ex post posset instari quasi non sufficeret
 consensus superveniens cum debuerint Canonici requiri in ipsa permutatione
 ex quo ad eos spectat eligere Decanum, ut not. de re permuta. cap. unico lib. 6. in glof. 9
 Dico tamen quod sufficit quod ex post facto consenserint, quia de natura consen-
 sus in actu requisiti, est quod sufficit, etiam si ex post facto consentiatur, dum ta-
 men actus non sit, ab initio nullus, de elect. quod sicut quod no. 1m. de consue. cum con-
 fuerunt hujus dicimus quod si patrono non vocato habeas instituere contulit
 beneficium licet si Patronus contradiceret collatio sit irrita, 16 q. 7. decernimus tamen
 si consensit ex post facto tenet collatio, quod tenet Hostien. in summa de iure patro-
 natus §. si versic. quod si Ecclesia & de iure patro. per nostras & idem ibi tenet Ioan. And.
 sic ergo in casu isto sufficit consensus Canonicorum accedens postea quia nec à
 Canonicis debuit acquiri titulus aliquis, sed ratio quare eorum consensus requiri-
 tur est ne videantur contemni cum ad ipsos spectet eligere, si itaque postea consen-
 tierant cessat ratio de contemptu & actus tenet & hoc approbat, Late Abbas in qua-
 dam additione super tractatu permutationum. sede. de seu. in fi. quod probat Hostien. ubi
 supra. pluribus rationibus, quod omitto.

Ad quartum dico quod licet sit magna varietas in discernendo quam juridi- 10
 cionem habeat Prælatus collegij in illos de collegio de quator. in cap. cum ab
 Ecclesiarum de offic. ord. dico tamen quod quilibet qui præest collegio licito, habet
 jurisdictionem etiam fori contentiosi in illos de collegio, adeo quod singuli de
 collegio possent coram eo conveniri, C. de iurisdic. om. iud. l. fin. tenet Innocent.
 in d. cap. cum ab Ecclesiarum & eodem tit. quanto & glo. in d. cap. cum ab Ecclesiarum.
 Item si est Ecclesiasticum collegium prædens collegio habet in singulos de col-
 legio curam fori pœnitentialis, quod tenet Pau. in Clem. ne in agro §. ceterum de sta-
 tu mona. Quæ autem spectent ad curam fori pœnitentialis & quæ ad curam fori
 contentiosi de jure clarum est & quedam spectantia ad curam fori contentiosi
 enumerantur, de elect. dudum 2. vers. sed cum in jure pro hoc quod not. ibi 1m. in verbo
 suspendit & de offic. Archi. & cum sacri & ibi & de hoc plenius per Ioan. And. post.
 Hoff.

Ad

Ad quintam dico quod frequentatio septem vicium veri similiter detegit animum Decani quod hoc, fecerit omnino consuetudinem adducendi & praescribendi & in hoc non potest dari certa doctrina quia etiam pauciores vices quandoque sufficiunt, nam & unus actus quandoque sufficit, de praebend. cum de beneficio lib. 6. Sicut etiam dicitur de antica electione postquam transierint anno 40. quod notatur de causa possessionis cum Clem. in glo. in verb. breviter tempore & quod unus actus possit sufficere tenet, glo. ff. de leg. 1. l. quibus & Ioannes Andreas de consuet. cap. in fin. in tertio principali membro. licet alij ut ibi refert teneant contrarium. Sed omnes conveniunt in hoc quod si requirantur plures actus, tamen quod actus requirantur est arbitrium cum non sit iure expressum ad hoc, ff. de iure delib. lib. 1. de offic. de leg. de causis de quo not. in dicto cap. fin. & C. qua sit long. consuetudo l. 2. In casu igitur proposito tot actus facti scientibus illis de capitulo & non contradicentibus sufficienter detegunt animum Decani quod hoc fecit animo utendi iure suo & inducendi consuetudinem si expediret cum hoc casu si saltem sit vera opinio praedicta quae vult unum actum sufficere quia talis institutio conservatur semper in memoria & in visa canonicorum eo ipso quo superveniunt instituti licet si actus esset omnino momentaneus secus foret quia tunc acquiritur & verior est, alia opinio quae requirit actuum frequentiam prout dicit l. 2. qua sit long. consuetu. Et ipse Decanus in praescribenda hac consuetudine est bona fidei cum invenit suum praedecessorem in hac quasi possessione, quia qui in ius succedit alterius iustam habet ignorantiae causam, digestus de regulis iuris cum quis in ius lib. 6. quod tenet glo. de iure patronatus cura in verbo legitima in fin. sed an fuerit interrupta praescriptio per contradictionem Capituli & protestationem & conventionem factam inter Decanum & Capitulum dicitur in sequenti dialogo.

Ad sextum dico, quod protestatio & conventio praedicta in nullo nocuissent Decano si Decanus non consensisset non enim per eas fuisset interrupta praescriptio cum aliud requiratur C. de praescriptionibus. 30. annorum l. sicut. sed quia Decanus consensit quod saluum esset in posterum jus Capituli per consequens consensit ut ex futuro eventu per praescriptionem non acquirat aliud jus quam prius haberet. Tenet autem protestatio & praedjudicat quando vestita est consensu adversarii, de elect. C. communis & quod ibi no. tamen quia Decanus non sic omnino consensit dictae protestationi imo nisi in quantum sibi non noceret verius puto primum quod licet ex datione corporalis possessionis facta ultimo videtur non potuisse acquiri jus Decano tamen ex quo habeat jus ex institutionibus prius factis quibus noluit praedjudicare praescriptio jam inchoata & non interrupta currit & tempore legitimo compleri poterit efficaciter. Et proposito ad praescribendum respectu excludendae contradictionis Capituli non ostendentes aliud

aliud jus sufficit spacio decem annorum, cum hæc præscriptio sit non contra jus, sed præter jus, pro hoc quod notatur *c. de consuetu. l. fin. lib. 6. in verb. consuetudo ubi est gl. notabilis & singularis.*

Hactenus Cardinalis Sabaret, cui & loco coronidis adiicio ea, quæ ille idem alio in loco ad hanc quæstionem spectantia adfert. *in Clem. gravi §. ne igitur nu. 9. de celeb. missarum*, ad quem ut & ad ea quæ etiam hæc in eadem materia alibi scripti, lectorem cum ulus erit, relego.

QUÆSTIO LXIX.

Clerus unius Diœcesis Exemptus si transferatur ad aliam Diœcesim, an retinebit suas Exemptiones & Conservatorias.

S U M M A R I U M.

1. Hypothesis huius quæstionis.	emptores.
2. Clerus translatus in aliam Diœcesim, videtur mutare statum.	8. Mutante dispositione principali, manent etiam dependentes.
3. Collegiata Ecclesia commutata in Cathedrali, amittit suas Exemptiones.	9. Per mutationem non extinguitur Privilegium quod est compatibile cum statu immutato.
4. Privilegium inest tacite clausula. Rebus sic stantibus.	10. Inducta in gratiam, converti non debent in perniciem.
5. Translatio fieri solet salvis Privilegiis.	11. Exemptionum causa finalis est quietas Exemptorum.
6. Ecclesia auctoritate Pontificis translata in aliam Diœcesim, retinet suas Exemptiones.	12. Causa finalis Exemptionum dirigitur in Clero translato in aliam Diœcesim.
7. Conservatoria exemptionibus annexa eiusdem sunt natura & juris quo ex-	

Clerus Mechliniensis, Namurcensis, Buscoducensis olim fuit Diœcesis Leodiensis, sed postea erectis Mechliniæ, Namurci, Buscoducis propriis Episcopatus & Diœcesibus, iste Clerus fuit ereptus atque segregatus à Clero Diœcesis Leodiensis, qui ab ordinaria iurisdictione est exemptus conservatoremque suorum Privilegiorum habet Abbatem sancti Laurentii: Quæstio nunc exsurxit in Clero Namurcensi, utrum & non pristinis Exemptionibus gaudeat, & an eundem quem olim habeat Conservatorem S. Laurentii Abbatem.

Pro parte negativa hoc est, quod Clerus Namurcensis Exemptionibus, quibus

cum de Diœcesi Leodiensi erat, nunc in aliam propriamque Diœcesim translatum non gaudeat, militant rationes sequentes.

- 2 Prima, Clerus Namurcensis segregatus à Clero Diœcesis Leodiensis, translatus in aliam Diœcesim, mutasse videtur statum ac quasi maximam capitis disjunctionem passus immunitates exemptiones privilegiaque antiqua amisisse, *Gall. lib. 2. obs. 67. n. 3. Bald. cap. imperialis nu. 9. & seqq. de pace Constantia dixi lib. 3. de iurisdic. ord. in exempt. quast. 19. & 24.*
- 3 Secunda, sicuti collegiata ecclesia quæ in Cathedrali commutatur, exemptiones suas amittit, *Wamesius conf. 62. nu. 2. & seqq.* ita & Ecclesiæ unius Diœcesis quæ in aliam Diœcesim convertuntur.
- 4 Tertio, Exemptiones & Privilegia semper intelligi debent cum clausula rebus sic stantibus. Quæ in qualicumque dispositione etiam juramento firmata semper tacite influit atque subauditur. *Latissimè Traquell. Reg. lib. si unquam in princip. nu. 161. & multis seqq. C. de revoc. in nat. Surd. dec. 289. nu. 1. Paris. conf. 69. nu. 2. vol. 3. Aciat. conf. 72. nu. 3. cap. 2. ubi glo. Abb. & DD. de Renunt. & proinde Diœcesibus ita commutatis aliterque quam cum exemptiones concederentur existerentibus ea pariter cessare videantur. Verum pro affirmativa prævalent aliæ rationes classicorum Doctorum auctoritatibus confirmatæ. *Calderinus conf. 14. de censu Innoc. cap. 2. de novi operis nu. 30. And. cap. Privileg. de Reg. jur. in 6.**
- 5 Prima, Translatio rerum aut personarum exemptarum ex una Diœcesi in aliam, sit satis semper & manentibus juribus, exemptionibus atque privilegiis, ex de translatione diversarum Provinciarum quæ erant Diœcesis Leodiensis in novas Diœceses Episcopatum Namurcensium, Mechliniensium, Buscoduncensium, quæ suas Exemptiones Clero Leodiensi æquales retinuerunt, respondit Dominus Joannes Wamesius *conf. 63. & 64. nu. 3. de iudicis, Covarr. pract. quast. cap. 37. num. 7. vers. hæc. vero Bartholus l. hostes ff. de captivis Cast. conf. 307. lib. 2. Curt. jun. conf. 10. num. 12.*
- 6 Secunda, Ecclesiæ, Civitates, castra, Collegia, aliavè loca si Pontificis auctoritate uti hic contigit, in alia nova loca aut Diœceses transferantur, sua Privilegia, jura Exemptiones retinent & conservant, *cap. ad Apostolicus de conc. prab. glo. cap. Privilegium de Reg. in 6. Innoc. cap. cum ex injuncto de novi oper. nunt. scripti de iurisdic. ord. in exemptos lib. 3. quast. 21. Rota apud Seraphinum cuata à Joanne à Chochier meo Fratre in Scholiis ad preces imperiales scilicet 3. quast. 10. Et consequenter Clerus qui pristinas suas Exemptiones non obstante ejus in aliam Diœcesim translatione retinuit, retinuisse etiam censendus est eisdem quos ante habebat conservatores, juxta juris illam theoriam, quod non mutatur cui stare prohibetur, *l. Santissimi C. de Testam.* Tum quia Conservatoria exemptionibus annexæ atque coherentes*

rentes ejusdem ceteri debent esse naturæ, qualitaris atque durationis, quia ipsam t
 Exemptiones, Rom. cons. 330. col. 4. versic. hoc quidem in 2. arg. cap. super eo de preb. in 6.
 l. sed si mori ff. de leg. prest. l. sub conditione §. si ff. si contra tabulas.

Tum quia manente dispositione principali, inveniunt, quoque dispositiones alie
 omnes ab eadem principali dispositione dependentes, DD. l. cum principalis ff. de
 Reg. jur. Innoc. d. cap. 2. de novi operis nunt. 6. Calder. d. cons. 14. Idque etiam si Ex-
 emptio illi translati essent in aliam Diocesim remotiorem. Non enim est novum ut
 que semel utiliter constituta sunt durent, licet casus ille eveniret à quo initium ca-
 pite non poterat, in ambiguis pro dote §. non est novum ff. de Reg. jur. factum que le-
 gime retractari non debet, licet postea casus eveniat à quo non poterat inchoari,
 cap. factum de Reg. jur. in 6. Denique per mutationem non extinguitur Privilegium
 quod est compatibile cum statu immutato, uti ex Seraphino citato jam loco frater
 meus ostendit. d. sect. 2. quest. 10. Non obstat primum argumentum adductum
 in oppositum. Quia per ejusmodi translationem exemptiones non admittuntur, uti
 de Theneisibus, Lovaniensibus, Arschotanis in aliam Diocesim translati respon-
 dit Dominus Wamensis, cons. 63. & 64. à me alio in tractatu laudatus, de Jurisdic-
 tion. ord. in exempt. lib. 3. quest. 21.

Sed nec secundum, quia si per permutationem Collegiæ Ecclesiæ in Cathedra
 lem, exemptiones & privilegia corruerent, inductum in gratiam, converteretur in
 perniciem atque dispendium, quod juris ratio non patitur, cap. quod ob gratiam de
 Reg. jur. in 6. l. quod favore C. de legibus.

Denique r. c. postremum, quia exemptionum causa finalis est quies exemptorum
 & favor S. Sedis, scripsi lib. 1. quest. 1. nu. 17. de Jurisdic. ord. in exempt. Quæ quidem
 causa finalis cum etiam duret in clero translati in aliam Diocesim durare etiam di-
 cenda est præcedens exemptionis concessio. Dispositio enim facta contemplatio-
 ne alicujus causæ finalis tam diu durat quam diu durat causa illius finalis, l. servus ff.
 Dominorum C. de Episcop. & Clericis.

QUESTIO LXX.

Conservatores an indistinctè possint procedere per censuras
 excommunicationum adversus violatores
 Privilegiorum.

Ff 2

SUM:

S U M M A R I U M.

1. Iure Pontificio nulla pœna maior est excommunicatione, & nu. 3.
2. Excommunicatio est quadam capitis diminutio, & transitus de familia Dei ad familiam Diaboli.
3. Excommunicatio est extremum remedium.
4. Excommunicationes non debent leuiter decerni.
5. Excommunicatio est extremum remedium.
6. Ordo procedendi ad excommunicationem & an monitio procedere debeat.
7. Aduersus magnates non nisi gradatim procedendum.

Ius Pontificium nullam excommunicatione maiorem pœnam agnoscit, *cap. incipiat* 24. *quest. 3.* & *ca. nihil* *quest. 4. cap. cum ieiunium de heretico*, est enim excommunicatio quadam capitis diminutio seu status mutatio, *Romanius* *inf.* 369. *col. 2.* *Gregorius Sarrus in Thesuro Theologiae Moralis lib. 1. cap. 3.* per quosdam communicatus transit de familia Dei ad familiam Diaboli, *cap. audi* 11. *qu. 3.* nec modò animæ sed & corpori adferi detrimentum, *cap. certum* 24. *quest. 4.* *in* *uoluntate* *damna* *re*, *gladio* *ferire*, *et* *in* *im* *is* *ex* *u* *ere* *feris* *sub* *u* *icere*, *D. Augustinus* *in* *corpore* *&* *gratia* *cap. 15.* & *in* *lib. 1. contra aduers. legis* *&* *Prophet. cap. 17. folio 22. dist. 22. quest. 1. art. 1. vers. est ergo cap. corripantur* 23. *quest. 4. ubi etiam glo. Rom. d. conf. 369.*

3. Itaque cum excommunicatione jus Pontificium maiorem grauioremque pœnam non agnoscat sique extremum iurisdictionis & executionis Ecclesiasticæ, quæ post anathematizationem Ecclesia nihil amplius habet quod faciat, inquit Cælestinus Papa in *cap. cum non ab homine de iudicio* *Gregorius Sarrus d. cap. 3. nu. 4.* non debent conseruatores, ut nec alii iudices Ecclesiastici, faciles esse ad excommunicationem faciendas, *glo. canon in perpetuum* 24. *quest. 3. cap. reprehensibilis de appell. A. b. cap. Clericos nu. 3. de cohabit. Cler. & mulier. Sarrus d. lib. 1. cap. 14. nu. 3.* sed debent à minoribus pœnis gradatim ad maiores ascendere, & pro modo contumaciæ modum etiam pœnarum augere, & tandem in subsidium ad excommunicationum certiores descendere, *Franciscus cap. quia Pontificali nu. 2. vers. quanto nota de offic. del. in 6. l. i. Grego. Sarrus d. lib. 1. cap. 14. nu. 2.* Quod & conforme est Concilio Tridentino, *sess. 25. cap. 3. de reform.* in hæc verba.

Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiasticæ disciplinae, & ad continendos in officio populos valde salutatis: sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus, est cum expetentia doceat, si temerè, aut leuibus ex rebus incutiat, magis contemni, quam formidari, & perniciem potius parere quam salutem. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis, ad

finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis seu subtractis rebus ferri solent, à nemine prorsus præterquam ab Episcopo decernantur; & tunc non alias quàm ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ ejus animum moveat, nec ad eas concedendas cujusvis sæcularis etiam magistratus autoritate adducatur; sed totum hoc in ejus arbitrio & conscientia sit positum: quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore eas decernendas esse judicaverit. In causis vero judicialibus mandatur omnibus judicibus Ecclesiasticis cujuscumque dignitatis existant, ut quodcumque executio realis vel personalis in qualibet parte judicii propria autoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam definiendo à censuris Ecclesiasticis, seu interdicto. Sed liceat eis si expedire videbitur in causis civilibus ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque etiam laicos per multas pecunias quæ locis pijs ibi existentibus eo ipso quod exacta fuerint assignentur; seu per captionem pignorum, personarum quæ distinctionem per suos proprios vel alienos executores faciendam, sive etiam per privationem beneficiorum aliaque juris remedia procedere & causas definire. Quod si executio realis vel personalis adversus reos hæc ratione fieri non poterit, sitque erga judicem contumacia, tunc eos etiam anatematis mutione arbitrio suo, præter alias pœnas ferire poterit. In causis quoque criminalibus, ubi executio realis vel personalis ut supra fieri poterit, erit à censuris abstinendum, sed si dictæ executioni facile locus esse non possit, licebit judici hæc spiritali gladio in delinquentes uti, si tamen delicti qualitas præcedente bina saltem monitione etiam per edictum id postulet. Nefas autem sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico judici ne quem excommunicet; aut mandare ut latam excommunicationem revocet sub prætextu quod contenta in præsentio pertineat. 7

Quæ quidem licet ita generaliter in cujusvis excommunicatione procedant, longe tamen magis procedunt, si agatur de excommunicandis iis, qui aliquo gradu quasi Episcopali honore præcellunt, iis enim deferendum est & primo ingressus Ecclesiæ vel Sacerdotale interdiciendum est ministerium, deinde ab officio suspendendi, denique censura Ecclesiastica aggravandi, *tex. cap. quia Pontificali de off. del. in 6.* Qua de re fufius, *Gregor. Sarrus d. cap. 14. n. 3. & seqq.* idque nisi circumstantiæ loci temporis & personæ aliud exposcant, *Abb. cap. cum in. nu. 8. de usuris Sarrus d. cap. 14. num. 3.*

 QUÆSTIO SEPTUAGESIMA PRIMA.

An debeat constare deesse alia remedia, antequam excommunicatio decernatur.

SUMMARIUM.

1. Excommunicatio non decernenda, quamdiu supersunt alia executiones seu personales seu pecuniarie.

Qualiter constabit non superesse alia remedia.

1. **E**xcommunicatio decerni non debet, quamdiu vel multis, seu paucis pecuniariis, captionibus pignorum, personarum distractionibus, aliisve juris remediis procedi potest. *Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. de reform.* sed an necesse sit cogitare de aliis remediis deficientibus, hoc est realem aut personalem executionem fieri non posse, an vero satis sit, si de eo extrajudicialiter constet, sacra congregatio quam refert Ioannes Gallemart, *ad Conc. Trid. d. sess. 26. cap. 3.* censuit debere ex actis constare, sed si non sic potest constare respondit, quod sufficit probari per nuntii relationem, aliis exequi non posse.

 QUÆSTIO SEPTUAGESIMA SECUNDA.

Sed si priusquam constet de eiusmodi impedimentis, si excommunicatio decernatur, eritne valida.

SUMMARIUM.

1. Excommunicatio lata adversus formam à *Conc. Trid. præscriptam* est nulla.
2. Actus gestus formam non servatam corrumpit.
3. Ordo à Pontifice datus si non servetur, actus vitiat.

1. **V**idetur quod non, quia lata adversus formam Concilii Tridentini, *d. cap. 3. sess. 25.* actus enim, non servatam formam gestus corrumpit. *Præsertim locis loco à formate Apost. ad Abbatem cap. cum dilecti ann. 12. de rescript. ubi etiam fuisse Felin.*
2. & quando ordo datus à Papa non servatur, actus est nullus. *Innoc. d. cap. cum dilectis*

lecta Apost. Ad Barb. l. cum lex. num. 6. ff. de fideiuss. Attamen Ioannes Gallemart. loco præcedente quæstione citata contrarium censuit. In hæc verba.

Excommunicatio lata à iudice Ecclesiastico, priusquam legitime constet de impedimento vel perturbationibus ob quas non potest devenire propria auctoritate ad executionem realem vel personalem est valida, & qui tali excommunicatione ligatus esset, indiget absolutione, debent tamen ordinarii curare ut in excommunicationibus proferendis observentur decreta Concilii Tridentini, qua de re plenius infra quæst. 79.

QUÆSTIO LXXIII.

Quid si conservatores quempiam nulliter excommunicent, qualiter ita excommunicati se poterunt tueri.

SUMMARIUM.

1. Nulliter aut inique excommunicatus quod remedium debeat adhibere.
2. Quod non est, non oportet timere.
3. Scandalum timendum est.
4. Publicanda est causa ob quam excommunicatio non valet.

Respondeo, quando excommunicatio non tenet, excommunicatus debet publicare causas quare non sit excommunicatus, & tunc non est amplius scandalum pusillorum sed Pharisæorum, *Silvester in summa verb. excommunicatio 2. casu 1. vers. dicit autem Iacobus à Capua. penitentiarius maior. in verb. Neapolitan. de casibus conscientie, lib. 4. cap. 3. num. 13. id ipsum tradit Navarrus, in Rep. cap. cum contingat Remed. 2. num. 4. de rescriptis.* In hæc verba.

Excommunicatus nulliter & denunciatus publice, non tenetur abstinere à divinis, neque ab alia hominum legitima communicatione, modo nullitatis causa publicata fuerit secundum *Palud. in dist. 18. q. 1.* In hæc verba. Qui nulliter excommunicatus denunciatur, ita ex adverso ipse publicet causam, quando sententia non valet, puta appellationem vel aliam justam causam, quo facto amplius non est scandalum pusillorum sed Pharisæorum, unde est contemnendum, quæ ipsamet verba retulit & probat *Beatus Antonius in cap. 73. tit. 24. part. 3. in spec. item quod excommunicatio lata in eum qui iure contradicit virtute clausulæ contraditores, non sit timenda neque curanda, tradunt Innoc. Oltra. Archid. Io. Andr. Doms*

Dominic. & alii quos citavimus, in tertia causa nullitatis quibus addo *Cardin. Alex. in cap. 1. 11. quest. 3. ubi Navarrus*. Idipsum diligentius & acutius *Gabriel, in 4. distinct. 18. quest. 2. col. 11. quem Navar. cap. cum contingat rem. 2. num. 26. de rescriptis*. excommunicatio fuerit nulla ob defectum jurisdictionis super excommunicatum, simpliciter vel in nullo casu, quo fertur excommunicatio, vel quia fertur post appellationem legitime interpositam, vel ob alium defectum propter quem ipso jure est irrita, tunc non oportet eam timere nec pro excommunicato gerere, vitando communionem Sacramentorum, & hominum, quoniam quod non est, non oportet timere, sed dum sententia est nulla, jam non est excommunicatio, neque quo ad Deum, neque quo ad Ecclesiam; ergo non est timenda, quo ad Deum, quia nulla culpa, nec quo ad Ecclesiam quidem secundum veritatem, nullam sententiam juris incurrit, qui sententiam quæ nulla est non custodit timenda tamen est non sententia, sed scandalum populi vulgaris, nescientis sententiam esse nullam, unde si aliquis publice excommunicatur & denuntiatur nulliter, ex adverso publice sententia, & si aliquis tunc propter quam sententia est irrita, quo facto non pareat sufficienter ipse causam scandalizatur, non est scandalum pusillorum secundum reg. Christi *Matth. 15. commendandum*, attamen non tenetur eam servare in occulto ante scandalizationem, sed neque in occulto neque in publico coram sapientibus, quibus nota est nullitas sententia, tenetur eam observare.

QUESTIO LXXIV.

Conservatores an possint multas pecuniarias sibi convertere.

SUMMARIUM.

1. *Pœna fori Ecclesiastici sunt piis locis applicanda.*
2. *Consuetudo contraria non valet.*
3. *Limita ubi hic remissive.*

1. **S**unt qui existimant non posse, pœnæ enim fori Ecclesiastici piis locis sunt applicanda; nec valet consuetudo contraria per quam pars pœnarum applicatur Vicario vel Camera Episcopali etiam in minima parte, ita *Joannes Gallemart. in interpretationibus Sacrae cong. ad Conc. Trid. sess. 25. cap. 3. de Resor. num. 10.*

Quod

Quod ego hac salis mica tempero, quam alio in loco adhibui, de Jurisdic. ord. in
 exmpl. lib. 4. quaest. 1. 2. nu. 3. & 4. quibus addo Ignatium Lopes In pract. Crimin.
 Canonica cap. 14. 2. nu. 2. & seqq. cum Apostulis.

QUAESTIO LXXV.

Conservatores utrum possint propter delictum Episcopi, Civitatem
 cui praest, interdicere.

SUMMARIVM.

1. Conservatores possunt ex causa justa Civitatem ferire interdicto.

Philippus Francus in cap. quia Pontificali nu. 4. vers. in ea glo. de offic. del. in 6. hanc
 quaestionem movet, eamque insolutam relinquit Felin. in cap. sanè 2. nu. 2. de
 offic. del. eandem quaestionem proponit, cui responderi affirmative, cap. si sententia
 §. caeterum de sent. excom. in 6.

QUAESTIO LXXVI.

An Conservatores propter delictum dominorum possint subicere inter-
 dicto eorum terras eis temporaliter subiectas.

SUMMARIUM.

1. Propter delictum vasalli feudalis terra potest interdici.
2. Et terra dotalis propter delictum mariti.
 Crimen est violare Exemptiones.

Felinus d. cap. sanè 2. nu. 2. in fin. de offic. del. censuit posse. Nam & propter de-
 lictum vasalli, potest terra ejus feudalis interdici, *Caldens de Ecclesiast. inter-*
dicto in 2. memb. quest. 17. & terra dotalis propter delictum mariti, *Archid.*
cap. sicut Domini 16. quest. 2. Fel. d. loco cap. si sententia §. caeterum de sent. excom. in 6.
raullimè. Gregor. Sayr. in Thesaur. Theol. Moralis tom. 1. lib. 5. cap. 11. nu. 8. fol. 517.
Covarr. cap. alma mater par. 2. §. 2. num. 4. de sent. excom. in 6. Quia autem impingen-
do in

do in privilegia Apostolica dolo malo seu malitiose delictum incurrat coe-
tione punitioneque dignum, aliquoties aliis in locis ostendimus, *infra quest. 78. l. 1.*
quest. 81.

Q U A E S T I O L X X V I I .

Exemptus si ratione rei non exempta conveniatur coram ordinario, utrum
ad Conservatorem possit recurrere.

S U M M A R I U M .

1. Res eadem diverso jure censi non debet. alieno territorio sita.
2. Liber & subiectus nemo est. 5. Exemptio plena plene eximit.
3. Diverso respectu eadem res diverso jure censi potest. 6. Constitutio Julii Papa eximentis personis
& res etiam respectu officiorum aut in-
feriorum.
4. Sortitur quis forum ratione rei in

- 1 **A**rguitur posse. Quia res eadem diverso jure censi non debet, *cap. inani de decimis l. cum qui ades. ff. de usucap.* censeretur autem eadem res aut persona diverso jure, si persona persona sua respectu exempta esset, respectu autem rei non exempta subiecta non esset. Nam sicuti quispiam liber & subiectus esse non potest, ita nec exemptus ab ordinario & eidem subiectus esse potest, *arg. l. si duobus ff. de statu liberis*, & ita in exemptione personali sentit Abbas eandem extendens ad res non exemptas, in *cap. ad abolendam ubi etiam Joannes Anania de hereticis. Abb. cap. inarum in fine de privileg. & in cap. fin. de foro comp.* Verum Innocentius III. Pontifex Episcopo Lingonensi & quibusdam Abbatibus exemptionis Privilegiorum hac in Hypothesi quo ad res non exemptas, vires non habere descripsit, *cap. cum capella de privilegiis cap. ex ore sedentis §. fin. eod. tit. Corarrivius pract. quest. nu. 5.*
- Ratio est. Quia respectu diversorum jurium concurrentium eadem persona diverso jure censi potest, *cap. cum olim ubi DD. de re judic. c. sp. ex literis de probat. l. si consul. ff. de adopt. hoc est, ut persona exempta sit quo ad personam putamuram, non vero exempta quo ad rem qua non est exempta, d. cap. cum capellania DD. & glo. ibid. in verb. in quantum exempti.* Nam & sicut quispiam potest habere plura domicilia, *cap. ex parte de foro comp.* & tamen quo ad unum censi uno jure, & quo ad aliud jure diverso, ita & exemptus quispiam esse potest uno respectu, & alio respectu non exemptus, *cap. per tuas de major. c. obed. cap. ex ore §. fin. &*

gravarentur, quodque nuper venerabilis Frater noster modernus Episcopus Leodiens. certum Canonicum unius ex dictis Ecclesiis ratione asserti seu præcogniti delicti per dicti procuratorem causarum curiæ dicti Episcopi, non autem ut Canonicum ejusdem Ecclesiæ commissi, conatus fuit punire seu corrigere, & in eam jurisdictionem exercere, & dictus Canonicus se dicta exemptione tuctur, & illius ac forsan aliquarum aliarum ex dictis Ecclesiis & personarum earundem visitationem seu alia quavis occasione vel causa diversæ lites & causæ coram certis iudicibus tam in Romana curia quam extra eam inter Episcopum modernum & Capitula omnium Ecclesiarum hujusmodi pendent, nobis fuit humiliter supplicatum, ut dictæ consuetudini pro illius subsistentia firmiori rebus Apostolicæ confirmationis adicere, illamque ad omnia & singula & etiam quæ coram populi Parochiali & dicta in dictis officiis pro tempore commissa concernunt extendere & ampliare, ac omnes & singulas Ecclesias illarumque Decanos & Capitula & singulos Canonicos & personas prædictas ab omni jurisdictione, superioritate, correctione, Dominio, potestate, visitatione, procuratione, subsidii, jucundis adventibus, impositionibus & decimis sive precariis dicti moderni pro tempore æstentis Episcopi Leodiens. nec non quorumcumque aliorum Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum ordinariorum judicum, ac omnium Capitulorum Provincialium & Sinodaliū, aliorumque superiorum quavis autoritate functionum, suorum Vicariorum, Officialium, Procuratorum, Nuntiorum & commissariorum de novo prorsus eximere & totaliter liberare ac nobis & dictæ sedi dumtaxat immediate subicere, ac alias in præmissis opportunè providere de benigne Apostolica dignatemur, nos igitur Decanos & Capitula hujusmodi ac ipsorum Capitulorum singulares personas à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris & pœnis à jure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absolventes & absolutos fore censentes, dictarum causarum status præsentibus pro expressis habentes, hujusmodi supplicationibus inclinati, consuetudinem prædictam auctoritate Apostolica & ex certa scientia tenore præsentium approbamus ac præsentis scripti patrocinio communitimus, supplemusque omnes & singulos defectus tam juris quam facti, si qui forsan intervenerint in eadem, ipsamque consuetudinem ad omnia & singula, ea etiam, quæ curam populi Parochialis, & delicta in dictis officiis pro tempore commissa concernunt extendimus & ampliamus, nihilominus pro potiori cautela omnes & singulas Ecclesias illarumque Decanos Capitula & singulos Canonicos & personas prædictas ab omni jurisdictione, superioritate, correctione, Dominio, potestate, visitatione, procuratione subsidii jucundis adventibus, impositionibus & decimis sive precariis ejusdem moderni

& pro tempore existentis Episcopi Leodien. nec non quorumcumque aliorum Archiepiscoporum, Episcoporum & aliorum ordinariorum iudicum & superiorum, omniumque Capitulorum Provincialium & Sinodaliū quavis autoritate fugentium, locorumque Officialium, Vicariorum, procuratorum, nuntiorum & commissariorum praedictorum de novo prorsus eximimus & totaliter liberamus, ac nobis & dictae sedi dumtaxat immediatè subijcimus, ita quod ipsi Archiepiscopi, Episcopi & alij iudices superiores eorumque Vicarii, Officiales, Procuratores, nuntii & commissarii praefati aut eorum aliqui, etiam praetextu quarumvis literarum dictae sedis, quascumque Ecclesias, etiam derogatoriarum derogatorias in se continentium, seu etiam ordinaria vel alia quacunquē auctoritate pro tempore suffulti, in Ecclesiis illarumque Decanis & Capitula singulosque Canonicos & personas huiusmodi aut eorum aliquem utpote prorsus exemptos, etiam ratione delicti, contractus vel rei de qua ageretur, ubicumque committatur delictum, in contractus; aut res ipsa consistat, jurisdictionem superiorem, visitationem, procuracionem, correctionem, Dominium & potestatem aliquomodo exercere, aut in eos, seu eorum aliquem, excommunicationis, suspensionis & interdicti, seu qualvis alias sententias, censuras & penas promulgare nequeant quoquo modo, necque per quoscumque iudices, commissarios, delegatos, subdelegatos etiam causarum dicti Palatii auditores & S. Romanae Ecclesiae Cardinales tam in dicta curia quam extra eam in quibuscumque causis & quavis earum instantia nunc & pro tempore pendentes interpretari, sententiarum, iudicari & diffiniri debere, sublata eis cuilibet eorum quavis & aliter interpretandi, iudicandi, sententiandi potestate, facultate & auctoritate, omnesque & singulos processus, sententias, censuras, & penas quos & quas per Episcopos, Archiepiscopos & alios ordinarios iudices superiores, eorumque Vicarios, Officiales & Procuratores, nuntios & commissarios praedictos, seu eorum aliquem, haberi, institui aut promulgari, nec non quicquid secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter fieri & attentari contigerit, quaecumque pro tempore in defectu, nulla, irrita, inania, nulliusque momenti vel roboris fore & esse decernimus. Nec non duos unum videlicet per Civitatis & alterum per Diocesis Leodien. Ecclesias praedictas pro Ecclesiis extra Dominia Archiducis Austriae & Brabantiae pro tempore existentibus, & duos alios ex Decanis supra dictis pro omnibus Ecclesiis sub dictis Dominis dictae Diocesis assumendos in visitatores dictarum Ecclesiarum constituimus & deputamus, & in illis circa earum personas tam in capitibus quam in membris quoties oportuum fuerit, debita visitationis officium auctoritate nostra exercere valeant, ordinarii loci & cuiusvis alterius licentia super hoc minime requisita ac Sancti Petri Leodien. & eiusdem Sancti Petri Lovanien. ac Sancti Ioannis Bafcoducen. dictae Diocesis Ecclesiarum Decanis nunc & pro tempore existentibus, & eorum cuilibet in solidum, & quascumque personas Ecclesiarum praedictarum

rum à sententia excommunicationis, quàm ob violentiam in personas Ecclesiasticas manuum injectionem incurere pro tempore contigerit, nec non à quibuscumque eorum peccatis, excessibus, criminibus & delictis de quibus verè contriti & ore confessi fuerint, dummodo eidem Sedi specialiter reservata non existant, vel talia non sint, propter quæ dicta sedes veniat merito consulenda in forma Ecclesiæ consueta, dicta autoritate absolvere, eisq; pro modo culpæ penitentiam salutarem injungere, cum eis super omnibus & singulis in quibus dictus Episcopus Leodien. pro tempore existens quacumque autoritate dispensare possit, & quibuscumque Sacerdotibus secularibus vel cujusvis ordinis regularibus, etiam curam populi seu alia Privilegia desuper non habentibus vices suas ingerere vel in specie committere, subdelegare valeant, plenam & liberam licentiam & facultatem concedimus, non obstantibus litteribus, causis & aliis præmissis ac felicis recordationis Innocentii Papæ IV. prædecessoris nostri contra exemptos quæ incipit, Volentes, & quibusvis aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, nec non litteris prædictis ac dictarum etiam Leodien. Ecclesiarum juramento confirmata, Apostolica vel quavis firmitate alia noboratis statutis & consuetudinibus, Privilegiis quoque indultis & litteris Apostolicis Ecclesiis prædictis aut aliis quovis modo & etiam motu proprio & ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, etiam consistorialiter & sub quibusvis verborum formis & expressionibus, & cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, fortioribus, efficacioribus & insolitis clausulis irritantibusq; & aliis decretis concessis ac etiam per nos, & dictam sedem etiam iteratis vicibus approbatis, innovatis, & de novo similiter concessis, quibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus plena, expressa, specialis, specifica & individua ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales id importantes mentio seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma servanda foret, tenoris hujusmodi præsentibus pro sufficienter expressis & insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque volumus autem quod præsentium litterarum transumptis, manu alicujus publici notarii subscriptis & sigillo alicujus Episcopi vel Episcopalis aut superioris curiæ muniti, ea prorsus fides ubique in iudicio & extra adhibeatur, quæ adhibetur originalibus litteris si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, communitiois, suppletionis, extentionis, ampliationis & voluntatis infringementis vel ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se novet incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis Domini millesimo quingentesimo duodecimo tertio, Id Augusti, Pontificatus nostri Anno nono.

Quæ

QUAESTIO SEPTUAGESIMA OCTAVA.

Violatores exemptionum aut conservatoriarum, an incidant in Ecclesiae censuras.

SUMMARIUM.

1. Ignorantium diversa species earumque explicationes.
2. Scienter violantes privilegia exemptionum, incidunt in censuras Ecclesiae.
3. Idem si per ignorantiam crassam.
4. Qualis causa excuset ab excommunicatione.
5. Differentia fori interioris, & exterioris.
6. Censurae aliae sunt legis, aliae hominum.
7. Exemptiones aliae mediatae, aliae immediate.

Distingendum inter violantes scienter & ignoranter. Rursus ignorantia dividitur, vel ignorantia crassa, vel affectata, vel invincibilis, crassa ignorantia est, qua quis ignorat id quod communiter omnes sui ordinis sciunt, & quod quispiam scire debet & potest, diciturque crassa & lupina, quia caesatur delicta & pigritia perveniendi ad scientiam ejus, ad quam quis tenetur. *DD. cap. ignorantia de Reg. Jur. in 6. Gregor. Saurus in thesaur. Theol. Moralis lib. 1. cap. 18. num. 4.* Affectata ignorantia est, cum quis ignorat, quia scire non vult, quod scire debet & potest. *Greg. Saurus d. loco.*

Invincibilis quae & justa & probabilis dicitur, est, non quae simpliciter vinci non possit, sed quae manet, postquam quis debitam diligentiam adhibuit, quali ignorantia homines sui status communiter post debitam diligentiam laborant, ut latius in explicatione specierum ignorantiae habetur *apud Navar. in manuali cap. 23. num. 45. & 46. & ejus discipulum Covarruviam cap. alma mater pag. 1. §. 10. num. 17. de sent. excom. in 6. Gregor. Saurus d. cap. 18.*

His breviter praemissis, dico, scienter violatores Apostolicarum exemptionum, incurere, ultra censuras per privilegia comminatas, excommunicationem Bullae ecclesiae Domini, quam incurrunt, qui Ecclesiae Romanae jura & superioritates infringunt, uti alio in loco ostendi, *lib. 4. quaest. 75. de juris. ordin. in exempr. idem concludendum est de iis, qui in ignorantia crassa aut affectata versantes, eadem Ecclesiae Romanae jura violant. Navar. d. c. 27. n. 16.* ejusmodi enim crassa & affectata ignorantia dolum

dolum præsumptum & contemptum complectitur, qui sufficit ut quispiam excommunicationum censuris possit innodari. *Navar. in Manuali d. cap. 23. num. 45. & 46. & cap. 27. num. 16.*

4 Qua quidem in ignorantia specieij versari non dicuntur, quos iusta causa potest excusare. *Navar. in d. cap. 23. num. 43. Archid. ca. utinam d. 76. Abb. in Rubr. de observat. sejuniorum. illa autem causa videri debet iusta, propter quam Pontifex si ei supplicaretur, supplicentem excusaret. arg. gloss. l. tale pactum §. qui provocavit ff. de pactis, ut & causa quæ bona fide pro iusta habetur, & ob quam nisi talem eam iudicaret, nihil committeret. *Navar. d. num. 43.**

5 Idque ita in foro conscientia possit sustineri, sed in foro exteriori seu contentioso contraveniens non ideo ab ab impetranda absolute liberaretur, quia adversus eum qui Ecclesie Romanæ jura violat, militat præsumptio quæ in foro exteriori eum gravat onere absolute postulanda. *Cardin. Sabarella Clem. 1. pr. quest. 39. num. 22. in fine de privileg. secus autem in foro poli seu conscientia, in quo sola veritas, non autem fictio aut præsumptio consideratur, Alciat. l. quinque pedum C. de quinque pedum præscrip. cap. tua de sponsal.*

Et quidem ita diversimode inter forum poli seu conscientia & forum fori seu contentiosum statutum est. Quantum enim cælum à terra differt, tantum differt conscientia forum à contentioso. *Gomesius ad Reg. Cancell. tit. de non judicando secundum form. supplicationis quest. 14. quod vario exemplorum genere communitatum reliquit Alciatus l. quinque pedum vers. anno tantum in primis C. de quinque pedum præscrip.*

6 Itaque censurae quas conservatores infligunt violatoribus exemptionum, de quibus scripti *questione septuagesima*, sunt censurae hominis, at vero censurae de quibus in præcedente questione quas violatores exemptionum incurrunt, sunt censurae legis, hoc est Bullæ cænæ Domini, quæ inter species censurae legis refertur. *Navar. d. cap. 27. num. 73. Sayrus d. cap. 4. num. 22. ut & sunt censurae quæ à jure adversus Ecclesiasticæ libertatis temeratores proferuntur, de quibus ego quædam supra scripti Scholio. 7. Idque ita obtinet in violatoribus exemptionum immediatum, secus verò in exemptionibus mediatis, de quibus vide alio in tractatu de Jurisdic. ordin. in exemptis lib. 1. quest. 2. In his enim censurae legis non aliter incurruntur, quam si ita specialiter statutum sit.*

QUESTIO LXXIX.

Conservator quæ observare debeat, antequam Excommunicationem ferat.

SUMMARIUM.

1. Conservator ante excommunicationem debet habere apathiam.
2. Debet pretermittere trinam monitionem & num. 12.
3. Monitio præmittenda quandoque non est & num. 5.
4. Monitio debet esse personalis, aliquot casibus exceptis.
5. Episcopus non admissus in sua visitatione, potest sine prævia monitione excommunicare.
6. Prelati Regulares an sine monitione excommunicare suos. Monachos possint.
7. Delictum in præsentia iudicis, potest sine monitione prævia coerceri.
8. Item si excommunicatio sit Canonis aut executoris.
9. Excommunicatio lata, monitione non prævia an subsistat.
10. Quid si delegatus non possit procedere nisi prævia monitione.
11. Qualis & quanta debeat esse dilatio.

Primò debet, si culpa coram Deo vacare velit, liber esse & immunis ab omni odio & amore, neque ex animositate, sed simplici iustitiæ zelo, & ex suo officii debito sententiam ferre, neque etiam in ea lata sibi complacere, seu ut est in proverbio, in sinu gaudere. *cap. sed cum medicinalis de sent. excomm. in 6. Greg. Sayrus in Thesuro Theolog. Moralís lib. 1. quæst. 12. n. 2. & 3. gloss. cap. in summa c. Episcopus §. si ergo 11. quæst. 3. in cap. sacro verb. iusta fuerit de sent. excomm. Covarru. ca. alma mater in pr. n. 10. de sent. excomm. in 6.*

Secundò, necesse est, ut præcedat trina monitio, *cap. sacro, cap. contingat 2. de sent. excomm. cap. Romano eod. tit. in 6. cap. reprehensibilis de appell. gloss. cap. statimus verb. monitionem de app. in 6. Socin. cap. perpendimus num. 67. & 91. de sent. excomm. Nav. in Manuali. 27. n. 10. & 11. Covar. d. c. alma mater par. 1. §. 9. n. 4.*

Ratio est, quia excommunicatio non solet ferri, nisi ob inobedientiam & contumaciam. *Sayrus d. lib. 2. cap. 9. num. 32.* & quidem ad instar medicinæ corporalis *ca. cum medicinalis de sent. excomm. in 6.* Sicuti autem in medicis corporalibus procedi solet à medicinis levioribus ad fortiores, ita & in spiritualibus utendam prius est admonitionibus & comminationibus, deinde excommunicationibus, *Sayrus d. cap. 9. num. 32.* Quod intellige, nisi aliquid à jure vel hominè mandat ut sub pœna

H b

ex-

3 excommunicationis latae sententiae, quia tunc non requiritur trina monitio, sed contraveniens statim est communicatus. *Joan. de Eignano de censuris, Angel. in summa verb. excommunicatio l. nu. 5.* Debetque fieri monitio testato & in personam excommunicandi, non vero ad ejus domum. *DD. c. fin. de eo qui mittitur in possess. Fel. c. cum sit Romana num. 13. § 14. de app. Socin. c. nulli n. 3. de sent. excom. Rot. decif. 28. num. 5. de app. in antiquis. Covar. d. cap. alma mater part. 2. §. 9. nu. 4.* Quod autem dixi de monitione personali, restringe 1. nisi reus latitaret, 2. nisi semel fuisset monitus, 3. nisi altera monitionum pervenisset ad illius notitiam, 4. nisi quis iterum excommunicetur, eo quod ineptè fuerat absolutus. *Late Gregorius Sayrus d. c. 12. n. 12. §. 1. Covarr. d. §. 9.*

Similiter monitio necessaria semper non est, & quidem primò in factis notoriis. *Fel. cap. sacro de sent. excom. ad instar citationis,* quæ in notoriis non requiritur, nam ut *Apostolus 1. Cor. 5.* communicasse refertur fornicatorem absentem & notorium. *d. cap. cum sit Romana.* quod tamen non simpliciter concedendum est, sed cum distinctione, quam adfert *Covar. d. cap. alma mater part. 1. §. 9. nu. 6. Abb. d. cap. cum sit Romana numer. 32.* ubi etiam *Gloss. Gregor. Sayrus d. cap. 12. num. 17.*

Secundò, necessaria non est monitio, quoties periculum est in mora. *Gregor. Sayrus d. loco num. 18.* excommunicatio enim quæ medicinalis est. *d. c. cum medicinalis,* quoque moram non potest pati, juxta illud *Ovidii lib. 2. Rem. amor*

*Vidi ego quod fuerat primò sanabile vulnus
Dilatatum longa damna tulisse mora.*

Tertiò, nisi excommunicatio feratur per modum legis aus statuti generalis vel futuris culpis. *Fel. d. c. cum sit Romana n. 21. Covar. d. §. 9.* Quartò, nisi excommunicatio feratur ab aliquo non quasi à iudice, sed quasi vicem partis agente ut esse potest Conservator, qui excommunicationem fert contra occupantes res exemptorum aut eorum privilegia violantes, *cap. dilecto de sent. excom. in 6. Sayrus d. cap. 12. num. 20. Abb. c. venerabili num. 3. de censibus. Fel. d. cap. cum sit Romana n. 6. Socin. d. c. perpendimus num. 122.* Etenim monitio adhibetur, cum iudex uti iudex procedit, *arg. cap. sacro,* ergo secus si non ut iudex procedat, *arg. ca. nonno de presump.* Unde licet qui inferant Episcopum in sua visitatione non admissum ab eo qui se exemptum prædendit, posse nulla alia prævia monitione ad excommunicationem procedere, *Sayrus d. c. 12. n. 20.* verum hunc casum refellit *Covar. d. c. alma mater §. 9. n. 6.* requirrens ut minus unquam præmonitionem, Quintò, sunt qui eandem theoriam restringant in Prælati Regularibus, ut sine monitione possint excommunicare suos Monachos, verum & hanc restrictionem alii non admittunt, ut est videre apud *Covar. d. loco, Sayrus d. cap. 12. n. 2. & alios ab aliis laudatos.* Sextò, nisi delictum commissum sit in præsentia iudicis, *Fel. d. c. sacro n. 7. Covar. d. §. 9. n. 6.* Septimò, nisi excommunicetur ab homine qui ob idem delictum excommunicatus est à iure, *Abb.*

Abb. d. c. perpendimus nu. 119. Sayr. & Covar. d. loco. & ita de rigore juris, licet de equitate ut minus unicum nominationem praequirat Sayrus d. loco n. 24. Nisi is qui excommunicat, sit purus executor, Sayrus d. cap. 12. num. 25.

Sed an si sine monitione feratur excommunicatio subsistat, Gregorius Sayrus dicit subsistere & late id probat d. c. 12. n. 16. Abb. d. c. reprehensibilis nu. 13. Fel. d. c. cum sit Romana n. 15. Socin. d. c. perpendimus n. 132. Navar. in manuali ca. 27. n. 11. & in c. cum contingat in 5. causa nullitatis n. 6. de Rescriptis late Abb. c. illud de clero excommuni. Covarr. d. c. alma p. 1. §. 9. n. 7. licet iudex ita ferendo peccet d. cap. sacro. Ratio, quia excommunicatio vires sumit non ab admonitione, sed ab iurisdictione & clavis Ecclesiae. Abb. cap. excommunicatio nu. 10. de Rescriptis, Fel. d. nu. 16. Rom. conf. 314. Navar. in ca. cum conting. in 5. causa nullitatis de Rescriptis. Covarr. c. alma ma. in §. 9. n. 7. de sent. excom. Sunt tamen qui distinctionem adhibent inter ordinario- rum & delegatorum. Multis in reperi. verb. citato. Felin. sibi contrarius d. cap. sacro num. 2. Sed ea reticetur, nisi in casu quo delegato talis forma procedendi delegati esset nulla enim si formam admonitionis praescriptam omiserit, sententia delegati esset nulla ob formam non servatam. Fel. d. cap. cum sit Romana num. 15. Covar. d. §. 9. n. 8. Navar. in d. quinta causa nullitatis numer. 7. vers. non obstat secundo. Sayrus d. cap. 12. n. 26. in fine.

Limita iterum, quod dixi sententiam monitione non praevia latam subsistere, nisi citationi non adiceretur clausula justificatoria nisi causam. Innoc. c. proposuit de concess. prob. Oldra conf. 81. Navar. in Manual. d. c. 27. n. 11. Sayr. d. ca. 12. num. 28. Secundo, nisi excommunicatio ferretur adversus excommunicantes cum excommuni- cato. Sayr. ibid. n. 29. Tertio, nisi iudex dicat se monitionem non adhibuisse, quia de iure non erat necessaria. Tunc enim si necessaria erat, ipso iure nulla erat, propter errorem juris quem continet. Sayr. ibid. n. 27.

Sed & ut competens sit monitio, quaritur qualis esse debeat, Respondeo debet esse trina & canonica cum sufficienti temporis intervallo. Covarr. d. §. 9. cap. consti- tutionem de excom. in 6. Sayr. ibid. n. 32. & 33. ita ut biduum saltem inter unamquamque illarum intercedat, d. cap. constitutionem vers. observent aliquorum dierum competentia intervallo, Socin. d. loco n. 112. Navar. d. cap. 27. n. 11. potest tamen fieri una monitio pro tribus. Sayr. d. cap. 12. n. 35. statque ejusmodi monitionis terminus in ju- diciali arbitrio, d. cap. constitutionem. Sayr. d. loco num. 36.

QUAESTIO LXXX.

Quid si quispiam sit Conservator, qui utramque habet jurisdictionem, spiritualem scilicet & temporalem, an utramque poterit exercere.

SUMMARIUM.

Multi Praelati utrumque habent gladium, possuntque uti utroque gladio.

Multi sunt Praelati, qui utramque habent quibusdam in locis jurisdictionem, scilicet spiritualem & temporalem. Queritur nunc, an si tales Praelati sint Conservatores, possint adversus sibi subditos qui Privilegia violant, spiritualem & temporalem jurisdictionem, pro arbitrio suo exercere. Respondetur posse, arg. cap. dilecto de sent. excom. in 6. cap. per venerabilem versat autem in patrimonio qui filii sunt legitimi, cap. si duobus de app. cap. Romana in fin. de app. in 6. Host. in summa §. quis possit excommunicare vers. necdum autem jus. Jo. de Lignano tract. de censuris §. oblatuus incip. Sylvester verb. excommunicatio 1. nu. 6. vers. nos Praelatus. Stephanus Costa rep. cap. cum medicinabilis num. 15. de sent. excom. in 6. Angel. verb. excommunicatio 1. §. 5. Greg. Sarrus in Thesauro Theol. Moralís lib. 1. cap. 5. nu. 30.

QUAESTIO LXXXI.

Quae sit differentia inter censuras, quas violatores Exemptionum incurrunr, & eas, quas Conservatores violatoribus Exemptionum infligunt.

SUMMARIUM.

1. Causa efficiens excommunicationis est homo & lex.
2. Excommunicatio hominis, qua dicatur.
3. Excommunicatio Canonis qua dicatur.
4. Excommunicatio legis & hominis differunt.
5. Excommunicatio legis non requirit monitionem precedentem.

Scripti

Scripsi in quaestione septuagesima, conservatores non debere nisi plumbeo pede, ac magna cum maturitate cessantibus aliis remediis ad excommunicationum censuras proficere, quaestione autem septuagesima octava ostendi, violatores exceptionum censuras excommunicationum incurrere. Quaestio nunc est, quae sit differentia inter has & illas censuras. Cui quaestioni antequam respondeam, praenotandum est, in jure duas poni efficientes causas excommunicationum, scilicet hominem & legem; *Abb. in Rubr. de sent. excom. Angel. in summa verb. excommunicationo 1. Covar. cap. alma mater. §. 10. de sent. excom. Gregor. Sayrus in thesauro Theol. Moralium lib. 1. cap. 4. num. 22. cap. 18. num. 7.*

Excommunicatio hominis, quae & judicis dicitur, est quae fertur pro contumacia vel offensa, non intentione constitutionis generalis faciendae, quae in perpetuum durat, sed ut alicui personae aut personis, collegiis universitatibusque particularibus, seu alicui particulari negotio consulatur ad tempus.

Excommunicatio legis est, quae fertur jure aut statuto seu constitutione generali, *DD. jam citati, Marianus Socin. cap. perpendimus num. 49. usque 74. de sent. excom.*

Praenotandum secundo, multas & graves esse differentias inter excommunicationes ab homine vel à lege, quas quidem exactè Marianus Socinus prosequitur, *d. loco.* Ideoque plurimum scire refert, an quis excommunicationem hominis vel legis incurrat, *Greg. Sayrus d. cap. 4. num. 22.* paucis excommunicatio hominis non est perpetua, nec incurritur pro illo actu, pro quo est lata, nisi quamdiu vivit ille qui est perceptor, vel quamdiu manet in officio, quod intellige quo ad eos, qui eam non incurunt, antequam is moreretur vel officio privaretur. At vero excommunicatio legis durat indistincte etiam mortuo canonis & constitutionis conditore, uti de Bulla cenae Domini testatur *Navar. in Ma. cap. 27. num. 73. Gregor. Sayrus d. cap. 4. num. 22.*

Rufus excommunicatio legis praecedentem monitionem non requirit, *Fel. cap. cum sit Romana num. 21. & cap. sacro num. 5. de sent. excom. Navar. cap. cum contingat in quinta causa nullitatis num. 4. de Rescriptis. Gregor. Sayrus d. lib. 1. cap. 12. num. 29.* lex enim seu Canon, aut constitutio semper loquitur, semper admonet, ne quis contrafaciat. *1. Arian. C. de haereticis.* & ideo unusquisque satis semper esse censetur admonitus ab ipso jure, Canone vel constitutione, *Gregor. Sayrus d. num. 19. in fine.* at vero excommunicatio hominis praecedentem monitionem & quidem trinam regulariter requirit, *Gregor. Sayrus d. lib. 1. cap. 12. nu. 5. cap. sacro, cap. contingit 2. de sent. excom. cap. Romana eod. in 6. Socin. d. cap. perpendimus num. 67. & 91.* dixi regulariter, quia certis in quibusdam casibus omiti potest monitio vel certe trina illa monitio, ut ex amussim observetur, non est semper necesse, uti limatius & exactius videre potest apud Doctores jam laudatos.

QUÆSTIO OCTUAGESIMA SECUNDA.

An excommunicatis detur adversus excommunicantem ob excommunicationem injustam actio?

SUMMARIUM.

1. Excommunicans injustè se potius quam alium illaqueat.
2. Excommunicans injustè, tenetur actione injuriarum.
3. Excommunicans injustè, tenetur ad dam-
- na & interesse.
4. Excommunicantem injustè error non excusat.
5. Excommunicatus injustè agere potest injuriarum, etiamsi non appellaverit.

Affinis est hæc quæstio duabus aliis antecedentibus, scilicet quæstioni 22. & 73.

In qua prænotandum, conservatorem injustè quempiam excommunicantem, se potius quam eum quem intendit ligare atque dehonoreare *cap. si habes cum 4. cap. seqq. 24. quæst. 3.* tunc enim contingit, quod Dominus Hieronymus scribit *cap. si quis non recto 24. quæst. 3.* ut is qui non recto judicio foras mittitur intus sit, & ille foris, qui intus videtur retineri, ac ut dum indiscretè excommunicationis censura decernitur, excommunicans sacrilegium incurrat, *cap. non in perpetuum 24. quæst. 3.* ac ab ingressu Ecclesiæ à qua alium arcere volebat, ipsemet arceatur, *Innoc. cap. sacro num. 2. de sent. excom.*

2. Prima itaque actio qua injustè excommunicans tenetur, est injuriarum, *glo. cap. non in perpetuum 24. quæst. 3.* & alii quos citavi, *lib. 4. quæst. 101. de jurid. ord. in exempt. Navar. cap. cum contingat rem 2. num. 23. de rescriptis. Innoc. d. cap. sacro num. 6. & 7.* Ratio est, quia qui aliquem excommunicat injustè, vocat eum implicate inhonestum & personam turpem, *Soe. conf. 45. Anton. cap. constitutus de purg. Canon. Lanclois. de attent. par. 2. cap. 12. ampl. 15. num. 49. & 48.* signanter autem, si aliunde animositas & dolus possit deprehendi, *l. nec magistratibus ff. de injuriis quem satis colligi. ex juris ordine non servato late ostendit Joannes Gausfredus cap. sacro num. 33. de sent. excom. cujus proinde præsumptionem judex debet à se avertere, l. si non concili C. de injuriis.*

Secunda ad damni totius præstationem, quod injustè excommunicatus percellus, *cap. sacro de sent. excom. ubi Innoc.* Nam uti Pontifex rescriptis, *d. cap. sacro cum adveclis* excommunicationem de injusta excommunicatione constitit, excom-

excommunicator condemnatur ab interesse excommunicato, alias nihilominus si culpe qualitas postulaverit, superioris arbitrio puniendus, cum non sit levis culpa tantam poenam infligere in soliti, text. d. cap. sacro.

Quod adeo verum est, ut talem excommunicatorem qui tam graviter sine colore erravit, probabilis error excusare non possit, arg. l. lata culpa ff. de verb. sig. cap. igno-
rantia de reg. juris in 6. Navar. d. cap. cum contingat. Rem. 2. num. 44.

Dixi sine colore, error enim qui in prudentissimum cadere potest, posset eum excusare, glo. d. cap. sacro verb. probabilis error de sent. excomm. Sed quid si injuste excommunicatus non appellavit, sed excommunicationi acquievit.

Respondetur, dari nihilominus ei actionem, *Gaufredus d. cap. sacro nu. 17. ubi etiam hinc.* Id quod ego prolixius in quaestionibus de viginti duum virali foro ostendi.

QUESTIO LXXXIII.

Rompeta si in jus coram ordinario vocentur, qualiter poterunt sibi consulere.

SUMMARIUM.

1. Rompeta sunt exempti.
2. Exceptio dilatoria oriens post litem contestatam, opponi potest.
3. Exceptio dilatoria si renuncietur, potest appellari.
4. Executor de nullitate aut iniquitate sententiae cognoscit.
5. Rompeta excommunicari non potest.
6. Rompetarum infinitus numerus.

Eugenius quartus Pontifex Rompetas exempti ab omnimoda jurisdictione, ita ut neque personaliter, neque realiter in jus vocari possint coram qualicumque iudice, neque etiam qualicumque sententia pulsari, dum Romam veniunt causarum aut negotiorum suorum gratia, pro ut nec quamdiu Romae earundem suarum causarum & negotiorum gratia moram trahunt ac inde recedunt, uti plenius videre est ex eisdem *Eugenii extra vagante. incip. divina de privilegiis in extravagantis communibus.*

Itaque si contingat quempiam Rompetam in jus vocari coram suo ordinario, aut coram eodem habere litem pendentem, quaeritur quibus remediis sibi possit consulere.

Respon-

Respondetur posse coram eodem ordinario obijcere exemptionem hanc dilatoria ex Eugeniã constitutione, idque ante litem contestatam, exceptio enim dilatoria etiam quæ post litem contestatam oritur, potest etiam tam ante quam post litem contestatam opponi, *cap. infamante de offic. del. Abb. cap. unico num. 5. de oblig. l. 1. C. de consortis ejusdem lris & ego lib. 2. de iurisdic. ord. in exempt. quæst. 16. nu. 1. & seqq. alio in loco latius id ostendo.*

Respondetur secundo, si ordinarius ejusmodi exemptionem ulterius procedens contemnat, Romipetam posse coram superiore per viam appellationis aut quærelæ id emendare, per vulgatam illam juris doctorum theoriam, quod appellatio, quærela, aut alia similia remedia sint ad instar tericiæ adversus iniquos iudices iniquaque sententias, *l. 1. & seqq. ff. de appellat.* Imo vero posse coram eodem met ordinario in ipsa executione de nullitate ejusmodi processus atque sententiæ vel principaliter, vel incidenter opponere, uti latius videre est ex doctrina Sebastiani Vantii, *tract. de nullitat. coram quo de nullitate agi posse.*

Haber enim hæc Eugeniã constitutio clausulam irritantem, quæ inficit totum processum atque sententiam qualemcumque, de cujus equidem clausulæ energia latius superque scripsi alius in locis.

Respondetur tertio. Posse etiam coram qualicumque executori aut sub executori de ejusmodi nullitate opponere, executorque processum & sententiam tali labe & nullitate vitiatam executioni non mandabit. Quia executor sententiam, quam ei constat esse nullam, executioni mandare non tenetur, *glo. cap. pastoralis §. quia vero de officio delegati. Navarr. cap. cum contingat Remedio 4. in pr. vers. quomodo de rescriptis.* Idque etiam si Romipeta excommunicationum à censuris esset in eodatus, Romipeta enim excommunicari non potest, *d. extravag. divina*, & consequenter executor ejusmodi excommunicationes nullitate laborantes attendere non debet, *late Navarr. d. cap. contingat Rom. 4.* quippe ut mandatum iudicis quod nullum est nec excuset nec acculet, sed inutile sit atque subventaneum, *Bart. l. i. iuste ff. de acqu. poss. Navarr. d. cap. cum contingat Rem. 2. num. 42.* Verum quia Eugeniã hæc neq; glossis, neque commentariis à nemine quem viderim illustrata est, multum quoque sit ingens, quæ Romanam quotidie, uti testatur idem Eugeniã *de extravag. divina in pr.* veluti ad omnem mundi partibus confluit, hinc visum fuit paulò ulterius rem repetere, & quædumculis non infrequentibus eandem Eugeniã illustrare.

Quæro itaque.

QUESTIO LXXXIV.

An indistincte omnes Romipetæ privilegio hujus Eugeniæ gaudeant.

SUMMARIUM.

1. Romipetæ ii solum censendi, qui negotiorum causâ Romam petunt.
2. Præmium dicitur causâ finalis constitutionis.
3. Ratio est mens legis.

Non tamen, sed ii tantum, qui causarum & negotiorum suorum gratia Romam petunt; Pontifex enim in præmio hujus constitutionis id exprimens, sicuti iudicat hanc suam fuisse intentionem, ut ii solum hoc privilegio fruantur, qui negotiorum aut causarum ergò ad Urbem divertunt, Rom. cons. 15. incip. *visio themate consultationis l. ult. ff. de hered. instit. l. 1. ubi Barib. ff. de origine juris. Præmium enim dicitur ratio & causâ finalis constitutionis, Bald. d. l. fin. Ratio autem, quæ est mens legis seu constitutionis, nihil aliud est, quàm ipsa lex & constitutio, licet pater §. distictissimi ff. de leg. 2. Dynus trad. de autoritate glosse num. 21. præses in locis à locutione legis larga. Quæ ab iplo præmio semper est regulanda, latè Navar. cap. si quando except. 8. nu. 1. de Rescriptis.*

QUESTIO LXXXV.

Quid si quis peregrinandi aut devotionis causâ Romam petat.

SUMMARIUM.

1. Peregrinantes gaudent Privilegio Romipetarum.
2. Religionis favor alios excelsis favoretes.
3. Quid si quis recreandi causâ Romam petat.

Et causâ hæc est, ob quam quispiam Privilegio hujus Eugeniæ gaudere possit, uti Pontifex satis insinuat in præmio istius constitutionis in vers. pro animarum salute querenda, major enim est favor religionis & animæ quàm libertatis, Philipp. Francus in sua dispositione petitori dubio 3. num. 16. in causarum negotiorum

negotiorumque temporalium. Quid vero si quis animi seu recreationis causa Romam petat. Licet favorabilis sit recreatio, uti superius ostendi, §. de immo Scholio 170. an & hæc causa ad hanc constitutionem extendi possit, nunc non disputo.

QUÆSTIO LXXXVI.

Quid si Romipeta delinquat, an privilegio Eugeniae gaudeat.

S U M M A R I U M.

1. Romipeta delinquens Privilegio non gaudet.

Respondetur quod non. Alphonsus Vinaldus ad Bullam Cœna Domini, no. 28. Gregorius Sayr. in Thesaur. Theol. Moral. lib. 3. cap. 14. num. 8. Reatus enim omnem honorem solet excludere, cap. Privilegium 11. quest. 3. l. 1. C. ubi Seminu. quous C. de dignitatibus, lib. 12.

QUÆSTIO LXXXVII.

An hæc Eugenia eximat Romipetas à Jurisdictione Ordinariorum quo ad lites ceptas.

S U M M A R I U M.

1. Exemptio concessa motu proprio, extenditur ad causas pendentes.
2. Privilegium superveniens non eximit à jurisdictione iudicis qui prevenit.
3. Per preventionem acquiritur jus pariter.
4. Pontifex non censetur velle in tertio quæstum tollere.
5. Romipeta non possunt progressum iudicis impedire.

Videtur quod sic, quia Exemptio concessa motu proprio, extenditur etiam ad lites pendentes coram ordinario, Clem. si Roma de prebendis Apost. ad Abbatem in cap. cum dilectus de jur. patr. Barib. l. 1. nu. 3. ubi etiam Apost. ff. de panis, & ego latius. lib. 2. de Jurisd. Ord. in Exemptio cap. 16. nu. 14. sed in contrarium est, cui & ego assentior, quod privilegium fori superveniens non eximat à jurisdictione iudicis qui prevenit, cap. proposuisti ubi DD. de foro compet. signanter etiam, quod consti-
tutioni

tutioni Eugeniana non insit clausula motus proprii, & si inesset, attamen ejus roboris non esset, ut noceri possit causa jam pendenti, *Fel. in Repert. verb. Privilegium sine pendente*. Id quod ego paulò uberius loco jam citato comprobavi. Quibus ego addo per preventionem judicii acquiri jus parti prosequendi & ad exitum juris ordine servato producendi causam coram iudice preventivo ceptam, *l. ubi ceptum ff. de iudicis*, cuius progressus si praetextu itineris Romani Pontifex sifteret, jus parti questum tolleretur, quod nunquam facere censetur, ut in regula Cancellariae de non tollendo jus questum declaratur, cuius explicationem plenam vide apud Joannem à Chokisier fratrem meum in suo ad Reg. Cancell. commentario, ad Reg. 16. Unde consequens est, adversus Romipetas non impediri lites ceptas, nec executiones rerum ante judicatarum, quia quamdiu sententia executioni necdum est demandata, his adhuc durare dicitur, *Rota noviss. dec. 33. num. 10. par. 3. Achilles à Grassis dec. 1. id late praedictis*, nihilque censetur perfectum, quamdiu aliquid superest peragendum, *l. cum silla manuum C. de his quibus ut indignis, fo. de Platea l. cum procuratores C. d. metalis, lib. 11.*

QUAESTIO LXXXVIII.

An Romipeta possit silti seu attestari,

SUMMARIUM.

1. Debitor fugitivus potest arrestari.
2. Protoproxia est iudicii limen & species.
3. Principem advenies arrestari non possunt, nisi periculum sit in mora.
4. Arrestari possunt Romipetae si agatur de chirographi recognitione.

Sunt qui prima facie responderent posse, quia debitor fugitivus potest arrestari, *Caccialupus fufe de debitore suspecto, Peck. de Jure sist. cap. 2. h. aut prator §. si debitor ff. qua. in fraudem cred.* sed verius est non posse.

Ratio est, quia Eugeniana irritat omnes processus motos Romipetis; Protoproxia vero, id est prima illa quasi velitatio & judicialis congressus ab arresto exordium sumens, processus est atque iudicii species. *Wamesius ca. meminimus 9. v. 3. de appellat.* quo autem removetur genus, removetur & quaelibet ejus species, *si causa cognita nisi DD. C. de transact. preses in locis legalib. loco à genere ad speciem.* Confirmari aliunde id posset, sicuti enim qui ad curiam Principis accedunt, arrestari non possunt, *Peck. de Jure sistendis cap. 5. nu. 11.* ita neque quia ad curiam Papae, id quod

quod ego limo, nisi quaestio derepente exurgeret de re peritura, aut quaestio-
tionem non admitteret, necessitas enim non habet legem. *l. 5. §. si quis viros ff. de
4. dam. infecto cap. quod non est licitum de Reg. Jur. in 6. ut & si de chirographo aut
obligationis ejus qui Romam discessurus est recognitione ageretur, est enim & hic
casus inter multos quos in unum congeffi, de jurisd. ord. in Exemptoi lib. 2. quest.
45. alii item sunt sexcenti, qui pro re nata & ex variis causatum figuris quotidie
oriuntur.*

QUAESTIO LXXIX.

A quo tempore quis censendus sit Romipetarum jure gaudere,

SUMMARIUM.

1. Iter adornare quando quis dicatur.
2. Quantum censi debeat tempus preparatorium ad iter.

Respondeo, ab eo tempore quo quis incipit vasa colligere, hoc est se com-
parare ad iter Romanum; iter enim nemo suscipere potest nisi prius viatica &
caetera ad iter necessaria preparaverit. Quo fit ut & illud tempus etiam cen-
seri debeat pars perfectionis, eodemque jure quo ipsa perfectio regulari, *l. qua de
toti ff. si pars hered. pec. praes loco à tota ad partem*, nam & concesso uno, censetur
omne id concessum, sive quo commodè id experiri non potest, *l. 2. ff. de jurisd.
om. jud. l. Penult. ff. de usu fr. Navarr. cap. novu. no. 3. m. 18. de judiciis*.

Cujus autem quantitatis esse debeat tempus illud preparatorium ad iter Roma-
num, diffiniri praecise non potest, sed relinquendum est arbitrio judicis, qui illud
discernat ex qualitate rerum & personarum, *l. continuis §. cum ut ff. de verb. oblig. l. 1.
C. de jure delib. Albertus Brunus de rebus dubiis Rubrica, de dubia diffinitione circa
tempus*.

QUAESTIO LXXX X.

Quanto tempore residere quis censeatur Romae, ut Privilegio hujus
Exemptionis gaudeat.

SUM-

SUMMARIUM.

1. Privilegium Romipetarum durat, quamdiu eorum negotia. Gessante causa, Privilegium cessat effectus.
3. Affectata absentia non prodest.

Eugeniana indefinite loquitur per verba habentia tractum temporis successivum, d. extrarag. divina verb. durante negotiorum & causarum huiusmodi profectio, moram trahentes & recedentes ab eodem. Itaque Romipeta tamdiu Romam degere censetur, quamdiu dure bunt negotia ob quae Romam petit, proinde cessantibus, cessare etiam censetur hoc Privilegium. Quia cessante causa, privilegium cessat effectus, cap. cum cessante de app. prout cessabit etiam Romipeta seu Romam degens affectet absentiam. Impedimentum enim affectatum regulariter non excusat. Tiraq. de Reir. conf. 1. §. 35. gloss. 4. num. 29. Fel. cap. fin. num. 5. de testibus moneta de distribut. quot. d. an. par. 2. cap. 15. num. 24. l. si an in provincia §. tam diu & l. hi qui ff. ex quibus causis majores. Abb. cap. exposuit num. 14. de dilat. quod multis exemplis late ostendimus alio in loco, hb. 4. de jurisd. et. ord. in exempt. quest. 71. ad instar legatorum; quorum legatio cessat statim ac finita est causa legationis. Barb. & DD. d. §. tam diu. Tunc enim cessat absentia iusta seu causaria de qua late Doctores jam laudati.

QUAESTIO NONAGESIMA PRIMA.

An & tempus reversionis sub Eugeniiana comprehendatur.

SUMMARIUM.

1. Romipetis imputatur etiam tempus reversionis.
2. Tempus reversionis quantum esse debeat.

Responderetur comprehendi, Pontifex enim disponit de moram trahentibus & recedentibus, idque etiam ostendit juris communis ratio, absentem enim ex iusta causa concedi & computari debet tantum residui temporis, quo possit redire in patriam, illudque reversionis tempus eodem jure regulatur, quo aliud tempus absentiae causariae, l. si cui in provincia §. tam diu l. qui mirantur §. fin. ff. ex quibus causis majores. Soletque pro reversionis tempore computari unus dies pro singulis viginti militibus Italicis, glo. §. tam diu l. 1. ff. si quis cant. l. 3. ff. de verb. sig. glo. cap. nannuli de

quæst. 5. num. 36. id certè arbitrio boni viri relinquendum est, uti plenius ostendi infra quæst. 106. Idque nisi aliud impedimentum vel antequam reditum accipiat, vel in ipso reditu superveniat, nam eo casu dicitur eadem ratio Romipetarum Eugeniæ constitutionis durare. d. §. tamdiu vers plane Rom. l. si vero §. de viro num. 230. fol. mar. Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 2. casu 153.

Q U Æ S T I O X C I I .

An statim post reditum ad patriam cesset hæc Eugeniæ.

S U M M A R I U M .

1. Reversis ex urbe tempusculum est concedendum ut quiescant.

Non tamen, sed reversis ex Urbe modicum temporis concedendum est ad res suas componendas & ad quiescendum, l. ab hostibus ubi Barib. §. sed quod simpliciter ff. quod met. causa. ego duos aut tres dies sarciculas componendi quiescendique gratia concederem per late notata à *Monsia de distribut. quotid. par. 2. quæst. 12. num. 49. & seqq.* vel certè judicantis id arbitrio pro qualitate rerum & personarum relinquendum. *Menoch. de arb. iud. lib. 2. cent. 1. casu 33. num. 1. & 2.*

Q U Æ S T I O X C I I I .

Quæ sit pena ordinatorum jurisdictionem in Romipetas exercitium.

Pateris Eugenius Pontifex IV. ipso facto excommunicatos esse decernit. Quæ quidem excommunicatio monitionem antecedentem non requirit, uti superius, *Quæst. 79. ostendi.*

Q U Æ S T I O X C I V .

Quis ab hac excommunicatione possit absolvere.

Nemo præter Papam, quia ipse absolvendi potestatem sibi reservat, præterquam in mortis articulo.

 QUÆSTIO XCV.

Exemptus an si quid rigore sententiæ, ab ordinario latae solvetur, possit solutum condicere.

SUMMARIUM.

1. Solutum vigore sententiæ concedi non potest. 3. Censura ordinarii in exemptos causam
 potest. Cast. l. eleganter num. 9. ff. condicet. in deb. in Iulianus ff. eod. l. 1. C. de
 condicet. in deb.
 2. Solventi indebitum duplex conditio 4. Metus reddit actum nullum,
 competit.

Videtur non posse, quia solutum autoritate iudicis aut sententiæ, condici non potest. Cast. l. eleganter num. 9. ff. condicet. in deb. in Iulianus ff. eod. l. 1. C. de condicet. in deb.

Deinde exemptus qui lata contra se sententia condemnatoria solvit, privilegio suo renuntiare censetur. Anchar. conf. 398, sed iis non obstantibus respondendum est, conditionem competere, Angel. Aretius conf. 6. & 7. quia sententia ordinarii in exemptum nulla est. Angel. d. conf. 6. & 7. Ego laicè de iurisdicet. ord. in exemptos lib. 2. quest. 40. non præstat autem impedimentum quod de jure non sortitur effectum, cap. non præstat de Reg. iur. in 6. Conditio inquam duplex competit, una indebiti. l. si fideiussor. §. in omnibus ff. Mand. Bari. l. 1. §. Et parvi num. 10. ff. quod vi aut clam. alia conditio sine causa, l. si fullo ff. de cond. sine causa Josephus sese de inhibitionibus & executione privilegiata cap. 1. §. 8. num. 30. gloss. l. si prætor §. Marcellus ff. de iudicis. Conferuntque ea quæ Romanus conf. 369. Respondit, sententias & censuras ab ordinario provenientes licet nullas aut injustas, causare justum metum, ob quem rescissio actus gesti conceditur. tot. in. ff. C. quod metus causa. Metus enim secundum quosdam reddit actus ipso jure nullos, aut secundum alios per sententiam, uti plenius videre est apud Navar. Conf. 10. num. 10. de iis qua vi metusque causa.

 QUÆSTIO XCVI.

Conservatores an cognoscere possint de causis criminalibus.

SUM.

1. Matrimoniales cause & criminales equiparantur.
2. Equiparatarum idem est iudicium, idque etiam in pœnalibus & à jure communi exorbitantibus.
3. Prælati inferiores qui ordinariam iurisdictioni præscripserunt, possunt eam non obstante Concilio Tridentino exercere.
4. Conc. Trid. non derogat iurisdictioni ordinaria.

Ostendi breviter hoc in tractatu, *quæst. 6.* conservatores de causis matrimonialibus cognoscere non posse. Idque nisi consuetudine, præscriptione aut conservatoriali diplomate aliud eis sit concessum. *Ad idem in causis criminalibus respondendum sit, breviter nunc etiam quaeritur.*

Idem respondetur, Matrimoniales enim cause & criminales equiparantur, *cap. pen. de Res. in integ. glo. Barb. & DD. l. 2. §. quacunque ff. de iur. iur. quando n. DD. cap. 1. postquam de elect. in 6. Navar. cap. pœna nu. 6. 13. 14. de pœnis. dist. 1. §. si postquam §. 1. Et §. fin. de elect. in 6. à jure communi exorbitantibus, glo. d. cap. si postquam §. 1. Et §. fin. de elect. in 6. à jure communi exorbitantibus, glo. d. quiservo persuaserit C. de furtis & in l. quod vero contra ff. de legib. præf. Everardi in l. cis legalib. loco à similit. vers. Et generaliter, uti uno viginti extensionibus constitutionis pœnalis ostendit Navar. d. cap. pœne per eos. de pœnis. dist. 1. fol. 374. tomo 1. que dijudicatio uti ante dixi à diplomate conservatoriali consuetudine vel præscriptione dependet. *cap. auditus de præscrip. Abb. cap. accedentibus num. 3. ubi Apost. de exceptis prælat.**

Ideoque si prælatus quispiam aut conservator ejusmodi civilem vel etiam criminalem iurisdictionem præscripserit, aut illam diplomate Papali acquisivisset, poterit eandem iurisdictionem exercere non obstante Concilio Tridentino, *sess. 24. cap. 20. vers. omnes cause de reform. concedente ordinario talium causarum cognitionem aut iurisdictionem.* Quia canones disponentes aut moderantes aut foventes iurisdictionem ordinariam, intelligi debent de iurisdictione ordinaria etiam inferiorum, genus enim propriè prædicatur de qualibet ejus specie, *Bald. l. 2. C. de iur. auctororum annulorum,* & ita ad explicationem hujus articuli Concilii Tridentini latè ostendit Navar. *Conf. 9. de Privilegiis & Gregor. Sayrus in floribus decisionum, l. 2. tit. 2. de foro competenti decis. 2. & elect. lib. 1. tit. 17. de offic. delegati decis. 1. & 2. fol. 25. Col. 4.*

Concilium enim Tridentinum concedendo seu excitando iurisdictionem inferiorum, non ea propter censetur iurisdictioni inferiorum derogasse juxta illud. *Quod non mutatur, quid stare prohibetur. l. precipimus C. de appellat. l. sancimus C. de testamentis Navar. d. conf. 9. Gregor. Sayrus in floribus decisionum jam citatis.* & si

& si aliter diceremus, violaremus multorum ordinum Privilegia, jurisdictionem criminalem in ordinis subditos habentes, uti late ostendit Navarrus *debo conf. 9. de privileg. per tot. Et conf. 23. eod. tit.*

QUESTIO LXXXVII.

An Conservatores Jus habeant incarcerandi.

Incarcerandi potestatem nemo habet, nisi is cui ultra jurisdictionem Imperium competit. *Barb. Et Bald. aut. ei qui C. de bonis aut. judic. poss.*

Ideoque iudices delegatos universitatum Rectores, ministerium aut collegiorum praefectos incarcerandi potestatem non habere, uti fusc ex jure docet Prosper Fatinacens, *lib. 1. quest. 27. n. 6. Boer. dec. 213. nu. 24. gloss. Et Bald. l. consentaneum C. quomodo Et quando iudex, eleganter Marfilis in pract. §. antiquam nu. 78.*

Quid autem de Conservatoribus censendum sit, paucis hic inquiri, & repeto quod alio in loco ostendi, *de jurisdic. ord. in exempr. lib. 4. quest. 111. nu. 16.* Conservatores recenleri sub categoria majorum iudicum, quibus imperium competit, & proinde eis etiam incarcerandi facultas abnegari non potest. Quod restringo, nisi conservatoriale diploma aliud suadeat, ut & nisi casus aliquis occurrat ab hac facultate exemptus, nam tunc si incarcerarent aut manus iniicerent, excommunicationis censuram incurrent, uti in materia Regularium tradunt Doctores, *Card. Sabarella Clem. frequens in pr. nu. 1. vers. 5. Rota de excessib. Pralat. Paulus Fuscus Episcopus Sarmensis in visitatio, lib. 2. cap. 20. num. 20. Paulus de Leasaris cap. si Clericos de sent. excom. in 6. Hieron. a Sarbo Capucinus in addu ad Alphons. a Casarubios de Privileg. Minorum Ordinum, quo fit, ut in similibus casibus sit superioribus Exemptorum relcribendum, Paulus Fuscus cap. 20. num. 20. iuxta etiam Bullam Clem. 8. editam anno 1598. septimo Kal. Martii apud dictum Alphonsum descriptum de qua nos quoque aliqua superius scripsimus §. 5. scolio 59. Et seqq. Et §. 6. scholio 74. Et seqq.*

QUESTIO LXXXVIII.

Quid si non incarceraverint, sed incarcerare conati sint.

K k

SUM.

SUMMARIUM.

1. Conatus an sit punibilis.
2. Lex poenalis non est extendenda.
3. Poena imposita incarcerandi, non est infugenda incarcerare volenti.
4. Quid si manus sit injecta.
5. Dispositum in uno casu, censetur etiam dispositum in alio casu illi aequiparato.
6. Constitutiones poenales ex identitate rationis extenduntur.
7. Constitutiones poenales Pontificum plerumque sunt favorabiles.
8. Incipiens delictum & non perficiens, tenetur ad poenam delicti.
9. Conatus qualiscumque an sufficiat.
10. Conatus in excommunicationibus occurrendis non sufficit.
11. Privilegiorum series est inspicienda.
12. Constitutio Papalis potest excommunicari, etiam ob solum conatum.

Nulla poena per legem humanam pro aliquo delicto imposita debet quae vel preparatione monstratam, nisi in casibus à jure expressis, cap. cum in cunctis §. fin. de elect. cap. perpetuo eodem tit. in 6. late Navarr. cap. si quis non dicam. tit. de sent. excom. dec. 76.

1. Ratio est, quia lex poenalis de uno casu ad alium casum non est extendenda cap. poenabilitate Navarr. de poenit. dist. 1. porro aliud est delinquere & delinquere velle, ut & aliud est attentare vel incipere illud, seu se ad illud preparare, ut proinde poena imposita incarcerandi non sit imponenda volenti vel incipienti. Navarr. d. cap. poenit. nu. 12. ideoque solus conatus injectionis manuum in clericos non inducit excommunicationem quam incurrit incipientes manus in clericos non inducit excommunicationem quam incurrit incipientes manus in clericos, Navarr. cap. si quis conatus ille abivisset in actum externum per injectionem manuum in incarcerandum, quia licet incarceration non fuerit secuta, tamen incarceration seu incarcerationis mandans periculum excommunicationis incurrit, satis enim est ad excommunicationem sola manus injectio. cap. si quis suadente 17. quest. 4. Tum quod cum duo casus reperiuntur à jure aequiparati, dispositum in uno casu, etiam si sit poenalis, extenditur ad alium, glo. cap. si postquam vers. proviso de elect. in 6. in Clem. 1. verb. Sacerdotes de offic. Vicarii Navarr. cap. poenit. nu. 14. de poenit. dist. 1. constitutionesque poenales ex identitate rationis trahuntur de persona ad personam, late Rom. cons. 4. 29 & de uno casu ad similem casum prohibetur, Rom. ibid. per l. libertum §. Senatus ff. de Rem. nupt. l. Senatus ff. de eod. l. filium habeo ff. ad Marced. Tum quia constitutiones

tiones Pontificum pœnales plerumque contineant favorem Ecclesiasticum & ideo extendendæ ad solas manuum injectiones, cap. sicut cuncti de elect. in 6. Navar. d. cap. pœna. Gregor. Sarrus in thesauro Theol. Moralit. lib. 5. cap. 26. d. cap. si quis suadente. Tum quod is qui inchoavit delictum sed non perfecit, tenetur ad pœnam delicti. Cardinalis Clem. ne in agro §. quia vero nu. 16. de excessib. Prælat.

Sed in contrarium stant multæ rationes, quas adfert Felinus in tractatu, quando conatus puniatur inserto sub fine decretalium fol. 115. inter quas est, sicuti statuta pœna delicta intelliguntur de consummatis Barib. l. 1. ff. ad l. Corneliam de Sicariis. & constitutiones Pontificum imponentes pœnam ipso jure, quia ad eam incurrendam qualicumque conatus non sufficit, cap. cum in cunctis §. per de elect. Fel. d. loco nu. 5. & quidem signanter in excommunicationibus incurrendis, in quibus non sufficit conatus, nisi concurrat ipsum factum. Card. cap. præterea requisitus de appell. Navar. sibi supra §. in tract. de datis & promissis pro iustitia vel gratia not. 8. Itaque ad Bullas & Pontificum constitutiones Privilegiique exemptionum semper est collinendum, cap. porro de Privileg. dudum enim est, quin constitutiones ipsum conatum excommunicationum censuris & aliis pœnis à legislatore comminatis coercete possunt. Navar. de datis & promissis pro iustitia not. 8. in fine.

QUESTIO XCIX.

Confessores Monialium exemptarum, an iisdem exemptionibus & conservatoriis gaudeant.

SUMMARIUM.

1. Confessores monialium exemptarum sunt exempti.
2. Monasteria monialium exemptarum reguntur ab Episcopo, uti S. Sedis delegato specialiter, sed non temporaliter.
3. Mythagogi seu patres monialium eodem quo moniales privilegio gaudent.

Sacra Congregatio respondit, gaudere, ordinariosque nullam auctoritatem aut jurisdictionem in ejusmodi confessarios seu mythagogis sibi posse vendicare, idque ex mente Concilii Tridentini uti refert Joannes Gallemart, in declarationibus ad Conc. Tridentinum sess. 25. cap. 19. vel aliis Regularibus reguntur de Monialium S. Sedi subiecta regi quidem ab Episcopo uti sanctæ Sedis delegato posse spirituali gubernio, sed non temporaliter. Porro mythagogos istos eodem quo

Kk 2

canonibus privilegio gaudere, probari & confirmari possent ex his, quae de familiaribus Exemptorum alio in loco attulimus, ad quem locum si usus sit, Lector recurrere poterit. *lib. 1. de iurisd. cl. ord. in exempt. quest. 30.* quadrantque ea quae hic etiam offendimus de Ecclesiis aut personis alicui ordini exempto pleno jure subiectis, quae hic non repeto.

QUESTIO CENTESIMA.

Exempti an post cautionem iudicio sibi iudicatum solvi coram ordinario praestitam, recurrere possint ad Conservatorem.

SUMMARIUM.

1. Exempti prorogare non possunt.
2. Cautiones tacitam habent conditionem, in quantum de jure teneantur.
3. Cautiones iudicio sibi non inducunt iudicii prorogationem.
4. Cautiones istae non tollunt exceptiones ex defectu iurisdictionis orientes.
5. Cautiones istae non prosunt indemnitati ejus, cui praestite sunt.
6. Cautio Clerici coram iudice laico nullius est roboris.

Hodiè mihi proponitur quaestio, exemptum quemdam praestitisse coram ordinario, coram quo conveniebat, cautiones iudicio sibi & iudicatum solvi. Queriturque an non obstante prorogatione iudicii, imò sententià latà in praedictum Exempti, possit ad suum Conservatorem recurrere. Quaestiois hujus duplex est membrum, prius in prorogatione iudicii, posterius sententià latà subsistit, in utraque tamen respondij, non obstantibus hisce cautionibus recurri posse ad Conservatorem.

Nam quo ad prorogationem, praeterquam quod Exempti immediatè S. Sedi subiecti prorogare alterius jurisdictionem nullatenus possunt, uti alio in loco ostendi, *de iurisd. cl. Ord. in Exempt. lib. 2. quest. 7.* certum est ejusmodi cautiones tacitam ampliatè & de ventre suo complecti conditionem, in quantum de jure coram tali iudice suscipere teneantur, *l. non videtur ff. de iudic. Barb. l. quidam consulat ff. de re jud. Amb. offeratur C. de litis contest. C. str. l. vir. bonis nu. 1. ff. iudicatum solvi. Vincentius Carocius de remediis adversus sententias & prejudiciales exceptiones Exemptione 22. quest. 24. fol. 21. Col. 4. Barb. d. l. vir. bonus nu. 4.* Cum itaque Exempti immediatè S. Sedi subiecti non modò non teneantur suscipere iudicium coram ordinario, sed ne quidem volentes prudentesque non possint, cap

cum tempore ubi Abb. & DD. de arbitrio, consequens & ejusmodi cautiones iudicii protogationem inducere non posse, late Peckius de iure sistendis cap. 15. per tot.

Id ipsum etiam post sententiam latam dicendum est, ejusmodi enim cautiones non tollunt exceptiones quæ ex defectu jurisdictionis oriuntur. Castr. d. l. vir bonus num. 1. Bald. l. 2. num. 4. C. de bonis autor. Iud. Possid. Papiensis in sua praxi in forma delictoria in glo. nec fuisse iudicem num. 1. Aret. conf. 84. Butr. cap. 1. de re iudic. Alex. l. num. 6. ff. si quis in ius vocatus non ierit.

Sed an pro indemnitate colligantis subsistat cautio 1. Respondetur non subsistere, cum principalis ff. de Reg. iuris l. si alius ff. qua res pig. non l. mulierem ad Velleia. num. 1. Mandanus de continentia causa l. 3. cap. 22. num. 9. iudicio enim existente nullo, cautio obligatoria quæ ei adiecit, subsistere non potest. arg. l. redemptores cum l. seq. ff. de revendic. l. 2. §. si quis ff. qui satisd. cogantur Abb. c. 1. in add. ad n. 3. de fideiussoribus Barth. l. cum lex ff. de fideiussoribus, ita & ab eadem analogia cautionem clerici coram iudice laico præstitam nullam obligationem jurisque effectum producere traditum est. Iacob. Anon. Mariba. de iurisdic. inter Ecclesiast. & sacularem exercenda par. 4. cent. 3. casus 160. Hier. Grat. conf. 15. nu. 30. par. 1. arg. sed ff. non solum ff. ad Macedon. l. fideiussor obligari §. fideiussor ff. de fideiussoribus. proinde si exemptus ob ejusmodi iudicium susceptum, ob cautiones coram tali iudicio incompetentem præstitas molestatus, licebit ei velut asinum sacramque anchoram opem conservatoris implorare.

QUÆSTIO CENTESIMA PRIMA.

Quid si exempti adjungant se alteri non exempto, cui iudicium coram ordinario motum est, cautionesque iudicio fisci, & iudicatum solvi præstent.

SUMMARIUM.

1. Duplex est interventionis species.
2. Exemptus fideiussor iudici fisci esse non potest.

ET hæc quæstio à præcedente dependens, quæ hodie mihi proponitur, inspectionem habet non contemnendam. Duplex quippe est adjunctionis seu interventionis species, aut enim exemptus se liti quæ alteri coram ordinaria mota est adjungit, quia ejus non principaliter interest, sed secundario se adjungit, quia ejus principaliter interest; alterius vero qui

kk 3

canonibus privilegio gaudere, probari & confirmari possent ex his, quae de familiaribus Exemptorum alio in loco attulimus, ad quem locum si usus sit, Lector recurrere poterit. *lib. 1. de iurisd. cl. ord. in exempt. quest. 30.* quadrantque ea quae hic etiam offendimus de Ecclesiis aut personis alicui ordini exempto pleno jure subjectis, quae hic non repeto.

QUESTIO CENTESIMA.

Exempti an post cautionem iudicio sibi iudicatum solvi coram ordinario praestitam, recurrere possint ad Conservatorem.

SUMMARIUM.

1. Exempti prorogare non possunt.
2. Cautiones tacitam habent conditionem, in quantum de jure teneantur.
3. Cautiones iudicio sibi non inducunt iudicii prorogationem.
4. Cautiones istae non tollunt exceptiones ex defectu iurisdictionis orientes.
5. Cautiones istae non pro suis indemnitati ejus, cui praestite sunt.
6. Cautio Clerici coram iudice laico nullius est roboris.

Hodiè mihi proponitur quaestio, exemptum quemdam praestitisse coram ordinario, coram quo conveniebatur, cautiones iudicio sibi & iudicatum solvi. Queriturque an non obstante prorogatione iudicii, imò sententià latâ in praedictum Exempti, possit ad suum Conservatorem recurrere. Quaestiois hujus duplex est membrum, prius in prorogatione iudicii, posterius sententià latâ subsistit, in utraque tamen respondij, non obstantibus hisce cautionibus recurri posse ad Conservatorem.

Nam quo ad prorogationem, praeterquam quod Exempti immediatè S. Sedi subiecti prorogare alterius jurisdictionem nullatenus possunt, uti alio in loco ostendi, *de iurisd. cl. Ord. in Exempt. lib. 2. quest. 7.* certum est ejusmodi cautiones tacitam ampliatè & de ventre suo complecti conditionem, in quantum de jure coram tali iudice suscipere teneantur, *l. non videtur ff. de iudic. Barb. l. quidam consulat ff. de re jud. Amb. offeratur C. de litis contest. C. str. l. vir. bonis nu. 1. ff. iudicatum solvi. Vincentius Carocius de remediis adversus sententias & prejudiciales exceptiones Exemptione 22. quest. 24. fol. 21. Col. 4. Barb. d. l. vir. bonus nu. 4.* Cum itaque Exempti immediatè S. Sedi subiecti non modò non teneantur suscipere iudicium coram ordinario, sed ne quidem volentes prudentesque non possint, cap

cum tempore ubi Abb. & DD. de arbitrio, consequens & ejusmodi cautiones iudicii protogationem inducere non posse, late Peckius de iure sistendis cap. 15. per tot.

Id ipsum etiam post sententiam latam dicendum est, ejusmodi enim cautiones non tollunt exceptiones quæ ex defectu jurisdictionis oriuntur. Castr. d. l. vir bonus num. 1. Bald. l. 2. num. 4. C. de bonis autor. Iud. Possid. Papiensis in sua praxi in forma delictoria in glo. nec fuisse iudicem num. 1. Aret. conf. 84. Butr. cap. 1. de re iudic. Alex. l. num. 6. ff. si quis in ius vocatus non ierit.

Sed an pro indemnitate colligantis subsistat cautio 1. Respondetur non subsistere, cum principalis ff. de Reg. iuris l. si alius ff. qua res pig. non l. mulierem ad Velleia. num. 1. Mandanus de continentia causa l. 3. cap. 22. num. 9. iudicio enim existente nullo, cautio obligatoria quæ ei adiecit, subsistere non potest. arg. l. redemptores cum l. seq. ff. de revendic. l. 2. §. si quis ff. qui satisd. cogantur Abb. c. 1. in add. ad n. 3. de fideiussoribus Barth. l. cum lex ff. de fideiussoribus, ita & ab eadem analogia cautionem clerici coram iudice laico præstitam nullam obligationem jurisque effectum producere traditum est. Iacob. Anon. Mariba. de iurisdic. inter Ecclesiast. & sacularem exercenda par. 4. cent. 3. casus 160. Hier. Grat. conf. 15. nu. 30. par. 1. arg. sed ff. non solum ff. ad Macedon. l. fideiussor obligari §. fideiussor ff. de fideiussoribus. proinde si exemptus ob ejusmodi iudicium susceptum, ob cautiones coram tali iudicio incompetentem præstitas molestatus, licebit ei velut asinum sacramque anchoram opem conservatoris implorare.

QUÆSTIO CENTESIMA PRIMA.

Quid si exempti adjungant se alteri non exempto, cui iudicium coram ordinario motum est, cautionesque iudicio facti, & iudicatum solvi præstent.

SUMMARIUM.

1. Duplex est interventionis species.
2. Exemptus fideiussor iudici facti esse non potest.

ET hæc quæstio à præcedente dependens, quæ hodie mihi proponitur, inspectionem habet non contemnendam. Duplex quippe est adjunctionis seu interventionis species, aut enim exemptus se liti quæ alteri coram ordinaria mota est adjungit, quia ejus non principaliter interest, sed secundario se adjungit, quia ejus principaliter interest; alterius vero qui

kk 3

rius vero qui convenitur secundaria, inter utramque adjunctionis seu interventionis speciem hoc interest, quod priori specie primo & principaliter conventus non desinit esse pars judicii, posteriori vero desinit, uti plenè alio in loco tractavi, *lib. 2. de jurisdic. ord. in exempt. quest. 36. & 37.* Itaque si in prima adjunctionis specie exemptus sacris detur iudicio, inanis erit ejusmodi datus, quia coram iudice incompetente seu non prorogabili præstita, nullius est momenti, quia exemptus enim si de iustis iudicio listi esse non potest, *v. lib. 1. quest. 47. nu. 1. de jurisdic. ord. in exempt.* uti præcedente questione ostendi, si autem in posteriore interventionis specie, qua exemptus causam ad suum iudicem contrahit, ejusmodi cautiones præstet, validæ erunt, quia coram iudice competente præstitæ obligant, & juris effectus efficiuntur, *tot. tit. ff. iudicatum solvi.*

QUÆSTIO CII.

Regulares exempti qui in partibus iudices aut Conservatores non habent, coram quibus agere vel conveniri possunt.

SUMMARIUM.

1. Exempti alii sunt Clerici Sæculares, alii Regulares.
 2. Regulares de criminibus exceptis conveniuntur coram ordinario.
 3. Regulares conveniuntur coram ordinario, si illius infringant jurisdictionem, vel impingant in casus hic relatos.
 4. Quid si intra vel extra claustrum delinquant.
 5. Regularium claustralia delicta non spectant ad ordinarium.
 6. Quid si sumi scandalosa.
 7. Regularium delicta extra claustrum commissa, an subsiciantur cognitioni ordinarii & num. 9.
 8. Regulares faciendo contra eorum privilegia, non præjudicant superiori.
 10. Ad lites S. Joannis Hierosolimitani etiam si delinquant extra claustrum, puniri ab ordinario non possunt.
 11. Regulares an in causis visitationum subsint ordinario.
 12. Regulares an subsint ordinario per modum jurisdictionis contentiosa, tam agendo quam defendendo.
- Quæstio hæc paulò altius reperenda est & distinctionibus nonnullis explicanda. Exempti enim alii sunt Regulares, alii Clerici Sæculares. Quo ad exemptos Regulares, aut quæstio est de causis criminalibus, aut de civilibus, si de criminalibus quæstio sit, videndum est, an de criminalibus agatur exceptis, quale est

est hæreticos, aut aliis similibus notatis per Glossam in cap. volentes verb. instantia de privileg. in 6. Et per glo. in extra vag. inter cunctas §. servanti in verb. superiore de privileg. Et late à me lib. 2. de jurisdic. ord. in exempti. quæst. 45. Et per totum discursum istum operis, & tunc coram ordinario poterunt conveniri, talvis tamen semper privileg. quæ illibata sunt, quamdiu de valida eorum revocatione non apparet. Idem dicendum est, si exempti impingant seu delinquant in Episcoporum jurisdictionem circa ea quæ Episcopis sunt concessa & ab eis prohibita, veluti si Regulares accedant ad Monasteria Episcopis subiecta sine ipsorum expressa licentia ex Bulla felicis recordationis Pii Papæ V. incip. circa pastoralis 4. Kalendas Junii anno ejus primo edita, vel audiant confessiones sine facultate eis facta, Conc. Trid. sess. 23. cap. 15. de Reg. vel quid committant circa Monialium clausuram ipsi Episcopis invitati, cap. sane ubi glo. verb. obedientiam de excessib. Prælatorum & illam Bullam Pii V. vel vocati ad publicas processiones venire recusant, Conc. Trid. cap. 13. de Regul. qua de nasteriis, Conc. Trid. sess. 25. de Regul. & Bulla d. Pii V. Vel prædicant scandala & errores in Ecclesiis etiam suorum ordinum, sess. 25. cap. 2. vel interdicta & festa per Episcopum privilegiata in eorum Diocesibus non observant, sess. 25. cap. 12. de regul. vel sine eorum licentia verbum Dei publice prædicant, sess. 25. cap. 12. sess. 24. cap. 4. vel in instituenda lectione in ipsorum Monasteriis negligenter procedunt, sess. 25. cap. 1. vel si dimissorias concedant, aut ordines conferant subditis secularibus, sess. 7. cap. 10. sess. 23. cap. 10. Vel si publice legant non facta prius professione fidei coram Episcopo loci, iuxta bullam felicis recordationis Pii V. edita anno 1564. vel si in ipsorum Ecclesiis curatis non resideant, sess. 6. cap. 2. sess. 25. cap. 11. vel si extendant metas suorum privilegiorum, glo. cap. patenibus in verb. potius de privileg. in his enim & similibus casibus quos ego alio in loco adduxi, tract. de jurisdic. ord. in exempti. lib. 2. quæst. 45. Episcopus jurisdictionem habet in exemptos, nisi privilegio exemptionis specificè illis & similibus casibus derogaretur, quod procedit, tam si delinquant intra claustra quam si extra, quia in prædictis Episcopus habet de jure fundatam intentionem supra omnes, Rota par. 1. divers. dec. 78. At vero si delinquant in aliis casibus, iterum est distinguendum, an intra vel extra claustra delinquant.

Si intra claustra delinquant, de claustralibus delictis nihil pertinet ad Episcopos, sed remanent sub jurisdictione & correctione suorum superiorum, rot. iii. de Regular. Si vero manendo intra claustra delinquant extra claustra, si talia delicta non sunt scandalosa & notoria, pariter Episcopus non potest in eos animadvertere, Conc. Trid. sess. 25. cap. 14. de regul. Ferretus conf. 69. n. 5. Navar. in cap. non dicam 12. quæst. 1. cap. sane de excess. Prælat. Sed si delicta sunt scandalosa aut notoria extra claustra commissa, tunc potest Episcopus in eos animadvertere, Conc. Trid. d. cap. 14. sess.

74. *sess. 25. de regul. de instantia* autem quam Episcopus observare debet, hoc in casu videatur fuisse Paulus Fuscus Episcopus Sarnensis, *tract. de visitatione lib. 1. c. 8. Bulla Boromei Clem. 8. quam ego supra inferni §. 4. scholia. 54.*
- 7 Secundo autem casu, quando regulares manent extra claustra, & tunc aut delinquant extra ea, & ratione loci exempti cognitio spectat ad superiorem regularium, & iterum sub distinctione monasterii pro religionis servitio, nec non sub regulari observantia & pariter jurisdictione pertinet ad superiorem regularium, *cap. 14. sess. 25. de Regul. in Conc. Trid. Episcopique officio nihil aliud incumbet, quam ut superiori regularium scribat interque pro punitione, cap. qui verè 16. quest. 1. Fel. cap. licet ratione num. 11. de possit regulari dare licentiam, Conc. Trid. cap. sess. 25. de reg. dictaque loca sunt membra & dependentia à suis monasteriis, ceteri debent eodem jure & gaudere privilegiis suorum monasteriorum, cap. recolentes §. ceterum de statu monach. glo. cap. eorum verb. dependeat de aitate & qualitate ord. & ita hoc in casu censuit sacra congregatio inter resolutiones Portugaleses, cujusmodi exemptioni partes non possunt sine papa licentia renuntiare; *Castrensis conf. 432. num. 3. lib. 1. cap. cum tempore ubi Abbatum confessionem & renuntiationem, sicut pater in causa filii, & Dominus in causa servi, Castr. conf. 452. num. 5. Marchesanus tract. de differentiis sententiarum cap. 23. num. 42. & egolatus de iurisdic. ord. in exempt. lib. 2. cap. 7. num. 2. & seqq. cap. 31. num. 7. cap. 4. num. 8. aut vero regulares sine superiorum licentia manent extra claustra, delinquantque, & tunc Episcopus contra eos procedet, d. cap. volentes Conc. Trid. sess. 25. cap. 4. de Reg. & sess. 6. cap. 3. Bulla Sixti P. 6. Kal. Decemb. 1587. incip. cum de omnibus §. sed. & quia Rosa divers. part. 1. dec. 702. num. 5. vide supra §. 4. scholia. 54. quod tamen limita non procedere in militibus S. Joannis Hierosolimitani, qui licet sint regulares & maneant ac delinquant extra claustra, tamen subsunt eorum magno Magistro, quemadmodum per Bullam Pii Papæ sacra congregatio censuit, ad cap. 3. sess. 6. Conc. Trid. Nunc breviter ad causas regularium civiles descendendo, in illisque sic distinguo. Aut proceditur per viam visitationis, aut ordinariæ seu contentiosæ jurisdictionis.**
- 8
- 9
- 10
- 11
- Primo casu si regularia loca curam non habent animarum, aut sunt capita ordinis vel alia monasteria capitibus immediate subjecta & non subsunt Episcoporum visitationi, *cap. 11. sess. 25. de Reg. aut non sunt capita ordinum, nec eis immediate subjecta, & in eis simul cum cura viget regularis observantia, & tunc aut cura imminet ipsis domibus & monasteriis principalibus, aut membris eis annexis & ab eis dependentibus; primo casu procedit cap. 11. sess. 25. de reg. ut possit ab Episcopo visitari*

visitari in eis tantum, quæ ad animarum curam pertinent, tam quo ad locum curæ deputatum, etiam si sint de militia S. Joannis Hierosolimitani.

Secundo vero casu ubi cura incumbit annexis vel dependentibus, & tunc non solum visitatio sed deputatio Vicarii cum congrua portione ad Episcopum spectabit, cap. 7. sess. 7. Conc. Trid. d. cap. volentes §. in eos.

Si vero in his annexis viget sola cura sed non Observantia Regularis, & isto casu sive commendata sint, sive non subduntur Episcoporum visitationi, & correctioni, per cap. 8. sess. 21. si vero Regularia loca curam non habent animarum & tunc aut in eis non viget Regularis Observantia, aut viget.

Primo casu, subiciuntur Episcoporum visitationi, d. sess. 21. cap. 8. in princ. Secundo casu, ubi viget Regularis Observantia, aut agitur de visitatione principalium Monasteriorum, & in his nihil ad Episcopum spectat, d. cap. 8. sess. 7. eodemque jure censentur membra & alia loca principalibus annexa, seu ab eis dependentia uti antè dictum est, d. cap. recoleentes. solvo, quod si eorum superiores sunt negligentibus in subditorum correctione, Episcopus post sex menses potest eorum negligentiam supplere, d. cap. 8. sess. 21. & Bulla Clem. 8. supra citata.

Aut agitur contra Regulares per modum ordinariæ seu contentiosæ jurisdictionis seu cognitionis causarum civilium, & tunc ibi Regulares degunt intra Monasteria, etiam si certum judicem deputatum habeant in partibus quo ad causas mercedis & miserabilium personarum, non prodest regularibus exemptio, Conc. Trid. sess. 7. cap. 14. de refor. vide supra §. 2. scholio 27. ubi latius. aut sunt aliæ causæ, & ipsi Regulares sunt actores aut rei, si rei, cognitio causarum pertinet ad eorum judicem deputatum quem conservatorem vocant, Conc. Trid. cap. 5. sess. 14. prout Regularibus concedi solent, iuxta cap. 5.

Si vero sint actores & tunc sequi debent forum rei, nisi aliud in litteris disponatur, uti disponitur in exemptione Cleri Secundarii Diocesis Leodiens. qui neque active neque passive protogare potest, quemadmodum ostendi in tractatu de jurisdictione ord. in exempt. aut Regulares non habent certum judicem in partibus deputatum & tunc conveniri poterunt coram ordinatio ad solvendum debita etiam uti sedis Apostolicæ delegato, Conc. Trid. sess. 7.

Licet enim textus Conc. Trid. loquatur de regularibus extra Monasteria degentibus, tamen procedit etiam contra degentes in claustris, prout ratio suadet, ob quam datur etiam in exorbitantibus à jure extentione, latè Navar. cap. in cap. pœna de panis. dist. 1. Longè magis in favorem ordinarii, cui jurisdictione competit per totam suam Dioccesim, cap. omnes Basilicæ 16. quest. 7. Lapus alleg. 68. in fin. cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6. cum enim ordinarii jurisdictione sit favorabilis. lib. 1. de jurisdic. in exemptis quest. 4. fundatamque habeat intentionem suam per totam suam Dioccesim, quicquid expresse non excipitur, censetur ei concessum. d. cap. cum Episcopus cap. ge-
neri

neri ubi Divus de reg. iur. in 6. l. regula ubi Decius ff. eod. tit. absurdumque esset regulares esse iudices & partes propria in causa. gloss. d. cap. volentes §. in eos autem verb. quoniam ad ista de privileg. in 6. Signanter vero cum accessus ad Papam est difficultis, ut eodem in tractatu ostendi, lib. 4. quest. 50. & quest. 51. Navar. cap. contingat Remed. numer. 3. vers. & non facili est ad Papam recursus de rescriptis.

QUESTIO CIII.

Clerici Sæculares Exempti, qui in partibus iudices aut conservatores non habent, coram quibus experiri aut conveniri possint.

S U M M A R I U M.

- 1. Cleri alii sunt proprii, alii suffraganeorum.
- 2. Archiepiscopus quid possit in Clericos suffraganeorum.
- 3. Episcopus quid in Clericos sua Diocesis etiam exemptos possit, tam in criminalibus quam civilibus casibus & numero 5.
- 4. Hospitalia sub Regum protectione constituta an subsint Episcopo.
- 5. Conservator est iudex Exemptorum in causis Civilibus.
- 6. Exempti non habentes certum iudicem, subiacent oratorum.
- 7. Concilium Tridentinum si non sit receptum, quid iuris.
- 8. Periculum si sit in mora, sequantur exemptiones.
- 9. Dispositio recipere interpretationem a verisimili mente disponentis.
- 10. Dispositio restringi debet, ne quis debite damnum patiatur.
- 11. Exemptio quæ sit alteri damnum cessat.
- 12. Exempti in prima instantia Romam evocari non possunt.
- 13. Privilegia sunt reciproca.
- 14. Exempti possunt à suis creditoribus coram conservatoribus Exemptorum conveniri.

Clericorum hic facio duplicem speciem, alii enim sunt Clerici proprii, alii suffraganeorum. Proprios Clericos voco eos, qui de jure communi immediate alicui Episcopo aut Archiepiscopo, Primati, Patriarchæ subiacentur, de ejusmodi enim propriis facit quilibet etiam Archiepiscopus aut Patriarcha pro ut quilibet Episcopus in sua Diocesi, Clerici vero suffraganeorum dicuntur, qui sunt in Diocesi immediata alicujus Episcopi, ita dicti respectu Archiepiscoporum, Prima-

quo, Patriarchatum, quibus jure communi certis quibusdam ex causis subiciuntur. Quod itaque attinet ad clericos suffraganeorum, si Archiepiscopus velit in Diocesi suffraganeorum exercere quaedam honoris causa vel celebrare, predicare, crucem deferre, publice benedicere, poterit. Clem. Archiepiscopo de Privilegiis ubi DD. Hac enim & similia quae magis honorem quam jurisdictionem designant, ei permittuntur. *Præmissis de præminencia Archiepiscoporum num. 20. 24. 55. veluti Quarta de autoritate Archiepiscoporum n. 10. vers. non sunt num. 12. & seqq.* In actu voluntatis suis ministris uti juxta tenorem privilegii arg. cap. porro de privileg. non poterit tamen oblationes recipere, quae in sua celebratione offeruntur, quia ex ad loci illius rectorem pertinent. *Card. d. Clem. Archiepiscop. in pr. num. 11.* Quod si ex Decreto Conc. Trid. sess. 24. cap. 3. visitatio Provinciae ad Archiepiscopum pertineat, eo casu possit subditos absolvere. *cap. fin. de censibus in 6. & alia facere, quae ad visitationem spectant. d. cap. 3. sess. 24.* Si vero Archiepiscopus procedere vellet per modum jurisdictionis metropolitanae contra exemptos invitos, tunc nec ordines condum jurisdictionis metropolitanae contra exemptos indicere, nec cathedram erigere, nec chrismare, nec degradare, nec Ecclesias, nec virgines consecrare, nec subditos eorum absolvere, nec indulgentias concedere poterit. *d. Clem. Archiepiscopo ubi etiam glof. & glo. in cap. si Papa de privileg. in 6. veluti ubi supra numer. 2. Navar. conf. 12. de Clerico excom. ministr.*

Episcopus autem in propria Diocesi volens uti jurisdictione in Exemptis, videat an in criminalibus vel civilibus. Si in criminalibus, aut Ecclesia ejus cathedralis non est exempta, & tunc procedet juxta dispositionem Canonice, in cap. 4. sess. 6. Concil. Trid. aut est exempta, & procedat juxta Concil. Trid. cap. 6. sess. 25. de Reform. Roia diversorum part. 1. dec. 743. & part. 2. dec. 306. & 308. Si vero quæstio sit de Ecclesiis aliis inferioribus à Cathedrali, aut versamur in exemptione personali, ut sunt Palatini, vel regii Capellani, & tunc aut actu non serviunt aut, si actu non serviunt, non prodest eis talis Exemptio, quin teneantur ad residentiam in propriis beneficiis, quae residentiam requirunt. *Concil. Trid. sess. 24. cap. 11. & in criminalibus cognoscantur ab ordinario Conc. Trid. sess. 14. cap. 14. aut actu serviunt, & tunc aut prætendunt exemptionem & residentiam beneficiorum & non possunt etiam vigore Eugenianæ constitutionis, cap. 1. in fin. sess. 23. aut sine hac obligatione & possunt, d. cap. 11. sess. 24. & in criminalibus cognoscantur à suo iudice, & examinentur ab ordinario. Si vero agimus de jurisdictione Episcopi in subditos suos civiles, & tunc aut procedatur cum eis per viam visitationis, aut alia via.*

Primo casu, si ea Ecclesia est subiecta Episcopo, sive sit commendata sive non, vel

vel quomocumque exempta, etiam si esset hospitale aut alius locus pius, poterit et
 visitare, qua de re vide quæ scripti alio in loco *de jurisd. et ord. in exempt. lib. 1. quest. 21.*
lib. 4. quest. 57. per cap. 8. et 18. sess. 7. cap. 8. sess. 27. cap. 8. sess. 22. cap. 8. sess. 25. Nisi hospi-
 titalia & pia loca essent sub Regum immediata protectione *d. cap. 8. sess. 22.* Si vero
 Ecclesia vel Prælatus non solum essent exempti sed nullius Diocæsis, & agitur de vo-
 cando eum ad Synodum, & tunc aut est Prælatus inferior Episcopo, & non cogitur
 venire ad Synodum. *Navar. conf. 11. de offic. ord. aut est Episcopus & teneretur aliquem*
vicinum Metropolitanum eligere semel, cuius synodo Provinciali interesse debet,
 & quæ sibi ordinata fuerint observare, salvis tamen ejus privilegiis & exemptione
 in aliquibus, *Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de Reform.* qua de re vide plenius quæ superius
 notavi, §. 8. *Scholio 205.* Si vero agitur cum Prælo vel Ecclesia nullius Diocæ-
 sis, & in tali casu visitatio spectabit ad eundem Episcopum, cuius Cathedralis Ec-
 clesia, non autem ipsa Diocæsis est proximior, si id constet & possit, alioquin ab eo
 Prælo etiam Sedis Apostolicæ delegato, qui semel in Consilio Provinciali electus
 nullius Diocæsis vel ecclesiæ interim privabitur aut suspendetur, aut aliquo modo
 impediatur ab exercitio suæ jurisdictionis consuetæ in suos subditos ex congregatio-
 nis sententia. Quod enim non mutatur, stare non prohibetur. *l. precipimus C. de*
5 appell. Cum vero agitur de cognitione causarum civilium via ordinaria, & tunc aut
 isti Sæculares Clerici, Capitula certum judicem in partibus deputatum habent, quem
 conservatorem dicunt & cum eis proceditur sicuti dictum est de Regularibus ex
 textu *Conc. Trid. sess. 7. c. 4.* quod limitatur non procedere in universitatibus & gene-
 ralibus Collegiis Doctorum & Scholarium, necnon in hospitalibus actu hospitali-
 tatem servantibus. Nam his salvæ sunt exemptiones. *Conc. Trid. sess. 14. cap. 5. de Refor.*
 in reliquis observanda erit forma supra dicta quo ad regulares, *d. cap. 5. & juxta for-*
 mam litterarum conservatorialium. At ubi isti exempti certum judicem deputa-
 tum non habent, tunc quo ad omnes causas in prima instantia subduntur loci ordi-
 nariis. *Conc. Trid. sess. 24. ca. 20.* qua de re video quæ notavi superius, §. 13.
Scholio 184. & pro causis matrimonialibus & criminalibus quæ aliàs erat sub cog-
 nitione Decani, Archidiaconi vel aliorum inferiorum, *d. cap. 20. §. ad hac.* Nisi hujus-
 modi inferiores jurisdictionem ordinariam exerceant in spiritualibus & temporalibus
 in Parochiis & in Parochianos privativè ab immemoriali tempore, ad Episcopos spe-
 ctabit, *juxta DD. Clem. Dioxesanus de vita & honest. Cler.* vel nisi esset de causis quæ
 apud Sedè Apostolicam sunt tractandæ, vel quas Summus Rom. Pontifex per speciale
 rescriptum manu sanctitatis suæ signandum cõmiserit vel avo, averit. *Conc. Trid. c. 20.*
 Quid autem hac & præcedente questione ac etiam in 27. hujus materiæ scriptis, causis
 7 exemptorum carentium in partibus specialibus conservatoriis seu judicib. subici quo
 ad

adeorum causas civiles ordinariis, id usu venire potest iis in locis, quibus Conc. Trid. est receptum, qua de re fuse scripti alio in loco, l. i. *quasi. 50. de iurisdic. ord. in exempt. ut & sicubi* Conc. Trid. receptum non est, cum periculum est in mora, vel ad Papam accessus est difficilis, multisque aliis similis categoriæ casibus, quibus tam exemptorum quam etiam eorum quibus cum exemptis negotium est, interest causam ordinario. *Fel. cap. nonnulli in pr. vers. quod si accessus de Rescript. per Barib. l. mediterranea C. de annoni lib. 10. qua de re ego etiam quæ hæc tenent scripti non statim hic repetere, lib. 2. *quasi. 45. & lib. 4. *quasi. 50. & 57.***

Fundaturque hæc conclusio optima juris ratione, sicuti enim omnis dispositio siue legatis, siue testamentaria, siue statutoria aut privilegiata interpretanda semper est, prout verisimile est disponentem aut eximentem respondurum, si interrogatus fuisset. *Rote novissima dec. 333. nu. 12. part. I. Gabrielus com. conel. lib. 6. de Reg. juris conel. 10. ita & Pontifex exemptionem concedens, si interrogatus, num exemptos subijceret similibus in casibus exceptis, sub ordinariorum jurisdictione respondisset, confirmatur, quia dispositiones legum & hominum æquiparantur, l. si testamento l. si ff. de vulg. & pup. l. non impossibile ff. de pactis. *Martianus Gribaldus tract. de ratione studendi in iure lib. 1. cap. 18.**

Cum autem omnis dispositio tam legis quam hominis restringenda sit, ne quis indebitè damnum patiat, l. i. *C. de noxal. act. l. quoties C. de pract. nuper offer. Re. l. si ad const. Reg. III. de rescriptis nu. 165. Fel. cap. 2. de rescriptis*, fit ut restringenda sit hæc exemptiones in casu, quo exempti non habeant certos speciales iudices in partibus deputatos, ut certis in casibus coram ordinario possint conveniri, *vide supra §. 2. scholio 27.*

Denique quando exemptio fit damnosa & alteri præjudicialis, amitti solet, *cap. suggestum de decimis cap. si quid per de verb. sig. Abbas cum sua Apost. d. cap. suggestum & in cap. per novale de verb. sig. DD. l. ex facto ff. de vulg. & pup. & scripti lib. 3. *quasi. 29. de iurisdic. ord. in exempt.* fieret autem exemptio damnosa & iplis exemptis, & iis, quibus cum exemptis in prima instantia experiendum est, si statim in Romana Curia magno sumptu experiri deberent, aut etiam cogerentur sæpe obleve & exiguum debitum impettare rescripta ad lites majore sumptu sæpe, quam res ipsa sit, de qua esse potest questio. *Fel. cap. nonnulli in princ. vers. nisi partes gravarentur de rescriptis. uti alio in loco ostendi lib. 4. *quasi. 87.* hincque factum est, ut speciali privilegio tam in Hispaniis, Fr. ncia quam Belgio exempti in prima instantia Romam evocari non possint, sed coram propriis in patria iudicibus, quales solent esse eorundem conservatores, debeant conveniri, *vide supra §. 13. scholio 184.* Proinde cum privilegia soleant esse reciproca, deturque in eis retortio, l. 3. ubi DD. ff. quod quisque iuris & DD. *supra citati*, consequens est, ut quemadmodum exempti suos debitores coram suis**

suis conservatoribus convenire possint, ita & ipsos posse à suis creditoribus coram
 eisdem conservatoribus conveniri, d. l. 3. ubi glo. & DD. Et quidem ita concludit Pe-
 trus Loricus in apicibus iuris tract. de privilegiis impetrati retentione, in hac verba.
 Puto igitur te contra me si postulavi privilegia uti, etiam si non utat, l. si. v. v. s. ju-
 nam C. de fructibus & litium expensis l. 1. §. sed & si agant ff. de iudicis. In dubio autem
 ad sui postulationem aliquis privilegium habere præsumeretur, cap. si meta de prob. in
 6. nisi bis concessum esset, §. deinde competens aub. de mandatis principum, secunda
 enim concessio si de prima mentionem faciat. Bald. l. C. de pecun. bon. sublati.
 clausula ex certa scientia æquipollet. §. & hoc vero iubemus. Aub. ut nulli iudicem,
 quæ clausula eum effectum habet, quem habet principis concessio proprio motu
 facta, glo. verb. literarum in fin. in cap. statutum de Rescript. in 6. Item si benemerita
 procellerunt, ex his præsumatur privilegium proprio concedentis motu con-
 cessum, l. si vero non §. idem Pap. ff. mandati. licet & quando illud per legis aut
 statuti modum concessum, l. si vero non §. idem Pap. ff. mandati. licet & quando
 illud per legis aut statuti modum concessum esset, glo. aub. a. d. i. C. de suo Et
 cles. Ita ille.

Q U Æ S T I O C I I I I .

Conservatores an cognoscere possint in prima instantia non obstante disposi-
 tione Conc. Trid. sess. 24. cap. 20. de Refor.

S U M M A R I U M .

- 1. Conservatores cognoscunt in prima in-
stantia.
- 2. Explicatio Conc. Trid. sess. 24. cap. 20. de
Refor.
- 3. Conc. Trid. loquens de ordinariis, intelli-
gendum est de quibuslibet.
- 4. Jus antiquum non censetur sublatum,
nisi quatenus in novo exprimitur.
- 5. Reditio ad jus commune est favorabilis.
- 6. Quando tollitur jus alicui ex privilegio
quæsitum, reditio ad jus commune non est
favorabilis.

Conservatores in prima instantia posse cognoscere, quia ordinariorum iure
 censentur, ostendi superius, quæst. 3. & 4. Idque non obstante, Conc. Trid.
 sess. 24. cap. 20. de Refor. disponente omnes causas, in prima instantia tractari
 debere coram locorum ordinariis. Nam ut notanter ostendit Gregorius Sayrus
 in floribus decisionum lib. 1. tit. 17. de offic. del. dec. 1. & 2. & ante eum Marinus Navar.
 cons. 1. de offic. del. & laius cons. 9. de privilegiis, articulus ille Conc. Trid. non derogat
 Con-

Conservatoribus, qui diplomate Conservatoriali aut consuetudine, vel praescriptione ad universitatem caesarum deputati, ordinariam jurisdictionem acquisitionem locorum, quales sunt conservatores universitatum Regularium aut Collegiorum seu d. loco lib. 2. tit. de foro compet. de. 2. Concilium enim Tridentinum generaliter de ordinariis loquens, de quibuslibet speciei ordinariis intelligendum est; quippe quod genus proprie de qualibet ejus speciei soleat praedicari, Bald. l. 2. C. de jure auctorum annuorum Greg. Sarrus d. loco & late etiam Navarr. hic laudatus. Denique jus antiquum non censetur sublatum, nec ab ipso recessum, nisi quatenus exprimitur in novo, Navarr. cons. 17. nu. 4. de sponsalib. Juxta illud, quod non mutatur, cur stare prohibetur, L. praecipimus C. de appell. l. sancimus C. de testam. Idque non obstante, quod reditio ad jus commune sit favorabilis & extendenda. Quando enim tollitur alicui jus ex privilegio quaesitum reditio ad jus non dicitur favorabilis, Nevilant. in Silva nupt. lib. 6. num. 26. Farin. cent. 7. dec. 11. num. 2. fol. 9.

QUESTIO CV.

Exempti an causas contra eorum fidejussores coram ordinariis fidejussorum judicibus motas ad suum Conservatorem possint recurrere.

SUMMARIUM.

1. Exemptorum privilegia ad fidejussores eorum non extenduntur.
2. Scholares non possunt causas fidejussoribus eorum motas ad conservatorem scholarium revocare.
3. Partes quando sunt diversi fori, non attenditur continentia causa.
4. Inhibitio emanata in favorem principalis, fidejussori ejus prodesse non potest.

Reviter respondeo non posse. Ratio est, quia exemptorum privilegia sunt personalia, quae eorum personas egredi & ad eorum fidejussores extendi non possunt. glo. S. fin. in stu. de replicat cap. privilegium personale de Reg. jur. in 6. Rom. cons. 633. Abbas cap. ei rescripto nu. 2. de jurejur. l. exceptiones qua persona ff. de fidejussor. nu. 284. Mmdanus tract. de continentia causa lib. 3. cap. 22. num. 10. Spec. de comp. jud. edit. §. 1. nu. 29. vers. sed. pone.
Hinc D. Joannes Wamellius respondit, scholares praetextu suarum exemptionum

num causas adversus eorum fidejussores coram fidejussorum iudicibus ordinariis intentatas, ad eorum conservatores revocare non posse, *¶ Vamef. conf. 357. num. 3. de fidejussor. tom. 2. idipsumque confirmat Rebuffus de privilegiis scholasticum privilegio 152. num. 4. Hippolitus de Marfiliis de fidejussoribus quest. 42. num. 234. Speculator de compet. iudicis aditione §. 1. num. 16. vers. sed pone clericum Baldus in Rubr. in manus d. conc. 633. idque quia exceptiones ut & exemptiones in personam conceptae personales sunt, & personam egredi non possunt, DD. iam citati l. idem in duobus §. personale ff. de part. d. l. exceptiones qua persona, & Hippolitus d. n. 284. Quae quidem licet passim scripserint de scholarum clericorumque exemptione, idipsum tamen ob forti analogiam, in his de quibus tractamus exemptis, respondendum est, & statu conscripti, lib. quest. 47. lib. 2. quest. 4. num. 14. lib. 2. quest. 36. & 37. neque huic conclusioni refragari potest, quod exempti tenebuntur suis fidejussoribus, qui condemnari solent actione mandati, quia in forisortitione id non est in consideratione, *¶ Vamef. de conf. 375. n. 3.* lex enim ex hac sequela non solet facere eum iudicem, qui alioquin esse non potest, *Caballanus de evictionibus §. 3. quest. 4. num. 130. scripsi lib. 1. quest. 38. de iurisdic. ord. in exempt.* Ut nec ob stare potest causa cohaerentia aut connexitas, quae est inter exemptum & ejus fidejussorem. Quia exemptus & fidejussor sunt diversi fori.*

Quando autem partes sunt diversi fori, causa continentia non attenditur, *Capitulum dec. 122. num. 5 fol. 174. late Mindanus tract. de continentia causa tit. 3. per tot. signanter art. 7. fol. 23. M. noch. de arbit. iudicum casu 371. num. 21. leson. l. nulli num. 6. C. de iudicis.* Cum ne quidem inhibitio emanata in favorem principalis, ejus fidejussori prodesse non possit, nec ad eum extendi, *late Vincentius Carocius de remediis adversus praesudiciales & damnosus executiones, exceptio 44. num. 232. & sequentibus Bald. l. 1. in fine C. de div. r. s. rescriptis per l. creditor ff. mandati.*

QUESTIO CVI.

Conservatores ordinis Franciscanorum de Observantia certae Provinciae, an in actione debiti civilis tam proprio exemptorum nomine, quam suorum correorum inhibere possint Ordinario ne cognoscat,

S V M M A R I V M.

1. Casuarius quaestio.
2. Pater Guardianus potest stipulari pro monachis.
3. An fideiussor possit accedere obligationi monachi.
4. Iudicandum secundum tenorem privilegiarum.
5. Exemptio concessa Religiosis an extendatur ad Religiosas.
6. Quid sit dieta.
7. Mensuratio dietarum qualis sit.
8. Duplex species dietarum.
9. Dieta an computari debeat à loco domicilii vel à sine Diocesis.
10. Conservatoria sunt quantum fieri potest ad scriptum referenda.
11. Mens debet preponderare verbis.
12. Quae sit vis clausula non obstante constitutione Bonifacii Papa de una & in Concilio generali de duabus dietis edita.
13. Dieta misericande ex opinione vulgari.
14. Gratia Pontificia sunt ad sensum communem reducenda.
15. Quid si aetas aut conditio persone non possit respondere vulgari mensura.
16. Quid si vocatus ultra dietas legitimas non excipiat.
17. Sorores annunciatae num possint civem Leodiensem evocare coram conservatore Luxemburgensi.
18. Non licet aatre conservatorem remotis rem, postposito propinquari.
19. Fideiussor an gaudeat Exemptione principalis.
20. An non obstante inhibitione conservatoris Luxemburgensis fideiussor possit coram suo iudice conveniri.
21. Inhibitio facta ad instantiam principalis non prodest illius fideiussori.
22. In omni inhibitione insuit clausula quatenus de iure licet.
23. Scante fori diversitate, continentia causa non iuratur.
24. Privilegium consortis non extenditur ad consortem.

Loco praeludii libuit praemittere hypothese[m] mihi à M. Philippo Wesio procuratore caularum vigilantissimo propositam, quae occasionem dedit huic examini.

Nuper Moniales Annunciatae B. Virginis ordinis Sancti Francisci in emphiteusim perpetuam acceperunt ab anna le Cock latifundium ejus in Civitate Leodiensi in caenobium istius ordinis convertendam sub annuo reditu quingentorum & tredecim florenorum monetae Brabantiae, rituque patrio (quia ut moniales illae Annunciatae & Pater Petrus Oranus Guardianus Franciscanorum Leodiensium, qui pro eis una cum duobus civibus ei adhibitis autoratus à Provinciali ordinis stipalabatur, inopes erant) Natalis de Robermon Civis Leodiensis constituit contrapignus consuetudinarium, hoc est pro quolibet octavo denario dictae pensionis

M 13

annu 2

annua 51. florenorum unum florenum super sui bonis, subiciens pro immolatione & obligatione hujus emphiteusis sua omnia bona juxta Patriæ mores hypothecæ, eaque de re expediuntur solemnibus operibus scabinales, tandem Annunciatæ mutato concilio cœnobii construendi, emphiteusos acceptæ penitentis & patriam Leodiensem deserunt. Anna autem transportatrix sui juris & emphiteusos facta tenax, vocavit in jus coram iudice ordinario Patriæ Leodiensis Annunciatæ, citando eas per edictum seu quia latitabant ad valvas & d. Natalem contra pignoris promissorem in personam, qui litem contestatus est, eamque ad causæ conclusionem usque perduxit, Annunciatæ autem contententes se ab omni jurisdictione ordinaria exemptos, recurrunt ad Abbatem Monasterii Beate Virginis Luxemburgensis, obtinent ab eo mandata inhibitoria hoc prætextu, quod ordinarius iudex Diocesis Leodiensis, de hac causâ & questione tam ipsas quam dictum Natalem eorum consortem concernente cognoscere non possit. Ex hac facti questione publicantur aliquot quæstiones quibus laconice respondit.

Prima, Num Patet Guardianus poterit pro sororibus Annunciatæ stipulatus & latifundium hoc eis in emphiteusim acquirere.

Secunda, Num obligatio Natalis qui pro contra pignore bona sua hypothecavit, subsistat.

Tertia, An Abbas Monasterii Beate Mariæ Luxemburgensis sit conservator Annunciarum.

Quarta, Si sit, an citare poterit Luxemburgum Civitatis Leodiensis civem, duabus inde vel tribus diebus distantem.

Quinta, An Natalis qui pro contra pignore principaliter se obligavit, gaudens exemptione & continentia causæ, quam Annunciatæ moverunt coram d. Abbate S. Mariæ Luxemburgensis Civitatis.

Sexta, Num inhibitione Abbatis non obstante, procedi possit in causâ adversum dictum Natalem.

Septima, an ordinarius iudex Natalis de validitate ejusdem inhibitionis possit cognoscere.

Prima quæstioni respondi, subsistere stipulationes Patris Guardiani acquirentis & stipulantis nomine sororum Annunciarum, quia Monachi solent seratis acquiri parati, Navarr. d. Regul. com. 2. nam. 62. quorum stipulatione obligatio Ecclesiæ acquiri potest, uti de monachis respondit Dominus Wamsius conf. 463. nam. 4. de Regul. com. 2. l. placet ff. de acqu. hered. l. possessio §. i. ff. de acq. poss. cap. cum Monasterium de statu Monacho. Socin. Senior conf. 16. numer. 2. vol. 1. §. item vobis institui. Per quas personas, signanter in favorem Ecclesiæ, l. generalis C. de sacros Eccles. Navarr. d. nam. 62. C. segg.

Secundae quaestioni respondi, licet perplexa sit quaestio, num obligationi monachi possit accedere fidejussor. *late Navarr de Regular. com. 2. numer. 42. usque ad fin. Abb. conf. 104. part. 1. sibi contrarius in cap. ex rescripto de iurejurando, subsistere obligationem Natalis.* Tum quod alienae obligationi possit accedere fidejussor. tot. tit. C. de fidejuss. ut & constitutioni, qui pro alio se quid futurum aut facturum recipiunt, ff. de consti. etiam si in duriores causam principalis, secundum distinctionem Pauli Castrensis in l. greca §. illud ff. de fidejussorib. Tum quod deficiente eam principali obligatione eaque etiam irrita & non subsistente, dari non possit & eam principali obligatur. *Bald. l. cum ultra C. de fidejussor. Ang. l. 5. §. si promissor qui principaliter obligatur. Bald. l. cum ultra C. de fidejussor. Ang. l. 5. §. si promissor ff. de verb. oblig. gloss. marg. ad l. 1. & eleganter §. servus ff. de dolo autb. de fidejussoribus §. 1. & d. l. 5. §. satis acceptio, Moberdanus dec. 2. de fidejussor. Lud. Rom. l. stipulatio §. stipulatio num. 6. ff. de verb. obligat. imo etiam fidejussor. l. Marcellus de monum §. stipulatio num. 6. ff. de verb. obligat. imo etiam fidejussor. l. Marcellus de iur. pign. §. pignora & hypothecae adeo efficaciter obligentur. l. si alius ff. que res pign. oblig. possint l. §. si 16. C. de prediis minor. l. 1. & 2. C. de fidejuss. minorum Castr. l. cum lex in fine ubi DD. ff. de fidejuss. ut exceptionibus personae competentibus, pro qua ex promittit aut fidei iubet se tueri non posse. l. Marcellus ubi Castr. de fidejussorib. d. l. si 16. §. d. l. 1. §. 2. C. de fidejussorib. minorum. Hippolit. de fidejussorib. n. 270. late apost. ad Abbatem d. c. ex rescripto.*

Tertia quaestio in facto consistit, de quo iurisperitus non respondet, l. ne responsum C. de transact. *Navarr in Manuali cap. 27. numer. 250. vers. 5. dicam sine, pendet itaque huius dijudicatio ex tenore privilegiorum & diplomate conservatorum, ad quod semper, uti ad scopum est collineandum. cap. porro de privilegiis. Sed an exemptio vel conservatoria concessa Fratibus S. Francisci extendatur etiam ad ejusmodi ordinis sorores seu religiosas, Respondetur non extendi, uti de fortoribus c. Clara respondit Balbus. Quia masculinum in privilegiis non comprehendit femininum, late scripti lib. 1. de jurisdic. Ordin. in Exempt. quaest. 17. numero 27.*

Quarta quaestio decidit dependet partim a cognitione dietarum, hoc est ex diversione itineris unius diei *Cotta de Memor. verb. dieta*, partim a quaestione, num conservator in loco remotiori possit adiri postposito conservatore residente in loco propinquiore & commodiore paribus. Quo ad prius, si conservatores juris scripti consideremus, si neminem evocare ultra unam a Diocesi dietam possunt, c. fin. §. conservatores, de Offic. del. in 6.

Porro in mentione dietarum, non usque adeo Doctores conveniunt, uti videre est apud *Innoc. Abbatem, Felinum Compostellanam & alios in cap. nonnulli cum cap. segg. de rescriptis, Specul. de citatione §. contra citationem num. 1. & segg.* Ut multa quae a Doctoribus explicantur in pauca conferam. Duplex notanda est

Species dietarum, alia enim legales, dicuntur alia, vulgares. Legales dicuntur in quibus pro dieta seu pro itinere unius diei computantur viginti miliaria in quorum singula consumuntur mille passus. *l. 3. ff. de verb. sig. Castr. l. 1. ff. si quis cautionibus*, idque in itinere terrestri, at vero maritimo seu navigio quinquaginta miliaria. *Barth. v. de insulis*, quod tam in Alciatus ad fluxum refluxumque maris aquarumque conditionem iudicantis arbitrio relinquitur in *d. l. 3. ff. de verb. signif.* vulgares vero dietae sunt intervalla locorum, quae secundum communem aestimacionem itineri unius diei commensurantur. *Castr. d. l. num. 4. & 5.* ubi etiam *Barth. Jason l. liberorum. §. quod tamen cassius ff. d. leg. 3. l. cum de la virius ff. de fundo instr. leg.* eaque commensuratio facienda est, non per abrupta & compendia viarum inconsueta & vulgo visitata, *Castr. d. l. num. 5. Alex. conf. 22. lib. 4. Barth. & Jas. d. l. 1.* & solitam morem regionis, non habita ratione miliarium, quae pro diversitate regionum diversae aestimantur aliter enim Itali, aliter Franci, aliter Angli, aliter Germani sui miliaria computant. *Moneta de arb. jud. lib. 2. c. 1. casu 2. numer. 8. Moneta de conservat. cap. 7. num. 60. idem Moneta de arb. jud. casu 106.* in hac materia non dietarum legalium, sed vulgarium ratio habenda est. *Cast. & DD. d. l. 1. DD. d. cap. nonnulli & cap. dilectus.* Oriuntur autem sub hac quarta quaestione aliquot aliae quaestiones subalternae. Et quidem prima an dieta computari debeat a loco domicilii vel a fine Diocesis? Doctores variis distinctionum involucribus inter actiones Reales, personales & mixtas huic quaestioni responderunt. *DD. d. cap. nonnulli & d. cap. dilectus de rescriptis. Franc. cap. statutum §. cum vero numer. 12. de rescriptis in 6.* Mihi hoc in conflictu magis ardet opinio glasse, in *d. cap. statutum §. cum vero in verb. dieta. Felin. in d. cap. dilectus numer. 13. vers. Hanc partem tenet de rescriptis. Imola in d. cap. statutum §. cum vero numero duodecimo*, & aliorum non paucorum sententium dietam computatam esse a loco domicilii, *Apost. ad Abbatem cap. dilectus 2. in litera E. de rescriptis Rota dec. 34. de rescript. in antiq.* estque opinio communis teste *Alex. Moneta de conservatoribus cap. 7. numer. 368.* eaque ni fallor opinio amentato quod aperiuntur fulcitur argumento, sive enim reali, sive personali, sive mixta, sive qualicumque alia actione experiendum sit, militat eadem ratio constitutionis Pontificiae, scilicet ne ex tam longo intervallo que in itinere locorum vel intervallo litigantes ob istas locorum distantias ac molestias expensasque inde subeundas juri litigae suae decedere, iniquisque conditionibus depauperati animi deponere compellantur. *Felin. d. cap. dilectus numero 13. vers. hanc partem*, ubi autem militat eadem ratio, ibi etiam militare debet eadem rationis. *cap. 2. de trans. Pralat. Praes. Everardi in locis legalib. loca ab identitate*

Quod ego tamen limitandum censeo in conservatoribus juris scripti, in iis enim non habetur ratio domicilii sed finis Diocesis, in qua sunt Conservatores de-

deputati d. l. fin. S. Conservatores, Wames. conf. 50. numero 1. de pallis vol. 1. An autem id ipsum sit in Conservatoris quas scripti initio quaestio. Prima esse enormis sive heterocitas, id est, contra seu praeter juris communis regulas & dispositionem institutas, pendet a diplomate conservatoriali, ejusque examine & tractatu.

Et quidem videtur, quia dispositiones, rescripta, & concessionis Pontificum sunt, in quantum fieri potest, ad dispositionem juris communis reducenda. cap. causam quae de, rescriptis, l. si quando C. de in offic. testam. l. etiam si ius ff. de bonis liberi. Rom. conf. 334. Abb. in Rubr. de rescriptis numer. 3. idque etiam, si verba gratiae Pontificiae aut privilegiorum deberent impropriari, d. cap. super eo de offi. del. Rom. d. conf. 334 quod tamen restringitur, nisi ex tenore diplomati Conservatorialis constaret de alia mente seu voluntate Pontificis. Felin. d. c. causam qua num. 9. Lancelot de attentat. in part. 2. cap. 20. limit. 11. num. 2. Antonius de Mili in suo repertorio verb. rescripta sunt stricti iuris. Mens enim praeponderat verbis & proprietati sermonis, cap. intelligencia cap. praetera ubi gloss. & DD. de verb. sig. late Tiraq. l. si unquam verba liberi num. 40. C. de rev. donat. Sicuti autem verba rescripti ab aliis ejusmodi rescripti verbis explanationem interpretationemque accipiunt. cap. ex ore de privilegiis, cap. se cundo requirit d. appell. cap. inquisitione eodem titul. Roman. conf. 334. ita & Pontificis mens a praecedentibus subsequenter consuetudine, loci, personae, dignitate charitate, necessitudine est colligenda. Alciat. lib. secundo de verbo. signific. vers. ceterum illud est colligendum l. haec palam in fin. ubi gloss. de leg. 1. cujus quidem mente (ut cum Quintiliano d. clam. 31. loquar) cum nihil potentius esse apud nos, nihil sacratius animo nostro esse debeat debemus cum in dubio versamur, ob mentis & verborum repugnantiam menti potius amplecti sensum quam verborum, seu menti potius quam verbo adhaerere, l. talem in fin. ff. de hard. instu. l. nominis & rei S. verbum ff. de verb. sig. idque nisi mens dubia sit, non verba. Menoch. lib. scripto praes. 104. numero trigesimo secundo, l. non aliter ff. de leg. 3. late Tiraquel. l. si unquam verb. liberi numere quinto, de revoc. don.

Sed ne quidem tunc nimis anxie. Nam cum verborum proprietatem nimis attendimus, sensum veritatis amittimus, cap. intelligentia, cap. praetera de verb. sig. Guido sing. 243. Nam ut recte Cicero pro Cecinna scriptum reliquit, scriptum sequi calumniantis est boni vero iudicis voluntatem scriptoris auctoritatemque defendere, non enim ex verbis pendet ius, sed verba servantur hominum consiliis & auctoritatibus. Nec verba veniunt in iudicium, sed ea res cuius causa verba in leges coniecta sunt. Et quidem haec est Ciceronis; (quem Tiraq. de Retr. conf. S. 20. glo. univ. n. 10. Juris prudentissimum & in decisionibus causarum laudandum dicit) censura, quod ego nisi brevitati studerem, prolixius possem confirmare si opus sit

lit, videri poterit *Tiraquel*, qui suo more hac in disquisitione profusus est, ad l. si unquam verb. *libertus* num. 5. & num. 39. cum seqq. quibus in locis argumenta huic inde contrariantia adducit, C. de revoc. donat.

12. Queritur 2. Quid si conservatoria adijciatur clausula hæc frequens, non obstantibus Bonifacii Papæ de una & in Concilio generali de duabus dietis edita, dummodo non ultra tres aliquis vigore presentium non trahatur. *Bonifacius VIII.* prohibuit partes trahi in jus ultra unam dietam, in cap. fin. de off. del. in 6. Conciliumque generale idem vetavit, ne ultra duas dietas, in cap. nonnulli de rescript. cap. ex parte B. num. 9. de foro comp. cap. olim de arbitris. Idque ne rei laboribus & expensis fatigati, liti cedere vel importunitatem actoris redimere compellantur, non debent enim inde nasci injuriæ, unde jura oriuntur, l. meminerint C. unde vi cap. qualiter & quando de accusat. glo. d. cap. nonnulli, idque nisi Pontifex ejusmodi constitutionibus, uti quandoque solet, derogaverit, *Emmanuel Roderic. quest. regul. tom. 1. quest. 65. art. 6.* dubitatur itaque, quid si Pontifex derogaverit constitutionibus de una & duabus dietis, dummodo non ultra tres dietas partes evocentur, qualiter ejusmodi tertia dietarum computanda.

13. Respondeo, tertiam dietam computatam ad instar primæ & secundæ dietæ, quas jura volunt interpretationem sumere à mensura sensuque vulgari & opinione hominum communi, l. Labio ff. de sup. leg. cap. ex literis desponsat. lib. glo. d. cap. nonnulli verb. dieta. *Barth. Castr. lafon. & DD. l. i. ff. si quis cautionem* Gratæ enim & rescripta Pontificum quantum fieri potest sunt ad sensum communem reducenda. cap. causa que de rescriptis l. si quando C. de in offic. test. Rom. cons. 334. l. labeo ff. de sup. leg. privilegiaque sunt strictissime ne tertio præjudicent, interpretanda, Fel. cap. causam que num. 10. de Rescriptis fol. 107.

14. Queritur tertio. Quid si conditio litigantis sit, quæ vulgares illas dietas conficere non possit, videlicet si ætas, sexus aut moribus vel aliud tale impedimentum obset. Respondeo totum id ab arbitrio judicis dependere, *Mench. de arb. jud. lib. 2. cent. 1. casu 2. & casu 206. l. continuus §. cum ita ff. de verb. oblig. l. de die ff. qui satisfacere cogantur cap. cupientes de elect. in 6.* qui studere debet, ne partes laboribus, & expensis fatigentur, quod nisi iudex etiam ordinarius faciat, causamque partium remotius habitantium de leger, appellandi ansam præbet partibus id postulantibus, uti late probat *Corseus, tractatu de minimis par. 1. num. 10. & 11.*

15. Queritur 4. Quid si evocatus ultra duas dietas, aut contra rescripti formam, non excipiat, se ad remotiorem locum contra jurtis dispositionem evocari, an censetur ita prorogasse, ut postea non liceat ei excipere, sunt pugnantis sententiæ, uti videtur est apud *Doctores d. c. nonnulli & d. cap. dilectus spec. de comp. jud. addito §. 1. nu. 5.* Tutius tamen est, ut citatus ultra duas dietas compareat allegaturus hanc exceptionem, l. si quis ex aliena ff. de judicis spec. de comp. iud. edit. §. 1. nu. 1.

Quo autem ad secundum quartæ quæstionis membrum, Num sorores Annun-
ciatæ possunt evocare civem Leodiensem coram Abbate Luxemburgensi conserva-
tore ab eis electo. Respondi non posse. *Anb. xranus cap. cum re de officio delegati
Abbas & DD. cap. sane de foro comp. l. cum post. C. de appellat.*

Ratio prima delumi posset ex dimensione itineris Luxemburgensis, quod aspe-
ctum est, difficile excederet dietas tres conservatoris adscriptas, signanter si con-
ditionem & sexum viduæ annosæ, quæ ad eum locum evocatur consideremus, uti
jam in quæstione tertia subalterna ostendi.

Ratio secunda, quia Pontifex non designat nominatim Dominum Abbatem Lu-
xemburgensem pro conservatore Franciscanorum, sed indiffinitè Abbates seu Præ-
latos, non restringendo Prælaturas seu Abbatiales illas dignitates ad aliquam
Diocesium aut Provinciam. Quo fit ut Sorores Annunciatæ eligendo illum Abba-
tem Luxemburgensem loci tam distici à civitate Leodiensi in conservatorem seu ju-
dicem hujus causæ, post positis aliis Abbatibus aut Prælatibus vicinioribus tam civitate
Leodien. quam cœnobis Sororum annunciatarum eidem civitati Leodiensi etiam
longe vicinioribus, repelli possint exceptione loci nimis remoti, non modò quod
tribus à civitate Leodiensi & amplius distet, sed quod majori tam sororum Annun-
ciatarum quam Annæ quæ evocatur compendio, iudex seu conservator quispiam
alius seu Leodii ubi abundat copia Abbatum seu Prælatorum, vel vicinioribus locis
inveniriæ deligi potuisset, uti ego superius probavi, *quæst. 12. nolens ibi dicta hic re-
petere.* Et hæc sententia etiam congruit menti Pontificis, cujus dispositiones ita
semper intelligendæ sunt & temperandæ, ut ex eis damnnum alteri non inferatur, *l.
Savinus Arristo. ff. de leg. præst. Hier. Grat. cons. 2. num. 46. par. 1. bonique iudicis
est italem æquitatem sibi præ oculis ponere, l. quod si ephebi §. fin. ff. de eo quod certo
loco.* Nam ut inquit Ulpianus, *l. ut si quis §. idem labor ff. de religio. & sump. funerum.*
Generaliter iudex iustus non meram negotiorum gestorum actionem imitari sed so-
licitus æquitatem sequi debet, cum hoc ei & actionis natura indulgeat, mens enim
inquit *ibid. Glossa.* potius, quam verba constitutionis sequenda est, *glo. d. §. idem La-
beo l. quam ius ff. de in ius vocando.*

Quintæ principali quæstioni respondet. Natalem non gaudere exemptione
Annunciatarum.

Tum quia principaliter est obligatus, tum quia hic versatur in obligatione di-
vidua, in qua si cuius non gaudet privilegio consortis, *dixi lib. 1. quæst. 26. num. 11.
C. 12. de iurisdic. ord. in exemptos V. V. ames. cons. 4. in num. 3. de offic. deleg. vol. 1. per l.
1. C. si in eademque caus. l. ex pluribus de arb. iud.* Tum quia debitor causam sui
fidei iussoris ad suum iudicem Privilegiatum avocare non potest, ut latius proba-
vi superius *quæst. 107. adde Rebuffum de privilegiis scholarum privilegio 152. num. 4.*
Tum quia licet laicus fidei iussor clerici non potest declinare forum iudicis laici.

Martha

Martha. de Jurisd. inter Eccles. & secular. exerc. conf. 106. nu. 1. Spec. de comp. iud. addit. §. 1. n. 26. Rom. conf. 633. quia exceptio declinatoria competens principali, non competit fideiussori, l. si reus ff. iud. solvi, l. sed & si §. 1. ff. de iud. Austr. de pot. sec. cap. Eccles. R. g. 4. fol. 22. ita & analogia fori non modò in fideiussoribus exemptorum, sed etiam in is qui pro eis se principaliter obligarunt.

20 Sexta quaestioni respondeo, inhibitione non obstante, procedi posse in iudicio jam cepto, adversus Natalem.

Primò, quia inhibitio Abbatis in praedictum litis coram ordinario adversus Natalem pendens, non est Canonica, sed frivola, & magis consequenterque non ligat, *Lancel. de attentatis par. 2. cap. 20. limit. 1. nu. 3. & 10.*

21 Secundò, quia inhibitio facta, ad instantiam vel favorem principalis non prodest ejus fideiussori nec è contra. *Lancelot. d. cap. 20. limit. 6. num. 2. & seqq. & dixi supra quest. 105. Vincentius Carocius de remediis adversus sentent. & execut. praedictas. ex. cept. 4. 4. num. 232. & seqq.*

Tertio, quia sorores annuntiatæ respectu Natalis sunt personæ separatae & alter alterius censeri debet tertius, cujus inhibitio alteri nocere non potest. *Lancel. de attentatis, cap. 3. de attentatis a tertio, & d. Limit. 6. nu. 3. l. creditor ubi DD. ff. mandati. August. Bero. Familiarum quest. 77. num. 8.*

22 Quarto, in omni inhibitione influit tacite clausula conditionalis si de jure fieri potest. *Bero. conf. 85. nu. 23. lib. 3. Lancel. d. cap. 20. declar. 5. commissio autem vel inhibitio conditionalis non operatur attentata. Lancel. d. cap. 2. limit. 31. signanter in pendens inhibere non potuit.*

Quinto, sorores annuntiatæ & Natalis, qui se pro eis principaliter obligavit, sunt diveri fori. Quando autem inter consortes & colligantes reperitur fori distinctio, continentia fori suffragari non potest. *Capicinus de 122. nu. 5. latè Mandanus de continen. causa tit. 3. signanter nu. 7. Menoch. de arbit. judic. casu 377. n. 21. Jafon. l. nulli nu. 6. C. de iudic. & ego supra quest. 105.*

24 Sexto, privilegium Annuntiarum extendi nequit ad d. Natalem, quia privilegium unius consortis alteri consorti prodelle non potest. *Wames. d. conf. 4. nu. 5. Lex pluribus de adm. tit. d. l. 1. C. si in com. eademque causa.*

Q. U. Æ. S. T. I. O. C. V. I. I.

Exemptione congruæ portionis conventi coram ordinario, an recutere possint ad conservatorem.

S U M M A R I U M.

1. Magnus est congrua portionis favor.
2. Exempti pro congrua portione possunt coram ordinario conveniri.
3. Poinde est an quis coram Papa vel eius delegato conveniatur.
4. Delegatus gerit vices Papae.
5. Ordinarius multa potest adversus exemptos delegatâ auctoritate qua ordinaria non potest.

Congrua portionis magnus est favor; transit enim adversus quosvis decimarum possessores tam Ecclesiasticos quam Laicos, *Rebuff. tract. de congrua portione nu. 8.* adeoque etiam bonorum exemptorum possessores, *Wamef. cons. 452. nu. 9. de decimis tom. 2.* sed an tantus sit favor, ut exempti possint pro congrua portione conveniri coram ordinario, nunc est quaestio. Et paucis respondetur posse non modò ita dictante dispositione juris scripti, *cap. Monach. de prae-bendis cap. 1. de suppl. neq. pragmat. cap. 1. de prae-b. in 6. Clem. 1. de iure patr. cap. 1. §. ubi autem de decimis in 6.* *Wamef. cons. 452. nu. 1. scripti lib. 1. quest. 45. nu. 88. lib. 4. quest. 48. de iurisd. in 6.* *Ord. in exempti sed & Conc. Trid. dispositione sess. 6. cap. 2. de refor. sess. 24. cap. 5. & cap. 13. vers. in parochialibus de refor.* idque etiam tanquam à S. Sede delegato, ut certe non possint exempti conqueti, quod iure exemptionum per reditionem ad ordinarij jurisdictionem derogetur: Delegatio enim ista iuri exemptionis non repugnat, cum nihil interesse an Papa ipse per se faciat, an per alium ad hoc specialiter vel generaliter delegatum, *l. r. §. de iuris ff. de vi & vi armata,* cum delegatus gerat vices delegantis, *cap. sane de offic. deleg. & quod agit,* non pro suo sed mandantis imperio agat *l. est prator ff. de offic. eo eius cui mandata est iurisd. eoque respectu delegatus se ipso maior esse censetur, d. cap. sane cap. pastoralis de offic. ord.*
Unde est quod & in aliis pluribus articulis Conc. Trid. Episcopis multa permiffa sunt auctoritate Apostolica exercere, quae adversus privilegia exemptorum ordinaria auctoritate exercere non possent, *Conc. Trid. sess. 6. cap. 3. & 4. sess. 7. cap. 6. & 8. sess. 13. cap. 5. sess. 14. cap. 4. sess. 15. §. 7. & 8. sess. 22. cap. 10. 11. 14. sess. 25. cap. 8. & 9. de Reform.* ut certe hac ratione & ordinariorum potestas ampliat inveniantur, & exemptorum privilegia facta tecta conserventur. *Wamef. cons. 452. num. 2. de decimis.*

Q U A E S T I O C V I I I .

Ordinarius si procedat contra Exemptos auctoritate ordinaria, cum delegata de-
buerit procedere, an exempti recurrere possint ad Conservatorem.

N n

SUM.

SUMMARIUM.

1. Ordinarius multa potest auctoritate delegata in exemptos, quae ordinaria non potest.
2. Processus ordinaria auctoritate vincitur, si delegata auctoritate factus non sit.

Nulla potest ordinarius auctoritate delegata, qua auctoritate ordinaria non potest, sicuti auctoritate ordinaria negligentiam Praelatorum non supplet, delegata vero supplet, *Clem. 1. de supplenda neglig. Praelat.* ita auctoritate ordinaria non cognoscit de causis exemptorum, delegata vero cognoscit in casibus sibi à Concilio Trid. sess. 6. cap. 3. & 4. sess. 7. cap. 6. & 7. sess. 13. cap. 5. sess. 14. cap. 4. sess. 21. cap. 3. 5. 7. 8. sess. 22. c. 1. 8. 10. 11. 14. sess. 25. cap. 89. de Refor. attributis, unde patet, ut si auctoritate ordinaria procedat, cum delegata procedere debuerit, ejusmodi processus vitio & defectu jurisdictionis non obstat, *Wames. conf. 463. nu. 4. de Regularibus* *tom. 2. qua de re vide etiam questione sequenti.*

QUESTIO CIX.

In dubio an ordinarius procedere ordinaria vel auctoritate delegata censendus sit.

SUMMARIUM.

1. In dubio potius ordinaria, quam delegata auctoritate processum praesumitur.

Mullum ut scripti refert, qua auctoritate procedatur ordinaria vel delegata *Menoch. lib. 2. praef. 17. per tot. quem laudavi alio in loco lib. 1. de Jurisdic. Ord. in Exempt. cap. 14. nu. 7.*

Sed quid dicemus, cum ut est proverbium, in qua haeret seu in dubio. Et quidem Dominus Wamesius, *conf. 465. nu. 2. de Regul. tom. 2.* quid hac in re censeat, expressit his verbis, sicut naturalis & communis seu ordinaria causa in quocumque dubio & in plures partes protendente actu potius quam accidentaria praesumitur. *l. qui habet ff. tutelis, praesertim ubi naturalis & accidentariae concurrentis non permittitur, glo. in d. l. i. qui habet,* ita quoque in exercitio iurisdic. concurrente in eundem iudicem ordinaria & delegata potestate, praesumitur potius exercitium ordinariae quam delegatae tanquam accidentariae jurisdictionis, & iudicem utraque hac qualitate praeditum, potius ut ordinarium, quam ut delegatum actum jurisdictionalem facere per respectum ad naturalem seu ordinariam potius quam accidentalem

& extra ordinariam potestatem, *Andreas Barbat. conf. 88. nu. 5. vol. 4.* Unde est quod *Fredericus de Senk. conf. 130. nu. 3.* scribat, processum Episcopi seu ejus Vicarii habentis ordinariam & Apostolicam autoritatem non tantum ex speciali Pontificis, sed etiam ex generali Canonis dispositione uti in multis casibus id ita constitutum est, *Clem. qua. contingit de Relig. dom. Clem. 1. de suppl. neg. pralat.* esse omnino nullum, si cum illum ordinaria potestate facere non potest, eundem faciat nulla qualitate expressa, ob id quod nulla expressione facta censeatur actum facere sua ordinaria non aliena seu delegata potestate, ita *Wames. adicienda* tamen non abs re videntur ea restrictiones, quas eadem in materia alio in loco attuli, *d. quest. 14. nu. 7.*

QUESTIO CX.

Qualem jurisdictionem habeat Episcopus in Monachos.

SUMMARIUM.

1. Ordinarius quo ad regularia instituta non habet in Monachos jurisdictionem.
2. Secus quo ad crimina publica.
3. Limitatur nisi Monachi essent exempti.
4. Item nisi Monasterium sit alicui Praelato pleno jure subiectum.
5. Paria sunt territorium habere, vel pleno jure esse subiectum.
6. Episcopus in alieno territorio alteri pleno jure subiecto jurisdictionem exercere non potest.
7. Idque non obstante Concilio Tridentino.

Responderur, quo ad Regularia instituta nullam habere jurisdictionem quo vero ad crimina publicis legibus seu Canonibus vindicata jurisdictionem habere, *Prosper Farina. decis. 770. cent. 7. decisionum impressarum Francosuri 1612 cap. omnes Basilica 16. quest. 7. hujus de Episcopo lib. 4. par. 2. quest. 35. nu. 81.* quod maximè procedit in Abbatis quorum Episcopus caput etiam est, *velut Abbas patronum. causam qua 1. nu. 8. de judicis.*

Limite autem, nisi Abbatia sua Monasterio essent à Jurisdic. Ord. in Exempt. *Farina. d. dec. 770.*

Limite secundo, nisi Monasterium sit alicui Praelato, utpote Abbati vel altero jure subiectum, *Farina. dec. 136. nu. 2.* paria enim sunt territorium proprium habere vel pleno jure esse subiectum *glo. Clem. 1. verb. aut earum par. 1. de foro compet. Card. conf. 25. Gemini. Franc. & DD. cap. ut animarum de constit. Episcopus autem*

in alieno territorio alteri pleno jure subiecto jurisdictionem exercere non potest. DD. d. loco. Neque impedit Conc. Trid. Quia illud non revocat jurisdictionem aliorum ordinatum licet Episcopis inferiorum, Navarr. conf. 9. de privileg. Dec. cap. ad nostram num. 14. de appellat. prout & ego adhuc superius comprobavi, viderique poterunt ea quae hanc materiam concernentia latius in scholis adduxi.

QUESTIO CXI.

An Exemptiones & Conservatoriae amittantur per non usum.

SUMMARIUM.

1. Privilegium sine contradictione non amittitur per non usum.
2. Signanter cum privilegio inest clausula irritans.
3. Jus non utentium conservatur ex iure utentium.
4. Jus patronatus per usum compatroni conservatur.

Privilegium non amitti per non usum nisi antecedit contradictio, late respondit Wamsf. tomo 2. conf. Fel. & DD. sap. cum accessissent de constitut. Imò verò non tolli per non usum quoties privilegio inest clausula irritans ut inesse consuevit exemptionibus, resolvit Rota decis. 3. de privileg. in antiq. Farinae. dec. 240. num. 5. fol. 135. editionis Francofurtensis anni 1612. signanter etiam in casu quo Collegium aliquod particulare dicitur, non usum privilegio, conservatur enim non utenti jus ex usu aliorum utentium, qui sunt ejusdem ordinis quibus de non usu opponi non potest. Farinae. ibidem. ad instar juris patronatus, quod per usum compatroni conservatur, Abbas conf. 54. lib. 1. Curtius de jure patronatus vers. competens num. 24. Farinae. d. decis. 240. num. 6. & 7. qua de re vide quaedam quae superius attuli, quest. 58. & 61. & lib. 3. de Jurisdic. Ord. in Exempt. quest. 13.

QUESTIO CXII.

Revocatio Exemptionum & Conservatoriarum sine favorabilis vel odiosa.

SUM-

S U M M A R I U M.

1. *Questio an sit favorabilis vel odiosa prima sit inspectio.*
2. *Item an dispositio sit ex causa liberali vel ecclesiastica.*
3. *Recessus à jure vel odiosus.*
4. *Reversio ad jus commune est favorabilis.*
5. *Revocatio privilegiorum communium est odiosa.*
6. *Dispositio per quam ius parti tollitur, est odiosa.*
7. *Pontifex in dubio privilegii derogare non presumitur.*
8. *Intellectus regula de non tollendo jure questio.*
9. *Aliud est una vice derogare privilegio, aliud in unversum tollere.*
10. *Revocatio privilegiorum est juris odiosa.*

Multum interest, in omni disputationum genere, inprimis disquirere naturam disputationis controversæ, sitne odiosa vel favorabilis, odiosa enim restringenda est, favorabilis extendenda, *cap. odio de reg. iur. in 6.* Paucis itaque hac in quaestione sunt qui distinguunt, utrum privilegia sint propria vel communia, hoc est, juri communi contraria vel conformia, *vide lib. 1. quest. 1. nu. 5. de Jurisdic. Ord. in Exempt.*

Item an concessa sint ex pura putaque liberalitate vel per viam contractus aut recompensationis bene, meritorum, seu alia specie concessionis, quæ inter irrevocabiles privilegiorum concessionem recensetur, *vide lib. 3. quest. 1. de Jurisdic. Ord. in Exempt.*

Si quaestio sit de revocatione privilegiorum, quæ sunt juri contraria, aut quæ sunt ex cathedra & specie revocabilis, sunt qui putant ceteri debere juris favorabilis, quia sicuti omnis recessus à jure communi qui fit per privilegia, juris est odiosi, *scripsi lib. 1. quest. 4. de Jurisdic. Ord. in exempt.* ita & reversio ad jus commune per similia privilegiorum revocationem ceteri debet juris favorabilis, *DD. l. 2. uniu. §. pallus ne peteret ff. de pactis Rom. cons. 318. late Nevissimus in sive nupt. lib. 6. numer. 23. Et seqq.* contrarium enim contraria est ratio atque disciplina, *Præses in locis legal. loco à contrariis.* Si vero quaestio sit de revocatione privilegiorum quæ dicuntur communia, id est quæ corpori juris sunt incerta, quæ explicavi alio in loco *d. lib. 1. quest. 1. numer. 3.* aut privilegiorum quæ regulariter recenseri solent tanquam irrevocabilia, tunc eorum revocatio ceteri debet iuris odiosi atque restringenda *d. cap. odia.*

Ratio est, quia per ejusmodi privilegia quaesitum est jus parti. Omnis autem

N n 3

autem dispositio per quam jus parti quaesitum tollitur, censeri debet esse juris odiosi. *Farinac. cent. 7. dec. 11. fol. 8. col. 4. Curtius cap. cum accessissent charta 10. de consue.* Ideoque Pontificem in dubio ejusmodi privilegiis praedictis non praesumitur derogasse in dubio censendus est. *Farin. d. dec. 11.* Neque obstat quod nonnulli existimant per redictionem ad jus commune modicum praedictum generari, ex ejusmodique redictione jus quaesitum tolli non censere. *Sarnensis ad Reg. cancell. de non tollendo jus quaesitum quest. 12.* Tum quia regula de non tollendo jure quaesito locum etiam habet, cum non tollitur jus quaesitum ex jure speciali & privilegio. *Casus à Grassis dec. 193. alias 1. de verb. sig.* Tum quia aliud est derogare privilegio pro una vice tantum, aliud in universam tollere privilegia, *Casus 9. dec. 42. lib. 1. & dec. 31. part. 3. Mohed. dec. 82. Sarnensis ad Reg. de non tollendo jure quaesito quest. 15. in fine.* Tum denique quod Pontifex in dubio jus quaesitum etiam ex privilegio tollere velle non censetur. *Ioannes à Chockier Frater meus ad Reg. cancellaria d. Reg. 17. de non tollendo jure quaesito num. 29. Mohed. Casus à Grassis jam laudati, Wamesius cons. 15. num. 2. de consuet. Seraphinus dec. 1082. late Gabriel. com. concil. lib. 3. concil. 6. per tot. & ideo Pontifex censeri non solet in dubio ea privilegia revocasse quae etiam ex mera liberalitate processerunt, & à Pontificali voluntate dependent, quia ut dixi, princeps aut Pontifex jus alicui ex privilegio quaesitum tollere non censetur, ac ideo odiosa inquit *Dominus Wamesius* censeri debet privilegiorum revocatio, & consequenter quamdiu de Pontificis voluntate non liquet restringenda.*

Q U A E S T I O C X I I I .

Recurrens ad Conservatorem pendente appellatione interposita à sententia ordinarii, an dicatur attentare.

Q U A E S T I O N E M hanc proposui in tractatu de Jurisdictione. Ord. in Exempto. *lib. 4. quest. 91.* respondique multis rationibus id licere,

Q U A E S T I O C I V .

Actio inter duos exemptos, an proponenda sit coram conservatore auctoritatis vel rei.

SUM-

SUMMARIUM.

1. Privilegiatus an contra privilegiatum utatur privilegio.
2. Tenor conservatoria cleri primarii Ecclesie Leodiensis.
3. Quid si questio sit de injuria ab uno alteri allata.

Contigit Cuidam exempto primarii Cleri Diocesis eoque nomine habenti pro conservatore Abbate S. Jacobi negotium esse cum alio secundarii cleri ejusdem Diocesis etiam exempto & habente pro conservatore Abbate S. Laurentii. Quæsitum fuit, utrum actor ille qui exemptione cleri primarii gaudet & pro conservatore habet Abbate S. Jacobi experiri possit coram Abbate illo S. Jacobi, an verò coram Abbate S. Laurentii qui iudex est & conservator Rei. Quæstio hujus decisa ab ea pender, Num privilegiatus contra privilegiatum privilegio suo uti possit, de qua nonnulla quædam sed remissive diximus alio in loco lib. 1. quæst. 44. de Jurisd. Ord. in Exemptis. Mihi hoc in casu paucis distinguendum ita videtur. Aut privilegium cleri primarii est potentius privilegio cleri secundarii & tunc exemptione gaudens cleri primarii uti poterit suo privilegio & debitorem suum exemptione cleri secundarii gaudentem trahere coram Abbate S. Jacobi conservatore privilegiorum cleri primarii. In mixtura enim jurisdictionis semper est consideranda qualitas potentior. arg. l. cum quæritur ubi DD. ff. de statu hom. Cravetta Rubr. de leg. 1. num. 152. f. h. s. s. stipulationum ff. de verb. obligationibus. & causa magis privilegiata solet minus privilegiata derogare. l. 1. C. de privilegiis. Stephan. & Fedorici de interpret. juris part. 2. num. 100. l. verum ff. de minorib. Aut verò non est potentius, sed æquale, & tunc uti non poterit, sed sequi debet forum rei. Barth. aut. quas actiones num. 3. vers. Si vero uterque C. de sacro Eccles. privilegio ff. de privil. g. credit. l. si servum §. de illo ff. de verb. oblig. cap. in part. 1. de Reg. jur. in 6. eaque ratione unius Academiæ scholarum alterius Academiæ scholarum Peckius te ad alterius Academiæ conservatorem non posse respondit Petrus Peckius de jure sistendi cap. 5. n. 4. Imberti insti. Forens. lib. 1. cap. 27. DD. l. verum §. ultimo ff. de majorib. Sed quæstio est unde dijudicari possit alterius privilegium altero esse potentius, Bartholus d. aut. quas actiones num. 3. vers. potentius autem potest esse, hinc censebitur sumendam conjecturam, an unus de damno vitando ceter, alter vero de lucro vel ex causa confessionis privilegii, sit necne favorabilis vel odiosa. l. verum §. fin. cum l. segg. ff. de minorib. aut num. alter habeat privilegium generale, alter vero speciale. l. fin. ff. ex quibus causis majores. Proinde utriusque privilegium & conservatorum ad statum juris revocandæ, atque ex illorum visione & ponderare censura faciendâ

cienda erit, quarecum alio in loco conservatoriam cleri secundarii exemplaverim
lib. 1. de jurisdic. ord. in exempt. quaest. 39. num. 20. hic visum fuit cleri primarii con-
 servatoriam attexere quæ talis est.

SIXTUS Episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Abbati monasterii S. Jaco-
 bi Leodien. ac Decano Ecclesiæ Colonienfis ac officiali Trajectensis salutem &
 Apostolicam benedictionem. In sacra sede Petri divina dispositione locati, ad eali-
 benter intendimus ut tenemur, per quæ Ecclesiæ præsertim insignis cathedralis ac in-
 illis divinis laudibus dedita & alia res suppositi personæ super illarum bonis aliisque
 rebus indebitè non molestentur. Dudum siquidem à felici recordationis Eugeni-
 nio Papa IV. prædecessore nostro emanarunt litteræ tenoris sequentis: Eugenius E-
 piscopus Servus Servorum Dei, dilectis filiis Abbati Monasterii S. Jacobi Leodien.
 & Decano Eccles. Colonienf. ac Officiali Trajectensis salutem & Apostolicam be-
 nedictionem. Rationabilibus supplicum libenter votis annuimus & favoribus
 ea prosequimur oportunis, dudum siquidem bonæ memoriæ Balthazaris Episcopi
 Tusculani in sua obedientia de quo partes illæ fuerant tunc Ioannis vigesimi tertii
 nominati litteræ tenoris emanarunt subsequen. Ioannes Episcopus servus servorum
 Dei dilectis filiis Abbati monasterii S. Jacobi Leodienf. & Decano Ecclesiæ Colo-
 nienf. ac Officiali Trajectens. salutem & Apostolicam benedictionem, Militanti Ec-
 clesiæ licet immeriti disponente Domino præfidentes circa curam Ecclesiarum &
 monasteriorum omni solertia reddamur indefesse solliciti, ut juxta debitum pastora-
 lis officii eorum occurrantur dispen. & profectibus divina operante Clementia salu-
 briter intendamus, sane dilectorum filiorum Capituli Ecclesiæ Leodienf. congre-
 gatione perceptimus quod nonnulli Archiepiscopi, Episcopi, aliique Ecclesiarum
 Prælati & Clerici ac Ecclesiæ personæ tam religiôsæ quam sæculares nec non Duces,
 Marchiones, Nobiles, milites, & laici, communitatum, civitatum, universitatum, op-
 pidorum, castrorum, villarum & aliorum locorum ac alia singulares personæ Civi-
 tatum & Diœcesis ac aliorum partium diversarum occuparunt & occupari fecerunt
 castra, villas & alia loca, terras, domos possessiones, jura & jurisdictiones, nec non
 fructus, redditus, census & proventus dictæ Ecclesiæ & nonnulla alia bona mobilia &
 immobilia, spiritualia & temporalia ad mensam Capitularem dictæ Ecclesiæ spectant,
 & ea detinent indebitè occupata, seu ea detinenti præstent auxilium, consilium vel
 favorem, nonnulli etiam Civitatum Diœcesis & partium prædicta qui nomen Do-
 minii in vanum recipere non formidant, eisdem Capitulo super prædictis terris, villis,
 & locis, aliisque certis domibus, possessionibus, juribus, jurisdictionibus, fructibus,
 censibus, redditibus & proventibus eorundem & quibuscumque aliis bonis mobilibus
 & immobilibus, spiritualibus & temporalibus & aliis rebus ad eisdem Capitu-
 lum

sam pertinentibus multiplices molestias, injurias inferunt & jacturas. Quare
 dicta Capitula nobis supplicarunt humiliter, & cum eisdem reddatur valde diffi-
 cile pro singulis quærelis ad Apostolicam sedem habere recursum, provideri
 ipsius super hoc paternæ diligentia curaremus. Nos igitur adversus occupatores, de-
 tentores, præsumptores molestatorum hujusmodi volentes Capitulo & Canonicis
 subvenire, per quod ipsorum compescatur temeritas, & aliis aditus committendi
 summi præcludatur, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus
 vos vel duo, aut unus vestrum per vos vel alios seu alios etiam si sint extra loca in qui-
 bus deputati estis Conservatores & iudicibus præfatis Capitulo efficac. defensionem
 præsidio obstitent. non permitatis idem super his & quibuslibet aliis bonis & ju-
 ribus ad Capitulum & mensam prædictam spectant. ab eisdem vel quibusvis aliis in-
 debite molestiis vel aliis, gravamina damna & injurias irrogari fact. dict. Capituli
 cum ab eisdem vel procuratoribus suis vel eorum aliquo fueritis requisiti, de prædi-
 ctis vel aliis personis quibuslibet super restitution. hujusmodi Castrorum, Villarum,
 terrarum & aliorum locorum jurisdiction. vel bonorum mobilium & immobilium,
 reddituum quoque & proventuum aliorum quorumque bonorum, nec non qui-
 buslibet Monasteriis, injuris atque damnis præsentibus in futuris, in illis videlicet,
 quæ judicalem requirunt indaginem summarie & de plano sine strepitu & figura ju-
 dicii. in aliis vero prout qualitas eorum exegerit, justitiæ complementum occupat. de-
 tentorum, præsumptorum, molestatorum & injuriantium hujusmodi, nec non
 contradictorum quoslibet & rebelles cujuscumque status, dignitatis, gradus, or-
 dinis vel conditionis extiterint, quodcumque & quomodocumque expedierit
 auctoritate nostra per censuram Ecclesiasticam compenses. invocato ad hoc si opus
 fuerit brachii secularis auxilio, non obstant. tam felicis Bonifacii Papæ octavi præde-
 cessoris nostri in quibus caveatur, ne aliquis extra suam Civitatem & Diocæsem nisi
 in certis exceptis casibus, & in illos ultra unam diem a fine suæ Diocæsis ad judi-
 cium evocetur seu ne, iudices & conservatores à Sede deputati prædicta extra Ci-
 vitatem & diocæsim in quibus deputati fuerunt contra quoscumque procedere, seu
 alii vel alii vices suas committere, aut aliquas ultra unam diem a fine Diocæsis
 eorundem trahere præsumant, dummodo ultra duas diem aliquis auctoritate præ-
 senti non trahatur, sed quod aliis quàm manifestis injuriis & violentiis & aliis quæ
 judicalem requirunt indaginem, poenitis in eos, si secus egerint & in id procurantes,
 adjectis conservat, se nullatenus intromittant, quam aliis quibuscumque constitutio-
 nibus à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus tam de iudicibus delegatis
 & conservatoribus, quàm personis ultra certum numerum ad iudicium non evo-
 can. aut aliis edictis quæ vestræ possent in hac parte jurisdictioni aut potestati, ejusque
 à libero exercitio quomodolibet obtinere, seu aliquibus communiter vel divisim
 à prædicta Sede sit indultum, quod excommunicari aut suspendi, aut interdicti seu

extra vel ultra certa loca ad iudicium evocari non possunt per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & eorum personis locis & ordinibus & nominibus propriis mentionem. & quolibet & alia dictæ Sedis indulgentiæ generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam vestræ jurisdictionis exte-
 re de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Cæterum volumus & Apostolica auctoritate discernimus, quod quilibet vestrum prolequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamvis idem inchoans nullo fuerit impedimento Canonico præpeditus, quodque à data præferim si verbis & univ-
 cuique vestrum in præmissis omnibus & singulis ceptis & non ceptis præsentibus & futuri per petua potestas & jurisdictionis attributa, ut eo vigore, ea firmitate pro-
 sitis in omnibus & singulis ceptis & non ceptis præsentibus & futuri prædictis pro-
 cedat, ac si prædictis coram vobis cepta fuisset, & jurisdictionis vestra in cuiuscumque ve-
 strum in præsentibus omnibus & singulis per citationes vel perpetuo & legitime can-
 ditæ non obstant. Romæ apud S. Petrum quarto decimo Kalendas Junii Pontificatus nostri anno tertio.

Cum autem, sicut exhibita nobis nuper pro parte Capituli prædicti petitio con-
 tinebat, ipsi dubitent, quod earundem vigore litterarum habentium processus occupatoribus, detentoribus, præsumptoribus, molestoribus, injuriatori-
 bus, contradictoribus rebellibus præfatis, vel aliquibus eorum vel aliis, quos con-
 tentionibus inclinari, vobis cuilibet vestrum & eorum quibus vestras desuper vices con-
 miseritis, quoties per summariam informationem super his per vos capiendam vo-
 bis constiterit, quod occupatorum, detentorum, præsumptorum, molestorum, injuriatorum, contradictorum, rebellium & aliorum quos processus con-
 nere huiusmodi monitione, obstiterint & citatione, ac ipsi commode haberi non pos-
 set processus prædictus ac monitione, & citatione, quaslibet per edicta publica loca
 affigen. vel citatione, nostram taxerint vicinis de quibus conjectura sit verisimilis,
 quo ad notitiam occupatorum, detentorum, præsumptorum, molestorum, inju-
 riatorum, contradictorum, & rebellium & aliorum quos contigerit monitionum
 citatorum huiusmodi per venire valeant faciem plenam auctoritate Apostolica con-
 cedimus tenore præsentium facultatem & volumus quod processus mentione, &
 conditione huiusmodi perinde atque & ipsos monitos & citatos, ac si eis personaliter
 intimata & insinuata legitime fuissent, non obstantibus constitutionibus Apostolicis
 ac omnibus illis quæ dictus Episcopus tunc Joannes Vigefimus tertius prænomina-
 tus in præfatis litteris non obstat, cæterisque contrariis quibuscumque. Da-
 tum

tum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ Millesimo quadringentesimo quadragésimo sexto, decimo Calendas Septembris, Pontificatus nostri Anno Sexto.

Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte dictorum filiorum Capituli Ecclesie Leodiens. petito continebat, à nonnullis revocetur in dubium, an littere predictæ ad Venerabilem Fratrem nostrum Episcopum Leodiensem ac Præpositum, Decanum, Archidiaconos & suppositos dictæ Ecclesie se extendant & Archiepiscopi & alii Prælati inferioribus eisdem Capitulo & suppositis, molestias injurias atque damna in bonis mobilibus & immobilibus, & singulares personas Capituli & suppositos hujusmodi tam ratione Canonice & præbendarum ac dignitatum, personarum administration. & officiorum quæ in dicta Ecclesia obtinentur, quomodolibet & quomodocumque jure vel titulo pertinet. ac si ipsi Præpositi, Decani Archidiaconorum singularium personarum Capituli & suppositorum prædictorum ratione Canonice, personarum & præbendarum, dignitatum, personarum administrationum prædictorum & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum coram vobis dictarum litterarum vigore in causam trahi possint & ad judicium evocari contra eosdem molestatores & debitores, etiam si illi rectores, Doctores Magistri & Scholares universitat. oppidi Lovaniens. Leodiens. Diocesis aut earum aliquis existat, juxta eorundem litterarum continentiam procedere & justitiam ministrare valeatis, pro parte Capituli hujusmodi nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus in præmissis oportune providere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos igitur prædictæ ambiguitatis dubium subvertere volentes, ipsasque litteras cum omnibus singulis in eis contentis clausulis ad modernum & pro tempore existentem Episcopum Leodiensem, Præpositum, Decanum Archidiaconos & suppositos dictæ Ecclesie extendere & hujusmodi supplicationi inclinari, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus contra Archiepiscopos & alios in dictis litteris expressos, nec non Doctores, Rectores, Magistros & scholares universitatum hujusmodi inferentis Capitulo & suppositis, hujusmodi injurias molestias atque damna in bonis mobilibus & immobilibus spiritualibus & temporalibus etiam patrimonialibus ad Capitulum ejusve singulares personas, nec non suppositos hujusmodi tam ratione suorum quorumcumque beneficiorum Ecclesiasticorum, quam personarum suarum & alias qualicumque & quavis occasione seu causa spectant. & pertinet. nec non contra quoscumque Capituli, Præpositi, Decani, Archidiaconorum ac per suarum & suppositorum etiam aliter quam beneficiorum Ecclesiasticorum ratione debitorum, nec non vestram jurisdictionem directè vel indirectè, publicè vel occultè impediendum, aut alias juxta litterarum

terarum tenorem atque formam procedatis & iustitiam faciatis in omnibus & per omnia, perinde ac si in iisdem litteris de Episcopo, Præposito, Decano, Archidiacono & supposito in bonis & debitoribus præfatis plena & expressa mentio facta fuisset non obstat. præmissis & quibusdam aliis clausulis per felicis recordationis Pauli & secularibus præfatis etiam ad claræ memoriæ Caroli Ducis Burgundiæ (sub dato videlicet nona Maii Pontificatus sui anno quinto concessis, attentæ incipientibus illorum tenor ac si de verbo ad verbum inferretur præsentibus pro expressis habentibus, illis aliis pro suo robore permanens quo ad præsentem duntaxat specialiter expressæ autoritate Apostolica & certa nostra scientia derogamus, nec non omnibus & singulis quæ dictus Eugenius in præfatis litteris voluit non obtinere, carentem quo ad omnia præmissa durat, datum Romæ apud sanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo septuagesimo nono, nonis Januarii, Pontificatus nostri anno nono.

Sed quid si de injuria aut oppressione queritio vertatur, & tunc existimo eum qui opprimitur, posse conservatoris sui patrocinium implorare, etiam si injurias suas opprimens proprium habeat conservatorem.

Tum quia hic casus inter eos refertur, in quibus actor forum rei sequi non tenetur, *DD. cap. cum sit generale cap. sed ex suscepto de foro compet. Socin. in fulenius Reg. 10. fall. 1.*

Tum quia in hoc casu oppressus seu injuriatus privilegium habet speciale atque individuum implorandi officium sui conservatoris adversus injuriatorem, quod alterius privilegio generali præfertur, *l. fin. ff. ex quibus causis majores. Barib. d. auct. quas actiones n. 3. cap. generi de Reg. jur. in 6. aliud porro est in exactione debiti civilis, quia per retentionem debiti injuria proprie inferri non censetur, uti plenius comprobatur alio in loco, d. lib. 1. quest. 39. nu. 31. Et hæc quest. 4. Quæ omnia ex routine & libramine privilegiorum dependent, cap. porro de privileg. cap. recepimus. eod. tit.*

QUESTIO CXX.

Principes seculares an possint suos subditos a jurisdictione conservatorum Apostolicorum eximere.

SUMMARIUM.

1. Privilegium Caroli V. concessum Leodiensi patriæ.	8. Caroli V. Privilegium interpretari debet ex iure communi.
2. Conservatores Ecclesiastici non cognoscunt de causis temporalibus inter laicos directè, sed bene indirectè.	9. Libertas Ecclesie laederetur, si exempti non possent coram suis conservatoribus iniurias sibi illatas vindicare.
3. Casus quam plurimi, quibus Ecclesiastici iudices jurisdictionem habent in laicis.	10. Laici retinendo res exemptorum peccant.
4. Dirus Chrysostronus vidua insignis advocatus adversus imperatricem Endoxiam.	11. Exempti tenentur coram conservatore experiri.
5. Conservatores Apostolici non possunt prætextu privilegiorum Cesareorum impedi.	12. Exempti evocant reos ad suum forum.
6. Privilegia repugnantia conservatoris Apostolici præiudicare non possunt.	13. Caroli V. Privilegium non afficit jurisdictionem Ecclesiasticam.
7. Imperatores legem ferre non possunt præiudicalem conservatoris Ecclesiastici.	14. Nulla dispositio tam generalis, quæ restrictionem non patitur a potestate disponentis.
	15. Carolini Privilegii vis & effectus.

Carolus V. Imperator Leodiensi Patriæ privilegium concessit in hæc verba.
 Ordinamus & statuimus per præsentem, quod de cætero omnes & singuli subditi ac incolæ dictæ patriæ ac Dominiorum Episcopi & Ecclesie Leodiensis coram suo proprio iudice tribunali ac iustitia ordinaria spirituali vel seculari debeant tractari & juri stare, & actores forum ordinatum reorum secularium, secundum privilegium per quondam Divæ Memoriz avum & antecessorem nostrum Maximilianum Cæsarem desuper concessum & per nos in præsentia nostra confirmatum, quod nulli conservatores aut quicumque iudices seu executores

res aut alia quavis personæ vigore conservatoriarum & rescriptorum quorumlibet prout seu debeant cognitionem, jurisdictionem, seu executionem in causis prophanis realibus vel feudilibus, aut inter, seu contra personas laicas suscipere vel exercere iustitiive ac iudicibus ordinariis antedictis ex quibusvis causis coram illis intentatis & ad eorum jurisdictionem de jure communi pertinentibus inhibere, dicto que subditos ut incolas extra limites patriæ & dominiorum supradictorum trahere seu evocare aut præmissa fieri procurare.

Quæritur, an hoc privilegium conservatoribus Apostolicis præjudicet. Variè hæcenus hæc in materia fuit decretatum, ego ardua hæc in quæstione quid sentiam, aliquot conclusionibus ostendam.

- 2 Prima, conservatores Apostolici, ut nec iudices Ecclesiastici inhibere non possunt iudicibus laicis de quæstionibus temporalibus inter merè laicos, signanter in causis quæ prævenerunt cognoscentibus. eleg. Ignatius Lopes, in *pract. crim. canon. cap. 3. gloss. verb. punire vers. nec minus*. Ratio est. Quia sicuti Papa directe id non potest. *Card. Bellarminus de controversiis fidei lib. 5. de summo Pontifice cap. 6. in fine fol. 1077. late Navar. in repert. cap. novit. de iudiciis. 5. de summo Pontifice cap. 6.* qui sunt Papæ delegati, *cap. 1. in fin. de offic. del. in 6. cum nemo plus juris in alium transferat, quam ipse habeat, l. nemo plus juris ff. de reg. jur. Dixi directe, secus enim indirectè, utpote si de peccato aut periculo anime ageretur, idem si debitor nolit ita re juri coram iudice suo laico, præterea si desit iudex laicus qui iustitiam admittit, aut in administratione iustitiæ negligens sit. *Navar. in d. rep. cap. novit. not. 6. num. 4. de iud. Bellarmin. d. cap. 6.* Denique nisi casus occurreret, in quo Ecclesia jurisdictionem etiam directam exercere potest in personas laicas, videlicet si laici injuriam referat similes casus 36. in *summa de iudiciis*. Marianus verò quadraginta tres, in *cap. licet de iudiciis*. Stephanus Aufretius, de *potestate Eccles. super laicos*. refert 149. & quam plures etiam speculator, de *compet. iud. adt. §. 1. quos si usus postulet, lector videre poterit*, & quidem hoc jure Div. Chryostomum damnum injuriamque viduæ illatam. obnitente etiam imperatrice Eudoxia vindicasse, testis est historia, quæ est apud Metaphrastem, quæ ut elegans est & digna iudicibus, videri poterit apud Lippeloum in vitis Sanctorum in vita S. Chryostomi in hæc verba.*
- 4 At verò quanta animi fortitudine & constantia vir sanctus iustitiæ & æquitatis partitocinium suscepit, quantaque virtute viduas potentium iniquitate oppressas defendit, non erit ab re latius referre.

Alexandriæ Paulatius Dux exercitus magistratum gerebat, omniaque ferè reipublicæ munia pecuniæ cupiditate metiebatur, & opes ingentes quovis tandem modo corradere studebat. Ad hunc cum vidua quædam nomine Callidropæ delata esset, quod divitiis abundaret, ille protinus quingentos ab ea aureos (incertum

certum quo commento) exegit, vidua magno metu affecta, ne in graviores miseriae veniret, omnibus ferè bonis suis oppignoratis quingentos aureos iniquo iudici tradidit. Cum autem post annos duos munere suo defunctus ad ministratio- nis suae rationem reddere cogere, vidua oblata temporis opportunitate utens, evestigio ad Imperatorem accessit, deque illata injuria injustaque exactio- nis conquesta est. Commisit protinus Imperator cuidam suo praefecto viduae causam; sed ille muneribus perversus non se vindicem, sed potius adversarium afflictae mulieris praebuit. Tum illa ad Eudoxiam Imperatricem confugiens, praefectus per summam injustitiam exutam in integrum restitueret; Eudoxia hac occasione novas corradendi divitias avidissime arrepta Paulacium accessit, cumque aspersis verbis inceptum centum librarum auri damnat, è quibus tantum sex & viginti viduae tradidit, reliquis verò suis opibus accumulatis. Quam injustitia multo gravius afflicta Callidrope, omni jam spe destituta, communi illo viduarum patrono tanquam ultimo refugio uti constituit. Nec mora, luctu & lachrymis miserabiliter deformata ad Episcopum abiit, eique cum crebro singultu calamitatem suam exponit, orat obsecratque, ut afflictae viduae & cum extrema rerum omnium inopia certanti opem ferat. Ille nihil cunctatus, neque Eudoxiae furorem quicquam veritus, ducem quondam exercitus adiit, cumque verbis gravissimis de illata viduae injuria corripuit, & aurum ab eo requisivit. At ille centum auri libris ab Eudoxia semulctatum, planè ab ea causa absolutum esse respondit, cui Antistes pro delictis inquit publicis facta est illa exactio, Tu verò non aliter effugies, nisi mulieri 50. numeraveris. Haec dicens, hominem secum abduci & in templo custodiri iussit. Quae res simul ac ad aures Eudoxiae pervenit, illa verò omninò commota cum verbis minacibus apud virum sanctum nihil proficeret, duos ex templo centuriones misit, qui hominem vi è templo abriperent. Et illi quidem animis animisque praefectos abierunt, sed cum templi foribus appropinquarent, & jam iamque irumpere vellent, vident (dictu mirabile) Angelum Dei specie terribilem stricta romphaea ab ingressu eos arcentem. Quo viso exanimati, metu in fugam conversi sunt, & Eudoxiae admirandum spectaculum recenti adhuc stupore oppressi narrarunt. Tum illa omnem animi ferociam posuit, & virum Dei effeminatis blanditiis à tanta justitia & aequitate enervare conata est: At vir sanctus ut minis, ita & blanditiis omnibus superior, eandemque semper & ubique animi constantiam fortitudinemque conservabat, Paulaciumque siculneo Eudoxiae auxilio subnixum, ablatam viduae pecuniam integram restituere compulsi.

Secunda. Conservatores Apostolici impediri non possunt praetextu privilegiorum Caesareorum quin cognoscant, injuriasque Ecclesiasticis personis re- bulve legitime sibi commissis illatas vindicent, cap. 1. & cap. fin. de privileg. in 6.

in 6. Ignatius Lopes d. loco in i. concl. citatus. Tum quod si ejusmodi concederentur privilegia, essent contra libertatem Ecclesiasticam, & ipso jure nulla, uti alias ostendi Scholio 7. & seqq.

6 Tum quod leges & constitutiones principum secularium & eorundem privilegia personis Ecclesiasticis præjudicium aut gravamen inferre non possunt, suntque ipso jure nulla, *Aub. cassa & irrita C. de sacrosanctis Ecclesiis, late Cardinalis Mantica de iacuis & ambiguis conventionibus parte secunda lib. 22. tit. 19. num. 10.*

7 Tum quia Imperatores legem in præjudicium jurisdictionis Ecclesiasticæ competentis conservatoribus ferre non possunt, *cap. verum cap. Imperator dist. 56. cap. Ecclesia §. M. in ubi late Fel. Abb. & cap. cum Ecclesiis de consuet. Peck. cap. 21. quælib. 4. tit. 7. nu. 5. & part. 2. lib. 22. tit. 19. nu. 10.*

8 Tertia, Privilegia hæc Imperatoris Maximiliani & Caroli V. interpretatio nem accipere debent à jure communi, *l. si servus C. de noxal. act. cap. cum dilectis de consuet. cap. causam de Rescript. Navar. in rubr. de iudicis num. 90. etiam per translationem clausularum, d. cap. causam quæ & Navar. d. num. 90. ut non tantum justitiam, hoc est Ecclesiæ & rerum iuriumque Ecclesiasticorum, nam & in omni privilegii concessione influit semper tacite hæc clausula, salvo præjudicio cujuslibet par. 1. Læderetur autem iurisdictioni Ecclesiasticæ illique præjudicaretur, si conservatores injuriam & damnum ab ordinaria jurisdictione exemptis illarum, vindicatorum ordinatis cogi deberent exempti jus sibi competens coram laicis concedit, quæ libertas non potest sine periculo censurarum Bullæ cænz Domini violari uti ante ostendi Scholio 7. & seqq. appositæ Emanuel. Rodric. quæst. Reg. tom. 1. q. 6. a. 12. fol. 383. vers. ex hac.*

10 Quarta, laici usurpando res exemptorum, easve quacumque illicita ratione tenendo peccant, *cap. p. anal. 1. 4. quæst. 5. Navar. d. cap. novu. not. 6. num. 56. de iudicis, & in manuali confess. cap. 25. num. 13. obligantur que præ cæteris exempti ut auctoritas jurisjuridicis ad versus eos experiantur, aut debitum condonem vel procrastinent, Navar. d. cap. novu. not. 6. n. 62.*

11 Licetque exemptis qui plerumque clerici sunt, & consequenter personarum miserabilium privilegio gaudent, *DD. Marantba. de iurisdic. inter Ecclesiasticum & secularem exercenda par. 2. cap. 1. Nevissimus in silva nuprials lib. 6. num. 27.* non forum sequi reorum, sed reos ad suum forum, hoc est ad conservatorem, qui iudex est ipsorum vel oppressorum evocare, *Bartholomæus Socin. in Fallentis regular. Reg. 20.*

Reg. 20 incip. actor regulariter DD. cap. cum sit generalis & cap. sed cap. ex suscepto de foro
comp. spec. in tit. de compet. lud. adit. Ignatius Lopes d. loco.

Quinta, privilegium illud Caroli V. officere non potest jurisdictionem Eccle- 12
siasticam, quin exempti casibus permittis aut etiam mixti fori ad suum conservatorem
recusent. Quia Caesaris constitutiones ad jurisdictionem Ecclesiasticam extendi
non possunt, uti in terminis tradit Ignatius Lopes d. loco vers. unde ex illa. d. cap.
Ecclesiastica Maria & cap. civis ab Ecclesiasticum de consuet. cap. verum cap. Imperator.
d. 6. Peck cap. ea que numero 5. de reg. jur. in 6. Cardinalis Mantica locis supra ci-
tatis, neque refert, quod privilegium loquatur per verba generalissima quomodo- 18
libet. Quia nulla est dispositio tam generalis, quae restrictionem a disponentis po-
testate atque habilitate non patiatur, l. si mihi in via ff. deleg. 3. Oldra. conf. 143, nume-
ro 6. Chassanem ad Conf. Burg. Rubr. 7. §. 3. glo. verb. habille cachet. dec. 98. nume-
ro 20.

Sexta, privilegium hoc Caroli V. non ideo inane erit aut superfluum, quia 14
vires fortiter adversus conservatores, qui in casibus mere laicos inter mere laicos co-
gnoscunt, secus vero in casibus qui ad jurisdictionem Ecclesiasticam spectare pos-
sunt, uti eleganter & late in ipsissima hac materia in hypothesis quae evenit Collegio
Societatis Jesu docet Ignatius Lopes loco haecenus saepe citato, Confirmari posset
uberius deciso hujus quaestiones ex eis, quae superius eadem prope in hypothesis tradi-
dimus quaest. 39, ad quae lectorem ne tantologus sum, remitto.

QUESTIO CXVI.

Conservatores an irrequisiti jurisdictionem suam possint exercere,

SUMMARIUM.

1. Conservatores ad utilitatem privatam irrequisiti officium suum impariuntur, secus ad utilitatem publicam.
2. Utilitas publica in quo versetur.
3. Index Ecclesiasticus ex officio revocat Ecclesiasticum se jurisdictioni laicae subiacentem.
4. Dioecesanus cognoscit de injuria illata clericis.
5. Superior potest annullare contractum, per quem aliquid poterat acquiri subdito.

Pp

Respon-

Respondeo ad utilitatem privatam non posse exercere, l. 4. §. hoc autem iudicium
uti DD. de dam. infecto.

Secus vero ad utilitatem publicam, quam ego intelligo si forte exemptus
alio iudicio sese objiceret. Nam tunc praedictum utilitatis publicae ven-
retur, possitque conservator pro interesse totius ordinis exemptorum etiam intro-
quisitus ac exempto invito declinare atque inhibere. Innoc. in cap. contingat de sent. ex-
com. §. Bald. in Margarita reperiunt Innocenti verb. iudex laicus si tenet a quem in cer-
cere. fol. 17. col. 3. cap. si iudex laicum de sent. excom. in 6. sicut enim Ecclesiastico iudici-
licet in clericis alieno se iudici subicientibus, DD. iam laudati, ita & conservatori-
bus licere a proportione clericorum & exemptorum de qua alias scripti, dicendum
est, de iurisdic. ord. in exemptos lib. 1. quest. 45. Et quidem hoc sensu intelligendum
censeo Dominum Wamesium sentientem conservatores irrequisitos officium suum
impartiri non posse, conf. 481. num. 2. 2. de iure patronatus tom. 2. Quam vis enim eli-
enti invito patrocinium quod conservatoris officio incumbit non praestetur, l. cum
patronus 22. ff. de operis libert. l. invito ff. de reg. iur. Wames. d. conf. 481. num. 22. at-
men cum de praedictio publico Pontificique, cuius interest multos habere immen-
diatè subditos, agatur, scripti lib. 1. quest. 1. num. 17. de iurisdic. ord. in exempt. Col. lib. 1.
ohf. 40. n. 5. ad instar clericorum qui se alieno iudici subicere non possunt, citum ten-
pore ubi Abb. de arbitrio §. scripti lib. 2. quest. 7. de iurisdic. ord. in exempt. permissum
est conservatori officium suum invito etiam impartiri, exemptoque a iurisdictione
eius cui non subsunt eripere. Innoc. loco iam laudato §. d. cap. si iudex, quod & ego
de advocatis feudalibus speciali quaestione comprobavi.

4 Deinde iudices de omni injuria clericis, ex qua specie sunt exempti illata, pos-
sunt ex officio inquirere, Marant. de ord. iudic. par. 6. de inquisi. num. 141. V. si quis in hoc
genus C. de Episcop. & Clericis, injuriam autem fieri exemptis qui ad aliena tribunalia
rapiuntur, dubium non est.

5 Denique sicuti superior, etiam qui Principe inferior est, potest ex causa annu-
lare contractum per quem aliquid acquirit poterat subdito, Sabarella conf. 85. num. 3.
l. venditor §. si confiat. ff. cum praed. ita & si coram ordinario in jus se vocari patiantur
arguendo a contractibus ad iudicia, in quibus quasi contra-
hitur, praesens loco a contractibus ad iudicia l. 3. §. idem
ff. de pec.

QUEST

QUÆSTIO CXVII.

Utrum exempti exemptione cleri secundarii Diœcesis Leodiens. possint debitores suos actione personali convenire coram Abbate S. Laurentii privilegiorum conservatore.

SUMMARIUM.

1. Exemptorum causa in prima instantia tractari possunt coram conservatore active & passive.
2. Conservatores equiparantur ordinariis.
3. Casus legis aut privilegii tollit omnem ambiguitatem.
4. Dispositum in uno correlativorum, habet etiam locum in alio.
5. Qui timet molestari, potest creditorem prevenire.
6. Conservatores an possint prevenire ad exclusionem aliorum iudicum.
7. Prevenire potest debitor suum creditorem.
8. Molestari timens potest coram suo iudice prevenire.
9. Preveniendo potest executio impediri.
10. Turbatores privilegiorum Ecclesie excommunicantur.
11. Libertas Ecclesiastica in quibus consistat.
12. Bulla cœna Domini neminem eximit.
13. Exempti qui patiuntur se trahi coram ordinario, incurrunt in censuras.
14. Advocati etiam & procuratores censuras incurrunt.
15. Constitutio Papalis ubi sit publicanda.

Quod in prima instantia causæ exemptorum ventilari possint coram conservatore, Navar. conf. 2. nu. 2. vers. tertio de offic. del. refert se ex sacra congregatione audivisse, & ego superius variis in locis late ostendi.

Ratio esse potest, quod conservatores deputati ad universitatem causarum, magis ordinariorum quam delegatorum jure censeantur, Nevisanus conf. 35. Vantius de nullitatib. coram quo nullitas proponi possit, nu. 17.

Sed quid opus emendicatis suffragis omniis que fontibus sectari rivulos, cum ad manus habeamus privilegium Sixti Pontificis editum anno 143. septimo idus Novembris, quo apertis verbis conceditur exemptis facultas trahendi suos debitores coram Abbate sancti Laurentii privilegiorum conservatore, etiam alia in causa quam beneficiâ planeque prophana aut patrimoniali,

3 Quo fit, ut cum privilegium teste Oldendropio, de iure singuli deserviendo n. 3. vers. alia autem sit quasi privata lex, ulterius non sit investigandum, quia cum calum legis aut privilegii est expressus, nulla superesse potest dubitandi occasio, *Salm. conf. 14. num. 17. Parisius conf. 136. par. 3.* Et quidem hoc privilegium ulsvenit non modo cum exempti experiuntur contra suos debitores, sed etiam cum implicatas habent cum aliquo rationes, à cujus impetitione etiam si is exemptorum creditor esset, volunt mediante congrua solutione absolvi. Tum quod ita ab exempto conventus debitor exempti censeatur, etiam si exemptus ei pecuniaria obligaretur, *l. creditori vers. sed omnis ff. de verb. oblig.*

5 Tum quod debitor & creditor sunt correlativa, *Baptista à sancto Blasio de correlativis num. 6. par. 1.* dispositumque in uno correlativorum, censeatur quoque in alio dispositum, etiam si verarentur in materia à jure communi exorbitante, *flucta vel odiosa, Baptista à S. Blasio d. loco nu. 8.*

Signanter verò quod textus Privilegii habeant hanc verborum emphasim ac alios qualicumque & quavis occasione. Dispositio enim facta verbis generalibus & prægnantibus, ad omnia trahitur, *Mascard. de probat. vol. 3. concl. 171. num. 45.* Distinctioque qualicumque omnes casus comprehendit, *Bero. quest. famul. 66. nu. 11.* Quo in articulo etiam animadvertendum Pontificem usum figura, quam Rethorica res epanaleptim, hoc est repetitione verborum qualitercumque & quavis occasione, quæ fieri aliter non assolet, quàm majore cum significatione energiceque voluntatis, qua de re late post Joannem Baptistam à sancto Blasio præses Everhardi, *in locis legalibus loco à vi geminationis. Ioan. à S. Blasio tract. de geminatis.* Idedque sub his verbis non includi non potest dispositio, si contendat ff. de fideiussoribus seu imploratio officii judicis, quo postulatur permissiturque ei cui exceptio competit, facultas proponendi excipiendi seu agendi non coram iudice ejus adversus quem exceptio proponitur, sed coram iudice ejus cui exceptio competit, qui alioquin partibus rei fungeretur. Quæ de re abunde alio in loco tractatum est.

Quæ actio cum sit personalis, identidem est præjudicialis alteri actioni qualicumque.

Denique cum conservatores sint iudices exemptorum, possunt exempti qui molestiam timent, eamque avertere volunt, coram conservatore suo, ut eos ab hac molestia eximat vindicetque experiri. *Rom. conf. 244. Barth. l. Societatem §. arbitrorum num. 18. ff. pro socio, Blarerius ad l. diffamari cap. 4. num. 11. vers. reus cui exceptio competit. C. de ingen. & manum.* & sic exceptionem eo modo evitare, quo ii qui de nullitate aliqua principaliter iudicium præveniendò intentarunt, *Lancelor. de attentatis par. 2. cap. 17. num. 87. & cap. 16. num. 13. & seqq.* inhibitiones enim alterius iudicis postea aditi corruerent. *Lancel. de atten. par. 2. cap. 4. limit. 2. nu. 62.* Hacque de materia consulti olim respondimus in hæc verba.

CONSILIUM I.

Impetrantes à jurisdictione ordinaria exempti officium conservatoris implorant, ut ejus autoritate declaratur eis competere jus excipiendi seu solvendi oppositoribus juxta valorem pecuniae nunc currentis, at verò opposites è contra dictum se habere instrumentum scabinale, idèdque conservatoris jurisdictionem præveniri non posse, sed hujus exceptionis & articuli quaestionem discutendam esse coram scabinis.

Quæritur quid juris.

Respondetur, jurisdictionem conservatoris ordinarii judicis exemptorum esse præventam, ideoque ex adverso scabinale tribunal reclamari non posse.

Primo, Quia cognitio qualitatis pecuniae restituendæ præjudicialis est actioni reali. Guido de Suzaria de instr. Guarentigat. num. 11. l. fundum Titianum ubi Barb. ff. de except. proinde ea coram iudice prævento ventilari decidique debet. l. ubi ceptum ff. de iud.

Secundo, coram conservatore cognoscitur de jure excipiendi competente reus impetrantibus, juris autem est explorati, Reum sive debitorem posse pervenire & petere fieri declarationem super suis exceptionibus coram suo iudice, Castr. l. si contentendus ff. de fideiuss. Ita inter ceteros in terminis & in eisdem verbis tradit Casar Contardus ad l. diffamari cap. 5. numer. 17. confirmatque id auctoritate Alexandri, Decii, Boeris eosque sequitur Blaterius d. l. diffamari cap. 5. numer. 11. vers. quemadmodum & reus cognatus, d. l. diffamari nu. 5.

Rationem adfert præcitatus Blaterius in hæc verba.

Reus cui exceptio competit, potest super ea sui ordinarii judicis officium implorare, licet iudex actoris non sit, cum ista exceptio jam examineatur, principaliterque alias in iudicio auctore agente examineatur incidenter, atque ex ea ratione possit examinari coram illo iudice, coram quo actor necessario actionem debuisset proponere, in quo etiam actor non gravatur, cum ipse & ad hoc de jure communi teneatur, ut Barb. l. si Societatem §. arbitrorum num. 18. ff. pro socio in ille.

Tertio, cum timeo molestari, licet mihi agere coram meo iudice ad declarationem juris mei. Conradus ubi sup. Castr. ubi sup. l. si duo patroni, ubi glo. ff. de injur. idque per implerationem judicis officii, ut ei inhibeat à quo molestari indebitè timeo, uti notanter etiam tradit Rom. conf. 244. & hoc modo inquit captura aut executio poterit evitari, Rom. d. conf. 244. debitor enim eo in casu non est in mora solvendi, d. conf. 244. v. pap. seqq.

Quarto non obstat, quod credito in beneficii instrumentum guarentigatum competat electio actionis.

Respondetur enim, quod actor eligere non possit iudicem, quando reus privilegio

10 privilegio speciali proprium habet iudicem. *glo. a. i. b. habita C. ne filius pro patre.* Accedit, quod debitor præveniens in propositione suæ exceptionis coram suo iudice. *Contardus ubi supra per objectionem nullitatis instrumenti. Lancet. de attentatu pari. 2. cap. 17. nume. 87. fol. 377.* vel petitionem ut in instrumentum guarentiarum aut in forma camera expeditum reducatur satisfactione congrua ad arbitrium boni viri, qualis est conservator executionem remorari potest. *Lancet. de attentatu pari. 2. c. 16. n. 13. § 14.* Denique impetrantes hic experiuntur conditione personali. *l. si quis conrendat ff. de fideiussate Contardus ad l. diffamari cap. 3. nume. 122.* Cujus quidem beneficio legis potest is qui debitor est agendo prævenire & creditorem suum compellere, ut jurisdictioni iudicis acquiescat. *DD. de loco si contenda. Blaret. d. num. 11. Contard. ubi sup. c. 3. n. 122.*

Quinto pro eo videtur casus etiam in terminis apud Abbatem, *cap. si quis contra num. 2. de foro compet.* in hæc verba. Nota regulam vulgaram quod actor sequitur forum rei, limita quando de aliquare principaliter contenditur, secus si agitur super aliquâ exceptione, ut quia reus originarius antequam conveniatur, vult super exceptione agere, quod aliquando potest; hoc in casu agendum est coram iudice coram quo ageretur si ipse reus conveniretur, quia attendi debet causæ naturalis origo, non quod accidentaliter contingit. Nam hæc tenus ostendimus, si principaliter cognoscendum esset de qualitate pecuniæ solvendæ, quod id fieri deberet coram iudice actionum personalium, possetque debitor coram alio iudice conventus causam ad iudicem suæ personæ retrahere.

Potèrò certum est, quod si creditor hoc jus excipiendi aut solvendi in actionem deduceret, quod ea proponi deberet coram iudice debitoris, quæstio enim de qualitate pecuniæ solvendæ personalis est, per eam enim creditor seu actor intendit sibi dari oportere *text. §. appellamus in l. de act.* Ideoque ea actio coram iudice earum actionum quæ sunt in personam, veni proponenda.

Sexto, privilegio Eugenii Papæ membra secundarii cleri Diocesis Leodienfis neque agendo neque defendendo ordinarii jurisdictionem prorogare non possunt. Quinimò Pontificum privilegii quæ notoria sunt & motu proprio concessa, jurisdictioni Conservatoris active & passive sunt subiecta.

Septimo, debitor volens offerre pecuniam debitam, potest id facere coram suo iudice, non coram iudice creditoris, *Boerius decis. 114. nume. 9. his verbis.* Si debitor velit offerre pecuniam debitam & creditor recuset recipere, & debitor velit eam deponi facere autoritate iudicis, ne ullam moram vel pœnam incurrat secundùm formam. *l. acceptam C. de sur.* quis erit super hoc iudex competens, & sic an debitor sequi forum creditoris, an verò forum debitoris teneatur & concludit *Baldus in d. l. acceptam 13. quæst.* quod forum iudicis rei debitoris, non forum creditoris, quia debitor iudicem adiit, ut reus & non ut agens. *per text. in l. In*

contractibus C. de non. Num. pecu. DD. cap. Rom. §. contrahentis de foro comp. in 6. l. ita
Bovin.

Octavo extant nostra memoria sententiæ & præjudicia ab Officiali Leodien.
qui jurisdictionem suam exercuit in causis reorum qui jurisdictionem suam præve-
nerunt, sublatâ hoc modo actoribus eligendi judicem facultate. Idque non mi-
nerum, cum vigilantibus jura soleant subvenire. l. pupillus ff. qui in fraudem. Quod
ipsum hoc in facti contingentiâ coram Conservatore in praxim utrumque forentem
dicatur posse sua det analogia & proportio utriusque fori. de qua Præses Everardus in
l. ita legitimis loco à proportione. Et nos etiam alio in loco lib. 1. de jurisdic. ord. in exemp.
quæst. 45.

Nono & consequenter opposentes post impetrationem mandati à conser-
vatore agendo realiter in præjudicium mandati à conservatore impetrati attentasse
dicendi sunt, quando enim per primum judicem est inhibitorium, uti hoc in casu non
potest coram secundo judice de eadem re alia actio institui. Lancelot. p. 2. c. 4. limit.
2. num. 62.

Ratio, Quia inhibitio facit attentatum, reddique illicitum, quod alioquin
esset licitum. Lancel. num. 6. Hinc est quod executio facta vigore executorialium
aut brachii secularis legitime obtenti, dicatur attentata. Lancel. part. 2. cap. 20. ampl.
5. & 6. instrumentaque guarentigiata vel in forma cameræ expedita superveniente
inhibitione executioni demandari non possunt. Lancel. cap. 16. num. 13. & 14. Massa
Galestin ad for. camer. oblig. paricula 4. q. 3. n. 5. & seqq.

Idque ad eod. verum, ut neque agenti ad revocationem attentorum obstat exce-
ptio non juris, nisi tamē de ejus non jure constet per ejus confessionem, secus si aliun-
de constaret de non jure, ut puta ex probationibus vel aliter. Nam jus revocandi
attentati potius causatur ex facto & culpa attentantis, quam ex aliquo jure quod
cohereret illi contra quem attentatur.

Quare concludo biletâ laicalia attentatorum jure esse revocanda, ulteriusque
esse decernendum & declarandum, opposentes pœnas in mandato tactas incur-
risse per late tradita à Roberto Lancelotto de attentatis cap. 31. num. 371. & seqq. & part.
2. cap. 20. in præfatione num. 10. fol. 404.

CONSILIUM II.

Hæc quæstio dominationum vestrarum arbitrio commissa magni momenti
est, si jurisdictionis punctum de quo disceptatur inspiciamus, sed longe majoris est
cura & momenti, si periculum animæ consideretur.

De jurisdictionis puncto ad pelvim usque prioribus in scriptis tractatum est,
paretgos per tantum hic dictum esto. Conservatorē datum ad propulsandas injurias
exemptorum, posse etiam cognoscere de causis ipsorum debitorum, nam non sol-
vendo

vendo & retinendo debitum, creditori sit à suo debitore injuria. ut post. *Spectulan. rem. tit. de instrum. edic. §. nunc verò aliquare solvit. in terminis Guido Papa quest. 17. me. 3. aliique prior scripto à me notati*, & pro hac sententia clarescit S. D. N. Sixti Papæ evidens textus Bullæ Conservatoris, cujus verba ex prioribus scriptis sumi poterunt, ne iudicibus sagacibus mansum in os digerere videamur, & si D. V. lubeat De periculo verò animæ judicum & advocatorum hic agi dico propter Bullam illam cœnæ Domini, timorata viris conscientia valde metuendam, ut quæ omnes excommunicatione innodat turbantes Romanæ Ecclesiæ privilegia & jura mediata vel immediate subiecta. Cujus quidem Bullæ tenor talis est: vel jura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia dictæ Ecclesiæ Romanæ mediata vel immediate subiecta nec non supremam jurisdictionem in illis nobis & eidem Romanæ Ecclesiæ, competentem de facto usurpare, perturbare, retinere & vexare variis modis præsumunt, non adherentes, fundatores, defensores, eorum seu illis auxilium consilium velivorem quomodolibet præstantes.

Quod autem exemptorum privilegia & jura mediata sive immediate ad Romanam Ecclesiam spectent (utpote cujus interest multos habere ab ordinaria jurisdictione exemptos sibi immediate subditos, testatur aperte Petrus Rebuffus Romanæ Domini comprehendatur. Insuper eadem Bulla cœnæ Domini excommunicat diciturque vocet violatores Ecclesiasticæ libertatis, quemadmodum hoc latè ostendit in explicatione illius Bullæ eruditiss. Gregor. Sayr. *in thesuro Theolog. Moral. tom. 1. lib. 3. cap. 19. num. 2.*

Quæ quidem Ecclesiastica libertas consistit non modò in privilegiis Ecclesiæ universalis, sed etiam particularis alicujus Ecclesiæ, sive ea privilegia à Deo, sive à Papa, sive ab aliquo Principe concessa aut præscriptione acquisita sint. *late idem Gregor. Sayrus. Rochus de consuet. num. 454. & ad amussim Joannes Lupi Sagotiniensis tract. de Ecclesiast. libert.*

Itaque quin exemptione cleri secundarii quibus se suaque membra sacra rectè à quacunque jurisdictione defendit, sit Ecclesiasticæ libertatis, nemo est qui ambigat & proinde ejusmodi Ecclesiasticæ libertatis Ecclesiæ temeratores liberos & immunes esse à censuris, nemo etiam credo est qui audeat asserere. Quare ut unde exordium sumpsi, illuc redeam, non possunt non iudices hac in questione Ecclesiæ suæ matti faventes obsecundare, nisi malint se illius censuris & diris à Bulla comminatis irretire. Idque non obstantibus quibuscumque Principum aut Imperatorum, si quæ sint tales, constitutionibus (quod non crediderim) etiam à clero secundario exempto & S. Sedi subiecto acceptatis.

13 Nam Bulla cœnæ Domini præterquam quod neminem eximat, sed omnes consti-

constitutiones ei adversantes propter clausulas irritantes ei insertas inficiat & ir-
 riter, etiam si illius violatores regali aut imperiali splendore fulgeant, *Gregor. Sa-
 vi d. lib. 3. cap. 25. num. 10.* Et si certo certius est, quod clerus exemptus contra-
 rias constitutionibus obediendo aut eas acceptando, nihil agat, exemptioni enim
 & iure libertati quae sua non est sed Papae, renuntiare non potest, *tex. cap. cum tem-
 pore ubi Abb. & DD. de arbitrio*, idque satis evincitur ex constitutione *Martini V.*
incipi ad reprimendas in verbis etiam occasione cuiuscumque submissionis. Interea si
 neque iudices tui sint uti hac Bulla, certe neque etiam ipsamet partes non modo
 quae agendo aut connivendo in libertatem Ecclesiasticam impingunt, sed ne qui-
 dem pars ea, quae conniventibus oculis sese ad eiusmodi iniquum examen aut ju-
 dicium incompetens trahi patitur, nam & partem ream non reclamantem incide-
 re in Bullam Coenae Domini aperte respondit Martin. Navar. *conf. 1. quaest. 41. num.*
20. de confu. Denique ab hoc etiam censurarum fulmine non possumus eximere
 advocatos, procuratores vel alios quoscumque causarum infitiores, qui stu-
 dium, laborem, & operam impendunt eis, quae in Ecclesiae jura, privilegia,
 libertates insumunt, uti etiam in explicatione Bullae Coenae Domini censuit Cardi-
 nalis Toletus Alphonsus Vinandus *num. 7.* patrocinando enim causa illicita, auxi-
 lium & favorem quis praestare censetur, inquit Joannes Anania, in *cap. si adversus*
num. 2. & 5. de haetic. qua de re quoque extat horrenda constitutio *Martini V. incip.*
ad reprimendas, in haec verba. Ad reprimendas & infra, hos igitur adversus talia praesumptio-
 num temeritatem remedia imponere, & super his salubriter providere cu-
 sentiam statuimus, decernimus & etiam ordinamus, quod omnes & singulae
 personae Ecclesiasticae saeculares & regulares, quavis perfulgeant dignitate, quae
 aliquam personam Ecclesiasticam in actione reali, mixta vel personali, civili vel
 criminali, etiam occasione cuiuscumque submissionis vel alias ad forum sive judi-
 cium laicale directe vel indirecte trahere praesumpserit, causam ipsam & omne jus
 in re vel ad rem causa vel occasione huiusmodi quomodolibet competens penitus
 amittant, & singulares personas easque illi in praemissis cohaerentes & cernentes excom-
 municamus, & nihilominus omnes & singulos iudices laicos & laicales personas post-
 quam exceptum fuerit de non jurisdictione eorum, aut evidenter appareat eiusmodi
 cognitionem ad eos de jure non spectare, talia praesumentes vel ratam habentes, vel
 eis facientes, dantes auxilium vel favorem, cuiuscumque dignitatis gradus vel con-
 ditionis existant, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto, nul-
 losque ab iisdem sententis per alium quam per Romanum Pontificem praeterquam
 in mortis articulo absolvi valeant sive possint, quodque etiam procurator fiscalis cau-
 sarum curiae camerae Apostolicae contra culpabiles in praemissis desuper summarie
 informatione praehabita, se vel alium seu alios agere & procedere possit & valeat. Ha-

constitutionis verba, quæ non solum ligat in Urbe, sed etiam per totum orbem, quia quælibet ordinatio Papæ habet vim legis generalis, ut dicit Geminianus, in cap. fin. in 2. vob. per illum textum de hæret. in 6. & idem Paulus de Eleazar. in præmio Clementinum Ecclesiarum & orbis, nec requiritur inquit, quod in singulis locis fiat publicatio & ejusdem sententiæ est Gomes. in præmio reg. Cancell. & Nau. cons. 1. de cons. Quare ut multa in pauca conferam, redeamque unde diverti, iterum concludo, conservatorem in prima instantia de causis exemptorum sive active seu passive posse cognoscere, quod præter præcitas respondit Navar. cons. 4. de offic. del. atque id ex iure scripto & moribus observari in Francia refert Nicolaus Boerius, ad consuet. Bivar. in 2. §. 3. glo. 4. multo magis verò in conservatoria Abb. S. Laurentii à S. D. N. Papa concessa, hujus verba adeò sunt clara, perspicua & certa, ut nulla interpretatione in ambiguum dubiumve sensum contorqueri possunt. Quibus rationibus moti clarissimi Domini bene prudenterque fecerint, & æquo Jure quod dicitur judicaverint, si juxta desiderium nostrum tot pragmaticorum responsis comprobatum pronuntient.

Q U Æ S T I O C X V I I I .

Scholaris Lovaniensis an possit coram conservatore Privilegiorum suæ academice evocare & convenire alterius academice scholarem aut exemptum.

Proposita fuit mihi nuper hæc quæstio, in qua respondi non posse. Porro quia responsum illud non pauca in jure forensique usu non infrequentia complectitur, censui ne actum agam, illud unicuique librandum proponere, ac alterius cujusvis acutius meliusque sententis iudicio subijcere.

C O N S I L I I S U M M A R I U M .

1. Conservatores Lovaniensium privilegiorum jurisdictionem non habent in exemptos cleri secundarii diocesis Leodiensis.
2. Scholaris unius Academia, à scholaribus alterius Academia non potest evocari.
3. Privilegium cleri secundarii est validius privilegio scholarum.
4. Privilegium commune est validius privilegio speciali.
5. Scholares forum rei sequi debent.
6. Scholares de sacro capiando, exempti verò de damno vitando certant.

Exem-

7. Exempti cleri secundarii non possunt specialis privilegio evocari.
8. In concursu privilegiorum praevalet favorabilis numerus. 18.
9. Exemptiones concessae sunt favore S. Sedis & Religionis.
10. Religionis favor summus.
11. Jurisdictio in exemptos est Papae reservata.
12. Imp. confirmavit exemptiones.
13. Privilegia imp. favorabilia ad exemptos extendantur.
14. Sententia clausula, dummodo Apostolica Sedis Officialis non sint.

15. Exceptio amplius regulam in casibus non excipit.
16. Privilegia non admittunt rationem a majoritate rationis, nec a contrario vel subauditio sensu.
17. Clausula non obstantium quid operentur, § 19.
18. In concursu Privilegiorum praeponderant potentius.
19. Privilegium non censetur priori pacto derogare.
20. Clausula, seu sindulium sit, quod interdici suspendi vel excommunicari non possint.

Vltis atque ad jurisprudentiam incudem revocatis processibus inter Reverendum Dominum Joannem de Soye praepositum & Canonicum B. Mariae Cinacensis, Diocesis Leodiensis nunc appellentem & M. Martinum Veris appellatum in secunda instantia coram Reverendo admodum Domino Decano S. Servatii Trajectensis pendentibus, talis proponitur hypothesis.

M. Martinus Veris scholaris Lovaniensis cessionarius annui redditus 30. florenorum Braban, vocat in jus coram conservatore privilegiorum universitatis Lovaniensis D. Joannem de Soye Praepositum & Decanum B. Mariae Cinacensis Diocesis Leod. tandemq; post varias hinc inde forentes velitationes D. Joannes de Soye a conservatore condemnatur. Hinc appellatio ad summum Pontificem est interposita, qui eam Decano S. Servatii commisit, coram quo primae instantiae actis prius perillustratis libellum appellatorum formavi duplicis speciei, exceptiones sive gravamina completentem, nullitatis nimirum jurisdictionis & sententiae conservatoris ea in causa latae, deinde iniquitatis etiam atq; in justitiae ejusdem sententiae. Nullitatis quaestio bimestris est. Prior: Num conservator privilegiorum universitatis Lovan. jurisdictionem sibi possit vindicare in exemptos cleri secundarii Leodiensis, qui ab omni jurisdictione ordinaria & extraordinaria exempti sunt, atque S. Sedi immediate subiecti sunt uti est appellans.

Posterior. Num sententia in favorem M. Martini lata, eo etiam ex capite nulla dici possit, quod sine actione expertus sit.

Quoad prioris membri nullitatem, videretur cuipiam prima facie conservatorem Lovaniensem jurisdictionem habere in exemptos cleri secundarii Diocesis Leodiensis ob clausulas illas praegnantis privilegii Lovaniensium de prima instantia anni 1469. Nonis Maij insertas, scilicet, dummodo Apostolicae Sedis Officialis

officiales non sint, præterea non obitantibus quibusvis aliis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis quibuscumque, seu indultum sit, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint. Verum re exactius perpensa, placet magis jurisdictionem non habere in exemptos hujus Diocesis, multis equidem et

1 Prima, Quia exemptio cleri secundarii Diocesis Leodien. amplissima enim est ab omni jurisdictione ordinaria & extraordinaria, cum energia & pondere quaricumque clausularum contraria privilegia irritantium, uti liquet ex diplomate Nicolai Papæ 1451. 4. idus Octobris & Sixti Papæ anno 1423. septimo Kalendas Novembris. Quo fit, ut scholares Lovanientes, qui privilegiati sunt, privilegio suo contra exemptos Diocesis Leodienis qui pariter privilegiati sunt, uti non possint, *h. sed & milites ff. de excus. tit. l. verum §. sciendum cum l. seq. ff. de minorib. DD. l. privilegia ff. de Privileg. c. ed. late Tirag. de pia causa privileg. 26. vers. sed quod cum seq. c. lect. cum §. plantare num. 10. de privileg. ea que ratione unius academiarum scholarum ab alio academia scholarum evocari non posse censuit. Peckius de iure sistendi. cap. 5. de iure eum Imbertus instit. forens. lib. 1. cap. 27. quod & ab analogia fori quæ est inter scholares & exemptos uti alijs scripti, lib. 1. de iurisdic. ord. in exempt. quaest. 45. idem hic in hypotheli est respondendum.*

2 Secunda, privilegium exemptionis cleri secundarii longe validius privilegio scholaritatis, illi debet prævalere. Tum quia exemptiones hæc sunt in favorem Sedis & religionis quietem. *Rebus ff. resp. 142. scripti lib. 1. de iurisdic. ord. in exempt. cap. 1. num. fin.* Tum quia huic favori accedit privilegium commune, quo actores forum rei sequi debent, *cap. cum sit generale de foro compet. l. ult. C. ubi in rem actio, validius autem est privilegium commune privilegio speciali, DD. l. ceteris ff. de vulg. & pup. Tirag. de privileg. 26. vers. sed his cap. suggestum de decimis.*

3 Tertia, privilegium Lovaniente activum de evocando Reum ad suum iudicium juri adversatur, quia scholaris forum sui debitoris sequi debet, *Bald. antib. habita col. 5. vers. sed dubitatur, C. ne filius pro patre.* at verò privilegium cleri secundarii ne evocari possint, juri conforme est, *d. l. fin. C. ubi in rem actio.* proindeque cum scholaris evocans exemptum, vigore privilegii proprii de suo compendio & lucro captando certet, exemptus verò cleri secundarii de damno vitando, *l. in eo quod ubi DD. ff. de Reg. jur. l. procurator in fin. ff. de dam. infecto DD. l. 1. §. Lucrat. C. de impon. Lucr. de script. lib. 10.* non potest Lovanientis suo privilegio uti, evocando exemptum, qui de damno vitando certet. *Bald. antib. perpetua C. de sacros Eccles. Angel. §. rursus instit. de nect. Retr. Anchar. conf. 36. Tirag. de privileg. 26. vers. sed his continuo.*

4 Quarta, exempti cleri secundarii privilegium habent speciale, ne coram quo-

quopiam conveniri possint quam coram summo Pontifice, aut ejus speciali ad hoc delegato, uti multis in locis ostendim tractatu de jurisdic. ord. in exem-
ptos.

Quo fit, ut scholares privilegium habentes evocandi suos debitores coram
judice scholasticum, ejusmodi privilegio uti non possint ad versus ejusmodi exem-
ptos cleri secundarii Diocesis Leodiensis, privilegio enim speciali derogatum
non censetur per generale privilegium, nisi fiat de ejusmodi privilegio mentio spe-
cialis, cap. Pastoralis §. fin. de rescript. cap. generi de Reg. jur. in 6. l. decurionibus ubi
lo. C. de solertia lib. 12. Bald. l. non plures C. de sacros. Eccles. Jacob. de S. Gemmano l. 2. §.
omnes col. 2. vers. addere ff. de iudicis. Henricus Ferendat. in addu. ad repert. lo. de Mulo
verb privilegio special.

Quinta, in concursu plurium privilegiorum illud praevalet, quod est favo-
rabilius, cap. ex literis de prabend. lo. Grausfredus seu collect. cap. cum & plantare no.
ro de privileg. lo. Andr. cap. volentes eod. tit. in 6. Bald. autb habita Col. 6. vers. Et quaro
scholaris C. ne filius pro patre, favorabilis porro est privilegium exemptionis dicti
cleri concessum non modo favore S. Sedis cujus interest habere multos sibi imme-
diatè subditos. Clem. Pastoralis de re jud. Rebuff. res. 142. scripsi lib. 1. de jurisdic.
ord. in exemptos quæst. 1. num. 17. Sed & favore religionis, ut exempti sub umbra &
protectione S. Sedis quietius liberiusque religioni vacent, cap. luminoso quam su 18.
quæst. 2. Rebuff. d. res. 142. Summa autem ratio est quæ pro religione facit. l. sunt per-
sona in fin. ff. de Relig. & sumpt.

Sexta, Jurisdictio in exemptos cleri secundarii est Papæ reservata, quæ re-
servatio æquæ pollet appositioni & approbationi manuum Pontificis alicui cau-
sæ cum clausula irritante jurisdictionis aliorum quorumcumque; iudicium tam ordina-
riorum quam extraordinariorum, scripsi lib. 2. quæst. 5. num. 12. & seq. de jurisdic. ord.
in exempt.

Septima, Maximilianus Imperator anno 1518. Junii 24 privilegia, libertates,
exemptiones Ecclesiæ patriæque Leodien. approbavit, eamque in suam protectio-
nem recepit, postmodumque Carolus V. Imperator privilegium illud Maximiliani
sui avi ac etiam de non evocando subditos in prima instantia extra patriam confirma-
vit, atque innovavit anno 1521. Julii die 27.

Quin autem exempti divorum horum Imperatorum constitutione & privile-
gio comprehendantur, dubium non est. In favorabilibus enim privilegia & consti-
tutiones Cæsareæ ad clericos & exemptos extenduntur, cap. Ecclesia S. Maria ubi
Abb. num. 5. de constir. Bald. autb. habita col. 1. vers. sed pena & vers. nem cum aliquid
conceditur C. ne filius pro patre. Porro non obstant pragnantes illæ clausulæ, quas su-
pra ex privilegio Lovanienfium adduxi.

Q 93

Etenim

Etenim quo ad illam, Dummodo Apostolicæ Sedis officiales non sint. Licet ampliare videatur Privilegium Lovaniense, ut comprehendat omnes alios exemptos præter officiales S. Sedis, qui exempti sunt, scripsi lib. 1. de iurisdic. ord. in exempti. quest. 32. quia exceptio ampliare & firmare solet regulam in casibus non exceptis, l. nam quod liquide §. ff. de pen. leg. l. quæsitum §. deinde in fine ff. de fundo inst. leg. hac tamen in hypothese talis interpretatio sumi non potest. Ratio est, quia cum exempti cleri secundarii specialiter sint exempti, exceptio officialium S. Sedis à regula seu privilegiaria dispositione concessa Lovaniensibus non potest ita ampliare regulam illam, ut comprehendat exemptos dicti cleri secundarii speciali reservatione exceptos seu exemptos, Clem. exim. de Paradiso §. deinde ubi Card. de verb. sig. l. sermo nomine ubi gloss. ff. de usufruct. l. 1. §. servum ff. de acq. poss. l. ob. et ubi glo. C. de præd. minor. præses Mechliniensis in locis legalib. loco ab exceptione ad regulam Limit. 2. Nam & in privilegiis arguere non licet à majoritate rationis, Card. Clem. ne Rom. in 4. oppos. de elect. Dyn. cap. plus semper de Reg. jur. in 6. præses Everhardus in locis legalib. loco à minori vers. non procedit, ut nec subaudito seu contrario sensu eadem in materia ratiocinari permittum est, cap. licet ubi glo. & DD. de privileg. in 6. præses idem loci contrario sensu vers. §. quæro.

17 Similiter non obstat clausula quas DD. vocant non obstantiarum, inserta privilegiis Lovaniensium. Quia eadem clausula inserta sunt privilegiis exemptionum cleri secundarii Diocesis Leodiensis, ideoque succedit theoria, privilegiatum contra privilegiatum non uti privilegio, signanter considerato majori favore exemptionum cleri secundarii, de quo hæctenus dictum est. Gem. cap. 1. §. id ipsum num. 3. de privileg. in 6. ubi etiam Franc. Ioan. Andr. & alii Bal. aut. habitus col. 6. vers. & quæro si scholaris C. ne filius pro patre. in concursu enim privilegiorum illud quod potentius est atque favorabilis, præponderat, dec. l. si Rufinus num. 13. C. de test. milit.

18 Quo etiam in articulo in considerationem venire non potest, an alterum altero privilegio sit prius aut posterius, quemadmodum enim privilegium antecedenti pacto præjudicare non censetur, cap. 1. de pactis in 6. ubi Gemina. num. 8. ita nec privilegium privilegio, nisi de enixa eaque certissima privilegiantis voluntate competitum sit. Chaldæus cons. 1. de privileg. Gem. d. cap. 1. n. 8.

19 Rursus non obstat alia clausula, seu si indultum sit, quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possunt. Tum quia eadem clausula inserta etiam est privilegio cleri secundarii, quod ut ante dixi, magis favorabile præponderat privilegio scholaritatis. Barth. d. amb. habitus col. 5. & quæro si scholares. Tum quod ab hac clausula ad jurisdictionem fori contentiosi argumentari non possit, scripsi lib. 2. quæst. 49. de iurisdic. ord. in exempti.

Unde consecutum est, sententiam conservatoris Privilegiorum Lovaniensium

sum latam in D. Joannem de Soye ab omni jurisdictione ordinaria & extraordinaria exemptum, sanctaque Sedi reservatum immediateque subjectum, scripsi lib. 2. q. 1. m. 10. §. que. 16. de jurisdic. ord. in exempt. non obstante iudicii istius prorogatione, nullitati subjacere, uti ego per multis rationibus atque auctoritatibus diversis in locis comprobavi, de jurisdic. ord. in exempt. lib. 2. quest. 7. 10. 40. quas nescim fusior, hic operæ pretium duxi non repetere.

Quæ nullitas in causa appellationis quæ reponere solet causam ad terminos litis contestatæ, l. per hanc C. de temporibus appell. recte coram V. R. nunc reficitur, quippe quod de ejusmodi nullitate ex defectu jurisdictionis in exemptum semper dici potest. Guido quest. 275. m. 4. & ego d. quest. 7. 10. 40.

Succedit secunda ejusmodi sententiæ à qua nullitas, quæ ex ipsis Lovaniensium privilegiorum indultis hauritur, in quibus & signanter privilegio anni 1500. Decembris die 17. hæc adscribitur clausula. Item non permittitur agi super transportu cuiuscumque debiti, quod neglectum fuerit sedecim annis.

Nullitas inquam aperta est hujus sententiæ, quia apud acta comperitur M. Martinum Veris actionem instituisse coram conservatore anno 1616. in Martio adversum Dominum appellantem pro consequenda solutione asserti redditus quem præterdixit fuisse constitutum anno 1587. Februarii 19. Qui quidem redditus cum ob nullam illius unquam solutionem cursu annorum viginti septem sit exoletus, præscriptioneque extinctus, uti etiam apposite docet *Arestographus Papon. lib. 12. ut. 3. des. præscriptions arresto 9. in hæc verbal' achapicour d' unerente à priz d' argent, demeur dix ans est ant present. & demeurant en mesme Province sans la lever demander en faire innover par obligation à part: ou vingt ans, s'il est absent: la d'icte rente luy est perdue.* Dicendum est, dictum Martinum Veris coram conservatore sine actione egisse, & consequenter sententiam conservatoris nullitati subjacere, l. Bibius in fine ff. de patris dotat. Mantua sing. 321. Rom. cons. 224. si Pupilli §. videamus ff. de neg. gest. l. quoties §. item si ff. de adm. tu. l. 1. ff. de offic. assess. deberque judex ita nulliter sine actione agentem ex officio à iudicii limine atque progressu repellere, Rom. d. cons. 224.

De viribus porro statuti istius Lovaniensis ambigendum non est, uti ex facto consultus respondit *Alex. cons. 170. lib. 7.* sed est uti æquum atque rationi consonum in utroque foro tam civili quam Ecclesiast. observandum. *Aug. cons. 136. Alex. d. cons. 170. n. 3.* Cùm itaque dictum statutum sit prohibitivum actionis, dicendum est Martinum sine actione egisse, & consequenter iudicium sententiamque subsequenter esse nullam, *Bal. l. iubemus §. sane col. 3. vers. quedam est jurisdictionis prohibitiva C. de sacro Eccles. 6. Tirag. ad l. si unquam verb. reverteratur nu. 173. 175. & vers. 79. 176. in verbo fallit non audiat, Mantica d. sing. 321.*

Et quidem hæc rationibus detecta istius sententiæ nullitate descendo nunc ad il-

ad illusiniquitatem, quam etiam, brevius tamen detego rationibus auctoritati-
 busque sequentibus. In primis quidem, licet ex adverso producatur transcriptum
 anni 1587. Febr. 19. pro quo videtur inducenda probatio, quamdiu de extin-
 ctis seu resolutionis illius causa non docetur, *l. cum de debito ff. de probat. Tira-*
quel. de prescriptionib. §. 1. §. glo. 4. vers. 14. in verb. sunt tamen, at tamen subsistente
 statuto non modo Namurcensi, unde hypothecæ reditus controversiæ moven-
 prærenduntur, sed & Lovaniensi, extinguente reditus & actiones quæ circum-
 scripto in eo statuto tempore non exiguntur, aut in iudicium deducuntur, nullas
 hoc in articulo cupiam superesse poterit scriptulus, nisi quis ut ajunt, nodum in
 scirpo querere voluerit, signanter porro considerata temporis intercapedine non
 sexdecim annorum, quæ præscribunt privilegia Lovaniensium, sed viginti septem
 uti ante ostendimus, ex quibus extinctio seu obliteratio dicti transcriptus præ-
 sumptione quadam iuris vehementissima à statuto formata inducitur, cum non
 sit non verisimile, creditorem tamdiu ab exactione sui crediti cessavisse, si illicitum
 à creditore extinctus obliteratusque non fuisset, *Menoch. de præf. lib. 3. præf. 11.*
num. 3. §. 19. Castr. conf. 58. num. 4. lib. 2. Dec. conf. 596. num. 9. in fin. Paris. conf. 137. num.
lib. 4. late Simon. de Pretis. conf. 68.

In idque collineavit suprema Parisiensium curia, dum decennii tempus
 hypothecariis creditoribus inter præsentis, inter absentes verò vicennii præscriptum
 censens nunquam tamdiu creditorem taciturnum, nisi ei manu quod ajunt
 brevi, aut aliter solutione aliqua clancularia fuisset satisfactum, idque merito optimo,
 ne quod temp. interest, actiones ut & dominium maneat semper in incerto. *Institu. §. 1.*
de usucap. §. l. 1. §. segg. eod. Itaque ut paucis multa complectar, obstat appellatio
 temporis exceptio præscripta à statuto Namurcensi, imo & Lovaniensi, quæ est per-
 emptoria & litis finitæ, *l. tranacta l. in sum ff. de verb. sig.*

Succedit & alia exceptio peremptoria intentionis adversarii quæ elicitur ex ven-
 tre eorundem privilegiorum Lovaniensium. Nimirum cessionem ex qua præsens
 actio est, coram conservatore instituta, non esse ex linea directa sed indirecta, & pro-
 inde juxta constitutionem Maximiliani Imperatoris editam Bruxellis Anno 1495.
 Aug. 16. efficacem scholari ex ejusmodi cessione indirecta non dari actionem.

Sed obijcietur forsitan ex adverso, cessionem controversam non esse omnino indi-
 rectam, sed partim directam, partim indirectam à matre scilicet & avunculo respec-
 tive in filium & nepotem factam. Verum eo non obstante respondeo, cessionem
 hanc partim directam, partim indirectam censeri debere simpliciter esse indirectam,
 & proinde sub constitutione Imperatoris Maximiliani aliorumque privilegiorum seu
 statutorum Lovaniensium prohibentium cessiones indirectas comprehendi.

Ratio est, quia quando concurrunt duæ causæ dispositiones aut cessiones, quarum
 una permilla est, altera verò prohibita, illa quæ prohibita est, prævalere debet, effi-
 cirque

cicque alteram, quæ alioquin prohibita non est, esse prohibitam, l. i. §. suspecti ff. de suspectator. l. i. in l. si Rufin. num. 4. ubi Dec. num. 7. C. de testam. milu. Menoch. de praesumpt. lib. 3. pr. §. 29. num. 62.

Porro uti jam dixi, concutit hic cessio directa matris in filium non prohibita, cum cessione avunculi indirecta in nepotem prohibita, quæ proinde totam hanc cessionis dispositionem reddit prohibitam, adinstar privilegii prohibiti cum permisso privilegio concurrentis, quo in concursu prævalere solet prohibitivum, Deciu d. l. si Rufin. num. 5. C. de testam. milu. Vixque est ut reficitur id cessare, cum dispositio permissiva potentior est dispositione prohibitiva, Dec. d. l. si Rufin. Menoch. d. pr. §. 29. num. 64.

Respondetur enim, cessiones jure, signanter Canonico, suspectas esse fraudis atque simulationis, cap. ex parte de alienat. mutandi iudicii causa facta ubi glo. Bapista de Blasio in contradiotionibus iuris Canonici & civilis artus. 96. v. l. Occ. I. fol. 157. signanter porro ex omnes, quæ iudicii mutandi causâ fiunt, eas enim sive à linea directa procedant sive indirecta, quia debitori supponunt creditorem cuius privilegio debitor forum suum mutare compellitur, jura eas velut dispositiones odiosas improbant atque detestantur, cap. 1. §. 2. ubi Abb. & DD. de alienat. iudic. mot. causa facta l. 1. §. 2. ff. eod. tit. permittuntque debitori facultatem exceptionis ope, cessionarium talem repellendi, vel certe pro ejus arbitrio, pro eo quod ejus interest conditionem ejus ob fori mutationem deterioiorem esse redditam, iudicio adversus cedentem experiendi, Abb. d. cap. 1. n. 6. in fin.

Non potest utique sustineri indirecta hæc cessio cum directa concurrens. Tum quod utraque careat juris scripti fomento, Abb. d. cap. 1. num. 6. in fin. Tum quod concurrente causâ quæ prodest, & causâ quæ non nocet, præponderare solet ea, quæ nocet, l. 1. §. fin. ubi glo. & DD. ff. de Sal. Petr. Gerardi sing. 42. concurrenteque eadem indispositione odio & favore, ea simpliciter ceteri debet odiosa, DD. c. nit. de verb. sig. Bald. l. 1. Col. 1. ff. de const. Prin. Et quidem signanter facultas hæc evocandi reos ad duos iudices veluti contraria, Bald. d. auth. habita col. 5. omnis enim constitutio juri repugnans, juris est odiosa, scripsi late lib. 1. quest. 4. de jurisdict. ord. in exempt. Nec etiam ita scholaribus savendum est, ut aliis iniqua conditio inferatur, cap. ex tenore de foro compet. alioquin certe cum aliena jactura atque incommodo locupletarentur, quod juris ratio non admittit, cap. locupletari de Reg. jur. in 6. consequenterque in concursu cessionis directæ atque indirectæ ea simpliciter ceteri debet odiosa atque prohibita, Menoch. & DD. supra allegati.

Multis proinde aliis rationibus de industria, ne tantologiæ reprehendar, omifis, concludo, sententiam conservatoris iudicis à quo decernendam esse nullam & iniquam, Dominumque appellentem ea reformatam ab impetitione Martini Veris appellati absolvendum cum auctario victoriæ omnium expensarum.

Rr

Quæ.

Q U Æ S T I O C X I X .

Conservatorum sententias an alii iudices exequi teneantur.

S U M M A R I U M .

1. Executioni sunt demandanda sententia conservatorum.
2. Executioni non sunt demandanda sententia nulla.
3. Sententia per appellationem suspensa, exequenda.
4. Sententia lata secundum statuta loci particularis, non est in alieno territorio executioni demandanda.

- 1 **L**onge & late materiam hanc examinatam reliquit Cardinalis Tuscanus in *concl. verb. executio & verb. iudex*. Paucis ego executioni demandandas esse sententias quas conservatores in suis requisitorialibus litteris enarrant licet esse cognitionis atque jurisdictionis, idque nisi manifeste constat processum conservatoris esse nullum, *Anchar. conf. 382. D.D. cap. de cetero de reg. jur. explorata* nimirum Baholi sententia existimantis, civilem iudicem cognoscere posse de iustitia sententia & processus iudicis ecclesiastici, in *l. d. v. ff. de Castr. reor. l. magistratibus ff. de iurisdict. om. iud.*
- 2 Quod limito, nisi à sententia conservatoris afferatur appellatum, *Abb. & D.D. cap. 1. de offic. ord. Albert. l. Episcopatu C. de Episc. aud.* Idque nisi talis sit sententia, quæ non obstante appellatione executioni debeat demandari, *Argenter ad cons. Brienne. Tir de iustices art. 5 fol. 16. littera C.* Denique iudicem unius territorii non teneri executioni demandare sententiam iudicis alterius territorii latam non secundum jus commune, sed secundum statuta loci iudicis executionem requirentis tradit Hippolitus de Marfilis, *sing. 138. Oberius de Bonacursu in sua praxi sui. de impedimentis executionem vers. 7. ubi late Apost. quo loci gloriatur hac se cautela multas executiones elusisse.* Qui huius fatinæ plura videre gestit, legat Cardinalem Tuscanum, loco iam laudato, *Vincenium Carocium trad. de Remediis adversus damnosus executiones.*
- 3
- 4

Q U Æ S T I O C X X .

Iudices Ecodienles an & quibus casibus ad executionem sententiarum per conservatorem Academia Lovaniensis latarum teneantur.

SUM-

S U M M A R I U M.

I. *Fabui inter Episcopum Principem Leodiensem & Brabantia Ducem.*

DE jure hic disquirere non statui, sed placita tantum quæ inter Reverendissimum Serenissimumque Ferdinandum Episcopum & Principem nostrum Leodiensem ac summæ memoriæ Albertum Brabantia Ducem stabilita sunt, breviter hic evulgare, ac è tenebris in lucem vendicare proposui. Quæ quidem conceptis hæc verbis proponuntur.

RECES DE LA CONFERENCE TENUE A
Maastricht entre les Commissaires de deux Princes Liege & Brabant
27. Novembre 1615.

Comme ainsi soit qu'a l'instance du Serenissime Electeur de Colloigne Evêque & Prince de Liege les Serenissimes Archiducqz Ducqz de Brabant Ayant par leurs lettres patentes du 26. de Juillet dernier passé commis & depute messires Pierre Pecquin Chevalier leur Cancellier de Brabant de leur Conseil Privé & surintendant de la justice militaire, Charles Malineus President de leur Chambre des Comptz, & Jean Baptiste Mæx Conseiller & Advocat fiscal de leur Conseil de Brabant pour avecq les commis dudit Prince Electeur entrer en communication & conference sur plusieurs difficultez & différens tant de jurisdiction & limites qu'autres muez entre leur pays de Brabant & de Liege, Ayant à ces fins par lettres patentes dudit Prince Electeur en date du 29. d'Avril dernier esté deputé messires Christophre de Blocquerie Chanoine de l'Eligize Cathédrale de Liege son Chancellier Godefraye de Bockholt Sr. dudit lieu Cortesem & Orey de son Conseil secret & Francois Diffius aussi dudit Conseil secrez & son Advocat fiscal lesditz commissaires des deux Princes apres avoir par l'espace de quelques mois vacqué & entendu à ladite conference en la Ville de Maastricht y examine bien & au long lesditz differens ouy ceux qui faisoient sur ce à ouyr veu & visité plusieurs proces avec les appointemens & sentences y rediens par les juges de l'un & l'autre de desditz Pays prins inspection oculaires d'aucuns lieux contentieux & faire autres de voirs à l'esclaircissement des matieres mises en dispute, Ont en fin à meure & grande deliberation par advis commun pris & arresté les resolutions reglemens & reces cy apres particulièrement declarez.

Et post multa.

Comme l'experience ait fait cognoistre qu'entre les sujetz desditz pays de Brabant & de Liege plusieurs differens ont cy devant esté muez & se pourroient movent à l'ad-

Rf 2

l'avenir au grand retardement du jour & execution de la justice es cas & matieres de jurisdiction cy apres specifies lesdits commissaires cy voulant pourvoir & remediier ont convenu & resolu ce que s'ensuyt.

Premierement que les poursuittes recles non procedans d'actions personnelles intentionnez ou quis inserteront pardevant les jours & justices ordinaires dudit Pays de Liege sur fonds y gisans & siuez ne seront dorénavant empeschés ny retardez par mandemens cassatoires ou autres provisions du conseil de Brabant non obstant que les proprietaires deditz fonds soient Brabans mais leurs Recepueurs Serviteurs & fermes de reitz fonds ne pourront estre convenus à raison des fruictz de leveez d'eux sinon pour autant qu'ils les auroient perceuz de puis l'insinuat. on faicte à leurs personnes desditz procedures & poursuittes.

L'on n'accordera aucunes lettres de cessation au prejudice de la jurisdiction dudit Pays de Liege à personnes estrangeres n'ayans residence ou domicile en Brabant.

Les causes personnelles intentées contre ceux demeurans & residens actuellement au Pays de Liege au temps de l'action encommencee ne seront empeschées par provisions cassatoires ou autres semblables dudit Conseil encores que les adouvez se soient de puis lors ou ayent prins residence au Pays de Brabant.

La reparation des dommages faiz par les bestiaux des Brabans sur les fonds du Liege & au contraire appartiendra dicy en avant à la cognoissance des juges du fond ou le dommage aura esté fait.

Les sentences des juges de l'un ou l'autre desditz Pays rendues contre Brabans ou Liegeois ayans recogu & prorogue leur jurisdiction sans que devant la prononciation d'icelles il y ait eu opposition de la part des Princes sortiront leur plain & entier effect sans prejudice de la jurisdiction desditz Pays au regard d'autres parties.

Mais si il arrive que devant les sentences rendues l'un ou l'autre des Princes ait fait mettre empeschement à telles procedures pour la conservation de sa jurisdiction & que par cemoien la partie prorogante s'en veulle aussi deporter elle ne pourra estre recevee qu'en payant à la partie adverse tous despens à la taxation du juge pardevant le quel aura esté procede.

Les juges de l'un desditz Pays estant requis de faire mettre à execution les sentences des juges de l'autre passées en force & chose jugée les debuz ont faire executer au plus tost selon les Loiz & costumes du pays de l'execution en vertu des lettres requisitoriales à eux adressees & delivrees sans donner lieu aux difficultez ou debarz que les condamnés voudront susciter contre lesdites executions sous couleur de l'injustice ou iniquité dedites sentences ny d'exceptions de paiement quittance compensation ou autres semblables pour lesquelles ilz seront tenuz de pourvoir pardevant les juges aians rendu les sentences & suffira qu'il apparois qu'il y ait sentence de pechiee en forme d'ave & probant selon les loiz & constn-

consuetudes desditz Pays. Que si toutes fois il y avoit de l'obscurite esdites sentences les juges requis renvoyeront ceux qui en poursuivront l'exécution pardevant les juges requerrant pour donner l'esclaircissement & interpretation que besoing sera.

Et que se gardera & observera aussi au regard des sentences rendues par le conservateur des privileges de l'universite de Lovain mesmement de celles rendues en vertu des privileges accordez aux estudians de ladite Universite que l'on appelle privilegium tractus aux restrictions que dessus y vent. A l'advant lors que les cessions & transports sur lesquels les sentences seront rendues auront esté faictz au suppostz de ladite Universite actuellement estudians pour continuation & en subside de leurs estudes par leurs parens en ligne directe & non autrement aussi que la somme soit aucunement proportionee à la qualite, L'estude & dont l'exaction n'aurait esté differee par l'espace de seize ans que la cession soit de chose ou actions non defendues par le droit commun & qui il nait simulatio: & collusion.

Et tiendront lesditz Commissaires de Brabant la main envers ceux de ladite Universite qui ils ayent à donner aile & declaration par escrit qu'il n'entendent de se servir du privilege de nomination au prejudice des prebendes & benefices venans à vacquer es moys des ordinaires au ditz Pays de Liege.

Comme aussi lesditz Commissaires de Liege continueront de faire bons debvoirs que ledit Evesque & Prince de Liege soit servi de faire instance envers sa Saincteté de n'accorder à l'advenir aucuns brevets ny autres lettres Apostoliques en prejudice dudit privilege de nomination & de l'exécution d'iceluy audit Pays selon qu'il se pratique au present.

Lon ne pourra donner aucun empeschement aux juges dudit Pays de Liege en l'administration & execution de la justice criminele contre les delinquans Brabancons saiziz & apprehendez en iceluy Pays de Liege en present meffait ou fraische couppe ny reciproquement au juges du pays de Brabant contre les delinquans Liegeois aussi apprehendez en Brabant.

Et si l'advenoit que les delinquans se retirassent de l'un desditz Pays ou ils auront commis les delictz & malefices en l'obissance de l'autre en ce cas les Officiers du lieu ou les delictz auront esté commis & pepez les pourront poursuivre saizir & apprehender en l'obissance de l'autre Pays ou ils se seront teuz en les delivrant à Officier ou Officiers ou ilz seront troncs & prins charges de leurs cas lesquels Officiers seront tenus. En faire incessamment la punition & correction selon les merites de malfauteurs sans port ou dissimulation & à l'exemple des autres selon ce qui en at cy devant esté accorde entre les deux Princes par le traicte du 12. de Novembre Mil Cincq Cent & dixhuit.

A fin d'accomplissement de la promesse cy devant faicte par feu ve Sa Majeste
Ga-

Catholique tres haute memoire de recompenser l'Evêque de Liege & son Eglise d'un
 roir de Mariembourg Philippeville & Charlemont au moyen de la terre & Signories de Brabant
 sal Pays de Brabant & autres Signories, lesditz Commissaires de Brabant entendans
 que sur ce auroient du temps passé esté tenues plusieurs communications & diverses journees
 & assemblees des Deputez de Chuz Princes, ont requis lesditz de Liege de leur communie
 quer les pieces ou bien les copies d'icelles qu'ilz en avoient en leur pouvoir. A quoy ay esté
 satisfait & ne laisseront lesditz Commissaires de Brabant de faire rapport ausditz Sereniss
 simes Archiducques de tout ce que concerne ceste matiere de recompence aussi tost qu'ilz se
 ront de retour audit Bruxelles pour y estre prise la resolution qu'il conviendra.
 Ainsi fait avisé & conclu par lesditz Commissaires des deux Princes souz lein
 plaisir d'eux, 27. Novembre 1615, estoit signé

Blocquetie, Pecquius, Bockholtz, Malineus,
 Franc. Diffius, I. Masius.

Quia autem in præscripto fœdere mentio fit cessionum quæ cum fraude &
 simulatione non raro fiunt inter scholares, hinc breviter Lovaniensè statutum de
 texto.

EXTRACTUM EX LIBRO STATUTORUM
 universitatis Lovaniensis Tit. de cessionibus actionum
 inter scholares.

Cessiones actionum nisi in casibus à jure permisis non admittantur. Re-
 demptæ verò actiones nulla ratione admittantur, nemo admittatur ad agen-
 dam ex cessione, nisi sit ad minus in ea ætate & litterarum scientia eò pro-
 vectus, quod ad grammaticam & pronuntiationem linguæ latinæ progressum fe-
 cerit.

Eæ duntaxat cessiones admittantur, quæ fiunt per patrem in filium, aut alla in
 linea consanguinea ascendente & descendente.

Cùm igitur ex actione cessa si in aliqua parte litis appareat actio simulata, vel si
 continet vexationem indiscretam, Actor per universitatem, rectorem & depu-
 tos requisitus penitus ab agendo desistat, vel causam suspendat prout requiratur.
 Quod si per triduum facere negliget, tanquam privilegiorum abusor ad arbitrium
 Rectoris puniatur scholaris, eam pecuniam quam ex actione cessa deductis litis ex-
 pensis obinebit, in universitate studendo expendat, nisi ex aliqua causa rationabili
 superveniente cum eo fuerit per universitatem vel Rectorem deputatos dispensatum.

QVÆ-

Q U Æ S T I O C X X I .

Antemptus cui de aliquo Canonatu provifum est ; poffit adverfus Capitulum , mandata de immittendo in poffeffionem Canonatus & Præbendæ à confervatore impetrare.

S U M M A R I U M .

1. Confervator eft iudex in prima inflan-
tia.	6. Præferendus eft is qui pociora iura o-
ftendit.
2. Signatura fimplex non impedit execu-
tionem Bullæ.	7. Vigilantibus iura fubveniunt.
3. Gratia eft informis, literis necdum ex-
peditis.	8. Precifia debet gratiam intra mensem ac-
ceptare.
4. Beneficium conferri poteft, non obftan-
te fignatura fupplicæ.	9. Nuntius non poteft executionem gratia-
rum Apoftolicarum impedire.
5. Judicandum non eft juxta tenorem fup-
plicæ.	10. An alphasus eft beneficiorum inca-
pax.

Nuper cum Sereniffimus nofter Princeps Ferdinandus contuliffet Domi-
no Nicolao Canonatum & Præbendam Ecclefiæ S. N. Leodienfis va-
cantem per obitum D. Petri , fupervenit Lambertus defuncti Frater , qui
ut provifionis illius executionem impediret , exhibuit eidem Capitulo fuppli-
cam fignatam manu Sanctiffimi qua lifendam prætendebat dictæ provifionis per
Principem & Epifcopum Leodientem Domino Nicolao factæ executionem , ufque
dom ex Urbe reciperet fux gratiæ Bullas tolemniter expeditas. Dominus autem
Nicolaus ut remoram hanc ei prætextu ifto per dictum Lambertum & Ecclefiæ fan-
cti Dionifii Capitulum datam tolleretur , fimulque etiam abrumperet inhibitionem
emanatam à Reverendo Domino Egidio de Gla in iudicem per Illuftriffimum Nun-
tium Apoftolicum ea in caufa delegato , recutit ad confervatorem privilegiorum
cleri fecundarii Diceceffis Leodienfis , à quo ego una cum clariffimo Domino Jo-
anne Fabritio caufâ perorata & utrimque in ftructâ ad coronidemque perducta af-
felfor affumptus , elicui quatuor has quæftiones , tandemque revocata omni hac
controversiâ ad iuris eudem , cenfimus Dominum Nicolauum auctoritate dicti
confervatoris in poffeffionem hujus Canonatus & præbendæ immittendum.

Q U Æ .

QUESTIO I.

Utrum conservator dici debeat huius causæ iudex competens.

QUESTIO II.

An Dominus Lambertus Massin, resignatarius Domini Petri sui fratris ob nudam Signaturam supplicæ manu Sanctissimi sive illius Datarii possit impedire executionem gratiæ factæ dicto Domino Nicolao in vim indulti Pontificiū concessi *Saxatili* sumo Principi nostro Ferdinando.

QUESTIO III.

Num precisa eandem executionem possit remorari.

QUESTIO IV.

Denique an Nuntius Apostolicus seu illius subdelegatus.

- 1 **P**rimæ quæstioni respondeo, conservatorem esse iudicem competentem in prima instantia, signanter cum alteruter litigantium exemptus est, longe magis, uti hoc in casu, cum uterque Impetrans quidem qua beneficiatus Ecclesiæ S. Petri ac nunc Ecclesiæ S. Dionisi Canonicus, opponens verò Capitulum exemptum Pontificiis privilegiis quæ sunt lippis & tonforibus notissima. *Gregor. Sayr. in floribus decisionum lib. 1. tit. 17. dec. 1. de offic. del. Navarrus conf. 9. de privileg. vide supra quæst. 104.*
- 2 **S**ecundæ quæstioni respondeo, nudam Signaturam supplicæ Domini Lambertini non posse sistere nec remorari promptam paratamque executionem gratiæ Domini Nicolai provisi vigore indulti Pontifici in mense reservato. Qua de re regula est Cancellariæ Romanæ 15. incip. item voluit quod de concurrentibus. In vetic. In reliquis verò singuli qui prius litteras desuper Apostolicas earum executoribus præsentaverit, aliis in ipsorum de quibus agi contigerit beneficiorum assecutione præferatur.
- 3 **R**atio est, quia licet essentia & substantia gratiæ in Signatura supplicationis consistat, nullum tamen supplicationis signatæ exercitium concedi potest, nisi litteris prius expeditis, *Wames. consil. num. 6. tom. 1.* ideoque est quod bullis necdum expeditis licet Pontifex supplicationem signaverit, ordinarius possit beneficium illud conferre, quod per solam Papæ signaturam alteri collatum est. *Gregor. m. s. m.*
- 4

nostris de effectu no. 16. & 17. uti plenius ad regulas Cancellariæ ostendit Jo-
annes à Chochier ad Reg. 25. num. 27. fol. 265.

Itaque cum Dominus Nicolaus habeat jus potentius jam formatum per lite-
ras solemniter expeditas, Dominus verò Lambertus jus informe per solam sup-
plicationis signaturam, juxta quam judicare non licet, ut est expressa regula Can-
cellariæ Romanæ de non judicando juxta formam supplicationum sed literarum
expeditarum Reg. 15. Dubium non est, quin postpositis omnibus remotis, con-
cedi debeat eidem Domino Nicolao suæ provisionis executio. Duobus enim jus
ad idem præterdentibus is præferendus est, qui potius jus habet, l. contra pupil-
lum §. qui est major ff. de re jud. l. servis legatis §. si unus ff. de leg. 3. Rom. conf. 47. & qui
altero citius provisionem suam solemniter habet expeditam, de Reg. Cancell. 15. 7
quia vigilantibus & non dormientibus jura solent subvenire, l. pupillus ff. quæ in
fraud.

Tertiæ quæstioni satisficit, quod precista non modò se non opponat, nec enim
ulpiam constat de ejus mandato, sed etiam quod intra mensem gratiam hanc pre-
cum Casarearum non acceptarit, Quod tamen necesse esse liquidum est comper-
tum ex ferie precum casarearum, quas idem Joannes à Chochier scholiis illustravit,
in gloss. verb. intra mensem fol. 66.

Quartæ & postremæ quæstioni breviter respondeo, Nuntium nec ejus dele-
gatum remorari posse executionem gratiæ dictæ Domini Nicolai. Tum quod
Dominus Nicolaus provifus à principe nostro vigore indulti Pontificii, censetur
provifus ab ipso Pontifice, ut proinde Nuntius Apostolicus qui hoc respectu in-
ferior est principe, neque per se, neque per suum delegatum executionem gra-
tiæ per principem vigore indulti Pontificii factæ remorari non possit, cap. studium ubi
DD. de officio legati.

Tum quod inhibitio inferioris, qualis hic est Nuntius ejusque delegatus, exe-
cutionem gratiæ superioris, qualis est Principis, sistere non possit, Robert. Lancel.
de attentatis par. 2. cap. 20. limit. 20.

Tum denique, quod Lambertus Massin. bullis suis necdum legitime expedi-
tis de attentatis adversus D. Nicolaum Muno agere aut excipere non possit, late
Lancelot. de attentatis cap. 24. quæst. 11. per tot. Idque nequidem prætextu suspensionis
temporalis, donec fortè dictus Lambertus bullas ex urbe receperit.

Nuntius enim ita rescribendo, contra jura executionem paratam gratiæ solem-
niter expeditæ concedentia rescribit, quod ipsum facere aut rescribere non posse, ju-
tis est exploravi, cap. super his de minor. & obed. Villadiego tracl. de legato part. 1. quæst. 10.
num. 15.

Præterquam quod constat, dictum Lambertum esse analphabetum, hoc est
idiotam, & ita beneficiorum Ecclesiasticorum incapacem, Franc. cap. fin. de
temp.

emp. ord. in 6. latissime Ignatius Lopes in pract. crim. canonica cap. 21. num. 3. & seqq. de
 buff. de pacificis possess. num. 213. Navar. cap. si quando except. 11. de rescript. Abb. & DD.
 cap. cum in nostris de concess. prab. frustra autem expectaretur calus, in cuius jus
 operaretur eventus. si quis ut ff. de hered. inst. tit.

 QUÆSTIO CXXII.

An conservatoriæ sint à successoribus eorum, qui eas concesserunt,
 confirmandæ.

S U M M A R I U M.

1. Confirmatio necessaria non est sed utilis.

DUbitasse videtur Baldus Conf. 112. num. 7. vol. 1. conf. 355. num. 6. eod. tit. sed
 verius est privilegia conservatoria confirmatione non indigere. Cyn. Al-
 ber. Cast. & DD. l. privilegia C. de sacros. Eccles. Licet enim confirmatio utilis
 non tamen est necessaria. Cyn. & DD. l. privilegia Apost. ad Alex. conf. 33. Vol. 5. Fran-
 c. resol. dec. 206. Cran. conf. 241. num. 17. Pereg. conf. 4. num. 66. Iacobus Cancernus vol.
 resol. cap. 3. de privileg. num. 175.

 QUÆSTIO CXXIII.

Religiosi exempti quibus Ordinarius in sua diœcesi hac lege Cœnobii extirpationem
 permittit, ut eum in superiorem pleno jure recognoscant, utrum
 Cœnobio extirpato exemptionibus gaudere & conservatoriis
 se tueri possint.

S U M M A R I U M.

1. Inanis est questio qua caret ratione du-
bitandi.	4. Olim omnia subiegebantur Episcopis.
2. Nemini licet sine venia Episcopi loca
sacra edificare.	5. Conditio repugnans exemptionibus vi-
tiatur.
3. Contractus ex conventionem legeva acci-
piunt.	6. Impossibilis conditio que dicitur.
	7. Quod de jure non licet, impossibile cen-
setur.

8. Pæctio

8. Pactio turpis adiecta contractui per quam conventionis aut modi, vitatur & non vitiat contractum.
9. Facultas construendi locum religiosum est concessio pia.
10. Ceditio turpis non vitiat concessionem factam pia causa.
11. Ceditio turpis aut impossibilis non vitiat matrimonium carnale.
12. Inter Episcopum & locum religiosum est matrimonium spirituale.
13. Diversi respectibus aliquid censeri potest diverso jure.
14. Episcopus impedire potest exemptos ne adificent locum religiosum.
15. Privilegium an concedi possit Ecclesiae extrinseca.
16. Parva sunt disponere tempore prohibito, vel dispositionem conferre in tempore prohibito.
17. Facultas data exemptis edificandi cum pacto, quod Episcopum recognoscant, repugnat exemptioni.
18. Exemptiones sunt juris publici.
19. Exemptiones sunt Pontifici.
20. Exemptio extenditur ad futura.
21. Exempti possunt ab omni gravamine tam judiciali quam extrajudiciali appellare ad S. Sedem.
22. Legati cum potestate de latere cognoscunt de appellationibus ad S. Sedem interpositis.
23. Participatio privilegiorum.
24. Anathema in violatores exemptionum.
25. Benedictio in fautores exemptionum.
26. Ordinarius qua cautela exemptos, quos in suam diocesim admittit, sibi subijciat.

Inanis est quaestio inquit Doctores, quae caret ratione dubitandi, l. quaestionem C. de Fidecommis. l. Dominus ff. de Testamentis & supra tom. 1. de Jurisd. ord. in exempt. part. 4. quaest. 71. num. 1.

Dubium porro movet, quod nemini permillum sit loca religiosa & sacra in aliena diocesi sine diocesani Episcopove licentia extruere. cap. nemo Ecclesiam de cons. dist. 1. ubi Archid. Barth. Fumus in aurea armilla verb. Ecclesia num. 4. ad cuius Episcopale officium spectat primum lapidem ponere, de sufficiente dote providere, aurea armilla dicto loco & tex. d. cap. nemo Ecclesiam, idque etiam si sint exempti qui in loco non exempto edificare statuerent id enim eis sine Episcopi in cuius diocesi locus est constitutus, aut Papae si locus sit exemptus nulliusque diocesis permillum non est. tex. cap. auctoritate de privileg. in 6. ubi DD. alioquin si locus contingat, religiosus ille sacerque locus cedit jurisdictioni ac dispositioni Episcopali, cap. de Xenodochis de relig. dom. Archid. d. cap. nemo Ecclesiam num. 1. in fin. de cons. dist. 1. Innoc. cap. inter dilectos de donat. quod ipsum videtur, si Episcopus non alia lege & conditione exemptis edificandi potestatem concedat, quam si eum in superiorem recognoscant, tum quod contractum ex conventionem legem accipiant, l. contractus ff. de Reg. iur. cap. contractus cod.

- 3 *tu. in 6. tum quod favorabilis sit pactio per quam reversio fit ad pristinam naturam,*
- 4 *l. si unus §. pactum ne peteret ubi DD. ff. de pactis, qua personæ, res & loca omnia dic-*
celis, jurisdictioni Episcopali subiciebantur, cap. cum Episcopus de officio, ord. in 6. cap.
omnes Basilicæ 6. quest. 7. Verum non obstantibus iis respondemus, pactio nem hanc
conditionalem exemptis, locisque religiosis & sacris quo minus exemptionibus gau-
deant, impedimento esse non posse.
- 5 Primo, quia lex illa conditionalis facultati edificandi adjecta velut repugnans
 juri privilegii exemptorum, impossibilis censi debet, & haberi quasi isti facultate
 ti adjecta non esset, *l. condiciones l. filius qui l. sub impossibili ff. de cond. inst. l. obtinui ff.*
de cond. & dem. l. impossibilis ubi late Rom. & DD. ff. de verb. oblig. §. impossibilis infra de
inutilibus stipul.
- 6 Impossibilis porro conditio censi debet non modò quæ per rerum natu-
 ram impleri non potest, sed & quæ juri aliquo seu communi seu privilegio cui
 renuntiativa pactio præjudicari non possit, quæ priori significatione tur-
 pes etiam nominantur, habetique debent dispositioni cui inveniuntur ad iura
 pro non adjectis, *d. l. condiciones d. filius qui glo. d. §. impossibilis infra de hered. inst. in 1. §.*
luis num. 5.
- 7 Quia quod jure communi aut privilegio non licet, nec fieri quidem posse
 credendum est, *d. l. filius ubi Castr. Viglius d. §. impossibilis num. 5. veluti hac in ex-*
 emptionum specie est renuntiatio conditionalis, quæ à jure est impermissa *cap. cum*
tempore ubi DD. de arbitris. habetique proinde debet ejusmodi conditionalis pa-
 ctio alicui dispositioni adscripta pro non adjecta, ac quæ se ipsam quidem
 vitiet, dispositionem autem cui adjecta reperitur non vitiet, sed fortam te-
 ctam validam relinquat, *d. l. condiciones d. l. filius d. l. sub impossibili & DD. supra*
citati.
- 8 Signanter porro; quod pactio recognoscendi ordinarium adjecta sit non per
 viam conditionis sed per viam conventionis pacti aut modi, quo casu indubie con-
 tractus valet, & modus sine pacto directus contractui vitiat, *Bald. l. dilectam nu. 7.*
C. de cond. ob causam glo. sing. cum donationis C. de transact. eleg. Jacobus Cancernus var. re-
sol. cap. 7. de pactis n. 276. 277.
- 9 Secundo, facultas Episcopi data religiosis exemptis construendi locum reli-
 giosum & sacrum est pia, atque favore omni prosequenda, *Tiraq. tract. de pia con-*
sa in prefatione. idèdque conditio illi adjecta recognoscendi Episcopum in supe-
riorem, juri exemptionum quæ ab arbitrio exemptorum non dependent detra-
 gans, turpis censi debet *d. l. condiciones & d. l. filius & DD. supra citati, ac talis*
 quæ dispositionem cui adjecta est non vitiet, sed ipsa sola vitietur, *Tiraquellus de*
pia causa privit. 73.

Tertio

Tertio, sicuti conditio impossibilis aut turpis (cujus speciei est hæc de qua est questio) non vitiat matrimonium carnale, sed ipsamet conditio sola vitatur, cap. fin. ubi DD. de condit. appositis. ita & in hac facultate ædificandi locum religiosum sacrumque dicendum est. Tum quod à matrimonio carnali ad spirituale validum procedat argumentum, Præses loco à matrimonio carnali ad spirituale.

Tum quod inter Episcopum & locum religiosum sacrumque necessitudo 12
quædam & matrimonium quasi spirituale per desponsationem spirituales contra-
hatur, Archiduc. d. cap. nemo Ecclesiam vers. sicut in carnali desponsatione dos assigna-
tur, idque non ratione universalis jurisdictionis vel superioritatis, sed respectu
duntaxat facultatis concessæ & certorum quorundam juriumque Episcopis in locis
exemptis partim à jure, partim à Concilio Tridentino reservantur, nec enim mi-
rum est, si res eadem diversis respectibus diverso jure censeatur, l. si quis §. fin. ff. de
furtis DD. l. cum qui ades ff. de usucap. Tirag. de Rev. conu. in fin. num. 142. Rochus de 13
Curie de consuetud. num. 203. & seqq. diversi que respectibus quispiam esse possit ex-
emptus & non exemptus, Navar. rep. cap. novit. not. 6. num. 2. q. de judic. Præses in loco à
tanquam seu respectibus.

Quarto, Episcopus recusando religiosis exemptis facultatem religiosum la- 14
cumque locum extruendi, sistere quidem & impedire potest exemptos ne ædi-
ficient, cap. 1. & seqq. de novi operis nuntiatione d. cap. autoritate de privileg. in 6. at
verò postquam lege & conditione impossibili eis data ut Episcopo subijcerentur æ-
dificarent, conditione ea vitata facta & recta manere debet eorum exemptio,
factum enim legitime retractari non potest, licet casus ille eveniat, à quo inci-
pere non poterat, cap. factum de Reg. jur. in 6. l. in ambiguis §. non est novum ff. de
Reg. jur.

Quinto, sicuti exemptionis privilegium concedi non potest Ecclesie extru- 15
endæ ut valeat, ut ex nunc sed ut ex tunc, Abb. cap. cum audientiam 2. num. 4. de Eccles.
ædificandis ubi etiam Io. Andree Barb. l. servos ad custodiam ff. de alimentis & cibariis
legat, ita privilegium Ecclesie construendæ competitorum non potest aliquo pacto
per ordinarium revocari, neque ut ex nunc, contrariorum enim eadem est disciplina,
Præses in locis loco à contrariis. neque ut ex tunc, quia paria sunt disponere tempore 16
prohibito, vel dispositionem referre in tempus prohibitum, quo ordinarius de ex-
emptione disponere prohibetur, l. quod sponsa C. de donat. ante nuptias Ever. conf. 60.
in tempus ff. de hered. in fin. l. & hered. l. filio familias ff. de pact. glo. marg. d. l. & hered.
Sexto, Ædificandi facultas per Episcopum concessa exemptis cum pa- 17
cto

Et quod cum in superiorem recognoscant, juri eorum privilegiato repugnant ceteri debet dere impossibili, & quæ in obligationem deduci non potest, cap. nemo potest de Reg. jur. in 6. l. impossibile ff. eodem Card. Manica de iacuis & ambiguis convent. tom. 2. lib. 1. q. tit. 31. Et seqq. deducta que obligationem non producit, idque siue impossibilitas procedat à natura, à facto, vel à jure. Dynus d. l. nemo potest Pontificis non liceat, d. cap. cum tempore. impossibile ceteri debet talis pactio & obligationis non productiva, l. idem Julianus 41. §. constat. ff. de leg. 1. Navar. Rep. cap. accepta oppos. 10. solut. n. 19. de Res. spol.

18 Septimo, Exemptiones sunt juris publici, & ad Pontificem cujus interest multos habere sibi immediatè subditos spectant, cap. Pastoralis de re jud. Rebuff. resp. 142. ideoque in commercium pactioemque injussu Pontificis venire non possunt, arg. l. idem Julianus §. constat. ff. de leg. 1. alioquin viciatur pactio exemptioni præjudicialis, facultate edificandi concella ratâ atque firmâ remanente, l. si quis tra stipulatus §. Chrysogonus ff. de verb. oblig. Gaill. lib. 2. obs. 4. num. 8. l. 1. §. sed si mihi ff. de verb. oblig. cap. nulle l. de Reg. jur. in 6.

19 Octava, jurisdictio in exemptos ad Pontificem spectat vel alium ab ipso delegatum, Rebuff. d. Resp. 142. proinde ut ejusmodi jurisdictio alterius fiat, nulla obligatio potest efficere, d. l. idem Julianus §. constat. ver. si vero Salustianos hortos qui sunt angusti, ita enim à testamentis de quibus idem Julianus jam laudatus ad contractus & humanas inter vivos dispositiones ratiocinari permissum est, Preses loco à testamentis ad contractus & contra.

20 Nono, Exemptio competens huic ordini, de quo est quaestio, extenditur non modò ad res tunc cum exemptio eis per Pontifices concedebatur spectantes, sed etiam ad futuras & acquirendas, adeò ut rationibus antescritis religiosi illi rebus acquirendis nec sibi nec eorum successoribus præjudicare potuerint, d. cap. cum tempore ubi D. D. de arboris. Liceatque proinde eidem ordini & illius membris non modò ad aylum suæ conservatoriae juxta amplissimas privilegii itius Ordinis facultates recurrere.

21 Sed etiam ab omni gravamine tam judiciali quàm extrajudiciali ad sanctam Sedem, hoc est ad Papam vel ad illius legatum à latere vel cum potestate legati à latere appellare, v. scholia ad Const. Lateranens. scholio 17. W. ames. conf. 42. num. 1. de off. de leg. par. 1. Paris. conf. 17. num. 3. Et seqq. vol. 4. Navar. cap. cum contingat rem. 5. n. 2. de rescript. Decius conf. 149.

22 Legati enim cum potestate legati de latere possunt de causis appellationum ad Papam interpositarum (qui propriè sub Sedis Apostolicae nominatione intelliguntur, d. schol. 17.) cognoscere, Navar. de rem. 5. num. 2. Postius conf. 28. num. 6. Franc. Marquis dec. 155. par. 1.

Signatur

Signanter porro, quod Cœnobium illud noviter constructum gaudere possit omnibus his privilegiis, immunitatibus, exemptionibus quibus non modò totus ille Ordo, sed etiam particularis aliqua ejusdem Ordinis domus, Ecclesia aut membrum gaudet & fruatur, ut sunt Inno. Papæ verba, fol. privileg. 6. tenoris sequentis.

Quodque omnibus & singulis alamanæ bassæ dicti Ordinis domibus & omnibus & singulis privilegiis, indulgentiis, libertatibus, exemptionibus, favoribus, indulgentiis nec non etiam literis Apostolicis eidem Ordini & aliis aliarum partium & ejusdem Ordinis domibus in genere concessis & pro tempore concedendis ipsi utantur, potiuntur & gaudent, ut potiri & gaudere liberè & licitè possint & valeant in omnibus & per omnia, ac si pro eisdem domibus alamanæ bassæ & ejusdem Ordinis specificè & expresse concessa fuissent.

Et quidem cum interminatione anathematis Alex. Papæ in hæc verba, fol. 14. 24 si quæ in futurum Ecclesiastica seu sæcularis persona hanc nostræ constitutionis paginam temerariè contravenire tentaverit, si non congrua satisfactione se emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat & à sacratissimo corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi fiat alienus, atque in extremo examine districtè ultionis subiaciat.

Conctis autem ejusdem Ordinis Dominici sepulchri sua jura & indulta servantibus sit benedictio & pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum boni operis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Nulli ergo liceat hanc paginam nostræ voluntatis, confirmationis & constitutionis infringere, aut ei ausu temerario contravenire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, iram & indignationem omnipotentis Dei & BB. Petri & Pauli Apostolorum ejus noverit se incursum.

Satius itaque est si admissio in diæcesim per ordinarium tali pacto vestita in pri- mis per Pontificem, qui de exemptione potest disponere, corroboretur. Et quidem cum hac talis mica quæstioni huic coronidem impono.

QUÆSTIO CXXIV.

Ordinum mendicantium qui sint conservatores.

SUMMARIUM.

1. Qui sint conservatores mendicantium.

2. Ordines

2. Ordines mendicantium plus Ecclesie profunt, quam alii status Ecclesiastici.
3. Affectus Pontificis in Ordines mendicantium.
4. Prae latu Conc. Trid. decreta plerumque odio exemptionum in primum sensum contorquent, § nu. 9.
5. Ordinarii variis qui hic recensentur casibus, gravant exemptos.
6. Ordinarii quidam manibus pedibusque laborant, ut exemptos sua iurisdictioni subiciant.
7. Pontifex occurrit permultis ordinariorum excessibus, qui hic relati sunt.
8. Mendicantes Ordines sustinent pondus diei & astus.
9. Ordinarii sensum Conc. Trid. in suum compendium trahunt.
10. Mendicantes possunt in suis Ecclesiis concionari sine licentia Ordinarii.
11. Confessiones possunt audire tam intra quam extra eorum Ecclesias.
12. Admissus semel in una dioecesi, necesse non est iterum approbetur.
13. Confessores Monialium qui degunt sub cura regularium, non tenentur examinari.
14. Lectores & graduati non subiciuntur examini.
15. Quid de ingressu Monialium quo ad Episcopos & de licentia non danda ingrediendi monasteria monialium Episcopis non subiecta.
16. Religiosi mendicantium utriusque sexus exempti a iurisdictione ordinaria processusque & sententia nullo modo subiecta.
17. Item iudici & eorum procuratores.
18. Ordinarius non potest interesse regimini Ordinis mendicantium nisi iuxta quatuordecim, ut neque etiam correctioni.
19. Correctio spectat ad superiorem conventum.
20. Ordinarius etiam se non intermisit rationibus iudicorum canonicorum.
21. Habentes recursum ad ordinarium, possunt a suis superioribus puniri.
22. Superiores possunt criminaliter procedere contra religiosos, ac etiam ordinario inhibere, invocato etiam brachio saeculari.
23. Ordinarii non debent religiosi extra claustra degentes sub sua potestate recipere.
24. Bona regularium decadentium suis in habitu sive sine habitu, spectant ad Ordinem quem fuerunt professi.
25. Ordinarii uniones non debent impedire.
26. Regulares possunt exercere curam animarum.
27. Possunt campanas pulsare, missas celebrare, mortuorum corpora associare.
28. Quomodo novitiae sent examinandae ab Ordinariis ante professionem.
29. Cap. 8. sess. 23. Conc. Trid. nominem nisi a suo Ordinario posse ordinari, non habet locum in regularibus.
30. Mendicantes possunt Missas in quibuscumque Ecclesiis celebrare etiam diebus Dominicis, dum Parochialis Missa celebratur.
31. Concionare possunt in suis Ecclesiis.
32. Quilibet potest omni tempore divinis interesse in eorum Ecclesiis.
33. Et etiam Eucharistiam sumere, excepto

cepto tempora Paschatis.

- 34. In Festis Sanctorum ordinum & aliis diebus privilegiatis suspenduntur interdictiones ordinariarum.
- 35. Quod si questio fiat de procedentibus.
- 36. Regulares ad curam animarum praefici non debent nisi praevio examine ordinari.
- 37. Non tenentur ad quartam funerarium.
- 38. Nec quorumcumque eis legatorum.
- 39. Salvotamen iure sepulturae quod debetur parochis.
- 40. Sepultura debet esse libera.
- 41. Non tenentur ad contributionem pro seminario.
- 42. Nec ad decimas, primitias, subsidia charitativa quaecumque.
- 43. Nec ad aliqua onera tam ordinaria quam extraordinaria.
- 44. Etiam si sint in possessione solvendi.
- 45. Eleemosynas petere possunt.
- 46. Regulares delinquentes a suis superioribus puniuntur.
- 47. Nisi superiores negligentes sint, aut sit periculum scandali.
- 48. Epi copi debent gratis dare licentiam construendi domos regularium, nec recusari potest nisi subsistente legitima causa superioribus explicanda.
- 49. Mandatum in die coena Domini facere & predicare possunt.
- 50. De privilegio sepulturae.
- 51. Testamenta absque praesentia parochi facta sunt.

- 52. Ad quas processiones compelli possunt.
- 53. Pontifex extinguit lites, & eas ad se advocat si qua suscitentur a iudicibus incompetentibus adversus regulares utriusque sexus.
- 54. Confirmantur & de novo conceduntur omnia privilegia qua decretis Concilii Tridentini expresse non contrariantur alia quam superius est dictum concessum & declaratum.
- 55. Etiam in favorem monialium.
- 56. Communicatio privilegiorum.
- 57. Extensa etiam ad moniales.
- 58. Clausula irritans adversus aliter iudicantes.
- 59. Deputantur iudices & privilegii huius executores.
- 60. Transumpta huius privilegii authenticantur.
- 61. Exemptio a contributione seminarium.
- 62. Caenobia regularium sunt seminarium.
- 63. Advocantur & extinguuntur lites.
- 64. Species Ordinum mendicantium.
- 65. Inhibentur quibuscumque sub penis arbitrariis.
- 66. Nulla exceptio huic gratia opponi potest.
- 67. Designantur varii iudices conservatores & executores.
- 68. Creditur transumpto.
- 69. Habet vim extravagantis.
- 70. Privilegium hoc post publicationem habet vim personalis intimationis.

Privilegium Pii Papæ Ordinibus mendicantium anno 1567. Kalendas Junii 17. concessum pro conservatoribus amplissimorum eorum privilegiorum eidem Ordinibus concessorum deputavit Generalem Ordinis sancti Hieronymi & curiæ causarum Apostolicæ Cameræ generalem auditorem. At idem Pontifex brevi suo declaratorio ejusdem privilegii majoribus favoribus mendicantium Ordines prosequendo longe pluribus & commodioribus conservatoribus eorundem Ordinum privilegia ampliavit, declaravit, atque confirmavit, concedendo eis pro conservatoribus non modò generalem curiæ causarum Cameræ Apostolicæ auditorem, sed & quarumcumque tam Cathedralium quàm Collegiarum Ecclesiarum Decanos, Præpositos, Archipresbiteros, Archidiaconos, thesaurarios & quoscumque alios in eisdem Ecclesiis dignitates obtinentes ubilibet & quibuscumque regionibus terris & locis existentes, qui & eorum quilibet per se vel alium seu alios privilegia eisdem concessa ubi & quando opus fuerit ac quoties pro parte alicujus ex Ordine requisiti fuerint autoritate Apostolica procedat ac faciat privilegiis pacifice frui & gaudere. Potèd quia utraque privilegiaria constitutio in favorem Ordinum mendicantium ac in eorum privilegiis participantium frequenter usui venire potest, hinc gratiam eorundem Ordinum qui sedulum in vinea Domini quotidie exhibere non cessant famulatum hanc utramque constitutionem hic exemplandam inserendamque existimavi.

Rationi enim congruit, ut cùm de aliorum privilegiis conservatorisque licetenus tractaverim ne mendicantium privilegiorum obliviscar, qui non peioris, sed melioris quàm alii conditionis esse debent, *Navar. conf. 6. num. 6. de appellat.*

Quippe quod mendicantium Ordo plus Ecclesiæ proficit, quàm clericorum secularium status, *Navar. conf. 1. de regularibus.*

Pius Episcopus servus servorum Dei

Ad perpetuam rei memoriam.

Et si mendicantium Ordines qui sedulum in vinea Domini quotidie exhibere non cessant famulatum summo semper studio (etiam dum in minoribus esse sumus) amplexi sumus ; ad summi tamen Apostolatus apicem (meritis licet imparibus) divina favente clementia assumpti dum in mente recolimus, facere non possumus quin eos propensiori charitate & paterno affectu amplectamur ; ac exinde pro suis sanctis studiis honestisque laboribus proque salute animarum ab Apostolica Sede (cujus continuè pacem & dignitatem Ordinis ipsi fortiter tutati sunt) tam spiritualia quàm temporalia subsidia ornamentaque acciperint & accipiant, quibus & sancta sua officia ac vitam suam regularem facilius atque expeditius exequi & transigere possint, & cætera religiose personarum Ord-

Ordinesque alii exemplo ipsorum promptiores alacrioresque ad sua officia persolvenda reddantur. Hinc est, quod nos attendentes plerisque ex venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis & Episcopis qui eosdem Ordines precipue tanquam fructiferos in agro Domini palmites & colere & adjuvare deberent, non solum id exequi, negligere, verum etiam Conc. Trid. decretis in pravam censuram reos, & eorum quemlibet variis afflicere incommodis & perturbationibus, eorumque privilegiis non modicum asserere gravamen conantur. Quidam enim Episcopi (ut accipimus) nolunt admittere, quosdam regulares ad prædicationem etiam in suis Ecclesiis faciendam, quamvis de eorum habilitate ad hujusmodi opus exercendum habeant testimonium à suis superioribus. Alii verò volunt, ut ne dum semel sed etiam plures in anno coram ipsis vel eorum vicariis Prædicatores præsententur, ac pro licentia prædicandi (quam non nisi in scriptis dare volunt) aliquid quandoque exigunt. Alii etiam Episcopi maximam regularibus injuriam irrogare videntur, dum præter ordinem & consuetudinem absque ulla ratione quosdam rejiciunt & quosdam (pro eorum libitu) admittunt ad prædicationem hujusmodi habendam in locis suæ diocesis. Quorundam etiam locorum ordinarii quosdam religiosos probos viros & idoneos (etiam à suis superioribus approbatos) ad confessiones audiendas admittere nullo modo volunt. Quidam ex eis volunt non solum singulis annis, sed etiam plures in anno in aliquibus partibus eosdem confessores sibi præsentari. In aliquibus verò oppidis tam Episcopi seu eorum Vicarii quam Presbyteri curati nolunt ut Fratres mendicantes vocati ad audiendas confessiones infirmorum (maxime si infirmitas est gravis) aut etiam sanorum in privatis illorum domibus vel alibi præterquam in suis Ecclesiis aut monasteriis possint accedere, nonnulli etiam audent confessiones monialium (qui pleno jure sub iurisdictione regularibus) examinare, cum tamen id minime per concilium decernatur, sicut & de fratribus qui sunt audituri confessiones aliorum fratrum. Qui etiam in aliquibus partibus nituntur asserere seu facere ne quisquam infra annum possit sacram Eucharistiam in Ecclesiis mendicantium recipere, neque etiam in moniales tertiarias nuncupatas suorum Ordinum (ut aliqui asserunt) in aliquibus partibus fieri, cum tamen solum in Paschate (quoad sæculares duntaxat) juxta privilegia summorum Pontificum prædecessorum nostrorum Vicarii audent ad eorum libitum dare licentiam quibuscumque quæcumque monasteria monialium etiam sanctæ Claræ ingrediendi, etiam si regularium curæ subdita sint. Quidam verò sub prætextu exquirendi voluntates puellarum ante professionem earum, volunt eas extrahere à monasteriis, & per longum tempus alibi detinere, ipsasque puellas seu novitias de plerisque rebus interrogant neque necessariis, neque in decre-

to Concilii Tridentini desuper contentis, ex quibus non modica potest oriri occasio scandali. Alii verò plerique noluerunt quosdam regulares aliarum diocesium in suis Ordinibus initiare, ac etiam à sui Ordinis Prælati approbato admittere noluerunt. Aliqui verò singulis dominicis diebus in suos parochianos ad sonum campanæ communicationem promulgant, ut non possint interesse missis, concionibus & divinis officiis nisi in propria parochia. Alii verò ipsis prohibent ut omnino in alia Ecclesia (etiam requisiti) non celebrent. Alii verò in aliquibus partibus in eorum Ecclesiis conciones sacræ scripturæ & sermones pro mortuis haberi nolunt, & si aliquid ipsis relictum fuerit ut ab ipsis Missæ dicantur, vel alia officia pro mortuis celebrentur, ipsi sibi ea usurpant, dicentes, quod ipsi ea exequi non possunt, quia ipsi sunt pastores. Alii verò sub excommunicationis lætæ sententiæ & exilii per decennium à diocesi pœna inhiuerunt ne Missæ in eorum Ecclesiis celebrentur in diebus festiuis antequam rector parochialis Ecclesiæ celebraverit. Alii etiam nolunt, ut dum prædicatio in Ecclesiâ cathedrali habetur, alibi prædicetur. Ac insuper in quibusdam locis omnem Ordinem & quietem perturbant, dum controversias jam diu sopitas & extinctas super præcedentia extantibus præferre voluerunt. Quidam etiam Episcopi volunt regulares à cura animarum excludi, & illam solis presbyteris sæcularibus committi. Quidam verò quædam funeralium extendere volunt etiam ad Missas, legatas & alia quæcumque, quæ domibus regularium relinquuntur. Alii autem volunt quartam partem omnium eorumque etiam pro ornamento Ecclesiæ, palliorum, planetarum, corticarum pannorum & eorum etiam quæ pro victu fratrum relinquuntur. Alii etiam in quibusdam partibus etiam volunt non solum jus sepulturæ solvi consecrati, quod semper solvitur, neque denegatur, sed etiam omne illud quod Ecclesiis ordinum ad eorum libitum partes dant, quando sepeliuntur ibidem defunctorum corpora, id totum curatis etiam de novo solvatur, instantè conantur, impedientes ne aliter corpora defunctorum ad monasteria fratrum deferantur, unde in hoc maxime tam partes quam ipsos fratres gravari contingit. Aliqui verò etiam ex locis mendicantium qui curam habent animarum, volunt pro seminario decimas exigere, ac in calu retinentiæ etiam pignus exigunt. Alii autem præfatos fratres ac moniales sub eorum cura degentes subsidium regium persolvere cogunt, cum multæ earundem monialium vix habeant pro earum victu & vestitu necessaria vitæ. Alii etiam in quibusdam partibus pauperes mendicantes elemosynas petere prohibent pro eorum duntaxat sustentatione, & si invenirent eos panem vel aliquid aliud simile pro amore D E I sibi collatum portantes, quandoque ab eis auferre minantur, afficientes eos gravi iniuria & contumelia. Nonnulli verò Episcopi & Capitula Canonicorum pauperes

peres mendicantes tam fratres quam moniales suorum Ordinum, tam de redditibus honorum si quæ habent, quam de possessionibus, vineis, agris & aliis suis bonis quibuscumque non solum largitione fidelium sibi concessis, sed & aliis justis de causis ab eis acquiritis, ac pecuniis emptis sibi decimas ac primitias aliis respectu solvere cogunt. Alii autem ausi sunt inquirere & processus facere contra aliquos regulares intra claustra delinquentes, vel de quorum delictis aliqua erat suspensio, non expectatâ suorum superiorum censurâ. Alii verò Episcopi monialium monasteria ingredi & illa ingrediendi licentias aliis concedere, & aduersus illos processus formare, ipsorum Ordinum superioribus irrequisitis præsumunt. Alii verò ipsorum Ordinum superioribus irrequiritis præsumunt. Nonnulli verò frequentissime regulares citant & jurisdictioni suæ subijcere tentant, ac eorum conventum occupant, ipsos expellendo, ac in ipsos jurisdictionem vel potestatem exercent. Alii verò ipsos carceribus (absque causæ cognitione) mancipant, ac manibus pedibusque laborant ut regulares mendicantes suæ ditioni subijciant, & usque adeo se intro miserunt in gubernatione conventuum & in correctionibus fratrum, ut Provincialibus & Generalibus nullus amplius videatur relictus locus aut ulla jurisdictione. Aliqui autem conventuum Priores & Guardianos rationes & computa facere cum syndicis conventuum hujusmodi prohibent, fratres quoque qui ad Episcopos hujusmodi recursum habent, à Prioribus & Guardianis præfatis castigari & puniri interduntur. Inhibent quoque Superioribus Ordinum, ne faciant processus contra fratres, ac in ipsos imperium & brachium sæculare exercent. Alii verò ipsos extra claustra degentes sub eorum protectione recipiunt, eosque sic permanere permittunt, eosque etiam in vitis suis Superioribus detinent. Aliqui verò bonorum ipsorum fratrum tanquam ad eos (si ex-bus defuncti fuerint) spectantium possessionem occupare præsumunt, & ad libitum religionis reversis, sua bona consignare nolunt, ac etiam uniones à sede prædicta aut alias rite factas de beneficiis Ecclesiasticis, impediant, & sibi relaxate debere volunt, & contradictores excommunicationis gladio feriunt. Alii verò regulares campanas diebus festivis pulsare, vel eodem tempore quo ipsi celebrant, Missas celebrare nolunt. Aliqui etiam pro licentia danda edificandi quandam domum regularem, triginta vel quadraginta ducatos exigere non erubuerunt. Alii verò eos mortuorum corpora associare; alii autem illos cum parochis similia munera subire non permittunt, nisi major pars Canonicorum intervenerit. Alii verò mortuorum officia in regularium Ecclesiis peragi nolunt, nisi cum ipsorum præsentia, & ipsorum moniales vel alias personas etiam in earum funere

funere parochus intervenire non deberet, sepelire prohibent, nisi ipsi parochus prius certum quid solutum fuerit, & si aliquem ipsi sci vetint in regularium Ecclesiis sepulturam elegisse, eum (ut dicitur) non ante ad illas adferre sinunt, quam ad Parochi Ecclesiam delatum, inibique officium peractum fuerit. Postremo vero testamenta sine presbyterorum praesentia fieri prohibent & si ipsi regularium relicta fuerit, id asserentes contra Concilii Tridentini canones esse, revocare omnino procurant. Ac propterea volentes praemissis ac aliis similibus excusationibus & gravaminibus ex nostris pastoralis officii debito providere, attendentes etiam illos qui ovis diei & aeternae vitae tam in praedicationibus quam in ceteris spiritualibus muneribus quotidie succurrunt, nisi etiam aliquantisper subleventur, facile fore ut oppressi a suis officiis omnino desistant, ne impofterum eis aliquod inferatur gravamen, Concilii Tridentini huiusmodi decreta quorum falsa seu minus vera intelligentia permixta irrepleverunt, quorumque declaratio non nisi ad nos spectat, modo & forma infra scriptis declarandum censuimus. Nos igitur motu proprio, ad alicujus instantiam, sed de mera deliberatione & ex certa scientia nolumus de quem omnibus regularibus etiam in suorum Ordinum Ecclesiis contradicentibus Apostolicae potestatis plenitudine declaramus, canonem *sessionis 24. cap. 4.* per ipsum praedicationis officium interdicatur, mendicantium Ordinum fratrum rati fuerint, non comprehendere, neque eos afficere posse. Imò volumus quod in suis Ecclesiis quando eis placuerit licite & absque ullo impedimento vel contradictione etiam Episcopi (nisi ipse praedixerit) praedicare possit. Quod vero in *sessione 23. cap. 15.* circa confessiones a regularibus non audiendas statuitur, hoc etiam dicentium Ordinum fratres a praefatis suis, Generalibus vel ministris Provincialibus ad audiendas confessiones utriusque sexus Christi fidelium approbatos (non permissas) minime comprehendat, ita ut a confessionibus audiendis tam intra eorum Ecclesias & domos, quam extra minime prohibeantur, super hoc litteras felicis recordationis Pauli Papae IV. etiam praedecessoris nostri, concedentes eidem mendicantibus fratribus regularis observantiae posse confessiones secularium personarum etiam infirmarum, etiam extra domos & monasteria sua & ubilibet audire, approbando & de novo concedendo. Statuimus etiam, quod ille qui semel in una Diocesi admittitur per Episcopum fuerit, semper in eadem Diocesi habeatur pro admisso, nec amplius examinari vel praesentari in dicta Diocesi debeat, tam quo ad praedicationes faciendas, quam quo ad confessiones audiendas, nec aliquid pro praedictis exigere vel recipere debeat. Confessores vero monialium qui degunt sub cura regularium, ab ordinario examinari nolumus, quemadmodum neque etiam fratres, si debeant audire confessiones aliorum fratrum, examinari debeat. Lectores de super ex eisdem fratri-

fratribus & in Theologia graduati, qui cum licentia suorum superiorum ad gradum
 admitti fuerint, cum de ipsorum doctrina ambigendum non sit, tam confessiones
 audiri quam praedicationis munus subitari, ab Episcopis minime examinentur. 15
 Cumque in honestum sit quemlibet in alienam messem falcem injicere, cumque mo-
 nialium monasteria non nisi de Episcopi vel superioris licentia & in casibus necessariis
 aliquis ingredi praesumat in *sessione 25. canone 5.* prohibetur hoc tantum in illis mo-
 nasteriis locum habere volumus, quae ordinariis ipsis pleno jure subsunt in quibus
 casibus necessariis ipsi dare licentiam possint & non in aliis monasteriis. Ita ut in praefata
 non possint, prout in regulis earum seu de jure statuitur. Et eis aliquos processus 16
 ad versus moniales ipsas seu fratres hujusmodi propter ea seu alias ipsorum superiori-
 bus Ordinum irrequisitis quocumque modo formare aut facere posse omnino prohibe-
 mus, ita ut aliquam jurisdictionem seu aliud quodcumque dominium in moniales
 & fratres hujusmodi respective habere, exercere, aut exequi nullatenus possint aut
 debeant, imò illas & illos omnes ab eorum superioritate, dominio, jurisdictione &
 potestate eximimus & liberamus, prout eis concessum est per sua privilegia à sede
 praefata obtenta & ita praefati fratres & moniales sint exclusi à superioritate & jurif-
 dictione ordinariorum respective hujusmodi, ut etiam in illarum vel illorum syn-
 dicis aut procuratoribus deputandis vel in disponendis illorum facultatibus vel alia 17
 sibi non competentia facienda ullatenus non se intromittant; nec etiam ordinarii
 ipsi regulares praefatos citare & jurisdictioni suae subijcere, ac eorum conventus oc-
 cupare, ipsos ab eis expellendo, ac in ipsos jurisdictionem aliquam & potestatem
 exercere (ut praemittitur) aut ipsos carceribus mancipare & contra eos aliquid 18
 aliud facere possint ut suae ditioni subijciantur, neque etiam se intromittant ullo
 pacto aut aliqua ratione in gubernatione conventuum tam fratrum quam monia-
 lium hujusmodi, & illorum correctionibus, sed omnia ista & alia necessaria ad 19
 correctionem & gubernationem fratrum aut monialium hujusmodi & eorum Ge-
 neralibus ac ministris seu Provincialibus vel aliis eorum aut earum respective Superi-
 oribus etiam ratione computa faciendi cum syndicis conventuum hujusmodi
 omnino relinquuntur, nec ullo modo in praemissis & aliis fratres & moniales hu-
 jusmodi tangentes ordinarii praedicti per se vel alios intromittant. Fratres quo- 20
 que si contigerit eos ad hujusmodi ordinarios recursum habere à praefatis Gene-
 ralibus ministris & Provincialibus, Prioribus Guardianis, & aliis suis Superiori- 21
 bus, castigari & puniri posse & debere, neque ipsos ordinarios praefatos superiores pro-
 fuerit circa delictorum inquisitionem vel castigationem facere posse decerni- 22
 mus, invocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii saecularis. Inhibemus 23
 etiam

etiam ipsis ordinatis ne Fratres extra claustra degentes sub eorum protectione recipiant, eosque in vitis suis Superioribus detineant: Prohibemus quoque eisdem ordinariis, ne aliquo modo se intromittant in bonis dictorum Fratrum, extra claustra suorum monasteriorum pro tempore degentium sive decedentium, & quantum in habitu sive absque habitu moriantur, volumus quod eorum bona mobilia & immobilia ad Ordinem quem professi sunt pertineant disponenda juxta constitutiones seu ordinationes præfatorum Ordinum, neque illa præfati ordinarij occupare præsumant, imo hujusmodi & ad habitum religionis revertentium bona omnia monasterijs, ipsis cum ea que acquirunt monachus, de jure monasterio acquirantur, pertinere etiam decernimus. Ac ipsis ordinariis ne quacunq; uniones etiam perpetuas a sede prædicta vel aliâ ut præfertur hæctenus factas vel pro tempore faciendas de beneficijs Ecclesiasticis seu illorum fructibus quin suum sortiantur effectum impediant omninò etiam prohibemus, & censuras Ecclesiasticas & alias penas per eos in contradiçtores pro tempore latis nullius esse roboris vel momenti similiter decernimus & declaramus. Insuper volumus, quod præfati regulares quibus curam animarum inest, possint per se ipsos juxta suorum Superiorum Ordinem aut alios vicarios seu capellanos seculares ipsorum regularium nutu amovibiles ab eis deputatos eorum deputatione vel amotione, neque alicujus part s fructuum configuratione pro præfatis capellanis seu vicariis secularibus si per tales curam exerceri contigerit Episcopi ullo pacto se intromittant. Prohibemus insuper eisdem ordinariis ac alijs quibuscumque personis, ne impediant ipsos Fratres quando eis placuerit tam in diebus Dominicis & Festivis aut alijs totius anni temporibus campanas pulsare, & etiam tempore quo ipsi celebraverint, missas celebrare, nec non corpora mortuorum associare & illa per Fratres ipsos quando in Ecclesijs suis præfatis delata fuerint & absque præsentia rectorum Ecclesiarum hujusmodi sepeliri facere, ac officia mortuorum hujusmodi peragi posse: necessariamque præsentiam rectorum aut aliorum clericorum, qui infirmi libere sua possint condere testamentaria minime esse, ac ipsos regulares legata aut quævis alia sibi in testamentis relicta exigere & obtinere posse, neque aliquod jus in contrarium esse decernimus & declaramus, volumus etiam quod puellarum DEO dicendarum an scilicet conjuxta Concilium Tridentinum Episcopi vel eorum vicarii requisiti fuerint fieri possit, quibus elapsis amplius in hoc illis se intromittere non liceat, cujus occasione nec Episcopus nec ejus vicarius intra septa monasteriorum ingrediantur, sed stent ante cratem ferream & interrogationes alias quam eas que præfatis Concilium Tridentinum jubet eis fieri omninò prohibemus: ac similiter volumus quod

quod puellæ seu novitiæ ipsæ ad alias irrogationes respondere minime teneantur, *sessio 23. cap. 8.* neminem nisi à proprio Episcopo ordinari posse, statuens, in regulis locum non habere omnino declaramus, ita quod fratres hujusmodi aptitudinem sacros Ordines à quolibet antistite, gratiam & communionem Apostolicæ sedis habente (ordinarii loci minime requisitâ licentiâ) in locis seu domiciliis hujusmodi aut alibi percipere possint. Et insuper *sessio 22.* decretum per quod populum sæpe ad suas Ecclesias saltem dominicis & majoribus festis debet convenire debere monet insequendo: volumus quod Fratribus mendicantibus hujusmodi non solum prohiberi non possit, ne missas & alia divina officia faciant in eorum Ecclesiis, verum etiam in quibuscunque aliis ubi celebrari missas solent, etiam ipsi non vocatis seu ad id requisitis celebrare valeant, ac etiam quod missas facere ac elemosynas pro celebrandis hujusmodi missis & aliis divinis officiis peragendis, si eis illas donari seu relinqui contingat recipere: nec non missas & divina officia hujusmodi etiam in diebus dominicis vel etiam antequam rector parochialis Ecclesiæ celebraverit, celebrare & facere, & quando eis videbitur, etiam si tunc in Ecclesia cathedrali prædiceretur prædicare, ac etiam quicumque utriusque sexus Christi fideles totius anni tempore illas & illa in Ecclesiis fratrum hujusmodi audire possint: ipsique Christi fideles ullatenus desuper molestari aut impediri per locorum ordinarios seu rectores parochialium Ecclesiarum aut alios quocumque ullo pacto causa vel occasione non valeant seu debeant, ac præfati Christi fideles audiendo missas & alia divina officia in Ecclesiis fratrum hujusmodi diebus Dominicis aut festis præcepto Ecclesiæ de illis audiendis satis fecisse censeantur, ipsique Christi fideles Sacramentum Eucharistiæ (Resurrectionis Dominicæ festivitate duntaxat excepta) sumere, eisque illud per fratres hujusmodi administrari valeant, nec ad illud faciendum per locorum ordinarios aut Ecclesiarum rectores præfatos seu alios quocumque (illorum licentiâ minime requisitâ) etiam sub censuris Ecclesiasticis & aliis penis cogi vel compelli possint seu debeant etiam decernimus & declaramus. Et licet in *sessio 20. cap. 12.* caveatur, quod censuræ & interdicta Ecclesiastica etiam à locorum ordinariis promulgata mandante Episcopo à regularibus in eorum Ecclesiis publicari debeant, tamen si tempore celebrationis alicujus ex festis Sanctorum Ordinum eorundem ac aliâs in aliis festivitibus juxta eorundem Ordinum privilegia Apostolica interdictum hujusmodi emanaverit, illud in præfatis festivitibus juxta eorundem Ordinum privilegia Apostolica interdictum hujusmodi emanaverit, illud in præfatis festivitibus & earum octavis suspensivis suspendimus, controversias autem omnes de præcedenti quæ in eadem *sessio 25. cap. vero 13.* per Episcopum terminari mandantur, non nisi durantes per illum dirimi, finitas autem nullo pacto innovari posse statuimus. Cumque licet *cap. 11. sess. 25.* statuatur, quod in domi-

bus vitorum seu mulierum, quibus animarum per sonarum secularium cura im-
 net, nulli etiam ad nurum amovibiles inibi deputentur, nisi de ordinarij consensu
 prævio examine hujusmodi præcedentes ad curam hujusmodi admitti posse omnino
 volumus præfatos regulares. Quartam autem funeralium de qua *ss. 25, cap. 13.* in
 37 quaquã solvere teneantur monasteria quæ à quadraginta annis circa fundata existunt
 postquam concilium ipsum loquitur tantum de monasteriis ante annos quadraginta
 fundatis quæ ipsam quartam solvere consueverunt & ubi solvi consuevit id tantum
 eorã & aliorum quæ in aliquibus partibus deferri contigerit tempore quo de
 functorum corpora ad sepulturam deferuntur, non autem de missis seu legatis
 vel aliis fratribus ipsi seu monialibus hujusmodi relictis aut alijs quomodolibet
 donatis solvi debet, sicque intelligi concilij decretum quoad quartam hujusmo-
 di solvendam debere decernimus, ubi verò non est consuetudo solvendi quar-
 38 tam hujusmodi, de nullo suprascriptorum solvi debere declaramus. Nec ad
 quartam seu aliam partem omnium eorum quæ etiam pro ornamento Ecclesiarum,
 palliorum planetarum, cortinarum, pannorum & aliorum quæ dictis Ecclesijs re-
 linqui vel dari contigerit, etiam si pro victu fratrum aut alijs relinquatur cali-
 39 ratis & non aliquid aliud eis solvi debeat, quamvis partes ad earum libitum Ec-
 clesijs Ordinum hujusmodi seu eorum fratribus alia quæcunque tribuantur seu
 elemosynas elargiantur, quando sepeliuntur ibidem corpora mortuorum seu
 40 jusmodi: nec propterea impediti debeant, quin possint defunctorum carpota
 præfata ad eorum Ecclesias tumulanda adferri facere. In honestum quoque esse
 41 censentes mendicantium Ordines ad aliquorum onerum contributionem teneri,
 illos illorumque loca etiam si curam animarum habeant, ac quæcunque beneficia
 illis unita, ad contributionem pro seminatio, ad decimarum aliquarum solu-
 tionem, imò illos & eorum domos, monasteria, beneficia & loca quæcunque & ab
 illis quomodolibet dependentia, eorumque possessiones, vineas, agros & præta-
 ac alia bona quæcunque, tam ad ipsos, quam ad moniales præfatos etiam largi-
 42 tione fidelium seu alijs justis de causis ab eis acquisita ac pecunis empta, vel alijs
 quomodolibet pertinentia minime teneri: illosque & illas à quibuscumque deci-
 43 mis, primitiis, quartis & alijs fructuum partibus, nec non subsidijs charitativis, etiam
 per nos concessis ad quorumcumque Regum, Principum & Dominorum tempora-
 raliū instantiam quæcunque etiam urgentissima & de necessitate exprimens
 causa, ac etiam alijs quibuscumque oneribus, tam ordinarijs quam extraordina-
 rijs, etiam ratione fructuum, onerum, virgultorum, lignorum, beneficiorum & a-
 liarum quarumcumque rerum tam pro victu, quam vestitu aut alijs sibi necessarijs
 rum quomodolibet etiam auctoritate Apostolica nunc & pro tempore impositis,
 ita ut penitus & omninò ad alicujus rei contributionem minime teneantur, om-
 ninò

minimè eximimus & liberamus, illosque & illas ad illos & illa etiam si saculares & alia
 personarum quæcunque in eas exigendi possessione fuerint, minimè teneri debere vo-
 lumus, nec sub *cap. 12. sessione 25.* comprehendi posse vel debere, decernimus.
 Quod vero de usu quæstorum eleemosynarum auferendo loquitur *sessionis 21. cap. 5.* 45
 id ad mendicantium Ordines nullo modo referri posse vel debere etiam decernimus,
 quin potius cum eleemosynis huiusmodi vivere cogantur, eis id facere liberum om-
 nino esse declaramus.

Quoniam verò ex nimia Episcoporum sibi irrogata auctoritate ipsi personas 46
 regulares suæ jurisdictioni subijcere omnino student, ac decreto concilii præfati
sessionis 25. cap. 14. edito quo cavetur, quod si regularis intra claustra existens &
 extra ea ita notorie delinquerit, ut populo scandalosus sit, termino ab Episcopo
 præfignendo à suo superiore omnino puniatur, sin minus ab ordinario delin-
 quens puniri possit, consiliis, variis indebitisque gravaminibus regulares afficiant,
 ordinarios præfatos aliquid contra regulares in claustris degentes huiusmodi
 quovis prætextu occasione vel causa innovare non posse vel debere, nec aliquos
 propter manifestum scandalum & suorum Ordinum superioribus regulares nisi
 ac faciendâ, in futurum pro nullis & infectis habeantur. Licentias verò pro- 47
 construendis domibus regularibus *quest. 4. cap. 25. sessionis* nisi de ordinarij li-
 centia construi prohibeatur, gratis omnino dari & non nisi legitima subsistente
 causa (superioribus explicanda) illas recusari posse, nec non Fratres præfatos, 48
 etiam solos mortuorum corpora associare, ac mandatum in die cœnæ Domini
 fieri solitum in Ecclesiis seu domibus fratrum cujuscumque Ordinis prædictorum
 solemniter facere, & prædicta die prædicare, hora quæ eis videbitur, nec per 49
 locorum ordinarios aut rectores Ecclesiarum seu alios quoscumque prohiberi
 posse etiam decernimus & declaramus. Mandantes etiam universis locorum or- 50
 dinariis, ne mortuorum officia agere rectores parochialium in Ecclesiis ipsorum
 fratrum, contra illorum voluntatem, permittant. Ac moniales dictis fratri-
 bus subditas vel personas sepulturam in eorum Ecclesiis eligentes (nulla so-
 luta parochia portione) sepelire, vel si fratres ad mortuorum corpora associanda
 vocati fuerint, illa absque fratrum huiusmodi præsentia sepelire facere audeant vel 51
 præsumant. Cumque maxime deceat liberam esse cujuscumque testantis voluntatem,
 pravum illum usum parvo adhuc tempore (ut præfertur) introductum, per quem
 testamenta absque presbyterorum præsentia fieri interdiciuntur, omnino abro- 52
 gamus. Postremo quod *cap. 13. sess. 25.* cautum fuit, quod omnes tam cle-
 rici quam regulares quicumque ad publicas processiones vocati accedere com-
 pellantur, id quod ad fratres præfatos de illis tantum processibus intelli-
 gi vo-

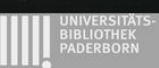
gi volumus, ad quas secundum consuetudinem antiquorum locorum soliti sunt accedere, vel quæ pro bono pacis Ecclesiæ, vel pro victoria contra infideles indigentur, quod etiam de illis conventibus (qui collegia nuncupantur) minime intelligimus volumus, in quibus fratres sub arctiori clausura degunt, ita ut nec in choro cantent nec ad mortuos accedant, sed tantum studiis & lectionibus vacent. Præterea

73 Fratres seu moniales aut eorum aliquos super præmissis vel aliquo eorum coram quocunque seu quibuscunque, iudicibus etiam caularum palatii Apostolici auditoribus &c. sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus tam in Romana curia quam extra eam ubilibet lites respectiue pendant: nos litem seu lites & causam vel causas huiusmodi ad nos advocamus, ac illam & illas quarum statum ac nomina & cognomina iam & extingimus, ac partibus perpetuum silentium desuper imponimus. Ac

74 immunitates, indulgentias, facultates, libertates, indulta, dispensationes, favores & gratias quæ decretis Concilii Tridentini aliâs quam ut superius est dictum concessum & declaratum non contrariantur, expresse eisdem Fratribus, nec non monialibus quibuscunque & sororibus tertii Ordinis prædictorum Ordinum respectiue Ordinis ac illorum Ecclesiis domibus & personis etiam vivæ vocis oraculo in genere vel in specie tam per piæ R. e. cor. me. Eugenium IV. Sixum IV. Leonem X. Paulum III. ac dictum Paulum IV. & Pium etiam IV. quam alios quoscunque Romanos Pontifices etiam prædecessores nostros ac nos & sedem eandem quomodolibet concessa, confirmata & innovata: nec nostris & prædecessorum nostrorum nomina & alia de necessitate exprimenda, ac si de verbo ad verbum (nihil penitus omisso) de forma in illis tradita observata inserti forent, etiam præsentibus pro sufficienter exhibitis & confirmamus, illisque perpetuæ & in violabilis firmitatis robur adijcimus, eaque perpetuis futuris temporibus in violabiliter observari debere, ac fratribus, superioribus & personis Ordinum huiusmodi, nec non aliis quibuscunque quos illa concernunt suffragari debere seu posse volumus. Nec non privilegia, immunitates, libertates, indulta, dispensationes, exemptiones, favores & gratias tam spirituales, quam temporales modo & forma quibus concessa sunt, etiam per viam communicationis & extensionis active & passive inter se & alios quoscunque Ordines respectiue de novo concedimus, illaque omnia & singula ad domos & loca quæcunque dictorum mendicantium Ordinum & monialium quatuorcumque ac sororum de tertio Ordine nuncupatarum in congregatione viventium, dictorum Ordinum (ut præfertur) hæcenus recepta & impostertum recipienda. Nec non eorum personarum & bona etiam privilegiorum & aliarum gratiarum præfatorum authentica o-

gina-

rigo illa propter temporis antiquitatem vel varias urbis ruinas deperdita existant
 (cum modo de eis alias legitime constet) extendimus & ampliamus. Et sic in præ- 58
 missis omnibus & singulis per quoscunque iudices & personas quavis auctoritate
 fungentes etiam Cardinales & auditores præfatos, sublatæ eis & eorum cuilibet
 quavis aliter iudicandi & interpretandi facultate & auctoritate iudicari & diffiniri
 debere, nec non quicquid secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter vel 59
 ignoranter contigerit attentari, irritum & inane decernimus. Quocirca dilectis fi-
 lis doctis Prædicatorum Cardinali protectori & sancti Hieronymi generali Ordini
 ac curiæ causarum Camere Apostolicæ etiam generali auditore nunc & pro
 tempore existentibus per Apostolica scripta motu simili mandamus, quatenus ipsi, vel
 quæcunque ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorundem fratrum aut
 monialium vel alicujus eorum fuerint desuper requisiti solemniter publicantes, eis-
 que in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant (auctoritate no-
 dita) præfatas & in eis contenta hujusmodi firmiter observari, ac singulos, quos lit-
 teræ ipsæ concernunt, pacificè frui & gaudere non permittentes, eos vel aliquem
 eorum desuper contra præsentium tenorem per quoscunque (etiam locorum ordi-
 narios) quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet & rebelles
 per censuras & pœnas Ecclesiasticas aliasque opportuna juris remedia (appellatione
 postposita) compescendo, legitimisque super his habendis servatis processibus cen-
 suras & pœnas ipsas (etiam iteratis vicibus) à gravando & interdictum Ecclesiasti-
 cum apponendo, invocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii secularis,
 non obstantibus præmissis & aliis Apostolicis, nec non in provincialibus & syno-
 dalibus conciliis editis generalibus & specialibus constitutionibus & ordinationibus
 Apostolicis, ac etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate
 alia roboratis, statutis & consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis & litteris
 Apostolicis eisdem Episcopis & quibusvis aliis personis sub quibuscunque tenoribus
 & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficaciori-
 bus & insolitis clausulis irritantibusque & aliis decretis in genere vel specie, etiam
 motu simili ac aliis quomodolibet concessis, approbatis & innovatis. Quibus om-
 nibus etiam si pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenori-
 bus specialis, specifica, expressa & individua, non autem per clausulas generales
 idem importantes mentio seu quavis alia expressio habenda, aut aliqua alia exqui-
 sita forma ad hoc servanda foret tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum (ni-
 hil pœnis omisso) & forma in illis tradita observata inserti forent, præsentibus ex-
 pressis & insertis habentes, illis aliis in suo robore permansuris hac vice duntaxat
 specialiter & expresse derogamus. Nec non omnibus illis, quæ in litteris confirma-
 tionis & innovationis privilegiorum eorundem aliis, eisdem Paulum IV: & Pium
 etiam

etiam IV. prædecessores nostros prædictos Ordini Fratrum Minorum hujusmodi concessorum concessum est non obstare, contrariis quibuscunque, aut si locorum ordinariis vel quibusvis aliis communitate vel divisim ab Apostolica sic Sede indultum, quod interdicti, suspendi vel excommunicati non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto hujusmodi mentionem. Et quia difficile foret earundem præsentiarum litterarum notitiam ad quascunque personas pervenire, ut ubique illis præsentare, etiam motu & scientia similibus volumus & decernimus, quod transumptis earundem præsentiarum litterarum (etiam per impressionem factis) manu alicujus notarii publici subscriptis aut sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ sigillatis quemadmodum adhiberetur præsentibus litteris originalibus (si præsentarentur ubique) adhibeatur tam in judicio quàm extra illud plena & indubitata fides. Nulli omnino ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, exemptionis, liberationis, inhibitionis, avocationis, cassationis, impositionis, approbationis, confirmationis, adjectionis, concessionis, extinctionis, ampliationis voluntatis & derogationis infringere vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum. Datum Romæ ad sanctum Petrum anno incarnationis Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo, 17. Kalen. Julii, Pontificatus nostri anno secundo.

Ca. Glorierius

H. Cumin.

Registrata apud Casarem Secretarium.

BRB

B R E V E

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI PII
Papæ Quinti.

Super declaratione Ordinum Mendicantium.

PIUS PAPA V. AD PERPETUAM REI
memoriam.

Romanus Pontifex, tam universalis Christianæ, quàm singularum ejus religionum præcipuus defensor, omnibus illarum incommodis pro sui Pastoralis officii debito libenter occurrit, & eorum indemnitati salubribus juxta temporum morumque exigentiam declarationibus & aliis remediis consulere solet oportunitis, sanè licet dilecti filii omnium mendicantium Ordinum fratres à contributione seminarii clericorū in qualibet civitate secundum ejusdem concilii formam erigendi per Tridentini concilii decreta eximantur. Nosq; inter alia eisdem mendicantiū Ordinum Fratibus concessa privilegia, eos & eorum quemlibet tam à seminariū hujusmodi contributione, quam subsidio quomodo libet, nec non decimis quibuslibetque & certis aliis oneribus Apostolica autoritate similiter exemimus & liberaverimus, eosq; ad illorum omnium contributionem nullo unquam tempore cogere & compelli posse decrevimus. Cùm tamen sicut non sine animi nostri molestia nuper accepimus, nonnulli locorum ordinarii & forsan in Provincialibus Conciliis eo forsan in prætextu, quod Ordinum mendicantium fratres hujusmodi bona stabilia ex indulta seu dispensatione Apostolica retinere possunt & propterea mendicantiū hujusmodi contributionem cogere forsan præsumperunt & in dies præsumunt in grave ipsorum onerum gravamen & præjudicium non modicum. Nos animo revolventes, eos ex fructibus bonorum hujusmodi varias Reipublicæ Christianæ utilitates afferre, cùm ex ipsis varios magistros & Doctores manu teneant, & quorum doctrina ipsorum Fratres novit eruditi postmodum effecti, gregem dominicum prædicationibus suis, orationibus, aliisque innumetis pietatis operibus juvent & pacant, eorumque domos non minus, imò magis quam ea quæ per ordinarios erecta sunt seminaria vocari posse & propterea mendicantiū nomen amittere nullo modo debere, volentes idcirco omnem dubitandi materiam amputare, omnes & singulos mendicantiū Ordinum Fratres hujusmodi ac eorum singulis à quibusvis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis senten-

tiis, censuris & pœnis à jure & ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt ad effectum præsentium duntaxat contentendum harum serie absolventes & absolutos fore censentes, nec non quorumcumque litium & causarum coram quibusvis iudicibus & ubicunque quomodolibet pendentium status & merita nominaque, & cognomina, iudicum & colligantium, nec non quorumcumque privilegiorum, inultorum, exemptionum & immunitatum eorundem Ordinum mendicantium fratrum hæcenus quomodolibet concessorum tenores præsentibus pro expressis habentes, lites quoque & causas præfatas ut præfertur pendentes ad nos harum serie ad vocantes, illaque peritus extinguentes & colligantibus huiusmodi perpetuum super præmissis litem imponentes Motus proprio non ad ipsorum fratrum vel alicujus eorum Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa nostra scientia ac de Apostolica potestate plenitudine omnes & singulos, Quatuor mendicantium Ordinum, ut sancti Dominici, sancti Francisci ac Eremitarum sancti Augustini, nec non Carmelitarum, & quos etiam recenseri volumus servorum Beatæ Mariæ nominibus comprehensos fratres, eorumque domus, monasteria & loca etiam si in communi propria bona tam mobilia quam immobilia & stabilia ac alia quocunque possederint, mendicantium vocabulo & omnibus & singulis mendicantium privilegiis eis quomodolibet concessis uti possent & debere, nec super præmissis ullo unquam tempore molestari posse autoritate Apostolica per præsentia res statuimus & declaramus: ac tam Concilii Tridentini, quàm omnia & singula alia decreta statuta, ordinationes, privilegia & jura de mendicantibus loquentia ad omnes & singulos Ordines præfatos eorumque domos & loca, etiam propria bona in communi tamen retinentes extendimus & ampliamus, illaque de illis loqui etiam autoritate præfata per easdem præsentibus declaramus. Ac in super eisdem ordinariis & quibusvis aliis tam Ecclesiasticis quam secularibus quavis autoritate fungentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, & aliis a bitrio nostro moderandis pœnis similiter per præsentibus mandamus, ut si quod per eos tam nostro quam prædecessoris nostri temporibus tam ratione seminarii, subsidii & decimarum, quàm aliorum onerum huiusmodi exactum fuit, id totum eisdem fratrum omni mora & dilatione postpositis restituant, districtive inhibentes eisdem locorum ordinariis ceterisque personis tam Ecclesiasticis quam secularibus quavis autoritate fungentibus & cujuscumque dignitatis, gradus & conditionis existentibus, ne eosdem mendicantium Ordinum fratres præfatos bona huiusmodi retinentes, quovis prætextu super seminarii, subsidii & decimarum contributione molestare, inquietare vel perturbare audeant vel præsumant. Decernentes quoque præsentibus litteras nullo unquam tempore de subreptionis vel obreptionis vitio aut intentionis nostræ vel quopiam alio defectu notari vel in pugnantia nulla

nullatenus posse, minusve sub quibusvis similibus & dissimilibus gratiarum re-
 vocationibus, modificationibus, limitationibus, restrictionibus & aliis contrariis
 dispositionibus, tam per nos, quam etiam successores nostros quomodolibet ac
 cum quibusvis etiam derogatoriis, aliisque efficacioribus & in-
 cum quibusvis irritantibusque decretis pro tempore factis & faciendis, quorum-
 solis clausulis irritantibusque decretis pro tempore factis & faciendis, quorum-
 cumque tenoris existant includi, sed illis non obstantibus in suo robore & effica-
 cia persistere, & quoties illae emanabunt, toties in pristinum statum restitutas, re-
 novari & plenarie reintegratas, etiam sub datum etiam per ipsos eligendas de
 novo concessas esse, & ita incommutabilis voluntatis & intentionis nostrae esse,
 & ad hoc ut perpetua firmitate subsistant, vim validi & efficaci contractus inter
 sedem Apostolicam & praefatorum ordinum Mendicantium huiusmodi fratres
 habere debere, sicque per quoscumque iudices & commissarios quavis autoritate
 fungentes, etiam causarum palatii Apostolici auditores ac sanctae Rom. Eccles.
 Card. sublata eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi & interpretandi fa- 67
 cultate & autoritate iudicari debere: irritum quoque & inane quicquid secus fu-
 erit per his a quoquam quavis autoritate scienter vel ignoranter contigerit attempta-
 ti, Quocirca dilectis filiis curiae causarum Camerae Apostolicae Generali audito-
 ri nec non quorumcumque tam cathedralium quam collegiarum Ecclesiarum
 Decanis, praepositis, Archipresbyteris, Archidiaconis, thesaurariis & quibusvis aliis
 in eisdem Ecclesiis dignitates obtinentibus cuilibet & in quibuscumque regio-
 nibus, terris & locis existentibus per praesentes motu simili mandamus, quatenus
 ipsi & eorum quilibet per se vel alium seu alios praesentes litteras & in eis con-
 tenta quaecumque ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum fra-
 trum vel alicujus eorum fuerint requisiti solemniter publicantes, eisque in praem-
 issis efficaci defensionis praesidio assistentes faciant autoritate nostra eosdem
 fratres & eorum singulos praemissis omnibus pacifice frui & gaudere, non per-
 mittentes eos vel eorum quempiam super illis quomodolibet indebitè mole-
 stari. Contradictores quoslibet & rebelles per sententias, censuras, poenas Ec-
 clesiasticas atque opportuna juris & facti remedia appellatione postposita com-
 pescendo. Et nihilominus legitimis super his habendis servatis processibus,
 sententias, censuras, & poenas ipsas etiam aggravando, invocato etiam ad hoc
 si opus fuerit auxilio brachii saecularis. Non obstant. fel. re. Bonifacii Papae VIII.
 praedecessoris nostri de una, & concilii generalis de duabus dietis, dummodò ul-
 tra tres dietas quis vigore praesentium ad iudicium non extrahatur, & aliis Apo-
 stolicis, nec non in provincialibus & synodalibus conciliis editis specialibus vel
 generalibus constitutionibus, & ordinationibus, ac quibusvis etiam juramento, confir-
 matione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis & consuetudini-
 bus, privilegiis quoque, indultis & litteris Apostolicis sub quibuscumque teno-
 ribus

ribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus & insolitis clausulis irritantibus & aliis decretis in genere vel in specialibus etiam motu simili & ex certa scientia ac Apostolica potestate plenitudine, ac alias quomodolibet etiam consistorialiter concessis, approbatis, confirmatis, & expressis innovatis. Quibus omnibus etiam de illis illorumque totis tenoribus specialibus, specifica & expressa mentio seu aliqua alia exquisita forma ad hoc tenenda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitus omisso & forma in illis tradita observata inserti forent presentibus pro expressis habentes, illis aliis in suo robore permanentibus hac vice dumtaxat specialiter & expresse derogamus contrariis quibuscumque, aut si aliquibus communiter vel divisim ab Apostolica sit sedes indultum quod interdicti, suspendi vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quod presentium transumptis, manu alicujus notarii publici subscripitis aut alicujus prelati vel in dignitate Ecclesiastica constituti sigillo munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quod eisdem presentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Quodque presentes in valvis Cancellariæ Apostolicæ & Basilicæ principis Apostolorum de urbe, nec non in acie campi flore per aliquem ex cursoribus nostris publicè & inter extravagantes constitutiones perpetuo valituras conscribantur, ac postquam publicatæ fuerint, plenam & indubiam fidem faciant, nec non omnes & singulos illas concernentes perinde ligent ac si essent personaliter intimatæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris de prima Octobris M, D, LXII. Pontificatus nostri anno secundo.

Io. Alf. Naldi.

A. Catorius.

ANNO à nativitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo septimo: Indictione decima, die vero decima sexta mensis Octobris, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri D. Pii divina providentia Papæ Quinti anno ejusdem secundo retroscriptæ literæ in forma brevis affixæ & publicatæ fuerunt in retroscriptis locis ut motus est, per me Alexandrum Astancollum præfati sanctissimi D. N. Papæ cursorum.

Idem Cursor

Philippus Cappus Magister Curis.

Nos Joannes Baptista Cicada, miseratione divina S.R.E. Presbyter Cardinalis titulo sanctæ Agathæ omnibus & singulis præsens literarum Apostolicarum confessionis, declarationis, confirmationis & voluntatis sanctissimi D. Pii divini providentia Papæ quinti in favorem Mendicantium impressum transcriptum visuris, lecturis, pariter & audituris notum facimus & in verbo veritatis attestamur, qualiter eum supra dictis originalibus Apostolicis literis que non callas, non abolitas, nec in aliqua sui parte suspectas vidimus & cum premisso transcripto auscultavimus concordant. In quorum omnium fidem & testimonium ad instantiam R.P. Christophori Patavin, ordinis Eremitarum sancti Augustini Prioris Generalis has presentes nostras attestationis litteras etiam impressi, & nostri soliti sigilli (quo in similibus utimur) impressione communiti & per notarium infra scriptum subscribi fecimus.

Actum & datum Romæ in ædibus nostris, anno à nativitate Domini 1568. in dictione decima, die vero 3. Aprilis Pontificatus ejusdem sanctissimi D. N. Pii Papæ quinti anno tertio.

*Pro D. Felice de Romacelis Notarius cui Illust. ac Reverendi s.
PP. Io. Lucas Romerius subscripsit.*

Ego Hieronymus Comes de Portia attestor & affirmo, hoc superscriptum sigillum esse sigillum Reverendiss. & Illustrissimi Cardinalis Cicada, tunc nuncupati Cardinalis S. Clementis, quod ex litteris circa ipsum sigillum impressis apparer, in quorum fidem manu propria scripsi & subscripsi & hoc ex experientia quam per multos annos habui in urbe.

Hieronymus Comes de Portia manu propria scripsit.

*Actum Monaci in S. Francisco
10. Novembris. 1576.*

Originale servatur Monaci in S. Augustino.

X x 2

QU.E.

QUÆSTIO CXXV.

An exempti cleri secundarii diocesis Leodiensis possint vocare in jus suos debitores etiam exemptos coram Abbate S. Laurentii, eorum conservatore.

SUMMARIUM.

1. Retentione rei ad alium spectantis vis censetur inferri.
2. Ubi est casus legis, non est ulterius dubitandum.
3. Conservator est iudex primæ instantiæ.
4. Utile est exemptis quod in prima instantia conveniantur coram conservatore.
5. Exempti in Hispania, Francia, Belgio conveniuntur in prima instantia coram conservatore.
6. Exemptionum finis est ut quietius in majore libertate Deo inserviretur.
7. Conservatori jurisdictione in exemptos non auferi exemptorum exemptionem est num. 16.
8. Conservator non sua sed Pontificis jurisdictione utitur.
9. Conservatores non habent jurisdictionem Episcopalem.
10. Impugnantes exemptiones violant libertatem Ecclesiæ & censuras incurrun.
11. Imperator non potest devogare exemptionibus & conservatoris Ecclesiasticis.
12. Molestia sunt duplices juris & facti.
13. Casus ommissus remanet in dispositione juris communis.
14. Exemptus potest exemptum convocare coram conservatore.
15. Verba generalia sunt magna effectiva.
16. Prejudicium non fit exemptionibus, nec etiam ordinariis, si exempti subint jurisdictioni conservatoris.
17. Correlatorum idem est iudicium.
18. Conservatoria respectu Pontificis est late interpretanda.
19. Creditores exempti & debitores exempti sunt correlativi.
20. Capitula qualem jurisdictionem habent in capitulares.
21. Capitula non habent cum conservatore jurisdictionem privatam sed habere possunt accumulativè.

TALIS mihi occurrit hodie facti species: Dominus Joannes Canonicus S. Dionisii præcedens domum claustralem à Domino Natali ejusdem Ecclesiæ Canonico occupatam ad se pleno jure spectare, recurrit ad conservationem cleri secundarii, cujus jurisdictionem Natalis subterfugiens, conuenitur apud cleri secundarii deputatos ac etiam Concilium Serenissimi Ferdinandi

dinandi Episcopi & Principis nostri Leodiensis, penes quod est conservatoria Ca-
 sareorum privilegiorum, se in prima instantia coram conservatore iudice incom-
 petente evocari. In qua facti specie consultus respondi, Natalem temerè & sine
 aliquo iuris fundamento jurisdictionem conservatoris impugnare, multis equidem
 rationibus quae superius *quest. 117.* & hic recensentur.

Primo, quia secundum constitutionem Sixtinam officium conservatoris im-
 pecti potest ab exemptis adversus eos, qui gravamen vel molestiam ipsis im-
 ferunt & consequenter adversus Natalem, qui dicitur Domino Bistenio mole-
 stiam inferre, eumque turbare in iure domus claustralis, quam praetendit ad se
 pleno iure spectare. Per retentionem enim rei ad alium spectantis vis censetur
 in quod si promissum. Et proinde cum hic sit casus legis & privilegii expressus, non
 sit ulterius inquirendum, *Zasius conf. 14. nu. 17. Paris conf. 36. par. 3. glo. in lancia. C.*
de iuris

Secundo, communi classicorum doctorem calculo in hoc itum est, conserva-
 torem etiam in prima instantia de exemptorum causis civilibus atque pecuniariis
 posse cognoscere, *Emanuel Roderiq. questionum regularium 65. articulo 12. tom. 1.*
fol. 38 r. Navar. conf. 3. de offic. deleg. Gregorius Sayrus in floribus decisionum lib. 1. tit. 17.
de offic. deleg. dec. 1. Joannes Baptista Consetius de privilegiis ordinum par. 2. tit. 4. cap. 7.
de officio conservatoris fol. 350. Guido dec. 18.

Tertio, utile est exemptis, quod in prima instantia suas actiones tam activè quam
 passivè coram conservatoribus indigenis possint proponere, alioquin enim quavis
 ex causa litem moturi Romam deberent excurrere, vel ex urbe delegatos sibi in
 patria iudicis postulare.

Indeque est, ut speciali Hispanorum, Francorum Belgatarumque privilegio exempti
 in prima instantia non Romam evocari, sed in patria coram propriis iudicibus
 ordinatis (ut eorum sunt conservatores) debeant conveniri. *Renatus Choppin.*
de sacra potestate lib. 2. tit. 4. nu. 6. fol. 231. Navar. conf. 9. de privileg. nbi ostendi quid sit
ordinarius.

Neque reficari potest exemptionis privilegium futurum exemptis elusivum
 & inane, si liberati à jurisdictione ordinaria dicecesani recognoscere debeant
 conservatorem aliquem pro ordinario.

Etenim exemptionum pontificiarum origo & finis est, ut exempti ab oppres-
 sione & iugo dicecesani qui eis infertus esse consuevit liberati, quietius liberiusque
 divinae contemplationi vacent, *late Rebuffius resp. 142. Bald. conf. 337. vol. 4. Boer. de*
statu Eremitarum num. 6. Alandof. de signatura gratiae in exemptio. col. 2. § 3. DD. cap.
recolentes de statu Monachorum. Joannes Bacquet livre cinquieme de droit. du do-
naire de franco cap. 18 nu. 6.

7 A qua quidem contemplatione servitio que divino periculum non est, ne exempti per hanc conservatoris jurisdictionem avocentur. Quippe quod est longe dissimilis & dispar à jurisdictione diocesanorum ordinaria in suos subditos.

Conservatores enim jurisdictionem habent non propriam, qualis est clericis in suos subditos, sed aliam scilicet Apostolicam atque ad universitatem causarum delegatam, quæ licet eo nomine & respectu ordinariæ jurisdictioni acquiratur, *Fel. cap. qualiter & quando de accusat. Abb. cap. 1. & 9. de offic. del. Navar. conf. 3. de offic. del. Emanuel. Roder. d. art. 16. quest. 65.* attamen in modo procedendi atque appellandi, jurisdictioni immediate à S. sede delegatæ par est & æqualis. *Card. Tuschus in com. conf. verb. conservator nu. 6. Anchar. conf. 32. Rufin. conf. 3. & 4. Mandos. de inhibitionib. quest. 4. nu. 10.* at vero jurisdictioni ordinariæ omnia dispar atque dissimilis. *Wanef. conf. 463. de Regular. utpote quod conservator non sua jurisdictione sed Pontificis qui ei demandavit ut fungatur. l. si sit fidei vis.*

Deinde conservatores jurisdictionem quidem habent primæ instantiæ in exemptos, *Emanuel. Roder. Navar. fo. Baptista Confettius loco supra citato,* a vero Episcopalem seu diocesanam jurisdictionem nevisquam, sed ab ea manent exemptim à lege diocesanâ solebat emanare, *Rebusff. rest. 143.*

Itaque Dominus Nicolaus Tabolet & cum eo Capitulum S. Dionisii reddendo se supplices concilio ordinario Cæsareorum privilegiorum conservatoris jurisdictionem que sui conservatoris multo per eis præficiam atque etiam procedendi stilo commpendiosam oppugnando, non modò (quod Impp. Honorius & Theodosius edicta, sed etiam impingunt in censuras, quam incurrunt qui Ecclesiæ libertatem privilegiaque impugnant, *Card. cap. perpendimus de sent. excom. fo. Andr. cap. fin. col. fin. de immunit. Eccles. Rochus de Curte tract. de consuetudine nu. 457. Emanuel. Roderiq. in compendio quest. reg. verb. communitio. in fine vers. Episcopi.* à quibus censuris ne quidem Dominus Joannes Bitenus immunis esset, si iudicio isti laico, quod ei coram concilio ordinario dicitur, acquiesceret, *Navar. conf. 1. nu. 81. quest. 42. de constit. dispositio loco à correlativis.*

Denique mandatum illud Concilii ordinarii per Capitulum S. Dionisii impetratum, nullius est roboris & momenti.

8 Quippe quod imperator qui istius conservatoriæ autor est, afficere nequeat jurisdictionem conservatoris Pontificiæ, ut nec res personæque hujus hypothecis Ecclesiasticas, *cap. verum cap. ben. cap. 1. Imperator dist. 46. cap. Ecclesia S. Mariae cap.*

cap. cum accessissent ubi DD. de const. Peckius cap. ea qua num. 5. de Reg. jur. in 6. Card. Mactia de iacris & ambiguis conventionibus par. 1. lib. 4. tit. 19. num. 10. Emanuel. Rodriques quest. Reg. tom. 1. quest. 6. var. 12. fol. 383. Col. 2. & 3. uti ego supra fuisse ostendi.

Summa constitutio Sixti Papæ, qua Abbati S. Laurentii demandatur cognitio 12. quælibet molestiarum, etiam alia ex causa quam beneficiari comprehendit, uti generaliterque molestiæ spectem juris & facti, DD. l. 1. C. de nundinis uti in tractatu de advocatis ostendi.

Uti proinde cum ex narrativa mandati soleat iurisdictio fundari, Gall. lib. 1. obs. 31. non possit non dici mandatum per Dominum Joannem Bultenium à confessorio cleri secundarii impetratum ex narrativa illius molestiæ turbationisque esse fundatissimum.

Sed dubium movetur, num Sixtina illa constitutio etiam vires habeat in casu quo exempto sit adversus suam debitorem etiam exemptum judicialiter experientum, arguiturque pro negativa parte Pontificem de hoc casu sigillatim non disposuisse, & proinde casum hunc omissum remansisse in dispositione juris communis, l. commodissimo ff. de liber & post. l. si post. dotem ff. sol. matr. quo privilegiatus contra privilegatum privilegio suo uti non potest; DD. a. ubi. quas actiones C. de sacro Eccles. Franc. cap. 1. §. verum nu. 4. de jure par. in 6.

Sed dubium non est, quin hic casus sub conservatoria Sixti Pontificis qua 14. exemptis facultas concessa est quoscumque suos debitores qualicumque ex causa coram Abbate S. Laurentii eorum conservatore evocandi posse comprehendentem.

Ratio una sit, quia Pontifex utitur verbis illis generalissimis, nec non contra 15. quoscumque eorundem Decanorum, Capitularum, Canonicarum personarum & superiorum etiam alia quam beneficiarum Ecclesiasticorum ratione debitores, qua sunt magna emphasis, etque energæ, adeo ut in materia etiam stricta atque odiosa comprehendant omnem casum qui dici excogitative potuisset, Hieronymus Gonzales de mensib. & alternat. Episcopo glo. 9. nu. 24. & seqq. ubi id probat Hieronymus Gratus conf. 21. nu. 77 par. 2. August. Bero. familiarium quest. 56. num. 2. Josephus Mascard. de probat. vol. 3. concl. 1271. nu. 45. late Anton. de Amat. dec. Marobii 104. nu. 52. & seqq. præsertim in locis legal. loco à generalitate & loco à subiecta materia, ut proinde in tam generali dispositione non possint non comprehendi etiam debitores exemptorum, qui etiam pariter exempti sunt, latissime Antonius Gomezus ad Reg. Cancell. tit. de infirmis resignant. quest. 5. fol. 73. idque non obstante quod idem Gomezus ibi subiciat theoriam hanc non habere locum quando dispositio respicit aliquam tarum universitatem. Tum propter emphasim dictæ generalitatis verborum quibus Pontifex utitur. Tum quia à subiecta materia

ria hujus Sixtinæ illius verba interpretationem extensivam recipere debent & qualitate exemptiva eorum omnium, qui in genere & specie in ea enuntiantur, non exempti, sed etiam de debitoribus exemptis, præcis loco à subjecta materia DD. cap. folia de major & obed. Calde. in. cons. 122. Tum quia obstat argumentum à rubro de quo late præles loca à rubro. Tum denique quod qualitas illa præcedens exemptionis concessa est repetita in omnibus aliis enunciationibus; qualitas enim in genere conveniens pluribus, repetita in eadem oratione uni personæ, intelligitur etiam repetita in alia. Bart. & DD. l. Seja. §. Cajo. col. ult. ff. de fundo instr. leg. per. de fideicommiss. art. 25. nu. 29.

¶ 16 Signanter porro quod hoc sensu præjudicium jurisdictioni ordinariæ aut exemptionibus non fiat, manent enim hac interpretatione facta recta exemptionum privilegia respectu Diocesanorum, qui multifariam solebant exemptos gravare, uti sigillatim recenset Clemens V. Clem. frequens de excess. Prelatorum, sola jurisdictione contentiosa in conservatore translata, qui quidem non auctoritate Pontificia ordinaria de causis exemptorum civilibus cognoscit, sed auctoritate Pontificia conservatoria istius verba latissime in præjudicium jurisdictionis, quam Papa habet in exemptos, sunt interpretanda; l. beneficium ubi DD. ff. de cons. prin. cap. 3. de filiis preb. in 6. Abb. cap. olim nu. 7. de verb. sig. Castr. & DD. l. 2. C. de in. jur. vocato. do. Misio in repert. verb. privilegium principis.

¶ 17 Ratio altera sit desumpta ab argumento à correlativis. Constitutio enim illius in uno ex correlativis, habent etiam locum in alio, late præles in locis leg. lib. loco à correlativis Joannes Baptista à S. Blasio in tract. de correlativis DD. l. fin. C. de ind. et. vid. toll. Gabriel. com. concl. lib. 6. de legibus concl. 3. etiam si constitutio esset particularis, stricta atque odiosa, Bald. l. fin. ff. de acceptil. præf. d. loco. & consequenter Sixtina constitutio sive conservatoria S. I. autentici disponens creditores exemptos posse debitoribus suis in jus vocare coram conservatore, extendenda etiam est non modo ad debitores non exemptos, sed etiam ad debitores, qui pariter sunt exempti, idque quia hic non agitur de præjudicio jurisdictionis ordinariæ, sed abdicatione jurisdictionis Papæ in exemptos competentis, cujus respectu conservatoria est late interpretanda atque extendenda. d. l. beneficium ubi DD. & alii superius laudati.

¶ 19 Quin autem creditores exempti, de quibus in Sixtina constitutione sit mentio correlativi sint debitorum etiam exemptorum, nemo credo dubitaverit, nisi qui Pirrohoi philosophastri sectator esse voluerit qui ut est apud Alciatum, l. certum ff. si cert. per. de omnibus dubitandum esse asserbar. Subiicitur & alia dubitatio exemptos cleri secundarii Diocesis Leodiensis immediate eorum

Capitulis veluti eorundem iudicibus subiacere, proinde conservatorem in iudicem recognoscere non posse.

Cuius obici postposita quaestione quilibet jurisdictionis quam de iure collegia habent in collegas exemptos, responderetur, primum exemptiones has esse ab omni jurisdictione ordinaria & extraordinaria, solum esse exceptam, qua est à Sede Speculatores exemptos alicui delegata, cap. si Abbatem de elect. in 6. ubi DD. Nihilominus Boer. de potest. legati à latere nu. 28. spec. de legato §. sequitur num. 13. vers. sed nunquam. VVamef. conf. 63. de iudicis tom. 1.

Et licet capitula, seu iure, seu praescriptione, seu Pontificia commissione specialis jurisdictionem quampiam habent in collegas, de quolite VVamef. conf. 63. de iudicis tom. 1. attamen ea iudicatio non privative sed accumulativè eis unà cum conservatore competeret, cap. Pastoralis cap. irrefragabili ubi DD. de offic. ord. cap. 21. quia contingit de Ret. dom. Rom. conf. 393. Barth. l. i. ff. de officio pref. Orbis, ita ut utrumque praeventioni locus sit, quippe quod specialis iudicatio uni competens, alterius universalis jurisdictioni derogare non solet, glo. & Angel. l. i. C. ubi & apud quem VVamef. conf. 63. num. 6. tom. 1. de iudicis cap. ut de bitus de appel. cap. 3. de offic. ord. Fel. cap. irrefragabili in pr. vers. declarata praedicta eod. tit.

QUAESTIO CENTESIMA VIGESIMA SEXTA.

Exempti an possint in prima instantia ab eorum creditoribus non exemptis conveniri.

SUMMARIUM.

1. Conservatores sunt ordinarii exemptorum.
2. Hispani, Galli, Belgae exempti, in prima instantia coram ordinariis conveniuntur.

Conservatores sunt iudices veluti ordinarii exemptorum ad universitatem causarum eorundem deputati, adeo quidem, ut conservatoribus postpositis in prima instantia Romam vel aliunde extra eorum domicilium evocari non possent, privilegii Hispaniae, Galliae, Belgii ostendit Renatus Chopinus quem laudavi superius. par. 1. schol. 184. & par. 2. quaest. 27. & 103. quibus in locis quaestioni huic respondi, ut nolim quod actum est agere, confirmarique eadem quaestiones possent ex eis quae praesens Everardi à ratione casus conversiva adfert in locis legibus loco à ratione casus conversiva.

Y

QVE.

Q U Æ S T I O C X X V I I .

An capitula jurisdictionem habentia, causam collegæ cognoscendam possint alicui committere.

S U M M A R I U M .

1. Capitula non habent generalem jurisdictionem.
2. Jurisdictio non competit capitulis privative.
3. Capitula an possint constituere officialem generalem.
4. Jurisdictionem universalem an delegati possint subdelegare.
5. Capitula habent jurisdictionem inferiorem.
6. Processus ex capite incongruus, non sustinetur ex capite congruo.
7. Conservator officium suum non imploratum impariatur.

TALIS exurgit controversia coram Abbate S. Laurentii, quam Clarissimus Dominus Joannes Fabrius illius assessor consilium meum exquirens mihi communicavit: Capitulum B. Mariæ Haensis designat pro generali omnium causarum officiali & iudice Dominum Pholianum Massaert suum collegam, & pro filco Ernestum Hoyoul, qui Huberto Gaskon Capituli supposito libellum edit accusatorium coram Domino Pholiano officiali, Hubertus autem jurisdictionem illam subterfugiens, recurrit ad conservatorem, quærebatur quid juris.

¹ Respondi primò, capitula de jure non habere generalem jurisdictionem, sed tantum levium quorundam criminum coercionem, ut latè respondit Dominus Joannes VVamesius *conf. 63. de judiciis tom. 1.* nisi tamen consuetudine seu temporis præscriptione jurisdictionem acquisiverint, *Oldra. conf. incip. quia omnes nu. 8. & conf. 251. incip. num. 1. Regonus Archiepiscopus. VVames. d. conf. 63. nu. 1. in fin. uti capitula cleti secundarii Leodienfis fecisse existimo.*

² Respondi secundò, ejusmodi jurisdictionem capitulis non competere privative cum conservatore, sed accumulati vè, ita ut inter eos præventioni sit locus, *gl. & ang. l. 1. C. ubi & apud quem cap. ut de ius de appell. cap. 3. de offic. ord. Fel. in cap. irrefragabili in pr. ver. declaro prædicta eod. tit. VVames. d. conf. 63. nu. 6. & 7. late Farnac. dec. 30. par. 2. ubi limitat. nisi favore certa personæ iurisdictione concedatur, an autem conservator criminalem jurisdictionem habeat, non in iusto, pendet enim id à textu privilegii uti ostendi, *quæst. 6. & 96.**

Respon.

Respondi tertio, capitula posse quidem particularem aliquam causam alteri
 ad universitatem delegare, *VVamef. cons. 44. de offic. ord. com. 1.* sed an
 quod iurisdictione competens jure proprio in alium transferri possit. *l. move l. solet l.*
prato ff. de iurisdic. om. jud. c. Tu. l. qui pro sua iurisdictione iudices dare davee pos-
sunt c. ff. de offic. eius cui mandata est iurisdictione.

At vero pro negativa, quod nequidem iudices ad universitatem causarum de-
 putari iurisdictionem à se abdicare non possunt, *l. legatus de offic. præs. Host.* in summa
 de officio deleg. DD. l. à iudice ubi *Jas. C. de iudicis. Nicolaus Bellonus ad Rubr. de officio*
eius cui mandata est iurisdictione nu. 62.

Deinde, quod capitula sint è categoria iudicum inferiorum iurisdictionem
 habentium, qui iurisdictionem à se abdicare non possunt nisi ad breve tempus, va-
 litudinis scilicet vel absentia causa, DD. *l. si longius ff. de iudic. l. observare ff. de of-*
ficio pro consulis Franc. cap. 1. numer. 4. in fine de offic. vic. in 6. Lapsus alleg. 5. Postre-
 mo quod regulariter nemo delegare possit causam, nisi is qui iurisdictionem ha-
 bet ordinariam, *Rom. l. eum qui numer. 1. ff. de iurisdic. om. jud.* Sed quia Capitu-
 lum Pholiano mutato consilio forsitan dictam commissionem generaliter Domino
 processum coram eo sub titulo officialatus inceptum progressum habere poterit sub
 speciali commissione à capitulo ei demandata.

Respondi negative. Ratio est, quia processus coram eo tanquam officiali susti-
 neri nequit alio ex capite quo processum non fuit, actus enim gestus ex capite incon-
 gruo, sustineti nequit ex capite congruo, ex quo gestus non est, *l. si is ad quem ff. de acq.*
hered. late Rom. cons. 343.

Tum quod repugnat voluntati agentis, *l. nullum interest C. si quis alteri vel sibi*
cap. super. de offic. del.

Tum quod via quam quis elegit, ei patere debeat, *l. si mulier in fin. ubi DD. ff.*
quod met. causa.

Tum quod processus iudicis procedentis una autoritate quam putat se habe-
 re, robur non accipiat ex alia autoritate quam habet, *Host. cap. cum ex officio de pra-*
scrip. Feder. de senis cons. 125. Rom. d. cons. 343.

Tum denique, quod processus factus coram iudice putativo confirmari non
 possit ut ex tunc ex sequente delegatione, *Rom. l. eum qui numer. 4. ff. de iurisdic. om-*
m. jud.

Denique quaesitum est, utrum conservator talem nullitatem iudicii à parte
 non oppositam supplere possit. Respondeo breviter posse. Tum quia iudex of-
 ficio suo nobili providere debet, parte etiam non postulante, ne iudicium red-
 datur nullum atque elusorium. *Anton. de Amaf. decis. Marchia. 33. numer. 14.*
Alex.

Alex. conf. 225. num. 3. lib. 6. Rota novis. dec. 666. num. 4. par. 1. DD. 1. dies cautionis, hoc
autem iudicium ff. de dam. infect. Tum quia conservator etiam irrequisitus officium
suum impartiri potest; uti superius ostendi, quaest. 116.

 QUÆSTIO CXXVII.

Ordinarius an sententiam conservatoris remotioris exequi
teneatur.

S U M M A R I U M.

1. Casus huius quaestionis.
2. Exceptio declinatoria competens principali, non extenditur ad fideiussorem.
3. Exceptio debitoris non prodest eius fideiussori.
4. Ordinarius non exequitur sententiam notorie iniquam.
5. Non licet eligere conservatorem remotiorem postposito viciniore.
6. Officialis resistere potest cuilibet iudici officium suum excedenti.
7. Executor non debet esse facilis in sententiarum executionibus, quæ apparent iniustas.
8. Iudex potest etiam irrequisitus executioni sententia iniusta per alium lata sese opponere.
9. Iudicis requisiti quale sit officium.
10. Iudex ad executionem requisitus, exceptiones aliorum indaginem requirentes non admittit.
11. Assentientia iudicis requisiti ad quem sit appellandum.

Casus talis occurrit. Religiosi quidam exempti contrahentes cum vidua Henrici le Brand, dederunt ei pro contractus securitate quendam Natalem expromissorem, quem eadem vidua juxta legem contractus coram officiali Leodiensi vocavit in jus. Is ab officiali condemnatus recurrit prætextu exemptionis religiosorum, pro quibus sese obligarat, ad Abbatem Luxemburgi residentem, qui sententiam Officialis quavis certe trutinâ justiore cassavit atque irritavit, & viduam in expensis condemnavit.

Quæritur, utrum officialis Leodiensis ad litteras requisitoriales istius Abbatis teneatur ejusdem sententiam executioni demandare.

Et quidem hac in facti contingentia respondi, non teneri sequentibus argumen-

Primò, Quia religiosi non fuerunt contra relictam Henrici le Brand
tam officiali Leodiensi, cujus sententiam Abbas irritat, iudicii partes, sed Na-
talis curia expromissor, qui privilegio & conservatoria eorundem religio-
rum non gaudens, non potuit suo aut religiosorum respectu sententiam per-
officialem Leodiensem adversus se latam coram dicto Abbate pseudo-confer-
vatore in disputationem revocare. Catholica enim est doctorum utriusque
scholae theoria, exceptionem declinatoriam competentem principali, ad il-
lus fidejussorem vel expromissorem non extendi, *l. si reus ff. iudicatum sol-
vi l. sed & si §. 1. ff. de iudicis Ausfrer. de potest. seculari super Ecclesiast. reg. 4.
fall. 22.*

Exemptionemque debitoris principalis ad illius fidejussorem quoque de-
3
tivare non posse, *Mariba. de iurisdic. inter Ecclesias & seculares exercen-
da casu 106. numer. 1. spec. de compet. iudicis aditione §. 1. numer. 26. Rom.
conf. 633.*

Secundò, quia officialis Leodiensis ad exequendam sententiam conser-
4
vatoris requisitus, exequi non potest sententiam quam notoriè videt nullam esse
aut iniquam, *DD. l. à divo pio §. sententiam Romae datam ff. de re iud. Bald. conf.
36. lib. 4. conf. 98. lib. 3. Cumanus conf. 141. Guo dec. 574. Angel. conf. 276. incip. pun-
ctualis. Card. Tuschus com. concl. tom. 4. concl. 466. numer. 12. & seqq.* Quin autem
sententia dicti Abbatis pseudo conservatoris horum religiosorum nulla sit & no-
torie iniqua notorietate nullitatis & iniquitatis resultante ex actorum inspectio-
ne, quae solet executionem iudicis requisiti impedire, dubium non est, *Vin-
centius Carocius de remediis adversus damnos executiones except. 22. numer. 14. &
except. 70. numer. 21. & seqq. Lucas de penna l. quoties num. 6. vers. 2. casu. C. de exatt.
tribut. lib. 10. Alberic. l. additus num. 1. C. de Episcop. aud. Cognol. l. 1. §. non videtur num.
28. ff. ne vis fiat.*

Quo autem ad illius nullitatem, non potuerunt religiosi quibus electio con-
servatorum concessa est, postpositis tot Abbatibus nobis vicinioribus adire
Abbatem longe remotiorem Luxemburgi extra hanc Diocesim residentem,
*Jo. Anarea in addit. ad spec. de offe. delegati §. sequitur numer. 1. super verb. sed nun-
quid Emanuel Roder. quest. regul. tom. 1. quest. 65. art. 8. ut viduam tædio expen-
saram & itineris asperi difficultique ultra tres dienas à suo domicilio evoca-
tam, contra formam conservatoriae opprimerent, quo & nomine ut offi-
cialis Leodiensis, iudex ordinarius conservatori ut & cuilibet alteri delegato
limites suae commissionis excedenti resistere possit, omni jure permis-
sum est, Card. Tuschus com. concl. tomo 4. concl. 436. verb. iudex ordinarius major
dele-*

delegato §. volumus ubi Barth. & Jacob. de Belliois Auth. ut iudices sine quoque suffragio. Feder. de Senis conf. 216. numer. 2. Cyn. Auth. qua in provincia in fin. C. ubi de cri-
mine.

At veto si ad eisdem sententiæ injuriam nos convertamus, & ea luce ipsa meridiana dilucidens patebit ex actorum inter viduam Henrici le Brand & Natalem Leodienfibus nodo gordio validus nexuisse, ut proinde officialis ad executionem sententiæ Abbatis ita apparenter injustè requisitus, facilem se exhibere non debeat, Baldus conf. 98. casus, scribit iudex lib. 3.

Imò vero cum Abbas ille pseudo-conservator sententiam officialis Leodienfis tam æquam & iustam irritando, in ipsam iustitiam palpabiliter & liquidè impetent, Officialis Leodienfis detecta jam illius nullitate atque injuria ex actis resultantem etiam irrequisitus atque ex officio sese potest illius executioni opponere, uti appositè respondit Ludovicus Romanus, conf. 51. Innoc. cap. 1. in fin. de offic. vicar. glo. l. quæ cum maior §. qui patris ver. b. succurrendum ff. de bon. liber. not. Barth. l. enim qui ut §. quæ ff. de verb. oblig.

Sed dubitatur, quales sint iudices requisiti in iudicando partes? Quidam censuerunt, eum non posse quicquam de nullitate aut iniquitate sententiæ cuius executione urgetur decernere, sed quod rescribere debeat iudici requirenti, sententiam cuius executionem requirit, notoriæ nullitatis aut injuriæ vitio laborare, Cumanus conf. 141. vers. ad secundum Castr. l. à divo Pio §. sententiam numer. 5. ubi Barth. in pr. legis de re jud. Innoc. cap. de cetero de re jud. vel etiam remittere causam & partes ad iudicem requirentem, Card. Tuschus d. conf. 466. num. 15. DD. d. l. à divo Pio §. sententiam.

Sed alii sentiunt indistinctè, si notoria sit nullitas aut injuria, iudicem ad id non teneri, sed iudicem requisitum posse ejusmodi sententiam declarare executioni demandari non posse. Rom. conf. 51. Apost. ad Castr. d. §. sententiam num. 5. Baldus l. ab executione vers. sed nunquid exceptio nullitatis suspendat C. quorum appell. non recipiuntur in l. unica vers. in cuius cap. verbis C. ne liceat in una.

Idque si exceptiones quæ opponuntur sint notoriæ, secus si requirentem majorem indaginem, ejusmodi enim exceptiones iudex requisitus non admittit, Fel. cap. Pastoralis §. quia vero de offic. del. & in cap. de cetero de re jud. Card. Tuschus com. concl. tom. 4. concl. 466. nu. 60. DD. l. 4. §. condemnatum de re jud.

Denique ambigitur, quid si iudex requisitus gravamen inferat, ad quem sit appellandum, an ad superiorem iudicis requisiti vel requirentis.

Respondetur, ad superiorem iudicis requirentis seu executionem requirentis, Card. Tuschus d. conc. 466. nu. 19. capell. Tholos. dec. 411. ubi Aufr. Barth. l. à divo Pio §. sententiam in fin. vers. quia in exequendo de re jud.

Cætera quæ ad hujus quæstionis illustrationem plenius spectant, videri poterunt in superioribus quæstionibus, quæst. 106. & 119. Et tomo 1. de jurisdictione. ord. in exemp. lib. 2. quæst. 44.

Q U Æ S T I O C X X I X .

Tenantes Ecclesiarum an gaudeant earum Privilegiis & conservatoriis.

S U M M A R I U M .

1. Tenantes qui dicantur. 2. Curia tenantium est Ecclesiasticum tribunal. 3. A curia tenantium appellatur ad Ecclesiasticum & nu. 7. 4. Tenantes an sint exempti. 5. Causa coram curia tenantium censentur Ecclesiastica. 6. Causæ bonorum Ecclesiasticorum agitari debent coram iudicibus Ecclesiasticis. 8. Appellari ab Ecclesiasticis tempora-	lem jurisdictionem habentibus debet ad Ecclesiasticum, nisi eam tenerent in feudum. 9. Causa semel effecta fori Ecclesiastici semper manet Ecclesiastica. 10. Secularis quascumque inferior est Ecclesiastica. 11. Camera imperialis causa sunt avertina. 12. Camera imperialis reicit appellationes ab Ecclesiasticis. 13. Camera obstat præscriptio.

Collegia Ecclesiastica hujus Diocesis Leodiensis habent plerumque tenantes, hoc est iudices, coram quibus controversiæ bonorum suorum temporalium possunt terminari, penesque quos est jurisdictio non solum actionum personalium, sed etiam realium atque mixtarum ad eorum jurisdictionem temporalem pertinentium, Baldus cap. 1. de eo qui curiam tendit *VVames. conf. 67. num. 6. de iudicis & conf. 175. num. 5. & 6. de appellat. Chopinus in Monastico lib. 1. tit. 3. num. 19. fol. 130.* licet autem curia ejusmodi tenantium consilari soleat ex personis laicis, est tamen tribunal Ecclesiasticum, quod eodem jure censi debet, quo Ecclesiastica collegia à quibus sunt stabilita, *Barth. l. 1. §. hoc actio ff. si quis testam. liber esse. VVames. d. conf. 67. & 175. numer. 6.* ut proinde sicut à collegiis Ecclesiasticis ad læculem appellari non potest, ita neque ab ejusmodi curia tenantium appellationem interponere non ad læcum sed ad Ecclesiasticum necesse est, *VVames. d. conf. 175. num. 8 & 10. cap. si duobus §. fin. de app. Dubiatio hinc insurgit, utrum ejusmodi tenantes & personæ servitio Ecclesiarum exempta-*

exemptarum adscriptæ, sint exemptæ & conservatoris se tueri possint. Et quidem iam visum fuisse Emanuelem Rodericum in syndicis, seu quod mihi perinde videtur tenentibus Fratrum Minorum est compertum, *Regul. quasi. art. 1. quasi. 40. art. 4. In suo compendio quasi. Reg. verb. procurator vers. ino ipse cum uxore fol. 459.*

Ego iudicium meum hic suspendo, nolens stilo exactore articulum hunc sub acumen presentis calami revocare. Discuti poterit Emanuel iam laudatus ac reduci ad tractationem iuris cum usque alio in loco deduxi, *lib. 1. de iurisdic. ord. in exempt. quasi. 30. lib. 4. quasi. 38.*

Patet ergo tantum pro multitudine ejusmodi curiarum ab Ecclesiasticis stabilitarum animadvertione dignum existimari, causas quæ coram talibus curiis aguntur censeri debere Ecclesiasticas, *VVamef. d. conf. 67. num. 6. & 7. de iudic. conf. 175.* quippe quod coram istis curiis de bonis tantum disceptetur, quæ ab ipse Ecclesiasticis personis moventur, & proinde ejusmodi controversiæ, quæ coram his agitantur, quantumvis reales atque seculares, censeri debent Ecclesiasticæ, non respectu conditionis iudicum qui laici sunt, sed contemplatione curiæ ad Ecclesiam pertinentis, cujus respectu surrogatione atque representatione laici illi iudices quos tenentes hic vocamus, eodem jure censeri debent, quo illi quos representant, *Barth. d. l. 1. §. hac actio ff. si quis test. liber esse ius. sus. Bald. cap. 1. de eo qui curiam vendidit. VVamef. d. l. 1. §. hanc actio ff. si quis test. liber esse ius. quod causæ bonorum Ecclesiasticorum quæ etiam à laicis occupantur, ventilari debeant coram iudicibus Ecclesiasticis, quos huiusmodi curiales representant, cap. verum ubi Abb. de foro comp. VVamef. d. conf. 175. numer. 1. & consequenter appellaciones ab his interponi debent non ad aliquem laicum, sed ad Ecclesiasticum, extatque hæc de iuris Canonici silentio non involvenda diffinitio, in cap. Romana §. debet de appell. in 6. ab Ecclesiasticis iudicibus spirituales & temporalem jurisdictionem habentibus appellandum non esse ad seculares, sed ad Ecclesiasticum iudicem, VVamef. d. conf. 175. num. 11. idque etiam Ecclesiastici eorum bona à laicis principibus obtinerent, *Spec. de appellat. §. nunc in actibus numer. 22. cap. licet vers. vel ad nostram de foro comp. cap. 1. de delictis puerorum. Joannes Gallus deo. Parliamenti Parisiensis 258. Lancelot. de attentatis par. 2. cap. 12. limit. 50. numer. 236. quod procul est dubio, cum jurisdictione temporalis liberè est translata in Ecclesiasticum, id quod præsumitur, Abb. cap. veniens not. 2. de accusat. Fel. cap. ceterum in fine de iudicis. Secus autem si jurisdictione esset infœdata, *Fract. Rubr. de appell. vers. 3. quæro. Innocen. cap. ceterum de iudicis spec. d. loco. Idem quoniam iam de leg. feudi esset questio, ad cameram erit appellandum. Arce. conf. 14. Petr. Gregorii de feudis par. 5. quæ. 6. Dero. conf. 82. num. 13. lib. 1. Sed quid si causæ quæ per appellatio-***

pellationem debebat devolvi ad superiorem ſæcularem , interponatur coram Eccleſiaſtico, an poterit poſtea conuerſo pollice per appellacionem introduci coram iudice ſæculari? Reſpondetur non poſſe. Cauſa enim cenſetur Eccleſiaſtica non modo reſpectu materia illius, utpote quod ſit ex earum cathogoria, quæ ſpirituales ſunt, ſed etiam reſpectu iudicis Eccleſiaſtici, ad cuius examen per iudicii proteccionem appellacionemve revocatur, *cap. diligenti cap. ſignificanti de foro com. p. VII. amſ. d. conf. 175. numer. 7.* Hincque eſt, ut cum iudex Eccleſiaſticus ſemel manum huiusmodi cauſæ appoſuerit, cauſa ſemel effecta Eccleſiaſtica, ſemper maneat Eccleſiaſtica, iudexque ſæcularis ſeſe illi intromittere non poſſit, *cap. ut re debet Eccleſiaſtica, iudexque ſæcularis ſeſe illi intromittere non poſſit, cap. ut re debet de app. cap. ſtatutum de reſcriptis in 6. VII. amſ. d. conf. 175. numer. 10. cap. ſollicitam de app. cap. ſtatutum de reſcriptis in 6.* *VII. amſ. d. conf. 175. numer. 10. cap. ſollicitam de app. cap. ſtatutum de reſcriptis in 6.* ſed appellari debeat ad Eccleſiaſticum iudicem non ad alium iudicem Eccleſiaſtico, *Clem. diſpendioſam de iudiciis Abb. cap. quod clericis de foro com. p. et quidem hæc veluti per ſatyram ad convellendas multorum vitiligato- comp. et. & quidem hæc veluti per ſatyram ad convellendas multorum vitiligato- comp. et.* rum appellaciones quæ frequentiores intercedunt morandi iudicii ſit Anſtarchi lii ab Eccleſiaſticiſ iudicibus ad Spirenfem Cameram, quæ licet iudicii ſit Anſtarchi atque incorrupti, artamen cauſæ ex ſunt ad inſtar telæ penelopes, quarum curſus & aqua ut cum Budeo in forenſibus loquar, hæret & ſubſidit magno equidem rei & publicæ & privatæ incommodo. *Clem. diſpendioſam de iudiciis cap. nonnulli §. cum autem de reſcriptis l. quidam ff. de cert. pet. poſſitque de ea quod in adagio eſt dici* Bonus iudex eſt.

Indeque factum eſt, ut Camera Spirenſis non raro appellaciones à iudicibus Eccleſiaſticiſ ad ſe interjectas rejecerit, uti conſtat anno 1594. Auguſti 24. in cauſa ap- 12 pellationis Adolphi van Detz contra Hubertum van Buchell, item anno 1603. Octo- bris 3. in cauſa Conradi van Bœnen, contra Margaretam de Alteden, anno 1587. in cauſa Franciſci Henſh, contra Jodocum Delen, idque multis rationibus in iure fun- datisſimis, quas hic uti ab hoc meo ſcopo alienas prætereo, quibus etiam conformis eſt iudicium Spirenſis Cameræ conſuetudo atque imperialis conſtitutio edita anno 1555. de religionis pacificatione, *§. damit auch obberurte beyder ſeits verzwanten ubi conſtituitur, quod contra imperii ſtatuſ qui Auguſtanæ ſunt confeſſionis, Eccleſiaſtica iuriſdictio exerceri non debeat in cauſis religionem ipſorum & Eccleſiarum ordinacionis, Cæremonas & miniſteria concernentibus, ſed in aliis cauſibus & cauſis exerceri poterit Eccleſiaſtica iuriſdictio per Archiepiſcopos, Epicoſcos alioſque præ- latos, prout in ſingulis locis conſuetudine receptum eſt, & in exercitio ac poſſeſſione reperuntur, verba conſtitucionis ſic habent, *aher in anderen ſachen und vorfallen ſolle und mag die Geiſtliche iuriſdiction ohne deren exercitium an einem jeden ort her ge- braucht und die deren in vbrungen, gebrauch und poſſeſſion ſeind hinfurt ohne bis her un- verbindert exercirt und gebrauchet werden.* Quæ verba cum ſint generalia, non 12 pote-*

poterunt restringi ad causa, primæ instantiæ, sed comprehendunt etiam causas appellationum; in quibus eadem consuetudo reperitur.

33 Quibus accedit præscriptio, quæ cum consuetudine simbolisat, præscriptio inquam qua ab omni ævo postposita, Came: à Spirensi à iudicibus Ecclesiasticis ad superiores Ecclesiasticos appellari solitum est. Ad quam quidem præscriptionem inducendam licet nonnulli existimant scientiam Imperatoris adversus quem præscribitur, necessariam esse, Bald. cap. 1. num. 3. qua sine regalia Rom. l. 1. §. denique num. inferioris, Barb. l. si publicanus §. in omnibus ff. de public. Bald. de præscript. §. 2. par. 3. princ. quaest. 3. num. 3. DD. cap. cum contingat de foro comp. Imola. d. l. 1. §. denique cons. nunquid civitates. Inò vero scientiam Imperatoris in præscriptione temporis immemorialis, qualis est hoc in ensu, præsumi, plures alii optimæ notæ Doctores involuerunt, Anton. Gabr. Com. conc. tu. de præscript. concl. 1. num. 62. Curt. in cons. 118. num. 12. l. si imperium num. 21. ff. de juris dict. om. iud. probaturque abunde hæc Imperatoris scientia variis ex que simonias, quas Imperatori olim Imperii proceres fecerunt ob evocationes subditorum in prima instantia ad curiam Romanam, alto tunc silentio involventes permissas nitataque appellationes civilibus in causis ab Ecclesiasticis iudicibus ad iudices alios Ecclesiasticos, uti plenius videre est apud Melchiorrem Goldastum in collectione constitutionum Imperialium in gravaminibus in curia Nurembergensi, Anno 1522. editis cap. 5. fol. 459.

QUÆSTIO CXXX.

Quid hac in exemptionum materia in regno Franciæ observetur.

VARIA ex sacra politia & monastico Renati Chopini, nec non Papone alii, que Gallix scriptoribus quæ in Francia animadversione hac in materia digna sunt adfertri possent. hoc in loco occurrit L. Bochelhus qui in libro 5. tu. 16. de decretorum Ecclesiæ Gallicanæ, folio 866. hæc quæ sequuntur, scripto reliquit.

DE EXEMPTIONIBUS

TIT. XVI.

EX SYNOD. TYRON. 1583.

CAP. I.

NE defectus & excessus aliaque crimina quae per Ecclesiasticos in magnum totius cleri scandalum licentiosius committuntur, praetextu exemptionum, per nonnulla Capitula, Abbates, monasteria, ordines etiam mendicantium, conventus & alia loca tam saecularium quam regularium, praetensam in multarum animarum periculum impunita remaneant, quarum intuitu quamplurimis flagitiosis ac gravibus obnoxios criminibus addicta loca, tanquam ad aliquod impunitatis asyllum confugere plus satis compertum est; statuimus, ut in quibuscumque juribus, exemptionibus, immunitatibus & privilegiis non obstantibus ab Episcopis ex auctoritate, quam oecumenicorum conciliorum canones illis concedunt, contra delinquentes procedatur, servata eadem forma, quae in iisdem conciliis praescribitur, quoties contra regulares exemptos aut aliquem de capitulis ipsis Episcopis penitus non subiectis fuerit procedendum.

Si qui vero ab una Ecclesia in aliam aut locum quem praetendunt exemptionem suis criminibus impuniti per fraudem aut iudicii declinandi gratia migrasse compertantur, nihilominus ab ordinario causa cognita juxta Canonicas sanctiones puniri volumus, in cujus dioecesi fuerint crimina commissa, dictis juribus exemptionibus, immunitatibus & privilegiis quibuscumque non obstantibus. Quicumque vero taliter fugitivum Episcopo suo requirenti non reddiderit, sed defensare praesumpserit, Ecclesiae communionem priveretur.

EX CONSIL. BYRDIG.

CAP. II.

Quicumque monasteria nec Episcopis subiecta sunt, nec ab ullis generalibus capitulis pendent, nec designatos ordinis sui visitatores habent, sed proxime ad sedis Apostolicae protectionem & gubernationem referuntur.

Z z 2

seruntur, exactis ad summum sex mensibus post harum constitutionum promulgationem comitia seu congregationes sui ordinis habere, & ad eas venire tenerentur, ut ea ibi statuant inter se ac decernant, quæ ad instaurandam atque conservandam religiosam disciplinam deinceps observari curabunt, eaque de causa certos conservatores designent, quorum spectata sit sanctitas & eis id munus communi suffragi committant. Alioquin eorum negligentia à nobis coepiscopis nostris pro sua cuiusque parte providebitur.

EX SYNOD. TYRON. 1583.

CAP. III.

Decretum Concilii Viennensis sub Clemente V. editi cupiens hæc synodus in usum revocare, ejusdem Concilii constitutionibus adherendo Archiepiscopo licere decernit & declarat per quævis loca exempta suæ Provinciæ facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti, ut crucem antelibri ferre portari faciat, benedicat populo, divina officia privatim vel publice audiat & ea etiam in Pontificalibus celebret & faciat in sua præsentia sine Pontificalibus celebrari (quovis privilegio contrario non obstante) simili modo Episcopo, ut in locis ejusdem suæ Diocesis possit populo benedicere, audire divina officia, & ea etiam celebrare & in sua præsentia celebrari facere sic tamen, quod prætextu concessionis hujusmodi & in locis ipsis exemptis vel circa hoc privilegiatis nullam aliam jurisdictionem idem Archiepiscopus vel Episcopus exerceat, nec personis exemptis vel privilegiatis molestiam inferat vel gravamen, nullumque exemptioni vel privilegiis eorumdem aliud præjudicium generetur, nec ipsis Archiepiscopo vel Episcopo jus aliud quomodolibet acquiritur.

EX 10. GOLLO. QUÆST. 307.

CAP. IV.

Per Arrestum anno 1393. fuerunt redditi custodiendi frater Petrus Salebron, Petrus Vade Priori Franciæ prisonarii existentes in castello, non Episcopo Parisiensi, nec Episcopo Podiensi, quamvis in suo Episcopatu fuissent. Quia notoriè exempti eo quia ipse persequeretur ut particeps delictorum, propter quod dicti fratres erant prisonarii.

EX CONCIL. APUD CASTRUM CONTERII. 1235.

CAP. V.

NE sub falso exemptionis prætextu quisquam jurisdictionem ordinariam illudere possit, præsentis Concilii auctoritate statuimus, ut si qui coram ordinariis conventi iudicibus se exemptos allegent, de quorum privilegiis dubitatur, privilegium exemptionis suæ exhibeant, Quod si facere noluerint, pro exemptis nullatenus habeantur.

ARMERICVS PICTAV. EPISC. IN SYNOD. 1367.

CAP. VI.

Item cum Capellani seu Presbyteri exempti seu prætextu exemptionis & de ipsis confidentes plures excessus, injurias, contumelias committere non formident, prout experientia nos edocet, inhibemus sub pœna excommunicationis omnibus & singulis.

EX SYNOD. ECCLES. RHEM.

CAP. VII.

Item causas sive lites proprias suorum hominum liberorum eidem exempti suo nomine aut actores vel defensores non assumant, alioquin &c.

EX HISDEM SYNODALIB.

CAP. VIII.

Item exempti ad Ecclesiasticam sepulturam excommunicatos vel nominatim interdictos non admittant, alioquin ingressum, &c.

CHARLES IX. AVX. ESTATS D'ORLEANS, 1560. ART. II.

CAP. IX.

Tous Abbez, Abbesles, Prieurs, Prieures non estans chefs d'ordre ensemble tous chanoines & chapitres tant seculiers que reguliers & des Eglises.

Eglises cathedrales ou collegiales seront indifferemment subjects à l'archevêque diocésain sans qu'ils puissent s'ayder d'aucun privilege d'exemption pour le regard de la vilitation & punition des crimes demeuront toutesfois aux Abbez & Abbeses Prieurs & Prieures la vilitation & correction accoustumee sur leurs religieux ou Religieuses par faute d'observance de leur regle.

EX CONCIL. THOLOSAN. 1599.

CAP. X.

Epis coporum jurisdictioni non mediocre impedimentum exemptis profanis vitæ occasionem Christianis non vulgare scandalum affert, laxum quam par sit acceptæ exemptiones consueverunt. Hunc igitur in exemptionum cognitione Episcopi modum adhibeant, & ut illas ad unguem observent, & ultra quam loquantur minime.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XI.

Quæ à metropolitano, suffraganeis aut eorum vicariis & officialibus censuræ, quæ interdicta promulgabuntur, ea Regulares etiam exempti in eorum Ecclesiis ita, statuente Tridentino Concilio publicè proponant & servent.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XII.

Qui dies festi in metropolitana suffraganeorumve diœcesi servandi indicentur, eos quicumque tandem exempti fuerint, quæ iustum est veneratione celebrant, quemadmodum Tridentino Concilii decreto cavetur.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XIII.

Qui ad publicas processiones exempti clerici monachive vocabuntur, ad eas accedant, qui reculant, nisi fuerint, qui strictiori septo conclusi perpetuo

peruo vivunt, omnibus juris remediis ad id præstandum Tridentini Concilii auctoritate compellantur.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XIV.

Quicumque prælatus etiam Episcopus, in aliena diœcesi Ecclesiam quâcumque ratione exemptam imò & spiritualem jurisdictionem seculari possessione memoriamque excedente tempore habendum obtinet, is aut ad sacrum oleum conficiendum, aut ad Chriftina ministrandum, ad Ecclesiam conferendam, aut denique ad alia quævis obeunda Pontificis munia alienum in eam Episcopum non inducat, neque ipse ea officia munerave absque diœcesani Episcopi expressa licentia ministrer, nisi aliter exemptionis privilegio caveatur.

EX EOD. CONCIL.

CAP. XV.

Quicumque Abbas exemptus licet benedictus & presbyter fuerit, is ex Tridentini Concilii decretis nulli omnino, qui regularis sibi subditus professusque non sit, aut primam tonsuram, aut minores quatuor ordines conferat, aut dimissorias litteras concedat.

EX SYNOD. ECCLESIAE RHEMENSIS.

CAP. XVI.

IN causa decimarum possunt religiosi exempti trahi coram ordinario, nisi de rebus exemptis agatur, alioquin, &c.

QV

QUÆSTIO CXXXI.

Quid de conservatoribus Franciæ in regno statutum sit.

Et ibidem L. Bochellus eodem in libro decretorum Ecclesiæ Gallicanæ hæc quæ sequuntur scripsisse invenitur iii. de conservatoribus.

Non possunt autoritate Apostolica dari conservatores nisi Episcopi, Abbates vel habentes dignitates aut personatus in cathedralibus vel collegiatis Ecclesiis, nec extra civitatem vel Dioccesim in quibus sunt deputati, nec aliter nisi in civitatibus & locis insignibus, ubi possit haberi copia peritorum & infra unam dioccesim à fine diocesis rei procedere possunt, vices etiam suas committere non possunt, nisi quantum ad citationes & sententiarum denunciations & non nisi in locis, ubi sunt deputati & personis superius expressis, & quicquid contra hoc fecerit, ipso jure sunt nulla, & nos denunciavimus nulla esse.

PARS TERTIA.

MATERIAM CONSERVATORVM LAICORVM
Tribunali vigintiduum virum Leodicnſi
comparatam comprehendens.

PROEMIUM DE RATIONE HVIVS STUDII.

Tribunal vigintiduum virum Patriæ Leodienſis à majoribus
noſtris inſtitutum eſt ad Reipublicæ quietem adverſus vio-
lentias tum privatas tum publicas corruptoſq; iudices. Cui cum
iuriſdictio tutelaris & conſervatoria ſolum competat, rarior o-
lim eſſe ſolebat illius iuris adminiſtratio: ſed ſenſim ut tempus e-
dax rerum omnia immutat. ita tribunal hoc paulatim iuriſdictio-
nem ſuam ampliando ſalcem ſuam in meſſem alienarum huius
patriæ iuriſditionem diſpendio reipublicæ huius adeo immiſiſſe
experimur, ut aliud vix ſit tribunal in quo talis cauſidicina habe-
atur. Quod me movit ut ijs qua tenet huius tribunali ſuffude-
runt diſcuſſis iuriſditionem illius ad incunabula eius originis tru-
tinamque iuris revocarem. Bono equidem Leodienſis huius rei-
publicæ cuius ſicuti magnopere intereſt ſanctum hoc tribunal ab
annis trecentis erectum, factum teſtum conſervari ita & mala
quæ ex ampliacione iſtius iuriſditionis in aliorum diſpendium
irreperunt expedit velut præſecmna reſecari. Tu quiſquis es iuſti-
tiæ alumnus ſtudio hoc meo fruere & pro gratia Deum ut ſit
mihi merces adprecare.

QVÆSTIO PRIM A.

An ſint etiam conſervatores laici.

Aaa

SUM.

SUMMARIUM.

1. Sunt etiam conservatores laici.
2. Iniuria committitur vi aut fraude.
3. Principes sunt conservatores.
4. Speciales magistratus sunt conservatores.

5. Vigintiduum viri Leodienses sunt conservatores.

Dubium non est quin & in saeculari statu quam plures sint qui conservatorum munere adversus injuriatores fungantur. Cum enim Cicerone teste *officiorum* 1. Omnis injuria aut vi aut fraude inferatur visque leoni fraus vulpeculae comparetur utrumque sit indignissimum ab homine sed fraus odio digna magis primus ad quem spectat conservatoriale hoc munus est princeps cui incumbit injurias omnes à suis subditis inter se propulare & ne exteri eis inferantur. *l. 1. C. quando imperat Augustinus cap. 1. de offic. ord.* *Carolus Grajal. de regali traditi illi censerentur.* uti latius ostendi tractatu de advocatijs feudalijs. A principe defluxit in speciales magistratus qui hoc munere stabili erectique sunt ut fraudem omnem violentiamque avertant atque eliminent cujus speciei sunt vigintiduum viri Patriæ Leodiensis tribunali constans viris duobus & viginti erectum à principe icto cum maioribus nostris fœdere pacis quam vocamus de Fexie in calce hujus operis descriptæ.

Cum itaque munus hujus magistratus consistat maxime in advertendis violentijs & fraudibus quæ à privatis personis aut publicis prætextu judicialis officij inferri possunt non immo hic magistratus conservatoriali munere fungi dicendus est non pari & æquali jurisdictione qua Pontificij conservatores de quibus hæcenus scripsimus sed analogicæ ac pro proportione fœderis quo constitutus est non omnino dispar aut dissimilis.

QVÆSTIO SECUNDA.

Tribunal vigintiduum virale Leodiense an sit odiosum vel favorabile.

SUMMARIUM.

1. Tribunal vigintiduum virale institutum ad salutem reipublicæ.
2. Statutum tendens ad corroboracionem juris communis est favorabile.
3. Conservatorum iurisdictio favorabilis opinione quorundam sed verius est odiosa.
4. Ordinaria iurisdictio sola favorabilis. Vide.

Videtur favorabile quia institutum est ad salutem & Reipublicæ quietem
 adversus judicum corruptelas sordes atque violentias quas juri communis
 dispositio detestatur l. §. sed & si ff. ad l. Corne' de falsis ff. ad l. Juliam de vi
 publica late gloss. l. fin. in verb. discrim. nu. C. de pena judicis qui male
 iudicant ad instar statuti quod tendit ad corroboracionem juris communis quod
 jure communis non exorbitas censeri debet favorabile Anchar. conf. 158. uti pro-
 boscendit Marcus Antonius Blancus tract. de compromissis quæst. 1. num. 3. vers.
 contraria opinio. Ut proinde non defuerint qui ejusmodi conservatorum iurisdic-
 tionis censuerint favorabilem, Gem cap. cum illis §. illis de preb. in 6. Fel. cap. cum
 te num. 15. de Rescr. l. 1. f. cons. 145. Cevallos de cognit. per viam violentia quæst. 11. num. 36.
 verum placuit magis tribunal hoc odiosum esse & neutiquam extendendam, Bellam. conf. 20.
 Bertrand. conf. 24. nu. 8. vol. 1. Cran. conf. 132. num. 2. Flan. de Resg. benef. lib. 3. quæst.
 11. num. 2. Hieron. Cevallos de cognitione per viam violentia censeri debet favorabilis. Feder.
 num. 11. Ratio est quia tota jurisdicção ordinaria censeri debet favorabilis. Feder.
 conf. 130. Abbas cap. quoniam nu. 4. cum addit. de privileg. archid. cap. frater. 16. quæst. 1.
 at vero extra ordinaria qualis est hujus tribunalis censeri debet odiosa, scripsi lib. 2.
 de iurisdic. ord. in exemptos quæst. 2. n. 19 Guimer. ad pragmat. sancti. tit. de collationibus
 §. & quia in glo. verb. formam

Neque obstat antinomia in principio adducta intentio enim statuentium face-
 re non potest ut quod suapte natura odiosum est censeri debeat favorabile & e-
 contra quod favorabile est censeri debeat odiosum. Tiraguel. de Retr. conf. in præ-
 mio num. 68 odiosum potro est quicquid derogat ordinaria potestati, dixi lib. 1. de
 iurisdic. ord. in exempt. cap. 4. ad cuius quippe quod officium spectat violentiarum
 malefactorumque coercio. cap. 1. de offic. ord. in 6.
 Hincque est quod alio loco etiam concluderimus conservatorum jurisdicção-
 nem juris esse odiosam quibus tribunal hoc vigintiduum virale quod ad injuri-
 as violentialque vindicandas erectum est non parum symbolizat, vide supra quæst. 2.
 de conservat. in fin.

QVÆSTIO TERTIA.

Tribunal vigintiduum virale an censeri debeat Ecclesiasticum vel laicum.

SUMMARIUM.

- 1. Vigintiduum viri constans partim Ecclesiasticis partim laicis.
- 2. Lai-

Aaa 2

2. Laicum censetur collegium in quo laicorum numerus excedit Ecclesiasticorum numerum.
3. A maiori parte denominatio.
4. Clerici si ut clerici sunt in collegio conservatorum.
5. Qualitas potentior attrahit ad se totum mixtum.

Tribunal vigintiduum virale constat personis Ecclesiasticis & secularibus Ecclesiasticæ personæ quatuor sunt Ecclesiæ cathedralis Leodiensis Canonici seculares vero sunt partim ex ordine equestri partim populari. Hinc breviter dubitatur utrum tribunal hoc censeri debeat Ecclesiasticum vel seculare. Quod sit tribunal laicum videtur. Quia seculares qui in eo personant gerunt excedunt Ecclesiasticos, Navar consil. 3. de foro compet. Maranta de ord. iudic. par. 4. dist. 11. num. 21. & 23. Barth. l. fin. ff. de colleg. ille. à maiori enim parte solet fieri denominatio, Fel. cap. 1. de præscript. Socin consil. 12. vol. 5. at è contra quod Ecclesiasticum censeri debeat videtur quia cum in collegio aut tribunali sunt æquali numero clerici & laici aut etiam clerici numero inferiori in volumine non tanquam quilibet sed tanquam clerici tunc qualitas maioris numeri cedit qualitati numeri inferioris ita ut eo casu opinione aliorum tale collegium censeri debeat Ecclesiasticum, Rochus de iure patronatus verbo ius num. 24. & 25. Ash. cap. auditus in 3. not. de elect. in cap. 2. in fin. de for. comp. in cap. per suas de arbit. & in præmio decr. in prin. præmij glo. cap. à collatione de appellat. nam & in omni mixtura qualitas potentior solet trahere ad se totum mixtum DD. l. cum queritur ff. de statu hom. s. iustissime Romanus l. 1. §. stipulationum ff. de verb. oblig. & propter mixturam privilegiati cum non privilegiato datur privilegium non privilegiati extentio. Rebuff. late de privileg. scholarium privileg. 105 num. 37. Celesia Rubr. de leg. 1. num. 152. & latius confirmat id pollexer. ijs quælib. 1. de iurisdict. ord. in exempl. ostendi quæst. 26.

QVÆSTIO QVARTA.

Princeps an sub pace vigintiduum virale comprehendatur.

SUMMARIUM.

1. In generali dispositione non comprehenditur persona loquens nisi dispositio sit favorabilis aut subiecta materia id exposcit.
2. Sub generali dispositione non comprehenditur persona speciali nota digna.
3. Inferior non potest docere legem superiori.

4. Prin.

Non comprehendi convincunt paucis rationes sequentes. Prima ratio quia
lib generali dispositione nunquam comprehenditur persona sequentis. l.
disposita C. de solut. cap. quisquis de prebendis pulchre apud Rurimum cons. 83. col. ult.
lib. 1. Gosad. cons. 76. num. 14 & cons. 101. num. 20. Menoch. in resp. 2. causa Finariensis
num. 74. nisi tamen dispositio esset favorabilis Crau. cons. 174. num. 12. aut subiecta
materia aliud suaderet, Menoch. d. nu. 4. & seqq. aut nisi concessio ex certa scientia
procederet, Gosad. d. cons. 76. num. 11. vel nisi alioquin frustranea esset dispositio, Me-
nich. & DD. iam laudati.

Secunda ratio quia sub generali dispositione non comprehenduntur persona
speciali nota dignae quales sunt principes quam ego teoriam prolixius discussi in
tractatu de iurisd. in exempro, lib. 1. quest. 3.

Tercia ratio quia princeps ab hoc foedere specialiter excipitur uti videre est ex
illius textu.

Quarta ratio quia etiam nominatim princeps ab hoc pace non exciperetur
non tamen eadem pace ligaretur. Bertachina tract. de Episcopo lib. 4. par. 2. num. 33.
Baldauth. quibusunque in fine C. de sacra Eccles. & in l. digno vox. C. de legib. Barthol.
l. Lucius §. Titius ff. de fidei. libert.

Quinta ratio quia inferiores legem dicere Episcopo eorum superiori non
possunt, cap. cum inferior de maior. & obediens. Idque non solum qua Episcopo
sed nequidem qua Principi. Tum quia princeps ob regalia est imperatoris regis
vel loco Martini Laudensis tract. de principe quest. 11. Iason loquens de Duce Mediola-
nensi consilio 101. par. 4. Franciscus Balbus de praescriptionibus in 2. parte part. 5.
quest. 8.

Tum quia potestas illa laica qua concurrens cum Ecclesiastica herbam dat & ce-
dit Ecclesiastica cui subditi nullo modo possunt imperare aut legem praesudicalem
dicere, Navar. in cap. novis. not. 6. num. 26. de iudicij. cap. cum inferior ubi DD. de Ma-
dorit. & obed.

QUESTIO QUINTA

Clerici an sub eadem pactione comprehendantur.

Aaa 3

SUM.

SUMMARIUM.

1. Sub generali dispositione non comprehenduntur clerici.
2. Tribunal vigintiannum virale est laicum.
3. Statutum non potest clericos subijcere laicis.
4. Episcopi clericos non possunt subijcere potestati laicae.
5. Clerici subijciuntur potestati laicae ratione officiorum secularium.
6. Diversis respectibus potest aliqui subijci diversis iudicibus.
7. Laicus iudex supplet negligentiam iudicis Ecclesiastici.

NEquitiam sub generali enim dispositione praesertim odiosa non veniunt
 ij qui sunt speciali aliqua nota digni, cap. sedes de rescriptis ubi DD. l. prator ait
 §. quod autem ff. de injuriis, quales sunt clerici, Abb. cap. verum num. 22. de foro
 compet. cap. 1. de po. nu. in 6. cap. v. supra de locato cap. que in Ecclesiarum de consuet. sig-
 nanter quoties generalis dispositio particulari privilegio praerudicium adfertur, cap.
 generi de Reg. iur. in 6. id quod ego limpius alio in loco comprobavi, de iur.
 dict. ord. in exemptis lib. 1. quest. 3. nu. 13. porro si clerici subijcerentur paci vigintiannu-
 le est vigintiannum virale in quo laicorum numerus excedit clericos, Barth. l. fin. ff.
 de collegis Abb. ap. ex litteris num. 3. & 4. de consuet. Marant. de ord. iud. part. 4. dist. 11.
 num. 23. Auffer. de potest. Eccles. super laicis num. 12. quod non est in potestate statu-
 entium seu autorum dictae pactionis vigintiannum vitalis, cap. Ecclesia S. Mariae de
 constit. Hier. Grat. conf. 110. num. 38. part. 1. Rot. de cas. 10. de consuet. in antiquis, ubi
 loquitur de consuetudine & statutu anglicanis in clericos Restaurus de Imperatore
 quest. 101. Nam neque Episcopi clericos potestati laica subijcere possunt gloss. cap.
 clericum 11. quest. 1. cap. si diligenti de foro competenti Berachinus de Episcopo lib. 4.
 part. 5. quest. 49. num. 95. vol. Oce. 2. fol. 183. imo nequidem ipsi clerici seipsis cap.
 si diligenti de foro comp. id ne quidem si laicis vim inferrent, Jason. l. est reptum num.
 6. ff. de iurisdic. om. iudic. arg. l. si manente ff. de prac. patitur tamen haec conclusio
 diversis limitationes inter quas haec una sit clericos huic tribunali subijci ratione
 officij secularis quod gerunt, cap. Sacerdotibus ne clerici vel Monachi Cassianus ad
 consuet. Burgundiae Rubrica de iustices §. 5. in gloss. ad verb. si n. a grace vers. & isti sunt
 late Auffer. de potest. haec super Eccles. Reg. 1. num. 24. & seqq. diverso enim respectu
 diversis iudicibus quis subijci potest, cap. cum Capella de privileg. ubi DD. similiter in-
 7 defectum iustitiae seu negligentiae iudicis Ecclesiastici, cap. princeps seculari 24. quest.
 5. ubi glo. cap. tua de decimis Chass. in d. loco vers. 11. fallit, Auffer. de potest. seculari su-
 per Eccles. Reg. 1. num. 11.

vigintiduum virum Leod. comparat. compreh. Pars III. Quæst. VI. 379
Denique multis alijs in casibus qui ex tractatu Stephani Autrecij de potestate laica super Ecclesiasticis personis elici possent quos ego casus ne fufior sum a-
liquoque studij exemplator hic non transcribo.

QVÆSTIO SEXTA.

An exempti subijciantur huic vigintiduum virum tribunal.

SUMMARIUM.

1. Dispositio generalis non comprehendit exemptos.
2. Episcopus non potest exemptos nec exempti se ipsos alteri subijcere.
3. Disponere nemo potest de eo quod suum non est potestario.
4. Iuliana constitutio est exemptionis amplissima.
5. Iuliana eximit etiam respectu officiorum & beneficiorum.

Constitutio hæc vigintiduum viralis nominatim huic tribunal subijcit omnes cuiuscumque sint gradus qui autem de omnibus disponit neminem entetur excludere. *Præses in locis legatib. loco à generalitate.*
Verum opinor exemptos constitutione hæc vigintiduum virali non posse comprehendendi.

Primo quia sub dispositione generali non comprehenduntur exempti quoties 1
quæstio est aut periculum ne privilegio eorum derogetur, *scripti lib. 1. de iurisdict. ord. in exemptos cap. 5. num. 13. & lib. 2. quæst. 2. num. 12.*

Secundo quia hæc ostendimus Episcopos non posse clericos nec clerici 2
se ipsos subijcere alterius potestati longe porro minus exempti qui extraneis comparantur, *lib. 2. de iurisdict. ord. in exempt. quæst. 19. num. 4.* in quos cum Episcopus imperium non habet consequens est ut nec ipsi se nec quispiam alius à Papa inferior eos alterius potestati non possit subijcere. Disponere enim nemo potest de eo quod suum non est potestatis. *l. Lucius ff. ad municip. l. si Pater ff. qua in fraudem credit. cap. in generali de controvers. inter dom. & agnat. Mantua sing. 485.*

Tertio ipsimet exempti sese subijcere non possunt uti varijs in locis in dicto tractatu comprobavi, *cap. cum tempore ubi Abb. & DD. de arbitru.* 3

Quarta, Diplomata Julij Papæ exemptionum amplissima sunt concedentia exemptionem omnimodam ab omni iurisdictione ordinaria & extraordinaria cum 4
elafusulis prægnantibus & comminatorijs indignationis BB. Petri & Pauli de cuius energia scripti alio in tractatu.

Quin-

Materiam Conservatorum laicorum tribunalis
 Quinto, Eadem diplomata adeo eximunt ut ne quidem officiorum quæ gerunt
 contemplatione exempti vocari possint coram qualicumque iudicetam ordinatio
 quam extraordinario uti videre est ex illa Iuliana quam huic tractatui inferui, parte
 2. quæst. 77. nu. 6.

QVÆSTIO SEPTIMA.

Pontifex an statuere possit ne exempti ratione officiorum subjaceant
 vigintiduum viris.

SUMMARIUM.

1. Iulij Papa privilegium eximit etiam ra-
 tione officiorum & beneficiorum. 2. Pirrho Philosophus censebat de om-
 nibus esse dubitandum. 3. Ecclesia clavibus non est detrahenda.

1. Illius Papa exemptos cleri secundatij diocesis Leodiensis adeo eximit ut ne qui-
 dem officiorum quæ gerunt respectu possint coram quibusvis ordinatis aut
 extraordinariis iudicibus conveniri sed an jure fulciatur hæc constructio Pirrho
 aliquis Philosophus qui de omnibus dubitandum censebat uti est apud Alciatum,
 2. *Incertum ssi cert. pet.* fortassis ambiget. Certe nemo ambiget nisi qui Papæ potestati
 3. tiam Petri clavibus à Christo acceptis derogare voluerit, quare uti bene Navarrus
 admonet iudices seculares, in *cap novit. not. 6. num. 34. sexto Corollario de iudiciis*
 & Jacobus Almaynus, de potestate Papæ *cap. 11. cavendum* eis est ne dum plus la-
 tis placere volunt jurisdictioni atque potestati laicæ displiceant divinæ detrahendo
 clavibus Petri & Ecclesiæ potestati acceptæ ab ipomet Christo Domino DEO
 nostro.

QVÆSTIO OCTAVA.

An Ecclesia cathedralis illiusve singuli canonici subjiciantur huic tribunalis.

SUMMARIUM.

1. Cathedrales Canonici sunt membra
 mystici corporis Episcopalis. 2. Canonici cathedrales an sub dispositi-
 one generali comprehendantur. 3. Canonici cathedrales sunt exempti.

De

Pax hæc de personis loquitur in materia autem restringibili appellatione personarum non veniunt collegia capitula civitates aut universitates, Fel. cap. eam num. 15. de rescriptis Rom. cons. 400. idem Rom. cons. 436. l. metum §. animadvertendum ff. quod met. causa Sarnensis Reg. de idiomate quest. 2. num. 1. Capitula materia favorabili vel extensiva verfaremur, Rom. d. cons. 400. in fine. in materia epeclonæ vice fungi dicuntur, l. mortuo ff. de fideiusoribus l. 1. l. nihil interest ff. ad s. C. Maced. l. eos §. ceteros.

Similiter nisi aliud suadeat generalitas verborum, v. g. contra quascumque personas cuiuslibet generis, Alex. cons. 17. num. 6. lib. 6. Farinaceus decis. 412. nu. 4. lib. 1. Ut & nisi materia sit proportionata ad capitulum, Fel. cap. eam te num. 15. de rescripti Rebuff super concordatis Rubr. de collationibus §. statutus verb. personis & §. prefati ordinarij verb. quicumque Sarnensis Reg. de Annali quest. 12.

QVÆSTIO DECIMA.

Vigintiduum viri an cognoscere possint de iustitia vel de iniustitia nullitate aut validitate sententiarum aliorum iudicium

SUMMAR IUM.

1. Responsum Domini Balduini de vaux IC. Leodensis.
2. Intellectus clausula de ne mener quelqu' yng hors loy.
3. Intelligi debet de privata autoritate.
4. Per iniustitiam & nullam sententiam P on n'est mene hors loy.
5. Extraordinary iudices non cognoscunt de nullitate aut iniquitate sententiarum aliorum iudicium.
6. Iudices de incidentib' questionibus coram alijs non cognoscunt.
7. Mutuis actibus rerum turbari non debent officia.
8. Causa finalis tribunalis vigintiduum viralis.
9. Tribunal hoc cognoscit de sordibus & violentijs non autem de validitate sententiarum.
10. Iudices Cambyrsiani.
11. Concussonis cognitio in quo consistat & qualiter & cognitione iustitia vel iniustitia sententia differat.
12. Sordium questio decidi potest sine cognitione iustitia.
13. Permissum quando experiri potest sine prohibito permissum trahit ad se prohibitorium.

- 14. Vigintiduum viri non possunt decidere inter civiles questiones.
- 15. Responsum Domini VVamesii in vigintiduum virali materia.
- 16. Officium vigintiduum virum est limitata.
- 17. Sententia vigintiduum virum nulla qua excedit limites sua iurisdictionis.
- 18. Civiles cause non spectant ad tribunal vigintiduum virum.
- 19. Pax ut violata dicatur quid requiratur.
- 20. Spolium quod directe non fit ad turbandam pacem non est cognitionis vigintiduum viralis.
- 21. Furtum non est tribunalis vigintiduum viralis.
- 22. Querela omnes pertrahi possent ad hoc tribunal nimia federis extensione.

Quid hac in questione sentiendum sit olim Dominus Baldwinus de Vauz juriconsultorum sui aevi non infimus respondit sed satis jejune ut patet hoc ejus ex responso,

Cest vng point plus que pestilentieux & reuertant toute autorite souveraine Imperiale & populaire de vouloir maintenir que les vingteux peuvent cognoistre de rectitude processus judicij Ecclesiastici aut laici. Car si cela avoient lieu il ne seroit besoing d'appeller aux superieurs ains seroient lez XXII. les Monarches & souverains contre tous juges soit Papes Empereurs & leurs delegues. Ce que non seulement le droit escrit empesche mais aussi les privileges imperiaux du pays du liege avec les ordonnances & constitutions de l'empire comme ce peut voir par . . . ord. com. cap. 1. ne ce pouvant pource tendre la jurisdiction delictis XXII. contre ce que est juge par juges Ecclesiastiques ou temporels soit en antecedent ou consequent.

Et quand l'on voudroit venir à la clause de la paix des XXII. disant que l'on ne doit mener quelq' vng hors loy icelle ne sentend au regard des procedures ou jugements ains seulement des juges ordonnez par la paix des XXII. & de leurs competences sans tomber pource sous pretexte de la dite clause à la justice ou injustice velleur ou non velleur de leurs procedurs autrement nunquam esset litium finis causa que continentia distrahertur contre la disposition du droit commun. *l. nulli. C. de iudic. l. à divo Pio ff. de re iud.*

Dabondant cette clause mener quelq' vng hors loy ce doit seulement tendre de privata autoritate & potentia non autem ubi intercedit autoritas judicis competens alioquin pax vigintiduum viralis quae est constituta ad salutem jurisdictionum ordinatarum esset earundem belua vorax origo que & confusio inapplicabilis omnium jurisdictionum.

Finalement pour monstrer que par une sentence soit injuste soit nulle l'on ne peut estre dit mener hors loy il enappert asles par la responce du juriconsulte

sulte Paulus. l. ius pluribus modis § pretor ff. de iustitia & iure, & tele forte. Pretor quoque jus reddere dicitur etiam cum iniuste decernit ratione scilicet facta non ad id quod ita pretor facit sed ad illud quod facere pretorem convenit ita habet nus Balduinus de vaux. Hanc porro Domini Balduini de vaux sententiam multo ego rationibus ex iure de promptis confirmo.

¶ Primo vigintiduum virum iurisdictione est extraordinaria atque odiosa uti ante pluries annotavi, proinde cum ejusmodi iurisdictione sit restringenda de nullitate aut iniustitia sententiarum aliorum iudicum ejusmodi extraordinarij iudices cognoscere non possunt, *Sebast. Vantieract. de nullit. tit. coram quo de nullit. dicitur possit l. si pretor ff. de iudic. Massuerus in sua praxi tit. de executionib. num. 26.*

¶ Secundo quia licet ii quibus iurisdictione demandata est possit de annexis con- nexis incidentibusque questionibus cognoscere, *Mench. de arb. iudicum lib. 1. quest. 45. l. 1. num. 5. C. de edict. divi Andr. toll. Dec. cap. pastoralis. numer. 4. de ap- pellat.*

Id tamen ita demum verum est si coram iisdem iudicibus qui de causa principa- liter cognoscunt questio quæpiam incidens superveniat secus vero si coram diversis iudicibus nam tunc cognoscere non poterunt quia incidens questio diversis tunc iure censetur nec assumit naturam causæ principalis, *Smola Clem. diffinitio. num. 16. de iudicis Mench. d. quest. 45. num. 2. in fin.*

¶ Tertio quia si id liceret vigintiduum viris iuribus a ceteris rerum turbarentur of- ficia, l. consulta divalia C. de restam. ideoque non solum quando iurisdictiones di- versorum iudicum sunt omnino separate non licet alteri in alterius officio se in- tromittere, d. l. consulto apparitores C. de apparitoribus presertim *annonæ ubi 10. de Pla- choavit se intromiscere, d. l. apparitores.*

¶ Quarto quia auditorium illud vigintiduum virum seu pactio pacis vigintidu- um vitalis introducta est adversus violentias & privata autoritate jus sibi dicentes ut & adversus corruptos iudices venales sententias in mercedem proferentes seu depravatos pretio aut gratia perperam judicantes prout & adversus offi- ciatos ministrosve iustitiæ subditos vexantes seu concurentes, quæ pax conce- dit quidem vigintiduum viris cognitionem adversus iudices legitimæ institu- tionis quæpiam per sordes ejusmodi commiserint hoc est num. corrupti per- rorunt, l. fin. ubi Bald. C. de pena iudicis cap. vendentes 1. quest. 3. Navar. de ante & promissis pro iustitia vel gratia *Vantius de nullit. tit. de nullit. ex defectu processus num. 155. & 136.* at vero ut de valore aut non valore nullitate aut subsistentia sen- tentiarum per iudices legitime constitutos latarum cognoscant seu an ejusmodi sententia quod contingere potest valeant ipso iure aut non valeant, *Vantius d. num.*

Vigintiduū virum Leod. comparat. comprehend. Pars. III. Quæst. X.

non 135. & 136. id eis pace hac vigintiduū virali concessum nequam est imo vero satis abnegatum per prohibitionem expressam ne de heritagijs cognoscant sed tantum de prædictis sordibus atque concussionibus.

Naque reficari potest ejusmodi incidentem quæstionem justitiæ aut injustitiæ ad eos spectare quia ad eorum tribunal pertinet principaliter de concussionibus judicium cognoscere. Respondeo enim quæstionem concessionis ut & 10 aliorum sordium quibus Cambysiani judices se contaminarunt tantum inter se differre quantum una qualitas ab alia qualitate differre potest. Cognitio enim 11 concessionis in eo versatur num iudex quispiam incusso metu per odium favorem simulationem pecunia accepta aut non accepta quippiam commiserit, elegerit Paris. de Puteo de sindicatu verb. sindicatum fol. 347. vol. Oce. 2. Albericus in suo dictionario verb. concussio & etiam spigelius in lexico iuris. at vero iustitiæ vel injustitiæ disquisitio civilis est & iurisdictionis separata distinctaque à quæstione sordium quæ criminalitatem sapit. Marant. de ord. iud. par. 4. dist. 1. ut proinde quæstiones iustitiæ vel iniustitiæ nullitatis aut subsistentiæ sententiarum per iudices legitime constitutos Prælatorum sub incidentem istius tribunalis revocari non possunt.

Quinto quia incidentes istæ coram vigintiduū viris quæstiones iustitiæ vel 12 injustitiæ nullitatis aut subsistentiæ sententiarum aliorum legitimorum iudicum non sunt adeo principali illi quæstioni sordium aut concussionum conexæ quin principalis illa quæstio ad eorum tribunal spectans sola ab eis possit diffiniri proindeque de incidentibus istis quæstionibus quoad approbationem vel improbationem cognoscere non possunt. Calderin. conf. 4. de iudicij, uti apposite post Menochium. lib. 1. de arb. iud. quæst. 19. num. 9. explicat prosper Fatinaeus, in pract. crim. lib. 1. quæst. 1. num. 58. l. 1. C. de ord. cognit. l. si quis à liberis §. si vel parens ff. de liberis agnoscendis.

Iuxta enim iuris theoriam quando permissum experiri potest sine prohibito 13 permissum non trahit ad se prohibitum. Castr. in l. quoties num. 9. C. de iudicij cap. cum quid ubi Dyn. & DD. de Reg. iur. in 6. l. athletas §. 1. ff. de infamis. & consequenter præmissa vigintiduū viri cognitione sordium & concussionum quæ discutitur expeditaque potest relata alijs iudicibus decisione civilii quæ certis casibus potest aut non potest non obstantibus sordibus transire in rem iudicatam. Vaninus de nullit. ex defectu processu num. 135. & 136. concludendum est permissam istam 14 eis iurisdictionem non posse ad se adtrahere civiles illas incidentes quæstiones eis prohibitas quod ipsum hac in facti contingentia pridem respondit primus iurifconsultus cui avi præceptor meus Ioannes Wamelius conf. 294. de fide instr. tom. 1. in hac verba.

Diligenter perlectis & excussis actis causæ quæ acta & peracta est coram viginti

gintiduum viris civitatis & patriæ Leodienſis inter ſcabinos altæ juſtitie oppidi S.
 Trudonis conquereutes & impetrantes & mantionarios curiæ præpoſiti Moni-
 ſtorij S. Trudonis reos oppoſentes hoc in primis nobis mirum videtur qua ratio-
 ne cum horum dominorum judicium juridiçtio omnino ſit limitata & reſtricta
 duntaxat ad cauſas fractæ ſuæ violentiæ paci publicæ hæc civilis quaſtio de uſu
 & potestate ſigilli adferri poterit ad eos quippe limitata cauſa juridiçtionis ipſam
 juridiçtionem limitat & reſtringit & qui male fruorū eſt iudex de civili qua-
 ſtio ſeu quaſtione nec cognoſcere nec judicare poſſit. *l. ſolemnis §. latrunculator*
ff. de iudicij Bald. conf. 203. præſuppoſito num. 2. vol. 1. Ang. conf. 257. inter capitula
paci num. 2. Andr. Tirac. tract. res inter alia acta poſt. princ. verſ. cui proxime acce-
dit. Et ſi ſines ſuæ juridiçtionis excedendo iudicet iudicatum ſit nullum, Raph.
17 fulgos. conf. 162 viſis actis. Civilem autem non violatæ paci eſſe aut poſſe eſſe
 18 quaſtionem quæ ex materia propoſitæ liti exorta eſt ob uſum novi ſigilli & ſigil-
 landi officium à dictis ſcabinis tranſlatum res ipſa demonſtrat. Ut enim ad hanc
 ſeu conſtitutioni violatæ paci publicæ locus ſit non ſufficit quæcunque quaſtio
 nec quodcumque contraveniens factum ſed requiritur vel publica vel maior le-
 atrocior violatio armis etiam adhibitis dolo malo illata cui privatum reſiſti non
 poterit. *And. Gaill. de pace pub. cap. 7.* ita ut quæcunque iniuria aut iniuſtitia quæ
 20 ſibi capitulis paci publicæ ſubieçto intetur non poſſit mox fracta aut violatæ
 paci dici & quidem ſpolum quodcumque quod directe non ſit ad turbandam
 pacem ſed eſt huiusmodi viſ interdico apud ordinarium iudicem civilem coer-
 cenda nam etiam extraordinaria eiſmodi juridiçtio vindicanda. *And. Gaill. d.*
cap. 7. num. 19. neque enim ea quaſtio ratione præteritorum vel futuroꝝum ullo
 modo pertinet ad capitula paci publicæ ſed ad rem privatam ſaltem ad ius
 commune & civile controverſiamque iudicalem. *Bald. conf. 195. laudare num.*
 3. *6. vol. 2.* etiam ſi eſſet furum aut rapina aut quæcunque alia quæ in hoc di-
 21 recte aut proxima non reſedit ut vel bellum aut civiles motus excitentur vel ſopitæ
 inimicitia reſuſcitantur. *Barth l. aut facta §. cauſa ff. de penus Rom. conf. 183. in caſu*
 22 *propoſito & conf. 258. in caſu propoſito.* alioquin ſi ad quamcumque quaſtelam vel iu-
 diciali controverſiam fractæ ſeu ruptæ paci conſideratio accommodaretur nul-
 la ſubortiri poſſet inter ſubditos quaſtio quæ non ad hoc extraordinarium auditor-
 rium aut iudicium poſſet pertahi ſed ad hanc ſcrupuloſitatem de iudicij compe-
 tentia vel incompetencia non ſubſiſtendo poſtquam pro parte reoꝝum hoc iudici-
 um (uti poterat) declinatam non eſt & tacite videatur prorogatum quatenus
 de iure prorogationem admittit. *Caſt. d. §. Latrunculator.* ad
 menta cauſæ principalis progrediemur.

* * *

QVA:

QVÆSTIO VNDECIMA

Ha iurisdicctio hæc possit alia in causarum specie à partibus prorogari.

SUMMARIUM.

1. Prorogatio iurisdictionis viginti duum viralis est impermissa.
2. Iudices damnorum de alijs causis non cognoscunt.
3. Iudices criminales de civilibus non cognoscunt.

Respondendum non posse, Cum enim hi iudices designati sint ut de iudicibus ad aliam quæ diversa est natura atque speciei prorogari, Hippol. de Marsilijs l. 1. num. 199. & seqq. ff. de iurisdic. om. iud. Calderin. conl. 10. de for. comp. sic responsum est iudices designatos in causis damnorum cognoscere de causis meri mixtive imperii non posse, Angel. lib. 1. col. ult. ff. de iudic. & causarum criminalium iudices faltem suam immittere in quaestiones civiles non posse, l. solennis §. latrunculator ff. de iudic. Marsil. d. num. 199. Denique mercatorum iudicibus de causis ad mercaturarum non concernentibus cognoscere non licere, Hippol. de Marsil. d. num. 199.

QVÆSTIO DVODECIMA

Qualis debeat esse sententia clausulae quæ non debet menci auctorem huius Ley.

SUMMARIUM.

1. Clausula ne menci auctorem huius ley intelletus & nu. 7. & 8.	6. Dispositio omnis interpretanda est ne contineat absurdum.
2. Factum iudicis est factum patris.	8. Dispositio interpretationem accipit à sensu vulgari.
3. Debitor iniuriam facit creditori non solvendi.	9. Origo clausulae ne menci auctorem huius ley.
4. Iurisdicctio ordinaria nullis circumscriptur terminis.	10. Legis actio penes quem magistratum sit.
5. Absurdum quod est vitandum est.	

11. Scabini Leodienfes habent legis actionem.
12. Iudex inique iudicans dummodo citra fordes non subiacet huic paci.
13. Iudex non est in defectu iurisdictionis
14. Elenchi vigintiduum viralis.
15. Iudex rite & recte procedens vim non committit.

- A**mphibologia huius clausulæ de ne mener personne hors loy est scaturigo & velut mater eorum qui in illo vigintiduum vicum tribunali sentum ir-
replerunt & quotidie succrescunt.
- Etenim qui iurisdictionis istius terminis aliquin circumscriptos ampliare fatagunt ij hanc clausulam hoc sensu accipiunt quasi per eam iudicibus aut quod perinde partibus. l. i. c. si in causa iadic pig. captum sit Gaill. de arrestis cap. 1. num. 20. prohibuitur sit quippiam quod contra aut præter leges sit a dmittere. Quis sentus si verus esset atque paci vigintiduum virale genuinus iurisdictionis ista aut-
lis esset circumscripta terminis liceretque vigintiduum viris de omnibus ijs ca-
sibus cognoscere qui præter aut contra leges & iura sunt sicque nulla non adio-
fingi posset quæ coram isto tribunali proponi non posset. Qui enim debitor est
injuriam hoc est non iure facit non solvendo ut & is qui non patitur quempiam
uti re sua injuriarum obligatur. l. qui pendente ff. de act. exempti l. iniuriarum §. si
quis prohibeat ff. de iniuriis l. sicut §. aristo ff. si ser. vend. Petr. Jacobi in libello cond.
quod iure definitum est cum creditori suo paria non facit solutione impediri. Qui
injuriam verbalem aut realem alteri infert procul dubio contra iura facit, pos-
sentque hi & infiniti qui fingi possent casus si talis esset istius clausulæ sensus sub
incudem & malleum iurisdictionis vigintiduum viralis quæ extraordinaria est in
pernitiam iurisdictionis ordinariæ quæ nullis circumscribitur terminis revocari
quod foret per absurdum & consequenter à iuris scripti ratione est alienissimum
ut hic sensus capi posset. Omne enim quod absurdum est à iure est alienum,
l. Pomponius ff. de neg. gest. l. illud §. absurdum ff. de reg. iur. paxque vigintiduum vira-
lis ut & leges ac statuarum dispositiones ita interpretandæ sunt ne contineant ab-
surdum. Hier. Grat. conf. 35. num. 22. vol. 1. fol. 5. 1. conf. 91. num. 4. eod. fol. 111. l. scire o-
portet §. aliud ff. de excusat. iur. d. l. Pompon. d. l. illud §. absurdum late præses in locis li-
galib. loco ab absurdo
1. Pomponius ff. de neg. gest. l. illud §. absurdum ff. de reg. iur. paxque vigintiduum vira-
lis ut & leges ac statuarum dispositiones ita interpretandæ sunt ne contineant ab-
surdum. Hier. Grat. conf. 35. num. 22. vol. 1. fol. 5. 1. conf. 91. num. 4. eod. fol. 111. l. scire o-
portet §. aliud ff. de excusat. iur. d. l. Pompon. d. l. illud §. absurdum late præses in locis li-
galib. loco ab absurdo
 6. Itaque clausulæ huius energia vis ac sensus est nemini licere cum alio agere vel
experiri coram aliquo qui legitime iudex non sit constitutus estque etiam num po-
tendum viralis institutæ profluxit.
 7. Nous sommes devant la loy, id est nos sumus coram lege seu coram iu-
dice

dice proindeque cum in omni dispositione ille verborum sensus capiendus sit
qui vulgaris & usitato sermone convenit, lib. in vulgari §. fin ff. de verb. sig. ubi Al-
ciat Bald. Authen. sed novo iure C. de furtis Stephanus de Frederico trad. de inter-
pretat. iuris part. 3. num. 68, Non potest hujus clausulae sensus in alium contorqueri
quam ad eos qui negotium alijs faciunt coram iis qui publicam judicandi au-
toritatem non habent. Nam ut recte Horatius Multa renascuntur quae jam ce-
sante caduntque quae nunc sunt in honore vocabula si volet usus quem penes
legum est & jus & norma loquendi. Nec certe omnino barbara est locutio
hujus clausulae sed ad iudices publicae constitutos deflexit. Sed quae elegan-
tiam etiam habet & originem ab antiquo Romanorum jure quo penes quos-
dam mag. stratus dicebat legis esse actionem & quibus tria illa verba profere-
bat Do Dico Ad dico, lib. 4. ff. de adopt. hoc est quibus non tantum cognitio
permissa erat sed etiam executio & in bonorum possessionem immissio ut ele-
gantiter docet alciatus, lib. pecunia §. ad ius ff. de verb. sig. qualem hodie magistra-
tum velut primum inter laicos tribunal gerunt scabini Leodienfes. Dicun-
turque causae adhuc hodie coram eis pendentes coram lege agitari seu pendere
ut proinde consonus sit sensui hujus clausulae non modo vulgaris usus sed eti-
am qui à peritis atque pragmaticis observatur iuxta quorum mentem atque sen-
sum dispositiones statutariae interpretationem solent accipere, lib. labeo ubi Barth. ff.
de sup. leg. gloss. ad l. apud Iulianum §. scio verb. vulgo ff. de leg. 1. si dictum in pr. ff. de e-
vict. Steph. de Frederico de interpret. iuris part. 3. nu. 66. Unde sit ut si iudices legitime
stabiliti iustitiam aut nullitatem quamquam committant (dummodo ta-
men extra corruptionis aut concussionis sordes) non possent vigintiduum viros
talem quaestionem ad suum tribunal revocare iudex enim etiam inique aut nul-
liter iudicans non eo minus ius administrare dicendus est quod inique aut nul-
liter iudicaverit relatione scilicet facta ad id quod fecit quamvis non ad id quod
facere debuit, tex. lib. ius pluribus §. prator ff. de iustit. & iure. & ut bene ad profici-
endum dicit Petrus Jacobi, in libello de constitutione ex lege, qua oritur ex litterarum
obligatione, Iudex non potest dici esse in defectu iurisdictionis dummodo decernat
ita ille. nat pro vel contra etiam si forsitan inique decernat ius tamen dicit, l. ius pluribus.

Pro cuius quaestionis corone notandum est vigintiduum viros qui sub hu-
jus clausulae fisco atque argumento iurisdictionem suam in dies ampliant im-
pingere in enclhas quos dialectici vocant equivocationis atque etiam acci-
dentis, Petrus Andreas Gammars in dialectica legali lib. 3. cap. 18. & 19. non secus
quam si his qui sequuntur modis argumentarentur. Qui ligat os bovis tricur-
tus, facit contra legem, cap. cum secundum de praebedis, rusticus ligat os bovis ergo
rusticus facit contra legem.

Ccc

Item

Materiam Conservatorum laicorum tribunali.
 Item, Quodcumque est alterius non est tuum, codex quem emisti est Imperatoris Iuliani ergo non est tuus.

Item nulla femina potest legem condere testamentum est lex, ergo femina non potest testamentum condere.

Item. Ista canis est mater, & est tua ergo est mater tua.

Item. Quicquid emisti commedisti carnes crudas emisti ergo carnes crudas commedisti.

Item. Qui facit contra leges pacem vigintiduum viralem violat, debitor qui mihi non solvit facit contra leges ergo debitor qui mihi non solvit pacem vigintiduum virale violat. Equivocatio enim est in verbo legis quæ quandoque pro lege scripta quandoque pro iudice sumitur.

Item. In accidente legis cuius accidens seu qualitas vitiosa elencho convertitur ad substantiam seu personam iudicis. Concludo itaque iudicem rite recteque procedentem violentiæ redargui non posse. *cap. consultationibus ubi Inol. n. 1. Det. n. 9. de offic. deleg. par. conf. l. n. x 65 lib. x. Farin. dec. 139. n. 3. par. 2.*

QVÆSTIO DECIMATERTIA.

Utrum officialis vices suas alteri committens impingat in hanc pacem,

SUMMARIUM.

1. Criminales & matrimoniales causa an inferioribus possint committi.
2. Officialis Leodiensis potest committere causas criminales & matrimoniales.
3. Prescribi potest cognitio causarum arduarum.
4. Officialis Leodiensis gerit in contentiosis vicem Episcopi qui arduas causas potest inferiori committere.
5. Canonicus iuris imperitus non est idoneus causarum iudex.

Iure scripto ut plerisque placuit criminales matrimonialesque causæ subdelegati inferioribus Episcopo non possunt. *Covarruvias var. Ref. tom. 1. de matrimonio par. 2. cap. 8. §. 12. num. 3. fol. 234.* Idque nisi privilegium consuetudo præscriptio aut tempus memoriam omnem hominum excedens id hoc permittat id quod ulivebit in officiali Leodiensi qui potestatem habet committendi advocatis suæ curiæ non modo causas civiles. *l. more l. potest l. prætor ff. de iurisd. om. iud. & tot. tit. C. qui pro sua iurisd. sed & alias magis arduas quales sunt criminales & matrimoniales uti liquet ex antiquis curiæ Leodiensis registris in quibus sententiæ commissariorum huiusmodi causarum scribuntur. Proinde nihil hic est*

Vigintiduum virum comparat. compreh. Pars III. Quest. XIV.
 est quod vigintiduum virali iudicio possit coerceri. Tum quod praescribi potest
 cognitio ejusmodi caularum arduarum, *Covar. d. §. 12. num. 4. cap. accedentibus de*
caus. p. 2. lat. Tum quod ex delegatione Episcopi ejus vicem in contentiosis
 gestis officialis Leodiensis inferior possit hujusmodi caularum cognitionum afflu-
 gere, *gl. 1. de consanguinit. ubi Abb. Henric. & praepositus Covar. d. §. 12. num. 5.*
Abbas. ex literis d. in integ. rest. imo etiam vice officialis constitui, *VVames.*
cap. 7. de offic. ord. quod tamen intellige dummodo is cui committitur Pontificii
 iuris imperitus non sit. *Brabat. cap. proposuisti col. 1. de probat. Host. Abb. & DD.*
cap. 1. de consang. Covar. d. num. 6. late VVames. cons. 44. de officio ord. tom. 1.
Quamvis plerique etiam illiterales iudices esse posse consueverunt. l. certi iuris C.
de iudic. glo. eos siccitatus de Rescript. Nepos. tract. de exceptionibus art. 3. num. 36.
Oct. vol. 9.

QVÆSTIO DECIMA QVARTA.

Iudex exequens sententiam iniquam an in hanc pacem impingat.

SUMMARIUM.

- 1. Iniuriosum est quicquid non iure fit.
- 2. Cognitio per viam violentia exerce-
tur in Hispanijs per modum admini-
strationis.
- 3. Iniqua sententia est rapina inquit Ce-
vallos.

Videtur quod sic, quia iudex ita exequens iniuriam facit, quicquid enim non iure fit iniuriosum est, *l. 1. vers. iniuria ex eo dicta ff. de iniurijs §. 1. inst. de iure natur l. 1. in pr. ff. de novi oper. nunt.* Et ideo quali per vim factam revocari posse tradit Hieronymus de Cevallos, de cognitione per viam violentia *glo. 5. num. 10. fol. 65.* Verum hoc in tribunali aliud respondemus si dolus aut sordes ac corruptela iudicii absit quemadmodum aliis in quaestionibus adduxi. Neque obstat ratio & autoritas Hieronymi Cevallos hic citata. Quia ipse loquitur de superioritate regni Hispanici & aliorum regnorum. *Cevallos d. loco in prolog. nu. 185. & 198.* quod ad jus hoc statutarum seu pacem vigintiduum viralem quæ Cætareo iuri subiecta est ostendi non potest, *l. omnes populi ff. de iust. & iure.*

Deinde cognitio per viam violentia de qua dissentit Hieronymus Cevallos non exercetur in Hispanijs per viam jurisdictionis contentiosæ sed per viam extrajudicialis & ordinariæ jurisdictionis atque politicae administrationis, *Hier. Cevallos de cognitione per viam violentia glo. 1. nu. 38 & seqq.* seu remedij charitati

Materiam Conservatorum laicorum tr. i. l. unal
 tivi extrajudicialis, Olimanus de iure fisci cap. 8. num. 30. Maribus iurisdictione inter
 Ecclesiasticam & secularem exercen. cent. 1. casu. 39. num. 6. ut proinde rationes Hiero-
 nymi Cevallos ad iurisdictionem contentiosam huius tribunalis transferri non
 possint. Indeque est quod idem Cevallos sententias per injuriam hoc est in-
 iuste latis posse revocari per viam cognitionis violentiae revocari, Cevallos d. glo.
 s. num. 6. & seqq. Cum tamen juris certi sit sententias iniurias hoc est non iure
 ditas sed contra ius partis latis dummodo proculabunt sordes valere nisi per
 appellacionem rescindantur, l. iniuriarum §. idem labeo in fine ff. de iniurijs l. an. de
 nullit. sent. ex defectu processus & forma sent. Ieiuna itaque est opinio Hieronymi
 Cevallos, d. tract. in prolog. num. 143. tradentis simpliciter iniquam sententiam non
 esse sententiam sed rapinam ideoque licere etiam clerico qui inique a suo Episcopo
 po condemnatus est postposita ad metropolitanum aut Nuntium apostolicum
 appellacione recurrere ad aylum Regii illius tribunalis quasi si eo calu iurisdictione
 ad suum principium quod a iure natura profuxit revertatur. Id enim indistincte
 concedere est laxare habenas ad vias extraordinarias postpositis appellacionum re-
 medijs ordinarijs quod non est admittendum praeterquam si conquerendum esset
 de sententijs per sordes corruptelas aut malefatos iudices prolatos ad versus quos
 non impeditur invehitur & exclamatur idem Hieronymus Cevallos.

QVÆSTIO DECIMA QVINTA.

Quid si iudex circumventus aliquid decernat quod postea motu proprio revocari
 an id ad vigintiduum vitale iudicium possit revocari.

SUMMARIVM.

1. Iudex quod de facto facit de facto tollit. 2. Iuris executio non habet iniuriam.

Hanc questionem qua nuper occurrit respondi non esse cognitionis vi-
 gintiduum vitale. Etenim iudex qui vel facti errore vel partium circum-
 scriptioe quid decrevit potest illud velo levato motu proprio de
 facto revocare, Io. Andr. cap. consultationibus de officio deleg. Bald. cap. 1. col. 5. in fine
 de milite va. allo qui contumeliam Marsilijs sing. 18. incip. quoti die sing. 320. incip.
 sepe contingit sing. 840. incip. deceptus non tenetur. Et quidem iure optimo. Cum
 enim iuris executio careat iniuria, l. iniuriarum §. si quis ff. de iniurijs. consequens
 est ut quod lege permittente sit vigintiduum vitale hoc iudicio coerceri non
 possit.

389
 vigintiduum virum Leod. comparat. compreh. Pars III. Quest. XVI.
 possit, l. Gracchus ff. de adulterijs Menoch. de arb. iud. casu 392. nu. 2. Deaiq; quod
 iudex parte non citata decrevit altera parte non citata eadem qua decrevit facili-
 tate potest revocare, Innoc. cap. quarelam nu. 6. de elect. l. si pact. nu. 9. & 10. C. de
 pado per rex. l. 1. §. 1. ff. si mulier ventris nomine glo. l. minor. ff. de evictionibus Gail. li.
 2. tit. 76. num. 1. §. 1. Idque citra aliquam causae cognitionem aut indaginem, Bald.
 cap. de excommunicato nu. 6. de rescriptis l. si pacto nu. 11. Gail. d. nu. 15.

QVÆSTIO DECIMASEXTA.

Actiones vigintiduum virales sint ne civiles vel criminales.

SUMMARIUM.

- 1. Actiones vigintiduum virales sunt cri-
minales.
- 2. Voragia vigintiduum viralia sunt pœna
corporales.
- 3. Pœna corporalis infligi non solent nisi
ob dolum.
- 4. Pœna pecuniaria surrogata in locum
pœnae corporalis eodem iure censetur.

CRiminales esse hinc arguo quod ad vigintiduum viros spectet ex lege
 Cornelia de falsis aliisque publicis criminalibus iudiciis cognitio coer-
 tione iudicum corruptorum, glo. l. fin. verb. discrimini C. de pœna iudicis
 qui male iudicavit l. 1. §. sed & si ff. ad l. Cornel. de falsis. ut & cognitio de vi publica
 & privata quae pacem omnium communem solet violare, Cicero de aruspicum
 responsis, atque ex lege Iuliana publicorum iudiciorum coerceri, tot. tit. ff. C.
 ad l. Iulianam de vi, qui ideo ex suae iurisdictionis praescripto solent reos peregrina-
 tum ablegare seu ad voragia longiora vel breviora pro ratione corporis affligere
 condemnare atque huiusmodi itinerationum pœnis reorum corpus affligere
 alterare fatigare flagellare quae pœnae sunt corporales, l. si quis forte in fin. cum l.
 seqq. ff. de pœnis C. ad. conf. 94. incip. Hæc est inquisitio Ignatius Lopes in pract. crim.
 cap. 143. num. 1. interrogarique non solent nisi ob quippiam dolo malo commil-
 sum, Card. d. conf. 94. Lopes d. cap. 43. num. 1. Bart. l. 1. ff. si quis testament. liber Iulius
 Clarus lib. recept. sent. §. 1. de se maiestatis quest. 84. num. 1. Lafon. l. in actionibus num.
 23. & 26. ff. de iur. iur. qui testatur de communi Hippol. de Marsilijs l. lege cornelia §.
 cum quidam num. 3. & in l. in lege num. 1. & seqq. ff. ad l. Cornel. de fidei iur. in l. de mino-
 re in pr. num. 17. ff. de quest. licet alij ceaseant quandoque etiam ob culpam latam
 pœnas corporales infligi posse, Robert. Marant. de ord. iud. par. 4. dist. 4. n. 59. An-
 gel. conf. 287. col. pen. Capola conf. 33. col. 4. conf. 34. col. 4. Petr. Loriotus late ad l. quod
 nerna

Ccc 3

Materia Conservatorum laicorum tribunal.
nerva num. 22. ff. depositi l. 1. §. fin. & §. Divm l. lege §. cum quidam ff. ad l. Cornel. de si-
cariu l. si fortuito ff. de incendio ruina.

Ut non referat voragia vigintiduum vitalia pro arbitrio reorum plerumque
 in pecuniariam poenam converti poena enim pecuniaria in locum corporalis iur-
 rogata eodem iure quo poena corporalis censenda est, Baiardus ad Iulium clarum
quest. 67. num. 4. fol. 290. citat. Baldum. l. si quis cum in ult. lect. ff. si quis cautioni-
bis.

QVÆSTIO DECIMA SEPTIMA,

Iudex exequens sententiam iniquam in præjudicium appellationis an possit hoc
 tribunali coerceri.

SUMMARIUM.

Exequens in præjudicium appellationis non tenetur hac pace nisi sordes & corruptela
probentur.

Respondetur posse. Ratio est quia hoc in casu iudex in præjudicium appellatio-
 nis quæ regulariter suspendit & devolvit de facto procedit cui etiam defa-
 cto resisti potest, DD. l. omnes C. de decurionibus lib. 10. arg. l. 2. ubi DD. ff. de app.
 Claudius de Scyffello rep. l. ut vim num. 36 ff. de iust. & iure Hier. Cevallos de cognitio-
 ne per viam violentia glo. 5. num. 6 & seqq. Felinus cap. si quando nu. 2. de offic. deleg.
 quod tamen resisti nisi iudex à dolo & sordibus possit excusari uti alijs in que-
 stionibus ostendi.

QVÆSTIO DECIMA OCTAVA.

An omnis violentia ad hoc tribunal spectet.

SUMMARIUM.

1. Injuria & violentia equiparantur iuxta opinionem Cevallos.
2. Vis & iniuria non sunt termini convertibiles.
3. Violentia qualis à vigintiduum viru coerceatur.

SI vera est reoria Hieronymi Cevallos spectabit quia omnis inquit injuria
 pertinet ad iudices violentiarum vis autem & injuria à pari procedere eo-
 dem in loco testatur. Cevallos de cognit. per viam violentia quest. II. num. 18.
 Cast.

Vigintiduum virum Leodiensium comparat. compreh. Pars III. Quest. VIII. 391
Castr. cons. 27. num. 1. vol. 1. Verum ego in Hieronymi Cavellos sententiam non
descendo. Nec enim vis & injuria sunt termini uti Philosophi loquuntur conve-
ribles sed injuria longe latius patet quam violentia omnis enim vis est iniuriosa
hoc est non iure facta sed non omnis iniuria est vis utpote si cuipiam verbalis in-
iuria inferatur is non recte sibi vim illatam apud vigintiduum viros conqueri pos-
set. Verus itaque est eam solum vim ad hoc tribunal spectare per quam sibi aut a-
liis quispam privata autoritate ius dicit seu defacto aliquid committit quod non
nulli iudicis autoritate poterat explicari.

QUESTIO DECIMANONA.

Qualiter intelligatur clausula auron à corrige tous iuges qui auron
meffait.

SUMMARIUM.

1. Iudices sindicantur tantum de actibus dolosis.
2. Status interpretationem sumunt à iure.
3. Ius dicit etiam qui iniuste decernit.
4. Dolus qualiter probetur.
5. Iudex clementior lege esse non debet.
6. Deus reliquit mundam disputationi.
7. Iudices ob iniustas sententias non tenentur dummodo dolus aut sordes absint.

Dubitatur an ejusmodi clausula intelligi debeat de correctione iudicum
qui per imperitiam citra tamen dolum male aut nulliter iudicaverint.
Respondeo intelligendum esse solum de ijs qui dolo barataria aut
extortionibus aliquid committunt vel omittunt. Glo. cap. ex parte tua 3. verb.
forfatis de privileg. textus l. 2. ff. quod quisque iuru. Hodierno enim iure iudices
solum sindicantur de dolo barataria aut extortionibus quod notandum esse re-
fert Iulius Clarus §. in quest. 73. num. 3. & post eum Card. Tuschus com. concl. tom. 4.
concl. 402. num. 1. incip. iudices de quibus sindicari debeant. id quod ego adhuc alijs
autoritatibus comprobavi ideoque statutum hoc iuxta iuris istius interpreta-
tionem est intelligendum DD. l. 1. C. de noxalib. Signanter quod dici non possit
non iudicare is qui pro vel contra inquit Petrus Iacobi decernit. Licet enim
fortassis iniuste decernat ius tamen dicit. l. pen. ff. de iust. & iure. ita Petrus Iacobi
in libello de contradictione ex lege que ex litterarum obligatione verb. sententia col. 1.
fol. 55. Sed qualiter probati poterit dolus meriti omn. quaestione possit revoca-
ri. Multis omisissis quae à Mascardo de probat. Cardinale Tuscho & alijs adferun-
tur pau.

Materiam Conservatorum laicorum tribunali
 tur paucis dico quod etiamli doli praesumptio induci solet cum iudex comm
 quat legibus sancitum est decernit aut quid statuit, Baldus conf. 23. in fin. vol. 1.
 5 Marfilij in pract. §. successive num. 9. quia iudex clementior lege esse non potest.
 Marfilij sing. 182. legisque orbitas transgredi prohibetur, Navar. in Manuali cap.
 27. in miscellanea. Quae opinio sit eligenda & Mathias Matheflanus tract. de electio
 vera opinio, attamen ut sindicatui subiciatur non id iuffice nisi probante
 dilucidore convincatur ut infra dum de iudice nulliter aut inique iudicante
 ostendemus. Quid autem si occurrat casus aliquis biviis & disputabilis Certe
 tunc dubium non est quin iudex excusetur, Bald. & DD. ad tit. C. de pena iudicis
 qui male iudicavit. Cum enim iuxta ecclesiastem. cap. 3. vers. 3. vers. 11. Laudatum a
 6 Patre Lado vico Richeome enl' academie d'honneur degre. 2. fol. 213, Deus
 nondum reliquerit hominum disputationi dolo carebit in foro hoc extenoi
 qui in conflictu disputationum citra iudicij sordes opinionem eliger etiam pa
 7 radoxam Doctores ad d. tit. de pena iudicis, idque in foro fori de foro vero puli
 hoc est conscientiae & Dei cui omnia patent nostrum non est disputare. Com
 cludo itaque quaestionem hanc iudices ob sententias iniquas & male laris dem
 modo dolus absit non posse a vigintiduum viris sindicari & ita restringenda
 iura punientia iudices qui per imperitiam male iudicaverunt de quibus lire
 Menoch. de arb. iud. cent. 4. casu 339. censet Ioannes Baptista Baiardus in Iulian
 Clarum quaest. 83. num. 8. Grammatic. conf. 54. num. 11. Bertasolus conf. 71. num. 8.
 conf. 91. num. 1.

QVÆSTIO VIGESIMA.

An requiratur dolus veri aut lata culpa ut quispiam a vigintiduum viris
 possit coerceri.

SUMMARIUM.

1. Lata culpa excusat a delicto.
2. Culpa alia in committendo consistit.
3. Culpa in committendo gravior quam in omittendo.

Mlli aqua hæret. Tum quia lata culpa excusat a delicto, tex. lib. igitur ff.
 de liber. causa Capola ad l. quis sit fugitivus 2. idem celsus num. 6. ff. de edit.
 edit. fol. 73. Tum ob rationes autoritatesque & antinomias a Doctori
 bus hoc in quaestionis conflictu allatas uti videre est ex ijs quæ alio in loco at
 tuli

culi. Certe illud notatu dignum est, ad infringendam sententiam non sufficere dolum praesumptum sed requiri verum. *Farinac. decis. 185. par. 2. folio. 142. Me- nich. de arbit. iudicum lib. 2. cent. 3. casu 209. nume. 40. Roia dec. 157. par. 1. divers. arg. 2. l. 2. ff. quod quisque iuris.* De duplici porro late culpa specie, quarum una in com- mittendo, alia in omittendo seu negligendo consistit, tractatum est apud Do- ctos, *Barth. l. si servum num. 1. ff. de verb. oblig. glo. & DD. l. si mora ff. sol. matr. Co- cov. Res. tom. 1. de matrimonio par. 2. cap. 6. §. 8. num. 17. fol. 172. & inter utramque speciem multum interesse ostendit Covarruvias, d. §. 8. num. 17. D. Thomas 2. 2. quest. 7. part. 1. Petrus Loriotus l. quod nerva num. 29. & seqq. ff. depositi. graviorem esse eam quae in committendo, quam in omittendo consistit, tradit Covarr. & D. Thomas jam citatus, & quandoque eam quae in omittendo quam in com- mittendo, enucleat ibidem Petrus Loriotus glo. l. 2. ff. ad S. C. Syllan. l. si mora ff. sol. matr.*

QUESTIO XXI.

Judices an ob negligentiam puniantur.

S U M M A R I U M.

1. Index negligens quandoque civiliter, quandoq. criminaliter tenetur.

Iudicis negligentia in non iudicando commissa, in id omne quod partis interest tenetur, *Lancimus C. de iudiciis. Peck de iure sibi. cap. 2. 4. interdum etiam crimi- naliter coercetur, l. mancipia ubi glo. verb. exigatur C. de ser. fugit §. 1. in fine. de oblig. qua ex quasi delicto. Petr. Loriot. l. quod Nerva num. 31. & 32. ff. depositi. nimia enim negligentia minimo gradu a dolo malitiaque distat, & doli malitiaque effectus habet. Vamef. conj. 160. de re iud.*

QUESTIO XXII.

Qua actione teneatur qui aliquem temere in jus coram hoc tri- bunalis vocat.

Ddd

SVM.

SUMMARIUM.

- 1. Injuriarum tenetur, qui temere quempiam pulsat iudicio viginti duum viri.
- 2. Causa iusta litigandi quando abesse videtur.

VOcans quempiam in ius coram hoc tribunali sine iusta litigandi causa, injuriarum actione tenetur, *Injuriarum §. si quis l. item apud Labonem §. si quis de injuriis l. qui injuriarum ff. eod. late Suadianus §. 1. numer. 16. in fine eod. tit. Peck de iure fisl. cap. 18. iusta autem causa litigandi abesse censetur, si id de calumnia praesumptionem inducit, late Benimendus Bononiensis dec. 74. Crav. conf. 262. num. fin. Et conf. 174. col. pen. Et fin. Bald. l. qui crimen C. qui accus. non possunt. Reperit. Fel. verb. accusator, an calumniari dicatur. Hieronymus Guarbarus in suo consilio lib. 5. praef. 25. Et de arb. iud. lib. 2. casu 321.*

QUESTIO XXIII.

An tribunal hoc jurisdictionem habeat adversus delegatos Papa.

SUMMARIUM.

- 1. Inferiores regulariter non habent jurisdictionem in delegatos Papa.
- 2. Delegati Papa ab inferioribus reformari non possunt.
- 3. Delegati Papa corriguntur ab ordinario cum iuxta formam eis traditam non procedunt aut non purificatio rescripio.
- 4. Delegati corriguntur ab ordinario ab inefrenatos processus, vel si sint negligentes.
- 5. Si nulliter procedant.
- 6. Si delinquant in sportulis.
- 7. Ut evitentur scandala.
- 8. Iuris executio non habet injuriam.
- 9. Delegati non subiacenti viginti duum viris si procedant absque sordibus et corruptela.
- 10. Dioecanus regulariter non cognoscit de iustitia sententia iudicis delegati.
- 11. Dioecanus cognoscit de sententia dispensationis delegati eo sine tantum, ut ad Papam remittat.

Lices

Licet iudices inferiores quantumvis ordinariam jurisdictionem habentes, jurisdictionem non habeant ad versus delegatos Papae, qui hoc respectu quibusque aliis majores censentur, cap. sane de officio delegati Gem. cap. legitima num. 1. de app. in 6. aliquot tamen in casibus subijci possunt iudicibus sibi inferioribus, ut Belluga in speculo principum Rubr. 33. de prescribitis usurpantibus jurisdictione cap. in ma. 1. ubi Apost. de rescriptis.

Primo, Cum delinquant extra causam iis commissam, vel in causa eis commissa item suam faciendo, Auth. quia in provincia ubi DD. C. ubi de crimine DD. Clem. 2. de officio ord. ubi Io. de Imola Belluga d. nu. 4. & 5.

Secundo, Ratione negligentiae eorumdem, vel ob ineffrenatos processus eorumdem DD. cap. signif. de officio ord.

Tercio, Procedendo extra formam eorum commissionis, vel non purificato rescripto, Io. Andr. & DD. cap. fin. de rescriptis Belluga d. num. 4. & 5. Gigas de pensionibus quest. 7. num. 1. & 2.

Quarto, Si procedat contra dispositionem cap. statutum de rescriptis in 6. Navar. quest. 7. num. 1. & 2. ubi in rep. cap. cum contingat Rom. 4. num. 2. de rescriptis DD. ad cap. fin. de rescriptis ubi Card. nu. 2.

Quinto, Si per actum nullum aliquem gravet, secundum Navar. d. nu. 2. vers. 6. Io. Andr. d. cap. statutum, quamvis Gem. d. cap. legitimo num. 1. q. de app. velit, ne ordinarium cognoscere posse de malo processu delegati Papae, Pastoralis §. fin. de rescriptis Feder. de Senis cons. 115.

Sexto, si non rite procedant, potest enim iudex signanter ordinarius delegato minus rite procedenti resistere, Vantius de nullis in coram quo possit nullus proponi num. 21. Rom. cons. 335. col. 3. ver. 2. quia Io. Andr. Dom. Buro in d. c. statutum §. fin. Franc. cap. dilecto col. 2. 4. vers. limita de appellat. Card. Clem. volentes §. notarii num. 2. de heret. in 6. cap. significanti ubi DD. de officio ord. Decius l. ut vim numer. 24. in fin. §. de iust. & iure.

Septimo, Si delinquant in causa sibi commissa, Paris. de sindicatu §. delegatus numer. 4. Bald. Authen. quia leg. pro injuria C. ubi de crimine Card. d. §. notarii §. num. 2.

Octavo, In notoriis eleg. Bellentinus de charitativo subsid. quest. 91. nu. 6. Nono, Si excedat in sportulis, Bellen. ibid. num. 5. tex. ibi Angel. §. volumus 6. Auth. ut iudices sine quoquo iussu fragio.

Decimo, ut evitetur scandalum Archid. cap. iudicium §. partium numer. Rom. 3. quest. 3.

Et quidem his & aliis similibus in casibus coerceri potest ab ordinariis delegatorum potestas, sed an delegati possint a vigintiduumviris coerceri, quaestio est

Ddd 2.

est, in qua mihi videtur repondendum, si autoritate delegata pro edunt, con-
 3 certi non posse, quia jus executio non habet injuriam; *l. injuriarum §. 1. ff. d. n.*
 9 *juris.* etiam si delegatus contra aut præter jus aliquid committat. Dommodo
 meo sit citra fordes, corruptelam aut concussionem, judex enim non ideo mihi
 10 jus reddere dicitur quod iniquum decernat, *l. in pluribus §. præter ff. de just. &*
spatium alius hujus in tractatus locis. Ut proinde concludam, reguliter ne qu-
 dem Diocesani de justitia vel injustitia sententia delegati Papæ cognoscere pos-
 se, late *Feder. de Senia. conf. 11 §. incip. casus talis est. quidam delegatus, DD. cap. cum*
inferior de majori & obedient. Specul. de inquisi. §. 1. vers. sed pone quod inquisi-
 11 *res. Bartolom. Bellencinus de charitativo subsidio quest. 91. num. 9. cap. significavit de*
offic. ordin. idque nisi ageretur de periculo animæ, uti de matrimonialibus & simili-
bus exemplificat Bellencinus, loco jam citato Archid. cap. inducia §. spatium num. 31.
quest. 3. non tamen quod ideo possit cognoscere de validitate dispensationis Pon-
tinari §. si vero ubi Franc. vers. ultimo nota de officio ord. in 6. Secus ideo in cau-
lis pecuniariis, Arch. d. numer. 5. in fine d. cap. significavit numer. 2. & 5. de offi-
ord.

 Q U Æ S T I O XXIV.

Quid si judex delegatus appellati non deferat.

S U M M A R I U M.

1. Appellati non deferens, an vim inferre censetur.
2. Judex in dubio justitia zelo motus presumitur.

Judex Ecclesiasticus etiam delegatam habens jurisdictionem, si appellati
 à sua sententia interposita non deferat, in casu quo deferre debebat, dicitur
 lata significatione vim quidem & violentiam inferre; *Iosephus Sese de inhibiti-*
one & executione privilegiata cap. 8. §. 3. numer. 70. folio. 345. Cevallos de cognitione per-
viam violentia quest. 12. cap. novem. 2. quest. 1. verb. facere videtur injuriam & cap.
licet de offic. leg. Sed non talem, quæ pactioni vigintiduum virali subiciatur, si ju-
 dex irruptionis aut concussionis aut fordidum expers sit, quia ut dixi, ad viginti-
 duum viros cognitionem non spectat, an judicis fuerit deferre appellati, sed an
 judex

judexne deferret, pecunia fuerit corruptus, aut concussionem vitioſe affectu per-
culſus ita cenſuerit, quod haud quaquam præſumitur, uti oſtendimus alio in loco.
Indetenim in dubio juſtitiæ zelo motus ſemper eſſe præſumitur, l. 2. verſ. quod non
advenitur. C. de offic. civi. jud. ubi Bald. Alciat. de præſ. Reg. 3. præſ. 9. nu. 1. neque obſtat
ratio & auctoritas citata per Cevallum. Tum quia is loquitur de jure ſpeciali Hiſpani-
cæ. Tum quia textus ab eo citati utuntur verbo videtur, quod impropriè deſig-
nat. glo. Clem. 1. verſ. proprie de offic. ord.

QUÆSTIO XXV.

Quid ſi pars non appellat à ſententia judicis corrupti.

SUMMARIUM.

- 1. Fatalium lapſus non impedit officium
- 2. Illicitum non ſit licitum, ſi peruenias ad finem licitum.

Reſpondeo, non impediri, quod minus poſſit ad hoc tribunal recurrere, ut nec
ſi patitur appellatiõem fatalium curſu intermori, vel etiam duabus aliis con-
formibus ſententiis confirmati, Hippolit. de Marſiliis ſing. 646. illicitum enim
à poena non excuſatur, ſi illud poſtea contingat ad licitum finem pervenire, l. deſer-
varr. var. reſtom. 1. par. 2. de Matrimonio cap. 8. §. 12. num. 24. fol. 238. Baribol. in diſput.
incip. jud. & confer. ſing. juris quærela. Idque niſi expreſſo conſenſu condemnati, ſen-
tentia judicis corrupti ratificetur, Covar. d. §. 12. nu. 34. & ita contra Decium, in cap.
ſupe de appell. tenet Covar. d. loco.

QUÆSTIO XXVI.

Quid ſi violentia extraterritorium Leodiense, ab incolis tamen Leodiensibus committatur.

SUMMARIUM.

- 1. Violentia extra territorium non eſt hujus cognitionis.

Ddd 3

Reſpon:

Respondeo, jurisdictionem vigintiduumviralem non concernere. Pax enim hæc aut constitutio statutaria casum extra territorium contingentem non aspicit, *Gail. lib. 2. obs. 124. num. 9.* & ita fuisse judicatum multis ab hinc retro annis probè memini.

QUESTIO XXVII.

An appellatio & quærela vigintiduumvitalis possint concurrere.

SUMMARIUM.

- 1. Appellatio & quærela proponi possunt coram diversis.
- 2. Non appellans potest recurrere ad vigintiduum viros.

Respondeatur posse, Licet enim gravaminis reparationem quærere appellatio nis ope, & quærelam apud syndicatores, quibus non ineptè quædam tamen vigintiduumviri possunt comparari, proponere, *Paris. de puto de judicatu S. an sinum. 6. vol. Occ. 2. fol. 341. col. 4. Barb. in disput. incip. index qui per imperatoriam. Innocent. cap. scope in fine de appell. quod & ego in remedio appellationis conservatorie alio in loco ostendi. Imo & qui non appellavit, potest vigintiduumvirale tribunal implorare, Paris. de judicatu verb. an stante num. 6. fol. 352. Innoc. cap. sacro de sent. excom.*

QUESTIO XXVIII.

Indices vigintiduumvirali sententia condemnati, an infamiam incurrant.

SUMMARIUM.

- 1. Infames sunt qui ob sordidam sententiam demandantur.
- 2. Culpa lata condemnatus infamis non est.
- 3. Culpa non lata qui est, non est mala fidei.

Respondeatur quod sic, si ob sordes aut infami dolose causa sint condemnati, *S. suspectus inst. de suspect. suor. Alciatus l. magna negligentia ff. de verb. sig. l.*

judicis C. de dignit. lib. 12. id quod plenius apud Patidem de Pureo ostendi-
tur de fideiactu verbo iudices fol. 346. quod restringo, nisi quispiam ex lata culpa
fieri non possit condemnari, quia ex lata culpa poena famosa inferti non potest, l.
de iur. ff. de iur. iurando Bald. l. 1. vers. quare qui d. si C. de poena iudicis qui male
iudicavit Alciatus d. l. magna negligentia, qui enim in lata culpa est, male fidei
non est, l. sed ut ff. de iur. hered. Alciatus d. l. magna negligentia, quod
nam Petrus Loriotus in l. quod nerva num. 24 ff. de positi, indistincte non admit-
tit. Nam potest actio ex lata culpa secundum negotii in quo commissa est qualita-
tem ceteri, vel non ceteri famosa, l. ius fastum ff. de his qui not. infamia Peir. Lo-
rius d. l. ius.

QUESTIO XXXIX.

Virum vigintiduum viris competat executio suarum sententiarum.

SUMMARIUM.

- 1. Executio non competit viginti-
dum viris.
- 2. Principi Leodiensi competit exe-
cutio.
- 3. Legis actio non est penes vigintiduum
viro.

Nenquam. Quia iudices quibus cognitio demandata est, executio non
competit, cap. sane ubi DD. & Apost. ad Felinum verb. executio de offic. de-
leg. Gall. lib. 1. obs. numer. 52. & scriptum 1. par. 4. quest. 111. num. 26. Sed
Episcopo & principi nostro Leodiensi executio competit, uti ex huius pacis tex-
tu liquidum est, & consequenter vigintiduum viris non competere, prout juricon-
sulti nostri loquuntur, l. 4. ff. de adoptionib. legis actionem dicendum est, uti
elegantiter ostendit Alciatus, l. pecunie §. actiones vers. superest porro ff. de verb.
signif.

QUESTIO XXX.

Virum vigintiduum viri possint sententias suas executioni deman-
dare per arrepta & bonorum adjudica-
tiones.

SVM-

SUMMARIUM.

1. Arresta sunt species executionis.
2. Genus à quo removetur, qualibet eius species removetur.

Nequè etiam hoc possunt, quia arrestatio est species executionis; à qua autem genus removetur, etiam removetur quævis eius species; præses Everardi in locis legalib. loco à genere ad speciem l. si causa cognita ubi gloss. & DD. C. de transact. l. si. C. de usuris rei judic. §. vulgo in su. de sui. cess. cognat.

QUESTIO XXXI.

An possit se aliqua præscriptione etiam immemoriali tueri.

SUMMARIUM.

1. Tempus immemoriale equipollet privilegio.
2. Iuris dictio vigintiduum virum videtur patientia Statuum patriæ approbata.
3. Juramentum impedit præscriptionem.
4. Præscriptio cessat cum de titulo constat.

Videtur quod sic; vulgata enim est juris theoria, immemoriale tempus equipollere privilegio, l. hoc iure §. duobus à quo ff. de aqua pluvia.

Habentque vim tituli approbati auctoritate & patientia Statuum, à quibus hoc tribunal est stabilitum, Fel. cap. cum nobis numer. 7. vers. sed adverte de præscripte.

Veruntamen contrarium esse respondendum existimo.

Ratio, quia vigintiduum viri qui annales sunt, annuo juramento devincuntur paci pacitionique vigintiduum virali ipso Divæ Luciæ, festo seu illius postredie, quo magistratum hunc auspiciantur.

Juramenti autem hæc est energia, ut quasi Alexiacum remedium omnia mala ista, & illud præscriptionem omnem tollat atque impediat. DD. cap. fin. de præscripte. præses Everardi in locis legalibus loco à virtute juramenti vers. sic. decimus septimus. Marsii Antonius Bavaricus de virtute juramenti nu. 42. vers. vigesimo nono & nu. 68. & Deia-

ab Officiali impetratis Tongrensis obtulit, usque dum Officialis salarium m-
ret. Cui etiam Tongrenses acquieverunt, & herbam forensem ut est in ad-
M. Nicolao dederunt. Qua de re extant acta apud VVärnerum Richman A-
chifiscum, nec sunt ab hoc scopo aliena multum quae jam is Langleus late & pe-
docte adfert *semestrium lib. 7. cap. 18.* Senatorem si quid delinqueret, in eum ab
noxiae sententiae ab aliquo iudice non oportere neque animadverti in eum nisi ab
ipso senatu posse.

QUESTIO XXXIII.

Princeps juxta has pacēs habens ignem & fugam, utrum possit commu-
nem quam homicida cum alio domum habet,
diruere.

Hæc quaestio fufusa à me tractata in Venietur in tractatu nostro de advocatis fœ-
dalibus.

QUESTIO XXXIV.

Quid si iudex ordinem juris prætermittat.

SUMMARIUM.

1. *Ordinis iudicarii omisio inducit fraudis præsumptionem.*

Omisio iudicarii ordinis fraudis quidem præsumptionem inducit, glo. l. 1.
C. de fide instr. lib. 10. Rom. cons. 54. Hippoliti. Ma. sil. in pract. §. secundo num.
71. Sed an censura hujus tribunalis subjecta sit, pendet ab iis quæ de lata cul-
pa & nullitatibus à iudice commissis alio in loco notavi.

QUESTIO XXXV.

An iudices vel officii possint de eo, quod extra suum officium com-
mittant, hac pace coerceri.

SVM.

S V M M A R I V M.

1. Officiari non sindicantur de eo quod committunt extra eorum officium.

Videtur quod non. Hippolit. de Marfilis sing. 560. & Rubr. de fidejussoribus num. 185. eleg. l. fin. num. 172. ff. de iurisdic. om. iud. Guiliel. de Cuneo l. nulli & quorum appell non recipiuntur. Cast. l. 1. §. in filio ff. ad Maced. Sindici enim, quorum appellat sunt vigintiduumviri, qui potestatem habent sindicandi officiatos, non possunt se intermiscere de eo quod extra suum officium gesserunt, DD. iam casu. Sed adhibenda est alia falsi mica; pax enim vigintiduumviralis coercet eos, qui orbitas sui officii dolo malo prætergrediuntur, uti aliis in quæstionibus ostendi.

Q U Æ S T I O XXXVI.

Judex ferens sententiam nullam, an possit à vigintiduumviris coerceri.

S V M M A R I V M.

- 1. Iudex ferens sententiam nullam, non facit litem suam.
- 2. Statutum puniens facientem actum, non extenditur ad facientem actum nullum.
- 3. Consuetudine generali officiatum tenentur tantum de dolo.
- 4. Iudices sindicantur tantum de forditibus & corruptionibus.

Respondeo non posse. Quia iudex ferens sententiam nullam, non facit litem suam, Trag. ad l. connub. glo. 8. numer. 208. glo. l. i. ff. de variis & extraord. cogniti. Barth. in questione per eum disputata incip. 4. sententia iudicis. Nam & iudex aut itaturum puniens facientem aliquem actum, non comprehendit facientem actum nullum l. 1. §. ult. ff. quod quisque iuris ubi Ang. & Alex. Hippol. de Marfil. l. qui sine accusatoribus numer. 11. ff. de quæst. Ut proinde ita nulliter iudicans, litem non quidem faciat suam, sed ad expensas tantum litis possit obligari, Amadeus de sindicatu num. 140. Marfilis in d. num. 11. glo. l. fin. ff. de variis & extraord. confirmatur, quia generali consuetudine Officiales non tenentur nisi de dolo, non vero cum de culpa lata, Bald. l. observare §. proficisci quæst. 15. & 18. ff. de offic. proc. Amadeus de sindicatu num. 86. ubi dicit, quod iudices non sindicantur, nisi de forditibus & corruptionibus, de iniquis autem sententiis & per imperitiam male latis neuriquam.

Ecc 2

neptiquam. Hieron. Giacharus in consilio iudicatus d. num. 46. quod adicitur in Claro, quod tamen mihi in aqua hærete supra ostendi; quia iudices nullatenus potest cedendo, spoliare dicuntur, Farinat. decisione 724. num. 6. par. 2. Menoch. de rebus poss. rem. 8. num. 3. Gabrielius de rest. spol. concl. 1. numer. 125. & censetur tunc perire nã privata. Farin. dec. 478. num. 6. par. 2. Decius l. ut vim nu. 26. ff. de just. & iure. Cap. de Grassis dec. 13. de re iud.

QUESTIO XXXVII.

Quid si iudici post sententiam pecunia à victore donetur,

SUMMARIUM.

1. Condici an possint sportula immoderate.
2. Remuneratio subsequens sententiam citra pacitionem precedentem est permissa moderata.
3. Iustitiam vendit, qui spe præmii dicat.

DE pecunia quæ ultra sportulas congruas iudici datur, dubium non est, quod sit restituenda, sententiamque vitio venalitatis puniendæ inficiat, Marfilis ad l. Corneliam de falsis in pr. §. pena legis num. 6. Anchar. conf. 271. Fel. cap. tua nec de Simonia Covarruvias var. rest. tom. 1. ad cap. peccatum §. 3. num. 1. id. que nisi post latam sententiam gratitudinis ergo pecunia iudici donaretur, Marfilis sing. 190. Menoch. lib. 3. pr. §. 8. num. 12. quæ tamen gratitudinis præsumptio cessat, si sententiam pecuniæ promissio præcessisset, Baldus conf. 490. vol. 4. quia uti-
 2. di exequantur, rariores albo corvo, & cigno nigro, qui sententia præmissio-
 2. dinem exhibeant, quam ne quidem honeste accipient memores distichi quæ alio
 adhuc in loco retuli.

*Munera magna quidem misit, sed misit in hamo.
 Et piscatorem piscis amare potest.*

Es D. Gregorius, qui rectè iudicat & præmium remunerationis expectat, frater-
 3. dem in Deo perpetrat, quia iustitiam quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ vendidit, cap. qui rectè 11. quæst. 3. iustusque non est qui iuste agit, non ob ipsam virtutem, sed ob aliam causam, Arist. lib. 6. Ethicorum cap. 22. Covar. & d. §. 3. l. 2. ubi DD. ff. de cond. ob turpem causam.

QUÆSTIO XXXVIII.

An in iudice nulliter aut iniquè iudicante præsumatur dolus.

SUMMARIUM.

- 1. Præsumptio faciendæ est in bonam partem pro iudice.
- 2. Inquisitio scrupulosa adversus iudices veniunt.
- 3. Cicero exclamat, iudices obnoxios periculis.
- 4. Probationes clara requiruntur adversus iudices.

R Espondetur non præsumi, sed eorum favore bona fides & id quod melius est præsumi debet. l. 2. C. de inoffic. civitat. judic Bald. Lobservare §. presusci quæst. 10. in sine ff. de offic. proconf. Grammat. crim. conf. 54. Hieronymus Giacharus in suo consil. iudicatus nu. 4. ad Iulium Clavum fol. 7. Bertafolius crim. conf. 71. num. 8. conf. 81. numer. 7. Aiciat. reg. 3. præf. 10. l. 2. C. de off. civit. jud. ideoque contra eos scrupulosa omnino inquisitio reicitur, aliàs frangeretur nervus iustitiæ autoritasque iudicium deprimetur atque vilesceret, in officioque succellores lento nimis gradu vel calcæ prominerent, Gram. d. conf. 54. num. 3. ubi late. nunc Cicero pro Lucio Flacco conqueritur in hæc verba, O miseræ conditiones administrandarum Provinciarum, in quibus ferocitas periculosa, liberalitas ingrata, sermo infidiosus, assentatio pernitiola, fons omnium familiaris, multorum animus iratus, iracundiæ occultæ, blanditiæ aperta, venientes prætores expectant, præsentibus inserviunt, abeuntes expectant. Multa alia in favorem iudicum vide apud Gram. d. conf. 54. Hieronymum Giarchanum d. conf. n. 47.

Quare ut iudices aut officarii de dolo aut sordibus convincantur quales quales probationes duorum testium ut quibusdam placuit non sufficiunt, Baldus conf. 28. 4. vol. 2. Hieron. Giarchus d. loco num. 101. §. 107. Sed necesse est ut sint claræ & potentes, Baldus conf. 28. vol. 2. DD. l. fin. C. de probationibus cap. sciant. 2. quæst. ult. cap. veniens de testib. cap. Epiphanius §. quæst. 6. l. qui sententiam C. de pænie Hieron. Giarch. d. loco num. 107.

QUÆSTIO XXXIX.

Quid si iudex incompetens aliquid decernat.

Ecc 3

Judi-

vir quatenus in sua iurisdictione ex-
colunt, subiciuntur ordinario, sunt
quod eo respectu ordinario inferio-
ri.

7. Officialis potest vigintiduum viris
extra limites eorum iurisdictionis im-
petitus resistere & adversus eos proce-
dere.

8. Officialis quandoque potest cognoscere de
potestate delegatorum Papa, eisque
resistere.

9. Officialis contra vigintiduum vi-
ros quandoque potest in causa pro-

pria sua iurisdictionis ordinaria esse in-
dex.

9. Vigintiduum viri non habent territori-
um sed sunt in diocesi seu territorio E-
piscopi & Principis Leodien. alio-
quin dicerentur acephali, id est sine
capite sicuti locusta.

10. Privilegiis abutentes coerceri possunt
ab ordinario etiam si essent exempti.

11. Officialis iurisdictione habet in vigin-
tiduum viros, quatenus violatores sunt
pacis vigintiduum viralis, abutendo vel
exercendo terminos eorum iurisdictionis.

OFFICIALIS Leodiensis multitudine causarum & negotiorum mole qui-
bus obruitur, ne iustitia remoram pateretur, adficiente Vicario Leo-
diensi aliquot advocatos selegit, qui ei in cognitione & expeditione cau-
sarum signanter criminalium a consiliis essent, vicique ejus pro te nata subi-
rent.

Contigit autem inquestam generalem promovet per Petrum Lamberti
Fiscum, in qua Officialis Leodiensis decretum tulisse invenitur tenoris sequen-
tis; Officialis Leodiensis Fiscus inquesta actis & testium depositionibus attentis
compareant hugo Naralis & Jasperus in loco sur la sarte degentes Lambertus
Degrimonster, Michael Absalon responsuri ad interroganda infra octo dies ab in-
timatione, alioquin ulterius ordinabimus quod juris erit. Datum anno Domin M.
CC. decimo octavo mensis Maii die vigesima tertia.

Quod quidem decretum intimatum fuit personis in eo tactis, ut liquet ex re-
latione executoris de Cruce specialiter ad istam executionem destinari.

Inde factum est, ut iis qui personaliter vocati fuerint contumacibus, acta cau-
te criminalis iterum deponerentur, iisque depositis, talis fuerit per unum a consiliis
Domini Officialis cujus tunc absentis impeditique vices gerebat concepta resolu-
tio sive opinio. Attenta contumacia & gravitate excessus super violatione pacis pub-
licae & contemptu iurisdictionis Ecclesiasticae censuerem contra non comparentes
nec comparentes per decretum capturas procedendum, salvo.

Sic Signatum.
Titius pro Domino Officiali.

Refo-

Resolutio hæc fuit sine scitu & jussu dicti Titii per sententios curiæ reddita in solemnem sententiam, ac per Petrum Lamberti Fiscum executioni perempturam demandata.

Dum autem hæc geruntur, fiscusque ulteriori processui istius sententiæ invigilat, Hugo interpellat D. Officalem ab eo exquirens, num ejus scitu & jussu prædictum illud capturæ decretum latum esset, qui causarum negotiorumque memoriam revocans laudavit atque approbavit in hæc verba. Infra scriptus ex officio declaro, quod decretum capturæ latum in causa Lamberti Fiscii à se latum non substituitis, ideo illud censo non retractandum, sed ratum habendum pro ut ratum habeo. Actum hac 23. Augusti 1618.

Sic Signatum.

Marius Officialis.

Hinc sumptâ vindictæ occasione Hugo mandatum vigintiduumvitalibus pulsavit Titium, quasi is in patria hujus pacem iniegit & deinde Dominum Officalem Leodiensem ut vigintiduum viris det inspectionem cognitionemque faciat actorum, vigore quorum illud capturæ decretum emanavit.

Queritur quid juris, & qua ratione vigintiduumviri qui quotidie magis & magis sumbrias & Phylacteria suæ jurisdictionis dilatant, sicut restringendi.

Antequam quid sentiam explicem, præmitto tribunal vigintiduumvitalis fuisse à majoribus nostris institutum, ut essent judices & velut conservatores pacis quietisque tam publicæ quam privatæ adversus violentias & jus sine autoritate publica exercentes. Quorum proinde jurisdictio adinstar conservatorum extraordinaria est, censeri que debet odiosa & merito restringenda. *Gunter ad pragmat. sancti. 5. Et quia in glo. verb. formam glo. Clem. 1. de officio ordin. Nover conf. 3. num. 3. de offic. del. Feder. de Senis conf. 130. Abb. cap. frater. 16. quæst. 1. DD. cap. cum Episcopus de offic. ord. in 6. Card. Clem. 1. eod. tit. non vero prætextu hujus clausulæ paci vigintiduumvitali insertæ, Quæ non debet moveri quæ. quæ vi hors 107,* amplianda aut extendenda.

Etenim clausula illa, cujus colore vigintiduumviri jurisdictionem suam extendere satagunt, exaudienda non est de iudicibus qui autoritate sulti jus dicunt, sive justè sive injustè, prætor enim jus etiam reddere dicitur, cum iniquè decernit, relatione scilicet factâ non ad id quod prætor ita facit, sed ad illud quod

quod facere prætorum convenit, l. ius pluribus §. prætor ff. de iustitia & iure. Sed de
in qui postposita iudicis autoritate privata sua autoritate atque potentia jus exer-
cent. Paces enim patriæ fœdera & privilegia interpretationem à jure scripto ac-
cipere dignoscuntur, cap. causam qua ubi Fel. de rescriptis l. etiamsi ius ff. de bonis li-
beris l. ius ff. de iur. 33. 4. Idque etiam ratio ipsa naturalis quæ pro lege habetur ostendit.
Prætoribus à lege cessante.

Nam si permitteretur viginti duumviris cognitio eorum quæ coram iudici-
bus legitime instituta sunt, valorque aut non valor, iustitia aut iniustitia sen-
tentiarum & rerum coram iudicibus legitime institutis posset coram vigintiduum-
viris in cognitionem disputationemque revocari, nunquam esset, quod tamen Re-
publice maximopere interest litium: finis, l. quidam existima verunt ff. si cert. p. 1. Navar.
cap. nov. not. 6. nu. 7. de iudic. paxque vigintiduumviralis quæ constituta est ad salutem
salutem iurisdictionum, esset earundem bellua vorax origoque & confusio inexpli-
cabilis ac quoddam Chaos omnium iurisdictionum contra mentem pacis viginti-
duumviralis & etiam juris scripti dispositionem: Quia ipsitas coram eo iudice dis-
quirenda est, qui eam commisisse fertur, l. si prætor ff. de iudicis. Massuerus in sua praxi
tit. de executione num. 26. tantisperque oportet alios iudices iurisdictionem officium-
que suum suspendere, imò talem cognitionem à se abdicare, Cast. l. cum fideicommissum
ff. de confess. ne falcem suam dicantur mittere in messem alienam, Clem. venera-
bili de electione.

Adeo quidem, ut refricari nequeat vigintiduumviro si non principaliter, sal-
tem incidenter de valore, iustitia vel iniustitia rerum coram aliis iudicibus gestarum
cognoscere posse. Quorsum enim incidenter cognoscere? cum principaliter non pos-
sunt, cap. cum quid una via de reg. iur. in 6. Cum etiam principalis illa cognitio valoris
aut non valoris iustitiæ vel iniustitiæ ad alium iudicem spectans sit præjudicialis cui-
cumque alteri cognitioni incidenti dependenti aut connexæ, veniatque ea propter ad
iudicem ad quem talis cognitio spectat remittenda, Oldendorpius in locis communib.
tit. de præjudicial. art. late Abbas cap. in num. 6. de ord. cognit. Menoch. de Res. poss. rem.
10. num. 37. DD. §. præjudiciales in str. de actionib. frustratorius autem est actus qui su-
um finem consequi non potest, l. verb. ff. de vulg. & pup. his ita breviter præmissis,
respondeo, vigintiduumviris mandata in Titium prætextu decreti capturæ eius con-
filiolati deinde in Dom, officialem ut eis acta coram se agitata ac adhuc pendencia
edat, inania esse.

Nam quo ad mandatum illud, prius in Titium, is nihil quam consilium antea
sufficienter ab officiali autoratus adhibuit, cujus proinde nulla potest esse culpa vel
obligatio, l. consilii ff. de reg. iuris.

Idque quamvis Hugo præterdat ejusmodi causas meri imperii per officia-
lem delegari non posse. Tum quia decretum capturæ non fuit à Titio uti offi-
cialis

ff

ciali delegato seu commissaio. latum, sed tantum ita fieri posse jurispru-
torum more, quorum consilia iudices assumunt respondit. Tum quia licet
plexa sit questio juris canonici, num meri imperii causa committi possit
DD. cap. quod sedem de offic. ordin. satis tamen est affirmantium opinionem
circumscriptis & autoritatibus non contemnendis, eamque etiam hic Leonius
curia officialis in praxi quae lucerna juris est observari, *Rebuff. 2. urb. in praxi*
verb. sig. Liqueat enim ex registoria curiae plus quam saeculo ejulmodi cautus
per officialem advocatis commissas decimasque, ut proinde haec opinio non
non in judicando juxta theotiam Navarri, amplectenda, *Navarri. in consue-*
confess. cap. sin. in Miscell. tit. qua opinio sit eligenda. Mathesl. in tractatu de deli-
ventoris opinio, praesertim quod sit extra disputationis aleam constitutum offi-
cialem impeditum posse alicui advocato committere qui sit vice officialis esse
substitutus, *V. Amesl. cons. 44. num. 5. de offic. ord. som. 1. l. si longius ff. de judiciis l. si*
servare ff. de offic. proconf.

Similiter etiam labe atque vitio laborant compulsoriae, quas vigintiduumviri
relaxarunt in Dom. officialem, sicut enim ante dixi, vigintiduumvirum non esse
de valore aut non valore, iustitia vel injustitia causarum coram officiali agere
narum cognoscere, ita nec ad eorum officium spectare mandata compulsoriae,
per quae editio actorum coram officiali pendendum postulat, decretum, *rapam*
quid una via de reg. jur. in 6.

Questio itaque est, an & qua ratione officialis possit vigintiduumviro suae ju-
risdictionis metas excedentes constringere atque coercere.

Priori quaestioni membro respondeo, officialis officio incumbere qui ad instar
est praefidis provinciae, *Stephan. Ausp. d. Clem. 1. not. 9. de offic. ord.* ut impedit
ne vigintiduumvir aliter suam potestatem exerceant, extendant & amplent,
quam eis pace vigintiduumvirali permittitur, *§. volumus Auchen. in judicio*
sine quoquo suffragio cap. nobilissimus dist. 97. quicumque C. de act. exempt. cap. cum
in iure de offic. del. cap. cum contingat de rescriptis, Cardinalis Sabarella Clem. 1. num.
16. vers. item non debet permittere de offic. ord. Sunt enim Episcopi seu locorum
ordinarii conservatores & protectores pacis quietisque suorum subditorum,
cap. nuper de sent. excom. & dist. 98. per tot. Card. Clem. 1. num. 16. vers. quia iura essent
frustra nisi essent tuentes. Quorum officium cum valde exuberet, *cap. ius publicum*
dist. 1. host. cap. 1. de offic. Vicarij Card. d. Clem. 1. num. 16. vers. in alijs. possunt ex of-
ficio nobili declarare & publice testatum omnibus facere vigintiduumviris
non licere majorem sibi jurisdictionem atque potestatem usurpare, quam vi-
gintiduumvirali pace iis permittitur sit, consequenterque declarare editionem
actorum coram ordinario pendendum non sine temeritate inexplicabilique
litium malo & peccato ab iis peti non posse. *Laudensis d. Clem. 1. ubi etiam Card.*
d. num.

num. 16. per contrarium tenet. Laudensis de offic. ordin. adeoque in eos uti sua jurisdictionis temperatores atque turbatores censuris quibus pollet animadvertere & permissum est. Innoc. cap. dilectus de poenis Stephan. Anfr. de potest. seculari sum. per Epist. 12. l. Rotas de hereticis par. 1. num. 555. Ignat. Lopez in pract. crim. cap. 3. num. 7. in 1. 1. col. 2. & fol. 11. col. 1. in pr.

Præterea diocelani seu ordinarii sunt administratores iurium suarum diocel. cap. cum inter de consuet. Card. d. Clem. 1. num. 16. vers. & potest. Episcopus, ad quos spectat cum dubium vertitur, num quid fieri vel non fieri possit, explicare atque decernere, malaque etiam atque peruersas consuetudines & iudicium abusus corrumpere, Innocentius d. cap. cum inter Card. d. Clem. 1. num. 16. ubi DD. cap. facientis l. 36.

Longe porro magis quoties vertitur periculum animæ ob peccati mortalis reatum, ordinarii enim hoc iure novissimo quo omnia mortifera peccata censentur ad iustitiam, cuiquam publicorum, Farin. in pract. crim. lib. 1. quæst. 18. n. 16. cap. novum de iudic. Anfr. ad d. Clem. 1. de offic. ordin. officio incumbit, ut ejusmodi reatus pericula avertantur, ca. ecce 2. quæst. 3. cap. quanto de his qua sunt à prelato cap. quoniam de filiis presbyter. d. cap. facientes dist. 86.

Quin autem vigintiduumviri qui sibi jurisdictionem indebitam attribuunt, peccati mortalis reatum incurrant, dubium ei non erit, qui casualitatem auctoritatem maioriore iudicio consideraverit, Navar. in manuali cap. 25. de peccatis iudicum num. 3. & cons. 3. nu. 1. de crimine falsi D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 6.

Posteriori questionis membro respondeo, in Officiali concurrere duplicem jurisdictionem spirituales & temporalem. Eundem proinde posse adversus vigintiduumviro, si retractati sint, utramque jurisdictionem exercere, spirituales per Ecclesiam censuras, temporalem per manuum injectionem aliarumque poenarum in jurisdictionem, cap. per venerabilem qui sibi sunt legitimi Gregor. Sarr. in thesaur. Theol. moralis lib. 1. cap. 5. num. 3. Sabarella d. Clem. 1. num. 24. & ibidem etiam laico Stephan. Anfr.

Neque est, quod vigintiduumviri prætexant se à patriæ statibus stabilitos, ordinario esse majores & excellentiores, consequenterque sibi jus ab eo dici jurisdictionique ejus, subijci non posse, cap. cum inferior de majorit. & obedientiam.

Id enim eatenus verum est, quatenus commissionis sibi à pace vigintiduumvirali concessæ terminos non excedant, alioquin certe nulla juris ratio refragatur, quominus princeps Episcopusve noster seu ejus locum tenens officialis in eos jurisdictione sua abutentes & infrenatos impermissosque processus confluantes jurisdictionem suam possit exercere, ut bene docet Petrus Bellugas in speculo principum Rubr. 38. de presibus usurpan. jurisdict. §. conquerruntur

num. 4. *et seqq.* DD. d. Clem. 1. de offic. ord. cap. significavit eod. tit.
 7 Ad instar delegatorum Papæ, qui licet sint ordinario majores, cap. sane. ca. student de officio leg. possunt tamen multis in casibus quos tedium esset hinc ferre, ab ipsis ordinariis compelli atque coerceri, DD. cap. fin. de rescriptis DD. autem quæ in provincia C. ubi de crimine agi oportet.
 8 Denique non etiam impedit, quod officiales ad versus quem vigintiduumviri compulsorale relaxarunt, si eorum jurisdictionem sub censuram suam revocet, iudex visus sit propria in causa contra id quod in jure permissum est. *l. unica C. ne quis sua causa iudicet vel jus sibi dicat.*

Id enim hæcenus verum est, nisi nobili ordinariæ jurisdictionis officio eodem ordinariæ jurisdictionis facta tecta veniat conservanda, arg. cap. cum & plac. tate §. quod autem de privileg. vel nisi reipublicæ interfit, ut hic plurimum inter est chaos illud jurisdictionis vigintiduumviris constringi, & reipublicæ bono ad terminos suæ constitutionis circumscribi, ut & nisi notorium sit (provisum est) vigintiduumviris jurisdictionis suæ metas excedere, *Cassrensis d. l. unica num. 5. C. no liceat in sua causa*, id enim iudici ordinario etiam si necdum adeo notorium sit, vetitum non est, *Card. d. Clem. 1. numer. 15. vers. ubi dicitur idem est.* Cum nequidem iudici ordinario vetitum sit de Papalibus litteris cognoscere decretum de fidei inf. *Card. d. Clem. 1. numer. 16. vers. potest ergo diocesanus dicere litteras Papales.*

Quod ipsum cur de vigintiduumviris patriæ hujus extraordinariis iudicibus respondere non possimus equidem non video. Ratio certe naturalis pro lege hic est habenda, *l. si vis oportet §. sufficit ff. de excusat. tut. l. cum ratio ff. de bonis damnatorum*, nam & desiderare legem cum habemus rationem, nihil aliud est, quam infirmitas intellectus. *Aristoteles relatius per Curt. Jun. cons. 58. num. 6. cons. 138. num. 2. præses in d. loco à cessante lege.*

Pro coronide & præscriptorum confirmatione est quod vigintiduumviri nullum habere dici possunt territorium, impossibile enim ut ii qui sunt in territorio alterius territorium separatim habere possint, *latissime Farinaccus dec. 324. par. 2. editionis Antverpiensis anni 1620. Host. cap. cum contingat num. 1. ubi Buziorum num. 11. Abbas num. 18. de foro compot.* Ideoque cum vigintiduumviri necesse dici debeant esse in territorio seu diocesis ordinarij (diocesis enim & territorium Episcopale symbolizant, *ca. si quis Episcoporum num. 16. quest. 2. et ca. omnes Basilica quest. 7. cap. cum Episcopus de officio ord. in 6.*)

Consequens est, nisi dici velint acephali, hoc est sine rege, sine capite sicut locustæ, *cap. nulla ratione ubi glo. dist. 93.*
 Si excedant in privilegio jurata pacis & fœderis vigintiduumviris, eos ad multa

istat aliorum quorumcumque privilegiatorum privilegiis suis ab ordinario coerceri posse Cardinalis Clem. ab insonibus num. 1. Et ult. de penit. Et in d. Clem. 1. num. 16. D. D. de officio ordin.

Et enim vigintiduum viri ita impingendo in aliam jurisdictionem, quasi fallacem suam in mellem alienam immitcentes, Clem. venerabili de elect. ipsimet papales, & fœdera iur. ejurando quotannis firmata, quibus jurisdictiones ordinariæ distinctæ stabilitæque sunt, violant. Ordinarium autem speciali quodam iure jurisdictionem sibi in violatores pacis vindicare posse tradit Stephanus Aufrelius, tract. de potestate Ecclesie super laicis, vers. 31. numer. 24. Abb. cap. cum sit generale de foro compet. Et cap. super quibusdam num. 10. de verb. sign. Maranta de ord. im- dic. par. 4. dist. 11. num. 15.

Quibus omnibus æqua lance perpenfis concludo, Dominum officialem tribunali vigintiduumvirum jurisdictionem ultra quàm licet exercens, posse iuris remediis ad ordinariam suam potestatem pertinentibus, cohibere atque coercere.

QUESTIO ULTIMA.

An sub hoc fœdere comprehendantur clerici.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici secularia officia gerentes huius pacis non subiciuntur.
- 2 Consuetudo non confert laicis jurisdictionem in clericos.
- 3 Laici usurpantes jurisdictionem in clericos, sunt ipso iure excommunicati.
- 4 Censuris Pontificum nemo eximitur.
- 5 Sanctiones Pontificas contemnens, spectus est hæreticos.
- 6 Deus vindex jurisdictionis Ecclesiasticæ.

Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam facit, quin res, ætas, usus, semper aliquid apporet novi, aliquid moneat, ut illa quæ rescire credas, nescias, & quæ tibi patarint prima, in experiendo repudies: quod mihi evenit nunc.

Proæmio hoc Terentiano utor rejecturus nunc opinionem Stephani Austerii, & nonnullorum aliorum Gallie Doctorum, quibus quaestione huius partis quinta subscripsisse videbar, libentius adhærens aliis notæ melioris Doctoribus sententiis, non licere adversus clericos etiam laicali officio fungentes.

EFF

tes recursum habere, etiam praetextu violentiae aut negligentiae, ad iudices laicos
 cap. de Sacerdotibus, ubi gloss. Innoc. Abbas numer. 6. in fine, ne clerici vel monachi
 Abbas cap. qualiter & quando, ubi Dd. & cap. si diligenti, de iudicio. Afflictio
 c. 8. Card. Tuschus conclus. 38. incip. Clerici non subsunt principibus secularibus, num.
 44. & concl. 35. incip. negligentia inferiorum praetatorum. Farinac. in pract. Crimi. lib. 1.
 quest. 8. numer. 98. Covar. pract. quest. cap. 33. num. 6. Latè Surdus consil. 396. numer. 33.
 ubi dicit solum Doctores Gallos adversari. Greven. ad Andream Gail. conclus. 36. qua
 sideratione 9. numer. 4. Rolandus à valle consil. 4. lib. 1. consil. 12. lib. 2. Dicitur in pract.
 Crimi. lib. 4. cap. 9. numer. 10. ut proinde clausula pacis vigintriduumvitalis lapsa
 in hoc tractatu memorata & discussa, subijciens nimirum clericos, officia laica
 gerentes huius tribunali, yana sit & icrita; quippe quod id à voluntate eorum
 per quos factus istud iudicium est, neutiquam dependeat, ut eadem quaestione quin-
 ta ostendi. Idque contraria quavis consuetudine non obstante. Surdus d. consil.
 396. num. 33. & 34. Roland à valle d. consil. 4. num. 11. Decian. d. lib. 4. cap. 9. num. 10.
 Farinac. consil. criminali 68. numer. 16. lib. 1. Socinus cap. si quis clericus numer. 2. sup.
 Sane num. 10. de foro comp. Rebuff. ad ord. Reg. tom. 3. in. ut laici non conveniantur con-
 iudicibus Eccles. num. 20. Felip. d. cap. qualiter & quando, numer. 1. vers. contra dictum.
 Rota dec. 10. de consuetud. in antiquo. Cujusmodi si esset consuetudo illa, non possit
 robur & vires sumere ex convenientia & tolerantia Pontificum Romanorum.
 Quippe quod iudicatio laica in clericis, etiam officia laica gerentes, suas ha-
 bet radices in violentia; atque metus incussione, Surd. d. consil. 396. num. 33. &
 34. unde consequens est, ut usurpantes iudisdictionem laicam in clericis non
 modo excommunicationis censuram ipso iure incurrant, cap. noverint cap. gra-
 ve de sentent. excom. Bulla cone. Domini §. 16. Caietanus in summa verb. excommu-
 nicatio c. 30. & seq. Latè Farinac. d. consil. 66. à qua non modo non absolventur pri-
 usquam iudici & parti latisfecerint, Ausiron. de potestate Ecclesie super laico, casu 79.
 cap. quoniam de immunitat. Eccles. in 6. Sed etiam à iudicibus Ecclesiasticis, qui
 iudisdictionem Ecclesiasticam laram rectam debent conservare, puniri atque
 coërceri poterunt. Farinac. d. consil. 68. numer. 9. & 11. A quibus quidem cen-
 suris nemo est, qui se possit eximere. Cum enim Pontifex sit universi gregis pa-
 stor, totique familiae praepositus, ut ex vero scribit Cardinalis Bellarminus, & cae-
 teris, vice Christi, totius corporis Ecclesiae, potest ligare omnes oves grege-
 re: adeo ut nemo excipiat, nisi qui velit excipi à numero ovium Christi, &
 servorum membrorumque corporis Christi. Cardinal. Bellarm. de potestate. Papa
 adversus Barclaium cap. 5. fol. 77. Quo etiam fit, ut sanctionum Pontificiarum
 contemptores non procul ab haeresi esse dicantur. cap. violatores canonum 25. quast.
 8. cap. igitur 25. quast. 2. gloss. cap. nulli fas est, distinct. 19. cap. 1. distinct. 22. cap. gene-
 rali

lib. 25. quest. 1. capit. si quis dogmata, 25. quest. 2. Boetius Epo. de iure sacro lib. 1. num. 48. 49.

Moneatque eos hoc etiam in seculo divina vindicta, uti variis exemplis violatorum iurisdictionis Ecclesiasticae possit ostendi, quae prolixè apud varios recensentur. Qua ratione motus Rodericus Hispaniarum Rex, mox initio regni sui totius Gothicae gentis populi in soliti errores labè deterla, eoque ad cultum rectae fidei revocato, facta synodo inter alia statutum illud probavit, laudavitque: Ne clerici ad forum seculare evocarentur. Antiquum & legitimum usum renovans, ne clericis agnoscant aliud tribunal, quàm in Ecclesiastico, cum interminatione laicis, ne licitum sit clericos ad seculare forum trahere, quod multis exinde contigitibus, sacris cauterium, atque ordinatum est. Plura hac de re videntur apud Cardinalem Baronium in *Annal. Ecclesiast. sub anno Domini 589. Cardinalem Bertrand. tractatu de duabus potestatibus, temporalis & spirituali, quid discussit anno Salutis nostrae reparatae 1320. Petrum à Monte in monarchia conciliorum, quest. 4. num. 4. Boetium Epò, Duacens. Academiæ professorem, primum Regis Franciæ, lib. de iurisdictione Ecclesiastica temporalis, quest. 2. Petrum Mithæi historiographum Regis Franciæ, lib. primo narrat. 5. Genebrardum Archiepiscopum, ad aquas Sextias, de Sacrar. elect. iure cap. 2. 3. 7. 8. Cardinalem Bellarminum in *Apologia adversus Barclaium, & alios primi nominis iam ex Theologia, quam utroque Jure classicos Doctores.**

Coronidem huic operi imponens & paucis multa complectens conclude, Republicam in qua clericis sua jura non servantur, Ochlocratiam esse, *Nicephorus Callistus Ecclesiastica historia lib. 18. cap. 8. Quae proinde nec pacem, quam elegantissimè describit Divus Leo Pontifex serm. 6. de Nativit. Domini, & serm. 6. de Passione Domini, cum Deo habere, nec in Petra fidei durare potest.*

LA

LA PAIX DE FEXHE.

A Tous ceulx qui ces presentes lettres veront & oront. Nous Adulphe par la grace de Dieu Euesque de Liege, le Preuoist, le Doyen, Les Archidiacres & tout le Chapitre de la grande Eglise de Liege. Anould Cœur de Looz, Louy Cuens de Chincy, Johan le baillent, Sire de Morimont, Johan Sire Dagiment, Johan adveit de Tuyn, Ernult de Louvain, Robert de viermes, Albert Sire de Pers Raes Sire de cealles & Hartenpont, Raes de Warphize son filz, Libert Butor Sire de Cleremont, VVathieu adueit de Huy, Johan Sire de Hanneff, VVarnier Sire de Dalnez, Henry Sire de Hetmale, Renard Dargent, Johan Sire de Hardnemô, Emier de Tardnemô, Johan Dochier Iob, D'orey, Arnould de tillice, VVilheame Chatelain de Montegay, Godefroid de VVrbongue, Corbeau Darsine, Johan de Roueroit, Eustace de Cnignes, Wilheame Coston, Gerhard de Buggistier, Gerard de Bierloz, Anthonne de Lemeppe, Raes de Bierloz, Johan le Pollain, Johan de Landris, Johan de Colonster, Radon de Preis Johan de Senefcaul, Johan Conquerans, Johan de Grace, Libert de viller, Simon le Pollain, Giele de Chirmon, Stochires de Feme, Eustace de Hamale Pinchair de Erssin, Bauldyn de montegay, Robert de Forchierneles, Hellin de Latiac, Chlr & Gerard Sire Iace Echeuins les Villes de Huy, de Dynant, de Sainctron, de Tongre, de Traict, de Fosse, de Couin, de Tuyn, & de tout le commun pays d'icelle Euesqueit de Liege. Salut & cognoissance de verité. Par tant que chacun est tenu selon son estat de labourer & de arderation pouuoit que la chose commune soit en telle maniere ordonnee & maintenue, que chacun paisiblement punit viere & regner & que les malfacteurs soient corrigés de se & nous tous les autres desleur nommez pour nous & nos Successeurs nostre Eglise & nous tous les autres desleur nommez pour nous & nos Successeurs & les communes de Liege soient d'orsenauant maintenus & gardez sains embriser, & que chacun soit mis à chacun afferetat & non autrement, hors mis les cas appartenant elle haulteur de nous l'Euesque de Liege & nos Successeurs, lesquelz cas & haulteur sont, cella saouir que de primier fait de mort d'homme nous l'Euesque auons & ayons le pouoit darduir & avec ce le malfacteur demeurerat en la classe de nous & de nos Successeurs jusques à tant que aurat amence le feir à la partie blechie, & à nous & tous & telle maniere versois nous & nos Successeurs de la haulteur jusque à tant que declareit sient par le sens du pays se nous Euesque devandit & nos Successeurs avons plus avant de haulteur que dar est: & par tant que cest ordonnance soit mieul tenue & gardee, nous l'Euesque devandit & nos Successeurs debuons & deburons commander & commanderons à tous nos Officiers temporelz marichault & deburons commander & commanderons tous autres tennans nous offices, & les ferons jurer en leurs receptions, quilz n'ont ditres que desleur est dit, si il advient que ia n'avienge que aucuns Officiers dessus ditres face la contraire, cest assaouir qu'il manie aucun hors loy de jugement, l'officier sera tenu de rendre le dommaige à celuy qu'il aura domagier contre à nostre temps.

*Tranquil-
lité publi-
que est la
fin de ceste
paix.
chacun
doit estre
traicté par
loy & par
jugement.
Droit de
feu & de
abasse ap-
partient
au Prince.
Interpre-
ta: son ap-
partient*

temps & nous successeurs apres nous sil advient à leur temps debuons & debuons *aux fins.*
 pognit celluy Officiers selon la quantité de la mesprisure ou de meffait que aura fait *Sermon*
 cōtre luy ou jugement & ce nous ou nous successeurs Bueq; de Liege ou nostre Lieute- *des officiers*
 nāc pour le tēps le nous ou nous successeurs estienens abiens sur ce suffisamēt requis de- *le chapitre*
 part celluy qui le domages aurōt receu ou d'autre part luy soyons negligēs ou defalās *ser d'ice*
 de ce adrester dedens quinse jours apres ce que la plaincte nous sera faicte comme dict *supplee en*
 est monstret doit celuy qui domage aura receu ou autre de part luy nostre Chapitre *l'absence*
 de Liege suffisamment & nostre Chapitre doit tanto est sans malengue requery noz & *du prince.*
 nous successeurs ou nostre Lieutenant que nous faisons ce radrester dedens quinse *In diction*
 jours apres ensuyvant ou nous mesme & nous successeurs de faisons le grieftz & ren- *de iustitia.*
 dons ce dogmaige de nostre & se ce ne faisons a la requeste de nostre Chapitre dedens *Moderation*
 telle secunde quinse anne ledict Chapitre doit estre & siera contre nous avecque le *des*
 pays desusdict & nous doit deslaidret ce la meilleure manier quil pourra & devra *confumes*
 mander & mandera tanto & sans malengien le dict Chapitre par ses lettres ou erts *appartiens*
 nous nous jugeront siera radreche selon ce que desleur est dict. Lequel mandement *aux pais.*
 que celle mesprisure siera radreche selon ce que desleur est dict. Lequel mandement *aux pais.*
 de nostre dict Chapitre nous & noz successeurs tenons pour ferme & pour estable *aux pais.*
 entort est assavoir que a cordez est de part nous tous desleur nommez que ce en aucun *aux pais.*
 cas la loy & les constumes soient trop larges ou trop ruides ou trop estroictes ce doit *aux pais.*
 estre amperer en temps & en lieu par le sens du pays à toutes ces choses dessusdictes *aux pais.*
 nous tous desleur nommez obligons nous & noz successeurs & volons estre certain- *aux pais.*
 ment obligies & promettons par noz serment fais sur ce solemelement que nous & *aux pais.*
 chacun de nous ceste presente ordonnance garderons & tiendrons & aiderons garder *aux pais.*
 & tenir perpetuellement fains venir en contre en tout ou en partie par nous ne par au- *aux pais.*
 tray & nous le Chapitre devantit pour nous & noz successeurs avoir ce venu de tenir *aux pais.*
 & garder ceste ordonnance & daller a vant si comdit est, & debuons faire avoier en con- *aux pais.*
 vent & jurer les Bueq; de Liege en leurs receptions en telle maniere tous nous cha- *aux pais.*
 voyons de tenir & aidier tenir & garder les ordonnances devantites & debuont *aux pais.*
 ausly jurer & juretoir solemelement les Maistres & les Eschevins les Jurez & les *aux pais.*
 Gouverneurs les Maistres des bonnes villes en leurs receptions de tenir & gader ai- *aux pais.*
 dier tenir & gader l'ordonnance desleure eserite & nous ly commis de Thyney les *aux pais.*
 Chevaliers les bonnes villes & les communaltez & nous obligons tiendrons aide- *aux pais.*
 rons en communs pour nous & nous successeurs & nous obligons tiendrons aide- *aux pais.*
 rons garde en tenir ceste ordonnance & sil advient que aucun de nous embriele cest *aux pais.*
 ordonnance ou ya he apārament embriele ou veui en contre en tout ou en partie *aux pais.*
 se que dit est, nous nous aiderons noz Seigneurs les Bueq; de Liege ou leurs lieu- *aux pais.*
 tenants contre ceulx ou celluy que ce auroit fait voltoir faicte si comme dit est ceulx *aux pais.*
 premiere teile mesprisore soit amende & corrigie selon ce quil y affirera & parant *aux pais.*
 que toutes choses dessusdictes soient tenues & gardees fermement & perpetuellement. *aux pais.*
 Nous Adulpho Bueque Ly Chapitre Bruylr Cuens de looz, Lovvy Cuens de Thy- *aux pais.*
 ney les Chevaliers devant nommez noz seelz nous les maistres & Eschevias jurez. & *aux pais.*
 les communaltez devant dit de la cité & des villes dessusdictes. Nous & pour le commun *aux pais.*
 paysatons mis au fait mettre à ces presentes lettres & en tesmoignages de verité & nous *aux pais.*
 le commun pays dessusdit ysons à cest fois de seelz de la cité & des villes dessusdictes ne *aux pais.*
 soit mis à ces presentes lettres & nequident volons nous rous dessus nommez que ceste *aux pais.*
 ordonnance vaille & demeure en sa playne vertu perpetuellement & ausly bien que tous *aux pais.*
 les seaulx dessusdicts fussent mis entierement ce fut faicte ordonnē & accorde sur l'an *aux pais.*

de

GGG

*Reciproque
 obligation
 envers le
 prince & le
 chapitre.*

1516. le
vendredi
deuant la
saint leon
Baptiste.
Election
des
XXII.

de grace nostre Signeur Mille troiscent & layze, le vendredy deuant le saint leon
Baptiste.

LES SERMENT DES XXII.

Item nous sommes accordez ad ee que XXII. personnes de bon estat de la nation
chacun au est a sauoir quatre du chapitre de Liege quatre de bannetelle & Cle
ualiers quatre de la cite, deux de Huy, deux de Dinant, vng de Tongre, vng de Sain
ctron, vng de Fosse, vng de Tuyn, vng de Looz, vng de Haiselt, le quelz vingtedeu
ainsi esleuz en Chapitre de Liege quinz s'ieont bons & loyals a nous Leuesque de
Chapitre les bannerell's Cheualiers & gens de linages la cite les bonnes villes de ce
le pays sans porter faueurs outre raison aux grans moyns & petis, & que bien de
lemeat seront leurs offices outre raison aux grans moyns & petis, & que bien de
ront vng lieu ceira in pour estre ensemble chacun mois vne fois le besioin est, & la
deplaincte & requelte de parties poutont & debueront sans delay enquerir sur
officiers jageurs ou autres subiects desoubz nous Leuesque qui encontre la pais
Fexhe & hors & contre loy yront ou seront ou ayeronc prins Lovviers ou prendent
pour faire jugement ou escheoir ou escondiroint par force ou encontre raison
de ceux qui rien n'ont ou n'auront mesfait mais que chacun officiers & jageurs ou
ttes puit ou puissent mettre auant leur deffence iuste & raisonnable & y estre oya
ce qu'il voldra ou quil voldraot mettre auant par raison.

Declareit est tant que a la paix des XXII. que personne de monsieur de Liege qui
point n'est loye ne soit mis a iugement des vingtedeux ne les rentes reuenues & prof
fices heritables reuenans a la bourse ou sa table ne ausly le clerergie de dont n'estoit que
aucun cler viuans clerigialement ou personne de sainte eglise se portassent office de
laye poble & ce que seia iuge a contraire soit de sainte eglise se portassent office de
Monsieur de Liege & aux personnes de sainte eglise qui point ne portent office de loy
& de leurs biens & heritaiges desluidit toutes autres sententes par eulx rendues de
meurent en leur force & vertu sans de rien excéder ne ysser la tenure de la ditte pais
& ce serat on les XXII. solem pnclement iurer d'an en an a leur institution & que po
int ne iugeront lesdits vingtedeux d'aucuns heritaiges aichois en laisseront iugier les
eours & jageurs qu' iuger en doient.

Item quant a la proprieté des heritaiges debuerat ou raller deuant les cours dont il
sont mouuans suins iecter inhibition se dont n'avoit qu'il en fust clame de respoudu
deuant i' official monsieur de Liege.

Premiere que ceu'x qui a celuy office des vingtedeux s'ieont ordonnez ou insiueuz
de quel ombre que ce soit soient tenus de iurer a leur institution en sachent serment
solempuel que par celluy office a auoir il n'aitent donne ne promis dont ont ne promet
teiont par eaulx ne par autrui en secret ne en appert quatre deniers ne le vailhault ne
biens fais quelconques.

Item que ceulx qui ainsi sont commis a laditte office soient gens saiges sachant la
loy & suffisant vnians de leues tenres ou de loyal marchandises par especial teulz gens
quy il ne conuicngat nue gagner pour labetes leurs iounees pour eaulx.

Los
XXII.
doibuent
iuger sans
faueur.
Election
du tribu
nal pour
l'assem
bler une
fois le
mois.
Le prince
n'est sub
ier a cest
paix
ny les
biens Epi
scopaux.
Des heri
taires
ingens les
cours dont
il sont
mouuans
item
l'official.

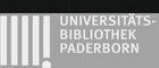

DE LA PAIX DES ESDIT XXII.

A Tous ceulx qui ces presentes lettres veront & oront, Jean par la grace de Dieu
 Evêque de Liege le Vicedoyen le Archidiaque & tout le chapitre de la grande
 Eglise de Liege, Euerard Dellemarche aduocet de Hesbainge, Jean sire de morlaine &
 de lathoul, Jean sire Dagymont, Jean sire de Raichefort & aduocet de Dynant Eir-
 mes sire de llyenne, Icau sire de Wemale & de fallair, Godefroid sire de hardnemat
 de bollongne, Jean sire de Hamalle & de Greuemboucb, Thiry sire de Soraing,
 Henry sire de dipembereche aduocet de Liege, Gerard sire de Hames, Jean sire Peter-
 lambert, Lambert sire Doupie & Gillis de laché sire de herges pour nous & tous les Che-
 ualiers & escuyers. Les maistres les jurez les Gouverneurs le Conseil & tout l'universite
 de la Cité & des bonnes Villes de Huy, de Dynant, de Tongre de Sainctron, de
 Folle, de Tuyn, de Looz & de haske, & de toutes les bonnes Villes & commun pays
 & Leueschier de Liege, & Conté de Looz Salut en Dieu & par manable & cognoissan-
 ce de verité sachent tous presents & aduenir que comme debat & discord & altere-
 cations fuillēt esmises entre nous Leuesq; & nous le pays d'aurre de quoy une bonne
 paix & accord est traite fait & accordee & ordonne ainsi que ens lettres sur ce faictes est
 expressement contenu ausquelles entres les autres choses se contient que nous & le
 Chapitre les bannieres & les Cheualiers & la cité & bonnes Villes debuons eslire d'
 an en an vingredeux bonnes personnes lesquelles ont & auront plain pouoir & authori-
 té depart nous tous de faire enquestes à la plaincte de parties sur tous Officiers jugeurs
 & soubiects quelconques & corrigier tous ceulx qui trouueront auoir meffait, nous
 tant & nous ordonné & accorde ordonnons & accordons & volons que toutes manies
 des bonnes gens qui plaindre se volront & ausly ceulx qui on se plaindera soyent
 grands ou peis, sont ou seront de part, nous tous asseurez pour venir demourer & ra-
 aler leurs plainctes ou offences persuyuant ou leurs telmoins & amis ausly est nostre
 intention entierement que les vingredeux esleux qui sont & seront procedent iuste-
 ment auant sains nulluy, a deporter que il trouueront auoir meffait & ausly & qui
 Leuesque ne autres ne sauront ne porteront mal talent aux vingredeux qui sont & se-
 rontans auons en conuent leurs iugement rendus faire executer bonnement sains def-
 fence nulle a ce a mettre, Cest assauoir de faire prendre & saisir ceulx qui rebelles en sie-
 tent a accomplir la sentence de vingredeux quant serat & se ainsi estoit que nous ly
 Evêque ou nous Officiers fuillēmes ou fuissent defailhans rebelles ou negligens de
 prendre reiz ainsi jugier quelz qu'il fuist en cas ou ce aduenroit consentons & accordos
 & volons la Cité & bonnes Villes de nostre pays les puissent & pouront prendre saisir
 & en prison tenir sains meffaire iusques à tant que la sentence ainsi prononche sera
 accomplie entierement, & nous le Chapitre les Bannieres & Cheualiers la Cité &
 bonnes Villes desdits si ainsi estoit que nostre dit Sire Leuesque ou ses Officiers
 fuist ou fuissent de failhans de faire ce que dict est & escript cy auons en conuent en
 bonne foid de faire prendre & tenir reiz mobiens iusques a l'accomplissement enuie, &
 La sentence que prouidchie seront pour plus fermement tenir ce que par les XXI. es-
 leuz loyent faictes ou accordees pour induir chascun par droit loy & raison se ainsi
 estoit que nulz volüst & de nous contaire ou rebelle a l'ordonnance que lesdit XXI.
 ent fait ou seront que lesdits XXI. ayent tandis pouuoir des corrigier auant scelon ce
 quilz

*Autorita
 des XXI.
 contre
 tous effi-
 ciers iuges
 & subiects
 qui auons
 meffait.
 Seguria
 pour ceux
 qui ont
 recours
 a XXI.
 Execution
 des sen-
 tences ap-
 partiens
 aux prin-
 ce.*

Ggg 2

Les 22 ne
pouvent
estre in-
quieres, l'
autres ju-
ges a rai-
son de leurs
offices.

1673.
Martii.

qu'ilz trouveront les meffais a leurs bon & vraie aduis car le nostre intention est de de-
mouuer delez eaulz fermement que tous leurs jugemens viengnent effectz de ce
que de ce à tousiour mais en demeurent qu'ice liges & en paix. Et le ainsi estoit que
namengue que personne aucune fecist citer ou adiouter les XXII. ou aucun. fust il
rituel ou temporel queleque elle fust ou les travaillaist. autrement pour la cause de
leur office & en cas ou ce aduendrait auons eaconuent & bonne foie & leallement
sans faire entre nous separation nulle de aulz a desfendre contre tous ceaux qui au-
fance leur feront & les iceterons de tous costes frans despens & domaiges qu'ilz en pou-
roint auoir ne fustent en quelconque maniere que ce fust ne estre peult a celle occa-
on en nul temps aduenir & partant que les choses dessusdictes de part nous aux XXII.
aroyons par tele maniere que ilz doient & debueroient tandis proceder selon la tenor
delle paix soyent tenues & gardees fermement & perpetuelement, Nous Jehan Leue-
que le Chapitre & le Cheualiers deuant nommez noz secaulz nous les maistres jurés
gouuerneurs & université deuant dite les secaulz delle Cité & des bonnes Villes des-
susdictes pour nous & pour le commun pays auons mis ou fait mettre a ces presentes
lettres en tesmoingnaige de verité & ce aucun des secaulz n'estoit mis a ce presentes
lettres nequidens nous tous dessus nommez vollons qui cest ordonnance valte & de-
moure en la playne vertu perpetuelement ainsi bien comme tous les secaulz dessus-
dictz y tussent mis entierement, Ce fut fait l'an de la Natiuite de nostre Seigneur Je-
su Christ 1373. de mois de mats le 2. jour.

A AVTRE PAIX DES XXII.

IN nomine Domini amen. A tous eaulz qui ces presents lettres veront, & ont
Jehan par la grace de Dieu Eueque de Liege & Comté de Looz le Vice de yves
chibinche & le Chapitre de Liege. Gerard de la Marche aduoué de Hesba-
inge, Jean de condeit Sire de Monalmez, Jean sire Dagymont & Gerart Sire de
Heers, Pour nous & pour tous les Cheualiers & les Escuyers les Maistres, les Es-
chevins jurés Conseil de toute liminet sire delle Cité de Liege les bonnes Villes de
Huy, de Dynant, de Tongre, de Saintron, de Fosse, de Tuyn, de Looz, de Hasselt, & de
toutes les autres bonnes Villes & commun pays & leueque de Liege & Comté de
Looz, salut & eognouissance de verité sachent tous presents & aduenir que comme par
le enorement des aucuns de humaine lignie pour cause de la mort Ioan Ladis de He-
checs maistre delle bonne Ville de Tuyn des franchises de laditte bonne ville & plu-
eurs autres choses touchantes le Regiment duditte pays fuissent esmeuz entre nous Le-
ueque d'une part & nostre pays dessusditte d'autre part griefz debets Rancieus Ra-
pines mutulations occisions & plus autres griefz & pelans domaiges peuent aduenir
& naistre en susdit pays si nostre Sire Dieu par sa misericorde & pitie ny eut condescen-
du & obuert nous par le plaisir de nostre Sire considerans lesdictes maulx perilz griefz
domaiges & affoiblissements de noz tous qui aduenir pouront selon lesdits debats ap-
parans & a ce aully considere d'une part & d'autre le bon Conseil ayde & traicte que
noble & puissance Prince Messieur Winchelaer par la grace de Dieu Duc de Luxem-
borgh & de Brabant & de Lembourg hat a ce fait mis en demonstrant tresgrand affe-
ction à nous au fin que à tousiours dorstenauant aiet bonne paix entre nous & que tout
le pays soit gouuornez raisonablement & d'uyubrement nous sièmes desusditte debats
appaisentz & accordez en la maniere que sensuyera

I. Pre.

V.

Item sommes accordez eneor pour bien de paix & est raison que du Chastellain de Stockhem soit fait par les chasteillain que nous Levesque & nous successeurs mettons dorfenavant à tousiours teulz seriment qu'on trouuera par bonne & lealle enqueste que fait fut par messire Renard de Berghe & par le vuoit de Horion apres lequel quant le chasteau fut prias & gaingnier adonc fut trouué & accorde si que on pourra trouuer par gens dignes de foy & specialement par les maistres de la cite de Liege qui estoient de temps adont & que avec ce dorfenavant soit mis endit chasteau vng chasteellan de bon estat de droicte nation du pays il aier le sien les proïmes & amys plainement en pays que on le puist resuyre & le sien seil ne faisoit à point.

VI.

Item sommes accordez en semble raison que tous les autres chasteaux forterelles de lengluse & du pais soint & seront dorfenavant & à tousiours pour nous Levesque & nous successeurs mis chasteaux de bon estat de la nation du pays & quilz ayent en ce pays leurs biens proïmes & amys & seront teulz que on les puist resuire si il faisoient stume est.

VI I.

Item sommes accordez en semble raison que nous Levesque dorfenavant seront de mettre tous nous officiers bonnes gens saiges noz & biens adheritiez en pays de Liege & conte de Looz.

VIII.

Item sommes accordez que pour bien de pays dour mieulx gouverner le pays à dire & à loy que nous Levesque auront dorfenavant & tiendrons de nostre conseil bonnes gens & saiges de la nation du pays & que par leur conseil gouvernerons le pays doublement.

XI.

Item sommes accordez que XXII. personnes de bon estat & de la nation du pays saiges raisonable & pred hommes soient prins & esleuz dorfenavant chascun an cest assavoir quatre du chapitre de Liege quatre des banneresses & cheualiers quatre de la cite deux de Huy deux de Dynant un de Tongre, un de Sainctron un de Folle, un de Tuyt, un de Looz & un de Hasle lesquelz XXII. ainsi esleuz jureront es leuz sanctes Levesque & capitte les banneresses cheualiers & gens de linages la cite & les bonnes villes & tout le pays sans porter faueur autte raison aux grands aux moyens & an peit rimentz estoit un lieu certain pour estre ensemble chascun mors vne fois le besoingne est & a la plaincte & requiste les parties pouront & debueront saies delaye enquerir sur

Jurisd-
cion des
XXII.

tous officiers & juges ou autres subiectz desoubz nous Levesque qui encontre la paix & Pexhe & hois & en contre loy yront ou feront ou auront pris l'ouviere ou prendront pour faire jugement en esfort ou estorderont par force & encontre raison argent ou pris de ceulx qui tiens sont ne n'auront meffai & mais que chacun officiers ou juges ou autre puisse ou puissent mettre auant leurs defences justes & raisonnables & dire oyu de ce qu'il voldront mettre auant par raison.

contre officiers iuges subiects qui contre la paix de Pexhe & hois & encontre loy feront ou prendront argent.

X.

Item sommes accordez que les dites XXII. puissent raisonnablement coraigier & peignir tous officiers & juges ou autres subiectz de nous Levesque qui fieront clerement par juste pronuance conuancus d'auoir empesché la loy ou empeschent ou auoient esfort Argent à droit ou à male raison ou auoit prins l'ouvier pour rendre jugement & que tousiours soit de valleur ce que la plus grande part & layne partie deaux accorderat en tous cas à eulx appartenance se tous ne peuvent est d'ung accord & que ceulx surcy il iugeront perdent ou perdront tout le pays jusques à tant quilz auront obeï à leur dite sentence & que franchisee nulle ne leur puit voloir ne aidit contra ladite ordonnance des XXII. & ne puissions nous Levesque ou autre rendre le pays ne franchisee nulle jusques à tant quilz auront obey aux XXII. & leurs sentence accomplies.

Condamne des XXII. sont prins de la franchise.

Lequelle paix & accord de point en point ainsi comme dessus est dict declare & ordonne nous Levesque par nous & nous ausy la capitte les banneresses cheualiers & les bonnes villes & tout le pays desusdit chacun de nous pour luy auons promis & promettons en bonne foy & le allement à tenir garder & accomplir sans faire ne venir a leencontre en aucune manier & nous sommes obligies & obligions lung enuers lautre deuenir faire ne venir a leencontre & volust ceste presente paix embrisier que ia n'amen- d'euens nous les autres toas qui dementrons delez la paix par nostre foid & leallement complire ainsi auons promis & prometrons l'un à lautre en bonne foid & leallement & partant queroutes ces choses desdites soyent & demeurent à tousiours ferme & estables. Sy auans nous Levesque & le capitte les banneresses & cheualiers la cite les bonnes villes desdites ces presentes lettres pendu nous seaulx qui furent faictes & donnees l'an de la natiuite de nostre Seigneur Jeshu Christ mille trois cent septante & tranze le seconde Jour du Mois de Decembre.

1373 Decembre.

ENCOR DE LA PAIX DES XXII.

Nous Jehan Derche Euesque de Liege faisons scauoir à tous & à chacun qui pour ostier tous debats discord & dissensions qui entre nous poroient naistre à la occasion de la paix des XXII. faicte entre nous dernièrement & ausin que la dite paix soit meulx tenue & gardee & entendue & que les XXII. des enausant ne poin prendent de jugier plus auant quilz ne peuvent ne doient ou que le cas contenu en la lettre de la dite paix ne s'extendent nous auons tous dun commun assent accorde & accordons les pointz qui sensuyent.

I.

Premiere sommes accordez que partant que ladite paix ne contient point que nous Levesque soyons de tiens lachies constrains ne obligie ne ausy les heritaiges & nostre eglises ou jugement des XXII. ne pouront ne deuenent jugier & se aucuns estoient fuist le Site de Hynsbergh & de Dalenbergh fuissent ses hoires ou aucuns Seigneurs

Seigneurs ou dames ou autres personnes de quelcunques estatz qu'ils soient & fins
sens que riens volüst ou volüstent clamor demander oux biens particiers à la Cour
de Looz nous de pays anchie rement en deuerons de mourir & demeurons de
notre sire Leueque & son eglise à maintenir que riens ne soit d' partis ne de
de leglie & pays ne par les XXII. ne par autres mais en cas ou nous Leueque
riens uolüst capitre nous debuerat & pour à contraindre selon la tenure de la paix de
Fexhe & faire en ce la bonne diligence tout ainsi comme il est tenu par serment de
parmy ce sommes accordez & accordons que nous Leueque ne pourons ne debuer
taire à noz cri nul que nous officiers facent ou qui partiengent à leurs offices &
noz le faisons que nous officiers ne soient de riens allegiez, que les XXII. ne puissent
pouront au relevez, & debueront sur teulz officiers jugier & caulz corrigier de telz
contenus en la ditte paix & selon la tenure d'elle paix des XXII.

Officiers
du prince
subiects
aux XXII.

I I.

Le prince
avant qu
en luy ad
subiects
toutes
personnes
Ecclesiasti
ques aux
XXII.

Item sommes accordez & accordons enor nous Leueque sauant que nous
cleres quelz qui soit entreprendissent ou portassent office seculiers appartenant à la
paix le plaincte le faisoit sur caulx de ors enauant à la cause de leurs meffait en
offices des XXII. en pouront & deueront sur caulx jugier selon la tenure de la ditte
aussy bien que sur les layes sauuen tous autre cas les privileges en franchises aussy
notre cite & bonnes villes.

I I I.

portans of
fices secu
liers.
La mise est
ordonne de
abbes doi
ens achi
diacres
touchant
leurs offi
ciers.

Item sommes accordz & accorderons & nous Leueque nauant que nous pourons
& tant que en nous est que sil aduient que nullez Abbez dozens archidiache chano
yynes beneficez eleres queilz qui soient en pays de Liege & conte de Looz qui por
haulteur & justice soit pour cause de leur benefice soit de leur patrimoine metter & a
XXII. à la plaincte des parties pouront & debueront telz officiers soient cleres ou layes
corrigier selon la tenure & forme delleditte paix des XXII.

I V.

Execution
de la paix
des
XXII.

Item sommes accordez & accorderons que la ditte paix des XXII. & la paix de Fexhe
demeurent en leurs forces & vertu & que nous Leueque en leurs capitre banerelle
& autres Seigneurs cite & bonnes viles aiderons & ferons faire accomplir & merite
soy deuyt execution selon la tenure de la ditte paix justement & sans excéder la forme
de laditte paix soit faicte ou à faire par les XXII. deffusdritte cas contenus & expressez
laditte paix Lesqueilz poinctz tous & singuliers ainsi accordons & promettons en
bonne foid de tenir garder & accomplir à tousiours sans riens embriser ou venir al
bonne foid de tenir garder & accomplir à tousiours sans riens embriser ou venir al
lencontre en tout ou en partie saulff ce que pourrapt que ceaulx que nostre bonne ville
de Trecht ont à nous Leueque nouvellement remonstret que oncques ne furent à la
ditte paix des XXII. appelez ne obligiez nous Leueque ne nous obligeons ne pourons

ne entendens obligier & exccuter sur nul é de ceulz de nostre ville de Trecht sentence
ville desdictes XXII. jusque à tant quilz sieron consentis & accordex a leditte paix ou
secrez par leur assent & octroie & fin que la paix des XXII. à tousiours soit raisona-
blement maintenue & sans excéder volons mandons & commandons audites XXII.
qui ont ou qui sieron que ces poinctz par nous accordez gardent fains n'ens faite ou
venir alle contre & que dorénavant ne jugent dautre cas que de ceulz que en laditte
paix soit expressement declarez aussy que debans ou discord ne viengnent entre nous
sans deffaults.

LA RATIFICATION IEAN DE HYNBERGH
Evesque de Liege sur la paix des
XXII.

Iehan de Hynbergh par la grace de Dieu Evesque de Liege & conte de Loos. A
tous ceaulx qui ces presentes lettres vieront & oront salut & cognoissance de verite
comme ainsy soit que assiet to est apres nostre venue a part.

I.

Premier que ceulx qui à celuy office des XXII. sieron ordonnez & instituez de
quel membre que ce soit soient tenus jurer à leur institution & facent serment solem-
nel pour celuy offices à auoir il n'auront donne ne promis d'outont ne prometteront
par ceulx ne par autruy en secret ne en appare quatre denier ne le vallant ne biens
fais quelconques.

II.

Item que ceulx qui ainsy sieron commis à la ditte office sieron gens saiges sachans
la loy y doynes & suffisans loy sissables & viuans de leurs rentes ou de leur loyal
marchandi se par especial telz gens qu'il ne co auiegnement gaingnier par labours
leurs iournees pour ceulx à gouverner.

III.

Et que les XXII. ceulx que ordonez y sieron de part nostre cité & bonnes villes
soient estez ainsy & par la maniere qu'on faisoit anchiement aux temps que laditte
paix fut premiere ordonnee & faicte & non par siculte des messiers comme on les faic
soit demierement Et partant que toutes les schofes par cy dittees & declarees & chaf-
une delle ainsy par nous Leuesque ottroiz rendues & concedeez que dit est soient
tenus & gardes perpetuellement nous auons en ces prefeutes lettres
fa it mettre & apprendre nostre secaulx & prions & requere
toas à venerables. Ce fut fait l'an de grace
mille quatre cent & vingte.

1420.

F I N I S,
Hhh

INDEX RERVM MEMORABILIVM
QUÆ IN HOC SECUNDO TOMO IV-
ridictionis ordinariæ in exemptos, illarumque à
Jurisdictione ordinaria exemptio-
ne continentur.

A.

- A**bbas qualem Jurisdictionem habeat in suos monachos, parte 2. quæst. 110. fol. 28;
- Absentes causa ecclesiæ habentur pro presentibus, parte 1. §. 10. num. 6. fol. 90.
- Absentes recitationis causa an exemptionem perdant, parte 2. §. 10. nu. 8. fol. 90.
- Absentia affectata non prodest, parte 2. quæst. 90. num. 1. fol. 253.
- Absentia qualis sit censenda, parte 1 §. 10. nu. 10 fol. 91.
- Ab interloutorijs non licet appellare, parte 1 §. 13. num. 8. fol. 105.
- Abolvendi potestatem an conservator possit sub delegare, parte 2. quæst. 21. num. 4. fol. 178.
- Abolvit Conservator à censuris à se latis, nisi superior conservator abolutionem sibi reservasset, auxilium jurisdictionis expirasset, & nisi Papa excommunicationem confirmasset, & quid confirmatio Papæ operetur, parte 2. quæst. 21. num. 1. 2. 3. fol. 178.
- Abolvunt conservatores eos qui ecclesias ipsi subjectas violant, parte 2. quæst. 22. num. 4. fol. 178.
- Actus cujus expensis fieri debeat, parte 1 §. 7. num. 21. fol. 63.
- Aquis frustratorius est cujus nihil operatur eventus, parte 2. quæst. 32. num. 167.
- Acephalus nemo esse potest, parte 3. quæst. 4. num. 9. fol. 472.
- Injunctum mixto qualitas præponderantia consideranda, parte 2. quæst. 7. num. 1. fol. 137.
- Acta per exemptos coram ordinario non probant coram Judice exemptorum, parte 2. q. 40. num. 7. fol. 176.
- Actus forum rei sequitur, parte 2. 114. num. 2. fol. 292. & quæst. 115. num. 11. fol. 296. quando id cesset.
- Academia unius scholaris à scholaris alterius academiam non potest evocari, scholarique forum rei sequi debent, certantque de lucro captando, exempti vero de damno vitando, parte 2. quæst. 118. num. 3. 5. 6. fol. 208.
- A delegatis ad conservatores proceditur argumentum, parte 2. quæst. 1. num. 2. fol. 235.
- Actiones viginti universales an sint civiles vel criminales, parte 2. quæst. 16. fol. 389.
- Advocati etiam & procuratores censuras incurrunt, parte 2. q. 117. num. 13. fol. 305.
- Equi.

RERVM MEMORABILIVM.

Equiparatorum idem est iudicium, idque etiam in penalibus & à jure communi constitutibus, parte 2 quaest. 96. num. 2 fol. 219

Veni casus quibus actus non vitatur ob defectum citationis. parte 1 § 7 num. 3 fol. 14 & sequentibus.

Alia & dummodo dictiones quid adnotet, parte 1 § 7 num. 4 fol. 159

Amicitiae causa quidam philosophi censuerunt à jure recedi posse, & Auli Gellii & Ciceronis hac de re refertur sententia, parte 2 quaest. 62. numer. 1. 2. 3 fol. 209. 210. 211

Amici causa ne latum quidem unguem à jure est discedendum, parte 2 quaest. 62. num. 7 fol. 211

Amicitiae causa poenae quandoque moluitur, parte 1 qu. 62. num. 9 fol. 212

In dubio an pro amico judicandum, parte 2 quaest. 62. num. 4 fol. 211 & axioma illud glossae pro amico refellitur, parte 2 quaest. 62. num. 5 & 7 fol. 211

Analogia inter bella & lites, parte 1 § 11 num. 19 fol. 11

Annonae praefecti possunt à conservatoribus impediti, parte 2 quaest. 28. fol. 164

Annuantiae sorores num possint Civem Leodiensem evocare coram conservatore Luxemburgensi, parte 2 quaest. 106. num. 17 fol. 279

Apostoli Symbolizant cum remissione causae ad collegam, parte 2 quaest. 49. fol. 191 num. 2

Appellatione Sedis Apostolicae quid comprehendatur, parte 1 § 7 numer. 10 fol. 61

Appellatione personarum an Collegia comprehendantur, parte 1 § 2 num. 10 fol. 26

Appellari num possit à sententia in casu hujus constitutionis, parte 1 § 7 num. 43 fol. 69

Appellari à correctione an possit, parte 1 § 7 num. 44 fol. 70

Appellari possit à sententia interlocutoria causa correctionis, parte 1 § 7 num. 45 fol. 70 & Quid si injuria sit evidens facili probacionis, vel sententia peccet in forma hujus constitutionis, parte 1 § 7 num. 46 & 47 fol. 70

Centum casus in quibus appellatio vetita est, parte 1 § 7 numer. 50 fol. 71 & sequentibus.

Ab interlocutoris non licet appellare, parte 1 § 13 num. 8 fol. 103

Bulla de non appellando ab interlocutoris, nec ubi agitur de morum correctione cum clausula irritante appellationes & inhibitiones, parte 1 § 13 num. 9 fol. 103

Bulla ad episcopos Leodienses in prima instantia & variis in casibus non appellandi ab eorum sententiis cum clausula irritante, parte 1 § 13 numer. 10 fol. 104. & 105

Appellatio & recusatio symbolizant, parte 1 § 13 num. 17 fol. 108

Appellatio ab interlocutoria prohibita est, cum appellatio à definitiva prohibetur, parte 1 § 5 num. 16 fol. 46

Clausula irritans inficit appellationes, inhibitiones & quoscumque actus, parte 1 § 23 num. 18 fol. 108 & quid si pars de prohibita appellatione non excipiat, parte 1 § 13 num. 19 fol. 109

Non appellatur à conservatoribus juris scripti, nisi adferatur causa obfusca notorium, aut inhibicio superioris, aut causationisabilis, parte 2 quaest. 16 num. 2 fol. 147

Appellari non potest nisi à gravamine vim habente definitiva, parte 2 quaest. 16 num. 1 fol. 147

Appellandum à conservatore deputato à Sede ad Papam, nisi legati Papae aliud habeant in facultatibus, parte 2 quaest. 16 num. 3 fol. 147

Subconservatorum potestas & ad quos ab eorum sententiis sit appellandum, parte 2 qu. 16 num. 4 fol. 148

Appell:
H h h 2

- Appellatur à subdelegato delegati à principe qui eorum subdelegavit ad principem non ad subdelegantem, parte 2 quæst. 16 subalterna, 1. 2 fol. 150
- Appellatur à delegato ordinarii ad ipsum ordinarium, parte 2 quæst. 16 subalterna, num. 4 fol. 156
- Ratio quare à subdelegato delegati à principe qui eorum commisit non appellatur: ad delegantem, parte 2 quæst. 16 subalt. num. 14 fol. 152
- Appellatur ad Pontificem omisso medio, parte 2 quæst. 16 subalt. numer. 19 fol. 154
- Quod tamen fallit quando appellatur à subdelegato delegati à Papa: Legatusque repræsentat vires Papæ, parte 2 quæst. 16 subalt. num. 20 fol. 154
- Appellatio à subdelegato delegati à Pontifice si interponatur ad Pontificem est nulla, parte 2 quæst. 16 subalt. numer. 21 fol. 154
- Appellatur à delegato episcopi ad ipsum Episcopum non ad ejus vicarium generalem, parte 2 quæst. 16 subalt. numer. 22 fol. 154
- Appellationes ascendunt & non descendunt, parte 2 quæst. 16 subalt. numer. 24 fol. 155
- Appellatur à delegato episcopi ad ejus officialem, quando episcopus est absens in loco remoto, parte 2 quæst. 16 subalt. num. 25 fol. 155
- Appellari potest à reiectione exceptionis dilatorie etiam quæ post litem contestatam orta est, parte 2 quæst. 83, num. 2, 3 fol. 248
- Adversus frivolum appellatorem licet injuriarum actione experiri, parte 2 quæst. 36 num. 3 fol. 170
- Appellatione pendente, an j. udx secularis teneatur exequi sequeantur iudicis ecclesiastici, parte 2 quæst. 37 num. 3 fol. 171
- Delegatus deferendo appellationi causam à se abdicat, parte 2 quæst. 49 n. 1 fol. 197
- Appellatio & quærela possunt cumulari, p. 3 quæst. 27
- Inter appellationem & restitutionem differentia, parte 2 quæst. 49 numer. 1 fol. 195
- Appellatio ab Alexandro dominante in excusatam, parte 2 quæst. 49 numer. 1 fol. 193
- Apud Gentiles quadripartitus ordo numerus, ut & in hierarchia ecclesie quatuor primates, parte 1 q. 2 numer. 3 fol. 24
- Arrestari potest debitor fugitivus, parte 2 quæst. 88 num. 1 fol. 251
- Arrestari non possunt principem adveniens nisi periculum sit in mora, parte 2 quæst. 88 num. 3 fol. 251
- Arrestari possunt Romipetæ si agatur de Chirographi recognitione, parte 2 quæst. 88 num. 4 fol. 251
- Arrestari non possunt exempti, parte 2 quæst. 41 num. 1 fol. 178
- Arresta sunt obliquæ citationes, parte 2 quæst. 41 num. 3 fol. 178
- Arrestum & citatio ad expurgandum est actus iudicii contentiosi, parte 2 quæst. 41 nu. 4 fol. 178
- Arrestum quod nullum est non impedit solutionem, parte 2 quæst. 42 num. 4 fol. 180
- Arrestus nulli violatio est punibilis, parte 2 quæst. 41 num. 7 fol. 180
- Arrestum ordinarii in exemptos est nullum, parte 2 quæst. 43 nu. 1 fol. 182
- Arrestus incit tacita clausula in quantum de jure liceat, parte 2 quæst. 43 numer. 2 fol. 182
- Arresta per comparationem resolvuntur in Citationem, parte 2 quæst. 43 num. 3 fol. 182
- Archiepiscopus quid possit in clericos susfraganeorum, & Episcopus quid in clericos suæ diocesis etiam exemptos, parte 2 quæst. 103 num. 2, 3 fol. 267
- Assessorum origo, parte 1 q. 4 numer. 7 fol. 112
- Assessores consensu partium designandi & quid si partes non consentiant, parte 1 q. 14 n. 8 & 9 fol. 112
- Asses-

RERVM MEMORABILIVM.

- A**fflores non assumendi ex remoris partibus & quid si omnes reculerentur, parte 1 §. 1.4. numer. 12. 13 fol. 113 & recusationem frivolam iudex potest spernere, & multas sunt causas recusationis, parte 1 §. 14 num. 14 & 15 fol. 113
- Iudex an teneatur assumere afflorem, parte 1 §. 14 num. 16 fol. 114
- Iudex teneatur assumere a fessorem quoties lege, statuto, aut rescripto ad hoc obligatur, parte 1 §. 14 numer. 17 fol. 114
- Affessor petendus est & si alteruter petat uter solvet afflores, parte 1 §. 14 numer. 18 fol. 114
- An iudex teneatur sequi consilium affessoris, parte 1 §. 14 numer. 20 fol. 114
- Laiicus an coram iudice ecclesiastico affessor esse possit, parte 1 §. 14 nu. 21 fol. 114
- Affessor debet esse omni exceptione major, & quid si male consulat, parte 1 §. 14. nu. 10 & 11 fol. 113, 113
- Audacia compescenda, parte 1 §. 3 numer. 1 fol. 30
- B.**
- B**aculus pastoralis quid designet, parte 1 §. 10 num. 1 fol. 3
- Pontifex cur baculum pastorem non gestet, parte 1 §. 1 numer. 3 fol. 3
- Divi Bernardi Encomium de summo Pontifice, parte 1 §. 1 numer. 3 fol. 4
- Baccalureatus an sit gradus, parte 1 §. 14 num. 4 fol. 111
- Baccalureatus si scriptura probari potest, parte 1 §. 14 numer. 5 fol. 111
- Beneficium extrema est a parochia recipienda, parte 2 §. 1 numer. 2 fol. 196
- Beneficium conferri potest non obstante signatura supplicum, 320
- Bellorum origo frequens & huius causa, parte 1 §. 1 numer. 10 fol. 12
- Inter bella & lites analogia, parte 1 §. 1 numer. 19, fol. 12
- Bulla explicatoria concilii Tridentini quoad primam instantiam, parte 1 §. 13 numer. 6 fol. 100
- Bulla de non appellando ab interlocutionibus nec ubi agitur de morum correctione cum clausula irritante appellationes & inhibitiones, parte 1 §. 13 numer. 9 fol. 103
- Bulla ad Episcopos Leodienses in prima instantia & variis casibus non appellandi ab eorum sententiis cum clausula irritante, parte 1 §. 13 numer. 20 fol. 104 & 105
- Bulla aurea populi dispositioni non potest praedjudicare, parte 2 quaest. 39 nu. 6 fol. 174
- Bulla aurea praetextu impediens solutionem decimarum excommunicati sunt, parte 2 §. 39 numer. 7 fol. 174
- Bulla aurea intelligenda est in casu temporali non vero spirituali, parte 2 quaest. 39 nu. 9 fol. 174
- Sub bulla aurea non comprehenduntur actiones negatoriae, parte 2 quaest. 39 nu. 10 fol. 174
- Bulla coenae Domini neminem eximit, parte 2 quaest. 117 numer. 13 fol. 304
- Bullas exemptionum non impedit signatura simplex, 320
- Bulla conservatorialis cleri primarii civitatis Leodiensis, parte 2 quaest. 114
- C.**
- C**aroli quinti privilegium Leodiensibus concessum, ejusdemque vis & effectus, parte 2 quaest. 10
- Casus quibus citationis defectus actum non vitiat, parte 1 §. 7 nu. 3 fol. 54 & seq.
- Casus quamplurimi quibus Ecclesiastici jurisdictionem habent in laicos, parte 2 qu. 115 numer. 3 fol. 294
- Cathedrae etymon, parte 1 §. 2 numer. 8
- Cathedrae unde vocetur, parte 1 §. 19 numer. 1 fol. 110
- Aliud est capitulum, aliud singuli de capitulo, H h h 3

I N D E X

tulo, parte 2 quæst. 64 num. 1 fol. 213
 Jurisdicção ordinarii non competit capitulo in singulos de capitulo secus si de consuetudine, parte 2 quæst. 64 num. 2 fol. 213
 Capitula cleri secundarii jurisdictionem exercent in singulos de capitulo, parte 2 quæst. 64 num. 4 fol. 213
 Capitula exercent jurisdictionem in capitulares, parte 2 quæst. 66 numer. 2 fol. 216
 Canonica parochialis unde introducta, & in quibus consistat, decisioque quæstionis parte 2 quæst. 51 numer. 1. 2. 3 fol. 196. 197
 Casus legis aut privilegii tollit omnem ambiguitatem, parte 2 quæst. 117. num. 3 fol. 300
 Cautiones tacitam habent conditionem in quantum de jure tenent, & de cautione judicio listi, parte 2 quæst. 100. num. 2. 3. 4. 5 fol. 260. 261
 Cautio clerici coram judice laico nullius est roboris, parte 1 quæst. 100. num. 6 fol. 161
 Cardinalium familiares an sint exempti, parte 1 § 10 num. 12. fol. 91
 Causæ ætymologia, parte 1 § 13, num. 2 fol. 98
 Causa ardua est excedens vintiquinque ducatos Pontificique reservata, & Anne possit fieri prorogatio in majori summa, parte 1 § 9 num. 7 & 8 fol. 85 & 86
 Causæ exemptorum opus habent speciali commissione, parte 1 § 7 numer. 25 fol. 64
 Causa finalis exemptionum est favor exemptorum, duratque in cetero translato, parte 2 quæst. 69 num. 11 fol. 425. & num. 12. In causis beneficiorum reservatorum ordinarius non est Judex, parte 1 § 13 num. 3 fol. 99
 Causa beneficalis, quæ dicitur & ad quem in ea appellatur, parte 1 § 13 num. 7 fol. 102 Durum est in minimis causis adire Pontificem, parte 2 quæst. 16 subalterni num. 17 fol. 129
 Chrylostomus acer patronus videtur Imperatorem, parte 2 quæst. 113 num. 1 fol. 294
 Chri. clausula rebus sic stantibus tacite est privilegii, parte 2 quæst. 69. num. 4
 Capitula qualem jurisdictionem habent in capitulares, 353 nu. 10 & sequent.
 Capitula non habent generalcm jurisdictionem, 354 nu. 2
 Capitulis non competit jurisdictione privatorum, 354
 Capitula an possint constituere officium generalem, 355 nu. 3
 Capitula habent tantum jurisdictionem inferioriorem, 355 nu. 5
 Casus Omittis remanet in dispositione jura communis, 359 nu. 12
 Varia sunt capi in flagranti crimine vel committere crimen notorium, parte 2 quæst. 43 num. 3 fol. 186 Exemptus in flagranti crimine capi potest ab ordinario, quia ubi re invento, ubi re judicio, parte 2 quæst. 45 nu. 1 & 2
 Canonici receptio in factis consistit, parte 2 quæst. 46. nu. 3 fol. 188
 Ad causas fidei non extenditur commissio generalis, parte 2 quæst. 5 num. 1 fol. 135
 Citationes per edictum ab ordinario emittuntur exempti parere tenentur, parte 2 quæst. 44 nu. 1 fol. 184
 Certum quid dicatur, parte 1 § 3 num. 61 fol. 43
 Citati ad confessionem inventarii an debeant comparere, parte 2 quæst. 44. num. 3 fol. 184
 Circa dictionis explicatio, parte 1 § 1 fol. 42
 Celeritas damnata, parte 1 § 7 num. 19 fol. 63 Qui à censura violationis ecclesiasticæ eximantur, parte 1 § 1 num. 11 fol. 7 & 8
 Citatio personalis quando necessaria, parte 1 § 101

de Citatione per edictum, parte 1 §. 5 num. 7
 fol. 47.
 Citationis tres modi, parte 1 §. 3 num. 8
 fol. 44.
 Citatio male executi an possit iterari, parte 1
 §. 1 nu. 10 fol. 44.
 Citatio opus sit ad videndum con-
 demnari in expensis, parte 1 §. 7 nu. 13 fol.
 61. Index ad quem acta causae remittun-
 tur an ad aperturam opus habeat citatio-
 ne, parte 1 §. 7 nu. 22 fol. 64.
 Citatio emissa si sua putaverit interesse,
 non potest recitari ad conservatorem, par-
 te 1 qu. 29 nu. 1 fol. 165.
 Causae coram Curia Tenantium censentur
 ecclesiasticae, 360 nu. 5.
 Causae honorum ecclesiasticorum agitari de-
 beat coram iudicibus ecclesiasticis, 360
 num. 6.
 Causa lonel effecta fore ecclesiastica semper
 manet ecclesiastica, 361 nu. 9.
 Camerae Imperialis causae sunt eviterae,
 361.
 Camerae Imperialis causa respicit plerumque
 appellationem ab ecclesiasticis interpofi-
 tam, 161 nu. 12.
 Camerae Imperialis obstat praescriptio
 quoad causas ecclesiasticorum, 369
 num. 13.
 Cessiones actionum in scholares universita-
 tis Lovanienfis, 318.
 Cessiones sunt suspectae de fraude, 312.
 Clausulae generales sunt magnae efficaciae,
 351 nu. 13.
 Clausula de nostrorum fratrum consilio in
 litteris quid operetur, parte 1 §. 4 nu.
 3 fol. 35.
 Clausulae sine solemnitate quae sit vis, parte
 1 §. 7 nu. 1 fol. 54.
 Clausula una aliam declarat, & Clausulae
 qualitatesque praecedentes induunt in
 sequentia, parte 1 §. 7 num. 39 & 40
 fol. 63 & 69.
 de Clausulis derogatoriis, derogatoriis,
 parte 1 §. 19 num. 9 fol. 127.

In censuras incidunt exempti, qui pari-
 untur se trahi coram ordinario, Advo-
 caticae & procuratores etiam censuras
 incurrunt, parte 2 qu. 117. num. 14.
 15 fol. 105.
 Censurae aliae sunt legis aliae hominis, par-
 te 2 qu. 78 nu. 6 fol. 240.
 Clausulae non obstantiarum an tollunt tem-
 pus immemorabile, parte 1 §. 18 num. 9 fol.
 122 & an derogent Concilio, parte 1 §. 19
 num. 8 fol. 126 & quid si habeant clausu-
 las derogatorias derogatoriis, ibid. nu.
 9 fol. 127 & an respiciant tempus futu-
 rum, ibid. nu. 10.
 Clausula irritans inficit appellationes, inhi-
 bitiones & quoscumque actus, parte 1 §.
 13 nu. 18 fol. 108 & quid si pars de pro-
 hibita appellatione non excipiat, ibid. nu.
 19 fol. 109.
 Clausula de ne mener aucum hors. Loy cen-
 sus, parte 3 qu. 12.
 Clausulae Auronta contiger totus Juges qui
 au ront messait intelligentia, parte 3
 qu. 19.
 Clausula rebus sic stantibus tacite inest pri-
 vilegiis, parte 2 qu. 69 nu. 4.
 Clausulae irritantis energia, parte 2 qu. 42
 num. 9 fol. 179 sensus Clausulae dummo-
 do sedis Apostolicae Officialis non sint,
 & Clausulae non obstantiarum, quid o-
 perentur, & de Clausula seu si indulgentum
 sit quod interdici suspendi vel excom-
 municari non possint, parte 2 qu. 118 nu.
 14, 17, 20 fol. 310.
 Clausulae appellatione postposita effectus,
 parte 2 qu. 136 nu. 1 fol. 170. & vigore
 hujus clausulae potest conservator usque
 dum inhibitis superveniat suam exequi
 sententiam, parte 2 qu. 136 num. 4
 fol. 170.
 Clausula invocato brachio seculari tacite
 inest illiusque energia, parte 2 qu. 137
 nu. 1 fol. 171.
 Clausulae suppletentes omnem defectum, par-
 te 2 qu. 38 nu. 172.
 Clausula de plenitudine potestatis, & an
 dolus

I N D E X

- dolus sublatuſ cenſetur , parte 2 quaest. 38 nume. 2 fol. 172 & an defectus ex omilla citatione , mandato . aut jurisdictione sublatuſ cenſetur , ibid. num. 3 fol. 172
- Clausulae Quatenus sunt in usu intelligentia, parte 2 qu. 57 nu. 4 fol. 204
- Clausula non obstantibus constitutionibus Apostolicis, quid operetur, parte 2 qu. 57 nu. 8 fol. 205
- Clausulae ex certa scientia effectus , parte 2 qu. 57 n. 9 fol. 203
- Clausulae non permittentes ab aliquo molestari intellectus, parte 2 quaest. 34 num. 1 fol. 169
- Clausulae sciant se indignationem BB. Petri & Pauli incurſuros, parte 2 quaest. 37 num. 1 fol. 169
- Clausulae tam per se quam per alium enetigia, parte 2 qu. 25 n. 2 fol. 162
- Clementinae ratio in plerisque de electione, parte 1 §. 19 num. 1 fol. 124
- An ut hinc Clementinae sit locus necesse sit ecclesiam deservit clero & populo, parte 1 §. 19 num. 3 fol. 125 & an hinc Clementina habeat locum in non religiosis, parte 1 §. 19 nu. 4 fol. 125
- Clerici per statutuſ laicis subici non possunt, 374
- Clerici unius diocesis translati in aliam diocesis, an retineant sua privilegia, parte 2 qu. 69
- Clerici translati in aliam diocesis videntur mutare statutuſ, ibid. n. 2
- Cleri secundarii privilegium est validius privilegio scholasticis, & privilegium commune est validius privilegio speciali, parte 2 qu. 118 n. 3. 4 fol. 308
- Cleri secundarii exempti non possunt speciali privilegio evocari, ac in concursu privilegiorum praevalet favorabilis, & potentius praeponderat, parte 2 qu. 118. nu. 7. 8. & 18 fol. 308. 309. 310
- Clerici alii proprii, alii suffraganeorum, parte 2 qu. 103 n. 1 fol. 566
- Clerici sunt duplicis speciei, parte 1 §. 3 nu. 1 fol. 16
- Clericorum appellatione Monachi non comprehenduntur, parte 1 §. 2 nu. 11 fol. 26
- Cognitio casuum exemptorum spectat ad Pontificem vel ejus delegatos, parte 1 §. 7 nu. 23 fol. 64
- Collegii praelatus quam jurisdictionem habeat in collegas, parte 2 quaest. 68 nu. 11 fol. 223
- Collegiata ecclesia quae dicitur, parte 1 §. 2 num. 9
- Collegia an habeant jurisdictionem in regulis de Collegio, parte 1 §. 2 n. 11
- de Collegiorum ecclesiasticorum Decanatu Praelatis eorumque jurisdictione, parte 2 qu. 66 n. 8 fol. 217
- Concilium Tridentinum non derogat jurisdictioni ordinariis inferiorum, Adeoque praelati inferiores, qui ordinariam jurisdictionem praescripserunt, possunt eam non obstante Concil. Trid. exercere, parte 2 qu. 96 n. 3. 4 fol. 256
- Concilium Tridentinum derogat multis in casibus exemptionibus non tamen indistincte, & Quid si Papa Concil. Trid. derogaverit, vel Concil. Trid. non susceptum, parte 2 qu. 54 num. 1. 2. 3. 4 fol. 201
- An opus sit ut Papa specificis Concilio Tridentino deroget, parte 2 qu. 54 num. 5 fol. 201
- Concilii Tridentini explicatio cap. 21 sess. 24 de Regular. parte 2 quaest. 54 num. 9 fol. 201
- Concilium Tridentinum non revocavit conservatorias universitarum, Collegiorum aut regularium, parte 2 qu. 54 nu. 11 fol. 202
- Concilium Tridentinum multis casibus derogat exemptionibus, non tamen derogat jurisdictioni conservatorum universitarum aut collegiorum, parte 2 qu. 56 nu. 1. 2 fol. 203
- Concilium Tridentinum si non sit receptum,

268
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

conservando parte 2 quaest. 2 num. 1 fol.
 133
 Conservatorum iurisdictione est favorabilis,
 Opinione vero aliorum odiosa, Inten-
 tioque efficere non potest, ut quod est o-
 diosum, sit favorabile, nec e contra, parte
 2 quaest. 2 nu. 3 & 4 fol. 133
 Conservatores habent iurisdictionem &
 mixtum imperium, parte 2 quaest. 3 nu.
 1 fol. 134
 Conservatores habent iurisdictionem he-
 teroclytam, cognoscuntque aliquan-
 do in prima instantia, parte 2 quaest. 3 nu.
 2 & 3 fol. 134
 Conservatores non possunt cognoscere de de-
 bito civili, parte 2 quaest. 4 num. 1 & 2
 fol. 134 135
 A Delegatis ad conservatores procedit
 argumentum, parte 2 quaest. 5 numer. 2
 135
 Conservatores procedunt in feriis rufficis,
 parte 2 quaest. 8 num. 1. 2. 3 fol. 139
 Conservatores extra locum conservatoria-
 lem jus non dicunt, parte 2 quaest. 9 nu. 3 fol.
 140
 Conservator recusari non potest, nisi sit
 ad universitatem causarum par. 2 quaest.
 10 nu. 1 fol. 140
 Conservator qui de notorio cognoscit, an
 possit recusari, parte 2 quaest. 10 nu. 2 fol.
 140
 Ricus recusandi conservatores, & Arbitri
 quales esse debeant, parte 2 quaest. 10 nu.
 4 fol. 141
 Conservator suspectus an possit alteri cau-
 sam subdelegare, & quod delegatus Prin-
 cipis potest subdelegare, parte 2 quaest. 10
 fol. 141
 Subdelegatus a conservatore an recusari pos-
 sit, & an possit subdelegare dum cognos-
 citur de causa recusationis parte 2 quaest.
 10 num. 6 & 7 fol. 141
 Conservatores possunt quibuscumque in-
 hibere, & conservator delegatus Principis
 est

I N D E X

- est major quovis ordinario, parte 2 quaest. 11 nu. 1 fol. 142
- Conservator inhibere potest Legato S. Sedis, parte 2 quaest. 11 nu. 3 fol. 142
- Conservator inhibere non potest in praedictum ejus, qui conservatoriam concessit, parte 2 quaest. 11 num. 4 fol. 142
- Conservator an possit alteri conservatori inhibere & procedendo contra Episcopos quali prudentia uti debeat, parte 2 quaest. 12 nu. 5. 6. fol. 142
- Conservator, qui remotior est à domicilio partium, non potest adiri, quia mens Pontificis est, ne partes sumptibus graventur, quae in privilegiis praevalent de scriptura, parte 2 quaest. 12 num. 1. 2. 3 fol. 143
- Conservator non exigit salarium, sed expensas, quas extra domicilium facit, idque nisi obstat consuetudo, parte 2 quaest. 13 num. 1
- Conservator munera non potest accipere, sed esculenta & potulentia, quae tribus diebus consumi possunt, parte 2 quaest. 13 nu. 2 & 3 fol. 144
- Conservator abstinere debet ab xeniis & muneribus, parte 2 quaest. 13 num. 4 fol. 144
- Conservatorum merces est participatio in bonis operibus ordinis, cujus sunt conservatores, parte 2 quaest. 13 numer. 5 fol. 144
- Conservatorum assessores exigunt salaria, parte 2 quaest. 14 nu. 1 fol. 145
- De Subconservatorum potestate, parte 2 quaest. 16 nu. 4 fol. 147
- Conservator an dare possit licentiam extrahendi ex loco facto, parte 2 quaest. 17 fol. 156
- Conservator privilegiorum est Judex prima instantia, 349
- Conservatoris jurisdictio in exemptos non aufert exemptis eorum exemptionem, 349 nu. 7 pag. 312 nu. 16
- Conservator non sua sed Pontificis jurisdictione utitur, 350 nu. 3
- Conservatores non habent jurisdictionem Episcopalem, 350 nu. 9
- Conservatoris non potest derogare Imperatori, 351
- Conservatoria Abbatis S. Laurentii Leodi quas molestias comprehendat, 351 numer. 12
- Conservatoria Abbatis Sancti Laurentii Leodii Latissime est interpretanda, 351 num. 16
- Conservatorum sententiae sunt executioni demandandae, 354
- Conservatoriae exemptionibus annexae, ejusdem sunt naturae cujus exemptiones, 2 q. 69 n. 7
- Conservatores Lovaniensium privilegiorum jurisdictionem non habent in exemptos cleri secundarii diocesis Leodiensis & plura de privilegiis dicti cleri, parte 2 quaest. 118 numer. 1 & sequ. fol. 308
- Conservatores citare non possunt per edictum publicum nisi observatis quae exprimuntur: Limita nisi conservatoriali diplomate aliud permittuntur, 2 q. 47 nu. 1 & 2 fol. 189
- Conservatores aequiparantur ordinariis, 2 q. 49 nu. 3 fol. 191
- Conservator an possit de viribus sententiae cognoscere, parte 2 quaest. 37. numer. 2 fol. 171
- an Conservatores jus habeant incarcerandi, 2 q. 97 fol. 259
- Conservator potest vigore clausulae appellatione postposita, usque dum inhibitorio superveniat, suam exequi sententiam, 2 q. 36 nu. 4 fol. 170
- Conservatoriae sunt, quantum fieri potest ad jus scriptum referendae, parte 2 quaest. 106 n. 10 fol. 277
- Non licet adire conservatorem remotiorem postposito propinquiori, parte 2 quaest. 106 num. 8 & quaest. 12 num. 1 & sequ.

Con-

Conservator est iudex exemptorum in cau-
 sis civilibus, parte 2 quaest. 103 numer. 5
 fol. 203
 Conservatores possunt adiri per modum
 quaestelae, parte 2 quaest. 49 nu. 5 fol.
 292
 Conservator est primus post Pontificem Iu-
 dex, parte 2 q. 67 nu. 3 fol. 216
 Conservator cognoscit de quibuscumque
 exemptorum causis, parte 2 quaest. 66 nu.
 7 fol. 217
 Conservatores possunt ex causa iusta civi-
 tatem ferite interdictio, parte 2 qu. 85 nu. 1
 fol. 253
 Conservator quae observare debet ante-
 quam excommunicationem ferat, parte 2
 quaest. 79 fol. 241. 242 & 243. & de ex-
 communicatione canonis vel execu-
 toris, de qua monitione praevia, p. 2 qu. 79
 nu. 8 fol. 241. 242. 243
 Conservatores cognoscunt in prima instan-
 tia, parte 2 qu. 104 nu. 1 fol. 270
 Conservatores ad utilitatem privatam irre-
 quisi officium suum non impartiuntur,
 secus vero ad utilitatem publicam, parte 2
 qu. 116 nu. 1 fol. 298
 Conservatores aequiparantur ordinariis, p. 2
 quaest. 117 nu. 2 fol. 299
 Conservator censetur iudex delegatus, p. 2
 qu. 16 subalterna num. 7 & 8
 Conservatorum quot sint species, eorum-
 que potestas hodie est ampliata, p. 2 q. 36
 subalter. nu. 6 & 7 fol. 151
 Conservator quamvis constituatur con-
 servator & iudex, non tamen definit esse
 conservator, parte 2 qu. 15 subalt. num. 8
 fol. 152
 Conservator quamvis sit delegatus, non est
 tamen ad univertitatem causarum, sed
 generalitatem, par. 2 qu. 16 subalt. num. 9
 fol. 151
 Conservator dare potest subconservato-
 rem, parte 2 quaest. 16 subalt. num. 16
 fol. 153
 Conservator exequitur suam sententiam,

sed non post annum ut quidam, & an
 exequi possit in bonis Latorum, parte 2
 qu. 18 nu. 1. 2. 3 fol. 136 De absolute
 per conservatores facta, parte 2 quaest. 21
 nu. 3 fol. 158
 de Conservatoris suspensione, p. 2 qu. 22 nu.
 1 & 2 fol. 159
 Procurans ut conservator faciat aliquid
 extra suum officium, incurrit censu-
 ras: Ignorantia tamen excusat conser-
 vatores, & qualis esse debeat, parte
 2 quaest. 22 numer. 3 & 4 fol. 159 &
 160
 Conservatores a manifestis injuriis diffe-
 runt a conservatoribus privilegiorum,
 parte 2 quaest. 24 num. 1 fol. 161
 De per Conservatores subdelegatione,
 parte 2 quaest. 25 numer. 1. 2. 3. 4. fol. 161
 & 162
 ad Conservatorem recurri non potest Cita-
 tione emissa, si sua putaverit interesse, p. 2
 q. 29 nu. 1 fol. 165
 Conservatores seculares Constitutione
 non comprehenduntur, p. 1 §. 14 num. 2
 fol. 110
 Consortis privilegium non extenditur ad
 consortem, parte 2 quaest. 106 numer. 2. 4
 fol. 280
 Consensus superveniens sufficit, par. 2 q. 68
 nu. 9 fol. 217
 Constitutio iuri repugnans censeri debet ju-
 ris odiosi, 313
 Constitutiones penales Pontificum ple-
 rumque sunt favorabiles & ex identitate
 rationis extenduntur, par. 2 q. 98 nu. 6. 7
 fol. 158
 Constitutio papalis ubi sit publicanda, p. 2
 q. 117 nu. 16 fol. 306
 Constitutiones Pontificum sumunt inter-
 pretationem a jure communi, p. 1 §. 6 nu.
 14 fol. 51
 Constitutio Papalis solet Ligare duobus
 a promulgatione mensibus, parte 1 §. 9
 numer. 2 fol. 85 & §. 19 num. 10 fol.
 128

- Constitutio favorabilis est quæ exemptos
reducit sub jurisdictione ordinarij, parte 1
§. 9 num. 4 fol. 85
- Constitutio confirmans interpretationem
sumit à confirmata, parte 2 qu. 54 num.
7 fol. 201
- Constitutio Lateranensis est in viridi obser-
vantia nisi Pontifex illi deroget, variæ que
bullæ derogant huic constitutioni, p. 2 q.
55 n. 1 & 2 fol. 202
- Confirmatio novum jus non tribuit, sed
ante constitutum, stabilis secus si confir-
metur, quod nullum est & imperfe-
ctum, parte 2 quæst. 57 num. 5. 6. 7.
fol. 294
- Confirmatio privilegiorum Societat. Jesu
est amplissima, & confirmatio privile-
giorum laicissimè interpretanda in præ-
judicium confirmantis, p. 2 qu. 58 num. 1
& 3 fol. 205 & 206
- Confirmatio generalis non extenditur ad ea
quæ sunt contra jus, idque nisi exci-
piatur casus unus, qui sit contra jus,
parte 2 quæstion. 59 numer. 14 fol.
206
- Consuetudo in uno ex Pontificatis extendi
debet ad aliud, parte 2 quæst. 41 num. 7
fol. 178
- Consuetudo in officiis & dignitatibus ec-
clesiarum est attendenda, par. 2 qu. 68 n.
1. fol. 222
- An & quando unico actu inducatur con-
suetudo, & protestatio an interrumpat
consuetudinem, par. 2 quæst. 68 num. 11
fol. 224
- Consuetudines & statuta contra ecclesiarum
libertatem non valent, parte 1. §. 1 nu-
mer 10
- D. Constantinus Imperator pacis amator,
p. 1 §. 2 num. 16
- Continentia causæ non attenditur, quando
partes sunt diversi foci, par. 2 qu. 105 nu. 3
fol. 272
- Superior potest annullare contractum,
per quem aliquid poterat acquiri sub-
dito. parte 2 quæst. 126 numer. 5 fol.
298
- A pœna contumaciæ ad pœnam gene-
randæ solutiovis illatio fieri non po-
test, parte 2 quæstion. 43 num. 4 fol.
183
- Non Corrigeere culpa est, parte 1 §. 1
num. 8
- Correctio exempti qualis esse debeat, dum
illa sit per ordinatum, p. 1 §. 2 nu. 16 & §.
4 nu. 13 fol. 39
- In uno correlativorum dispositum ha-
bet etiam locum in alio, parte 1 quæst.
17 num. 5 fol. 300 & correlativorum
idem est iudicium.
- Crime enorme committentes an exem-
ptionem amittant, parte 1 §.
num. 2
- Crimine maneat impunita, reipublice
interest, parte 1 §. 4 numer. 2 fol.
35
- Creditorum exempti & debitores sunt corre-
lativi, §. 2 nu. 19
- Crimina persequendi modus judicialis, par.
1 §. 7 nu. 35 fol. 67
- Crimina omnia jure canonum sunt publi-
ca, parte 1 §. 7 num. 37 fol.
68
- de Crimine Civiliter intentato, & quid si
actio mixta sit, par. 1 §. 9 num. 3 & 5 fol.
84 & 85
- Creditorum prævenire potest qui molesta-
ri timet, & an conservatores possint præ-
veniri ad exclusionem, aliorum judi-
cium, parte 2 quæst.
117 numer. 6. 7. & 8 fol. 300 &
301
- Culpabilis quis dicatur, parte 1 §. 7 nu. 27
fol. 65
- Culpa est facere id quod alteri nocet & sibi
non prodest, parte 2 qu. 12 num. 4 fol.
143
- Culpam ob latam an Judices teneantur, p.
3 qu. 19 & 20
- Varia sunt, capi in flagranti crimine rel-
com.

RERUM MEMORABILIUM.

committere crimen notorium, p. 2 qu. 45
 nu. 2. fol. 186.
 A pœna contumaciæ ad pœnam gemi-
 tandæ solutionis illatio fieri non po-
 test, parte 2 quæstion. 49 num. 4
 fol. 189.
 Cura & sollicitudo pastoralis, parte 1 § 7
 num. 10.
 Cura quid significet, parte 1 § 10 nu. 9
 fol. 90

D.

Decanus Collegiorum quandoque fun-
 gi potest duplici officio, parte 2 quæst.
 68 numer. 2 fol. 222 & An si Decani
 Collegiorum jurisdictionem exerceant
 in collegas, liceat collegis ad conser-
 vatorum recurrere, parte 2 quæst. 68. fol.
 221 & 222
 Decanus creatus ex collatione, eodem ju-
 re utitur quo creatus ex electione, parte
 2 quæstion. 68 numer. 8 fol. 223. & Con-
 sentius superueniens sufficit, ibidem nu. 9
 fol. 223
 Debitor fugitivus & Romipetæ si agatur
 de Chirographi recognitione possunt
 arrestari, parte 2 qu. 88 num. 1 & 4 fol.
 251 & 252
 Pro decimis actiones plures competunt,
 par. 2 qu. 39 num. 1 fol. 173
 Decimarum in exactione potest executivè
 procedi seu per arrestationem, p. 2 qu. 39
 nu. 2 fol. 173
 Decimales fructus arrestari possunt ut in
 agris relinquuntur per horas viginti
 quatuor, vel aliorum opinione horas
 duodecim, parte 2 quæstion. 39 num. 3
 fol. 173
 Decimarum dominium translatum est in
 Ecclesiam sine traditione, ibidem num.
 4 fol. 173
 Principes non possunt legem dicere deci-
 mis, ibid. n. 5 fol. 173
 Impediti in perceptione decimarum possunt

recurrere ad conservatorem, ibid. num. 8
 fol. 174
 Decretum Synodi Turonensis circa exemp-
 tionis & decreta Synodorum in Gallia,
 363
 Delegatus ad conservatores procedit argu-
 mentum, p. 2 qu. 5 num. 2 fol. 135
 De subdelegatione causarum per conser-
 vatores, p. 2 qu. 10 nu. 5 & seq. fol. 141
 Delegatus ad universitatem causarum æ-
 quiparatur ordinario, p. 2 qu. 16 subalt.
 nu. 3 fol. 150
 Delegatus ad universitatem, generalita-
 tem, & particularitatem causarum, quis
 dicatur, parte 2 quæst. 16 subalt. num. 10
 fol. 151
 Utilitas est maxima cognoscere an quis
 sit delegatus ad generalitatem vel uni-
 versitatem causarum, ibidem num. 12 fol.
 152
 Inter Delegatum ad universitatem vel ge-
 neralitatem in modo appellandi à suo
 subdelegato nulla est differentia, ibid. nu.
 13 fol. 152
 Iudex ordinarius si ejus jurisdictio alte-
 retur per rescriptum efficitur delegatus,
 parte 2 quæstion. 16 subalt. numer. 16 fol.
 153
 Delegatus à principe si subdelegando ali-
 quid sibi jurisdictionale reservat, ad
 eum appellabitur, & durum est in mini-
 mis causis adire Pontificem, ibid. num. 17
 fol. 153
 Delegatus principis suam sententiam exe-
 quitur, parte 2 quæst. 16 subalt. numer. 18
 fol. 154
 Delegatus gerit vices Papæ, parte 2 qu. 107
 n. 4 fol. 281
 Delegati Papæ possunt aliquando ab or-
 dinariis coerceri, parte 3 quæstion. 40
 numer. 7 fol. 412 & quæstion. 33 fol.
 391
 Delegati procedere non possunt nisi exhi-
 bitis litteris suæ delegationis, citatque
 comparere non tenentur, p. 2 qu. 48 nu. 2
 fol. 189

lii 3 Dale.

I N D E X

- Delegatus deferendo appellationi causam à se abdicat, p. 2 q. 49 n. 1 fol. 191
- Delegatus Principis an adversus sententiam diffinitivam possit in integrum restituere, parte 2 quæst. 49 num. 6 fol. 192
- Delegatus Nuntii Apostolici an possit adversus sententiam sublationis clausulæ inhibitoriæ in integrum restituere, p. 2 q. 49 n. 11 fol. 192
- Delegatus pronuntiando contra formam recepti potest iterum cognoscere, par. 2 quæst. 49 num. 20 fol. 194
- In eo in quo quis delinquens, est puniendus, par. 1 q. 8 n. 3 fol. 49
- Delictum quod sit notorium & in dubio judicandum pro ordinario, sed quid si Concilium Tridentinum non sit receptum, parte 2 quæst. 45 num. 8. 9. 10 & 11 fol. 186 & 187
- Propter delictum Episcopi possunt conservatores civitatem cui præest interdicere, parte 2 quæst. 75, num. 1 fol. 233
- Propter delictum vasalli, feudalis terra potest interdici, & terra dotalis propter delictum mariti, par. 2 quæst. 76 num. 1, 2 fol. 233
- Delictum in præsentia Judicis commissum potest sine monitione prævia coerceri, p. 2 q. 79 n. 8 fol. 242
- Delictum incipiens & non perficiens, tenetur ad poenam delicti, p. 2 quæst. 98, num. 8 fol. 239
- De delictis regularium intra vel extra eorum claustra, parte 2 quæst. 102 fol. 162 263, 264, 265, & parte 1 §. 4 num. 6 & 7 fol. 37
- Delinquens spe immunitatis an exemptione gaudeat, parte 1 §. 2 n. 18
- Dieta quid sit, & mensuratio dietarum qualis sit, duplexque dietarum species, parte 2 quæst. 106 n. umer. 6. 7 & 8 fol. 235 & 236
- Dieta an computari debeat à loco domici-
lii vel à fine diocesis, par. 2 q. 106 n. 1 fol. 276
- Quæ sit vis clausulæ non obstantis institutione Bonifacii Papæ de una & eadem, ibid. n. 12 fol. 278
- Concilio generali de duabus dietis, ibid. n. 12 fol. 278
- Dieta mensuranda ex opinione vulgi & quid si ætas aut conditio personæ non possit respondere vulgari mensuræ & quid si vocatus ultra dietam legitimum non excipiat, parte 2 quæst. 106 n. 13 fol. 278 & numer. 15 & 16 fol. 278
- Derogare privilegio una vice vel innumerum diversa sunt, par. 2 quæst. 111 num. 1 fol. 285
- Deus reliquit mundum disputationi hominum, p. 3 q. 19 n. 6
- Dictionis juxta energiam, par. 1 §. 1 n. 6 fol. 39
- Dictio ita quid denotet, parte 1 §. 4 num. 12
- Dictio alioquin est conditionalis, parte 1 §. 5 num. 5 fol. 43
- Dictio seu quid denotet, parte 1 §. 6 num. 4 fol. 44 ejusque energiam, parte 1 §. 7 num. 32 fol. 67
- Dictio runc quid denotet, parte 1 §. 6 num. 7 fol. 48
- Dictio ullatenus quid designet, parte 1 §. 6 num. 10 fol. 49
- Dictiones dummodo, alias quid denotent, parte 1 §. 7 num. 4 fol. 59
- Dictionum ritè rectè differentia, parte 1 §. 7 num. 5 fol. 59
- Dictio alius quid denotet, parte 1 §. 6 num. 24 fol. 64
- Dictionis per virtus, parte 1 §. 7 numer. 33 fol. 67
- Dictio prout quid designet, ibid. num. 41 fol. 69
- Dictionum Nisi, penitus, duntaxat energiam, parte 1 §. 9 num. 1. 6 & 10 fol. 83, 85 & 87
- Dictionis & energiam multiplex, parte 1 §. 14 num. 1 fol. 110

RERVM MEMORABILIVM.

Dictionis præsertim energia, parte 1 § 19
 num. 1 fol. 123
 Dictionis Nisi energia ibidem, num. 7 fol.
 126
 Differentia indulgentiarum & privilegiorum,
 parte 1 § 1 num. 23
 Differentia Nuntii à procuratore, parte 1 §
 7 num. 15 fol. 64
 Qualiter usurpetur officium differatque
 à dignitate, parte 1 § 8 numer. 3 fol. 79 2
 Differentia inter conservatores hodiernos
 & juris scripti.
 Diffinitio debet esse principium omnis di-
 scussionis, parte 2 quæst. 1 num. 1 fol.
 129
 Diffinitio conservatorum, parte 2 quæst. 1
 num. 2
 Diligentia qualiter probeatur, parte 1 § 6
 num. 3 fol. 47
 Dilatio quæ dicitur congrua, parte 1 § 5
 num. 1 fol. 45
 In dilatione concedenda quid consideran-
 dum, ibid num. 14 fol. 45
 Diocælanus cognosceret de injuria illata
 clerico, parte 2 quæst. 116 num. 4 fol.
 298
 Diocælanus quis dicitur, parte 1 § 3 num.
 2 fol. 42
 Dispositioni principali manente manent, &
 jam dependentes, parte 2 quæst. 69 nu.
 3 fol. 217
 Dispositio facta contemplatione alicujus
 causæ finalis tam diu durat, quam diu cau-
 sâ finalis, parte 2 quæst. 70 num. 12
 Dispositio per quam jus parti tollitur, est
 odiosa, parte 2 quæst. 12 numer. 6 fol.
 285
 Dispositio nulla tam generalis quæ non pa-
 tiatur restrictionem à mente disponentis
 parte 2 quæst. 113 num. 15
 Dispositio de tempore est arbitraria, parte 1
 § 10 num. 8 fol. 90
 An sub dispositione generali veni-
 ant principes, parte 1 § 17 numer. 1 fol.
 219
 Disponere nemo debet de eo quod non est

suæ potestatis, 375.2
 Dispositio quæ habet causam odiosam &
 favorabilem, censeri debet odiosa, 313
 Dispositio principis interpretationem su-
 mit à jure communi, parte 2 quæst. 34
 num. 6 fol. 201
 Dispositio intelligenda est secundum con-
 ditionem personarum ad quas dirigitur,
 ibid num. 10 fol. 201
 Dissidia etiam privata & lites damnosæ,
 parte 1 § 1 num. 18
 Dolus qualiter probeatur parte 3 quæst. 19
 num. 4 & quæst. 20
 Domestici qui dicantur, & quis contioius
 domesticus dicitur, parte 1 § 16 num. 4 &
 5 fol. 89
 Ducatorum valor, parte 1 § 9 numer. 9
 fol. 86

E.

Ecclesia an respectu laici censenda sit po-
 tens, parte 1 § 11 numer. 12 fol. 107 &
 quid si uterque sit æqualis potentie ibid.
 num. 23
 Ecclesia auctoritate Pontificis in aliam di-
 cessionem translata retinet suas exemptio-
 nes, parte 2 quæst. 69 nu. 6 fol. 286
 Ecclesiæ primitivæ fervor, parte 1 § 3 nu. 4 f. 79
 Ecclesiæ Romanæ encomia, parte 1 § 10 n.
 2 fol. 88
 Ecclesiastica libertas in quibus consistat. p.
 2 quæst. 117 nu. 12 fol. 206
 Ecclesiasticam jurisdictionem impediens
 incurrit censuram bullæ cœnæ Domini,
 & quæ dicantur libertati ecclesiasticæ ad-
 versari, parte 1 § 16 nu. 1 & 2 fol. 218
 Extrahentes ab ecclesiis sunt excommunica-
 ti, parte 2 quæst. 31 nu. 1 fol. 166
 Electio unius solum non excludit aliud, parte
 2 quæst. 6 nu. 9 fol. 217
 Electio facta variate non licet, ut quia
 jus alteri quæ situm tolli non potest, par-
 te 2 quæst. 23 nu. 1 & 2 fol. 160
 Societas Jesu electione unius conservato-
 ris potest variare, parte 2 quæst. 23 nu. 3
 fol. 160

- Elenchi viginti duum virales, parte 3 quaest. 12 num. 14 fol. 386
 Energia dictionis iuxta, p. 1 §. 1 nu. 6
 Episcopi & ejus Officialis Generalis unum est & idem tribunal, parte 2 qu. 75 subal. nu. 5 & 22 fol. 150
 Episcopo suspendo jurisdictione Officialis est specialis, parte 2 quaest. 16 subal. nu. 22 fol. 154
 Episcopalis potestas tripartita, parte 1 §. 10 nu. 40
 Episcopi olim omnia subiciebantur fol. 324
 Episcopus impedit potest exemptos, ne adificent locum religiosum, fol. 323
 Sub generali dispositione Episcopi non comprehenduntur, parte 1 §. 6 num. 11 fol. 50
 Episcopus quid in clericis suae dioecesis etiam exemptos possit tam in criminalibus quam civilibus casibus, parte 2 qu. 103. n. 3 fol. 267
 Episcopi sine licentia non licet loca sacra edificare, fol. 323
 Episcopo superiori inferiores legem dare non possunt, fol. 373 nu. 3
 Episcopi subijcere non possunt clericos potestati laicae ratione officiorum secularium, fol. 374
 Error cui non resistitur approbatur, p. 1 §. 3 nu. 8 fol. 34
 Propter Episcopi delictum civitas cui praestit potest per conservatores interdicti, & terra feudalis propter delictum mariti, & terra feudalis propter delictum vasalli, p. 2 qu. 75 num. 1 fol. 133 & qu. 76 num. 1 & 2 fol. 233
 Quaher fiat executio, & an delegati habeant executores armatos, & de executione brachii secularis, parte 1 §. 7 nu. 14 & 15 fol. 62
 Reipublicae interest res judicatas executioni mandati, p. 1 §. 7 nu. 16 fol. 63
 Executoris relatio debet esse certa, par. 1 §. 5 nu. 9 fol. 44
 Exceptio declinatoria competens principi non extenditur ad fidei iustitiam fol. 371 nu. 2
 Exceptio potentiae sine proponenda non litem contestatam pag. 1 §. 13 num. 14 fol. 107 & de perhorrelcentia juramento fol. 108 num. 11
 Exceptio ampliat regulam in casibus non exceptis, p. 2 qu. 138 n. 15 fol. 310
 Exceptio dilatoria oritur post litem contestatam opponi potest, & si rejiciatur, potest appellari, p. 2 qu. 83 n. 2, 3 fol. 248
 Exceptio juris tertii non admittitur, parte quaest. 40 num. 1 fol. 177
 Tertius excipere potest ex persona convicta, parte 2 quaest. 40. numer. 8 fol. 177
 Debitoribus hereditatis datur exceptio pendente actione rescissoria testamenti, parte 3 quaest. 40 num. 9 fol. 177
 Executio juris spectat ad ordinarium, parte 2 quaest. 22 num. 4 fol. 197
 Executor gratiae beneficiis decretum à secularum revocat, par. 2 quaest. 49 num. 14 fol. 194
 Executor non habet jurisdictionem quando commissio nuda sibi à iudice facta est, sed si iudex efficiatur executor, testando sibi executionem in delegatione, parte quaest. 16 subal. num. 19 fol. 154
 Executores testamentorum qui plenissime sunt exempti, vel quorum exemptio derogat, cap. volentes de privilegiis non possunt coram ordinario conveniri, parte 2 quaest. 30 num. 1 & 2 fol. 166
 Saecularis iudex an teneatur exequi sententiam iudicis ecclesiastici appellatione pendente, parte 2 quaest. 37 num. 3 fol. 171
 Tertius potest executionem impedire, parte 2 quaest. 40 num. 2 fol. 175
 Ordinarius qui pro executione adversus exemptum sententiae lae adit, potest cognoscere de nullitate sententiae, parte 2 quaest. 40 num. 6 fol. 176
 Executor de nullitate aut iniquitate sententiae

viz cognoscit, parte 2 qu. 3; num. 4 fol.
 248
 Executioni non sunt demandandæ senten-
 tiæ per appellacionem suspensæ, fol.
 314
 Executiones sententiarum per conservato-
 rem Lovaniensem latorum qui exequun-
 tur, fol. 314 in fia.
 Executor non debet esse facilis in execu-
 tionibus sententiarum quæ apparent injustæ
 fol. 318 num. 7
 Exequens sententiam iniquam an peccet,
 part. 3 quæst. 14
 Exequi suas sententias an possint viginti du-
 um vicis, parte 3 quæst. 29
 Exemplum viduæ defenzæ à Divo Chry-
 sostomo, parte 2 quæst. 113 num. 4 fol.
 294
 Exempti an subijciantur paci vigintiduum
 virali, fol. 375
 Exempti an ratione officiorum subijciantur
 paci vigintiduum virali, fol. 376
 Exemptis data facultas edificandi cum
 pacto quod recognoscant episcopum, re-
 pugnat exemptioni, fol. 325 nu-
 mer. 17
 Exempti possunt ab omni gravamine ap-
 pellate ad Papam. Exempti Cleri secun-
 darii diocesis Leodiensis an possint vo-
 cates in jus suos debitores etiam exem-
 ptes coram Abbate Sancti Laurentii,
 fol. 148
 Exempti Cleri secundarii non possunt spe-
 ciali privilegio evocari & in concursu
 privilegiorum prævalere favorabilibus &
 potentius, part. 2 quæst. 118 numer. 7 & 8
 fol. 308
 Exemptis est utile quod in prima instan-
 tia conveyantur coram conservatore,
 fol. 349
 Exempti in Hispania, Francia, Belgio con-
 veniuntur in prima instantia coram
 conservatore, fol. 349 num. 5 & fol. 353
 num. 2
 Exemptionum finis est ut quietius in majo-
 re libertate Deo inserviat, fol. 349
 num. 6
 Exemptiones impugnant violant liberta-
 tem ecclesiæ & censuras incurrunt, fol.
 310 num. 10
 Exemptionibus non potest derogare Impe-
 rator, fol. 350 num. 11
 Exemptus potest exemptum convenire cor-
 am conservatore, fol. 351 num. 14
 Exemptionibus non fit præjudicium, nec
 etiam ordinariis si exempti subsint ju-
 risdictioni conservatoris, fol. 312 nu-
 mer. 16
 Exemptio debitoris principalis ad illius
 fidejussorem non extenditur, fol. 337
 num. 3
 Exempti debent coram conservatore expeti-
 ri, parte 2 quæst. 115 nu. 11
 Acta per exemptos coram ordinario non
 probant coram iudice exemptorum, p. 2
 quæst. 40 num. 7 fol. 176
 Exempti non possunt arceffari, part. 2 q. 41
 num. 1 fol. 178
 Exemptos speciali favore prosequitur
 Pontifex, parte 2 quæst. 36 num. 2 fol.
 170
 Exempti & forenses æquiparantur, parte 2
 quæst. 41 num. 2 fol. 178
 In exemptos jurisdictionis est Papæ reservata,
 parte 2 quæst. 41 num. 8 fol. 178
 Utrum exempti parete teneantur citationi
 per edictum ab ordinario emissæ, parte 2
 quæst. 44 nu. 1 fol. 184
 Exemptus capi potest in flagranti crimine
 ab ordinario quia ubi te invenio, ibi
 te iudico, parte 2 quæst. 43 num. 4 & 5
 fol. 186
 In exemptum habet plus juris ordinarius
 quam in extraneum, parte 2 qu. 45 nu. 6
 fol. 186 potestque in exem. ptos multa au-
 toritate delegata, ibid.
 Exemptio præscripti acquisita potest per
 conservatores defendi, parte 2 quæst. 50
 nu. 2 fol. 295
 Exempti possunt se tueri privilegio R. C. eccle-
 siæ
 K k k
 42

I N D E X

- fit advenit quam p̄scriptio minor
 quam centenaria non curit, parte 2 qu. 50,
 num. 3 fol. 195
Exempti impediti iure funerandi recurrunt
 ad suos conservatores, parte 2 quæst. 51 n.
 1 fol. 196
Exemptus quid si eodem tempore vocetur
 in ius coram conservatore & coram alio
 iudice, coram utro comparebit, parte 2
 quæst. 63, fol. 213
Exempti possunt non obstante prorogatio-
 ne recurrere ad suum conservatorem, par-
 te 2 quæst. 69 num. 1 fol. 219
Exempti possunt à suis creditoribus coram
 conservatoribus exemptorum conveni-
 ti & privilegia sunt reciproca, parte 2
 quæstion. 103, numer. 13 & 14, fol. 269 &
 270
Exemptiones concessæ sunt favore Sanctæ
 Sedis & religionis, parte 2 quæst. 118 nu-
 9 fol. 309
In exemptos iurisdicção est Papæ reservata,
 parte 2 qu. 118 num. 11 fol. 309
Exemptiones sunt per Imperatores confir-
 mata, parte 2 quæst. 118 num. 12 fol. 309
 & ad exemptos favorabilius privilegia
 imperatorum extenduntur, parte 2 quæst.
 118 num. 13 fol. 309
Exempti prorogate non possunt, parte 2 qu.
 100 num. 1 fol. 260
Exempti alii sunt clerici seculares, alii re-
 gulares, parte 2 quæstio. 102 num. 1
 fol. 262
Episcopus quid in clericos suæ diocesis et-
 iam exemptos possit tam criminalibus
 quam civilibus casibus, parte 2 quæst. 162
 n. 3 fol. 267
Exempti non habentes certum iudicem, sub-
 iunguntur ordinario, & Concilio Tri-
 dentinum, si non sit receptum, quid iur-
 is, parte 2 quæstion. 103, num. 6. & 7,
 fol. 268
Exemptiones cessant, si periculum sit in
 mora, parte 2 quæst. 103 numer. 8 fol.
 269
Exemptio quæ fit alteri damnosa cessat, par-
 te 2 quæst. 103 num. 11 fol. 269
Exempti in prima instantia Romam evocari
 non possunt, parte 2 quæst. 103 num.
 12 fol. 269
Exemptiones violatæ crimen est, parte 2
 71 num. 2 fol. 232
Exemptio plena plene eximit, & de consti-
 tutione Julii Papæ eximentis periculis
 res etiam respectu officiorum & benefi-
 ciorum, parte 2 quæst. 77 num. 45 & 46,
 fol. 235
De exemptionum privilegii eaque violan-
 tibus, & qualis causa exulet ab exten-
 sione, parte 2 quæst. 78 numer. 4
 fol. 239
Exemptiones aliæ mediata, aliæ immédia-
 tæ, & de exterioris & interioris iurisdic-
 tionibus, ibidem
Exemptiones adversantur disciplinæ ecclē-
 siasticæ, parte 1 §. 1 num. 32
Exemptiones disciplinæ ecclēsiasticæ pa-
 judiciales, parte 1 §. 10 num. 24
Exempti suis privilegii sæpe abutuntur, p. 1
 §. 1 num. 30
Exemptionum utilitas, parte 1 §. 1 num. 36
 & exemptionum mala, ibidem numer. 32
 & 31
Exempti debent episcopo reverentiam, sed
 non honorificentiam, parte 1 §. 1 nu-
 mer. 39
Exemptionum causæ, parte 1 §. 1 num. 37
 & Causa finalis exemptionum, ibidem
 num. 43
Exemptionum moderatiõis ratio, ibidem
 num. 30
Exemptorum correctio penes quos sit, p. 1
 §. 4 num. 4 fol. 36
Exemptorum causarum cognitio spectat
 ad Pontificem vel ejus delegatos, parte 1
 §. 7 num. 23 fol. 64
Exemptus an apprehendi possit per ordina-
 rium, parte 1 §. 6 num. 13 fol. 50
Exempti non subjiciuntur torturæ ab ordi-
 nario, p. 1 §. 6 num. 13 fol. 51

RERVM MEMORABILIVM.

Ordinarii ad vigilare debent, ut processus formati contra exemptos Romani de- ferantur, parte 1 §. 7 nu. 21 fol. 64
 Exemptorum causæ opus habent speciali commissione parte 1 §. 7 num. 23 fol. 64
 Favorabilis est constitutio quæ exemptos reducit sub jurisdictione ordinarii, parte 1 §. 9 num. 4 fol. 83
 Familiæ an gaudeant exemptione Do- minorum, p. 1 §. 10 nu. 1 fol. 88
 Exemptione non gaudet, nisi qui actu ser- vit, p. 1 §. 10 num. 3 fol. 88
 An exemptionem perdant absentes re- creationis causa, par. 1 §. 10 nu. 8 fol. 90
 & Domestici qui dicantur, & quis con- tinuus domesticus dicatur, ibid. num. 4 & 5. An exempti sint Cardinalium familia- re, parte 1 §. 10 num. 11 fol. 91
 Cui competat visitatio, & an hæc consti- tutio comprehendat moniales omnes, Quid si collegium sit mixtum, Cœnobii- um alteri subdit, Quid de Canonicis se- cularibus, Quid si exemptæ sint mo- niales à visitatione, & an sint tales, parte 1 §. 11 num. 1 & seq. fol. 93 & seq. & Pon- tifici potest huic constitutioni derogare, p. 1 §. 11 nu. 1 fol. 96
 Exempti non possunt in prima instantia e- vocari, p. 1 §. 13 nu. 5 fol. 100
 Exemptorum causæ in prima instantia tra- diti possunt coram conservatore activè & passivè, p. 2 qu. 117 num. 1 & 14 fol. 299 & seq.
 Exemptorum interest habere plures iudices, p. 2 qu. 23 nu. 4 fol. 160
 Excommunicatione nulla poena est major, & gravior quam gladio ferre, p. 2 qu. 70 nu. 1 fol. 228
 Excommunicare episcopos an possit con- servator, p. 2 qu. 70 nu. 12
 Excommunicatio est extremum jurisdic- tionis ecclesiasticæ, dicta q. 70. nu. 3
 Excommunicare potest conservator viola- tores exemptionum & quo ordine, dicta q. 70 nu. 5

Excommunicatio ferri non debet subdile- ctibus aliis rem edis, p. 2 quæst. 71
 Excommunicatio lata adversus formam Concilii Trid. est nulla, p. 2 quæst. 72
 Excommunicatus nulliter qualiter sibi ad- versus excommunicantem consulat, p. 2 quæst. 73 per tot.
 Excommunicatus nulliter causam nulli- tatis publicare debet, dicta quæst. 73 num. 4
 Excommunicans injustè se potius quàm a- lium illa queat part. 2 quæst. 82 num. 1. fol. 246
 Excommunicans injustè tenetur adione & ad damna & interesse, part. 2 quæst. 82 nu. 2 & 3 fol. 246
 Excommunicantem injustè error non excu- sat, parte 2 quæst. 82 nu. 4 fol. 247
 Excommunicatus injustè agere potest in- juriarum, etiam si non appellaverit, part. 2 quæst. 82 num. 5 fol. 247
 De excommunicatione ordinatorum ju- risdictionem in Romipetas exercentium, part. 2 quæst. 92 & 93 fol. 254
 In excommunicationibus incurrendis cona- tus non sufficit, & incipiens delictum & non perficiens tenetur ad poenam de- licti, parte 2 quæst. 98 num. 9. & 10 fol. 259
 Antequam excommunicationem ferat conservator, quæ observare debeat, & de excommunicationis materia, parte 2 quæst. 79 fol. 241. 242. & 243
 Ante excommunicationem conservator habere debet aparthiam, trinam monitio- nem præmittere, debetque esse persona- lem, & Episcopus non admittit in sua visi- tatione, potest sine prævia monitione ex- communicare, parte 2 quæst. 79 num. 1. 2. 3. 4. & 6 fol. 241 & 242
 Causa efficiens excommunicationis est homo & lex, excommunicatio hominis & canonis differentia, & quod excom- municatio legis non requirit monitio- nem præcedentem, parte 2 quæst. 81 num. 1. 2. 3. 4. fol. 245
 K k 2

Cujus

I N D E X

- Cujus expensis actus fieri debeat & qualiter expensæ taxentur & an opus sit citatione ad videndam condemnationem in expensis, parte 1 §. 7 num. 11. 12 & 13 fol. 61 & 62
- Experientia rerum magistra, parte 1. §. 1 num. 21
- Extranei non censentur esse de territorio, parte 2 quaest. 41 num. 5 fol. 178
- Extranei possunt arrestari, parte 2 quaest. 41 num. 9 fol. 178
- Extravagans qualiter producenda & an habere debeat datam temporis, parte 1 §. 7 num. 48 & 49 fol. 71
- Extrahentes ex ecclesia sunt excommunicati, parte 2 quaest. 31 num. 1 fol. 166
- F.
- Faciendum quod alii prodesse, nobis obesse non potest, parte 2 quaest. 48 num. 4 fol. 19
- Defavorabili & odioso, parte 2 quaest. 2 num. 3. 4 fol. 133
- In favorem introductum non est convertendum in odium, parte 2 quaest. 27 num. 2 fol. 263
- Ferix sunt duplicis speciei, parte 2 quaest. 8 num. 1 fol. 139
- Feris divinis & repentinis renuntiare non potest, ibid. num. 2
- Conservatores procedunt in feriis rusticis, ibid. num. 3
- Fides data est servanda, frustratoriusque est actus, cujus nihil operatur eventus, parte 2 qu. 31 num. 1 & 2 fol. 167
- Fieri non potest ut quis sit liber & subiectus, & res eadem diverso jure censeri non debet, nisi respectu diverso, parte 2 quaest. 77 num. 1. 2 & 3 fol. 234
- Fidejussor exemptus iudicio sibi esse non potest, parte 2 quaest. 101 numer. 2 fol. 262
- Fidejussor an gaudeat exemptione principalis, & an non obstant inhibitione Conservatoris Luxemburgensis, fidejussor possit coram suo iudice compareri, parte 2 quaest. 106 num. 19 & 20 fol. 279 & 280
- Fidejussori non prodest inhibito facta instantiam principalis, parte 2 qu. 106 num. 21 fol. 280
- Ad fidejussores non extenduntur exemptorum privilegia, parte 2 quaest. 109 num. 1 fol. 171
- Scholares non possunt causas fidejussoribus eorum moras ad conservatores scholarium revocare, parte 2 quaest. 109 num. 1 fol. 271
- Inhibito emanata in favorem principalis, fidejussori ejus prodesse non potest, parte 2 quaest. 105 num. 4 fol. 272
- Forum quis sortitur ratione rei in alio territorio sitæ, exemptio tamen plenè eximit, & de constitutione illi Papæ eximentis personas & reseratum respectu officiorum & beneficiorum, parte 2 quaest. 77 numer. 4. 5. & 6 fol. 235
- Stante fori diversitate, continentia causa non juvat, parte 2 quaest. 106 num. 13 fol. 280
- Forenses & exempti æquiparantur, parte 2 quaest. 41 num. 2 fol. 178
- Fori interioris & exterioris differentia, parte 2 quaest. 78 num. 5 fol. 240
- Fructus, redditus, proventus, obventiones quid sint, parte 1 §. 13 num. 4 fol. 99
- Funerandi jure impediti exempti recurreunt ad suos conservatores, parte 2 quaest. 51 num. 1 fol. 96 benedictioque exuenda est à parocho recipienda, d. loco.
- G.
- Sub Generali dispositione non comprehenditur persona loquentis de utroque gladio prælatorum, & quod nulli unumque gladium habent, possuntque utroque gladio uti, p. 2 qu. 80. num. 1 fol. 244
- Glossæ

RERUM MEMORABILIUM.

Glossæ magna est auctoritas, parte 2 quæst. 62
 num. 8 fol. 212
 Gratii beneficiæ executor decretum à se
 larum revocat, sicut & alii Judices pos-
 sunt, si partes non contradicant, parte 2
 quæst. 49 num. 18 & 19 fol. 194
 Gratia perfecta non extinguitur morte
 concedentis, parte 2 quæst. 24 num. 2
 fol. 162
 Gratia pontificæ sunt ad sensum commu-
 nem reducendæ, parte 2 quæst. 106 num.
 14 fol. 277
 Guardianus pater potest stipulari pro mo-
 nialibus, parte 2 quæst. 106 num. 2 fol.
 273
 De Graduati inordinatæ an possit opponi,
 parte 1 quæst. 4 num. 6 fol. 122

H.

Hæreditariis debitoribus datur exce-
 ptio pendente actione rescissoria re-
 stituenti, parte 2 quæstio. 40 num. 9 fol.
 177
 Hypothecis quæstionis, parte 2 quæst. 66
 num. 1 fol. 215
 Inter honorarias & mandatorias formulas
 parum interest, parte 2 quæst. 46 num. 4
 fol. 288
 Honoraria verba adjecta dispositioni in-
 ducenti necessitatem optemperandi, af-
 firmant parvam verborum præcepto-
 riorum, parte 2 quæst. 46 num. 5 fol.
 288
 Hospitalia sub regum protectione consti-
 tuta an subsint episcopo, parte 2 quæst.
 103 num. 4 fol. 168

I.

Societas Jesu electione unius conservato-
 ris potest variare, parte 2 quæst. 23 num. 3
 fol. 160
 Imperatores ferre legem nequeunt præju-
 dicialem conservatoriis, parte 2 quæst. 115
 num. 7 fol. 286

Ignorantia excusat conservatorem, & qua-
 lis esse debeat, parte 2 quæst. 22 num. 4
 fol. 160
 Ignorantiarum diversæ species earumque
 explicationes & de scienter vel per igno-
 rantiam crassam violentibus privilegia
 exemptionum, parte 2 quæst. 78 num. 1. 2
 & 3 fol. 239
 Illicitum non sit licitum si perveniat ad fi-
 nem licitum, parte 3 quæst. 15
 Ignorantia quæ excuset ordinarium, p. 1 f.
 4 num. 11 fol. 39
 Immunitas non violatur per investigatio-
 nem delinquentis, parte 2 quæst. 31 nu. 2
 fol. 160
 Indultorum & privilegiorum differentia,
 parte 2 quæst. 1. nu. 23
 Inquisitio quando non necessaria, parte 1 f.
 7 num. 36 fol. 68
 Inquisitores dicuntur delegati ad genera-
 litatem, non ad universitatem causarum,
 parte 2 quæstio. 16 subalt. numer. 11 fol.
 152
 Injuriarum actione potest quis experiri ad-
 versus frivolum appellatorem, parte 2 quæ-
 st. 36 nu. 3 fol. 170
 Infantiam an incurran condemnati per vi-
 ginti annos, parte 3 quæst. 28
 In omni inhibitione insuit clausula qua
 tenus de jure licet, & an inhibicio facta
 ad instantiam principalis pro sit fidejus-
 sori, parte 2 quæst. 106 numer. 21 & 22
 fol. 280
 In instantia prima cognoscunt conserva-
 tores, parte 2 quæst. 104 numer. 2 fol.
 270
 De incarceratione facta per conservatores,
 parte 2 quæst. 97 & 98 fol. 259
 Pœna imposita incarceranti non est infli-
 genda incarcerare volenti, & quid si ma-
 nus sit injecta, parte 2 quæst. 98 num. 3 &
 4 fol. 258
 Duplex est interventionis species, parte 2
 quæst. 101 num. 1 fol. 262
 Inhibitio emanata in favorem principalis
 fidejus-
 K k k 3

I N D E X

- fidei iuratori eius prodesse non potest, parte 2
 quæst. 105 num. 4 fol. 272
- In iuratum tenetur qui temerè quempiam
 vexat iudicio viginiduumvitali, parte 3
 quæst. 22
- Quoad instantiam primam bulla explicato-
 ria Concilii Tridentini, parte 1 § 13 num. 6
 fol. 100
- In iuratum an injuriam vocet coram ju-
 dice injuriati, parte 2 qu. 114 num. 2 in
 fin. fol. 192
- Installatio quandoque spectat ad Decanum
 de consuetudinibus, parte 1 quæst. 68 num. 6
 fol. 222 & de jurisdictione decanorum &
 Prælatorum Collegiorum ecclesiasticorum,
 ibid.
- In instantia prima possunt exemptorum cau-
 sa tractari coram conservatore activè &
 passivè, parte 2 qu. 117 num. 1 fol. 299
- Introductum infavorem, non est converten-
 dum in odium, parte 2 qu. 27 num. 2 fol.
 163
- In prima instantia non est dispendiosum ex-
 emptis convenire activè & passivè coram
 conservatore, parte 2 quæst. 27 num. 5 fol.
 164
- Intellectus, cap. 11 sess. 25 de reform. p. 2 qu.
 32 nu. 1 fol. 167
- Inferior non potest legem dare superiori, fol.
 373
- Inferiores non possunt juri superiorum præ-
 judicare, parte 2 quæstion. 65 num. 2 fol.
 214
- An in integrum restituere possit delega-
 tus principis adversus sententiam distri-
 ctivam, parte 2 quæstion. 49 nu. 6 fol.
 192
- An in integrum restituere possit delega-
 tus nuntii apostolici adversus sententiam
 sublationis clausulæ inhibitorie, p. 2 qu.
 49 nu. 11 fol. 192
- Interpretationem sumit dispositio princi-
 pis à jure communi, & constitutio con-
 firmans interpretationem sumit à con-
 firmata, & cessante confirmationis causa,
- cessat confirmatio privilegii, parte 1
 quæstion. 54 numero 6, & 7. & 8 fol.
 201
- In prima instantia adiri potest conservator
 per viam appellationis & etiam querelæ,
 parte 2 quæstion. 66. numero 5 fol.
 216
- Inventarii ad confederationem citari an debe-
 ant comparere, parte 2 quæst. 44 num. 5
 fol. 184
- Interdici potest civitas episcopalis per con-
 servatorem, p. 2 qu. 75 fol. 233
- Interdici possunt reus ob delictum domi-
 norum, p. 2 q. 76
- Inducta in gratiam, non debent conveniri
 perniciem, p. 2 q. 69 nu. 20
- Iter adornare quando quis dicatur & qua-
 rum generi debeat tempus preparatio-
 rum ad iter, parte 2 qu. 89 num. 1 & 3 fol.
 252
- Iudex ordinarius si ejus jurisdictione alter-
 eus, per scriptum efficitur delegatus p. 2
 quæst. 16 subal. nu. 16 fol. 233
- Iudicem nemo dignari debet, quem dele-
 git, p. 2 qu. 17 nu. 1 fol. 163
- Iudicis requisiti quale sit officium, fol. 318
 num. 9
- Iudex ad executionem requisitus exceptio-
 nes altiorum indaginem requirentes non
 admittit, fol. 318 nu. 10
- A Iudicis requisiti sententia ad quem sit
 appellandum, fol. 318 nu. 11
- Iudices deputati in causis damnorum non
 cognoscunt de aliis causis mixtis, fol. 383
 num. 2
- Indicandum non est juxta tenorem suppli-
 cæ, fol. 312
- Indicandum secundum tenorem privilegio-
 rum, p. 2 qu. 106 nu. 4 fol. 275
- Iudex ecclesiasticus ex officio revocat ec-
 clesiasticum se jurisdictioni laicæ subhi-
 cientem, dicitur etiam si quisque cognoscit de in-
 juria illata clericis, p. 2 qu. 116 num. 3 & 4
 fol. 298
- Iudices judicantur tantum ob sordes & cor-
 ruptiones, p. 2 qu. 36 nu. 4

RERUM MEMORABILIUM.

Judex ob injustam sententiam non tenetur,
 dummodo ab sint fordes, parte 3 quaest. 19
 num. 7
 Judex elementior lege esse non debet, p. 3 q.
 19 nu. 5
 Judex etiam iniquè judicans jus dicit, par.
 3 q. 12
 Judex quod de facto facit, de facto tollere
 potest, p. 3 q. 15
 Judices an praesumantur dari ad postulatio-
 nem partium, parte 2 quaest. 27 num. 4
 fol. 164
 Judices iustus non habentis jurisdictionem,
 non excusat, p. 2 q. 42 nu. 1 fol. 179
 Solvens alteri auctoritate ejus, qui non est
 iudex competens, non liberatur, p. 2 q. 42
 num. 3 fol. 180
 Judices ecclesiastici bona immobilia non
 alienant, p. 2 q. 53 nu. 9 fol. 200
 Judices gerunt vicem Dei, apud quem ac-
 ceptatio non est personarum, p. 2 quaest.
 62 num. 6 fol. 211
 Primus iudex post Pontificem est con-
 servator unaque jurisdictione per aliam de-
 berat adjuvari, parte 2 quaest. 66 num. 3 & 4
 fol. 216
 Iudicii seu fori unius electio non excludit
 aliud, p. 2 q. 66 nu. 9 fol. 217
 Iudicii prorogatio non obest tertio, parte 2
 q. 40 n. 4 fol. 176. & Iudicium turbau-
 ita, p. 157 nu. 31 fol. 266
 Iudex ad quem acta causae remittuntur, an
 ad aperturam opus habeat citatione, p. 1
 q. 7 nu. 22 fol. 64
 Iudex debet omnia timari, parte 1 q. 7 nu. 26
 fol. 65
 Iudex quousque dicatur functus officio, p. 1
 q. 7 nu. 42 fol. 69
 Iudex an teneatur adsumere assessorem, p. 1
 q. 14 nu. 16 fol. 114
 Ius executio non habet injuriam, p. 3 q. 13
 num. 2
 Iudex an teneatur sequi Consilium assesso-
 ris, p. 1 q. 14 nu. 16 & seq. fol. 114
 Lex jurisdictionis & lex diocesana, p. 1 q.
 3 nu. 37
 Jurisdictionem universalem an delegari pos-
 sint subdelegare, fol. 35 nu. 4
 Jurisdictionem ecclesiasticam impediens
 incurrit censuras bullae coenae Domini,
 p. 1 q. 16 n. 1 fol. 118 & quae dicantur liber-
 tati ecclesiasticae adversari, ibid.
 Jurisdicchio ordinaria quando censetur ex-
 citari, p. 1 q. 7 n. 34 fol. 167
 Jurisdicchio inferioris propter negligentiam
 devolvitur ad superiorem, p. 1 q. 6 num. 4
 fol. 48 privaturque quis jurisdictione ob
 negligentiam, ibid. nu. 9 fol. 49
 Juramentum perhorrescentiae asufficiat, p.
 2 q. 13 nu. 15 fol. 108
 Juris Canonici excellentia, parte 1 q. 14 n. 3
 fol. 112
 Ius Canonicum juris civilis sustulit rigo-
 rem, p. 1 q. 7 nu. 2 fol. 54
 Irritans clausula irritat inhibitiones, com-
 misiones & appellationes, parte 1 q. 13 n.
 18 fol. 108
 Jurisdictionem, quam non habent usur-
 pantes peccant, eosque potest ordinari-
 us coercere, parte 3 quaest. 40 num. 6
 fol. 411
 Jurisdicchio Officialis Leodiensis duplex, spi-
 ritualis & temporalis, parte 3 quaest. 40
 num. 61
 Possunt Jurisdictionem causarum ardu-
 arum praescribere praelati inferiores, p. 2
 q. 6 nu. 1 fol. 136
 Jurisdicchio ad universitatem causarum po-
 test prorogari, parte 2 quaest. 7 numeri. 1
 fol. 137
 Jurisdicchio iudicum specialiter deputato-
 rum puta scholarium, artificum, potest
 prorogari, p. 2 q. 7 n. 2 fol. 137
 Jurisdicchio in exco. pros est Papae reservata,
 p. 2 q. 41 nu. 8 fol. 178
 Ordinatio jurisdictionem exercenti in
 exemptos, non patet, par. 2 q. 42 nu. 2
 fol. 179
 Jurisdicchio respectu territorii habet se adin-
 star rei, cuius quisquam est Dominus adq.
 proprie loquendo, p. 2 q. 33 num. 3 fol.
 199
 Lucif.

Jurisdicō conservatoris non ideo inefficax,
quod territorio carcat, par. 2 quæst. 53 n.
7 fol. 200

Jurisdicōni nihil est commune cum terri-
torio, p. 2 q. 53 n. 8 fol. 200

Jurisdicō ordinaria non competit capitu-
lo in singulos de capitulo, p. 2 q. 64 num. 2
fol. 213

Jurisdicōnem à se abdicare non potest Pon-
tiffex, sibi que manus ligare, & an jus alteri
quæsitum tollere censetur, par. 2 quæst. 67
num. 2. 3. & 4 fol. 218

Institutum si sic potest recurri ad conserva-
rem, p. 2 q. 26 nu. 1 fol. 162

Ius non dicunt conservatores extra locum
conservatorialem par. 2 quæst. 9 num. 3
fol. 140

Ius antiquum non censetur sublatum nisi
quatenus in novo exprimitur, p. 2 qu. 104
nu. 4 fol. 271

ad Jus commune reditio est favorabilis, ib.
num. 5 fol. 272

Quando jus alicui ex privilegio quæsitum
collitur, reditio ad jus commune non est
favorabilis, ibid. n. 6 fol. 271

Ius quæsitum quando tolli censetur per
Papam & de intellectu reg. Caut. de non
toll. iure quæsito, par. 2 quæst. 112 nu. 8
fol. 285

Liber & subiectus nemo est, & res eadem
verso iure ceteri non debent in dicit
respectu, par. 2 quæst. 77 num. 1. 2. &
fol. 234

Legati cognoscunt de appellationibus ad
Sedem interpositis, fol. 326 in fin.

Libertas ecclesie iustingeretur si exemptio-
nes & conservatoria tollerentur, p. 2 q.
115 n. 9 fol. 296

Lex pœnalis non est extendenda, & dispo-
situm in uno casu, censetur etiam dispo-
situm in alio casu illi æquiparato, p. 1 q. 98
nu. 3 & 5 fol. 258

Loci sacri appellatione palatium compre-
henditur, par. 2 quæst. 45 num. 2
fol. 185

Lovanienſium privilegiorum conserva-
tores jurisdictionem non habent in ex-
emptos Cleri secundarii diocesis Len-
diensis & plura de privilegii dicti cleri
secundarii, p. 2 qu. 118 nu. 1 & seq. fol. 307
& 308

Lites damaſcæ ut & discordia etiam pri-
vata, par. 1 § 1 num. 18

Libertas ecclesiastica quæ dicitur & in
quibus consistat, par. 1 § 1 nu-
mer 9

Lex jurisdictionis & diocesis, ibidem nu-
mer. 37

L.

Licit retinendo res exemptorum peccant,
p. 2 qu. 115 nu. 10 fol. 296

Lateranensis constitutio est in viridi obser-
vantia nisi Pontifex illi deroget, sicuti
per varias bullas exiit derogatum, par. 2
q. 55 n. 1 & 2 fol. 202

Legatus repræsentat vices Papæ, p. 2 qu. 16
subalt. a. 20 fol. 254

Legis aut privilegii casus tollit omnem am-
biguitatem, par. 2 quæst. 117 num. 3 fol.
300 & legis casus ubi est, ulterius dubi-
tandum non est, fol. 349

Libertas ecclesiastica in quibus consistat, p. 2
q. 117 n. 11 fol. 104

M.

Malitiis non est indulgendum, p. 2 q. 96
nu. 5 fol. 90

Matrimoniales causæ & criminales æ-
quiparantur, par. 2 quæst. 96 num. 1
fol. 236

Mendicantes possunt in suis ecclesiis con-
cionari sine licentia ordinarii, fol. 314
num. 10

Mendicantes, Lectores, graduati non subii-
ciuntur examini, fol. 314 num. 14

Mendicantes exempti à jurisdictione ordi-
narii, fol. 335

Mendicantes ad quas processiones tenean-
tur, fol. 341

Mendi-

RERUM MEMORABILM.

Medicamentum ordinum conservatoria, fol. 144. nu. 64
 Mens Pontificis est ne partes sumptibus gravetur, parte 2 quaestio. 12 num. 2 fol. 143
 Mens in privilegiis praevalet scripturae, ibid. nu. 3 fol. 143
 Mercede & muneribus conservatorum, parte 2 quaest. 1; numer. 2. 3. 4 & 5 fol. 144 & 145
 Merum iustum causant censuram ordinarii in exemptos, metusque reddit actum nullum, parte 2 quaestio. 95 num. 3 & 4 fol. 215
 Mylagogi seu patres monialium eodem quo moniales privilegio gaudent, par. 2 q. 99 nu. 3 fol. 215
 Molestia est juris & facti, par. 2 qu. 34. n. 1 fol. 169
 Clausula non permissives ab a quo molestari effectus, ibid.
 Milites sancti Joannis Hierosolymitani etiam si delinquant extra claustra, puniri ab ordinario non possunt, p. 2 qu. 102 n. 10 fol. 294
 Molestari timens potest coram suo iudice praeveneri, praeveniendo potest executio impediri, p. 2 quaest. 17 num. 9 & 10 fol. 203
 qui Molestari timet, potest creditorem praeveneri, & an conservatores possint praeveneri ad exclusionem aliorum iudicum, parte 2 qu. 117 num. 6. 7. & 8 fol. 300 & 301
 20 Monachi obligationi possint accedere fidejussor, parte 2 quaest. 106 num. 3 fol. 274
 Monachi qualiter subiciantur ordinario, par. 2 qu. 110 fol. 283
 Monialium exemptarum confessores sunt exempti, parte 2 quaestio. 99 numer. 1 fol. 269
 Monasteria monialium exemptarum reguntur ab Episcopo uti S. Sedis delegato spiritualiter sed non temporaliter, par. 2 q. 69. n. 2 fol. 259
 pro Monialibus potest stipulari pater Guardianus, parte 2 quaestio. 106 num. 2 fol. 274
 Moniales exemptarum, fol. 337
 Monitionem Trinam debet praemittere conservator ante excommunicationem, eaque debet esse personalis aliquot casibus exceptis, par. 2 qu. 79 n. 1 & 4 fol. 242 & 243
 Monitio praemittenda quandoque non est, ibid. nu. 3
 Potest sine monitione praevia excommunicare Episcopus in sua visitatione non admittit, par. 1 quaest. 79 num. 6 fol. 241
 An sine monitione praevia regulares excommunicare suos monachos possint, p. 2 q. 79 n. 7 fol. 242
 sine Monitione praevia potest coerceri delictum in praesentia iudicis commissum, par. 2 qu. 79 nu. 8 fol. 242
 Monitione non praevia si excommunicatio fecatur, an subsistat, & de excommunicatione canonis aut executoris, ibid. num. 9 & 10 fol. 242 & 243
 Quid si sine monitione praevia non possit procedere delegatus? qualisque & quanta debeat esse dilatio, ibid. numer. 11 fol. 243
 Monitionem praecedentem non requirit excommunicatio legis, par. 2 qu. 81 nu. 6 fol. 243
 Mutari an possint conservatores, parte 2 quaest. 74
 Mutatione non extinguitur privilegium quod est compatibile cum statu mutato, par. 2 q. 69 nu. 9
 Moderati quid sit & ratio moderationis exemptionum, p. 1 q. 1 n. 29 & 30
 Quid ius Metropolitanus & qualis sit iurisdictio Metropolitanus in subditos sui suffraganei, par. 1 q. 1 num. 6 & 7
 Monachi non comprehenduntur clericorum appellatione, p. 1 q. 1 num. 13
 Misericordia severitate, & severitas misericordia est temperanda, p. 1 q. 4 n. 14 fol. 39
 Mosi.

I N D E X

Monitio quatuorplex, & an unius monitio
 sufficiat, p. 1 §. 1 n. 11 & 12 fol. 44 & 45 &
 p. 1 §. 18 n. 11 fol. 13
 Habitus non facit monachum, part. 1. §. 6
 nu. 6 fol. 80
 Moniales exemptas an diocesanis visitet,
 cui competat visitatio, & an Constitutio
 comprehendat moniales omnes, quid si
 Collegium sit mixtum, vel cœnobium
 alteri subdit, quid de Canonicis se-
 cularibus, quid si exemptæ sint moniales
 à visitatione, & an sine tales, p. 1 §. 11 n. 1, 2
 3, 4, 5, & 6 fol. 93 & seq.

N.

Negligentiæ ex causa an Judices tenean-
 tur, part. 2 qu. 19 & 20
 Negligentiæ prælati qualiter probetur, p. 1
 §. 6 nu. 2 fol. 47
 Negligentes qui dicantur, p. 1 §. 5 nu. 1 fol.
 42 & par. 1 §. 6 nu. 1 fol. 47
 ob Negligentiæ sit devolutio jurisdic-
 tionis ad superiorem, d. §. 6 nu. 4 fol. 48
 Ob negligentiæ privatur quis jurisdic-
 tione, d. p. 1 §. 6 n. 9 fol. 49
 Non usu exemptionis & conservatorie
 amittantur, p. 2 qu. 11 fol. 284 & quid in
 participantibus, ibid.
 Notarii unde dicti, p. 1 §. 8 n. 1 fol. 79
 Notarii sedis Apostolicæ qui dicantur, & an
 sint in dignitate, part. 1 §. 8 n. 2 fol. 79
 Notarii conservatorum exigunt salarium,
 part. 2 qu. 15 n. 1 fol. 146
 Notarius obstat præsumptioni maleverfatio-
 nis in officio, p. 2 qu. 15 n. 2 fol. 146
 Notarios quis designare possit, & quales in
 causis quæ agantur, & an illegitimus
 & male affectus possit esse notarius, p. 2
 qu. 15 n. 1 & 4 fol. 146
 Nominis habenda non est ratio sed esse,
 ctu, p. 2 qu. 68 n. 3 fol. 222
 Pontifex tollit nullitates, & Constitutio
 clementis tollit nullitates, part. 2 §. 7 nu. 6
 & 7 fol. 60
 Nulliter procedens præsumatur dolus
 procedere, p. 3 qu. 38
 Nullam sententiam ferens an possit à vici-
 ridum vitis coerceri, part. 3 qu. 36
 Nullitas coram eo iudice proponenda, qui
 eam commisit, part. 3 quæst. 40 nu. 1
 fol. 409
 Nulliter excommunicatus quomodo sit
 consultus, p. 2 qu. 73
 Nullitas potest per tertium opponi, p. 4
 qu. 2 fol. 175
 Nullitas ex officio potest aliquando à iudice
 suppleri, ibid. n. 3 fol. 176
 Nullitas potest semper proponi tam ab
 empto quam ei adhaerenti, p. 2 qu. 40 nu. 1
 fol. 176
 Nuntii à procuratore differentia, part. 1 §. 7
 nu. 18 fol. 64
 Nuntii Apostolici an cognoscant de causis
 appellationum ad S. Sedem interposi-
 tum, fol. 316 nu. 21

O.

Obedientia in quo versatur, part. 1 §. 1
 nu. 38
 ab Obedientia pendet nervus ecclesiasticæ
 disciplinae.
 Officium qualiter usurpetur differatque à
 dignitate, d. par. 1 §. 8 nu. 3 fol. 79
 Officialis jurisdictionis est suspensa Episcopo
 suspenso, part. 2 quæst. 16 subalt. nu. 22
 fol. 154
 Officialis generalis non potest se intromit-
 tere virtute generalis jurisdictionis de
 causa semel ab eo exempta, part. 2 qu. 16
 subalt. n. 23 fol. 155
 Official. L. eod. adversus diffinitivas à se la-
 tas solet restitutionem concedere, & quid
 si causa ad superiorem remittatur, & quid
 si ad collegam, p. 2 qu. 49 num. 8, 9, 10, 14,
 & 17 fol. 192, 193 & 194
 Officialis Leodiensis res suæ diocesis du-
 bias potest explicare, p. 3 qu. 40 nu. 5
 Officialis Leodiensis ampla potestas etiam

RERUM MEMORABILIUM.

in viginti duum viros, p. 3 qu. 40 num. 4
fol. 410
Officialis Leonensis criminalis & arduas
casus potest advocatis suae Curiae deci-
dendas committere, p. 3 qu. 40 nu. 5 fol.
410 & qu. 13 fol. 386
Ordinarius qui pro executione sententiae
contra exemptum aditur, potest cogno-
scere de nullitate sententiae, par. 2 qu. 40
nu. 6 fol. 176
Inter mandatorias & hortatorias formu-
larum inter se, & hortatoria verba
adjecta dispositioni inducenti necessita-
tem obtemperandi assumitur naturam ver-
borum praecipientium, auctoria tamen
verborum rejicienda, p. 2 qu. 46 nu. 4. 5.
& 6 fol. 188
Ordinarius non exequitur sententiam no-
torie iniquam, fol. 337. n. 4
Ordinarii plebique adlaborant ut exemptos
suae jurisdictioni subiiciant, fol. 333
Ordinarius excessibus occurrit Sum-
mus Pontifex, fol. 334
Ordinatio exercenti jurisdictionem in ex-
emptos non parerit, p. 2 qu. 42 n. 2 fol. 179
Ordinarius habet plus juris in exemptum
quam in extraneum, multaque potest in
exemptos auctoritate delegata, & in du-
bio judicandum pro ordinario, Quid si
Concilium Tridentinum non sit receptum?
part. 2 quaest. 45 nu. 9 & 7 fol. 189. & 187
Ordinarius utrum referendo exemptis u-
tatur verbis mandatoris vel negatoris
cum hujusce quaest. hypothese part. 2 qu.
46 nu. 1. fol. 187
Ordinarius potest uti verbis praecipientis ibi-
dem nu. 2 fol. 188
Ordinarius & qui parantur conservatores
part. 2 qu. 49 nu. 3. fol. 192
Ordinarius jurisdictionem a se abdicare
non potest parte 2 quaest. 49. num. 4. fol.
192
De ordinarii poena incarcerantis regularem
exemptum, parte 1 qu. 4 nu. 8 fol. 38
Ordinarius an praesumat scire crimen co-
missum parte 1 qu. 4 num. 10 fol. 39

Ordinarius qualis ignorantia excuset d
4 nu. 11 fol. 39
Ordinarii qui dicantur parte 1 qu. 5 nu. 3 fol.
43
Ordinarius an apprehendere possit exem-
ptum parte 1 qu. 6 num. 13 fol. 50
Ordinarius an subdelegeret examen testium
parte 1 qu. 6 num. 16 fol. 51
Ordinarii ad vigilare debent ut processus
formati contra exemptos Romam de-
feratur parte 1 qu. 7 nu. 21 fol. 64
Ordinarius in dubio an ordinaria vel dele-
gata auctoritate procedere censetur, parte
2 quaest. 109 fol. 282
Ordinarius multa plura potest adversus ex-
emptos delegata quam ordinaria po-
testate. parte 2 quaest. 107 num. 5 fol.
281
Ordinarius procedens ordinaria potestate,
cum delegata procedere deberet. male
procedit, parte 2 quaest. 108 fol. 281
Ordinum mendicantium qui sunt conser-
vatores, fol. 430
Ordo mendicantium plus prodest ecclesiae
quam alii status Ecclesiastici, fol. 330
Ordo mendicantium non astringitur ad pe-
tendam licentiam ab ordinario pro mu-
nere concionandi, ut nec pro confessio-
nibus audiendis, fol. 334
Ordini Benedictino minor praescriptio non
obstat quam 60 annorum, jureque par-
ticipacionis id extendi potest ad quosdam
alios Ordines, parte 2 quaest. 37 num. 2 &
fol. 204
Ordo a Papa datus si non fervetur, actus est
nullus, parte 2 quaest. 72 num. 3
Ordo procedendi ad excommunicationem
parte 2 quaest. 70 nu. 6
Origo frequens bellorum & hujus causa,
part. 1 qu. 11 nu. 20

P.
Palatia quae dicantur, parte 2 quaest. 45 nu.
1. fol. 85
LII
Pala-

I N D E X

Palatium Episcopale comprehenditur appellatione loci facti, part. 2 quaest. 45 num. 2 fol. 185

Papa in dubio non censetur derogare privilegiis, part. 2 qu. 112 n. 7 fol. 295

Papa delegati possunt aliquando ab ordinariis coerceri, part. 3 quaest. 40

Participatio privilegiorum an & quatenus extendatur, parte 2 quaest. 60 nu. 2

an Participatio competat dependenter vel independenter interest, part. 2 quaest. 61 nu. 1 fol. 108 & de participacione privilegiorum, fol. 127

Partes quando sunt diversi fori, non attenditur continentia causa, fol. 272

Particula & Sacris Canonibus, explicatio, part. 2 quaest. 18 nu. 2 fol. 205

Parochialis Canonica unde introducta, part. 2 nu. 1, fol. 196

Pastorale munus describitur, parte 1 §. 1. num. 7

Patriarchae an visent, parte 1 §. 2 num. 4

Patriarchae an jurisdictionem habeant in subditis suorum suffraganeorum, parte 2 §. 2 num. 5

Perinde est an quis coram Papa vel ejus delegato conveniatur, part. 2 quaest. 107 nu. 3 fol. 281

Philosophi quidam censuerunt amicitiae causa a jure recedi posse, & Auli Gellii haec de re referunt sententia, & quid Cicero & posterioris a vi jurisconsulti censuerunt, parte 2 quaest. 62 num. 1. 2. & 3 fol. 209

Parochialis Canonica unde introducta, in quibus consistat, eum quaestiois decisione, parte 2 quaest. 52 nu. 1. 2. & 3 fol. 196 & 197

Peregrinantes gaudent privilegio Romipetarum, & religionis favor alios excellentes favores, parte 2 quaest. 85 numer. 1. & 2 fol. 249

Penalia non debent extendi, parte 2 qu. 43 nu. 5 fol. 183

Penam contumaciae ad penam geminandam

Penae sine dolo infligi non solent, part. 2 quaest. 16 nu. 3

Penae pecuniarie futrogeantur in locum corporalium, parte 3 quaest. 16

Potestas Episcopalis tripartita, parte 1 §. num. 10

Pontifex cui baculum pastoralem non gerit, parte 1 §. 1 num. 3

Pontifex praesidet universali ecclesiae, parte 1 §. 1 nu. 4

Pontifex pro speritate ecclesiae ad vigilat, §. 1 num. 8

Pontificum prima sollicitudo est pro ecclesiis, part. 1 §. 1 num. 19

Pontifices dissidia conciliant, ibidem num. 17

Pontifex scire dicitur, quod ab aliis actus, parte 1 §. 2 nu. 2

insigne Divi Bernardi encomium Senni Pontificis, parte 1 §. 4 num. 1 fol. 35

Pontifex rescribendo ordinariis, eorum jurisdictionem exicare vel delegare videatur, parte 1 §. 6 nu. 12 fol. 50

Pontifex & Constitutio Clementis tollant nullitates, parte 1 §. 7 num. 6 & 7 & 19 & 60

Pontificum defunctorum memoria debet esse laudabilis, etiam si illaudeat vixisse, parte 1 §. 8 nu. 5 fol. 80

Pontifex potest constitutioni derogare, §. 11 fol. 96

Pontifex speciali favore prosequitur exemptos, parte 2 quaest. 36 nu. 2 fol. 170

Pontifex non censetur velle jus tertio quaesitum tollere, parte 2 quaest. 87 nu. 4 fol. 231

Pontifex utrum revocare possit exemptiones conservatorias, & an sibi manus ligare possit, jurisdictionem que a se abdicare, & an jus quaesitum tollere censetur, parte 2 quaest. 67 num. 1. 2. 3. 4. fol. 218

Possessionis datio spectat ad Archidiaconum,

Præsentia unde fit metienda, parte 1 §. 13 nu.
 11 fol. 107
 Prælati inferiores possunt causarum ardua-
 rum jurisdictionem præscribere. parte 2.
 quæst. 6 nu. 1 fol. 126
 Prælati inferiores non possunt præscribere
 territorium, parte 2 quæst. 53 nu. 4 fol.
 199
 Prælati inferiores qui ordinariam jurisdic-
 tionem præscripserunt, possunt eam non
 obstante Concilio Tridentino exercere,
 parte 2 quæst. 96 nu. 2 fol. 256
 Prælati regulares an sine monitione excom-
 municare suos monachos possint. parte 2
 quæst. 76 nu. 7 fol. 242
 multi Prælati utrumque habent gladium, &
 possunt utroque gladio uti, parte 2 quæst.
 30 fol. 144
 Prælati non est de severitate à subdito an-
 guendus, parte 1 §. 3 nu. 6
 Prælati dicuntur medici spirituales, parte 2
 §. 4 nu. 3 fol. 35
 Prælati negligentia qualiter proberet, part.
 1 §. 6 nu. 3 fol. 47
 Prælatiura judicanda est ex consuetudine,
 parte 2 quæst. 68 nu. 4 fol. 221
 Prælatiura & majoritatis signa quæ sint, p.
 2 quæst. 68 nu. 3 fol. 222
 Præscriptione an viginti annorum jurisdictionem
 quæ siverit, parte 2 quæst. 31 &
 de præscriptione plura, 3. parte 2 quæst. 13
 nu. 3 fol. 386 & parte 2 fol. 195 & fol.
 204
 Prævenire potest debitor suum creditorem
 & plura de præventionis materia, parte 2
 quæstion. 117 numer. 6, 7, 8, 9 & 10. fol.
 300, 301, 302
 Per præventionem acquiritur jus pacti, p. 2
 quæst. 87 nu. 3 fol. 251
 Præsumptio verbum, Qualiter sit intelli-
 gendum, parte 1 §. 2 nu. 15
 Consummar non potest excipere de præven-
 tione facti, parte 2 quæstion. 6 nu. 8
 fol. 117

Principes sunt conservatores, fol. 370 nu-
 mer. 3
 Principes sæculares an possint suos subditos
 à conservatorum jurisdictione liberare,
 parte 2 quæst. 123 fol. 293
 Principem ademptum arctatati possunt si pe-
 nticulum sit in mora, parte 2 quæst. 88 nu.
 3 fol. 231
 Principes an veniant sub dispositione gene-
 rali, parte 1 §. 17 nu. 1 fol. 219
 Principes non possunt legem dicere decimis,
 parte 2 quæst. 39 nu. 3 fol. 173
 Princeps non tenetur velle præjudicare ter-
 tio, idque nisi unum casum excipiat, in
 quo declaret se nolle præjudicare, parte
 2 quæst. 59 nu. 1. 2. & 3 fol. 306
 antequam quis jure suo privetur, terminus à
 à lege vel homine debet præcedere, parte
 2 §. 6 nu. 1 fol. 48
 in favorem Principalis inhibito emanata
 fidejussori ejus prodesse non potest, parte
 2 quæst. 105 nu. 3 fol. 272
 Principaliter qui cognoscere non potest, an
 incidenter possit, parte 2 quæstion. 40
 num. 4
 Privilegiorum & indulgentiarum differentia, p. 1
 §. 1 nu. 23
 Privilegium in corpore juris clausum diffi-
 cillius tollitur, parte 1 §. 18 numer. 8
 fol. 122
 Privilegia regularium confirmantur, fol. 340
 num. 54
 Privilegia repugnantia conservatoris non
 substitunt, parte 2 quæst. 115 numer. 6 fol.
 296
 Privilegiatus contra privilegium an utat-
 tur privilegio, parte 2 quæstion. 114, fol.
 287
 Privilegium Caroli V. concessum patriæ
 Leodiensis, parte 2 quæst. 116 fol. 139
 Privilegia realia sunt perpetua, parte 2 quæst.
 nu. 3 fol. 162
 Privilegiu retortio non datur in privilegiis
 motu proprio concessis, parte 2 quæst. 17
 nu. 3 fol. 163

I N D E X

- exempti, possunt se tueri Privilegio Roma-
 nx Ecclesie adversus quam præscriptio
 minor quam centenaria non currit, parte
 2 quæst. 50 num. 3 fol. 195
- Privilegia eximunt à subjectione, sed non à
 situatione, parte 2 quæst. 53 num. 3 fol.
 198
- Privilegiorum confirmatio cessat cessanti
 confirmationis causa, parte 2 quæst. 54 nu. 8
 fol. 200
- Privilegia quibus non est derogatum ma-
 nent facta tecta, & à jure antiquo non est
 recedendum, nisi quatenus novo jure ex-
 primatur, parte 2 quæst. 56 num. 3 & 4
 fol. 203
- Privilegia an non per usum amittantur, p. 2
 quæst. 57 nu. 1 fol. 204
- Ordini Benedictini minor præscriptio non
 obstat quam 60. annorum, Jurque partici-
 pationis id extendi potest ad quosdam
 alios ordines, parte 2 quæst. 57 numer. 2. 3
 fol. 204
- Privilegiorum Societatis Jesu confirmatio
 præsertim amplissima, & confirmatio privilegio-
 rum latissime interpretanda in præjudi-
 cium confirmantis, parte 2 quæst. 58 n. 1.
 & 3 fol. 205
- Privilegia concessa religiosis non extendun-
 tur ad religiosos ejusdem ordinis nisi spe-
 cialiter sita disponatur, parte 2 quæst. 60
 num. 1 fol. 207
- Privilegiorum participatio an & quatenus
 se extendat & quid si observantia reli-
 gionis repugnet, aut ordo non utatur,
 parte 2 quæst. 60 num. 2. 3. 4 & fin. & an
 participatio competat dependenter vel
 independenter interest, parte 2 quæst. 61
 nu. 1 fol. 208
- Privilegium non censetur priori pacto deto-
 gare, parte 2 quæst. 118 n. 19 fol. 310
- Privilegia exemptionum scienter vel per igno-
 rantiam crassam violantes incidunt in
 censuras ecclesie, & censuræ aliæ sunt
 legis, aliæ hominis, parte 2 quæst. 78 num.
 2, 3, 6 fol. 239 & 240
- Privilegio non gaudet Romipeta delinquens,
 parte 2 quæst. 86 nu. 1 fol. 260
- Privilegium Romipetarum durat, quamdiu
 eorum negotia, cessante causa privile-
 gi, cessat effectus, parte 2 quæst. 90 num.
 1. 2 fol. 253
- Privilegio: un series est attendenda, parte 2
 quæst. 98 nu. 11 fol. 259
- Privilegium consortis non extenditur ad
 consortem, parte 2 quæst. 106 nu. 2. 4. fol.
 208
- Privilegia sunt reciproca, parte 2 quæst. 109
 num. 13 fol. 263 Quando tollitur jus ex
 privilegio alicui quæritur: reditio ad jus
 commune non est favorabilis, parte 2 quæst.
 104 num. 6 fol. 271
- Privilegia exemptionum ad fidei iustores co-
 rum non extenduntur, parte 2 quæst. 109
 num. 1 fol. 271
- Privilegiorum ecclesie turbatores excom-
 municantur, parte 2 quæst. 117 nu. 11 fol.
 204
- De Privilegiorum Lovaniensium Confer-
 vatoribus, & de privilegiis clem. secu-
 datii Diocesis Leodien. parte 2 quæst. 118
 num. 1 & seq. fol. 307. 308
- Privilegia non admittunt rationationem
 à majoritate rationis, nec à contrario,
 vel subaudito sensu, parte 2 quæst. 1. 8 nu.
 16 fol. 310
- Procedere non possunt delegati nisi exhibi-
 tis litteris sue delegationis, citati que
 comparere non tenentur. Aliud de con-
 servatoribus, qui non tenentur edere di-
 ploma conservatoriale, licet tutius sit ex-
 hibere, cum faciendum sit quod alii pro-
 desse nobis obesse non potest, & quis
 malitius non est indulgendum, parte 2 quæst.
 48. nu. 2. 3. 4. & 5 fol. 190
- Processus ex capite in congruo non sustine-
 tur, sed ex capite congruo, fol. 355. n. 6
- Proximum dicitur causa finalis constitu-
 tionis, & ratio est mens legis, parte 2 quæst.
 nu. 2 & 3 fol. 249
- Præscripti potest cognitio causarum ardua-
 rum, parte 3 quæst. 13 num. 3 fol. 386
- Præscriptio minor ordini Benedictino non
 obstat

RERVM MEMORABILIVM.

obstat quam 60. annorum, Jureque præ-
scriptionis id extendi potest ad quosdam
alios ordines, part. 2. quæst. 57. num. 2 & 3
fol. 104.

Præscriptio alia est activa, alia passiva, & ex-
ceptio præscriptionis acquiritur, potest per
conservatores defendi, part. 2. qu. 30. num.
1 & 2 fol. 195.

Prorogationis species quatuor sunt: de pro-
rogatione rei ad rem, loci ad locum, tem-
poris ad tempus, personæ ad personam,
& de prorogatione causarum meri & mix-
ti, part. 2. quæst. 7. num. 4. 5. 6. 7. 8.
& 9 fol. 127 & 128.

Non possunt progressum judicii impedire
Rompetæ, part. 2. quæst. 87. n. 5 fol. 125.

Proptoria est judicii lucem & species, p. 2.
quæst. 88. nu. 2 fol. 125.

Protestatio an interrumpat consuetudinem,
part. 2. quæst. 68. nu. 12 fol. 224.

Legitimus procedendi modus quis sit, p. 1. §.
7. nu. 38. fol. 68.

Proprium quid dicatur, part. 2. §. num. 17 fol.
63.

Proventus, obventiones fructus, reditus quid
sint part. 2. §. 13. nu. 4 fol. 99.

Provisus Apostolicè, an possit adversus Ca-
pitulum impetrare à conservatore man-
data de immitendo, 226.

Deputatione quæ congrua non sit, part. 1.
§. 4. nu. 15 fol. 40.

Puniendus est in eo in quo quis deliquit, par.
15. nu. 8 fol. 49.

Q.

Qualitas præponderans in actu mixto est
consideranda, part. 2. quæst. 7. num. 3
fol. 127.

Qualis sit jurisdictio Metropolitanæ in sub-
ditos sui suffraganeos, part. 2. §. 2. num. 7.

Quid item Metropolitanus, ibidem nu. 6.

Qualitas potentior attrahit in se totum
mixtum.

Qualificatus in una Diocesi, non debet in
alia qualificari, fol. 334.

Quæstio an sit favorabilis vel odiosa, primæ
est inspectionis, part. 2. quæst. 112. num. 1
fol. 185.

Quæstio incidens quando cognosci possit
per indicem datum fol. 380. n. 6.

Quæstiones incidentes an tractari possint
coram viginti duum viris part. 3. qu. 40.

R.

Recessus à jure est odiosus part. 2. quæst.
112. nu. 3 fol. 185.

Recurrere ad conservatorem pendente ap-
pellatione à sententia ordinarij an dicatur
attentare, part. 2. quæst. 113. fol. 186.

Recognitio scripturæ peti potest coram or-
dinario, part. 2. qu. 29. nu. 3 fol. 105.

Recursum excessivi habentes ad ordinarij,
possunt à suis ordinariis puniri, fol. 335
nu. 1.

Regulares & eorum ecclesiæ qualiter sunt
ordinario subjectæ, & an à suis conserva-
toribus possint conveniri, part. 2. qu. 33. n.
2 fol. 268.

Regulares subjacent punitioni suorum præ-
latorum, part. 1. §. 2. nu. 14.

Regulares quid si delinquant extra eorum
claustra, part. 1. §. 4. num. 6 fol. 37.

Regulares quid si delinquant intra eorum
claustra, part. 1. §. 4. nu. 7 fol. 37.

Regularem exemplum in carceribus ordina-
rius excommunicatur, part. 1. §. 4. num. 8
fol. 38.

Recusationes frivole jurisdictionem non
suspendunt, part. 1. §. 13. n. 16.

Recusatio & appellatio symbolizant, ibid
nu. 17 fol. 108.

De recusatione assessorum part. 1. §. 14. num.
13. 14. 15 fol. 113.

De recusatione conservatorum, part. 2. qu.
10. nu. 1. 2 & 3 fol. 140 & 141.

Regularium bona decedentium spectare
debent ad ordinarij quem fuerunt pro-
fessi, fol. 336.

Regulares possunt ordinari à non suo ordi-
nario, fol. 357.

Regu-

- Regulares ad curam animarum præfici non debent nisi prævio examine ordinarii, fol. 338 nu. 36
- Regulares ad quæ onera teneantur. fol. 338 nu. 37
- Regulares de Criminibus exceptis conveniunt coram ordinario, idem si infringant ejus jurisdictionem, & quid si intra vel extra claustra delinquant, parte 2, qu. 102 nu. 2, 3, 4 fol. 263
- Regularium claustralia delicta non spectant ad ordinarium, & quid si sint scandalosa, parte 2 qu. 102 nu. 5 fol. 263
- Regularium delicta extra claustrum commissa an subjiciantur cognitioni ordinarii, parte 2 qu. 102 nu. 7 fol. 264
- Regulares faciendo contra eorum privilegia, non præjudicant superiori, parte 1 qu. 102 nu. 8 fol. 264
- Regulares an in causis visitationum sub sint ordinario parte 1 qu. 102 nu. 11 fol. 263
- Regulares an sub sint ordinario per modum jurisdictionis contentiose, tam agendo quam defendendo, parte 2 qu. 102 nu. 12 fol. 265
- Rei necessarii & voluntarii an non comparet teneantur, parte 2 quæst. 44 nu. 2 fol. 184
- Reipublicæ interest delicta non esse impunita, parte 1 §. 3 nu. 7
- Reipublicæ interest lites citò finiri, parte 1 §. 13 nu. 1 fol. 98 & d. part. 1 §. 4 nu. 2 fol. 34
- Rite & rectè dictionum differentia, parte 1 §. 7 nu. 5 fol. 59
- Reditus, fructus, proventus, obventiones quid sint, parte 1 §. 13 nu. 4 fol. 99
- In rescriptis nihil debet abundare, parte 1 §. 1 nu. 22
- Pontifex rescribendo ordinariis num eorum jurisdictionem excitare vel delegare videatur, parte 1 §. 6 nu. 12 fol. 50
- Verba illa, auctoritate nostra cognoscas, vel æquipollentia, inserta in rescripto faciunt quem delegatum, parte 2 qu. 16 subalt. n. 13 fol. 151
- Contra rescripti formam si pronuntietur delegatus, potest iterum cognoscere, parte qu. 49 nu. 20 fol. 194
- Idem statuendum est à sententiis de appellacionis & absolucioni ab instanti judicii, vel si error in sententia commissus sit d. parte 2 quæst. 49 nu. 21 & 22 fol. 194
- Res eadem diverso jure ceteri non possunt nisi diverso respectu, libertate & subiecto nemo est, parte 2 qu. 77
- Reditio ad jus commune est favorabilis, tollatur jus ex privilegio alicui quæsitum, parte 2 qu. 104 nu. 5, 6 fol. 271
- Religiosis concessa exemptio an extendatur ad religiosas, parte 2 quæst. 106 nu. 5 fol. 275
- Religionis favor summus, & Religiosis sanctæque Sedis favore exemptiones concessæ sunt, parte 2 qu. 118 nu. 1, 2 fol. 309
- Officialis Leodiensis solet adversus diffinitivas à se latus restitutionem concedere parte 2 qu. 49 nu. 8 fol. 192
- In re appellacionem & restitutionem differensia, parte 2 quæstion. 49 nu. 1, 2 fol. 193
- Retentione rei ad alium spectantis visceretur inferti, fol. 349
- Retentione debiti propter non dicitur inferti injuria, parte 2 qu. 114 nu. 1, 2 fol. 192
- Retentione censeatur vis inferti, parte 2 qu. 66 fol. 216
- Reversio ad jus commune est favorabilis, parte 2 qu. 112 nu. 4
- Revocatio exemptionum an sit censenda juris favorabilis vel odiosa, parte 2 quæst. 112
- Revocatio privilegiorum communium est odiosa dicta, qu. 112 nu. 5
- De revocatione ecclesiastici per judicem ecclesiasticum qui latet jurisdictioni se subjecit, parte 2 qu. 116 nu. 3 fol. 298
- Reversis in urbem tempusculum est concedendum

RERUM MEMORABILM.

Secundum ut quiescant, parte 4 qu. 92 nu. 1
fol. 254

Rompetae sunt exempti, parte 2 qu. 83 nu.
vbi. 47

Rompeta excommunicati non potest &
Rompetarum infinitus numerus, parte
2 qu. 83 nu. 5 & 6 fol. 248

Rompetae si solum censendi sunt qui ne-
gociorum causa Romam petunt & quid
si quis te recandi causa Romam petat,
parte 2 quæst. 85 & 84 fol. 249

Rompetarum privilegio gaudent peregrini-
nautes, parte 2 qu. 85 nu. 1 fol. 249

Rompeta delinquens privilegio non gau-
det, parte 2 qu. 86 nu. 1 fol. 250

Rompetae non possunt progrellum iudicii
impedire, parte 2 qu. 87 nu. 5 fol. 251

Rompetae auctari possunt si agatur de
Chyrographi recognitione, parte 2 qu.
88 nu. 4 fol. 252

Rompetarum privilegium durat quamdiu
eorum negocia, ipsique etiam imputatur
tempus reversionis, & quantum illud
tempus esse debeat, parte 2 qu. 90 fol. 253
& qu. 91 nu. 1 & 2 fol. 260

Reversis ex urbe tempusculum est conce-
dendum ut quiescant, parte 2 qu. 29 nu.
1 fol. 254

S.

De Salario assessorum conservatorum &
unde dicatur salarium & qualiter spor-
tulæ sunt metiendæ, parte 2 qu. 14 nu. 1. 2
& 4 fol. 145

Non laici aut iudices Ecclesiastici dona im-
mobilia, parte 3 qu. 53 nu. 9 fol. 200

Scandali vitandi causa inulta sunt speciali
iure introducta, parte 1 qu. 3 nu. 4

Scandalum duplex, scandali significatio e-
jusque multa specialia, parte 1 qu. 1 nu. 12
13 & 4

Scandalum quid sit, ibidem qu. 3 nu. 3 & 4

Scrupulosa inquisitio adversus iudices re-
iicitur, parte 3 qu. 38 nu. 2

Scholaris unius academix ubi scholarem
alterius academix convenire debeat, par-
te 2 qu. 114 nu. 1 fol. 227

Tom. II.

Scite quæ dicamur, parte 1 qu. 4 nu. 9 fol.
39

Seu dictio quid denotet, parte 1 qu. 6 nu. 6
fol. 48 ejusque enegia, parte 1 qu. 7 nu.
31. fol. 67

S. Sedis significatio, & S. Sedis significatio-
ne quæ veniant parte 1 qu. 1 nu. 25 & 26 &
fol. 48 ejusque enegia, parte 1 qu. 7 nu. 17

Sedem qui dicantur habere, parte 1 qu. 1 nu. 18

Sedis apostolicæ appellacione quid com-
prehendatur, parte 1 qu. 7 nu. 10 fol. 61

& Sedis appellacione quid significetur, d
parte 1 qu. 8 nu. 7 fol. 81

Sancitæ Sedis & religionis favore exemp-
tiones concessæ sunt & plura de exemp-
tionibus cleri secundum Diocesis
Leodiensis, parte 2 qu. 118 nu. 9 & seq
fol. 309

Scholares non possunt causas fidejussori-
bus eorum notas ad conservatorem
scholarium revocare, parte 2

Scholaris unius academix à scholari alteri-
us academix non potest evocari, parte
2 qu. 118 nu. 2 fol. 307

Scholares forum rei sequi debent, certant-
que de Lucro captando, exempti verò de
damno vitando, parte 2 qu. 118 nu. 5 & 6
fol. 308

Scripturæ recognitio peti potest coram or-
dinario, parte 2 quæst. 29 nu. 3 fol.
165

Secularis Iudex qualiscunque inferior est
ecclesiastico, fol. 367

Sensus accipiendus est qui vulgari sermone
convenit, parte 3 qu. 12 nu. 8 fol. 381

Sententia non expectans aliam post se, non
potest revocari, parte 2 qu. 49 nu. 12
fol. 193

Sententia interlocutoria commixta diffini-
tiva regulatur ad instar diffinitivæ, parte
2 qu. 49 nu. 13 fol. 193

Adversus sententias definitivas ab officiali
Leodiensi latus solet per eundem officia-
lem restitutio concedi, parte 2 qu. 49 nu.
8 fol. 192

De sententiæ executione per conservatores.
Mam parte

I N D E X

- parte 2 qu. 18 num. 1 2 3 fol. 156 & an
 conservatores invocare possint brachium
 seculare & in possessionem mittere, parte
 2 qu. 19 & 20 fol. 157
- De viribus sententiae an cognoscere possit
 conservator, parte 2 qu. 37 num. 2 fol.
 151
- Sententiae iniusta per aliquem lata iudex
 potest sese opponere etiam irrequisitus,
 fol. 358 nu. 8
- Sententia lata secundum statuta loci patri-
 culatus, non est in alieno territorio execu-
 tioni demandanda, fol. 314
- Sententiam iniquam exequens an peccet,
 parte 3 qu. 14
- Sententia iniqua dicitur rapina, parte 3 qu. 14
- An adversus sententiam diffinitivam dele-
 gatus principis possit in integrum resti-
 tuere, parte 2 qu. 49 nu. 6 fol. 192
- Sepultura privilegia, fol. 339 nu. 50
- Severitas misericordia, & misericordia seve-
 ritate est temperanda, parte 1 qu. 4 num.
 14 fol. 39
- Sigilli appositio quid operetur, parte 1 qu. 7
 nu. 9 fol. 67
- Societas lelu electione unitus §. conserva-
 toris potest variare, parte 2 qu. 23 num.
 3 fol. 160
- Solum vigore sententiae condici non po-
 test, & solventi indebitum duplex con-
 dicio competit, parte 2 qu. 93 nu. 1 & 2
 fo. 255
- Solvens alteri auctoritate eius qui iudex
 non est comperens non liberatur, parte 2
 qu. 42 nu. 3 fol. 180
- Solutionem non impedit attestum quod
 nullum est, parte 2 qu. 42 n. 5 fol. 180
- Solvens metu caluratum liberatur, ibid.
 nu. 6 fol. 180
- Solvens Creditori creditoris liberatur, ibid.
 nu. 8. f. 181
- Sine solemnitate Clausula quae sit vis, effe-
 ctusque solemnitatis, parte 1 qu. 7 nu. 1 &
 fol. 4. & 60
- Spes venia incentivum peccati, parte 3 qu. 2
 nu. 17
- Spiritualia sine temporalibus diu effici-
 unt, parte 1 qu. 19 nu. 6 fol. 123
- Synodus quocumque, parte 1 qu. 18 nu. 7 fol. 123
- Synodus Episcopalis est quatuordecim
 branda & causa finalis Synodi, parte
 18 nu. 2 & 3 fol. 121
- Synodi ommissionis poena, & an iplo
 ca poenalincuratur, d. parte 1 qu. 18 nu. 2
 & 3 fol. 121
- Ad Synodum exempti venire non tenentur
 ibid. nu. 6 fol. 122 & an Cisterciensis
 ordinis privilegio derogetur Leonardi,
 nu. 7 fol. 122
- ¶ Synodo Quales exeunt clausulae, parte
 1 qu. 18 nu. 12 fol. 123
- Synodales Constitutiones an confirmade-
 beant a Papa, ibid. nu. 13 fol. 123
- Spirituales causae sunt a veteribus, fol. 351
- Sportulae unde dicuntur, parte 3 qu. 32
- Sportulae qualiter metiendae, parte 2 qu. 14
 nu. 1, 2, 3 fol. 145
- Sportularum de excessu an viginti annorum
 cognoscant, parte 3 qu. 12
- Sportularum ratio ad quos iudices spe-
 ctet, parte 3 qu. 3 nu. 4
- Statuta interpretationem sumunt a iure p.
 3 qu. 19 fol. 321
- Subdelegare possunt conservatores, parte 2
 qu. 25 nu. 1 fol. 261
- Subdelegare potest nudum ministerium
 simplici clerico, parte 2 qu. 5 nu. 3 fol.
 262
- Subdelegare non potest conservator uni-
 versalem suam jurisdictionem, parte 1
 qu. 25 nu. 4 fol. 162
- Superior potest annullare contra sum per
 quem poterat aliquid acquiri subditos,
 parte 2 qu. 116 nu. 3 fol. 258
- Suspenditur conservator qui officio abor-
 titur, non tamen privatur quotidianis
 distributionibus, parte 2 qu. 12 nu. 1
 & 2 fol. 139
- T
- Abellarii culpa cui imputanda
 sine Temporalibus spiritualia diu esse
 non possunt, parte 1 qu. 19 nu. 6 fol. 123
- De

RERVM MEMORABILIVM.

De Tempore dispositio est arbitraria, parte
1 § 10 nu. 8 fol. 90

Tenantes qui dicantur, & an gaudeant pri-
vilegiis & conservatoris, fol. 159. num. 1
& 1 & seq.

A Tronatum Curia appellatur ad ecclesia-
licum iudicem, fol. 159 nu. 3

Tenantes an sint exempti, fol. 159 nu. 4

Territorium habere vel pleno jure esse sub-
jectum patri suar, parte 2 q. 110 numer 1
fol 3

Territorio in alieno ordinarius jurisdic-
tionem non exercet d. quæst. 110 num. 6 fol.
287

Territorium quid sit, & Conservatoris ter-
ritorium non habens, & quare, parte 2 q.
53 nu. 1 & 2 fol. 193

Territorium præscribere non possunt præ-
lati inferiores, parte 2 qu. 53 nu. 4 fol. 199

Territorii respectu jurisdic-
tio habet se ad-
instat rei, cujus quispiam est Dominus,
parte 2 qu. 53 nu. 5 fol. 199

A Termini brevitare quandoque non ap-
pellatur, parte 1 §. 5 nu. 15 fol. 46

Terminus a lege vel homine debet præce-
dere antequam quis jure suo privetur,
parte 1 §. 6 nu. 5 fol. 28

Testium examen an ordinarius subdeleget
part. 1 §. 6 nu. 16 fol. 51

Testamenti Latici publicatio spectat ad Ju-
dicem Laicum, parte 1 qu. 29 num. 2 fol.
165

Testamentorum executores qui plenissimè
sunt exempti, non possunt coram ordina-
rio conveniri, ut nec quorum exemptio
deogat cap. volentes, de privileg. in 6 par.
2 qu. 30 nu. 1 & 2 fol. 166

Tortura elicitur veritas, parte 1 §. 7 num. 30
fol. 66

Ad torturam iudicia part. 1 §. 7 nu. 29 fol.
65

Translatio fieri solet salvis privilegiis, part.
2 qu. 69 nu. 5

Translatio unius ecclesie in aliam diocè-
sim, non tollit illius privilegia d. quæst.
69 nu. 6

Tribunal quid sit & quod delegati non
habeant tribunal, parte 2 quæst. 9 nu. 1 &
2 fol. 139 & 140

V

De Valli delicto, parte 2 qu. 76 num 1 &
fol. 132

Verborum auctoria rejicienda, parte 2 qu.
46 nu. 6 fol. 188

Verba ex vulgari sensu capiunt interpreta-
tionem, part. 3 quæst. 11 nu. 8 fol. 381

Verba generalia sunt magne efficacæ, fol.
331 nu. 15

Verbum præsumptum qualiter sit intelli-
gendum, parte 1 §. 2 nu. 15

In verba semper nituntur homines, parte 1
§. 1 nu. 1 fol. 124

Vigintiduum viri Leodienses sunt conserva-
tores, fol. 370

Vigintiduum virale Leodiens tribunal non
est viris favorabile nec extendendum,
fol. 371 nu. 2

Vigintiduum virale tribunal ecclesiasticum
censeri non debet, fol. 372

Vigintiduum virali pace an ecclesiastici com-
prehendantur, fol. 374

Vigintiduum virali tribunali an subdiciantur
Canonici ecclesie Cathedralis, fol.
377

Vigintiduum virali pace an comprehendantur
Capitula, fol. 378

Vigintiduum viri an cognoscere possint de
Justitia, nullitate aut validitate sententiarum
aliorum iudicum, fol. 379

Vigintiduum viralis clausula mener hors
Loy intellectus, fol. 379

Vigintiduum viralis pacis causa finalis quæ
fol. 380 nu. 8

Vigintiduum viri non cognoscunt de vali-
ditate vel invaliditate sententiarum, fol.
380 nu. 9 & seq.

Vigintiduum virum Jurisd. est limitata fol.
382 nu. 16

Vigintiduum virum sententia limites suos
excedens nulla est, fol. 382 nu. 17

Vigintiduum viralis pax ut violata dicatur
quid requiratur, fol. 382 nu. 19

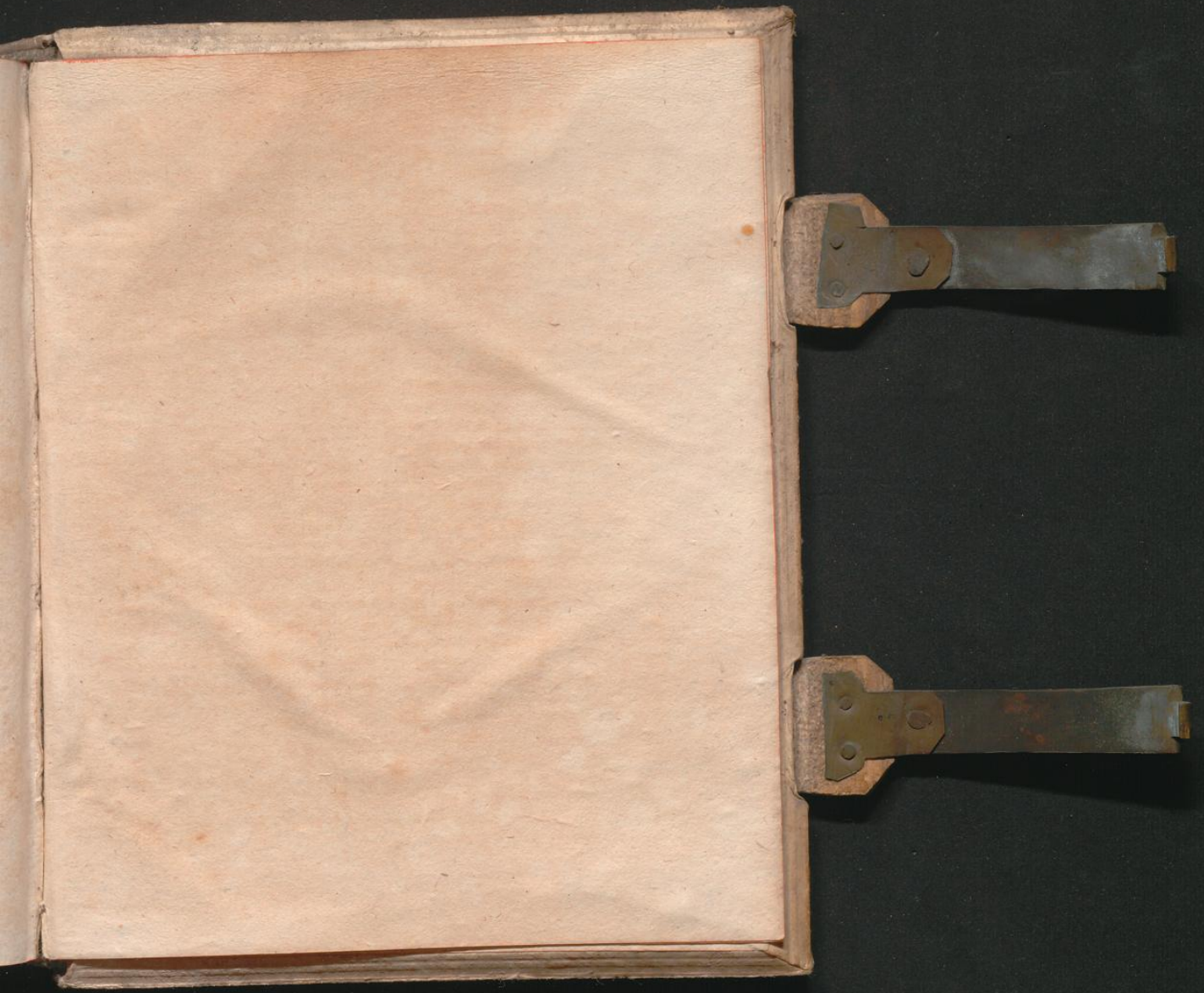
M m m 2 Vigna

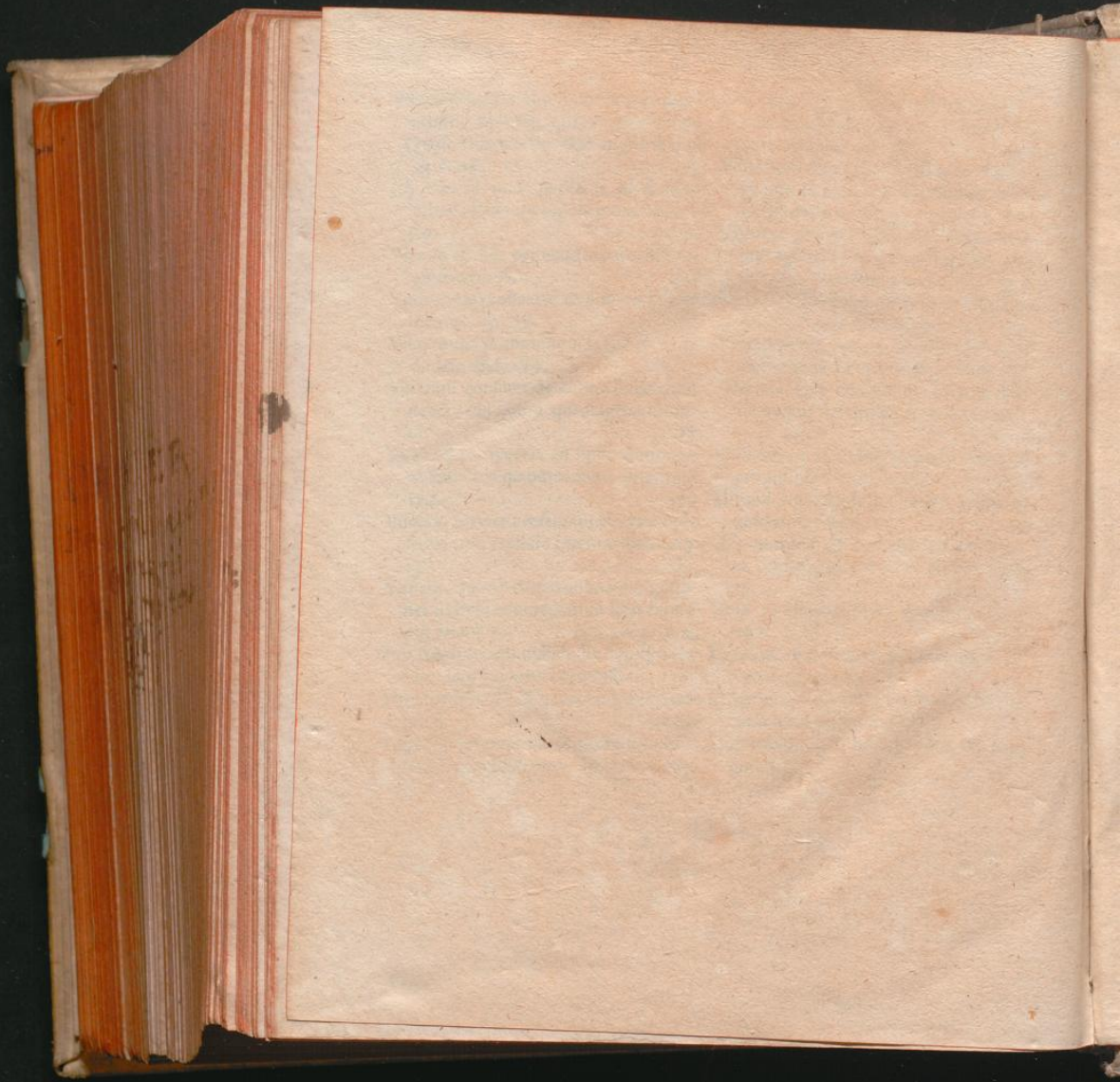
I N D E X

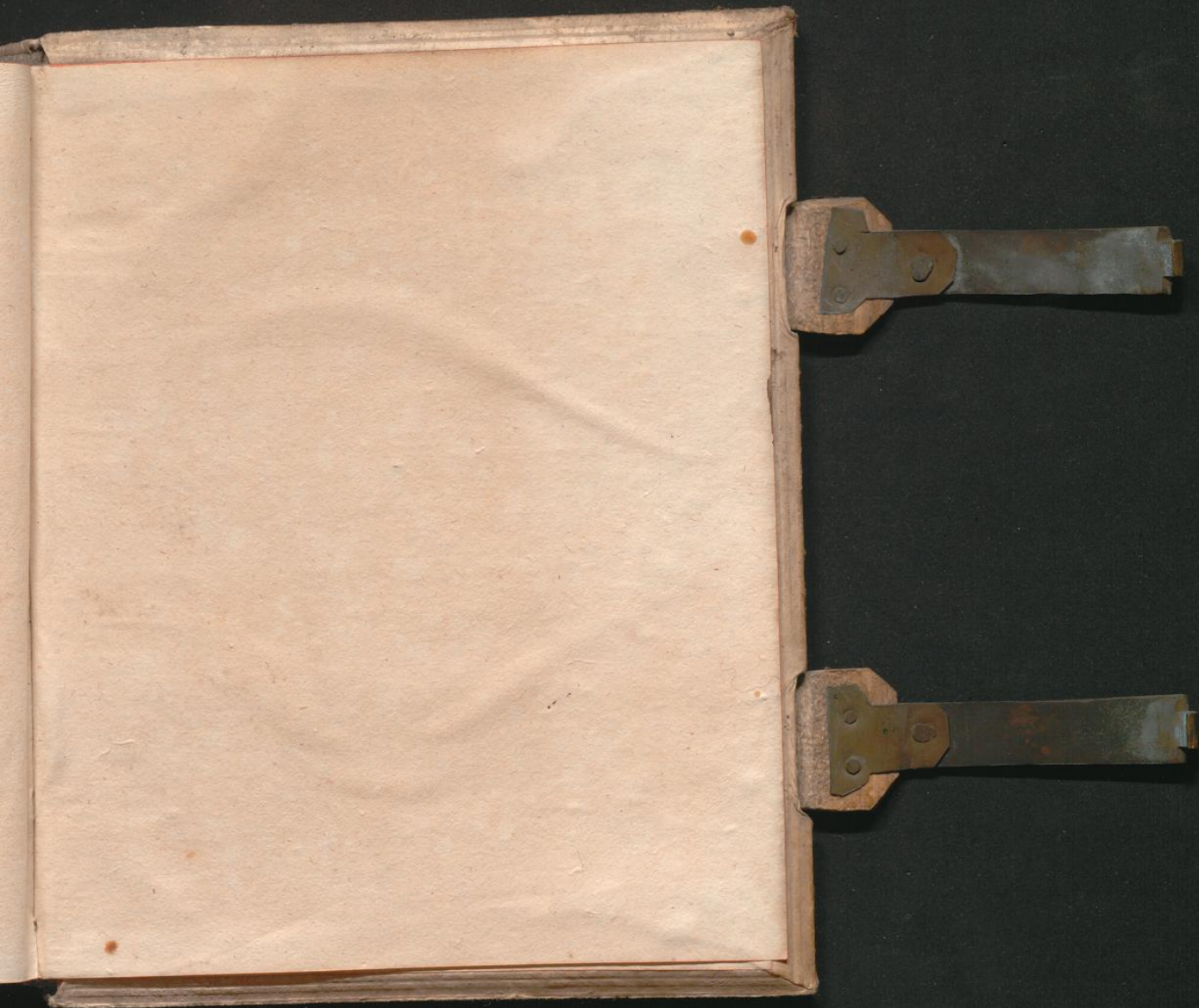
- Vigintiduum viri non cognoscunt de spolio quod directè non sit ad turbendam pacem. fol. 382. nu. 20
- Vigintiduum viralis Jurisdictionis non potest extendi ad aliam quæ est diversæ naturæ, fol. 383
- Vigintiduum viralis pacis verba de nemine persone hors Loy sensus, fol. 384
- Vigintiduum virum Leodicensium Jurisdictionis, parte 2 qu. 1 nu. 5 fol. 132
- Qui virtutis amore à scelere abduci nequeunt, formidine poenæ tertii debent, parte 1 § 4 nu. 2 fol. 35
- Violantes scienter privilegia exemptionum incidunt in censuras ecclesiæ, Idem si per ignorantiam crassam, parte 2 qu. 78 nu. 2. 3 fol. 239 & 240
- Violentia an ad tribunal vigintiduum virale spectet, parte 3 qu. 18
- Violentia extra territorium commissa an possit per vigintiduum viros coerceri, parte 3 qu. 26
- Vis & injuria non sunt termini convertibiles, parte 3 quæst. 18
- Episcopus in sua visitatione non admittit potest sine prævia monitione excommunicare. parte 2 quæst. 79 num. 6 fol. 242
- Multi sunt casus quibus citationis defectus actum non vitiat, parte 1 § 7 fol. 34 & 35 & seq.
- Visitatio cui comperat, & an hæc constitutio comprehendat omnes moniales, & quid si collegium sit mixtum, vel canonicum alteri subsit, Quid de canonicis secularibus, & quid si exemptæ moniales à visitatione, & an sint talis parte 1 § 11 nu. 7 & seq. fol. 93 & seq.
- Dictio ullatenus quid designet, parte 1 § 6 nu. 10 fol. 49
- De utilitate publica & privata, & an & quomodo irrequisiti conservatores jurisdictionem exercere valeant, parte 2 qu. 11 nu. 1 & 2 fol. 298
- Voiaigia sunt poenæ civiles vel criminales, parte 3 qu. 16 nu. 2 fol. 389

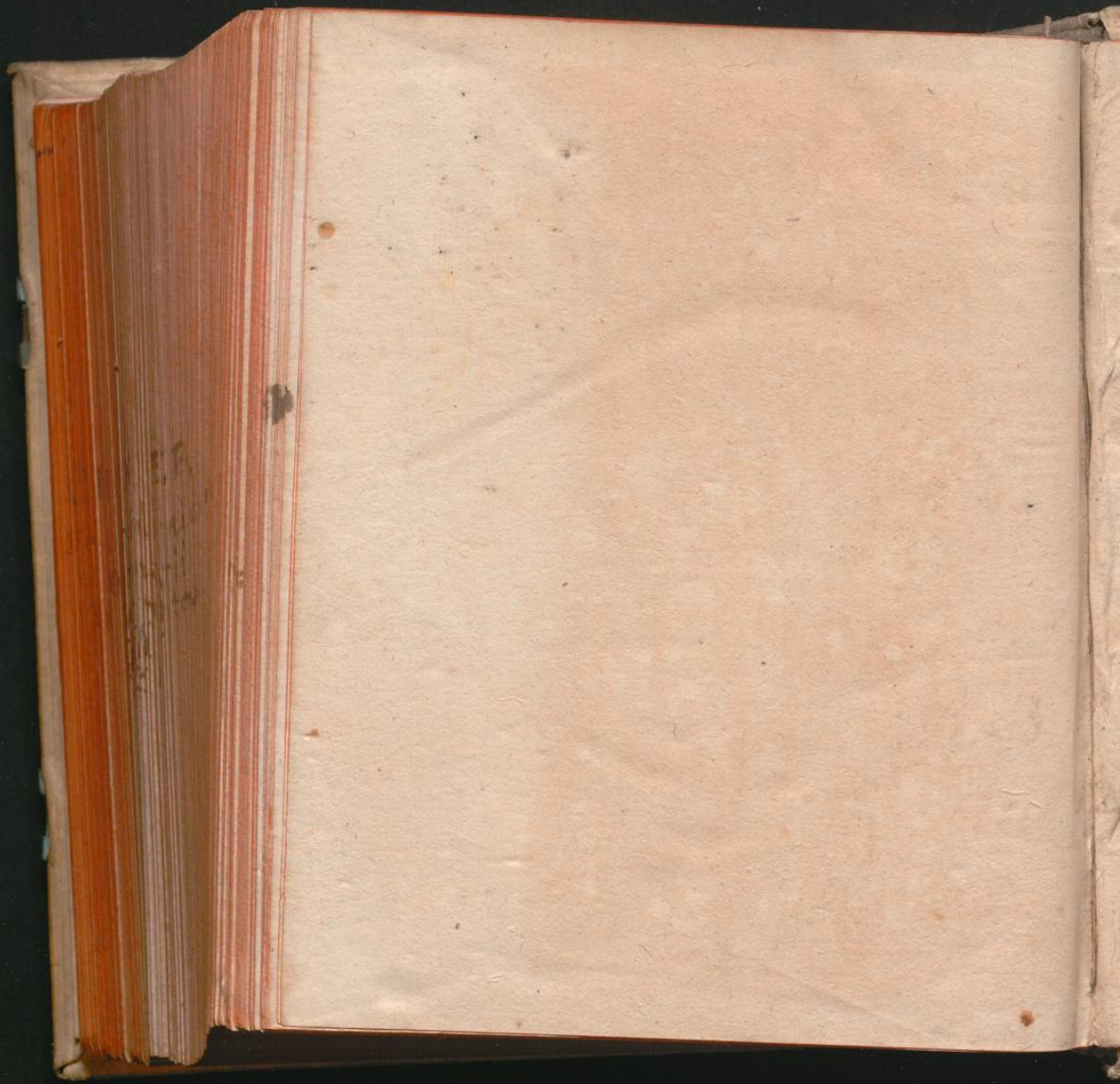
F I N I S.

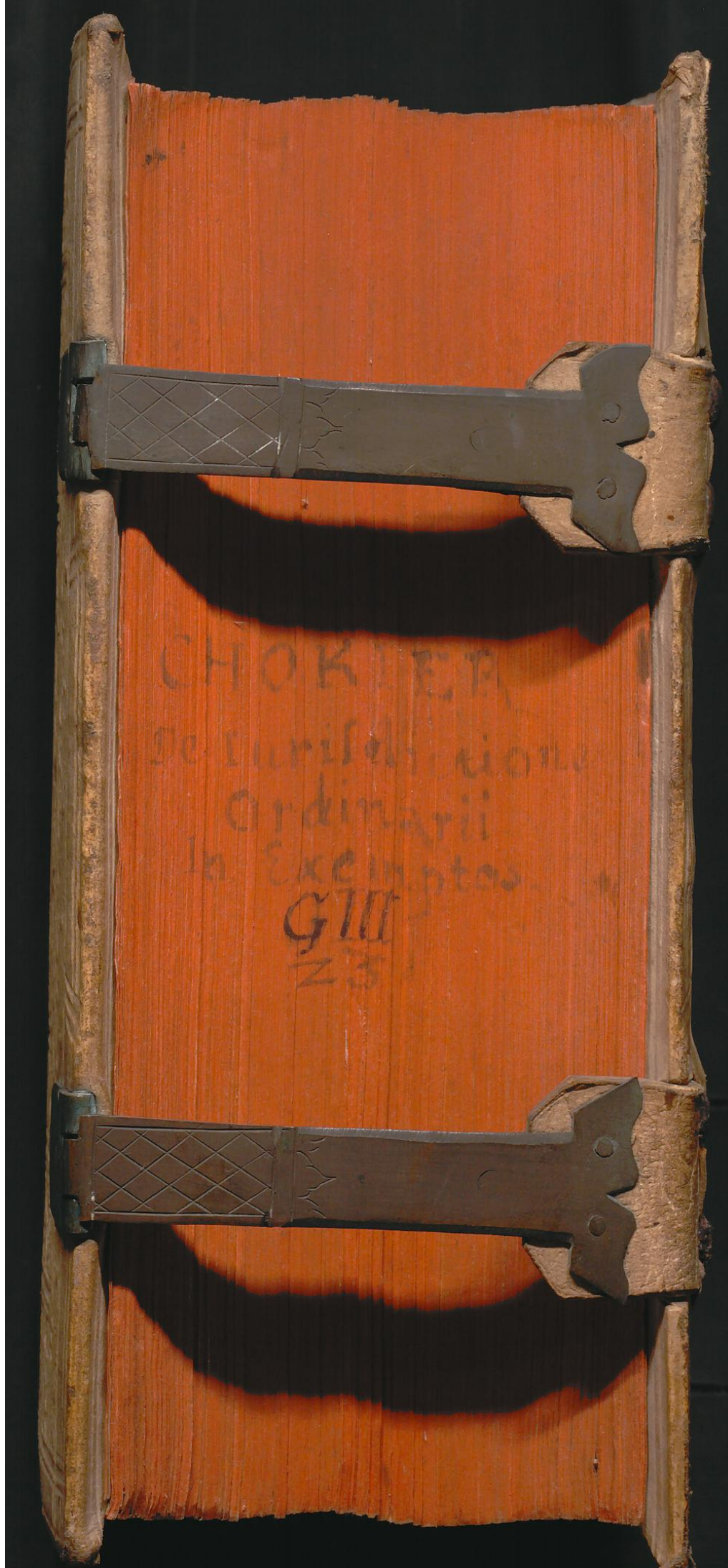

CHOKIER
De Jurisdic. Ordinari

In Exemptos Regular

Th
4759

CHOKLET
De Jurisdictione
Ordinarii
In Exemptis
GIII
Z 3